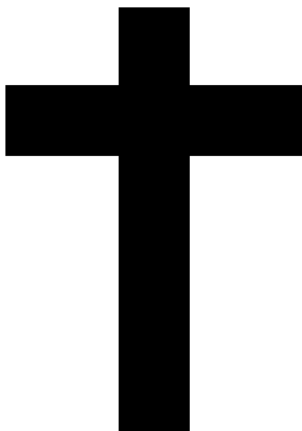

Éhen Ntíaná

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec,
Jalapa de Díaz)

Éhen Ntíaná

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec, Jalapa de Díaz)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, Jalapa de Díaz

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Jalapa de Díaz [maj], Mexico

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, Jalapa de Díaz

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
e05183c2-7c34-5cdd-8c78-15ea51bd8cbb

Contents

Xujun xi y'et'a Mateo	1
Xujun xi y'et'a Marco	56
Xujun xi y'et'a Luca	92
Xujun xi y'et'a Jua	150
Ni xi kits'in ja postru	191
Ro.	240
1 Co.	263
2 Co.	285
Ga.	299
Ef.	307
Fil.	315
Col.	320
1 Ts.	325
2 Ts.	330
1 Ti.	333
2 Ti.	339
Xujun xi kin'ekjihi Tito	344
Xujun xi kin'ekjihi Filemon	347
He.	349
Xujun xi kits'inntu Santiago	366
1 P.	372
2 P.	379
1 Jn.	383
2 Jn.	389
3 Jn.	390
Xujun xi kits'inntu Juda	391
Ap.	393

Xujun xi y'é't'a Mateo én nda tsuhu Jesucristo

Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

¹ E'i tjit'a ntjehe Jesucristo. Ntjehe David nibaha ra ko ntjehe Abraham nibaha ra.

² Abraham kama na'mihj Isaac. Isaac kama na'mihj Jacob. Jacob kama na'mihj Juda ko ja nts'e. ³ Juda kama na'mihj Fares ko Zera, ko Tamar kama naaha. Fares kama na'mihj Esrom. Esrom kama na'mihj Aram. ⁴ Aram kama na'mihj Aminadab. Aminadab kama na'mihj Naason. Naason kama na'mihj Salmon. ⁵ Salmon kama na'mihj Booz, ko Rahab kama naaha. Booz kama na'mihj Obed, ko Rut kama naaha. Obed kama na'mihj Isai. ⁶ Isai kama na'mihj nda rej David. David kama na'mihj Salomon, ko chjuuhun Urias kama naaha.

⁷ Salomon kama na'mihj Roboam. Roboam kama na'mihj Abias. Abias kama na'mihj Asa. ⁸ Asa kama na'mihj Josafat. Josafat kama na'mihj Joram. Joram kama na'mihj Uzias. ⁹ Uzias kama na'mihj Jotam. Jotam kama na'mihj Acaz. Acaz kama na'mihj Ezekias. ¹⁰ Ezekias kama na'mihj Manases. Manases kama na'mihj Amon. Amon kama na'mihj Josias. ¹¹ Josias kama na'mihj Jeconias ko ja nts'e. Kui xi tjintu nistjin nga ngjinijé xuta Israel Babilonia.

¹² Askahan nk'ie nga ja ngjinijé xuta Israel Babilonia, Jeconias kama na'mihj Salatiel. Salatiel kama na'mihj Zorobabel. ¹³ Zorobabel kama na'mihj Abiud. Abiud kama na'mihj Eliakim. Eliakim kama na'mihj Azor. ¹⁴ Azor kama na'mihj Sadoc. Sadoc kama na'mihj Akim. Akim kama na'mihj Eliud. ¹⁵ Eliud kama na'mihj Eleazar. Eleazar kama na'mihj Matan. Matan kama na'mihj Jacob. ¹⁶ Jacob kama na'mihj Kuse. Kuse xi x'ihin Maria, ko Maria xi naaha Jesu. Jesu xi 'mihj Cristo.

¹⁷ B'a ts'in j'aha te nju tikja ntje chá xi nibaha ra Abraham santaha David. Askahan ta te njuhú tikja ntje chá j'a ngáha santa nkúhu nga ngjinijé xuta Israel Babilonia. Ko askahan nk'ie nga ja ngjinijé xuta Israel Babilonia, ta te njuhú tikja ntje chá j'a ngáha santa nkúhu nga j'ai tsin xi Cristo.

B'i ts'in kik'inyaha Jose nga Jesucristo tsin

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ B'i kama nga tsin Jesucristo. Maria xi kama naaha Jesu, kui xi ja tjindakoho nga kuixanko Kuse. Tunga kintehe ni nga k'uéntuko xinkjin, tu ntíhi kik'a Maria, ntí xi kitsjáha Espiritu Santo. ¹⁹ Ko Kuse xi kama x'ihin, kui xi nku nda xi je tjíya animaha ko najmi mjehe nga k'uéchit'ain Maria. Kui nga kama mjehe ra nga jyukj'i k'uéjñaha.

²⁰ Tunga askahan ni nga ja kits'innkink'un Kuse ni xu'bi, nku ntítsjehe Ntjaná tsakúchiji yjoho nga nijñá jan ko b'a kitsúhu:

—Ji Kuse xi ntjehe David, najmi tu binkjuin nga n'ekjain saha ri Maria xi ja tjindakohi nga kuinchjunktóhi. At'aha ntí xi y'a Espiritu Santo kitsjáha. ²¹ Nku ntíx'in tsihin ko Jesu t'et'ahí ntíu, at'aha kui xi ts'ín ndáihí ngatítsuhun xuta xi ts'é nga ts'ínk'anki.

²² B'a kama ngayjee ni xu'bi tu xi tsitjususuhun én xi kitsú Ntjaná nga kits'ínkinchja nda profeta:

²³ Takjin xunkúu k'ua nku ntí.

Nku ntíx'in tsíhín kò Emanuel k'úún ntíu.
Kui j'áin xi tsuhú ra: Ntíaná tǐñajinná.

²⁴ Nk'ie nga j'áha Kuse nga kik'ai chínihi, as'ai kits'in xi nkú nga kitsúhu ntítsjehe Ntíaná. Kits'ínkjáihín nga Mariá kama chjuúhún. ²⁵ Tunga najmi kits'ínkòhó santa nkúhu nga kitsin ntíu, kò kitsjá j'áihín nga Jesu k'úún.

2

B'i ts'in j'aisehe já nkjink'uun ntí Jesu

¹ Belen kitsin Jesu, nanki xi tǐñajihín ante Judea, nǐstjin nga tǐhín xá ndá rej Herode. Kui nǐstjiun j'ai nanki Jerusalem já nkjink'un xi nibaha xi má tjuhu ts'íu ² kò b'a incha kitsú nga kingjásjaiya:

—¿Má tǐña ndá rejhi xutá xi ntje judío tjeheñ rā xi ja kitsiun? At'aha santaha ján antenǐ má xi tjeheñ tju ts'íu, kiyaj niñu xi ts'e kò kjúái n'etsjoihi ntíu.

³ Nk'ie nga kint'é ndá rej Herode ni xu'bj, tǐ ni xí kis'entahá rā kò tá kis'entahá rā ngayjee xutá nanki Jerusalem. ⁴ As'ai kinchja ñjahá ndá rej ngatentee já na'mi k'aku kò já chjine'éheñ kjuatéxumoó. Kingjásjaiyahá má xi tjeheñ tsín xi Cristo. ⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Xi tjeheñ Belen, nanki xi tǐñajihín ante Judea. At'aha b'a ts'in y'é't'a éheñ Ntíaná ndá profeta:

⁶ Máha Belen, nanki xi tǐñajihín ante xi ts'e xutá Juda, najmi kui xi 'yún ichí sa ajihín já tǐxáha xutá Juda.

At'aha yó stjújín nku ndá tǐxá

kui xi kúnnta xutá ts'an xi xutá Israel.

⁷ As'ai Herode kinchja 'mahá já nkjink'uun kò kingjásjaiya ch'ich'ihín mí nǐstjihín kama chji niñuu. ⁸ Nga ja kama, as'ai kits'ínkji nanki Belen nga b'a kitsúhu jóo:

—Tankíún kò chásjaiya sisiun ntíu. Nk'ie nga sakúsjainuu, t'inya ngáhanú tǐ xi kò an kfin ts'intsoho rā.

⁹ Nk'ie nga ja tsasinñju já nkjink'uun én xi kitsú ndá rej, incha kits'in ngáha nǐyá. Kò niñu xi kíkíe antehe má xi tjeheñ tju ts'íu, tǐ nku tjeñ tǐtjuhún rā santa nkúhu nga tsichu sasin'yún má kjijña ntíu. ¹⁰ Nk'ie nga kíkíe ngáha jóo niñuu, tǐ ni xí tsjohó kamahá. ¹¹ Incha jas'en ni'yoo kò kíkíe ntíu kò Mariá xi naahá maha. Tsinchakúunch'int'ahá ntíu nga kits'intsoho. As'ai kíkíex'á kaxahá kò kitsjáha ntíu ni xi incha y'a. Kitsjáha tǐonsine, kò ni xi sinjne xi 'mi incienso, kò ni xi sinjne xi 'mi mirra.

¹² As'ai kík'óya ngáha já nkjink'uun antehe. Kj'ai nǐyá incha jakj'á, at'aha kík'inya tǐtjuhún nga niñjá ján nga najmi tá tǐhín nga kj'úaha má tǐña Herode.

Xi cháha Jesu b'i ts'in ngjikhóhó ante Egipto

¹³ Askahan nga ja ngji já nkjink'uun, nku ntítsjehe Ntíaná tsakúchjihí yjoho Kuse nga niñá ján kò b'j kitsúhu:

—Tǐsintjein, chjúbéi ntíu kò naaha. Ante Egipto tǐyúkoj. Yó tǐnchin santa nkúhu nga xinya kixǐ ngáhara. At'aha Herode kuangisjai ntíu tǐ xi ts'ínk'ieheñ.

¹⁴ As'ai tsisintjen Kuse, jakj'á ntíu kò naaha ntíu kò tsitjuko jyún nga ngji Egipto. ¹⁵ Yó y'ejña santa nkúhu nga k'ien Herode. B'a kama tǐ xi tsitjusuhun éheñ Ntíaná xi kits'ínkinchjahá ndá profeta: “Egipto kinchjahá rā Ntína.”

B'i ts'in kits'ínk'ien Herode ntí xiu

¹⁶ Nk'ie nga kamankjihin Herode nga najmi kits'intjusun já nkjink'uun ni xi kitsúhu, tu xi kjahán kamaha. Kitsjá kjuá nga n'ek'ien ngatentee ntix'in xi tjín Belen ko xi tjín andai nantjo. Kits'ink'ien ngatentee xi tjihin santaha jo nú, at'aha kik'axki nistjin xi kitsú já nkjink'uun nga kieke niñuu.

¹⁷ B'a ts'in tsitjusuhun éhen Ntjaná xi y'é't'a nda profeta Jeremia:

¹⁸ Kinu'yá nanki Rama nku nta, tjín xi tikjintáya ko tu xi uhún tibehe. Kui xi Rakel xi tikjintát'a ntíhi. Najmi ta mjehe ra n'ek'íéjyu at'aha ja k'ien ntíhi.

Xi cháha Jesu b'i ts'in ngjikohó nanki Nazaret

¹⁹ Askahan nga k'ien Herode, nk'ie nga tjíña sa Kuse Egipto, nku ntítsjehe Ntjaná tsakúchiji yjoho nga niñá ján ko b'i kitsúhu:

²⁰ —Tisintjein, chjúbéi ntíu ko naaha. T'inko ngáhani má tjíntu xutá xi ntje Israel tjehe ra. At'aha ja jesun já xi mjehe ts'ínk'ien ntíu.

²¹ As'ai tsisintjen Kuse, jak'á ntíu ko naaha ntíu ko niba ngáha má tjíntu xutá Israel. ²² Kitsankjún nga nguají ante Judea at'aha kint'é én nga Arkelao tibatéxuma yo antehe Herode xi kama na'mihi. Tungá kik'aj chini títjuhún ra xi má nga kik'inyaha nga ante Galilea nguají.

²³ As'ai ngjik'ejña nanki xi 'mi Nazaret. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchá já profeta, nga nku nda xi nibáha Nazaret k'úin Jesu.

3

B'i ts'in y'énjmi Jua Bautista (Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Kui nistjin ján j'aik'iénjmi Jua Bautista ante kixi xi tjín ante Judea. ² B'i kitsú nga y'énjmi:

—Tankinch'áha ruu animanuu, at'aha ja 'yún tiña tjínanuu Ntjaná nga tibatéxumanuu nd'ai.

³ Jua kinchjanjímíyaha nda profeta Isaiá nk'ie nga b'i ts'in y'é't'a: Tínu'yá ntáha nku nda xi tikjintáya ante kixiu: "T'endo nijáha Ntjaná. Tjen naxuu nijáha."

⁴ Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁵ Tsitju xutá nanki Jerusalem ko ngayjee xutá xi tjín ante Judea ko andai ntáje Jordan nga j'aisehe Jua. ⁶ Incha kisaténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'inkie yjoho nga tjihin ngatitsun.

⁷ Nk'ie nga kieke Jua nga nkjin já fariseo ko já saduseo tjincha f'ai nga mjehe nga saténtá, as'ai b'i kitsúhu:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuíyúhuu kjuakjahan Ntjaná xi ja tjen tiña? ⁸ Tu sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinch'áha ruu animanuu. ⁹ Najmi tu yjonuu ch'anachohoo: "Ntjehe Abraham ná", tsa kuixiún. At'aha an b'a tixinnuu nga santaha kui ndjioi Ntjaná kama ts'ín ma ntjehe Abraham. ¹⁰ Ja tjíña nda icho nd'ai nga kuate kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko chjanik'ajin ajin nd'íu.

¹¹ An ntánjua tibaténtakohonuu tu xi kuakinch'áha ruu animanuu. Tungá xi nibáha askahan nga an 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tshuhna tsa kfinkohó ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuaténtakohonuu. ¹² Kui xi nkú joyaha nda xi ts'in chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'in chunkohó ra

tuniñuḥu, tu xi ts'íinkj'a t'axíhin tuniñu ko xin ts'íinkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuniñu ni'ya njiḥi ko k'u'éti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kamaha ra kuayáyaha.

B'i ts'in kisaséntá Jesu
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ As'ai tsitju Jesu ante Galilea. Ntáje Jordan j'aisehe Jua tu xi kuaténtaha ra. ¹⁴ Tunga najmi títs'in yuhú Jua nga tjuhun. B'i kitsúhu Jesu:

—Ji ní xi tjiḥin nga kuatentáni. ¿Nkú tjiḥin ra nga an tinibásehení nga kuaténtahara?

¹⁵ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—N'e yi nd'ai, at'aha nda tjin nga n'etjusaán ngatentee ni xi mjehe Ntjaná.

As'ai kits'in yu Jua. ¹⁶ Nk'ie nga ja kisaséntá Jesu, as'ai tsitjujin ntánijuḥo ko tu tsix'áhá nk'a ján ko kieke Jesu Espirituḥu Ntjaná xi nkú joyaha nku chutuju nga nibajennehe. ¹⁷ As'ai kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bj xi Ntina. 'Yún tjona. Tsjó nkjún mana Ntina.

4

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindoo
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ As'ai Espiritu Santo ngijiko t'axíhin Jesu ante kixiju tu xi kjút'ayák'uhun ra ndanindoo. ² Yo y'éjña kjintía yachán nistjin ko yachán nistjen. Askahan kama bjoho. ³ As'ai ndanindoo j'ai kjut'ayák'uhun nga b'i kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i títsu xujun éhen Ntjaná: “Najmi nku tutu ninkuon xi ts'in nga b'entu tik'un xuta. Ko ní ngayjee éhen Ntjaná machjéhen xuta.”

⁵ As'ai ndanindoo ngijiko Jesu nanki Jerusalem. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha ninku ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná, chjanik'aniki yjohi. At'aha b'a títsu xujun éhen Ntjaná:

Ntjaná k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin.

Kjésintjenya ntsjahi

tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko b'i ta ts'in tjit'a éhen Ntjaná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntjaná, kui xi Ntjahi maha.”

⁸ As'ai tu sa nkuhú asunntu tjenki xi 'yún nk'a ngijiko ngáha ndanindoo. Yo tsakúyjehe má batéxuma já rei xi tjin asunntee ko kjuachánka xi tjiḥin nga nkúnku ⁹ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'éhen ngatentee ni xu'bj tsa kuisinkunch'int'aní nga chanjúnní.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in t'axínní, Satana. At'aha b'a ts'in tjit'a éhen Ntjaná: “Chanjúnn Ntjaná, kui xi Ntjahi maha ko nkuhú kui kúinnu'yá'éhín.”

¹¹ As'ai ngji t'axín ndanindoo nga y'éjña suba Jesu, ko incha j'ai ntítsjehe Ntjaná nga j'aisinkoho.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xaha Jesu
(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Nk'ie nga kint'é én Jesu nga kjiya'yún Jua, ngji ante Galilea. ¹³ Tsitju nanki Nazaret nga ngjik'iejña Capernaum, nanki xi tjiña andai ntáchak'uun xi tjehe má nga y'entu xuta xi y'aha ra ntje chá Zabulon ko xi y'aha ra ntje

chá Neftali. ¹⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi y'é't'a nda profeta Isaia nga b'i kitsú:

¹⁵ Antehé xuta xi y'aha ra Zabulon
ko antehé xuta xi y'aha ra Neftali,
ante xi tiña maha andai ntáchak'uun,
ngabantá ntáje Jordan,
Galilea má nga ta tjintu xuta xi najmi ntje Israel y'aha ra.

¹⁶ Xi tjintu má jyuun ja kieke nku nd'í chánka.
Xi tjintu má tjen nk'íehen ngabayoo ja kitsjeheh nku nd'í.

¹⁷ Kui nstjiun kik'atuts'ihin Jesu nga y'énjimi. B'i kitsú nga kinchjako xuta:
—Tankinch'ahá ruu animanuu, at'aha ja 'yún tiña tijnanuu Ntjaná nga tibatéxumanuu nd'ái.

*B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun
(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)*

¹⁸ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kieke jo já xi nts'e maha xinkjin. Kui xi Simon xi ta 'mi Pedro ko Andre. Tijncha kjaník'a na'ya tjiho ajin ntóo, at'aha tji incha tsuba jóo. B'i kitsú Jesu:

¹⁹ —Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

²⁰ Ta kuihi chubo y'entu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu. ²¹ As'ai ngjindju sa ko yo kieke jo já xi ta nts'e maha xinkjin. Kui xi Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo. Tjintuyáko tsutsuhu na'mihí nga tijncha b'enda na'yaha. As'ai kinchjaha Jesu jóo. ²² Ta kuihi chubo y'entu jóo tsutsuu ko na'mihí nga kitsjennkíhi Jesu.

*B'i ts'in kama njakúnehé xuta Jesu
(Lc. 6:17-19)*

²³ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee ante xi tjin Galilea. Tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjin yo ko y'énjimi én nda tsuhu Ntjaná nga Ntjaná xi batéxuma. Kits'innkíhi tu mí ch'ihín ni xi k'uhun xuta. ²⁴ As'ai ngayjee ante xi tjin ante Siria kichubanjimíyaha Jesu. J'aich'aha ngatentee xuta un xi tjin yo, xi tneya yjoho nga nkjin tikjá ch'in xi k'uhun, xi un tibehe, xi tjintujihín jánindoo, xi tjihín ch'in b'atsé, ko xi najmi ma fi. Kits'innkíhi Jesu ngatentee xuta uun. ²⁵ Kitsjennkíhi Jesu nkjin nkjún xuta xi nibaha ante xi tjin Galilea ko Decapoli, xi nibaha nanki Jerusalem ko ante xi tjin Judea ko xi tjin ngabantá ntáje Jordan.

5

*B'i ts'in kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjin ts'e nginkun Ntjaná
(Lc. 6:20-23)*

¹ Nk'ie nga kieke Jesu nga tíma njakú nkjún xuta, as'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko yo y'ejna. Yo kama njat'aha xuta ni'yakuyáha, ² ko b'i kitsú Jesu nga tsakúyaha:

³ —Á b'a nda tjihín ts'e xuta xi najmi tjihín ra kjuanchiná xi tíma 'yún k'un, at'aha kui xi tjintujín má batéxuma Ntjaná.

⁴ Á b'a nda tjihín ts'e xuta xi tikjintáha, at'aha kui xi n'ek'íeyu.

⁵ Á b'a nda tjihín ts'e xuta xi nima'kjuaha, at'aha kui xi ts'inkjái'ihín nga kama ts'e t'anankiu.

⁶ Á b'a nda tjihín ts'e xuta xi mangimjehe ra nga naxu kamaha, at'aha kui xi naxu kama.

⁷ Á b'a nda tjihín ts'e xuta xi ma nima'ha ra xuta, at'aha kui xi chase nima'ha.

8 'Á b'a nda tǵihin ts'e xutǵa xi je tǵiyaha animaha, at'aha kui xi skuē Ntǵianá.

9 'Á b'a nda tǵihin ts'e xutǵa xi tsǵáha kjuajyu má nga tǵin kjuachán, at'aha kui xi k'úin ntǵihí Ntǵianá.

10 'Á b'a nda tǵihin ts'e xutǵa xi tǵin'e unchaha nk'ie nga naxu ts'ín, at'aha kui xi tjintujǵin má batéxuma Ntǵianá.

11 'Á b'a nda tǵihin ts'ajun nk'ie nga ch'on kuitsunuu xutǵa ko nga tsǵénnki unkienuu ko nga nkjin tǵikǵa én tsank'á ch'on tsu kuitsunuu tu ngat'ana.

12 Tǵjo katumanuu ko 'yún tsjo kat'enuu, at'aha 'yún chánka chǵi xi n'ekǵáin ngáha ruu ndǵiojmi ján. At'aha b'a ta kin'ehe já profeta xi tjun kis'e nga jun.

B'i ts'ín tsakúyaha Jesu já ni'yakuyáha xá xi tǵihin jóo asunntei

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 'Jun xi nkú joyaha naxaha asunntee. Tunga tsa ndyja nga'yúhūn naxo, ǵnkú ts'ín kama ntia ngáha? Nku ni xi najmi chumi ni chǵihí ra kama. Tu ngjuaiyahá sa natsin ján ko kuasinnehe xuta.

14 'Jun xi nkú joyaha nd'ihí asunntee. Nku nanki xi tǵǵasun nku asunntu tǵenkǵi najmi ma s'eǵña 'ma. 15 Nk'ie nga nd'í b'éti xutǵa, najmi kinte kaxa b'éǵnanki. Tu sa ní b'éǵña nk'a tu xi ts'ín ndzjhen ra nd'íu ngatenteē xutǵa xi tǵintu ayoo. 16 B'a ts'ín kats'ín ndzjen nd'ínūu nginkun xutǵa, tu xi skuēhe xutǵa ni xi nda tǵin'o ko ts'íintsjohō Nǵ'minuu xi tǵǵa ndǵiojmi ján.

B'i ts'ín kinchjanimiyaha Jesu kjuatéxumaha Ntǵianá

17 'Najmi tu b'a ts'ín n'enkjǵintak'un tsa an jái ts'inndyja kjuatéxumoo ko ni xi tsakúya já profeta. Najmi jái ts'inndyja niu. Jái ts'intjusan níná niu. 18 At'aha kjuaxǵi ni xi tǵixinnuu. Ndaha nku ntu xi tǵit'a kjuatéxumoo ndahachí najmi ndyjajihǵin sǵén nk'ie nga tǵǵa sa nk'a ján ko t'anankiu. Kuǵtjusunyje ní.

19 'Kui b'a maha, tsa tǵin xi najmi ts'ǵinchǵi ndaha tsa tu nku kjuatéxuma ǵhí xi tǵit'a kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'ín kuakúyaha xutǵa xi kǵ'ái, kui xi 'yún ǵhí kama ngáha má batéxuma Ntǵianá. Tunga tsa tǵin xi ts'ín xi nkú tǵtsu kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'ín kuakúyaha xutǵa xi kǵ'ái, kui xi chánka kama ngáha má batéxuma Ntǵianá. 20 At'aha an b'a tǵixinnuu. Tǵihin nga 'yún naxu n'etjusun so jun ni xi mjehe Ntǵianá nga já chǵine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo. Tsa najmi b'a n'oo, ndahachí najmi kuǵntsubajǵiun má batéxuma Ntǵianá.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga chanǵjǵán xinkǵiá

(Lc. 12:57-59)

21 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihǵin xutǵa xi kis'e nǵstjin nk'ie: "Najmi tu n'ek'iein. Tsa tǵin xi ts'ǵink'ien animá, kui xi tǵihin nga n'e kjuaha ra." 22 Tunga an b'a tǵixinnuu nga tu yáhá ni xi ts'ǵinkjankō nda nts'e, kui xi tǵihin nga n'e kjuaha ra. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhū nda nts'e: "Á b'a nkǵún ts'ín stjehenni", kui xi n'e kjuaha nginkun já tǵixóo. Ko tu yáhá ni xi b'a kuitsuhū nda nts'e: "Á b'a 'yún chǵinǵihini jǵi", kui xi tǵjhen ra nd'ihí ngak'ien.

23 'Kui b'a maha, tsa tǵ'bahǵini chǵehǵi asun nǵchan chǵe ko tsa yo kǵ'uaǵtsjein nga tǵinchun chánkōi nda nts'e, 24 tu sahá t'ejǵnai chǵehǵi anǵjǵin nǵchan chǵe ko t'ín chǵbakō nda mahi tjun nda nts'e. As'ái nibák'ái ngáhani chǵehǵi.

25 'Kǵtsa t'endakoi xi tǵifitéjénehi nk'ie nga tǵjenko sai aya nǵyóo, tu xi najmi ts'ǵinkjas'ehen ra jǵi nda jue. At'aha tsa ts'ǵinkjas'ehin nginkun nda jue, as'ái nda jue ts'ǵinkjas'én ngáha rǵi aya ntsja nda xi kunnta nǵbayóo ko kui xi ngjuáya'yǵihin. 26 Kjuaxǵi ni xi tǵixihin. Najmi kuǵtjui yo santa nkúhu nga k'úechǵijǵjei tǵon xi tǵjehin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga chankjáán kjuabixoon

²⁷ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xutá nistjin nk'ie: "Najmi tu biyunéi kjuabixahin." ²⁸ Tunga an b'a tixinnuu nga tu yáhá ni xi kuasehe nku tachjuún nga nguásihin, kui xi ajin animaha ja kuakangane kjuabixahan.

²⁹ 'Kui nga tsa tunkuin kixi xi tít's'inkijnejihin ri jé, tu sahá n'esjei ko kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjin ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tákjá yjonintehi, tu xi b'a ts'in najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi. ³⁰ Ko tsa ntsaj kixi xi tít's'inkijnejihin jé, tu sahá tichákjái ko kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjin ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tákjá yjonintehi, tu xi b'a ts'in najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'B'a ta kik'in yaha xutá nistjin nk'ie: "Nda xi k'u'éjña chjuúhun, kui xi tjihin nga tsjáha nku xujun xi má nga ja kits'inkje kjuabixahan." ³² Tunga an b'a tixinnuu. Tsa nku nda k'u'éjña chjuúhun, tsa chjuúhun najmi kik'at'aha, kui ndo tít's'in nga chjuúhun tibangane kjuabixoon. Ko tsa k'jái nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui ndo xi ta tibangane ni xi 'mihí kjuabixan.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga nkjún nga "kate Ntjáná" kuixíaán

³³ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xutá xi kis'e nistjin nk'ie: "Najmi tu: Kate Ntjáná, bixín tsank'ái. Tu sahá n'etjusuin ni xi tin'ekie Ntjáná." ³⁴ Tunga ahán b'a tixinnuu. Ndahachi najmi tu "kate Ntjáná" bixiún. Najmi tu ndjiojmi ján nungjiun ni xi kuixiún, at'aha yo tjña Ntjáná nga batéxuma. ³⁵ Ta ndaha najmi tu t'anankiu nungjiun ni xi kuixiún, at'aha Ntjáná batéxumaha. Ta ndaha najmi tu nanki Jerusalen nungjiun ni xi kuixiún, at'aha kui xi nankihí Nda Rej k'aku.

³⁶ 'Ko ta ndaha najmi tu nintaku nungjiun ni xi kuixiún, at'aha najmi manuu n'ek'ontjaiyo ndaha nku ntsjaku tsa taba ko tsa jma n'ek'ío. ³⁷ Tsa tichasjaiyanuu, "johon" tixiún tsa b'a tjin ko "najmi" tixiún tsa najmi b'a tjin. At'aha én xi s'esun saha, kui xi nibáha ra ndanindoo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkú n'ekáá xi ch'on tít's'inná

(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xutá nistjin nk'ie: "Xi ch'on ts'iin, n'e ngajoya ngáha ra xi nkú kats'in. Tsa nku tunkun kats'in'uhun, a nku tunkun n'e'uhun. Tsa nku ni'yun kats'in'uhun, a nku ni'yun n'e'uhun." ³⁹ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tjehehntohoo xi ch'on tít's'innuu. Tsa tjin xi k'onjin tsa kixihí, tjeihin ko tsa skjúhin. ⁴⁰ Tsa tjin xi mjehe ts'iinkokjuahi xi má nga k'jé'ahi chinkahi, tjeihin ko chinka ntsjahí. ⁴¹ Tsa tjin xi ts'iin kjua'yúhun ri nga k'úinkoi ch'áha nku kilomētru tjihin, tu sahá t'inkoi jo kilomētru tjihin. ⁴² Tjeihin xi kuankihí tsa mí nihi ko najmi tu xin chasei tsa tjin xi mjehe kuenyahi tsa mí nihi.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga tjihin nga n'etjáá xinkjá

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xutá nistjin nk'ie: "N'etjói xutá xinkí ko n'e unchai xutá kontrahi." ⁴⁴ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tu sahá n'etjói xutá kontranuu. Tinchihu Ntjáná nga nda kats'inko xi ch'on tít's'innuu. Nda n'ohoo xi unkienuu. Chubantjo nginkun Ntjáná xi ch'on tít's'innuu ko xi tjennki unkienuu.

⁴⁵ B'a n'oo tu xi b'a ts'in kamahanu ntih'i Na'minuu xi tijn'a ndjiojmi jan. At'aha kui xi ts'intjuhu ts'iu ngayjee xuta, ndaha tsa xi ch'onk'un ko ndaha tsa xi nda. Ko ts'ink'aha ts'i ngayjee xuta, ndaha tsa xi naxu ts'in ko ndaha tsa xi najmi naxu ts'in. ⁴⁶ At'aha tsa n'etjo xi tjoho jun, umi chijhi xi kujjennuu nk'ie? Santaha ja xi f'achjintjai ch'a nga ts'inxat'aha ja Roma b'a ta incha ts'in. ⁴⁷ Ko tsa tu subaha ja nts'o xi suni'ohoo, umi nda tjihin xi tin'o nk'ie? Santaha xuta xi najmi be Ntjaná b'a ta incha ts'in. ⁴⁸ Katumo xi tjihin nga kamo. At'aha tsjehé Na'minuu xi tijn'a ndjiojmi jan.

6

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in nda kuintsubaá

¹ Najmi tu nginkun xuta naxu n'esjo yjonuu, tsa tu xi sku'ehenuu nga naxu tin'o. At'aha tsa b'a n'oo, najmi chumi ni chjhi xi tsjanuu Na'minuu xi tijn'a ndjiojmi jan.

² Kui b'a maha, nk'ie nga k'uaihini chjehi, najmi tu tjio tijnun n'ekjanei, xi nkú ts'in xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná aya ni'ya sinagoga ko aya nyóo, tu xi nda sku'ehé ra xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tits'inkjái'hin chji xi ts'e jóo. ³ Tunga ji, nk'ie nga tí'bai chjehi, najmi tjihin nga sku'e ntsa skjúin ni xi tits'in ntsa kixi. ⁴ Tu sahá jyuhú kj'i tjein chjehi. Ko kui Na'mih'i xi tibe ni xi 'ma tin'ei, kui xi tsjáhi chjhi.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in chubakaá Ntjaná (Lc. 11:2-4)

⁵ Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, najmi b'a tu n'o xi nkú ts'in xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná. Kui xi tsjoho bincha ndju aya ni'ya sinagoga ko niyatée nk'ie nga nchjako Ntjaná, tu xi sku'ehé ra xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tits'inkjái'hin chji xi ts'e jóo. ⁶ Tunga ji, nk'ie nga chubakoi Ntjaná, tjtjás'e'in aya 'mah'i, t'echjái ankjuah'i ko chubakoi Na'mih'i xi tijnako subahi má 'moo. Ko kui Na'mih'i xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.

⁷ Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, najmi tu n'e chjón én xi najmi tjihin sin, tsa ta kui ta maha én xi chubo, xi nkú ts'in xuta xi tjin asuntee. Kui xi b'a maha nga nguénjjuhu Ntjaná tu ngat'aha nga 'yún tse tinchja. ⁸ Kui nga najmi b'a tu n'ehenu jun xi nkú nga ts'in xuta xu'bo. At'aha jahá be tijnun Na'minuu ni xi machjennuu kintehe ni nga kuinchíhuu.

⁹ Kui b'a maha, b'i ts'in chubakohonu Ntjaná: Ji Na'minj xi tinchin ndjiojmi jan, katenkjúhin xuta.

¹⁰ Tatexumani.

Katuma t'anankij ni xi mjehi xi nkú nga ta tíma ndjiojmi jan.

¹¹ Tjennj nd'ai nichine xi machjenni.

¹² N'endyjat'anj ngatitsunni,

xi nkú ts'in jin ta n'endyjat'ah'i xi ch'on tits'inni.

¹³ Najmi tu 'baintei nga kujjnejin nga chjút'ayák'unni.

Tu sahá chjuxinni ni xi ch'onk'uun.

At'aha ji xi batexumai,

ko ji xi tjihin nga'yún,

ko ji xi tjihin kjuachánka tu nkj'íéhé ni.

B'a tjin.

14 'At'aha tsa n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tits'innuu, b'a ta ts'in ts'innnyjat'anuu Na'minnuu xi tijná ndjiojmi ján. 15 Tunga tsa najmi n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tits'innuu, b'a ta ts'in Na'minnuu najmi ts'innnyjat'anuu ngatitsunnuu.

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nkú ts'in kuintsuba kjintiaá

16 'Nk'ie nga kuintsuba kjintió, najmi tu nusin kat'enuu xi nkú 'behe xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná. At'aha kui xi ndzjen ts'ink'ie ankjin tu xi skuehe ra xuta nga tjintu kjintiaá. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ja tits'inkjáihin chji xi ts'e jóo. 17 Tunga ji, nk'ie nga kuinchun kjintiaá, tu sahá chjújin natí sisin ntsjahi ko tanejin ankjin. 18 B'a ts'in najmi skuehe xuta nga tinchun kjintiaá. Tu Na'mihí ní xi skue, at'aha kui xi tijnako subahi má 'moq. Ko kui Na'mihí xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chjhi.

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nkú ts'in s'eyaná

(Lc. 12:33-36; 16:13)

19 'Najmi tu ei asunntej n'e nchinái yjohi, má nga ts'inkatsúhun xubíu ni xi tjín ko má nga ma stu ni xi tjín ko má fas'en já ndyjee. 20 Tu sa ní ndjiojmi ján n'e nchinái yjohi, má nga najmi ts'inkatsúhun xubíu ni xi tjín ko má nga najmi ma stu ni xi tjín ko má najmi fas'en já ndyjé. 21 B'a tíxihin at'aha má nga tijná kjuanchinahi, yo ta tijná animahi.

22 'Tunkuín, kui xi xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'in ndzjehen yjonintehi. Kui b'a maha, tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. 23 Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jjuhun. Kui nga tsa ni xi tjinin nga ts'ín ndzjehen ri tu sahá ts'in jyun, i'yún nkjún jyun má tinchin ma!

24 'Ndaha nku nda musu najmi ma ts'inxát'aha jo já ntja. At'aha nku xi ts'ín unkie ko nku xi ts'íntjo, ko a ra ts'inxát'a sisihin nku ko ch'on ts'in kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntjaná ko kjuanchinoo.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga Ntjaná kuhun ntíhi

(Lc. 12:22-31)

25 'Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjénnuu, mí nihi xi chinoo ko mí nihi xi s'iu. Ta ndaha najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjo. Nk'ie ní nga kuintsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjhi ra nga nichinee. Ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjhi ra nga najyuu. 26 Chasohe nise xi tjíma tjen nk'a ján. Najmi b'éntje, najmi b'ékú ko najmi f'átjo ni xi kjine. Tunga Na'minnuu xi tijná ndjiojmi ján tsjáha nichine. Ko jun, ¿a najmi 'yúhún chji so nga nisee? 27 Ko ndaha tsa 'yún kjúántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjín xi nkú ts'ín sáhanu masen metru.

28 '¿Ko á jun fantaha ruu yjonuu najyun xi ndyjahanu? Chase chubayohoo xi nkú ts'ín sá naxú jñoo. Najmi ts'inxá ko najmi ts'ínnda nachjún. 29 Tunga an b'a tíxinnuu nga ta ndaha nda rej Salomon xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxú. 30 Tsa Ntjaná b'a tsjo ts'ink'iéntu jñá xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá ko ndyjunní kuítí, ¿a najmi tu sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chji so nga jñoo? ¡Á b'a 'yún ichi s'ejihinnuu Ntjaná!

31 'Kui b'a maha, najmi tu fantaha ruu yjonuu: “¿Mí nihi xi chinéé?” ko “¿Mí nihi xi s'já?” ko “¿Mí najyuhun xi ndyjaá nd'ai?”, tsa kuixiún.

32 At'aha ngatentej ni xu'bi bangisjai xuta xi najmi be Ntjaná, tunga jahá

be Na'minu xi tjiña ndjiojmi ján nga machjénnuu ngatentee niu. ³³ Títjun tjehennto nga katatéxumanuu Ntjaná ko n'oo ni xi naxu nginkun, ko b'a ts'in tu k'uaishunnuu ngayjee ni xu'bi. ³⁴ Najmi tu fantaha ruu yjonuu mí nihi xi kama ndyjunni. Ndyjunni s'e ngáhanuu ante nga kjuánta ngáha ruu yjonuu. At'aha ngayje nstjin y'a kjuasti xi ts'e.

7

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta

(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi k'ái, tu xi najmi ts'innijehenuu Ntjaná. ² At'aha xi nkú nga ts'in n'ek'anjiu jé xuta xi k'ái, b'a ta ts'in ts'innijé ngáhanuu Ntjaná. Ko chuba xi n'e chjón nga ch'achuboo, ta kuihi xi k'uachubako ngáhanuu Ntjaná.

³ 'Nkú ts'in ji tichasehe ri stjé xi kjinkihitunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi tít's'in ndzjehin yáxu'ba xi kjinkitunkuin? ⁴ Nk'ie nga yáxu'ba kjinkitunkuin, znkú ts'in b'a k'úihin ri nda nts'ei: "K'uaintení nga k'uasjénkia stjé xi kjinkitunkuin?" ⁵ T'in'ei ni xi ts'in xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinkitunkuin, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinkitunkun nda nts'ei.

⁶ 'Najmi tu 'bohó nañoó ni xi je nginkun Ntjaná ko najmi tu chinko chjanik'ajihun ni tsjo k'unnuu, at'aha kuasinne chu ni xi tsjo k'unnuu ko santaha ko jun kjenenuu chu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kujinchí Ntjaná ni xi nda

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Tinchíu, ko Ntjaná tsjanuu. Tinchísjo, ko sakúnuu. N'ekjano ankjuo, ko chjux'ánuu. ⁸ At'aha ngatentee xi banki ts'ínkjáihin. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'ínkjane ankjuo chjux'áha. ⁹ 'A tjin ajinnuu nku xi tu ndjiohó tsjáha ntíhi nk'ie nga njinkuan kuankihí? ¹⁰ Tsa tjió kuanki ntíhi, za tu yehé tsjáha? ¹¹ Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohó ni xi nda ntínuu. 'A najmi tu sahá Na'minu xi tjiña ndjiojmi ján 'yún tsjá sahá ni xi nda xuta xi kuankihí?

¹² 'Kui b'a maha, xi nkú ts'in mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'ohó xuta xi k'ái. Kuihi niu xi bakúya kjuatéxumoo ko ni xi y'é't'a já profeta.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjua

(Lc. 13:24)

¹³ 'Títjás'oon ankjua ntsjioo. At'aha tayá ankjua ko tayá niyá xi fi má nga ndya xuta. 'Yún nkjin xi tjincha fas'en ankjua xu'bo. ¹⁴ Tunga ntsjyahá ankjua ko ntsjí niyá xi fi má nga b'entu xuta. Chuba xi tjincha sakúhu ankjua xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yahá ra xuta

(Lc. 6:43-44)

¹⁵ 'Chúhuun yjonuu já profeta tsank'oo. Kui xi k'uai ts'in nimakjua maña yjohó xi nkúhu chutsanka, tunga kjahán tjituyáha xi nkúhu chu kjan. ¹⁶ Kamankjinnuu nkú k'un jóo nk'ie nga choo ni xi ts'ín. At'aha ni xi ts'in xuta, kui xi nkú joyaha tu xi bjaha nku yá tu. 'A jñá na'yáhá xi bjaha tuntsajé? 'A yá na'yáhá xi bjaha tu higo? ¹⁷ Ngatentee yá xi nda bjaha tu xi nda. Ko yá xi najmi nda bjaha tu xi najmi nda. ¹⁸ Nku yá xi nda, najmi ma bjaha tu xi najmi nda. Ko nku yá xi najmi nda, najmi ma bjaha tu xi nda.

¹⁹ Kò ngatentee yá xi najmi bjaha tu xi nda, stisún kò s'etí ajin nd'íu. ²⁰ Kui b'a maha, cháhanu já profeta tsank'óo nk'ie nga choo tu xi ts'e.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi kjuas'enjin nga Ntiana xi kuatéxumaha
(Lc. 13:25-27)

²¹ Najmi kjuas'enjin nga Ntiana xi kuatéxumaha ngatentee xuta xi: "Ji nda maestru, ji nda maestru", títuna. Xi tít's'íntjusun ní xi nkú ts'in mjehe Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján, kuihí xi kjuas'enjin yo. ²² Nk'ie nga kuichú njstjin nkjin nkjún xi b'a kuitsuna: "Ji Nda Ntia, ji Nda Ntia, ngajohi y'enijmí, ngajohi tsich'onshehē jánindoq kò nkjin kjuankjún kin'ei." ²³ Tunga an b'a xín ngáha ra xuta xu'bo: "Ndahachi najmi benuu. Tankín t'axinnú jun xi ch'on kin'o."

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ Kui b'a maha, ngatentee xuta xi nt'é éna kò ts'íntjusun, kui xi nkú joyaha nku nda kitikjua xi kits'ínnadasún ni'yaha asun ndjio. ²⁵ As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, kò ntjo kits'ínk'ajni ni'yoq nga mjehe kjaníts'in. Tunga najmi tsijnehé at'aha asun ndjio kamandasún. ²⁶ Tunga ngatentee xuta xi nt'é éna kò najmi ts'íntjusun, kui xi nkú joyaha nku nda chini xi kits'ínnadasún ni'yaha asun tsumíu. ²⁷ As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, kò ntjo kits'ínk'ajni ni'yoq nga mjehe kjaníts'in. Tsijne ni'yoq nga tsatsunyje.

²⁸ Nk'ie nga ja kamahe Jesu nga b'a kitsú, tu ni xí kama nkjúhún ra ngayjee xuta xi nkú ts'in tibakúya. ²⁹ At'aha tibakúya xi nkúhu tsa xá tjihín. Najmi b'a ts'in tibakúya xi nkú ts'in bakúya já chjine'éhen kjuatéxumoo.

8

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Nk'ie nga j'aijen ngáha Jesu nga nibaha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. ² As'ai j'aisehe Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Tsasinkúnch'int'aha kò b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehe, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

³ Kingjénne ntsja Jesu nga kits'ínkò nda uun kò b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubò tsitjuxihín ch'ihín ndo.

⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihínkúchjijhi yjohi nda na'miu kò tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise, tu xi skué kixíhi xuta nga ja kamanda ngáhani.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nda musuhu nku nda jun k'aku
(Lc. 7:1-10)

⁵ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Capernaum, as'ai j'aisehe nku nda jun k'aku nga j'ainkíhi nku kjuanda. ⁶ B'i kitsúhu:

—Ji nda ntia, nda musuna kjijña un ni'yana. Najmi ta ma ts'in nijáha kò un tibehe.

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Kama kfin ts'innkíhi.

⁸ Tunga b'ahá kitsú nda jun k'aku:

—Ji nda ntia, najmi an tshuna tsa ni'yana kuitjás'ein. Tu b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, kò kamanda ndo ma. ⁹ At'aha xi nkúhu an, tjñana

xi batéxumana kò tã tjinna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: "T'in", xihjn nku, as'ai fi. Kò tsa: "Nibái", xihjn kj'ai, as'ai nibá. Kò tsa nku nda musuna: "N'ei kui nii", xihjn, as'ai ts'in.

¹⁰ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kitsú ndo, kama nkjühun kò b'i kitsúhu xuta xi tjenko:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjeheñ ra najmi kjee sakújinna xi b'i ts'in s'ejihjn an xi nkú ts'in s'ejihjn ndaj. ¹¹ Kò b'a tíxinnu. Nkjin nkjún xuta xi niba tũ má xi tjeheñ ni kò k'úéntut'áko yámixò ntje cháná Abraham kò Isaac kò Jacob má batéxuma Ntjaná. ¹² Tunga xuta xi tjeheñ ra nga kjuas'en kai má batéxuma Ntjaná, kui xi ngjuaiya natsin jáñ má jyuun, ante má nga kjintá xuta kò kuate ni'yun.

¹³ As'ai ta kinchjako ngáha Jesu nda jun k'aku:

—T'in. Ngandahi katuma xi nkú ts'in kuas'ejihjn.

Tã kuihi chubò kamanda nda musuhũ nda juun.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nchi'yaha Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha Pedro, kieke nga ch'in kjiñako na nchi'yaha Pedro. ¹⁵ As'ai kits'inkò ntsja tachjuun. Kindyjahijn ch'iun kò tsisintjen nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Nk'ie nga ja kama'ña, j'aich'áha Jesu nkjin nkjún xuta xi tjintujihjn jánindo. Nkuhú tsu'ba én xi kitsú Jesu nga kik'onsje jánindo kò nga kits'innkihi ngatente xuta uun. ¹⁷ B'a kama tũ xi tsitjusuhun éheñ Ntjaná xi kitsú nda profeta Isaia: "Kui xi ngjiko kjua'unná kò jakj'á ch'inná."

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehe tsjénkihi

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Nk'ie nga kieke Jesu nga nkjin xuta katsendáhi ra, b'i kitsú nga mjehe ngjuai ngabantá ntáchak'uun. ¹⁹ As'ai j'aik'uhun nku nda chjine'éheñ kjuatéxumoo kò b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsjénkihi tũ má xi tjeheñ ni nga k'úin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi tjin ngijñóo tjihjn tixa ngijo kò nisee tjihjn nuba. Tunga Ntíhi Nda'jun najmi tjihjn má nga kama kjuájñasun nintaku.

²¹ As'ai b'a kitsú nku nda ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, k'uaíntení nga tjun kfínnngjayánjia na'mina.

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsjénkni ji. T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjayanji suba xuta k'ien xinkjín.

B'i ts'in kits'ink'íjyu Jesu ntjo kò ntáchak'uun

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ As'ai jas'en Jesu tsutsu kò já ni'yakuyáha tã jas'enkoño. ²⁴ Tũ nkuhú ntjo xi tũ xí 'yuhún kamané nk'ie nga tjenjin ntáchak'uun, santaha íxí kingjá mahá ra t'éheñ ntóo tsutsu. Tunga kjifehé Jesu nga b'a tímoo. ²⁵ As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'inkj'áha kò b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, n'ek'ankini! Jã kuayáa ei ni!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tibinkjuhunnu? Jã b'a 'yún íchí s'ejihinnu Ntjaná!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga kits'ínk'íéjyu. As'ai kis'e jyujyu. ²⁷ Kama nkjúhún jóo ko b'a kitsúhu xinkjín:
—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu jo já xi tjíntujihín jánindo
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nk'ie nga tsichu Jesu ngabantá ntáchak'uun, nankihí xutá Gadara, as'ai tsitujín tsjóo nga j'ak'úhún Jesu jo já xi tjíntujihín jánindo. Tu ni xí kjahán jóo, nga santaha najmi tá ch'a ma f'a n'yá xu'bo. ²⁹ As'ai incha kikjintáya nga b'i kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntíja nku tutuu, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿A ja kjúáik'aini kjuaníma kintehe ni nga kujichú nistjiun?

³⁰ Xi tjehe yo nkjin nkjún chínka tíncha kjine jná. ³¹ Kui nga b'a kitsúhu jánindo nga incha tsankihí Jesu:

—Tsa kujich'onsjeni ej, tu sahá tjenntení nga kuitjás'enjihín chínko.

³² —Tankiún —kitsú Jesu.

As'ai tsitujihín jóo jánindo nga incha ngjikjas'enjihín chínko. Tsan-gatsanka ngatentee chínko nga kikjaníkj'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³³ As'ai incha tsanka já xi tíncha kunntá chínko. Incha j'ai ajin nantjo ko kitsúya ngatentee ni xi kamoq ko ni xi kamaha já xi tjíntujihín jánindo.

³⁴ Tu tsitju tentehé xutá nantjo nga nibasehe Jesu. Nk'ie nga j'aisehe, incha tsankihí nga kuitju nankihí jóo.

9

B'i ts'in kits'innkiki Jesu nku nda xi najmi ma fi
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu nga j'atikjá ntáchak'uun ko tsichu ngáha nankihí. ² Ja kamoq. J'aisehe Jesu já xi y'ang'anki nku nda xi najmi ma fi, xi kjisun nachahan. Nk'ie nga kikié Jesu nga s'ejihín jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Tsjo kat'ehe tak'uin, ntína. Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhín.

³ B'i ts'in kits'innkjink'un k'uá já chjine'éhen kjuatexumoo: “Najmi tibenkjún Ntíaná ndai nga b'a ts'in tínchja.” ⁴ Tungá behé Jesu ni xi tíncha ts'innkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ch'on ts'in tín'enkjíntak'uhunnu? ⁵ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihín ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhín”? ¿A ra: “Tísintjein ko títstjai”? ⁶ Tungá mjehéna kuakuchjínju nga Ntíhi Ndax'jun tjíña ngajoho Ntíaná asunntej xi má nga kama ts'ínnnyjat'aha ngatitsuhún xutá.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Tísintjein, chjúbéi nachahín ko t'in ngáhani ni'yahi.

⁷ Tsisintjen nda uun ko ngji ngáha ni'yaha. ⁸ Nk'ie nga kikié xutá nkjiun ni, kitsankjún ko kits'intsjoho Ntíaná at'aha xu b'a tse nga'yún kitsjáha nku nda.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Mateo
(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Nk'ie nga tít's'in n'yá Jesu, kikié nku nda xi 'mi Mateo xi kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Mateo ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁰ Kò ni xi kama, nk'ie nga tíkjine Jesu niñu ni'yaha, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá kò já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo tá incha j'ai'ientut'áha Jesu kò já ni'yakuyáha t'a yámixó.

¹¹ Nk'ie nga kíkíe já fariseo niñ, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á kò já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumoo tinekoho niñu nda maestrunu?

¹² Tunga nk'iehé nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ¹³ Tankiún kò tinchíyo nkú tsuhu rá éhen Ntjaná xi b'i ts'in tjt'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uechjintjainuu mjena.” Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkje tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha
(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha Jua Bautista kò b'i incha kitsúhu:

—¿Nkú tjihin rá nga najmi b'entu kjintíaha já ni'yakuyáhi xi nkú ts'in bintsúba kjintíahani jin kò já fariseo?

¹⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá 'be babaha xuta xi tjintujin nku s'i kjuabixan nk'ie nga tijnajin saha nda bixoon? Tunga kuichúhu njstjin nga chj'áha nda bixoon. Nk'iehé nga k'úentu kjintía. ¹⁶ Tá ndaha najmi ch'a b'éstikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibakú najyun tsetse kò kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ¹⁷ Kò tá ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu kò batsun tsa tjabaxín. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse, kò b'a ts'in nda f'áitjoho nga joo niu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku takjin kò nku tachjuún
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Nk'ie nga b'a títu Jesu, tu j'aihi yo nku nda tjíxá kò tsasinkunch'int'aha nga b'i kitsúhu:

—Takjinna ja k'uen. Nibángjennéi ntsai ntína tu xi k'uaiya ngáha rá.

¹⁹ As'ai tsisintjen Jesu kò ngjiko já ni'yakuyáha nga kitsjennkihi ndo. ²⁰ Kò tu yohó j'ai tjennkihi Jesu nku tachjuún xi tjihin te jo nú nga jni tít's'ínk'iehen. Kui xi kits'ínkò tuts'in najyun xi yja Jesu. ²¹ At'aha b'i ts'in kits'innkjink'un: “Tsa tu najyuhun ts'ínkò sa, kamanda ngáhana.” ²² Tunga kits'ínk'ótjijahá Jesu nga tsasehe tachjuún kò b'a kitsúhu:

—Ji ntína, tsjo kat'ehé tak'uin. At'aha kuas'ejihin nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kama nkihi ri.

Tá kuihi chubó kamanda tachjuún.

²³ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha nda tjíxóo, kíkíe yo já xi tít's'ínkjane yánaXu kò xuta xi xaáhan tíncha ts'in nga tíkjintá. ²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tankín ngáhanu. Najmi ka'me takjiún. Tu kjifehé.

Tsajnukiehe xuta xi kama njakú yo. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja kik'onsje Jesu xuto, as'ai jas'en má kjijña takjiún, jakj'á ntsja kò tsisintjen ngáha takjiún.

²⁶ Kint'é ngayjee xuta xi tjín yo ní xi kamoó.

B'i ts'in kikjex'ánkihi Jesu tunkun jo já ka

²⁷ Nk'ie nga tbitju Jesu yo, kitsjennkihi jo já ka xi kikjintáya tjennkihi. B'i incha kitsú:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimañi jin.

²⁸ Kò nk'ie nga jas'en ni'yahà Jesu, yò incha j'aisehe já kò. B'ì kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:

—¿A s'ejinnuu nga kamana ts'ian ni xi mjenuu?

B'a incha kitsú jóo:

—Johon, ndà maestru.

²⁹ As'ai kits'ínkò Jesu tunkun jóo kò b'ì kitsúhu:

—Katuma xi nkú ts'ín tís'ejinnuu.

³⁰ Tsix'ánki tunkun jóo. As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga najmi tū ch'a 'miyahá ruu ni kamat'on.

³¹ Tunga nk'iehé nga incha ngji jóo, kitsúyahà ngayjee xutà xi tjin yò xi nkú nga kits'ínkòho Jesu.

B'ì ts'ín kits'ín ndáhi Jesu nku nda xi najmi ma nchja

³² Nk'ie nga títbitju já xi kà kai, incha j'ai xutà xi j'aikòho Jesu nku nda xi najmi ma nchja, at'aha ndanindoo tijnajihin. ³³ Nk'ie nga kik'onsje Jesu ndanindoo, kinchja ngáha nda nimo. Kama nkjúhun xutà nkjiun kò b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Ndahachí najmi kjee yaá ajinná xi ntjehe Israel tjenná nku ni xi b'a tjin.

³⁴ Tunga b'ahá kitsú já fariseo:

—Nga'yúhun ndaninda k'akuhu jánindoo m'osjekòho jánindoo ndai.

B'ì ts'ín kama nimaha Jesu xutà

³⁵ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee nanki i kò nanki xi xi tjin yò nga tsakúya aya ni'ya sinagoga. Y'énjimí én nda tsu xi títsuya nga Ntjaná xi batéxuma kò kits'innkiyjehe ch'in xi k'uhun xutà. ³⁶ Nk'ie nga kikié Jesu xutà nkjiun, kama nimaha, at'aha tijnchajihin sèn kò chuba tjemahá xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjihin nda bastu. ³⁷ As'ai kinchjako já ni'yakuyá nga b'ì kitsúhu:

—Xutà xi tjin b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'inxájin ni. ³⁸ Kui nga tijnchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntjehe.

10

B'ì ts'ín kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi te joo kò kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jánindoo xi tjintujihin xutà kò nga ts'innkiyjehe xutà xi ch'ihin.

² Kui xu'bjí xi j'áihin já postru xi te joo: títjun Simon, xi ta 'mi Pedro, kò Andre xi nda nts'e Pedro maha; Santiago kò Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo; ³ Felipe kò Bartolome; Toma kò Mateo xi j'áchjintjai ch'á; Santiago ntíhi Alfeo kò Tadeo; ⁴ Simon xi mako já kananista kò Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'ì ts'ín kitsúyahà Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uénjimí

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ As'ai kits'ínkji Jesu já ni'yakuyá xi te joo nga kitsúyahà ni xi tjihin nga incha ts'ín. B'ì kitsúhu:

—Najmi tū bankiún má nga najmi tjin xutà xi ntje Israel tjehe ra kò najmi tū bitjas'oon nankihí xutà Samariá. ⁶ Xutà xi ntjehe ní Israel y'aha ra tankihinsoho, xutà xi ja kindyja xi nkú joyaha chutsanka. ⁷ Tankiún kò t'enjimíu nga ja 'yún tiña tijná Ntjaná nga tibatéxuma nd'ái. ⁸ N'enkihú xutà

un, n'ekj'áiyohoo xuta xi ja ka'me, n'enkihoo xuta xi k'uhun ch'in fentujnu tu xi kama jehe nginkun Ntiana, ko tich'onsjoo janinda xi tjintujihin xuta. Xi nku ts'in tu kik'ahinuu nga'yun, b'a ts'in tu tisinkonuu xuta.

⁹Najmi tu ch'o toonsine aya tsanuu, ta ndaha toontaba, ko ta ndaha k'aj toon. ¹⁰Najmi tu ch'o tsa nga n'oo nyá, ta ndaha jo 'yun najyun xi ndyoo, ta ndaha tjabaxinté, ko ta ndaha yanise. At'aha xi ts'inxá tjihin kixi nga k'uajih nichine.

¹¹Nk'ie nga kujtás'oon nku nanki 'yun ko tsa nku nanki ichi, yo tinchisjo nku xi nda animaha. Tintsuboo ni'yaha santa nkuhu nga kujtu ngáhanu nanki xu'bo. ¹²Nk'ie nga kujtás'oon ni'yoo, b'i ts'in suniño: "Kas'enuu kjuajyu", tixiún. ¹³Tsa nda animaha xuta xi ts'e ni'yoo, kas'ehe kjuajyunuu. Tunga tsa najmi nda animaha xuta xu'bo, kak'oyak'un ngáhanuu kjuajyunuu.

¹⁴Tsa tjin xi najmi ts'jinkjainnuu ko tsa najmi ngjuénñjuhu énnuu, tu sahá tjtusje ngáhanu ni'yoo ko tsa nankiu, ko t'etsujno ndyjo tsuku. ¹⁵Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nk'ie nga kujichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkunkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yun un skué saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra.

B'i ts'in kitsuyaha Jesu ja postru nga n'e uncha

¹⁶T'ejin tak'un. An tits'inkjinuu xi nku joyaha chutsanka ajihin naña kjan. Kui nga tintsuba ndahanu xi nku joyaha ye ko nimakjua n'esjo yjonuu xi nku joyaha chutujuu. ¹⁷Chuhun yjonuu xuta, at'aha ts'jinkjas'ennuu ja tixoo ko k'uenu aya ni'ya sinagoga. ¹⁸Ngat'ana ngjuaikonuu nginkun ja tijuun ko nginkun ja rei, tu xi kujixinyaha ruu joo ko ta xuta xi najmi ntjehe Israel tjehe ra yaha an.

¹⁹Tunga nk'ie nga ts'jinkjas'ennuu xuta, najmi tu fantaha ruu yjonuu nku n'e chubo ko mi éhen xi kujixiún. At'aha kui chuba xu'bo k'uainuu én xi chubo. ²⁰At'aha najmi jun xi chubo, Espirituhu ni Na'minuu xi kunchja nk'ie nga chubo.

²¹Ja xi nts'e maha xinkjin ta kuihi ts'jinkjas'en xinkjin nga n'ek'ien. Xi ti'mi na'mi ts'jinkjas'en ntih. Xi ti'mi ntí kjaanko xi chaha ko ts'jink'ien. ²²Ngat'ana ts'jin unkiehenuu ngayee xuta. Tunga xi tu nku ndjaha kuasinjna, kui xi k'uanke. ²³Nk'ie nga tsjenki unkienuu xuta xi tjin nku nanki, tu sahá tjuu. Tankiún k'aj nanki. At'aha kjuaxi ni xi tixinnuu. Najmi kfenuu nga kujinimo ngayee nankih xuta Israel kintehe ni nga k'uai Ntuh Ndax'jun.

²⁴Nku nda ni'yakuyá najmi 'yun yankjun sa nga nda maestruhu, ko nku nda musu najmi 'yun yakjun sa nga nda ntiaha. ²⁵Nda tjin ts'e nda ni'yakuyoo tsa b'a ts'in kama xi nkuhu nda maestruhu, ko nda tjin ts'e nda musu tsa kujichú ma xi nku joyaha nda ntiaha. Tsa na'mihí ntíu xi ti'mihí ndaninda Beelzebu, za najmi tu sahá 'yun ch'on k'uin saha ntih?

B'i ts'in tsakuya Jesu ya xi tjihin nga kujinkjun (Lc. 12:4-9)

²⁶Kui b'a maha, najmi tu binkjuhunnu xuta xu'bo. At'aha najmi tjin ni xi 'ma tjtjo xi najmi cha, ko najmi tjin ni xi tjina 'ma xi najmi s'ejna chji. ²⁷Ni xi tixinyanuu má jyuun, chuba ngáhanu má ndzjeen. Ko én sen xi kujnú'yoo nga kuinchja, ch'iyako ngáhanu asun nk'a ni'yoo. ²⁸Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ink'ien tunga najmi mahá ra ts'jink'ien animanuu. Xi ma nihí ts'inkji animanuu ko yjonintenuu ajin ngak'ien, kui ni xi t'inkjun.

²⁹'A najmi mahá tsa tu xi nanki chjihí ch'a nga satéña jo nise xi tinti? Ndaha tsa b'a ma, ndaha nku nisee najmi ndyja tsa najmi mjehe Na'minuu.

³⁰ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjín xkihí Na'minuu. ³¹ Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chjí so nga nkjin nise.

³² Ngatentee xi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ts'ínkié yjoná nga be xuto nginkun Na'miná xi tjiña ndjiojmi ján. ³³ Tunga xi najmi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'ínkié yjoná nga be xuto nginkun Na'miná xi tjiña ndjiojmi ján.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Najmi b'a tu ts'in n'enkjíntak'un, tsa kjuajyu jáik'ieñá asunntej. Najmi kjuajyu jái tsja. Kjuachán ní jái tsja. ³⁵ At'aha jáa tu xi kuakjányaha yjoho xuta, má nga nku nda nguaj kontraha na'mihí ko nku takjín nguaj kontraha naaha ko nku na anta nguaj kontraha na nchi'yaha. ³⁶ Ta kuihi xinkjín xuta nguaj kontraha.

³⁷ Xi 'yún ts'íintjo sa na'mihí ko tsa naaha nga an, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. Xi 'yún ts'íintjo sa ntíhi nga an, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁸ Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénnkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁹ Xi kuangisjái suba nga k'úéñá tik'un, tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úéñá tik'un.

B'i ts'in kitsúya Jesu chjí xi k'uaihi xuta
(Mr. 9:41)

⁴⁰ Xuta xi ts'íinkjáiinnu, ja an títs'ínkjáiinna. Ko xi ts'íinkjáiinna, ta títs'ínkjáiin xi kits'in nibána. ⁴¹ Xi ts'íinkjáiin nku nda profeta at'aha nda profeta ni, xi nkú ts'in tjeheñ ra b'a ts'in k'uaihi. Ko xi ts'íinkjáiin nku nda xi naxu ts'in at'aha naxu ts'in ndo, xi nkú ts'in tjeheñ ra b'a ts'in k'uaihi. ⁴² Ko tsa tjín xi tsjáha nku chutsín ntánijua nch'án xi k'úí nku xuta xu'bjí at'aha xuta ni'yakuyána ni, kjuaxi ni xi tíxinnu nga k'uaihi chjíhi xuta xu'bo.

11

B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista
(Lc. 7:18-23)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúyaha já ni'yakuyá xi te joo ni xi tjíhin nga incha ts'ín, as'ai incha ngji nga tsakúya ko y'énijmí én nda tsuhu Ntjaná nanki xi tjín yo. ² Aya nubayoó kint'é Jua Bautista ni xi títs'in Jesu. As'ai kits'ínkji k'ua já ni'yakuyáha ³ tu xi nguásaiyaha ra Jesu. B'a incha kitsúhu:

—¿A ji nda xi tjíhin nga k'uai? ¿A ra chúyaha rj k'ái ndaha?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tankínk'inyohoo Jua ni xi tínu'yó ko tíyo. ⁵ Tíma chjíhi xi kaha. Xi najmi ma fi tjincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímanda. Tínt'é xi stayaha. Tíf'áiyaha xi ja k'ien. Tís'enijmíhi én nda tsuhu Ntjaná xi x'ahan. ⁶ Nda tjín ts'e xi najmi tjín ni xi ts'ínch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista
(Lc. 7:24-35)

⁷ Nk'ie nga ja tjincha fi ngáha já ni'yakuyáha Jua Bautista, kik'atuts'ihín Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua. B'i kitsúhu xuta nkjin:

—¿Mí nihi xi tsankinse nkjúhgun ante kixiu? ¿A nku yáxá xi títs'ínk'ajnihi ntjo? ⁸ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankisohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjín? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un, kui xi tjintu ni'yaha já rej. ⁹ Tunga,

¿á tsitjuhunu? ¿A ra nkuhú nda profeta tsankisohoo? Johon, kui. An b'a tíxinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta. ¹⁰ Jua tinchjanijmíyaha ni xi tjit'a xujun éhen Ntíaná:

Títs'inkjía nda chjine'énná tu xi ngjuai tíjuhun ri.

K'uénda tíjün n'yáhi.

¹¹ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi tjin asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichi má batéxuma Ntíaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

¹² 'Nistjin nga y'énijmí Jua Bautista éhen Ntíaná ko santaha nd'ai 'yún tibixkjanyáha má batéxuma Ntíaná, ko xuta xi kitikjua títs'in ts'e yo. ¹³ At'aha Ntíaná kits'inchjén ni xi y'é't'a já profeta ko xi kis'et'a kjuatéxumaha Moise nga kitsjá éhen santaha nkúhu nga j'ai Jua. ¹⁴ Tsa mjenuu n'e s'ejiun éin, Jua kui xi Eliá xi tjihin nga k'juai. ¹⁵ Xi tjen tjabaxinñju, katasínñju.

¹⁶ '¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjin nd'ai? Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu n'yátée ko kjintáyaha xinkjin ¹⁷ nga b'a incha tsu: "Nk'ie nga kin'ekjanej yánaXu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisej suun nusin, ¿á najmi kich'íhinu?"

¹⁸ At'aha nk'ie nga j'ai Jua, y'ejña kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: "Ndaninda tíñajihin", kitsú xuta. ¹⁹ Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'jun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá tsu ngá xuta: "Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo." Tunga tis'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntíaná nk'ie nga t'yaha ni xi títs'in.

*B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'inkjáhin éhen
(Lc. 10:13-15)*

²⁰ As'ai b'i ts'in ndjá kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tjinu nanki má nga 'yún kits'in kjuankjún, at'aha najmi ngjik'áha ra animaha:

²¹ —iNima rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! iNima rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kikié kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjik'áha ra animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujin nasu. ²² Tunga ahán b'a tíxinnuu. Nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnku xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

²³ Ko jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi já chankjinnuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankinjoon. At'aha tsa xuta nanki Sodoma kikié kjuankjún xi kama ajinnuu, ta tjin ra santaha nd'ai tsakai. ²⁴ Tunga an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnku xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

*B'i ts'in tsakúchji kjuatsjoho Jesu
(Lc. 10:21-22)*

²⁵ Kui nistjin b'i kitsú Jesu:

—An títs'intsjoho, Na'mi, Ntía xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha y'ejña chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jánti xi ni xi kik'iejña 'maihi já nkjink'uun ko já xi mankjihin ni xi tjin. ²⁶ Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'in kama tsjohi.

²⁷ Ngayjee ni xi tjin ja kits'inkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a behe Ntíu, tu nkuhú Na'miu xi behe. Ta ndaha najmi ch'a behe Na'miu, tu nkuhú Ntíu xi behe. Ko xuta xi mjehé Ntíu nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skue Na'miu.

B'i ts'in kinchjaha Jesu xuta nga kj'uaísehe

²⁸ 'Níbhášenú ngatentoo xi tsichu manuu nga kich'anjiu ch'áha kjuatéxumoo, ko an tsjanuu nga n'ek'áíyo. ²⁹ Tjasuntjio nkú tsuhu ra kjuatéxuma xi tibakuyá, at'aha ts'inkjáhiin xuta ko nímakjua tjiyana. Sakúnuu xi má nga ts'ínkj'áíya anímanuu. ³⁰ At'aha najmi 'ni s'esúntjia ni xi bakuyá ko kijna ch'á xi tsjanuu.

12*B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu nístjin nkjúun*

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Nku xuatu j'ajin Jesu má nga tjíntje tuniñu. Kama bjoho já ni'yakuyáha ko incha kikje'yún tuniñu. Kits'íntjia ntsja nga kikjine. ² Tunga kíkíehé já fariseo ni xi tjincha ts'in jóo. As'ai b'a incha kitsúhu Jesu:

—Chase ma ri. Ni xi tíña nkjúhun kjuatéxumoo nga nístjin nkjúun tjincha ts'in já ni'yakuyáhi.

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo má nga jtít'a ni xi kits'in David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntjáná ko kikjine nínkuan nkjún xi tjintu yo, ni xi najmi tjihiin nga kui kjine ko ta ndaha já xi tjenko, nínkuan xi tu já na'miu ma kjinehé. ⁵ ¿Ko a najmi kjehe n'eyo kui niú xi jtít'a xujun kjuatéxumoo? Já na'mi xi ts'ínxá aya nínku nga nístjin nkjúun najmi chumi jehe b'anji. ⁶ An b'a tíxinuu. Eí tíñajinnuu nku xi 'yún chánka sa nga nínku.

⁷ Tunga najmi kjehe mankjinnuu éhen Ntjáná xi b'a ts'in jtít'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uechjintjainuu mjena.” Tsa mankjinnuu éen, najmi chubá n'enijéhe ruu xuta xi najmi tjihiin je. ⁸ At'aha Ntíhi Ndax'iun batéxumaha santaha ko nístjin nkjúun.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Ngjikjas'en Jesu ni'ya sinagoga. ¹⁰ Yo ta kab'ejna nku nda xi ch'ihin ntsja. As'ai b'a incha kitsú jóo nga kingjásjaiyaha Jesu, tu xi b'a ts'in sakúhu ra má tindyajihin Jesu:

—¿A ma n'enki nga nístjin nkjún?

¹¹ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tsa nku xi kabasinjna ei tíñaha nku chutsanka, tsa tu nkuhú tíxa kuijnengiya chu nga nístjin nkjúun, ¿a najmi kuak'áhá chu ko k'uasjeya tíxo?

¹² Kui b'a maha, i'yún chji sa nku xuta nga nku chutsanka! Kui nga ma n'ehe nku ni xi nda nga nístjin nkjún.

¹³ As'ai Jesu b'a kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda. B'a kik'ie xi nkúhu ntsja xinkuu. ¹⁴ As'ai incha tsitju yo já fariseo ko y'endako xinkjin xi nkú ts'in kama ts'ínk'iehen Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

¹⁵ As'ai ngji t'axín Jesu, at'aha ja be ni xi mjehé ts'ín jóo. Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Kits'innkíhi ngatentee xi uhun ¹⁶ ko b'a kitsúhu xuta nga najmi incha kuitsuya yáha Jesu. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjáná xi kinchja nda profeta Isaia nk'ie nga b'a kitsú:

¹⁸ Eí tíña nda musuna xi j'ajian, xi tjona ko xi tsjo maha animana.

Tsjaha Espirituna,

ko kuitsuyaha xuta xi tjin asuntee ni xi naxu nginkan.

¹⁹ Najmi kjan kuinchja ko najmi kjintaya,

najmi niyatee kuiu'ya ntaha.

²⁰ Najmi kjé't'okjá nku yáxá xi ja títs'okjá.

Najmi ts'ínk'ien nd'í xi tu nintihí tíju saha,

santa nkúhu nga ts'índjuú ni xi naxu nginkan.

²¹ Ko xuta xi tjin asuntee kama 'yún tak'un nda musuna.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² J'aisehe Jesu xuta xi j'aiko nku nda xi tíñajihin ndanindoo. Kui xi ka ko najmi ma nchja. As'ai Jesu ts'ashehe ndanindoo ndo. Kama chjihí ko kama kinchja. ²³ Tu ni xi kama nkjúhun ra ngayjee xuta. B'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Kutsa kuihi xu'bj xi ntjehe David?

²⁴ Nk'ie nga kint'é já fariseo ni xi tjincha tsu xuta, b'a incha kitsú:

—Nga'yúhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhu jánindoo tím'osjekoho ndai jánindoo.

²⁵ Tunga behé Jesu ni xi títs'ínnkink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tíntu má batéxuma nku nda rej ta kuihi fi kontraha xinkjin, ta kuihi incha nguá tiya nankihí. Ngatantee nanki ko ni'ya xi ta kuihi fi kontraha xinkjin, najmi tse maha. ²⁶ B'a ta tjin ts'e ndanindoo. Tsa Satana k'onsje suba yjoho, ta kuihi tífi kontra subaha yjoho. Tsa b'a ts'ín, ¿nkú ts'ín tse kuichúkuaha ra nga kuatéxumaha?

²⁷ 'Ko tsa nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo túbixiún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a ts'ín ta kuihi jóo bakúchji nga najmi kixi tíntuyánuu. ²⁸ Tunga tsa Espirituhu Ntjaná tím'osjekohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntjaná.

²⁹ '¿Nkú ts'ín nku nda kama kjuas'ehen ni'yaha nku nda xi 'yún tíhjin nga'yún ko kjé'aha ra ni xi tíhjin? Tjin níhi nga tjun k'u'é'yún ndo. B'a ts'ín kama kjé'aha ra ni xi tíhjin ndo ni'yaha. ³⁰ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tíf'áyakona, kui xi tibaténdzjo.

³¹ 'Kui nga b'a tíxihinnuu. Kama ndyjat'aha xuta ngatentee ngatitsuhun ko ngatentee én ch'on tsu xi kuinchja. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. ³² Xi nkú kuitsuhu Ntíhi Nda'x'jun, kama ndyjat'aha. Tunga xi nkú kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra, ta ndaha nd'ai ko ta ndaha ndyjun nkiní.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xuta

(Lc. 6:43-45)

³³ 'Tsa tuhu yóo xi nda, nda yóo. Ko tsa tuu xi najmi nda, najmi nda yóo. At'aha tuu bakúchji nkú k'un yóo. ³⁴ Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'ín kama chubahanu ni xi nda, nk'ie nga jun xi ch'onk'un? At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui níhi xi bitju ts'a. ³⁵ Nku nda xi nda b'asjejin ni xi nda ajihjin ngayjee ni nda xi tíjtjoho. Ko nku nda xi ch'onk'un b'asjejin ni ch'onk'un ajihjin ngayjee ni ch'onk'un xi tíjtjoho.

³⁶ 'Ko an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, nk'ie ts'ínkjas'en kuenta xuta nga nkúnkú én xi najmi chumi ni

chjìhì rā xi kinchjā ej. ³⁷ At'ahā tā kuihi é'n xi kichubai n'e kjuāha ri, tsa tjihin jé kō tsa najmi tjihin jé.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xutā xi mjehe skue kjuankjún
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ As'ai k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo b'a incha kitsúhu Jesu:
—Ji nda maestru, mjeni nga chai nku kjuakjún xi n'eí, xi kuakúchji nga Ntjaná kits'in nibáhi.

³⁹ B'i kitsú Jesu:

—Xutā xi tjin nd'ai tjincha banki nga skue nku kjuankjún, at'ahā ch'onk'un kō najmi naxu tjincha nginkun Ntjaná. Tu ni xi kamat'aihin nda profeta Jona nk'ie, tu kuihi kjuankjún xi s'ejña chjìhì xutā xi tjin nd'ai. ⁴⁰ At'ahā xi nkú ts'in y'ejña Jona jan nistjin kō jan nistjen aya kats'a tì chánkoo, b'a tā ts'in k'úejña Ntjì Nda'jun jan nistjin kō jan nistjen kinte t'ananki.

⁴¹ Xutā xi y'entu nanki Ninive kuisintjenko xutā xi tjin nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chāsehe ni xi kits'in nga nkúnkú xutā. Kui xi ts'ínkōkjuāha xutā xi tjin nd'ai, at'ahā kui xi ngjik'áha rā animaha nk'ie nga Jona y'énijmihì éhen Ntjaná. Nd'ai bi, ej tijnā nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona. ⁴² Kō nā rejna xi tsatéxuma nanki Saba kuisintjenko xutā xi tjin nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chāsehe ni xi kits'in nga nkúnkú xutā. Kui xi ts'ínkōkjuāha xutā xi tjin nd'ai, at'ahā kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisinñjuhu kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ej tijnā nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ni xi mahā xutā
(Lc. 11:24-26)

⁴³ Nk'ie nga nku ndaninda bitjujihin nku nda, fatsú'basún ante kixiú nga bangsjai má nga ts'ínkj'áiya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, ⁴⁴ as'ai b'a tsu: “Tu sahā kfin ngáhana ni'yanā má tsitja.” Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kjitiya ni'yoo nga f'aise ngáha rā. Kichjuchá kō ja tjinā. ⁴⁵ As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui kō ngatentee incha fas'enjihin ndo. Kō máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'in b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun. B'a tā kamaha xutā ch'onk'un xi tjin nd'ai.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi naaha kō yá xi já nts'e
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Nk'ie nga tinchjako sa Jesu xutā nkjiun, tu naaha ní kō já nts'e j'aincha natsiun xi má nga mjehe kuinchjakoho.

⁴⁷ As'ai tjin xi b'i kitsúhu Jesu:

—Naahi kō já nts'eí kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

⁴⁸ B'i kitsú Jesu nga kinchjako nda xi j'aikoho éen:

—¿Yá xi nana kō yá xi já nts'é?

⁴⁹ As'ai tsakú xutā ni'yakuyáha kō b'i kitsú:

—Kui xutā xu'bi xi nana kō já nts'é. ⁵⁰ Tu yáhá ni xi ts'íntjusun xi nkú ts'in mjehe Nā'mina xi tijnā ndjiojmi ján, kui xi nda nts'é, nā nichja kō nana.

13

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi tsaténdzo xujmá
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Kui nistjiun tsitju Jesu ni'yaha kō ngjik'iejña andai ntáchak'uun. ² Nkjin nkjún xutā kama ñjakút'ahā. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha Jesu, kō

ngayjee xuta tsincha andai ntóo má kixiu. ³ Nkjin tákjá ni xi tsakúyahá nga y'éjña chubayahá. B'i kitsú:

—Nku ndá tsitju nga ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai nyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjin ninte. Kítsa jasu xujmóo, at'ahá najmi 'yún tjin nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu, kits'inchjahan ko kixi, at'ahá najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjantehe nga nda saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Tu xi tsehé ni xi kitsjá. Tjin xujmóo xi kitsjá unchan tjihin, tjin xi kitsjá cháte ko te tjihin, ko tjin xi kitsjá katé tjihin. ⁹ Xi tjen tjabaxínju, katasínju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayahá nga tsakúya
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáhá ko b'a kitsúhu:

—¿Á tu subahá b'ejña chubayahani nk'ie nga chubakohoni xuta?

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainu nga kamankjinnu ni xi 'ma tijná ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Tunga xuta xu'bo najmi kik'aihi nga kamankjihin niu. ¹² At'ahá xi kamankjihin, k'uai saha ko 'yún nda kamankjihin. Tunga xi najmi ts'jinsihin nga kamankjihin, chjú'ahá santaha ni xi tijná nga kamankjihin kai. ¹³ Kui kjuaha tu tib'ejñá chubayahá ra xuta xu'bo. At'ahá tibase tunga najmi tibehé, ko tint'é tunga najmi tibasínjuhú ko najmi tímankjihin.

¹⁴ Ni xi tijná ts'in xuta xu'bo títs'íntjusun éhen Ntjaná xi kitsúya nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a kitsú:

'Yún kuasinju tunga najmi kamankjihinnu,
ko 'yún chasoo tunga najmi chanú.

¹⁵ At'ahá ja kama ndjá animahá xuta xu'bi,

kits'in staya yjoho ko kik'íechja tunkun,

tu xi najmi skuéhe ko najmi kuint'éhe,

ko najmi kamankjihin ra,

tsa ts'ínk'óntjaiya animahá ko nga an ts'innkíhi.

¹⁶ Tunga máha jun, á b'a nda tjihin ts'ajun xi tíyo ko tínu'yó, at'ahá tibe tunkun ko tint'é tjabaxínju. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnu. Nkjin já profeta ko xuta xi naxu'entu xi kis'e nstjin nk'ie incha kama mjehe nga skué ni xi tíyo nd'ái, tunga najmi kikiehé. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ái, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'ínkájihin xuta éhen Ntjaná
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Kui b'a maha, tjenñjühunu nkú tsuhu ra ni xi kuak'ieñá chubaya ts'e nda xi tsaténdzjo xujmóo. ¹⁹ Nk'ie nga nt'é xuta én xi tsuya nga Ntjaná xi batéxuma, as'ai najmi mankjihin niu, nibá ndanindoo ko kjexin én xi ja kis'entjejin animahá. Kui xutaha xi nkú joya xujmá xi tsixuntu andai nyóo.

²⁰ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutaha xi nt'é éen ko tjen'yún tsjohó ts'in ts'ínkájihin. ²¹ Tunga najmi 'yuhún tjihin kjamá ajin animahá ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'ahá éen, ts'in t'axihin yjoho éen.

²² Xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo, kui xutaha xi ta nt'é éen, tunga ni xi tjíhin asunntej s'entaha ra ko kjuanchinóo b'anachaha. B'a ts'in najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá çan.

²³ Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nt'é éen ko mankjihin. Nda ts'in nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá unchan tjíhin, ko tsa xi tsjá cháte ko te tjíhin, ko tsa xi tsjá katé tjíhin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

²⁴ Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Má batéxuma Ntjáná b'a joyaha nku nda xi nda xujmá xi y'éntejin jñáha. ²⁵ Tunga nk'iehé nga kjintufé, j'ai nda kontraça ndo. Y'éntejihin tuniñu jñá ch'onk'un ko as'ai ngi. ²⁶ Nk'ie nga jasu tuniñu ko kis'ehe tu, ta kama chji jñá ch'onk'uun. ²⁷ As'ai incha j'ai já musuhu nda xi ts'e tuniñu ko b'a kitsúhu: “Ji nda ntja, ¿a najmi xujmá ndahá xi y'éntejin jñáhi? ¿Nkú ts'in nga tu sa jñá ch'onk'uhún kj'ijin ngáha ra ntjeji?” ²⁸ B'a kitsú ndo: “Nku nda kontra b'a kits'in.” B'a kitsú já musu: “¿A mjehe ri nga kuankín chjúneyaj jñá ch'onk'uun?” ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: “Najmi, at'aha tsa chjúneyo jñá ch'onk'uun, ko xka tuniñu chjúyanjiu. ³⁰ Tu sahá katuma chá suba nga joo santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga kama chá. Kui nistjin b'a xihín já xi kuate tuu nga títjun kjéneya jñá ch'onk'uun, kj'úach'á ko k'uéti. Tunga máha tuniñu, kui xi kj'úatjo antehe.”

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku k'un mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'a nku nda ko y'éntje jñáha. ³² Kui k'un xu'bi xi 'yún ichí sa nga k'un xi k'oq. Tunga nk'iehé nga ma chá, 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi b'éntje xuta. Santaha nku ya tu bichú ma, ko f'ai ts'imnda'á nisee nubaça tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu sahan ninkuan

(Lc. 13:20-21)

³³ As'ai ta y'éjña chubaya ngáha Jesu:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jakj'a nku tachjuún ko kits'intjijinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatente na'yu.

Kui kjuai nga tu nku y'éjña chubayahá Jesu nga tsakúya

(Mr. 4:33-34)

³⁴ B'a ts'in kinchjako Jesu xuta nkjiun. Y'éjña chubayahá ngayjee ni xu'bi nga kitsúyaha. Najmi kinchjako tsa najmi y'éjña chubayahá. ³⁵ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjáná xi kitsúya nda profeta nga b'a kitsú:

K'uejñá chubaya,

xinya ni xi tjintu'má santaha nkúhu nga kamanda asunntee.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tsakúya nga kits'ínchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

³⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji Jesu xuta nkjiun, jas'en ni'yaha. As'ai já ni'yakuyaha j'aik'úhun ko b'a incha kitsúhu:

—T'inyanj nkú tsuhu ra én xi kuak'iejña chubayahá ts'é jñá ch'onk'un xi tjín ajihin tuniñu.

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda xi y'éntje xujmá ndoo, kui xi Ntíhí Ndaḡ'jun. ³⁸ Ante xi má nga y'éntje, kui xi asunntei. Xujmá xi ndoo, kui xutaha xi ts'e má batéxuma Ntjaná. Jná ch'onk'uun, kui xutaha xi ts'e ndanindoo. ³⁹ Nda kontra xi y'éntje jná ch'onk'uun, kui xi ndanindoo. Nistjin nga chjúsintjen tuniñu, kui nistjihin nk'ie nga kfe asunntee. Ko já xi kuate tuniñu, kui xi ntítsjee.

⁴⁰ Xi nkú ts'in f'áiya jná ch'onk'uun ko s'eti ajin nd'íu, b'a ta kama nk'ie nga kfe asunntee. ⁴¹ Nk'ie nga kuatéxuma Ntíhí Ndaḡ'jun, ts'ínkji ntítsjee nga kjéxin ajihin xuta xi ts'e ngayjee xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi k'oo ko ngayjee xuta xi ch'on ts'in. ⁴² Kui xi kjaník'ajin má tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun. ⁴³ Nk'iehé kuat'ai xuta jee xi nkú joyaha ts'íu nga k'úentu má batéxuma Na'mihi. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén xuta xi sakúhu nku ni xi 'yún chji

⁴⁴ Má batéxuma Ntjaná b'a joyaha xi nkúhu nku nisa toon xi tijná 'ma nku ante. Nda xi sakúhu niu ta b'éjña 'mahá ngáha at'aha najmi kui ts'e antee. Tsjo mahá ndo niu. Kui nga fitéñayjehe ni xi tjihin ra ko b'atse antee.

⁴⁵ Má batéxuma Ntjaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku nda xi ts'ínxáko ndjjo tsjo k'un. ⁴⁶ Nk'ie nga sakúhu nku xi 'yún chjhi, as'ai fitéñayjehe ni xi tjihin ko b'atse ndjjo tsjo tjin xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku na'ya tjo

⁴⁷ Má batéxuma Ntjaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku na'ya xi kikjaník'ajin jóo ntáchak'uun. Kixincháha ngayjee tikjá tjo xi tjin. ⁴⁸ Nk'ie nga kitsehe tjo na'yoo, as'ai kike'yún jóo andai ntóo. Yo y'entu nga j'ajin tjo xi ndoo. Tsinchá nisin xi ndoo ko kikjaníya xi najmi ndoo. ⁴⁹ B'a ta kama nk'ie nga kfe asunntee. Kuitju ntítsjee ko ts'ínkja t'axin xuta xi ch'onk'un ko xi je. ⁵⁰ As'ai kjaník'ajin xi ch'onk'uun má nga tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun.

⁵¹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kingjásaiyaha já ni'yakuyáha:

—¿A kamankjinnuu ngayjee ni xu'bi?

—Johon —incha kitsú jóo.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo bangiya nkú tsuhu ra nga Ntjaná batéxuma, kui xi b'a joyaha nku nda xi tijnaha nku ni'ya chánka. Bakúchji ni tsjo k'un xi tjintutjoho, ni xi cháha ko ni xi tsetsehe.

*B'i ts'in najmi kin'ekjáihin Jesu
(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)*

⁵³ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga y'éjña chubaya, as'ai tsitju yo. ⁵⁴ Ngji ngáha nankihí ko tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjin yo. Kama nkjühun xuto ko b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Má ngjik'áha kjuankjink'un nanka xi y'aha ndai? ¿Nkú ts'in maha ra ts'ihin kjuankjún? ⁵⁵ ¿A najmi kuihi ndai xi ntíhí nda chjineyóo? ¿A najmi kuihi naaha xi 'mi María? ¿A najmi já nts'ehé maha Santiago, Kuse, Simon ko Juda? ⁵⁶ ¿A najmi eihí ta tjintujinná ngatentee jminchjín nichja ndai? Kui b'a maha, ¿má ngjik'áha ni xi maha?

⁵⁷ Kui nga najmi incha kits'ínkjáihin ra. Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xuta nkiun:

—Tu má xi tjehe ni yankjún nku nda profeta. Nkuhú nankihí ko ni'yaha najmi b'a n'ehé.

⁵⁸ Najmi 'yún kits'ín kjuankjún Jesu yo, at'aha najmi kis'ejihin xuta nga Ntjaná kits'ín nibáha.

14

B'i ts'in k'ien Jua Bautista (Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Kui nistjiun Herode Antipa tjihin xá ante Galilea. Kint'é ni xi tít'sín Jesu ko b'a kitsúhu já xi ts'inxát'aha:

²—Jua Bautista niu. Ja j'áiya ngáha rá ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihin ra nga'yún nga tít'síhin kjuankjún.

³At'aha Herode kits'ínki já juhun nga jakj'ánijé Jua. Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayoo. Ngat'aha ná Herodia b'a kits'íhin. At'aha chjuúhun Felipe kama ná Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode. ⁴B'a kits'ín ndo at'aha Jua Bautista b'a kitsúhu:

—Tijña nkjúhun kjuatéxumoo ni xi t'n'ei, nga tá jiji tinchunko chjuúhun nda nts'ei.

⁵Kama mjehe Herode nga ts'ínk'ien Jua, tunga tsankjúhún nga b'a ts'ín, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta Jua Bautista. ⁶Tunga nk'iehé nga tsichu nú Herode, ts'asje s'íhi ko kitenki takjihin ná Herodia nginkun xuta xi j'ai s'íu, ko tsjo nkjún kamaha Herode. ⁷As'ai íxi Ntjanáhá kits'ínkie nga tsjáha takjiun tu mí nihí ni xi kuankihí. ⁸Tunga jahá kabinchá'a títjuhun naaha takjiun, ko b'i kitsúhu Herode:

—T'eya tabaní nintaku Jua Bautista nga k'uainí.

⁹As'ai kik'ie babaha nda rej Herode, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntjaná nga ts'íntjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'ákoqo yámixo, kui nga b'a kitsúhu nga k'uaihi rá takjiun ni xi t'bankihi. ¹⁰Kitsjá kjuá nga stúkjá nintaku Jua aya nubayoo. ¹¹Nku taba kis'eya nintaku Jua ko kik'aihi takjiun, ko kui xi ngjitsjá ngáha rá naaha niu.

¹²Ja kamoq, já ni'yakuyáha Jua j'aikj'á yjoninte k'ien ko kingjáyanyi. As'ai ngji tsúyaha Jesu ni xi kamoq.

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi un mi (Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³Nk'ie nga kint'é Jesu éin, y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. Tunga nk'iehé nga kint'é xuta nkjiun nga ja tifi Jesu, as'ai tsuku ngji títjuhun rá Jesu nga ngjitjenni. ¹⁴Nk'ie nga tsitjuen Jesu tsutsuu, kieke nga nkjin nkjún maha xuta xi t'kuyáha. Kama nimáha ko kits'ínk'ihí xi uhun. ¹⁵Nk'ie nga ja kama ngixuun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axínt'a nkjún ej ko ja 'yún kama ngixun. Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi t'jndai ej má nga kama k'uatse ni xi kjiñe.

¹⁶As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi machjéhen nga ngjuai xuto. Tu sahá jun tjoqon ni xi kjiñe.

¹⁷B'a kitsú jóq:

—Un íchí maha ninkuan xi kich'ai ko jo íchí tjiq.

¹⁸—Nibákonú ej —kitsú Jesu.

¹⁹As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úéntujin jñoq. Jakj'á ninkuan xi uun ko tjiq xi joq. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achj'ihí Ntjaná. Tsakjánya ninkuan ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'ínndzjo ngáha rá xuta nkjiun. ²⁰Ngatentee xuto incha kikjiñe niu santa nkúhu nga incha kitse

sisihin. As'ai j'áiya ninkuan xi ts'anqui. Te jo nisin kama. ²¹ Ma ra un miü jáx'in ko kj'ai jminchjün ko jánti xi incha kikjine nichinee.

B'i ts'in ngjisun Jesu ntáchak'uun
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha nguai títjuhun ngabantá ntáchak'uun, at'aha Jesu tsasin niyá xuta nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ²³ Nk'ie nga ja kits'inkji xuta, as'ai ngji nchjako t'axin suba Ntjaná asunntu tjenkü. Yo tjña suba nk'ie nga ja kama jyun.

²⁴ Kui chubö ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. T'éhen ntóo títs'instihí, at'aha ntjo 'yún nkjún tísatéjihin tsutsuu. ²⁵ Nkü ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjenki tíña Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. ²⁶ Nk'ie nga kiekie já ni'yakuyóo nga nibásun ntáchak'uun, incha kitsankjún nkjún. B'a incha kitsú nga kikjintáya nkjún:

—iNku sen nibá yo!

²⁷ Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—jju ní! ¡Ahán niü! ¡Najmi tü binkjun!

²⁸ As'ai b'i kitsú Pedro:

—ji nda maestru, tsa kjuaxi nga ji niü, tjein kjuá nga kfinsehe yo má tjenjin ntóo.

²⁹ —Nibái —kitsú Jesu.

As'ai tsitjuen Pedro tsutsuu ko ngjisun ntóo nga ngjisehe Jesu. ³⁰ Tunga nk'iehé nga kiekie nga 'yún tíma ntjo, kitsankjún ko nk'ie nga ja tífijinti, kikjintáya:

—ji nda maestru, n'ek'ankiní!

³¹ Ta kuihi chubö jak'á Jesu ntsja Pedro ko b'a kitsúhu:

—já b'a 'yún ichí s'eihin ri an! ¿Á jo jan kamaha ri?

³² Nk'ie nga incha jas'en tsutsuu, kitsjenjyü ntjo. ³³ As'ai já xi tüncha tsutsuu kits'intsoho Jesu nga b'i kitsúhu:

—Kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu xuta un xi tjin nanki Genesaret
(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nk'ie nga ja j'atikjáko Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. ³⁵ Nk'ie nga kamankjihin xuta xi tjin yo nga Jesu niü, kits'inkint'é xuta xi tjin xki ante xi tjíndai yo. As'ai incha j'aisehe Jesu nga j'aiko ngatentee xuta xi uhun. ³⁶ Incha tsankihí tsa tsjántehe tsa tü andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko, ko kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

15

B'i ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná
(Mr. 7:1-23)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. B'a incha kitsúhu:

² —¿Á najmi ts'intjusuhun já ni'yakuyáhi sihin xi y'éjñaná ntje cháná? Najmi títjun bané ntsja nk'ie nga kjine niñü.

³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kö máha jun, ¿á najmi n'etjusuhunnu ni xi y'éjña Ntjaná, nga tü sahá sinnuu n'etjusuhunnu? ⁴ Tjít'a má nga b'a kitsú Ntjaná: “Chankjún na'mihí ko naahi”, ko “Xi ch'on kuitsuhu na'mihí ko tsa naaha, kui xi tjihin nga

n'ek'ien.” ⁵ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjín xi b'i kuitsúhu na'mihí kò tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjínna nga kúásinkoho kai, ja chje kitsjaha Ntjaná”, ⁶ tsa tjín xi b'a kuitsú, kui xi najmi ta tjíhin tsa skuenkjún na'mihí kò tsa naaha. Kui nihi xi bixiún. B'a ts'in najmi ta n'echjíhinu éhen Ntjaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu.

⁷ ¡Tu tsjohónuu nga bakuchúu xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Kjuaxi kjáihin ni xi kitsú nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a ts'in y'é't'a:

⁸ Kui xuta xu'bj tu ts'ahá benkjúnna, tunga animaha kjin tjíñaha an.

⁹ Najmi chumi ni chjihí ra chje xi tsjana, at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

¹⁰ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñju kò katumankjinnuu. ¹¹ Ni xi fas'en ts'a xuta, najmi kui xi ts'in sihi nginkun Ntjaná. Ni xi bitju ní ts'a, kui ní nihi xi ts'in sihi.

¹² As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha kò b'a kitsúhu:

—¿A yai nga já fariseo najmi kuasasihin én xi kuachubai?

¹³ B'i kitsú Jesu:

—N'esjenji santaha kò kjamaha ngayjee yá xi najmi y'éntje Na'mina xi tjíña ndjiojmi já. ¹⁴ Najmi tu nkjún manuu jóo. Já kaha niu xi bakú niyáha xuta ka. Tsa nku nda ka kuakú niyáha kj'ai nda ka, ¿a najmi kuixuntuyáha nga joo nku tixa?

¹⁵ As'ai b'a kitsú Pedro:

—T'inyanú nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejña chubayai.

¹⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¹⁷ ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi fas'en ts'a xuta, fi aya kats'a kò bitju ngáha? ¹⁸ Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní xi nibáha ajin animaha kò kui xi ts'in sihi nginkun Ntjaná. ¹⁹ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'in ts'innkjink'un, nga ts'ink'ien xinkjín, nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, nga ndyjé ts'in, nga nchja én tsank'á, kò nga ch'on tsuhu xinkjín. ²⁰ Kuihi ni xu'bj xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná. Tunga tsa kjine ninkuan nga najmi tjíun kuané ntsja, najmi kui nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná.

B'i ts'in nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjehen ra tsankihí nku kjuanda Jesu

(Mr. 7:24-30)

²¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro kò nanki Sidon.

²² Kò tu kikjintáya tjennkihí ra nku tachjuún xi najmi ntje judio tjehen ra xi yo tjíña. B'a kitsúhu:

—¡j chá maestru, ji xi ntjehe David, chase nimaní ichí an! ¡Tajjín ichína tjíñajihin chánindo, kui nga tu xi uhún tibehe ra!

²³ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. As'ai j'aise tiñaha já ni'yakuyáha kò b'a incha kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihín tachjuún nga katji, at'aha tikjintáya tjennkiná.

²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kits'in nibána Ntjaná nga tu nkuhú xuta xi ntje Israel tjehen ra kfínsehe, xuta xi kindyja xi nkú joyaha chutsanka xi ngji t'axín suba.

²⁵ As'ai j'ai tachjuún, tsasinkunch'int'aha Jesu kò b'a kitsúhu:

—¡j chá maestru, tjsinkoní ichí an!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Najmi nda tjin tsa chjú'ahá nínkuahán jántíu nga kj'uaihi nańóo.

²⁷ As'ai b'a kitsú tachjuun:

—Johon, chá maestru, tunga santahá ni ko nańóo kjine xihí nínkuan xi bixunntunkí yámixáha ntíaha.

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ji tachjuun, já b'a 'yún s'ejihin ri nga Ntíaná kits'ín nibána! Katuma xi nkú ts'ín mjehi.

Ta kuihi chubó kamanda takjihin tachjuun.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nkjin nkjún xuta un

²⁹ Tsitju Jesu yo nga ngji andai ntáchak'un Galilea. As'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko yo y'eña. ³⁰ Incha j'aisehe Jesu nkjin nkjún xuta nga j'aiko xi najmi ma fi, xi ka, xi najmi ma nchja, xi kutu ntsja, ko nkjin sa xi uhun. Kui xi j'aik'íentut'áha Jesu ko Jesu kits'ínkihi ngayjee. ³¹ Kui nga kama nkjún ra xuta nkjiun nk'ie nga kieke nga tinchja xuta xi najmi ma nchja, kamanduú ntsja xuta xi kutu ntsja, tjíma xuta xi najmi ma fi, ko kama chjihí xuta xi ka. As'ai incha kits'ínsjohó Ntíaha xuta Israel.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi ņju mij

(Mr. 8:1-10)

³² As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Tíma nimana xuta nkjiin, at'aha ja tjihin jan nistjin nga tjintukoná ei. Ja najmi ta jihin ra nichine. Najmi mjena ts'inkji kjintía, at'aha tsa kuayáya aya niyóo.

³³ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—Tunga má xi tjehe sakúná ei ante t'axín xu'bi nínkuan xi kamaha ra nga kjine xuta xi b'i nkjún ts'ín nkjin maha?

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Nkú tjin nínkuan kich'ó?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha ko k'ua tjió xixi.

³⁵ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjiun t'anankiu. ³⁶ Jak'á nínkuan xi yatu ko tjió ko kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjanya ko kitsjáha já ni'yakuyáha. As'ai já ni'yakuyóo kits'ínndzjohó nínkuon ko tjió xuta nkjiun.

³⁷ Kikjine tente xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'álya nínkuan xi ts'ankiu. Yatu nisín kama. ³⁸ ņju mij jáx'in ko kj'ái jminchjiun ko jántí xi kikjine nichinee. ³⁹ Nk'ie nga kits'ínki Jesu xuta nkjiun ni'yaha, jas'en ngáha tsutsuu nga ngji ante xi tiña maha nanki Magadan.

16

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Incha j'ai já fariseo ko já saduseo nga j'ai kjut'ayák'un Jesu. Tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha. ² Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ja ma ngixuun b'a bixiún: “Nda chun kama, at'aha chun jeje nk'a ján.” ³ Ko nga ta jyuun b'a bixín ngó: “Ch'on chun kama nd'ai, at'aha nintí tíncha.” Mankjinnuun ni xi ma chji nk'a ján, tunga, zá najmi tímankjihinnuun ni xi ts'eña chjihí nistjin nd'ai? ⁴ Xuta xi tjin nd'ai tíncha banki nga skué nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tíncha

nginkun Ntjaná. Tunga tu ni xi kamat'aihín ndá profeta Jona nistjin nk'ie, kui kjuankjúhun xi s'ejña chjihí xuta xi tjin nd'ái.

B'a kitsú Jesu, as'ai ngji t'axihín xuto.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu san
(Mr. 8:14-21)

⁵ Nk'ie nga tsichu já ni'yakuyáha ngabantóo, tu kichayahá ra nga kik'a ninkuan. ⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Nda chaso. Chúhún yjonu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

⁷ As'ai b'i ngján kinchjaníjmíyakoхо xinkjín já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan. ⁸ Kamankjihín Jesu ni xi tjincha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿A tichubaníjmíyako_honu xinkju nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿Á b'a 'yún ichi s'ejhinnu nga Ntjaná kits'ín nibána! ⁹ ¿A tu yje najmi kjehe mankjinnu? ¿A najmi ta f'áitsjehennu ninkuan xi un xi tsakjanyáha já xi un mi maha ko nkú tjin nisin kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹⁰ ¿Ko a najmi ta f'áitsjehennu ninkuan xi yatu xi tsakjanyáha já xi ñju mi maha ko nkú tjin nisin kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹¹ ¿Nkú tjihín ra nga najmi tímankjihinnu nga najmi ninkuan tinchjaníjmíyahana? Tunga chúhún ruu yjonu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

¹² As'ai kamankjihín já ni'yakuyóo ni xi tinchja Jesu, nga najmi na'yu sahan ninkuan xi tjihín nga kúhun yjoho. Ngat'aha ní ni xi bakúya já fariseo ko já saduseo tjihín nga kúhun yjoho.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntjaná kits'ín nibáha ngajoho
(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Nk'ie nga tsichu Jesu tiña nanki Cesarea, má nga batéxuma ndá Felipe, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yáha ni Ntíhi Ndax'jun tsu xuta?

¹⁴ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjín xi b'a tjincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a tjincha tsu nga ji xi Elia. Ko tjin ngá xi b'a tjincha tsu nga ji xi Jeremia ko a ra kj'ai ndá profeta.

¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixiún nga an?

¹⁶ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji xi Cristo. Ji xi Ntíhi Ntjaná xi tijná tik'uun.

¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda tjin ngat'a ts'j, Simon, ntíhi Jona. At'aha ndaha nku xuta asuntej najmi y'éjña chjihí ni. Na'mina ní xi tijná ndjiojmi jáni y'éjña chjihí ni. ¹⁸ Ko an b'a tixihín nga ji xi k'úhín Pedro. Ts'inná ninkuna asuhún ndjio xu'bi ko nga'yuhún ngabayoo najmi kamaha ts'ín nganaha xuta xi ts'an. ¹⁹ An tsjaha yubihí má batéxuma Ntjaná. Ni xi k'úét'a'yín ej asuntej, ta s'et'a'yún ndjiojmi jáni. Ko ni xi chjundayai ej asuntej, ta kundaya ndjiojmi jáni.

²⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga najmi tu ch'a kuitsuyaha nga kui xi kits'ín nibáha Ntjaná ngajoho.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien
(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Kui nistjin kik'atuts'ihín Jesu nga kitsúya kixihí já ni'yakuyáha nga tjihín nga nguai nanki Jerusalem, ko nga un nkjún skuéhe aya ntsja jáchá xi tjihín xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo, ko nga n'ek'ien ko nistjin xi ma jahan k'uaíya ngaha ra ngabayoo.

²² As'ai Pedro ngjiko t'axín Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. B'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, Ntíaná kakjexíhin ngayjee ni xu'bo! ¡Najmi tu chumi nihi xi katumahi!

²³ Tunga kits'ínk'ótjijak'uhún Jesu Pedro ko b'i kitsúhu:

—Tiyú xinní, Satana! Ji xi t'n'endyjajinní. At'aha najmi ni xi ts'e Ntíaná t'n'enkjintak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asunnteje t'n'enkjintak'uin.

²⁴ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Tsa tjin xi mjehe tsjennkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ²⁵ At'aha xi mjehe ts'jínk'anki suba yjoho nga k'uéjña tik'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'uéjña tik'un. ²⁶ At'aha, ¿mí xi chjijí ra tsa ts'jín ngana xuta ngayjee ni xi tjin asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animáha? ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintjai animáha? ²⁷ At'aha Ntíhi Nda'x'jun k'j'uaíko kjuachánkaha Na'mihí ko k'j'uaíko ntítsjehe. Nk'ie k'uéchjijí nga nkúnkú xuta ni xi kits'ín. ²⁸ Kjuaxí ni xi tixinnu. K'ua xi tjincha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue nga k'j'uaítexuma Ntíhi Nda'x'jun.

17

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axíhin Pedro, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. Ngjiko t'axín jóo nku asunntu tjenki nk'a. ² Yo kik'óntjaiya sénnistjihín Jesu nginkun jóo. Tsat'ai ankjín xi nkú joyaha ts'íu ko najyuhun taba xúxú kama ko tsat'ai. ³ Ta kieke jóo Moise ko Eliá nga tjincha nchjanijmíko Jesu. ⁴ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tjin nga ei kuintsubahaná! Tsa mjehe, ts'inná ei jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'j, nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Eliá.

⁵ Nk'ie nga b'a tá títuhu Pedro, tu nkuhú nintj xi tibat'ai j'ai ts'innk'íehen jóo ko kinu'yá ajin nintju nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana. Tasinñjuhuu.

⁶ Nk'ie nga kint'é ntó já ni'yakuyóo tu ni xí incha kitsankjúhún. Kui nga xí t'anankiuhú y'é't'aha nintaku nga incha tsinchakúch'in. ⁷ As'ai j'aik'úhun Jesu ko kits'ínkoho nga b'i kitsúhu:

—Tisintjoon. Najmi tu binkjun.

⁸ Nk'ie nga kingjénnk'a ngáha ankjín jóo, najmi tá ch'a xi kiekiehe. Tu Jesu síjña subahá. ⁹ Nk'ie nga ja tjincha nibájen ngáha asunntu tjenkiu, b'a kitsúhu Jesu jóo:

—Najmi tu ch'a xi 'miyohoo ni xi kuayo santaha nkúhu nga k'j'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Nda'x'jun.

¹⁰ As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyóo:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoó nga tjin nga k'j'uaí títjuhun Eliá?

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxí nga k'j'uaí títjun Eliá ko k'uénda ngayjee ni xi tjin. ¹² Tunga an b'a tixinnu nga ja j'ai Eliá, tunga najmi kamankjihín ra xuta tsa Eliá niu. Tu ni xi kama mjehé ra jóo kits'íhin. B'a tá ts'ín un skuehe Ntíhi Nda'x'jun aya ntsja jóo.

¹³ As'ai kamankjihín já ni'yakuyóo nga Jua Bautista kinchjanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'in ndáñhi Jesu nku ndá chí xi tǐñajihìn ndanindoo

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tǐncha xuta nkjiun, as'ai nku nda j'aisehe Jesu ko tsasinkunch'int'aha nga b'a kitsúhu:

¹⁵ —Ji nda maestru, chasé nimañhi ichi nda china. Tjin nistjin nga jyuhú kj'i b'atsé ko 'yún un behe. Tjin nga nkjin niyá jnejin nd'íu ko tsa ntánijuo.

¹⁶ Kjúáikoho já ni'yakuyáhi, tunga najmi kamahá rá kuats'innkihi.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Íá b'a 'yún ichi s'ejihin rá Ntíaná xuta xi tǐhín nd'ai ko ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tǐhín nga kúatejñajinnu? ¿Nkjé kjin tǐhín nga ts'in chúkjuanu? Nibákonú nda chíu ei.

¹⁸ As'ai ndjá kinchjako Jesu ndanindoo ko tsitjujihin nda chíu. Tá kuihi chubó kamanda nda chíu. ¹⁹ Askahan já ni'yakuyáha j'aingásjaiya t'axihin. B'a incha kitsúhu:

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—At'aha 'yún ichi s'ejinnu Ntíaná. Kjuaxi ni xi tǐxinnu. Tsa tu ichi s'ejinnu xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichi, kama b'a k'úhuhun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin ei ko t'in t'axín.” As'ai ngjuat' t'axín. Ko tu mí nihí ni xi kamanu, tsa b'a ts'in s'ejinnu Ntíaná. ²¹ Tunga jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chubá bitju. Nk'ie nga chubakáhá Ntíaná ko nga bintsuba kjintíaá, nk'iehe nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Nk'ie nga tsú'bakó Jesu já ni'yakuyáha ante Galilea, b'i kitsúhu:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ²³ ko incha ts'ínk'iehen. Tunga nistjin xi ma jahán ni kj'uaíya ngáha rá ngabayoo.

Kik'ie nusin nusihin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú Jesu.

B'i ts'in y'échji Jesu toon xi masúhun ninku

²⁴ Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Capernaum, as'ai incha j'aisehe Pedro já xi f'ásuhun toon ninku xi sǐña nanki Jerusalem. B'a incha kitsúhu Pedro:

—¿A najmi b'échjintjaihi nda maestruñhi ninku?

²⁵ —Johon —kitsú Pedro.

As'ai nk'ie nga jas'en Pedro ni'ya má tǐña Jesu, tu Jesuhú tjun kinchjakoho:

—Ji Simon, ¿nkú bixin? Já rej xi tǐn asunntej, ¿ya xi ts'ínk'iechjintjai? ¿A ntíhi, a rá xuta xi kj'áñhi?

²⁶ —Xuta xi kj'ai —kitsú Pedro.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, najmi b'échji ntíhi jóo. ²⁷ Tunga tu xi najmi ch'on kamahá rá jóo, tu sahá t'in andai ntáchak'uun ko ndjein nintu. Tjio xi tjun ngjuat'ahi chjúx'ái ts'a. Yo sákúhi toon xi kama k'úechjintjaihini jo xuta. Chjúbéi toon ko t'ínk'iechji xi ts'í ko xi ts'an.

18

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka má batéxuma Ntíaná

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

1 Tà kui nįstjin xu'bo j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha. B'a incha kitsúhu nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi 'yún chánka sa má batéxuma Ntįáná?

2 As'ai kinchjahá Jesu nku ndá chí, tsasįńńajin masehen jóo³ kó b'a kitsú:

—Kjuaxi ni xi tįxinnyu. Tsa najmi kuankinch'jahá ruu anįmanuu kó n'ek'ontjaiyo yjonuu xi nkú joyaha ntí xi ntí ntí, najmi kuįtjás'enjiun nga Ntįáná xi kuatéxumanu. 4 Kui nga tu yáha ni xi ts'įin nįmakjuaha yjoho xi nkú joyaha ndá chí xu'bj, kui xi 'yún chánka kama má batéxuma Ntįáná. 5 Kó xi ngajona ts'įinkjálhįn rą nku ndá chí xi nkúhu xu'bj, kui xi an tįts'įinkjálna.

B'į ts'įn kinchjanįmįyaha Jesu xuta xi ts'įnkįnejin jé xuta xingisoo
(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

6 'Tu yáha ni xi ts'įinkįnejin ngatitsun nku ndá chí xi nkúhu xu'bj xi s'eįhįn an, tu sahá rą ngandahá xi b'a ts'įįun tsa s'et'a 'yún'a kásin nku ndįjo chánka kó chjanik'ajin má nancahá ntáchak'uu. 7 įNįmą rú ts'įhin xuta xi tįin asunnteį, at'aha tįin ni xi ts'įnkįnejihįn ngatitsun! Tįhįn nga s'e ni xi ts'įinkįnejihįn ngatitsun xuta, tunga, įnįmą rú ts'įhin xuta xi ts'įnkįnejin ngatitsun xuta xi k'ái!

8 'Kui b'a maha, tsa ntsai kó tsa tsukui xi tįts'įnkįnejihįn ngatitsun, tu sahá tįchákjái kó kjin chjaniyai. Tu sahá ngandahį tsa kuįtjás'en nįmą kó tsa kutui má nga k'úentu tík'un xuta, kó najmi tsa tįt'a nga joo tsukui kó nga joo ntsai tunga tu sa ajin nd'į xi najmi mahá rą 'meya chjanik'ajin ngáhi. 9 Kó tsa tunkuin xi tįts'įnkįnejihįn ngatitsun, tu sahá n'esjeį kó kjin chjaniyai. Tu sahá ngandahį tsa kuįtjás'en kat'ai má nga k'úentu tík'un xuta, kó najmi tsa tįincha nga joo tunkuin tunga tu sa ajin nd'į ngak'įehén chjanik'ajin ngáhi.

B'į ts'įn tsakúya Jesu nga kits'įnchjén nku chųtsanka xi kindyja
(Lc. 15:3-7)

10 T'eįin tak'un. Najmi tu tohón manuu nku ndá chí xi nkúhu xu'bj. At'aha an b'a tįxinnyu nga ntįtsjehe jántį xi tįin ndįjojmi ján, tįntu tehente nginkun Na'mina xi tįńńa ndįjojmi ján. 11 At'aha Ntįhį Nda'įun j'ai ts'įnk'anke xuta xi ja kindyja kai.

12 '¿Nkú bixiún? Tsa nku ndá tįinchahá unchan chųtsanka, tsa ndyjaha nku, ¿a najmi kuįncháhá xi cháte kó yachán nįjoo ajin įńóo kó ngjuaingisjái xi kandyjoo? 13 Kjuaxi ni xi tįxinnyu. Tsa sakúsajihį chų xi kandyjoo, 'yún tsjo kama sahá chų xi nku xi kuasakú ngáha rą, nga xi cháte kó yachán nįja xi najmi kandyjoo. 14 B'a tą ts'įn najmi mjehe Na'minuu xi tįńńa ndįjojmi ján tsa ndyja ndaha nku jántį ntí xi nkúhu xu'bj.

B'į ts'įn kinchjanįmįyaha Jesu kjuan'endyjat'oo
(Lc. 17:3)

15 'Tsa ch'on tįts'įhin ndá nts'eį, t'įhįnseįhį kó chųbanįmįko subai nga b'a t'įhįn nga najmi nda tįin ni xi tįts'įn. Tsa kuįnt'é éhin, ja kuįjnehi ndá nts'eį.

16 Tungá tsa najmi kuįnt'é éhin, t'įnkoį tsa nku kó tsa jo xuta, tu xi b'a ts'įn s'ehe tsa jo kó tsa jan testiyu xi kuįtsuya ni xi kamo. 17 Tungá tsa najmi kuįnt'é éhen jóo, t'įnyaihį xuta nįnku ni xi tįts'įn. Kó tsa najmi kuįnt'é éhen xuta nįnku, katumahi ndo xi nkú joyaha já xi najmi be Ntįáná kó tsa xi nkúhu já xi f'áchįntai ch'á nga ts'įnxát'aha já Roma.

18 'Kjuaxi ni xi tįxinnyu. Ni xi k'úet'a'yún eį asunnteį, tą s'et'a'yún ndįjojmi ján. Kó ni xi chįundáyo eį asunnteį, tą kuįndáya ndįjojmi ján. 19 Kó b'ahá tą tįxin ngáhanuu. Tsa jo kamo nga k'úendo eį asunnteį ni xi mjenuu nga

kuinchiñu Nā'minā xi tǐñā ndjiojmi ján, kui xi tsjánuu ni xi kuinchíu.
²⁰ At'ahā má nga kama ñjakú tsa jo kō tsa jan xuta xi s'ejiñin an, an ta tǐjñajin masehen xuta xu'bo.

²¹ As'ai j'ai tiña Pedro kō kingjásjaiya:

—Ji ndā maestru, ¿nkú tǐn niyá ts'inndyjat'ahā ndā nts'é nga ch'on tǐts'ínna?
 ¿A santaha yatu niyá?

²² B'j kitsú Jesu:

—Najmi tu yatu niyá tǐxihin. Cháte kō kan ní niyá nga yatu.

B'j ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ndā musu xi najmi kits'inndyjat'ahā ndā musu xinkjín

²³ B'j kitsú Jesu:

—Kui b'a maha, má batéxuma Ntǐanā b'a joyaha nku ndā rej xi kama mjehe ts'jínko kuenta já musuhu. ²⁴ Nk'ie nga tǐb'atuts'ihñin nga tǐts'ínxki, as'ai j'ai kin'ekasinjña nginkun nku ndā musu xi 'yún tse tjeheñ ts'e. ²⁵ Tunga najmi tǐhñin ra ndo toon xi k'uechjǐhi ni xi tjeheñ. As'ai kitsjá kjuā ndā ntǐahā nga satéña ndo, chjuúhñun, ntǐhñi kō ngayjee ni xi tǐhñin, tu xi b'a ts'in kuitju chjǐhi ra toon xi tjeheñ. ²⁶ As'ai tsasinkunch'in ndā musu nginkun ndā ntǐahā kō b'a kitsú: "Ji ndā ntǐa, n'e chúkjuā saní ichí. K'uechjǐ tentehé ra toohñin." ²⁷ Kama nǐmahā ndo ndā musuhu. Kits'in ndāi ngáhā ra kō kits'inndyjat'a tentehé toon xi tjeheñ.

²⁸ Tunga nk'iehé nga tsitju ndā musu yo, kisatékjā k'ǐai ndā musu xinkjín xi ichí tjeheñ ts'e. Kui xi jakj'á nga kitsubantu kō b'a kitsúhu: "ǐT'echjíná toonna xi tjeheñ!" ²⁹ As'ai tsasinkunch'int'ahā ndā musu xinkjín kō b'j kitsú nga tsankihj: "N'e chúkjuā saní ichí. K'uechjǐ tentehé ra toohñin." ³⁰ Tunga najmi kits'in yuhú ndā musu. Tu sahá ngjingjáya'yún ndā musu xinkjín ndo. Yo rú ngjuáya santaha nkú rúhu k'uechjǐ ni xi tjeheñ.

³¹ Nk'ie nga kikié já musu xingisoo ni xu'bǐ, un ñkjún kama k'un kō ngji tsúyaha ndā ntǐahā ngayjee ni xi kamoó. ³² As'ai kinchja ngáhā ra ndantǐahā ndā musu xu'bo kō b'a kitsúhu: "ǐji ndā musu ch'onk'un! An kuats'inndyjat'aha ngayjee toon xi tjeheñ tu ngat'ahā nga b'a kuak'inní. ³³ ¿A najmi kohó ji tǐhñin nga kama nǐmahí ndā musu xinkj xi nkú ts'in kama nǐmahā ji?" ³⁴ Kama kjahan ndā ntǐahā. As'ai kits'ínkjas'en ndā musu aya ntsja já xi basehe nubayóo tu xi tsjáha ra kjuanǐma. Yo s'eya santaha nkúhu nga k'uechjǐ toon xi tjeheñ.

³⁵ B'a ta ts'ínnuu Nā'minā xi tǐñā ndjiojmi ján tsa najmi ngayjehe anǐmanuu n'endyjat'ohoo nts'o.

19

B'j ts'in kinchjanǐmtyaha Jesu kjuabixoon

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Nk'ie nga ja kamahā Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsitju ante Galileā nga ngji ante xi tǐn Judeā xi tǐñā ngabantá ntáje Jordan. ² Nkjín ñkjún xuta kitsjennkǐhi kō yo kits'innkǐhi xuta xi uhun.

³ As'ai j'aisehe Jesu k'ua já fariseo tu xi kikjut'ayák'uhun ra. B'j ts'in kingjásjaiyaha:

—¿A kama nku ndā chubā ts'jínkkehé kjuabixahan nga k'uejña chjuúhñun?

⁴ B'j kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo éhen Ntjaná má nga tjít'a xi nkú ts'in kits'innda Ntjaná xuta nga tuts'ihin ni? B'a ts'in tjít'a: “Nku chjuún nku x'in kits'innda.”⁵ Ko tjít'a ya má nga b'a ta kitsú: “Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mih ko naaha nga k'uéjñako chjuúhün, ko nga joo nkuh kuichú ma.”⁶ Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ni yjoninte incha maha. Kui b'a maha, ni xi y'é'yühun Ntjaná, najmi xuta kjéndáya.

⁷ B'a incha kitsú jóq:

—Tunga tsa b'a ts'in tjíña, ¿a b'a ts'in y'éjñaha Moise nga nku nda kama kjésintjehen nku xujun má nga ja títs'inkje kjuabixahan ko b'a ts'in kama k'uéjñaha chjuúhün?

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga kits'inj'oho Moise nga kama k'uéjñahanu chjuúnnuu. Tunga najmi b'ahá ts'in kis'ejña nga tuts'ihin ni.⁹ An b'a tíxinuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuúhün, tsa chjuúhün najmi kik'at'aha, tsa as'ai kuixanko kj'ai tachjuún, kui xi tibangane kjuabixan tjuhün. Ko tsa kj'ai nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui nda xu'bo xi ta tibangane ni xi 'mih kjuabixan.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyóq b'a incha kitsúhu Jesu:

—Tsa b'a ts'in tjíña ngat'aha nda xi tjíñaha chjuún, tu sahá nda tjín nga najmi kuixaán.

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Najmi ngatentee xuta mankjihin ni xu'bj, nku tutuhú xi Ntjaná kitsjáha nga kamankjihin.¹² At'aha tjín xuta xi b'a ts'in kitsin nga najmi kama kuixan, ko tjín ngá xi kin'e xanta tu xi najmi kama kuixahan. Ko tjín ngá kj'ai xi ja y'éch'oho yjoho nga kuixan tu xi tu nku Ntjanáhá ts'ínxát'aha ra. Xi kama ts'ínkjáihin ni xu'bj, kats'ínkjáihin.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xju

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Incha j'aiko xuta ntihí tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja ko kuinchjantjaihi nginkun Ntjaná. Tunga já ni'yakuyóq b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín.¹⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehenntoho jántiú nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óho. At'aha xuta xi b'a ts'in tjintuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjeheñ ra nga Ntjaná kuatéxumaha.

¹⁵ Kingjénne ntsja Jesu jántiú. As'ai tsitju yo nga ngji t'axín.

B'i ts'in kinchjanjímko Jesu nku nda nchiná

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ J'aisehe Jesu nku nda ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿mí ni nda xi tjíhin nga ts'ian tu xi kama ts'ínkjáihin ra nga kúatejña tik'un sián?

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á ni xi nda tíchasajyahani? Nku tutuhú maha xi nda. Tsa mjehi kuítás'ein má nga kuinchun tik'uin, n'etjusuin ni xi tjít'a kjuatéxumoq.

¹⁸ —¿Má xi kui? —kitsú ndo.

B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyú tsank'á n'ei.¹⁹ Chanjúin na'mih ko naahi. Ko n'etjóí xuta xinkí xi nkú ts'in tjohi yjohi.

²⁰ B'a kitsú ndatiu:

—Santa nkúhu nga ndyjana títs'intjusan ngayjee ni xu'bo. ¿Mí nihi xi ndyjat'á sana?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tsa mjehi nga kuichú mai xi tjíhin nga kuichú mai, t'ihinteñai ni xi tjíhin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'in s'ehe ri kjuanchíná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndatiu éin, kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yaku'yáha:

—Kjuaxj ni xi tíxinnuu. 'Ni tjín tsa nku ndá nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha. ²⁴ B'ahá tá tíxin ngáhanuu nga tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tíxaha nku nintu nga nku ndá nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

²⁵ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyóo éin, tu ni xí kama nkjühún rá ko b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁶ As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachí najmi kamaha ts'jink'anki yjoho, tunga Ntjaná maha ts'ink'anki xuta. At'aha tu mí nihi ni xi maha ts'in Ntjaná.

²⁷ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentej ni xi tjínni ko tjennkihí nd'ai. Kui kjuaha, ¿mí nihi xi sakúhúni jin?

²⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxj ni xi tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga n'e tsetse ngayjee ni xi tjín ko nk'ie nga kuakúchji Ntíhi Ndax'iun kjuachánkaha nga k'úéjñasun ante má nga kuatéxuma, kui nistjiun jun xi tjenkonú nd'ai tá kuintsuboo ante xi te jo maha nga kuatexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo táká maha. ²⁹ Tu yáha ni xi ngat'aná y'éjña ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjin nichja, tsa na'mihi, tsa naaha, tsa ntíhi ko tsa jña xi tjíhin, kui xutai k'uai ngáha rá unchan niyá tjíhin ni xi y'éjña ko ts'jinkjálhin nga k'úentu tik'un sin. ³⁰ Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén tíjtin kama ngáha.

20

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi kits'inxájin tuntsjajé

¹ Xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná b'a joyaha nku ndá xi tjíñaha nku jña. Kui xi tá jyun tsitju nga ngjik'éndako já musu tu xi ngjuai ts'inxájihin ante tuntsjajéhe. ² Nk'ie nga kits'inj'ó já musu nga kama chjíhi nku toon denario nga nku nistjin, as'ai kits'ínkji jóo ajin tuntsjajéhe. ³ As'ai tá ngjihí tjíha ndo, nkú ma nga chuba ñja, ko kikié kj'ai já xi tuncha ajin nantjo xi najmi tjíhin xá. ⁴ B'a kitsúhu jóo: “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjajéna ko nda tjín k'uechjinuu.” As'ai ngji jóo.

⁵ As'ai tá ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chuba te jo ko nkú ma nga chuba jan, ko b'ahá tá kits'in ngáha. ⁶ Ko xi nkú ma nga chuba un nga ngixuun tá ngjihí ngáha ndo ko kisakú saha kj'ai já xi najmi tjíhin xá. “Jun, ¿á nku nistjin kab'ahanuu éi nga najmi t'n'exáhanu?”, kitsúhu. ⁷ “At'aha najmi tjín xi títsjá xáni”, kitsú jóo. “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjajéna”, kitsú ndo.

⁸ Nk'ie nga kama jyuun, kinchjako ndá xi ts'e tuntsjajé ndá xi basehe já musu ko b'a kitsúhu: “Chubañajihí já musu ko t'echjihí nistjin xi kats'inxá. Xi

askahan kafas'een ch'atuts'ihin ri, santaha nkúhu nga kuichuk'uin xi tjun kafas'een."

⁹ Incha j'ai já musu xi jas'en xi nkú ma nga chuba un ko kits'ínkjáihin nku toon denario nga nkúnkú. ¹⁰ As'ai incha j'ai já musu xi tjun jas'een ko b'a incha kitsú animaha nga ts'ati k'uaihi, tunga ta nkuhú toon denario kits'ínkjáihin nga nkúnkú. ¹¹ Nk'ie nga kits'ínkjáihin niu, y'ésiko nda xi ts'e tuntsajée. ¹² B'a kitsúhu: "Já xi askahan kafas'een tu nkuhú ora kuats'inxá sa. Tunga tu ngúshún kuan'ei nga kuak'iechjhi jóo ko jin xi kan'e chúkjuai xoo ko nuboo nga nku nstjin tanto."

¹³ Tunga b'ahá kitsú ndo nga kinchjako nda musu xi b'a títshu: "Ji nda xinkján, najmi ch'on títshinkoho. ¿A najmi nkuhú toon denario kab'endakoni? ¹⁴ Chjúbéi toohin ko t'in. Tunga mjehéna tsjaha já xi askahan kafas'een xi nkú nga tjín ta títshaha. ¹⁵ ¿A najmi kamahá ts'inka ni xi tjínna xi nkú ts'in mjena? ¿A ra tíma xin tak'unni at'aha nda animaha?"

¹⁶ B'a ts'in xi yjanki nd'ai tjun kama ngáha. Ko xi tjun nd'ai, kui xi tsjénki.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Nk'ie nga tjenja Jesu njá xi fi nanki Jerusalem, kinchja t'axín subaha já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

¹⁸ —Tjenñju. Ja tibankián nanki Jerusalem. Ja n'ekjas'en Ntíhí Ndax'jun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo. Kui xi incha tsjá kjuá nga n'ek'ien ¹⁹ ko as'ai ts'ínkjasehen xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra, tu xi incha kuajnukiehe ra ko k'uehe ko nguát'a kruuhu. Tunga nstjin xi ma jahan kj'uaiya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in naaha Santiago ko Jua tsankihí Jesu nku kjuanda

(Mr. 10:35-45)

²⁰ As'ai j'ai naaha jáha Zebedeo nga tjenko ts'ihin jáha. Tsasinkunch'int'aha Jesu nga tsankihí nku kjuanda. ²¹ B'a kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjehi?

B'i kitsú tatchjúun:

—Tjennteí nga nku ntína kat'ejña kixihí ko nku xi kat'ejña skjúhín nk'ie nga kuatexumai.

²² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tbinchu. ¿A kuichúkuanju nga un skuenu xi nkú ts'in un skuena?

—Kuichúkuani —kitsú jóo.

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenu xi nkúhu an. Tunga tsa kuintsuboo nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tijnana nga tsja niu. Ja tjintuhu Na'mina xi tjña ndaha kui antee.

²⁴ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjankó já ni'yakuyá xi joo. ²⁵ Tunga kinchja ñjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'in xuta xi tjihín xá ej asunnteí 'yún ndjá ts'ínko xuta xingisoo, ko xi tjihín nga 'yún ts'in nga nu'yá'éhen. ²⁶ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'in ni xi nda ngandanuu. ²⁷ Xi mjehé nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. ²⁸ At'aha ta ndaha Ntíhí Ndax'jun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehé ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'ihin ko tu xi ts'ínkjasehen yjoho nga k'uechjintjai nkjin xuta.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu jo já kq

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Nk'ie nga tijncha bitju nanki Jerico Jesu ko já ni'yakuyáha, nkjin nkjún xuta xi kitsjennkíhi. ³⁰ Jo já ka kab'entu andai nnyóo. Nk'ie nga kint'é nga yo tíf'a Jesu, incha kikjintáya:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimaḡi jin!

³¹ As'ai xuta xi tjin yo kinchjatikoḡo tu xi k'uécha'aha ts'a. Tunga tu sahá yún incha kikjintáya sa:

—Ji nda maestru, ntjehe David, katuma nimaḡi jin!

³² As'ai tsasin'yún Jesu, kinchjaha jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'innuu?

³³ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, mjeni nga kuix'ánki tunkuñ.

³⁴ As'ai Jesu kama nimaḡa jóo ko kits'ínko tunkuñ. Ta kuihi chubḡo kama chjihí ko kitsjennkíhi Jesu.

21

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalem

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tijncha bichú tiña nanki Jerusalem nga incha j'ai Betfage, nanki xi tiña mahá asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichi xi tjiña tiña ján. Yo sakúnuu nku búrrú xi tjit'a'yúnko ntí búrrúhu. Chjundáyo ko nibákonú ei. ³ Tsa tjin xi nkú kuitsunuu, b'a t'ihun: “Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'iínk'óya ngáha.”

⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta nga b'a kitsú:

⁵ B'a t'ihun xuta xi tjin Sion:

“Chasoo, ja nibásenuu Nda reinuu.

Kui xi nimaḡjua, nku búrrú tjisun,

nku ntí búrrú, ntíhi chu xi b'anji ch'á.”

⁶ As'ai ngji ts'intjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. ⁷ Incha j'aiko búrrú ko ntí búrrú. Najyuhun incha kingjásuhun ko Jesu y'esúhun chu. ⁸ Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhun aya nnyóo, ko kj'ai ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjántu aya nnyóo. ⁹ Yún incha kikjintáya xuta nkjin xi yja tíjuun ko xi yjankiu nga b'i incha kitsú:

—¡Kats'ínk'ankiná xi ntjehe David! ¡Ntjaná nda kats'ínko xi kits'in nibá ngajoho! ¡Kats'ínk'ankiná xi tjiña nk'a ján!

¹⁰ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Jerusalem, kama nkjúhun ngayjee xuta nantio ko b'a incha kitsú:

—¿Yá ndaha xu'bi?

¹¹ B'a incha kitsú xuta xi tjenko Jesu:

—Nda profeta Jesuuhú niu xi nibáha Nazaret, nanki xi tjiñajihin ante Galilea.

B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi tijncha batéña chu má ma natsihin ninku

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje ngayjee já xi tijncha batéña ko xi tijncha b'atse chu yo. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi tijncha ts'ínk'óntjaiya tton ko yáxilehe já xi tijncha batéña chutuju. ¹³ B'i kitsúhu:

—B'a ts'in tjít'a éhen Ntjaná: “B'a k'úhjin ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta kuinchjako Ntjaná.” Tunga jun antehé já ndyjé t'n'e mo.

¹⁴ As'ai incha j'ai xuta ká kó xi najmi ma fi nga j'aisehe Jesu má ma natsihjin ninku kó Jesu kits'innkihj. ¹⁵ Tunga já na'mi k'aku kó já chjine'éhen kjuatexumoo incha kama kjahan, nk'ie nga kieke kjuankjún xi tít's'in Jesu kó nga kint'é ntaha jánti xi xi t'incha nchja natsihjin ninku nga b'a t'incha tsu: “¡Kas'ehé kjuachánka xi ntjehe David!” ¹⁶ B'a incha kitsúhu Jesu:

—¿A tínu'yái ni xi t'incha tsu jánti xiú?

B'i kitsú Jesu:

—Johon, t'int'e. ¿A najmi kjehé n'eyo xujun éhen Ntjaná má nga tjít'a niú? B'i ts'in tjít'a:

Ts'a jánti xiú kó xi baki

kin'echjén nga 'yún nda kin'etsjohi.

¹⁷ As'ai Jesu ngji t'axihjin xuto. Nanki Betanja ngji. Yo kits'ínkja n'istjen.

B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihin tu
(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Nk'ie nga tá jyuun nga tifi ngáha Jesu nanki Jerusalen, kama bjoho. ¹⁹ Ngjisehe nku yá higuera xi kieke andai niyóo, tunga ndahá nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. B'i kitsúhu yóo:

—Ndahachí najmi tá kas'ehe ri tu.

Tu tjen'yún kixihí yóo. ²⁰ Nk'ie nga kieke já ni'yakuyóo ni xi kamoó, kama nkjühun kó b'a kitsúhu Jesu:

—¿Nkú tjihin rá nga tjen'yún kuaxihí ni yá higuera?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa s'ejinnuu Ntjaná kó najmi jo jan kamanuu, najmi tu suba ni xi kuats'ihjin yá higuera kamanuu n'oo. Tá kama b'a kuixihun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin yo kó chjaník'ajin yjohi ajin ntáchak'uun”, kó b'a kama. ²² Kó ngatentee ni xi kuinchihuu Ntjaná nga chubakoo, n'ekjóhoo tsa s'ejinnuu Ntjaná.

B'i kama nk'ie nga kingjásajiyaha já t'fxóo Jesu yá xi kitsjá xáha
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Jas'en Jesu má ma natsihjin ninku kó tsakúya. As'ai j'aik'úhun já na'mi k'aku kó jáchá xi tá tjihin xá kó b'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

²⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kó an tá kuasáyanuu nku ni. Tsa k'únyanú, xinyanuu mí xáha xi tjinna nga b'a tít'sian. ²⁵ ¿Yá xi kits'in nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntjaná, a rá xuta asunnteihj?

As'ai b'i kitsúhu xinkjin jóo nga kinchjanijmíyaha niú:

—Tsa: “Ntjaná kits'in nibáha Jua”, kuixiaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ²⁶ Tá najmi kama tsa: “Xuta asunntej kits'in nibáha”, kuixiaán, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. Najmi kama b'a kuixiaán at'aha binkjaán xuta nantjo.

²⁷ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu rá Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kó tá ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjana nga b'i tít'sian.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi t'fntuhú jo já

²⁸ As'ai b'a kitsú sa Jesu:

—Nkú ma ni xínyanu. ¿Nkú bixiún? Nku nda tjíntuhu jo já. Ngjisehe nda xi tjuun ko b'a kitsúhu: “Ji ntína, t'in n'exájin tuntsjajéna nd'ai.” ²⁹ “Najmi mjena kfián”, kitsú ntíhi ndo, tunga askahán ni kits'ínkjink'un ko ngji ts'ínxá. ³⁰ As'ai ngjisehe nda xinkuu ko b'a ta kitsúhu. “Jo'oho, na'mi”, kitsú nda xu'bi, tunga najmi ngjihí. ³¹ ¿Má xi kui já xi joo kits'in ni xi mjehe na'mihí?

—Nda xi tjuun —kitsú jóo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko jminchjín skóo títjun kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha. ³² At'aha j'aisenuu Jua ko tsakúyanuu ni xi naxu nginkun Ntíaná, tunga najmi kin'e s'ejinnú ni xi kitsú. Tu sahá já xi f'áchjintjai ch'á ko jminchjín skóo xi kis'ejihin. Ko máha jun, ndaha tsa kiyó niu, tunga najmi tsankinchj'ahá ruu animanuu tsa kis'ejinnuu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ “Tjenñju ma ngó. K'ueñña chubaya manuu. Nku nda nchíná y'éntje tuntsjajé, y'éngi nch'á ko kits'innda nku ante má nga ts'iónnki tuntsjajé. Kits'innda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá sáha antee já xi máha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngji kjin. ³⁴ Nk'ie nga ja tjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo já musúhu já xi ts'ínxáko tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³⁵ Tunga jak'áhá jóo já musúhu ndo. Nku xi kits'in'uhun, nku xi kits'ínk'ien, ko nku xi y'éhe ndjio. ³⁶ As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo nkjin já musu, tunga b'ahá ta kits'in ngáha ra jóo.

³⁷ “Tu chahán kits'ínkji ntíhi ndo nga b'i kitsú: “Skuenkjún ntína jóo.”

³⁸ Tunga nk'iehé nga kiekie já xi ts'ínxáko tuntsjajé nga nibá ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xi tjihin na'mihí. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'ínkjáihin.” ³⁹ As'ai jak'á jóo ntíhi ndo, kik'onsje natsin má nga tjtntje tuntsjajé ko kits'ínk'ien. ⁴⁰ Kui b'a máha, nk'ie nga kj'uai nda xi ts'e tuntsjajé, ¿mí nihi xi kj'uai ts'íhjin já musu xu'bo?

⁴¹ B'a incha kitsú jóo:

—Ts'ínkje nga najmi kama nimaha já ch'onk'un xu'bo ko kj'ai já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajé, já xi k'uechjihí tuhu nk'ie nga kuichú chahan.

⁴² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo ni xu'bi xi tjit'a xujun éhen Ntíaná? B'a títsu:

Ndjio xi kikjaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

Ntíaná xi b'a kits'in ko ma nkjúnna nga chaseheé.

⁴³ Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Chjú'anuu nga kuínsubajiuun nga Ntíaná xi kuatéxumanuu, ko xuta xi bakúchji nga Ntíaná xi batéxumaha, kui xi kj'uaihi nga kjuas'enjin yo. ⁴⁴ Ndjio xi títsu éhen Ntíaná nga kikjaníya já chjínexjóo, tu yáhá ni xi kuinjnesun ndjio kama xixi. Ko xi kuinjenehe ndjio kama nkuan nkuan.

⁴⁵ Nk'ie nga kint'é já na'mi k'aku ko já fariseo éin, incha kamankjihin nga kui tínchjaníjmíyaha Jesu. ⁴⁶ Mjehe nga kuakj'ánijé tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun, at'aha b'a incha tsu xuto nga nku nda profeta Jesu.

¹ As'ai ta kinchjahá ngáha Jesu nga y'éjña chubaya. B'i kitsú:

² —Xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná b'a joyaha nku nda rej xi ts'asje nku s'i nk'ie nga tsixan ntíhí. ³ Kits'ínkji já musuhú nga kuinchjahá xuta xi kitsúya tíjuhún. Tunga najmi kits'ín yuhú xuto nga k'j'uaí s'íu. ⁴ As'ai ta kits'ínkji ngáha k'j'ái já musu nga b'a kitsúhu: “B'a t'ihun xuta xi ja kixinyahá nga ja kab'endá nichinee. Ja kats'ínk'ién turu. Ja tjínda ngatentee niu. T'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.”

⁵ Tunga najmi nkjún kamahá xuta xi kik'inyahá. Nku xi ngjisehe jñáha, k'j'ái xi ngjik'atseya ni. ⁶ Tjín ngá xi jak'ánijé já musuhú nda rej, kits'ín'uhún ko kits'ínk'ien. ⁷ Nk'ie nga kint'é nda rej ni xi kamoó, kama kjahan. Kits'ínkji já juhún nga kits'ínk'ien xuta xi b'a kits'ín ko y'éti nankihí.

⁸ As'ai b'a kitsú nda rej nga kinchjako já musuhú: “Ja tjínda s'í kjuabixoon, tunga najmi chumi ni chj'ihí ra xuta xi tjun kixinyahá nga k'j'uaí. ⁹ Kui b'a maha, tankíhinu niyátée ko tu yáhá ni xi sákúnuu t'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.” ¹⁰ As'ai tsitju já musu nga ngji niyátée. Kinchja nja tentehe xi kisakúhu, ndaha tsa xi ch'onk'uhún ko ndaha tsa xi nda tjíntuyáha. Kitsehe xuta má tjen s'í kjuabixoon.

¹¹ Nk'ie nga jas'en nda rej nga j'aisehe xuta xi kab'entut'á yámixó, kikié yo nku nda xi najmi yja najyun xi bja xuta nga fi s'í kjuabixan. ¹² As'ai b'i kitsúhu: “Ji nda xinkjían, ¿nkú ts'in kabitjas'ehenni ei nga najmi tjíhin ri najyun xi ts'e s'í kjuabixan?” Tunga najmi kinchjahá ndo. ¹³ As'ai kinchjahá nda rej já xi títsjá nichinee ko b'a kitsúhu: “T'e'yún sjai ko ntsja ndo ko chjanik'j'o natsin ján má jyuun, ante xi má kjintá xuta ko kuáte ni'yun.” ¹⁴ A't'ahá nkjin maha xi tíchubahá, tunga tu chubahá maha xi k'j'uaíjin.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga s'echj'ihí

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ As'ai ngjik'iéndako xinkjín já fariseo tu xi ts'ínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. ¹⁶ Incha kits'ínkjisehe Jesu já ni'yakuyá xi ts'e ko já xi yjankihí nda rej Herode Antipa. B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestro, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntjaná. Najmi ni xi sasíhin xuta chubai. Yún nanka chaseihí. ¹⁷ Kui nga t'inyahaní. ¿A ma b'echj'ihí nda tíjún Cesar ni xi f'áchj'íná, a ra najmi?

¹⁸ Tunga behé Jesu nga tu xi títsuhu jóo ko b'i kitsúhu:

—Jjun xi tu tsjohónuu nga bakuchj'íu xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! ¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? ¹⁹ Takúnnú nku toon xi ma chjintj'aihi ch'á.

J'aiko jóo nku toon denarió. ²⁰ Ko b'i kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjijn ko j'áin xi tjít'ahá tooin?

²¹ As'ai b'a kitsú jóo:

—Ts'e nda tíjún Cesar.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda tíjún Cesar ni xi ts'e nda tíjún Cesar, ko tjohoon Ntjaná ni xi ts'e Ntjaná.

²² Nk'ie nga kint'é jóo niu, tu ni xí kama nkjúnun ra ko incha ngji t'axín.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'j'uaíya ngáha ra xuta

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Já saduseo bakúya nga najmi k'j'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui njstjin xu'bo k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga b'i incha kitsúhu:

24—Ji nda maestru, b'a kitsú Moise nk'ie: “Tsa tjin xi kuayá nga najmi s'ehe ntí, nda nts'e tjihin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'in s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien.” 25 Y'entujinni yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjin k'ien. Najmi kis'ehe ntí. K'ien x'ihin tachjúun. As'ai nda nts'e y'ejnako ngáha tachjúun. 26 Tunga ta k'iehn ngáha nda nts'e xi ma joho, as'ai xi ma jahan, ko santaha nda xi yatu. 27 Askahan ta k'ien tachjúun.

28 “Kui b'a maha, nistjin nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿má xi kui já xi yatu kama ts'e tachjúun, at'aha ngatentee y'entuko?”

29 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjin ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnu ni xi tjit'a ehen Ntjaná ko ta ndaha nga yúhun Ntjaná. 30 At'aha nk'ie nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, najmi ta kuixahan ko ta ndaha najmi ts'inkixan ntíhi. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'in tjinu ntitsje xi tjin ndjiojmi já. 31 Tunga nga k'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi k'ehé n'eyo ni xi titsuunu ehen Ntjaná? B'a kitsú Ntjaná: 32 “An xi Ntjaha Abraham, Ntjaha Isaac ko Ntjaha Jacob.” Ntjaná najmi Ntjaha animá. Ntjaha ní xuta tik'un.

33 Nk'ie nga kint'é xuta niu, tu ni xi kama nkjúhun ra ngat'a ts'e ni xi bakúya Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi y'un chjhi ra
(Mr. 12:28-34)

34 Kama njakúko xinkjín já fariseo nk'ie nga kint'é nga Jesu kits'inkinchá juyuyu já saduseo. 35 As'ai nku nda chjine'en xi ts'e, nku nda maestruhu kjuatéxumoo, kingjásaiyaha Jesu nga kikjut'ayák'un:

36—Ji nda maestru, ajihin ngayjee kjuatéxumaha, ¿má kjuatéxumaha xi y'un chjhi ra?

37 As'ai b'i kitsú Jesu:

—“N'etjói Ntjaná xi Ntjahi maha ngayjee animahi. N'etjói xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjintak'uin.” 38 Kui kjuatéxuma xu'bi xi y'un chjhi ra ko kui xi tjun. 39 Ko b'ahá ta tjin ngáha kjuatéxuma xi ma joho: “N'etjói xutahi xi nkú nga ts'in tjohi yjohi.” 40 Nga joo kjuatéxuma xu'bi y'aha ra ngatentee ni xi tjit'a xujun kjuatéxumoo ko xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'in kingjásaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo
(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 Nk'ie nga kabincha sa yo já fariseo, as'ai b'i kitsú Jesu:

42—¿Nkú bixiún ngat'a ts'e xi Cristo? ¿Má nibáha ntjehé?

B'a kitsú jóo:

—Ntjehé David.

43 As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tihin ra nga b'a kitsúhu David nga Nda Ntjaha maha xi Cristo? At'aha b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santoho Ntjaná kits'inkinchaha:

44 Ntjaná b'a kitsúhu Nda Ntjana:

“Tinchint'ání má batexuma, k'uentú maná já kontrahi kinte tsukui.”

45 Tsa David b'a kitsú nga xi Cristo xi Nda Ntjaha, ¿nkú ts'in ntjehé David nibáha ra xi Cristo?

46 Ndaha nku najmi kamaha kits'ink'óyaha Jesu tsa tu nku én. Kui nistjin kich'atuts'ihin nga najmi ta ch'a kama k'un kingjásaiyaha ra Jesu tsa mí nihi.

23

B'i ts'in y'échjit ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo
(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ As'ai kinchjako Jesu xuta ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

² — Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo, kui xi tíñaha nga kuitsuya nkú tjiñin ra kjuatéxumaha Moise. ³ Kui b'a maha, n'etjusuhunnu ngatentee ni xi kuitsuhunnu ko chj'atjō. Tunga najmi tu n'enú ni xi incha ts'in, at'aha najmi ts'íntjusun ni xi nchja. ⁴ Kui xi b'énehe ni xi ái xuta, tunga máha kui, ndahachi najmi incha ts'in nga'yún nga ts'íntjusun niu.

⁵ 'Yún mjehe nga skuéhe xuta xi nkú ts'in benkjún Ntjaná. Kui nga 'yún i ts'íhin kaxa tinti xi b'entut'áa sjeén ko tjaná, xi tñincha éhen Ntjaná, ko 'yún ts'in ndju nachjún xi yjandáihí najyun xi mjéntjai nga nchjako Ntjaná. ⁶ Tsjoho nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í ko nga b'entusún yáxile xi tñincha tñjun ni'ya sinagoga. ⁷ Tsjoho nga tsjo ts'in súniñaha niyátée ko nga maestru k'úhjin.

⁸ 'Najmi tu n'e'j'oo tsa maestru kuitsunuu xuta, at'aha nkuhú ma nda maestrunuu ko ngatentoo jun nts'o mahanu xinkju. ⁹ Najmi tu ch'a na'mi 'mihyu ei asuntee, at'aha nkuhú ma Na'minuu, kui xi tíña ndjiojmi ján. ¹⁰ Najmi tu n'e'j'oo tsa já ntia kuitsunuu xuta, at'aha nkuhú ma xi ts'enuu, kui xi Cristo. ¹¹ Xi mjehe chankjún ajinnuu tjiñin nga nda ts'ín ngandaha xingisoo. ¹² Xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi íchí kama nginkun Ntjaná. Xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹³ 'iNima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Najmi 'bainto nga xuta kjuas'enjin nga Ntjaná kuaatéxumaha. Ta ndaha jun najmi bitjas'oon ko ta ndaha najmi baintohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

¹⁴ 'iNima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Chju'ohoo ni'yaha jminchjin xi ja k'ien x'ihin ko as'ai chuba 'yuhún tse chubakoo Ntjaná tu xi b'é'mat'aihinnu yjonuu. Kui nga 'yún un skuéhenuu.

¹⁵ 'iNima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Fenuu nga binimo nga ngúsuhun asuntee ko ntáchak'uun nga binchisjō xuta xi n'e mo nga ts'ín s'ejin xi nkú ts'in s'einnuu. Ko nk'ie nga ja sakúnuu nku, as'ai n'o nga kui xi 'yún ts'in sa ni xi ts'e ndanindoo nga jun.

¹⁶ 'iNima rú n'ehenu jun, já ka xi baku niyóhoo xuta! Jun xi b'a bixiún: “Tsa tjin xi nkú kuitsu, tsa as'ai ninku tsúngjijn, najmi tjiñin kjuayún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngjijn toonsine xi tíñaya ninku, kuihi xi tjiñin nga ts'íntjusun ni xi kuitsu.” ¹⁷ Jun xi já chini ko já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A toonsinee, a ra ninkuhú xi títs'in nga je toonsinee nginkun Ntjaná?

¹⁸ 'Ko b'a bixiún yo: “Tsa tjin xi nkú kuitsu, tsa as'ai nanchan chje tsúngjijn, kui xi najmi tjiñin kjuayún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngjijn chje xi tíñasun nanchan chje, kuihi xi tjiñin nga ts'íntjusun ni xi kuitsu.” ¹⁹ Jun já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A chje, a ra nanchan chjehé xi títs'in nga je chje nginkun Ntjaná? ²⁰ Kui b'a maha, tsa tjin xi nkú kuitsu, tsa as'ai nanchan chje tsúngjijn, kui xi ja títsungjijn nanchan chje ko ngayjee ni xi tñintusún yo. ²¹ Tsa tjin xi nkú kuitsu, tsa as'ai ninku tsúngjijn, ja títsungjijn ninku ko Ntjaná xi tíña yo. ²² Tsa tjin xi nkú kuitsu, tsa as'ai ndjiojmi ján tsúngjijn, ja títsungjijn Ntjaná xi tíña yo nga tibatéxuma.

²³ 'iNima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoō ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntjaná! 'Boho Ntjaná nku tikjá najún chinko ko xka sinjne xingisoō xi nkú ts'ín tjit'a kjuatéxumoō, tunga n'echayanú ni xi 'yún chánka sa xi ta bakúya kjuatéxumoō. N'echayo ni xi naxu nginkun Ntjaná ko nga tjihin nga kama nimanuu xuta xi k'aj ko nga tjihin nga naxu s'ejinuu éhen Ntjaná. Kuihi ni xi joon xi tjihin nga n'oo, ko najmi tjihin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoō xi tjit'a. ²⁴ ¡Jun já ka xi baku nyóhoō xuta! N'etjusun ni xi tu tjent'ahá ko ni xi 'yún chjihí ra najmi n'esihun.

²⁵ 'iNima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoō ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntjaná! Jun xi nkú joyaha tasa ko taba xi tu natsihin ní kin'echuhun, tunga kitsejihín ni animanuu ndyjé ko ni xi najmi naxu. ²⁶ Ji nda fariseo ka, titjun n'echihin ayahá taso ko b'a ts'ín kama jehe natsihin.

²⁷ 'iNima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoō ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntjaná! Jun xi b'a joyaha tsjó xi taba kin'ek'i. Kui xi tsjo ts'ín bakú sunnk'a, tunga ayahá kitsehe nintahá anima ko ngatentee ni chuntí. ²⁸ Jun xi b'a ta k'un sunnk'o, at'ahá nginkun xuta 'yún je bakuchú yonuu, tunga ajin animanuu kitsejihín ni xi tu b'anachaha ko ngatitsun.

²⁹ 'iNima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoō ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntjaná! N'endo tsjóho já profeta ko n'enaxú ndjio tsjóho xuta je xi kis'e nistjin nk'ie. ³⁰ Ko b'a bixiún: "Tsa tu ná ma tintsubaá nk'ie nga y'entu ntje chána, najmi tsisinko raá nga kits'ink'ien já profeta." ³¹ Nk'ie nga b'a bixiún, ta juhun n'ek'io yonuu nga ntjehe xuta xi kits'ink'ien já profeta jun. ³² Tu sahá n'endjuú ni xi kik'atuts'ín ntje chánuu!

³³ ¡Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntjenuu! ¡Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'ín kuitjinkihinu nga najmi kuankiún ngak'ien? ³⁴ Kui b'a maha, an ts'inkjisenuu já profeta ko já nkjink'un ko já chjine'én. K'ua xi n'ek'ion ko kjúat'a kruu ko k'ua xi ngjóhoō aya ni'ya sinagoganuu ko tsjénnk'unchó xki nanki. ³⁵ B'a ts'ín ch'anjihinu ngayjee jnihí xuta je xi kin'ek'ien. Ch'atuts'ihin ra jnihí Abel, nda je xi y'eña nk'ie, nga santaha jnihí Zacaria ntihi Berekiá xi kin'ek'ient'ó nachan chje xi kjijña ankjin ninku. ³⁶ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ngatentee ni xu'bi nibanehe xuta xi tjin nd'aj.

*B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmtyaha nanki Jerusalen
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ ¡Jun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! ¡A tu nkjihín nyá kama mjena nga k'uentúkunu xi nkú ts'ín xanto nga b'énkinka ntihi, tunga najmi kin'e yunú! ³⁸ Nd'aj ni ma, ja s'eña masen antenuu. ³⁹ An b'a tixinnuu nga najmi ta chahanú santa nkúhu nga kujichú nistjin nga b'a kuxiún: "Kakjanínk'a Ntjaná xi nibáha ngajoho."

24

*B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'exúya ninku
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)*

¹ Tsitjusje Jesu má ma natsihin ninku ko nk'ie nga ja tifi, j'aik'uhun já ni'yakuyáha. Tíincha ma nkjúhun nga tibasenkjúhun xjóho ninku. ² B'i kitsú Jesu:

—¿A tıyo ngayjee ni xi tjin ei? Kjuaxi ni xi tıxinnu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejnashun ra xinkjin. Ngayjee n'exuya.

B'i ts'in tsakuya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'ejna Jesu asunntu tjenki xi 'mi Ya Olivo, ja ni'yakuyaha j'ai nchjako t'axihin. B'a incha kitsuhu:

—T'inanyi, ¿nkje b'a kama? ¿Mi ni xi kuakuchji tıtjun nk'ie nga kjuai ngahani ko nga kfe asuntee?

⁴ As'ai kinchja Jesu:

—Chuhun yjonu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. ⁵ At'aha nkjin maha xi kjuai nga an ts'in ma yoho. “An xi kits'in nibana Ntjaná”, kuitsu ko nkjin xuta k'uanachaha.

⁶ Kuinú'yo nga s'e kjuachán ko nga kuinchjanimiyaha xuta kjuachán xi tíma, tunga najmi tu binkjunnú. At'aha tihin ni nga b'a kama, tunga najmi kjehe kfe asuntee. ⁷ At'aha xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi k'ai nanki. Nku nda rej kjaánko k'ai nda rej. S'e kjintia ko chón kama k'ai k'ai nanki.

⁸ Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihi tib'atuts'ihin kjuanima xi s'e.

⁹ Ts'injkas'ennu xuta xi má nga ts'in'unnu ko ts'in'k'iennu. Ngat'ana ts'in unkiehenu ngayjee xuta asuntee. ¹⁰ Kui nıstjıun nkjin xi ts'inndyaha yoho nga najmi ta s'ejihin ra an. Ts'injkas'en xinkjin ko ts'in unkie xinkjin.

¹¹ S'e nkjin ja profeta tsank'a xi nkjin xuta k'uanachaha. ¹² Tu xi s'ehé ni xi ch'onk'un, kui nga nkjin nkjun xi najmi ta ts'intjoho xinkjin. ¹³ Tunga xi ndja kuasinjna santa nkúhu nga kuaya, kui xi k'uanaki. ¹⁴ S'enijmi én nda tsuhu Ntjaná nga ngúshun asuntee, én nda tsu xi tsuya xi nkú ts'in batexuma Ntjaná. Ngayjehe asuntee kuint'é nga Ntjaná xi batexuma. Nk'iehe nga kfe asuntee.

¹⁵ Y'éra nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjun ante tsjehe nıku. Choo xi b'a ts'inun.

B'i kitsu Jesu ko xi tıs'inya xujun katumankjihin. B'i ta kitsu ya:

¹⁶—Kui nıstjıun katanka xuta xi tıntu ante Judea xi tjehe asunntu tjennki.

¹⁷ Xi kab'ejnashun nk'a ni'yaha najmi tu kujtujen nga kjuaik'asje ni xi tıntu aya ni'yaha. ¹⁸ Xi kafi jna najmi tu k'oya nga kjuaik'a najyuhun.

¹⁹ 'jNima ru ts'ihin jminchin xi ya ntı ko xi tıs'ınki ntı kui nıstjıun!

²⁰ Tınchihu Ntjaná tu xi najmi nıstjin chunch'an kuyuhunu ko tsa nıstjin nkjun. ²¹ At'aha 'yún s'e kjuanima kui nıstjıun, kjuanima xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamanda asuntee. Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²² Tsa najmi kuatekja Ntjaná chuba nıstjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uanaki kai. Tunga kuatekja Ntjaná chuba nıstjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ajin.

²³ Kui nıstjıun tsa tjin xi b'a kuıtsunuu: “Chaso, ei tijná xi kits'in niba Ntjaná”, ko tsa b'a kuıtsunuu: “Jan tijná”, najmi tu n'e s'ejiun. ²⁴ At'aha incha kjuai xi b'a kuıtsu tsank'a nga kui xi j'ai ngajoho Ntjaná ko xi ja profeta ts'in ma tsank'a yoho. Kui xi incha ts'in nkjin tikja kjuankjun ko ni xi chanka, tu xi k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ajin Ntjaná kamaha ra k'uanachaha.

²⁵ Jahá tıxinya tıtjunnun ni xi kama.

²⁶ Kui b'a maha, tsa b'a kuıtsunuu jóo: “Ante kixi jan tijná xi j'ai ngajoho Ntjaná”, najmi tu bankıun yo. Tsa b'a kuıtsunuu: “Aya 'ma jan tijná”, najmi tu n'e s'ejiun. ²⁷ At'aha xi nkú ma nga bat'ai nd'ich'on má tju ts'ıu ko ma chji santaha má fintjai, b'a ta kama nk'ie nga kjuai Ntihin Ndaxıun. ²⁸ Yaha nga

má kjiñña nku yjoninte k'ien, yə ma ñjakú chálíkíe. B'a tã ts'ín cháha nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Askahan nga ja kj'ua kjuaniima xi kama kui nistjiun, tjen'yún kama jyuúh ts'íu, kə sóo najmi ta ts'ín ndzjehen. Niñu xi tjin nk'a ján kuixuntu, kə k'uatse ni xi tjin nk'a ján. ³⁰ As'ai kama chji nk'a ján ni xi kuakúchji nga ja nibá Ntíhi Ndax'iun. Nk'iehé kjinta nkjún ngayje tjká xuta xi tjin asuntee kə skue Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin ninti nga nibáko ngayjee nga'yúhún kə kjuachánkaha. ³¹ Ts'ínkji ntitsjehe nk'ie nga 'yún kjuane tjo. Incha k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tjintu tu má xi tjeheñ ni, b'aha ra má tju ts'íu santaha má fintjai.

³² Katumankjinnuu ni xi b'éjña chjinnuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yóo kə tjuhu xka, yə nga ja túbichú tiña chunubóo. ³³ B'a tã ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tjen tiña Ntíhi Ndax'iun xi nkúhu tsa asti ankjuo sjña. ³⁴ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bj kintehe ni nga kuayáyje xuta xi tjin nd'ai. ³⁵ Kamaha asuntee kə nk'a ján ndyja, tunga énnə najmi kj'ua tiya.

³⁶ Tunga má nistjin kə chuba nga b'a kamoo, najmi ch'a xi behe, tã ndaha ntitsje xi tjin ndjiojmi ján kə tã ndaha Ntíhi Ntjaná. Nku tutuhú Ntja Na'miná xi be. ³⁷ Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a tã kama nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun. ³⁸ Kui nistjin xu'bo, nk'ie nga najmi kjee fejin ntá xuta, tu tjincha kjinehé kə tjincha 'bi. Tjincha bixan kə tjincha ts'ínkixan ntíhi. B'a tjincha ts'ín santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkoo. ³⁹ Najmi kamankjihin xuta santaha nkúhu nga tu ni xi kik'ahá ts'í kə kits'ínkje tentehe. B'ahá tã kama ngáha nk'ie nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun. ⁴⁰ Kui nistjiun jo já xi tjincha ts'ínxájin jñaha, nku chjúbé kə xinkuu xi s'ejña. ⁴¹ Jo jminchjin xi tjincha o, nku xi chjúbé kə xinkuu xi s'ejña.

⁴² 'Kui b'a maha, tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí chubaha kj'uaí Nda Ntjanuu. ⁴³ Katumankjinnuu ni xu'bj. Tsa be títjun nda xi ts'e ni'yoo mí chubaha nga jyuun kj'uaí nda ndyjé, tã k'uéjña nda. Najmi tsjante tsa nda ndyjé kjuas'en kjuayún ni'yaha. ⁴⁴ Kui kjuaha, b'a ts'ín tintsuba ndahanu kə jun, at'aha chuba nga najmi tichuyóho k'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi naxu fiko xáha
(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ 'Yá nda musuhu xi naxu fiko xáha kə xi nkjink'un, xi nda ntiaha kitsjá xáha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chuba? ⁴⁶ Já b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bj tsa b'a tít'sín nk'ie nga kj'uaí nda ntiaha! ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nda ntiaha ts'ín kunntáha ngayjee ni xi tjin.

⁴⁸ Tunga tsa ch'onk'un nda musu kə tsa b'i ts'ín ts'ínnkjink'un: "K'uandaya saha nda ntiana nga kj'uaí." ⁴⁹ As'ai k'uéhe já musu xinkjín kə nga kjine kə k'úiko já ch'iu. ⁵⁰ Tsa tu kj'uaíhi nda ntiaha nda musu xu'bj nistjin xi najmi tikuýaha kə chuba xi najmi be, ⁵¹ yún ndjá ts'ínniyéhe nda ntiaha xi nkú ts'ín n'enijéhe já xi b'anachaha já ntia, yo má nga kjintá kə kuate ni'yun.

25

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén istinchjin xi ngji nku s'í

¹ 'Kui nistjiun b'a kama ajihin xi nkú ts'ín batéxuma Ntjaná xi nkú kamat'ain te istinchjin xi ngji nku s'í kjuabixan. Incha jakj'á nd'í setíhi kə incha

ngji ts'ínkjáihín ndá bixoon. ² Un maha xi ch'inihi kó un maha xi kitikjuáha. ³ Xi ch'iniy najmi kik'a sa seti nk'ie nga jakj'á nd'íhi nga incha ngji. ⁴ Tunga xi kitikjuo, jakj'á nd'íhi kó ta kik'a nisa seti xi kuinchá sahá nd'íhi.

⁵ As'ai ts'andayaha ndá bixoon kó kama najnáha istinchjún, kui nga incha kiktantuféhe. ⁶ Nkú rá ma nga masen nistjen, tjín xi kiktjintáya: “Ja nibá ndá bixoon! ¡Tijusjoo kó tankín n'ekjóhoo!”

⁷ Tsisitjen istinchjún kó y'enda nd'í setihi. ⁸ B'a kitsúhu xi ch'iniy xi kitikjuo: “K'uaíni íchi chuba setínuu, at'aha ja tí'me nd'íni.” ⁹ Tunga b'ahá kitsú xi kitikjuo: “Najmi, at'aha tsa b'a n'ei, najmi kuichú mahani jin kó ta ndaha jun. Tu sahá tankín ch'atso xi ts'ajun má satéña.” ¹⁰ Nk'ie nga t'íncha fik'atse seti xi ch'iniy, tu j'ai sahá ndá bixoon. Xi tjíndaha yjohó incha jas'enko má tíma s'í kjuábixoon kó kis'echjá ankjuo. ¹¹ As'ai j'ai istinchjín xingisoo kó b'a kitsú: “Ji chá ntia, chá ntia, chúx'áni ankjuo!” ¹² Tunga b'ahá kitsú ndá bixoon: “Kjuaxi ni xi tixinnuu nga najmi benuu.”

¹³ 'Kui b'a maha, t'intsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí nistjin kó mí chubaha nga kj'uaí Ntíhi Ndax'jun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchén nku ndá xi kitsjáha já musúhu toon xi ts'inxáko
(Lc. 19:11-27)

¹⁴ Xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná b'a joyaha nku ndá xi ngjitsube kj'ai nanki. Kintehe ni nga ngjuai, tjun kinchjaha já musúhu kó kitsjáha ni xi tjíhin. ¹⁵ Nku xi kitsjáha un mií toonsine, nku xi kitsjáha jo mií, kó nku xi kitsjáha nku mií. Kitsjáha nga nkúnkú xi nkú ts'in kamaha nga ts'inxáko tooon. As'ai ngji kjin.

¹⁶ 'Ndá musu xi kits'ínkjáihín un mií toonsine, ngji ts'inxáko kó kits'in nganasun sa un mií. ¹⁷ Xi kits'ínkjáihín jo mií, b'a ta kits'in kó kits'in nganasun sa jo mií. ¹⁸ Tunga máha xi kits'ínkjáihín nku mií, kui xi ngji kján t'anankiú kó y'éyanji toohon ndá ntiaha.

¹⁹ 'Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, j'ai ngáha ndá ntiaha já musu xu'bo kó kits'ínkoho kuenta. ²⁰ Tjun j'ai xi kits'ínkjáihín un mií toonsine. Kui xi y'a sa un mií. B'a kitsú: “Ji ndá ntia, un mií toonsine kik'aini. Eí tjíña sahi un mií xi kits'in nganasun.” ²¹ As'ai b'a kitsú ndá ntiaha: “Nda tjín. Nda ní ji, ndá musu. Naxu 'mikoí xáhi. Naxu kin'etjusuin xá íchi xi kitsjaha. Kui nga nd'ái yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái kó tsjo kat'ehi xi nkúhu ndá ntiahi.”

²² As'ai j'ai xi kits'ínkjáihín jo mií toonsine. Kui xi y'a sa jo mií. B'a kitsú: “Ji ndá ntia, jo mií toonsine kik'aini. Eí tjíña sahi jo mií xi kits'in nganasun.” ²³ As'ai b'a kitsú ndá ntiaha: “Nda tjín. Nda ní ji, ndá musu. Naxu 'mikoí xáhi. Naxu kin'etjusuin xá íchi xi kitsjaha. Kui nga nd'ái yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái kó tsjo kat'ehi xi nkúhu ndá ntiahi.”

²⁴ As'ai j'ai xi kits'ínkjáihín nku mií toonsine kó b'a kitsú: “Ji ndá ntia, be nga kjain. Chjusintjein chan xi najmi ji y'entjei. Ni xi kj'ai xi y'entje ji chubéi. ²⁵ Kui nga kitsankjuhunna kó ngjik'iejná 'ma toohjín t'anankiú. Eí tjíña ngáha ri toohjín.” ²⁶ As'ai kinchja ndá ntiaha nga b'a kitsúhu: “Ji ndá musu ch'onk'un kó ts'e. Tsa yai nga kjesintjen chan xi najmi an y'entje kó bakj'á ni xi kj'ai xi y'entje, ²⁷ tsa kik'ahí toonna já xi maha ts'inxáko. Tsa b'a kin'ei, ja rá ts'ínkjáin ngáha rá nd'ái nga kjá toonna kó santaha ntíhi kai.”

²⁸ As'ai b'a kitsúhu ndó já xi kabincha yo: “Chjú'ohoo ndó tooon kó tjohoon xi tjíñaha te mií. ²⁹ At'aha ngatentee xi tjíhin ni, kui xi k'uaí sahá kó yún s'ehé. Tunga xi najmi tjíhin, kui xi chjú'aha santaha ni xi íchi xi tjíñaha. ³⁰ Chjanikj'o

naṣin ján má jyuun nda musu xu'bi xi najmi chumi ni chjǐhi ra, ante má nga kjǐntá xuta ko kuate ni'yun."

B'i ts'in kitsúya Jesu xi nkú n'ehé xuta ndyun nkinj

³¹ Nk'ie nga kj'uaihi Ntǐhi Ndax'iun, kj'uaiko kjuachánkaha ko ngatantee ntǐsjehe ko k'úejñasun ante má nga kuakúchji kjuachánkaha. ³² Ngayjee xuta xi tjin asuntee kama njaku nginkun. As'ai kuakjánya xuta xi nkú joyaha nku nda bastu xi ts'ínkj'a t'axín chutsanko ko xin ts'ínkj'a chutentsu. ³³ Kixǐhi k'uéntu chutsanko ko skjúhun k'uéntu chutentsu.

³⁴ As'ai kuinchja Nda Rej nga b'a kuitsuhu xi tǐncha nga kixǐhi: "Nibó jun xi nda kits'ínkonuu Na'mina. N'ekjóhooon nd'ai nga tǐtjás'enjiun xi nkú ts'ín batéxuma Na'mina, kui niu xi kis'endanuu nkúhu nga tuts'ihǐn ni nga kamanda asuntee. ³⁵ At'aha nk'ie nga kama bjona, kik'ainú nichine. Nga kama xintána, kik'ainú ntá. Nga kikjatsú'basan nankinuu, kik'aintenú ni'yanuu. ³⁶ Nga najmi tǐinna najyun, kik'ainú najyun xi kingja. Nga kisaté ch'an, tsankintsubek'unnú. Ko nga kikjáaya'yán, tsankinsekjánú."

³⁷ As'ai incha kuinchja xuta xi naxu kits'ín nginkun Ntǐaná nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntǐa, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi ko kik'aihi nichine, ko tsa kama xintáhi ko kik'aihi ntá? ³⁸ ¿Nkjé kiyai nga nankinj kitsutjasúin ko kik'ainteihǐ ni'yanǐ, ko tsa najmi tǐhǐn najyun ko kik'aihi najyun xi kindyjai? ³⁹ ¿Nkjé kiyai nga kisaté ch'in ko tsa kisuya'yín ko tsankintsubek'úhǐn?" ⁴⁰ As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxǐ ni xi tǐxinuu. Xi nkú ts'ín nda kin'ohoo tu má xi kuihi ni já nts'é, a ahán xi b'a kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tǐen nga chasehe."

⁴¹ As'ai b'a kuitsu ngáha xuta xi tǐncha skjúhun: "Tiyú xinnú jun xi najmi nda nginkán. Tankiún ajin nd'í xi najmi ta mahá ra 'meyaha, xi kis'endaha ndanindoo ko ntǐsje xi tǐhǐn. ⁴² At'aha nk'ie nga kama bjona, najmi kik'ainú nichine. Nga kama xintána, najmi kik'ainú ntá. ⁴³ Nga kikjatsú'basan nankinuu, najmi kik'aintenú ni'yanuu. Nga najmi tǐinna najyun, najmi kik'ainú najyun xi kingja. Ko nga kiseté ch'an ko kikjáaya'yán, najmi tsankintsubek'unnú."

⁴⁴ As'ai incha kuinchja xuta xu'bo nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntǐa, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi, ko tsa kama xintáhi, ko tsa nankinj kitsutjasúin, ko tsa najmi tǐhǐn najyun, ko tsa kiseté ch'in, ko tsa kisuya'yún, ko najmi tsisinkoihi?" ⁴⁵ As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxǐ ni xi tǐxinuu. Xi nkú ts'ín najmi nda kin'ohoo tu má xi kuihi ni já nts'é, a ahán najmi nda kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tǐen nga chasehe."

⁴⁶ Ko xuta xu'bo ngjuaj má nga un skue síhǐn. Tunga xuta xi naxu nginkun Ntǐaná ngjuaj má nga k'uéntu tǐk'un sín.

26

B'i ts'in y'enda já tǐxóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúya ngayjee ni xu'bi, as'ai b'ǐ kitsúhu já ni'yakuyáha:

² —Yo nga jo nǐstjin ndyjaha nga kuitju S'í Pascua, nk'ie nga n'ekjas'en Ntǐhi Ndax'iun xi má nga s'et'a kruu.

³ As'ai kama ñjakú já nã'mi k'aku kò jáchá xi tã tñhìn xá ni'yahã ndã nã'mi tíjtun Caifa. ⁴ Y'éndakò xinkjín xi nkú ts'ín k'uãnachahã rã Jesu nga kuakj'ánijé kò ts'íink'ien. ⁵ Tunga b'ahã kitsúhu xinkjín:

—Najmi tũ ajihìn s'íu chjubée ndò tũ xi najmi k'uésihi xutã nkjin xi kj'uaí.

B'í ts'ín nku tãchjuún tsaténdzjojnúhu ntã sinjne Jesu

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nk'ie nga tíña Jesu nanki Betanja, ni'yahã Simon, ndã xi k'uhun ch'in fentujnu kai, ⁷ as'ai nku tãchjuún j'aiko ntã sinjne xi chjí nkjún, xi tíinchahã nku lubata ndjio chjí. Kui xi tsaténdzjojnú nintaku Jesu nk'ie nga kab'ejñat'a yámixò. ⁸ Nk'ie nga kiekie já ni'yakuyóo niu, kama kjahan kò b'ã incha kitsú:

—¿Á b'ã ts'ín kuan'ekatsún tiyaha ntã sinjne? ⁹ Kamahã 'yún chjí kuach'a ntóo nga kuasatéña kai, tũ xi kui toon k'uáihí rã xutã x'an.

¹⁰ Kint'é Jesu ni xi tíincha tsu jóo kò b'ã kitsúhu:

—¿Á jun tín'estihí ruu tãchjín? Nda tjín ni xi kuats'ínna. ¹¹ Xutã x'an bi tehente k'úentujinnuu, tunga an najmi tehente kúátéñajinnuu. ¹² Nk'ie nga kuakaténdzjojnúna tãchjín ntã sinjne, ja kuak'iénda yjonintena tũ xi s'eyanjihinna. ¹³ Kjuaxí ni xi tíinnuu. Tũ má xi tjeñen ni nga s'enjimi éñ nda tsuhu Ntjanã nga ngúsuhun asuntee, tã chubanjimíyaha ni xi kuats'ín tãchjín. B'ã ts'ín n'ekj'áitsjehen.

B'í ts'ín y'enda Judã Iscariote nga ts'íinkjas'en Jesu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ As'ai nku ndã ni'yakuyá xi te jóo xi 'mi Judã Iscariote ngjisehe já nã'mi k'aku ¹⁵ kò b'ã kitsúhu:

—¿Mí nihi xi k'uáinú tsa ts'inkjas'ennuu ndò?

As'ai y'enda jóo nga tsjáha katé toontaba. ¹⁶ Kui nistjiun kik'atuts'ihìn Judã nga tsangisjái n'yá xi nkú ts'ín kama ts'íinkjas'ehen Jesu.

B'í ts'ín ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷ Nistjin nga b'atuts'ihìn rã S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho nã'yú san, as'ai incha j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha kò b'ã incha kitsúhu:

—¿Má xi tjeñen mjehi nga k'úendaí tũ xi chñeheni nichinehe S'í Pascua?

¹⁸ B'í kitsú Jesu:

—Tankiún ajin nantio. Tankihinsoo nda xi ja yaá kò b'ã t'ihun: “B'ã títsu ndã maestru: Ja tibichú tíña chubana. Ni'yahí kfínka já ni'yakuyána nga ts'inkj'a S'í Pascua.”

¹⁹ As'ai kits'íntjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ²⁰ Nk'ie nga ja kama jyuun, y'ejñat'ako Jesu yámixò já ni'yakuyá xi te jóo ²¹ kò nk'ie nga ja tíincha kjine nichinehe, b'í kitsúhu:

—Kjuaxí ni xi tíinnuu. Nku xi tjenjinnuu ts'íinkjas'enna.

²² As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo kò nga nkúnkú kingjásajiyaha:

—¿A an, ndã maestru?

²³ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Xi tã tibakj'a nichine xi tjíya tabã má nga tibakj'a, kui xi ts'íinkjas'enna. ²⁴ B'ã n'ehé Ntíhí Nda'jün xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntjanã, tunga, inima rú ts'íhin ndã xi ts'íinkjas'ehen! Tũ sahã rã ngandaha ndã xu'bo tsa najmi kitsin.

²⁵ As'ai kinchja Judã, ndã xi ts'íinkjas'en Jesu, nga b'ã kitsú:

—¿A an, ndã maestru?

B'i kitsú Jesu:

—Ji xi ja b'a kuixín.

²⁶ Nk'ie nga tìncha kbine nichinehe S'í Pascua, jakj'a Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjanya ko kitsjáha já ni'yakuyóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbó ko chinoo. Kui xu'bi xi yjonintena.

²⁷ Ko ta jakj'a chutsiun. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjihí Ntíaná, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha nga b'a kitsúhu:

—S'iyuyo ngatentoo chutsiun. ²⁸ Kui xu'bi xi jnína. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta tu xi kama ndyjat'aha ra jéhe. Jnina tib'éndako tsetse Ntíaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. ²⁹ An b'a tíxinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsajéé santa nkúhu nga kuichú nistjin nga k'ui ko ngáhanuu xi tsetsehe má batéxuma Na'mina.

B'i ts'in kitsúya tíjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíaná, as'ai incha ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³¹ B'i kitsú Jesu:

—Kui nistjen xu'bi ngatentohoo n'endyjajihun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná: "Ts'in'úhun nda bastuu ko ndzjoya chutsanko."

³² Tunga nk'iehé nga k'j'uaiya ngáhana ngabayoo, kfin tíjunnuu ante Galilea.

³³ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'ínndyjajihin yjoho ngat'a ts'ii, tunga an ndahachi najmi ndyja kamana.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tíhin.

³⁵ B'a kitsú Pedro:

—Ndaha tsa tíhin nga kuayákoho, tu nku nga ts'inkiéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntíaná

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ As'ai tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu:

—Tintsubahanu ei. Kfin nchjako maná Ntíaná ján.

³⁷ Ngjiko Pedro ko nga joo jáha Zebedeo. Kik'atuts'ihin nga kik'ie babaha ko kis'entaha ra. ³⁸ B'a kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínkienna. Tintsubakonú ei ko ta tintsuba ndo.

³⁹ As'ai ngjindju sa íchí ko yo kingjénsten ankjín. B'i kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Na'mi, tsa kama k'j'ua t'axinna kjuanima xu'bi, n'ek'ja t'axinní. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

⁴⁰ As'ai ngjise ngáha ra já ni'yakuyóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuanuu nga kuakintsubakonú?

⁴¹ Tintsuba ndo ko chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu tunga yjonintenuuhú xi najmi tíchúkuaha.

⁴² As'ai ta ngji nchjakohó ngáha Ntíaná niyá xi ma joho Jesu nga b'a kitsú:

—Ji Na'mi, tsa tji'in nga un skuena ko najmi kama k'ya t'axinna kjuanima xu'bi, tu saha katuma xi nku ts'in mjehi.

⁴³ Nk'ie nga kik'oya ngaha ma jintu ja ni'yakuyoo, ta kjintufehé ngaha nga j'aisehe at'aha nijnoo tib'echja suba tunkun joo. ⁴⁴ Ta ngi nchjako t'axihin ngaha Ntjaná nyá xi ma jahan Jesu nga ta kuihi én kitsú ngaha.

⁴⁵ As'ai j'aisehe ja ni'yakuyaha ko b'a kitsúhu:

—¿A tu nku kisuntufehé so ko tin'ekj'áyo? Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Nda'jun aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴⁶ Tisintjoon ko tjián. Ja niba tiña xi tits'inkjas'enna.

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga ta tinchjaha Jesu, tu j'aihi Juda, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjun xuta xi kits'in niba ja na'mi k'aku ko jáchá xi ta tji'in xa. Incha y'a kicha ndju ko ya nga incha j'ai. ⁴⁸ Ko nda xi tits'inkjas'en Jesu ja kabinchá'a títjun joo nga b'i kitsúhu:

—Xi kxexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Kui xi chjubó.

⁴⁹ Tjen'yún ngjik'uhún ra Jesu ko b'a kitsúhu nga kikxexu'ba:

—Antahi, nda maestru.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ji nda xinkjián, n'endjuí xa xi kjuáihini.

As'ai j'aik'uhún Jesu ja xingisoo ko jakj'anijéhe. ⁵¹ Tunga nkúhu kicha ndju ts'asje nku nda xi tjenko Jesu. Kits'in'uhún nku nda musuhu nda na'mi títjuun. Tsatet'a tjabaxinñju. ⁵² Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Ch'atjó ngahani kichahi antehé. At'aha ngatentee xi ts'inchjén kicha nga kjan, ta kicha kuayáha. ⁵³ ¿A najmi yani nga kama kuankihi Na'mina ko tjen'yún ts'in nibáhana mií ní ntítsje? ⁵⁴ Tunga tsa b'a ts'ian, ¿nku ts'in kuitjusuhun ni xi tjit'a xujun éhen Ntjaná? At'aha b'a ts'in tjit'a nga tji'in nga b'a kama.

⁵⁵ As'ai b'i kitsúhu ja xi tsichukj'aha:

—¿A nda ndyjená? ¿Áixi kichahá ko ya kich'ahanu nga kjuáichj'anijéhenú? Xki nistjin tsásinjña nga tsakuyá má ma natsihin ninku. Najmi kichjubénijénú. ⁵⁶ Tunga b'ahá tíma ngatentee ni xu'bi tu xi tbitjusuhun éhen Ntjaná xi y'é't'a ja profeta.

As'ai incha tsanka ngatentee ja ni'yakuyoo nga tsásinjña suba Jesu.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun ja tjaxá judio

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Já xi j'aik'áha Jesu ni'yaha nda na'mi títjun Caifa incha ngjikoho. Ja kab'entu yo ja chjine'éhen kjuatexumoo ko jáchá xi ta tji'in xa. ⁵⁸ Máha Pedro, kitsjennki kjihin Jesu santaha nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha nda na'mi títjuun. Jas'en ko y'eñajihin ja jun xi kunntá yo, tu xi skuéhe ni xi kama.

⁵⁹ As'ai ja na'mi k'aku ko ngayjee ja tjióo tsangisjai ni xi kama kjanit'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen. ⁶⁰ Tunga najmi incha kisakúhu ra ni xi kjanínehe Jesu, ndaha tsa incha j'ai nkjun ja testiyú tsank'á xi incha ngi kontraha Jesu. Tunga tu chahán j'ai jo ⁶¹ xi kitsúya én xi kinchja Jesu:

—B'a kitsú ndai nga kinchja: “An kamana ts'inkatsúnya ninkuhu Ntjaná ko jan nistjin kjesintjen ngahana.”

⁶² As'ai tsisintjen nda na'mi títjuun nga kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kujixíní? ¿Á b'a tìncha tsuhu jóo nga tifi kontraħa ri?

⁶³ Tunga najmi kinchjahá Jesu. As'ai b'ahá ta kitsú ngáha nda na'mi títuun:

—Nginkun Ntjaná xi tijná tik'un an tibjasjáyaha. Tixínyani tsa ji xi kits'in nibá Ntjaná, xi Ntíhi Ntjaná.

⁶⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi tibixín. Kó ta xínyanu nga choo Ntíhi Ndax'iun nga k'úejnat'aha Ntjaná xi tjihin nga'yún kó nga nibajin ninti xi tjin nk'a ján.

⁶⁵ As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi títuun. B'a ts'in tsakúchji ndo nga najmi kisasíhin én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—iNajmi tibenkjún Ntjaná ndai nga b'a títu! ¿A machjén saná já testiyú? Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntjaná. ⁶⁶ ¿Nkú manú?

B'a incha kitsú jóo:

—Ngabaya tjeħen ra ndo.

⁶⁷ As'ai tjin xi tsatétéjin ankjin Jesu nga kik'aya kó kik'íéhe. K'ua xi kik'onjihin ⁶⁸ nga b'a kitsúhu:

—Ji xi jáini ngajoho Ntjaná, tixínyai xi nkúhu nda profeta, zyá xi kuak'íehi?

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Nk'ie nga kab'ejña Pedro natsin ni'yaha nda na'mi títuun, as'ai j'aik'úhun nku na musú kó b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoj Jesu xi nibáha Galilea.

⁷⁰ Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro nginkun ngatentee xuta xi tjin yo. B'a kitsú:

—Najmi be ni xi tibixín.

⁷¹ As'ai tsitju yo nga ngji má tjen ankjua natsiun. Yo ta kikiehé ngáha ra kj'ai na musú kó b'a kitsúhu já xi kabincha yo:

—Kui cháí xi ta tjenko Jesu xi nibáha Nazaret.

⁷² Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjoho Pedro. Santaha Ntjaná kits'ínkie nga b'a kitsú:

—iNajmi be ndo!

⁷³ Sa kutju já xi kabincha yo j'aisehe Pedro kó b'a kitsúhu:

—Kjuaxi kjáihin nga ta ji xi tsjenkoj jóo. At'aha xi nkú n'e chubai tib'échjit'aihin.

⁷⁴ As'ai ndjá kinchja Pedro kó ixí Ntjanáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:

—iNajmi be ndo!

Kui chubo tjen'yún kikjintáhá nku xanta ⁷⁵ kó j'áitsjeħen Pedro ni xi kitsú Jesu: “Kinteħe ni nga kjintá xanto, b'a kujixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.” As'ai tsitjusje Pedro kó kikjintá un kikjintá nte.

27

B'i ts'in kin'ekjas'eħen nda títjun Pilato Jesu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjin ngatentee já na'mi k'aku kó jáchá xi ta tjihin xá xi nkú ts'in kama ts'ínkieħen Jesu. ² As'ai tíj'yúhún ts'ihin ra nga incha ngji ts'ínkjas'eħen nda títjun Pilato.

B'i ts'in kits'ínk'ien suba yjoho Juda

³ Máha Juda, nda xi kits'ínkjas'en Jesu, nk'ie nga kint'é nga kitsjá kjuá já tíxóo nga n'ek'ien Jesu, as'ai ngjik'áha ra animaha ngat'a ts'e ni xi kits'ín ko kits'ínk'óya ngáha ra já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhín xá toontaba xi katée. B'a kitsúhu:

⁴—Jé tjenna. Nku nda xi najmi tjíhín jé kits'inkjas'en nga n'ek'ien.

B'a incha kitsú hu:

—¿Mí xi nusinni jin? Kuentahí ní ni xu'bo.

⁵As'ai kikjaníya Juda tooon aya nínku ko tsitju yo nga ngji kjenntu n'ú suba yjoho.

⁶J'áya já na'mi k'aku tooon ko b'a kitsúhu xinkjín:

—Najmi ma tsa kaxaha toon chje k'úeyaá toon xu'bi, at'aha chjíhi nda xi n'ek'ien niu.

⁷Y'éndako xinkjín jóo. As'ai ts'atseko ho tooon xu'baha nda xi ts'ínnda ndjii tu xi yo kama s'eyanjíhi xuta xi xin nanki nibáha. ⁸Kui kjuaha nga Ante Jní 'mihí ante xu'bo santaha nstjin nd'aj. ⁹B'a ts'ín tsitjusuhun éhen Ntjáná xi kinchja nda profeta Jeremía: “Jak'á jóo toontaba xi katée, chjí xi y'enda já xi ntje Israel tjeheh ra nga b'a tjin chjíhi ndo. ¹⁰Kui xi ts'atseko ho xu'baha nda xi ts'ínnda ndjii. B'a kitsúna Ntjáná.”

B'i ts'ín kin'ekokjuá Jesu nginkun nda tíjün Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹Ngjinjé Jesu nginkun nda tíjün Pilato. Kui xi b'a kitsúhu nga kingjásjaiyaha:

—¿A jí xi nda reihí xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi túbixín.

¹²Nk'ie nga nkjin ni xi kikjanínehe já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhín xá, ndahachí najmi kinchja Jesu. ¹³As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi tínu'yání ngayjee ni xi tikjanínehi jóo?

¹⁴Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjúhun ra nda tíjuun.

B'i ts'ín kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵Ni xi ma nk'ie nga S'í Pascua, b'i ts'ín tíjñaha nda tíjuun. B'éjña ndai nku nda núbayá xi f'ájin xuta nantia. ¹⁶Kui nstjiun kjíya'yún nku nda xi be tentehe xuta, xi 'mi Barraba. ¹⁷Nk'ie nga kama ñjakú xuta, as'ai b'a kitsú Pilato:

—¿Má xi mjenúu nga k'uejñá ndáinuú? ¿A Barraba a ra Jesu xi 'mihí Cristo?

¹⁸B'a kitsú Pilato at'aha kamankjihín nga tíma xin k'un jóo ngat'aha ni xi títs'ín Jesu ko nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'ehen ra. ¹⁹Nga kab'ejña Pilato ante má nga ts'ín kjuá, b'i tsu én xi kits'ín nibáha chjuúhún: “Najmi chumi ni tjeheh xuto. Najmi tu ji nungijin yjohi. At'aha ch'on ts'ín ka'bai chinina nkui jyún tu ngat'aha ni xi tímat'ain xuto.”

²⁰Tunga já na'mi k'akuhú ko jáchá xi ta tjíhín xá tsinchá'a xuta xi kama ñjakú yo tu xi incha kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndáihí ra ko nga Jesu xi n'ek'ien. ²¹As'ai ta kingjásjaiyaha ngáha nda tíjuun:

—¿Má xi kui já xi joo mjenúu nga k'uejñá ndáinuú?

B'a incha kitsú xuta nkjiun:

—Barraba.

22 B'a kitsú Pilato:

—¿Kò mí xi ts'ihín Jesu xi 'mi Cristo?

B'a incha kitsú tente xuta:

—¡Kas'et'a kruu!

23 B'ahá ta kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjihin xi kits'in ndo?

Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa xuta:

—¡Kas'et'a kruu!

24 As'ai najmi ta be nkú ts'ihín Pilato, at'aha tu sahá 'yún tüncha kjintáya sa xuta nkjiun nga túma kjahan. Kui nga jakj'áha ntánijua, tsanéjnu ntsja nginkun xuta ko b'a kitsúhu:

—Najmi an tjinna jé nga kuayá ndai. Jun yo ni xi n'oo.

25 B'a incha kitsú ngatentee xuta:

—Jin ko ntíni ch'anji ngabayaha ndo.

26 As'ai y'éjna ndai Pilato Barraba ko kitsjá kjuá nga s'ehé Jesu ko nga s'et'a kruu.

27 As'ai já juhun Pilato jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kinchja njaha ngayjee já jun xinkjin nga y'éjtindaihi Jesu. 28 Incha ts'asje najyuhun Jesu ko kits'ingja nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. 29 Ko incha kits'innda nku corona na'yá xi y'é'a nintaku ko ntsja kixi kits'ink'a nku yáxá. As'ai tsinchakunch'int'a mañaha ko tsajnukie nga b'a incha kitsúhu:

—Antahi, nda rejhi xuta judio.

30 Tsatétéjnu ko jakj'á yáxoo nga kik'onntjai nintaku Jesu. 31 Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon ko kits'ingja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tu xi nguát'a kruuhu.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Nk'ie nga tüncha bitju yo, ksatékjá nku nda nanki Cirene xi Simon 'mi. Kui xi kits'in kjuá'yúhun rá já juun nga k'uanji kruuhu Jesu. 33 As'ai incha tsichu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhu rá: Antehé Nintaku Anjima. 34 Kik'ajhi Jesu nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga nk'iehé nga kikjut'a Jesu ntóo, najmi kits'in yu nga kik'i.

35 Nk'ie nga kingját'a kruu, já juun tsakjánya xihj xinkjin najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'ihin. 36 As'ai y'entu yo nga kikunntá. 37 Kis'et'a xi tjeheh antsjáku Jesu nku yáte xi túsuya mí kjuaha nga tín'ek'ieheh. “Kui xu'bi xi Jesu xi nda rejhi xuta judio”, kis'et'a yátee.

38 Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihj ko nku nga skjúhun. 39 Xuta xi tüncha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ink'ajni nintaku 40 nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixín, n'ek'anki yjohj. Tsa ji xi Ntíhi Ntjáná, títjujent'ai kruu.

41 B'a ta ts'in kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjihin xá. B'a incha kitsúhu xinkjin:

42 —Kamaha ndai nga kj'ai xi kits'ink'anki, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ink'anki yjoho. Katitjujent'a kruu nd'ai tsa kui xi nda rejhi xuta Israel. Nk'iehé nga s'ejinná. 43 Kui xi 'yún kis'ejihin Ntjáná, kui nga Ntjáná kats'ink'ankihj rá nd'ai tsa tjo kjuaxihj. ¿A najmi b'ahá kitsú nga kui xi Ntíhi Ntjáná?

44 Ko já ndyjé xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

*B'i ts'in k'ien Jesu**(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)*

⁴⁵ Chubā te jo nga nistjūn kis'e jyun ngayjēe asuntee santa nkúhu nga tsichu chubā jan nga ngxuun. ⁴⁶ Nkú ma nga chubā jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eli, Eli, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntiana, ji Ntiana, ¿á kan'e nga mahani?

⁴⁷ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu ra xinkjin:

—Nda profeta Elia tinchjaha ndo.

⁴⁸ As'ai tjen'yún tsangatsankahá nku nda xi síjña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'eku nku yáxa nga kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úhi. ⁴⁹ Tunga b'ahá kitsú xuta xi kabincha yo:

—Chúya mai. Chase ma raá tsa nibá Elia nga ts'ínk'ankihj.

⁵⁰ As'ai ta 'yúhun kikjintáya ngáha Jesu ko k'ien. ⁵¹ Nk'ie nga b'a kamo, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun njinku. Jo tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee. Ko chón kama ko tsakjan naxiu. ⁵² Tsix'á tsjóho anjima ko j'áiya ngáha ra nkjin xuta k'ien xi kis'ejihin Ntiana. ⁵³ Incha tsitju tsjóho nk'ie nga j'áiya ngáha ra Jesu ko jas'en nanki je Jerusalem nga tsakúchjihj yjoho nkjin xuta.

⁵⁴ Nda jun k'aku ko já jun xi tjincha kunntá Jesu, nk'ie nga kikié chón ko ngayjē ni xi tímoo, tu xi incha kitsankjúhun ko b'a incha kitsú:

—Kjuaxi kjáfhin nga kui ndai xi Ntíhi Ntiana.

⁵⁵ Yo kjint'á kabincha nkjin jminchjin xi tjincha base. Kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea ko tsasinkoho. ⁵⁶ Ajihin jminchjūn tjenjin Maria Magdalena, Maria xi naaha maha Santiago ko Kuse, ko naaha jáha Zebedo.

*B'i ts'in kis'eyajni Jesu**(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)*

⁵⁷ Nk'ie nga ja tíma jyun, j'ai nku nda nchiná xi 'mi Kuse, nku nda nanki Arimatea xi ta ja tsichu ma nku nda ni'yakuyáha Jesu. ⁵⁸ As'ai ngjisehe Pilato ko tsankihj yjonintehe Jesu. Kitsjá kjuá Pilato nga k'uaihi ndo yjonintee.

⁵⁹ Jakj'á Kuse yjonintee. Nku najyun je kik'ontikjájnu ⁶⁰ ko ngjingjájñaya nku tixa tsjó tsetsehe xi kits'innat'á naxiu. As'ai kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane anjua tsjóo ko ngji. ⁶¹ Y'entu ankjin tsjóo Maria Magdalena ko Maria xinkuu.

B'i ts'in kin'e kunntá já juun tsjóo

⁶² Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga j'a nistjin nk'ie nga s'enda ni xi machjén S'í Pascua, as'ai kama njakú já na 'mi k'aku ko já fariseo nginkun Pilato ko b'a kitsúhu:

⁶³—Ji nda ntia, f'áitsjenni nga b'a kitsú nda tsank'óo nk'ie nga tíjña sa: “Nk'ie nga kj'ua jan nistjin, kj'uaíya ngáhana ngabayoo.” ⁶⁴ Kui b'a maha, b'a tixín nga chúnnta tsjóo santaha nkúhu nga kj'ua nistjin xi ma jahan. At'aha tsa najmi ma, kutsa kj'uaíhi já ni'yakuyáha ndo nga jyuun ko ngjuaike ndyjé yjonintehe. As'ai: “Ja j'áiya ngáha ra ngabayoo”, kuitsuhu xuta. Tsa b'a ts'iin jóo, 'yún s'e sa én tsank'á xi kuitju askahan nga xi tjuun.

⁶⁵ B'a kitsú Pilato:

—Tankinkoo já juun. Tankiún n'e kunnto tsjóo xi nkú ts'in mjenuu.

⁶⁶ As'ai incha ngjisehe tsjóo. Nku ndjio y'échjanekoho. Y'échjane sisin ko y'entu já jun xi kikuntá yo.

28

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatú, ja tifi ma sen ngáha nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalená ko Mariá xinkuu. ² As'ai tu nkuhú chón xi tu xi 'yuhún kama. Nku ntítsjehe Ntíaná nibajen nk'a ján. J'aikjexín ndjio xi tjichjane ankjuahá tsjóo ko yo y'eijnasun. ³ Xi nkú joyaha nd'ich'on tjin sénnistjihin ko taba xúxú najyun xi yja xi nkú joyaha nch'án. ⁴ Nk'ie nga incha kieke ntítsjee já jun xi tjincha kunntá tsjóo, tu xi incha kitsankjúhún nga incha kik'atsé. B'a incha kik'ientu xi nkúhu tsa ja k'ien kik'ientu.

⁵ As'ai kinchjako ntítsjee jminchjün nga b'a kitsúhu:

—Najmi tu binkjun. Be nga Jesu xi kis'et'a kruu tbinchisjó. ⁶ Najmi ta ej tijnaha. Ja kaf'áiyá ngáha ra ngabayoo xi nkú nga kitsú. Nibáhásoo ante má nga kis'ejna. ⁷ Kítsa tankínk'inyohoo já ni'yakuyáha nga ja kaf'áiyá ngáha ra ngabayoo Jesu ko nguajá títjuhún ante Galilea. Yo skué. Ja kuaxinyanuu ni xi tihin nga xinnuu.

⁸ As'ai tsitju kítsa kítsa jminchjün aya tsjóo. Títsankjün ko tsjo nkjún tímaha. Tsangatsanka nga ngji tsúyaha já ni'yakuyóo éen. ⁹ Ko nga tjincha fi, tu yohó kisétejín Jesu ko janiñaha. As'ai incha ngjik'úhún ko kitsubakjá sjai nga kits'intsjoho. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu binkjun. Tankínk'inyohoo já nts'é nga katji ante Galilea. Yo skuena.

B'i ts'in kitsúya já juun ni xi kamoó

¹¹ Nk'ie nga tjincha fi jminchjün, as'ai ngji k'ua já juun ajin naxinantóo. Ngji tsúyaha já na'mi k'aku ngatentee ni xi kamoó. ¹² As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tihin xá nga y'endako xinkjín. As'ai kitsjá nkjúhún toon já juun ko b'a kitsúhu:

¹³ —B'i tixiún: “Kaf'aigyún já ni'yakuyáha ndo ko kafiko ndyjé yjoninte k'ien nk'ie nga kisuntuféi.” ¹⁴ Tsa kujnt'é nda títjuun niu, jin yaj xi nkú n'e chubanijmíkoj. Najmi tu jun fantoho yjonuu.

¹⁵ As'ai jak'á já juun tooon ko b'a incha kitsú xi nkú kik'ihin. Kui én xu'bjí xi tu yje chubanijmíyahá sa ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'in kitsjá xaha Jesu já ni'yakuyáha

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Já ni'yakuyá xi te nkuu incha ngji ante Galilea asunntu tjenki xi kitsú Jesu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kieke Jesu, kits'intsjoho, tunga tihin xi jo jan kamaha.

¹⁸ As'ai Jesu ngjisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Ja kik'aina nga kuatexumaha ndjiojmi ján ko asunntej. ¹⁹ Kui nga tankihinnu ko n'e mo xuta ni'yakuyána ngayjee xuta naxinantá xi tjin asunntee. Tatentó xuta tu xi Ntía Na'miu, Ntíu ko Espiritu Santo kamats'ehe.

²⁰ Takúyohoo nga kats'íntjusun ngayjee kjuatexumana. An kúátejñajinnuu ngayje nistjin santaha nkúhu nga kfe asunntee.

Xujun xi y'ét'a Marco én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in y'énijmi Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ B'i ts'in b'atuts'ihin ra én nda tsuhu Jesu, kui xi Cristo xi Ntíhi Ntjaná maha.

² Nda profeta Isaiá b'i ts'in y'ét'a nk'ie:

Títs'inkjáá nda chjine'énna tu xi ngjuai tíjuhun ri.

K'uénda tíjün nyáhi.

³ Tínu'yá ntaha nku nda xi tókintáya ante kixiu:

"T'endo nyáha Ntjaná. Tjen naxuu nyáha."

⁴ Xi nkú ts'in y'ét'a Isaiá nk'ie, b'a ts'in j'aiténtá xuta Jua ante kixiu. Y'énijmi nga tíhin nga ngjuai'áha ra animaha xuta ko nga saténtá tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. ⁵ Tsitju ngayjee xuta xi tjin ante Judea ko ngayjee xuta xi tjin nanki Jerusalem nga j'aisehe Jua. Incha kisaséntájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'inkie yjoho nga tíhin ngatitsun.

⁶ Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tjabaxin b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁷ B'i kitsú nga y'énijmi:

—Askahan an k'juai nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi má nga ndahachí najmi tsuhuna tsa kjendáya n'uhú ntéhe. ⁸ An ntánijua tibaténtákothonu tunga máha kui, Espiritu Santo kuaténtákothonu.

B'i ts'in kisaséntá Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Nistjin ján tsitju Jesu nanki Nazaret, nanki xi tíñajihin ante Galilea, ko ntáje Jordan tsaténtájihin Jua. ¹⁰ Nk'ie nga tibitjún ntánijuo, kikie nga tsix'á nk'a ján ko nga Espiritu Santo nibajennehe xi nkú joyaha nku chutuju.

¹¹ Kinu'yá nk'a ján nku ntá xi b'a kitsú:

—Ji Ntina, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindo

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² As'ai tjen'yún ngjikohó ra Espiritu Santo ante kixiu. ¹³ Yo y'ejña yachán nistjin tíhin, ko ndanindo kikjut'ayák'uhun. Y'ejñajihin chu xi tjin ngijñóo ko ntítsjehe Ntjaná j'aisinkoho.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xaha Jesu

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Askahan nk'ie nga kis'eya'yún Jua, ngji Jesu ante Galilea nga y'énijmi én nda tsuhu Ntjaná. B'i kitsúhu xuta:

¹⁵ —Ja kuichu chuba. Ja 'yún tíña tíñanuu Ntjaná nga tibatéxumanuu nd'ai. Tankinchj'aha ruu animanuu ko n'e s'ejiun én nda tsuhu Ntjaná.

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kikie Simon ko Andre xi nts'e maha xinkjin. Kui xi tjincha kjaník'a na'ya tjiho ajin ntóo, at'aha tjió incha tsuba jóo. ¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

¹⁸ Ta kuihi chubo y'entu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁹ As'ai ngjindju sa ko kieke Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín. Kui jóo xi jáha Zebedeo. Ayaha tsutsuhú jóo incha kabincha nga tjincha b'enda na'yaha.
²⁰ As'ai tjen'yún kinchjahá ra, ko y'entu jóo Zebedeo xi na'mihí maha ko já xi basinkoho aya tsutsuú nga kitsjennkíhí Jesu.

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda xi tjinjahihin nku ndaninda
(Lc. 4:31-37)

²¹ As'ai incha j'ai nanki Capernaum. Nk'ie nga nstjin nkjún jas'en Jesu ni'ya sinagoga nga tsakúya. ²² Kama nkjún xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha tsakúya xi nkúhu tsa xá tjihín, najmi xi nkú ts'in bakúya já chjine'éhen kjuatexumoo.

²³ Tjinja sinagoga xuta Capernaum nku nda xi tjinjahihin nku ndaninda. Kui xi 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:

²⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhí Ntjaná.

²⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo:

—Xú sin n'ei ko tjtusjehihin ndo!

²⁶ Ixi y'étsujnehé ra ndo ndanindoo ko tu xí 'yúhún kikjintáya nga tsitjujihin.

²⁷ Ngatentee xuta tu ni xi kama nkjún ra ko b'i ngján kingjásajayahá xinkjín:
 —¿Mí nihi xu'bi? Kj'ai ts'in bakúya ndai. Bakúya xi nkú joyaha tsa xá tjihin. Santaha jánindoo batéxumaha ko nt'é'éhen.

²⁸ Ngayjee nanki xi tjin ante Galilea tu xí kitsahá kichubanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhí Jesu na nchí'yaha Pedro
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Nk'ie nga incha tsitju ni'ya sinagoga, ngji Jesu, Santiago ko Jua ni'yaha Simon ko Andre. ³⁰ Kui chubo ch'in kjijnako na nchí'yaha Simon. Tjen'yún kik'inyahá ra Jesu ni xi tímaha tachjúun. ³¹ As'ai ngjik'uhún Jesu ko jak'á ntsja nga kikjesintjen. Ta kuihi chubo kindyjajihin ch'ihin tachjúun ko kitsjáha nichine xi sichusehe.

B'i ts'in kits'innkíhí Jesu nkjin xuta un
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Nk'ie nga ja kama'ña, askahan nga ja ngjintjai ts'íu, j'aich'aha Jesu ngayjee xuta un ko xi tjintujihin jánindoo. ³³ Ngayjee xuta nantjo kama njakú asti ankjuo. ³⁴ Kits'innkíhí Jesu nkjin nkjún xuta un xi k'uhún nkjin tjkjá ch'in. Kik'onsje nkjin nkjún jáninda. Najmi kitsjantehe tsa kuinchja jánindoo, at'aha jánindoo be yáha Jesu.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énijmí éhen Ntjaná
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Nk'ie nga jyunya xa sa, tsisintjen Jesu ko ngji nku ante t'axín tiya. Yo kinchjako Ntjaná. ³⁶ As'ai Simon ko já xi tjintukoho yo incha tsangisjái Jesu.

³⁷ Nk'ie nga kisakúhu, b'a incha kitsúhu:

—Ngayjee xuta t'bangisjaihi.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tjián kj'ai ante xi tjin tiña ei tu xi ko ta yo k'uenjmíhina. At'aha kui xá jáihina.

³⁹ Ngji nga y'énijmí xki ni'ya sinagoga xi tjin ngayjee ante Galilea ko kik'onsje jáninda xi tjintujihin xuta.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu j'aisehe Jesu ko tsasinkunch'int'aha nga tsankihi nga kuasinkoho. B'i kitsuhu:

—Tsa ji xi mjehi, kama n'e jeni nga chjuxinni ch'in xi k'unna.

⁴¹ As'ai kama nimaha Jesu nda uun. Kingjenne ntsja nga kits'inko ko b'i kitsuhu:

—Mjena. Katuma jei.

⁴² Ta kuihi chubo kindyja ch'ihin ndo. Kama je ngaha. ⁴³ As'ai b'i kitsuhu Jesu ndo:

⁴⁴ —Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihinkuchijihijohi nda na'miu ko tjein chje xi nku ts'in y'ejna Moise ngat'aha nga ja kama jei, tu xi skuje kixihi xuta nga ja kamanda ngahani.

⁴⁵ Tunga nk'iehe nga ngji ndo, kitsuya tentehe xuta ni xi kamat'ain. Kui nga najmi ta kama jas'en chijihijohi Jesu nanki xi tjihin yo. Tu andai nantjohoh kikjatsuba ma nga najmi tjin xuta. Tunga tsitjuhuh xuta xi tjin tu ma nankihi ni nga j'aisehe.

2

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai ta j'aihi ngaha Jesu nanki Capernaum ko kint'e xuta nga ja tjina ngaha Jesu ni'yahe. ² Kui nga kama njaku nkjuhun xuta, nga santaha najmi ta kis'ehe ante asti ankuo, ko Jesu y'eniimihi ehen Ntjaná xuto.

³ As'ai incha j'ai nju ja xi incha kab'anganki nku nda xi najmi ma fi. Jesu j'aich'aha ndo. ⁴ Tunga najmi mahá incha bichuko nda uun ma sijná Jesu tu ngat'aha xuta nkjin xi kama njaku yo. Kui nga incha kikjexihin nku te ni xi kinehe ra ni'yo ko yo incha kits'innkihi nda uun santaha ma sijná Jesu.

⁵ Nk'ie nga kieke Jesu nga s'ejihin joo nga Ntjaná kits'in nibaha, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji ntina, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

⁶ Tunga ta kab'entuhuh yo k'ua ja chjine'ehen kjuatexumoo xi b'i ts'in incha kits'innkink'un: ⁷ “¿Á b'a ts'in tinchjaha ndai? Najmi tibenkjún Ntjaná nga b'a ts'in tinchja. At'aha nku tutuhuh Ntjaná xi mahá ts'innnyjat'aha xuta ngatitsuhun.”

⁸ Tunga tje'n'yún kamankjihin ra Jesu ni xi tijncha ts'innkink'un joo. As'ai b'i kitsuhu:

—¿Á b'a ts'in tin'enkjink'uhunnu? ⁹ ¿Má ehen xi 'yún naxu tje'n xi kama xihin nda xi najmi ma fi? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein, chjubéi nachan xi kisujnasuin ko titsutjai”? ¹⁰ Tunga mjehéna kuakuchjinuu nga Ntjhi Ndax'jun tjina ngajoho Ntjaná asuntej xi ma nga kama ts'innnyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsuhu nda xi najmi ma fi:

¹¹ —Ji tinchjakohe. Tisintjein, chjubéi nachahin ko t'in ngahani ni'yahi.

¹² As'ai tje'n'yún tsisintjehén nda uun, jak'á nachahan, ko ngayjee xuta kiekehe nga tsitjusje. Tu ni xi kama nkjuhún ra ngatentee xuta ko kits'intsjohé Ntjaná. B'i incha kitsuhu xinkjin:

—Ndahachi najmi kjeé yaá nku ni xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ As'ai ta tsitjuhú ngáha Jesu nga ngji andai ntáchak'uun. Nkjin nkjún xuta j'aisehe, kò Jesu tsakúyaha xuto. ¹⁴ Nk'ie nga títs'in nìyá, kíkíe ndá xi 'mi Levi xi ntíhì Alfeo nga kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá kò b'j kitsúhu:

—Tsjénnkíní.

As'ai tsisintjen Levi kò kitsjennkíhì Jesu.

¹⁵ Nk'ie nga tìkjine Jesu nìñu ni'yaha Levi, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá kò já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise tá incha j'aik'ientut'áha Jesu kò já ni'yakuyáha. At'aha nkjin nkjún maha xi incha kitsjennkíhì. ¹⁶ Kíkíe já chjine'éhen kjuatéxumoó kò já fariseo nga Jesu tìkjineko nìñu jóo. As'ai kinchjako já ni'yakuyáha Jesu nga b'j kitsúhu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á kò já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumaha Moise tìnekoho nìñu ndá maestrunuu?

¹⁷ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, b'j kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkje tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Nku nìyá nk'ie nga tjintu kjintía já ni'yakuyáha Jua Bautista kò já fariseo, as'ai tjín xi incha j'aisehe Jesu kò b'j kitsúhu:

—¿Nkú tjíhìn rá nga najmi b'entu kjintíaha já ni'yakuyáhi, xi nkú ts'in b'entu kjintía já ni'yakuyáha Jua kò já ni'yakuyáni?

¹⁹ As'ai b'j kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjíñajin saha ndá bixoon? Nk'ie nga tjíñajin saha ndá bixoon, najmi kama k'úentu kjintía. ²⁰ Tunga kuichúhú nìstjin nga chj'áha ndá bixoon. Nk'ie nga kuichú nìstjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

²¹ 'Najmi ch'a b'estikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibákú najyun tsetse kò kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ²² Kò tá ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu kò batsun tsa tjabaxín. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu nìstjin nkjún
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Nku xuatú tíf'a Jesu má nga tjíntje tuniñu. As'ai incha kíkíe'yún tuniñu já ni'yakuyáha kò kits'intjiya ntsja nga kíkíine. ²⁴ As'ai b'a incha kitsúhu Jesu já fariseo:

—Chase ma rí. ¿Á ni xi tjíña nkjúhün rá kjuatéxumoó nga nìstjin nkjún incha ts'ihin já ni'yakuyáhi?

²⁵ B'j kitsú Jesu:

—¿A ndaháchi najmi kjee n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'in David nk'ie nga un kíkíehé kò kama bjoho kui kò já xi tjenkoho? ²⁶ Kui nìstjiun Abiatar tjíhìn ndá ná'mi títjun. Jas'en David ante nkjúhün Ntíaná kò kíkíine nínkuun nkjún xi tjintu yo, ni xi tú já ná'miu ma kjinehé. Tá kitsjá yaha nínkuun já xi tjenkoho.

27 N'istjin nkjún kis'ejña ngandaha xuta, najmi ngandaha nistjin nkjún kamandaha xuta. 28 Kui nga Ntíhi Ndax'iun batéxumaha ra santaha ko nistjin nkjún.

3

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

1 Nku niya jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja. 2 Kikuntá 'maha jóo tu xi incha skuéhe tsa ts'innkihi ndo nga nistjin nkjún, tu xi b'a ts'in sakúhu ra má tindyjajihin Jesu.

3 As'ai b'a kitsúhu Jesu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisintjein ko tisinjñai kamaseen.

4 As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Jun, ¿mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjún? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

Tunga najmi kinchjahá jóo.

5 As'ai kjan tsasehe Jesu já xi kabinchandaihi ko kikié babaha at'aha ndjá tjiintuyá animaha jóo. B'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda.

6 Tunga nk'iehé nga tsitju já fariseo yo, as'ai kama ñjakúko já xi yjanki nda rej Herode Antipa nga tsangisjai niyáko xi nkú ts'in kama ts'innk'iehen Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

7 As'ai ngjiko t'axin Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'uun. Ta kitsjennkihi nkjin nkjún xuta xi incha niba ante Galilea. 8 Ko ta incha kint'é ngayjee ni xi tít'sin Jesu xuta xi tjin ante Judea, xi tjin nanki Jerusalen, xi tjin ante Idumea, xi tjin ngabantá ntáje Jordan, ko xi tjin andaihi nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui kjuaha nga incha j'aise tentehé ra.

9 As'ai y'éxá Jesu já ni'yakuyáha xi má nga k'uéndaha nku tsutsu, tu xi najmi kuasinne'yúhún ra ngayjee xuta nkjin xi kama ñjakú yo. 10 At'aha ngatentee xuta xi uhún ixí tjincha basinne'yúhún ra nga mjehe ts'innkoho, at'aha nkjin nkjún maha xuta un xi kits'innkihi.

11 Ko máha jánindoq, nk'ie nga incha kikié Jesu, tsinchakúunch'int'aha ko b'i incha kitsú nga kikjintáya:

—jji xi Ntíhi Ntjaná!

12 Tunga ndjahá kinchjako Jesu jánindoq tu xi najmi incha kuitsuyaha yaha Jesu.

B'i ts'in kitsjá xaha Jesu já postru xi te joo

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 As'ai nginjji Jesu nku asunntu tjenki. Kinchjahá já xi j'ájin nga kjuaisehe ko incha j'ai jóo. 14 Te jo maha já xi j'ájin tu xi tsjénkoho ra ko tu xi ts'innkihi nga k'uénijmá éhen Ntjaná. Já postru kitsúhu jóo. 15 Kitsjáha jóo nga ngajoho ts'innkihi ra xuta ko nga k'onsje jáninda xi tjintujihin xuta.

16 Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon xi kitsjá j'áihin nga kui xi ta Pedro k'úin; 17 Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo maha. Jesu ta kitsjá j'áihin já xi joo nga ta k'úin Boanerge, kui j'áin xi tsuhu ra: Ntíhi Ch'on. 18 J'ájin ya: Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi

Alfeo, Tadeo, Simon xi mako já cananista, ¹⁹ ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ As'ai kik'óya ngáha Jesu ni'yaha ko ta kama ñjakú nkjúhún ngáha xuta, nga santaha najmi kama incha kikjine niñu. ²¹ Nk'ie nga kint'é xuta xinkjín Jesu niu, incha j'aingisjaihi. At'aha b'a kitsú xuta nga ja tíma luku Jesu.

²² Máha já chjine'éhen kjuatéxumoo xi incha nibaha nanki Jerusalen, kui xi b'a kitsú:

—Ndaninda Beelzebu xi ndaninda k'akuhu jánindoo tíñajihín ndai. Kui nga nga'yúhún ndaninda k'akuhu jánindoo tím'osjekoho jánindoo.

²³ As'ai kinchjaha Jesu jóo ko y'éjña chubayaha nga tsakúya:

—Jun, ¿nkú ts'ín kamaha tsa ndanindoo ta kuihi k'onsje suba yjoho? ²⁴ Xuta xi tjín má nga batéxuma nku nda rej, tsa ta kuihi fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi tse mahá má nga batéxuma nda rej xu'bo. ²⁵ Ko tsa xuta xi tjíntu nku ni'ya fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi ta s'ehe ra nga'yún. ²⁶ B'a ta ts'ín tjíña ts'e ndanindoo. Tsa Satana kuakjánya yjoho nga ta kuihi ngjuai kontra yjoho, ndahachí najmi tse kamaha nga k'uéjña. Tu sa ni kuichúkje nistjihín.

²⁷ Ndaha nku najmi ma fas'en ni'yaha nku nda xi 'yún tjihín nga'yún ko kjé'aha ni xi tjihín. Tjín níhi nga tjun k'ué'yún ndo. B'a ts'ín kama kjé'aha ra ni xi tjihín ndo ni'yaha.

²⁸ Kjuaxi ni xi tíxinnu. Kama ndyjat'aha ngatentee ngatitsuhún xuta ko ngatentee tu m'én ch'on tsuhú ni xi kitsú. ²⁹ Tunga xi ch'on kuítsuhú Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. Nku jé xi najmi ta kamaha ra ndyaha ts'ín.

³⁰ B'a kitsú Jesu at'aha: “Ndanindoo tíñajihín”, incha kitsú jóo.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ja kamoo. J'ai naaha ko já nts'e Jesu. Natsiun tsincha nga kits'ínkji xi ngji nchjaha Jesu. ³² As'ai xuta xi kab'entut'áha b'a kitsúhu:

—Naahi, já nts'ei ko jminchjín nichjai kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

³³ B'i kitsú Jesu:

—Yá xi nána ko yá xi já nts'é?

³⁴ As'ai tsasehe xuta xi kab'entut'áha ko b'i kitsú:

—Kui xuta xu'bi xi nána ko já nts'é. ³⁵ Tu yáhá ni xi ts'íntjusun xi nkú ts'ín mjehe Ntjaná, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

4

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Nku niyá Jesu tsakúyaha xuta éhen Ntjaná andai ntáchak'uun, ko tu ni xi nkjihín xuta kama ñjakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha ko ngayjee xuto andai ntóo tsincha. ² Nkjin tákjá ni tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

³—Tjenñju. Nku nda ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmoo, k'ua xi tsixuntu andai nyoó. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjín ninte. Kitsa jasu xujmoo, at'aha

najmi 'yún tjain nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'íu, kits'ínchajahan kō kixí, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo kō najmi kitsjantehe nga nda saá xujmá xu'bo. Najmi chumi nihi kitsjá. ⁸ Tunga k'uhá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiy. Jasu xujmá xu'bo kō kisá. Tū xí tsehé ni xi kitsjá. Tjín xujmóo xi kitsjá katé tjihin, tjín xi kitsjá cháte kō te tjihin, kō tjín ngá xi kitsjá unchan tjihin.

⁹ Kō b'j kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'j ts'ín kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Askahan nk'ie nga y'éjña suba Jesu, xuta xi kabinchat'aha kō já ni'yakuyá xi te joo incha kingjásjayaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña chubaya.

¹¹ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainu nga kamankjinnu ni xi 'ma tjíña ts'e xi nkú ts'ín batéxuma Ntjáná. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, ¹² tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuéhé, kō ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra. B'a ts'ín najmi ngjuaik'áha ra animaha kō najmi n'endyat'aha ra ngatitsuhun.

B'j ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáihín xuta éhen Ntjáná
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ B'j kitsú ya Jesu:

—¿A najmi mankjinnu nkú tsuhú ra én xi kuak'iejná chubaya? Tsa najmi kamankjinnu, ¿nkú ts'ín kamankjin tentehenu én xi bakuyá nga b'ejná chubaya?

¹⁴ 'Nda xi tsaténdzjo xujmóo, kui xi nkú joyaha xi b'énjímí éhen Ntjáná.

¹⁵ Tjín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu andai n'yóo. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún nibáhá Satana kō kjexín én xi ja kis'entjejin animaha.

¹⁶ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún tsjohó ts'ín ts'ínkjáihín. ¹⁷ Tunga najmi yúhún tjihin kjamá ajin animaha kō najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti kō nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'ín t'axihín yjohó éen.

¹⁸ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kui xutaha xi ta nt'é éen, ¹⁹ tunga ni xi tjihin asuntej s'entaha ra, kjuanchinóo b'anachaha, kō ma mje tentehé ni xi tjín. B'a ts'ín najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo kō najmi tsjá chan.

²⁰ Tunga tjihin xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo. Kui xutaha xi nt'é éen kō ts'ínkjáihín. Nda ts'ín nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá katé tjihin, kō tsa cháte kō te tjihin, kō tsa unchan tjihin.

B'j ts'ín tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen
(Lc. 8:16-18)

²¹ B'j ta kitsú sa Jesu:

—¿A tjín xi b'éti nku nd'í tu xi k'uéjñaha kintehe nku kaxa a ra kintehe nku kama? ¿A najmi b'éjña nk'ahá? ²² At'aha ngayjee ni xi 'ma tjíña nd'aj, kuichú nístjin nga s'ejña chji. Kō ngayjee ni xi najmi tjíña chji nd'aj, kuichú nístjin nga kuitju chji. ²³ Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

²⁴ B'j ta kitsú sa Jesu:

—'Yún nda tasínñjuhu ni xi tínu'yó. Xi nkú ts'ín nda kuasínñju, b'a ts'ín nda kamankjinnu, kō 'yún k'uai sanu nga kamankjinnu ni xi tínu'yó. ²⁵ At'aha

xi basínñju ni xi bakuyá, kui xi k'u'aj saha nga kamankjihin. Tunga xi najmi basínñju, chjú'aha santaha ni xi ichí mankjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku xujmá xi sá suba

²⁶ B'i ta kitsú sa Jesu:

—Má batéxuma Ntjaná, kui xi b'a joyaha ni xi ma nk'ie nga nku nda baténdzjo xujmá. ²⁷ Tsa kjife ndo ko tsa tijná tik'un, ndaha tsa nga nistjiun ko ndaha tsa nga nistjen, fasu xujmóo ko sá. Najmi be ndo á b'a maha. ²⁸ At'aha t'anankiu ts'in nga sá kui ni ján. Títjun tjuhu nts'en, as'ai tjuhu xka, askahan xu, ko ja kamoó s'ehé xujmá. ²⁹ Nk'ie nga ja chubaha, as'ai bate ndo niu, at'aha ja kuichu nistjin nga stí.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ B'i ta kitsú sa Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? ¿Mí éhen xi ts'inchjén nga k'uejña chubayahana? ³¹ Kui xi nkú joyaha nku k'un mostasa xi s'entje. Kui k'un xu'bi xi 'yún ichí sa nga k'un xi k'oo xi tjin asuntee. ³² Tunga nk'iehé nga ja s'entje, as'ai sá ko 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi k'oo. I nkjún ma tjiaha, nga santaha nisee ts'imnda'á nu'bahá má nk'íéhen tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu

(Mt. 13:34-35)

³³ Jesu y'éjña chubayaha xuta nga tsakúyaha. Ni xi ma chubayaha ra xuta, kui nihi xi kits'inchjén. ³⁴ Najmi tsakúya tsa najmi y'éjña chubaya. Tunga máha já ni'yakuyáha, najmi y'éjña chubayaha nga tsakúyaha.

B'i ts'in kits'ink'íeyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Ta kuihi nistjin xu'bo nkú ma nga ja tíma jyun, b'i kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tjián ngabantá ján.

³⁶ As'ai kits'inkji xuta nkjiun ko tsutsu xi tu b'a ts'in jahá kab'eya incha ngjiko. Ta incha kitsjennkíhi kj'ai sa tsutsu. ³⁷ Tu ni xi kamahá, tu incha kamanehé nku ntjo xi tu xi 'yúhún, ko t'éhen ntáchak'uun ni xi nkjún kits'ihin tsutsuu, nga santaha ja ma tséhé ni ntánijua xi tífás'ehen.

³⁸ Tunga máha Jesu, kjife astun tsutsuu nga kab'enki nku ni nintaku. As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'inkj'áha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿á najmi nkjún tímaha ri? ¡Ja kuayáá ei ni!

³⁹ As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga b'i kitsúhu:

—¡Tjenjyú! ¡Tjent'íahi!

Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyuju.

⁴⁰ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á b'a nkjún ts'in binkjuhunnu? ¿Á najmi s'ejihinnuu Ntjaná?

⁴¹ Tu xi incha kitsankjúhún jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

5

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda xi tijnajihin ndanindoo

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ As'ai incha tsichu nankihj xuta Gerasa, nanki xi tijná ngabantá ntáchak'uun. ² Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, tjen'yún j'aik'úhún ra nku nda xi tsitjujin tsjóo. Ndanindoo tijnájihin ndo. ³ Ajin tsjóo b'ejña ko najmi ch'a ta ma ts'ínk'íejña'yúhún ra, ndaha tsa n'úkicha s'e'yúnkoho. ⁴ At'aha nkjin nkjún nyá kis'e'yúnkoho n'úkicha sjai ko ntsja, tunga kikjetiyaha n'úkicha ntsja ko kits'in xixi n'úkicha sjai. Najmi tjin xi ma ts'ínk'íejña jyuhu ndo. ⁵ Nistjin nistjen fatsu'bajin tsjóo ko jnóo nga kjintáya ko nga ndjio ts'ín'unkoho ra yjoho.

⁶ Nk'ie nga kjin tjen sa Jesu, kikiehe ndo ko tsangatsanka nga j'aisinkunch'int'aha. ⁷ Yún kikjintáya nga b'ij kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntjá nku tutu xi tijná nk'a ján, ¿mí nihi xi tjin'kóhi an? Ntjá nku tutuu tibená. Tíbankihi nga najmi tu 'baini kjuanjima.

⁸ B'a ts'in kinchja ndo at'aha Jesu b'a kitsúhu:

—Ji ndaninda, tjtusjejihin ndo!

⁹ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihí?

B'a kitsú jánindoo:

—Legion 'mini at'aha tu xi nkjihin mahani.

¹⁰ As'ai yún nkjún incha tsankihj Jesu nga najmi tu ts'ínkji t'axihin. ¹¹ Xi tjeheh nku asunntu tjenki nkjin nkjún chínka tijncha kjine jná. ¹² As'ai jánindoo incha tsankihj Jesu:

—N'ekjini má tjíma chínko tu xi kuitjás'enjihin ri.

¹³ As'ai Jesu kitsjantehe jánindoo. Incha tsitjujihin ndo nga incha ngjik-jas'enjihin chínko. Jo ra mií maha chínko. Tsangatsanka chínko nga kik-janikj'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujin ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

¹⁴ As'ai incha tsanka já xi tijncha kunnta chínko. Ngji tsúyaha xuta xi tjin ajin nantjo ko andai nantjo. As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamoó. ¹⁵ J'ai má tijná Jesu ko kikie nga kab'ejña yo nda xi tsitjujihin jáninda xi tu xi nkjihin maha. Ja yja ngáha najyun ko ja nda je je ngáha. Incha kitsankjún jóo.

¹⁶ Já xi kikie ni xi kamoó incha kitsúyaha xuta xingisoo ni xi kamaha ndo ko ni xi incha kamaha chínko. ¹⁷ As'ai xuta nantjo tsankihj Jesu nga kuitju nankihj. ¹⁸ Nk'ie nga tífás'en ngáha Jesu tsutsuu, nda xi tsitjujihin jánindoo mjehe nga tsjénnkihj ko tsankihj kjuá. ¹⁹ Tungá najmi kitsjántehé ra Jesu. B'ij kitsúhu:

—T'in ni'yahi ko t'ihinseihj xuta xinkj. T'inyaihi ngayjee ni xi kuats'ínkóhi Ntjaná ko xi nkú ts'in kama njmaha ji.

²⁰ As'ai ngji ndo ko kik'atuts'ihjin nga kitsúya ante Decapoli ngayjee ni xi kits'ínkoho Jesu. Ngatentee xuta xi tjin yo incha kama nkjún niu.

*B'ij ts'in kits'ímkihj Jesu nku takjin ko nku tachjuún
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Nk'ie nga ja kik'óyako ngáha Jesu tsutsuu ngabantá ntáchak'uun, as'ai nkjin nkjún xuta kama njakút'aha ko y'ejña Jesu andai ntáchak'uun. ²² As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhu ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kikie Jesu, tsasinkunch'int'aha ²³ ko tsankihj nga kuasínkoho. B'ij kitsúhu:

—Takjín ichína ja tíme. Nibángjennéi ntsai ntina tu xi kamandaha ko kj'uaíya ngáha ra.

²⁴ As'ai ngjiko Jesu ndo, ko nkjin nkjún xuta kitsjénnkihj nga ixí tsin-chané'yúhún ra.

²⁵ Ta tjenjihin xuta nkjiun nku tachjuun xi tjihin te jo nú nga jni títs'ínk'iehen. ²⁶ Kui xi nkjin kjuanimá kíkíe aya ntsja já chjinenkiu. Santaha kits'ínkje ngayjee ni xi tjihin, tunga ndahá ichí najmi kamanda. Tu sa ní yún ngjitse ch'ihin.

²⁷ Nk'ie nga kint'é táchjuun ni xi títs'ín Jesu, as'ai j'ai tjennki Jesu ajihin xuta nkjiun. J'aik'uhun ko kits'ínko najyun xi yja Jesu. ²⁸ At'aha b'i ts'ín kits'ínk'ink'un: "Tsa tu najyuhun ts'ínko sa, kamanda ngáhana." ²⁹ Nk'ie nga b'a kits'ín, tjen'yún kitikjáyahá ra jnú ko ndzjen kamaha yjonintehe táchjuun nga kama nkíhí ch'in xi k'uhun.

³⁰ Tunga kíkíehé Jesu nga tsitjujihin nga'yún. Kits'ínk'ótjiya nga tsasehe xuta nkjiun ko b'i kitsúhu:

—¿Yá xi kuats'ínko najyunna?

³¹ As'ai b'a kitsú já ni'yakuyáha:

—Tiyai nga xuta nkjiun tibasinne'yihin. Á: "¿Yá xi kuats'ínko najyunna?", tíbixihinni. ³² Tunga tu nku nga tsasehé ra Jesu xuta xi kabinchandaihi tu xi skuéhe yá xi b'a kits'ín.

³³ Máha táchjuun, nk'ie nga kíkíe ni xi kamat'ain, as'ai ixí ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkunch'int'aha Jesu ko kitsúya kixi kixihi mí kjuaha nga b'a kits'ín.

³⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu:

—Ji ntína, at'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in ko katumandaihi ch'in xi k'uhin.

³⁵ Nk'ie nga b'a ta tísuhu Jesu, tu incha j'aihi k'ua já xi nibaha ni'yaha nda k'akuhú ni'ya sinagoga ko b'a incha kitsúhu:

—Ja k'uen takjihin. Najmi ta n'estihí ri nda maestru.

³⁶ Tunga najmi kits'ínsihín ra Jesu ni xi kitsú jóo. As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an.

³⁷ Najmi kitsjante Jesu tsa kj'ai xuta tsjénnkíhi, tu Pedro sahá, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. ³⁸ Nk'ie nga incha tsichu ni'yaha nda k'aku, kíkíe Jesu nga xaáhan tíma ko nga t'incha kjintá xuta nga yún t'incha kjintáya.

³⁹ As'ai jas'en Jesu ko b'i kitsú:

—¿Á xaáhan t'in'ehenu ko tích'íhinu? Najmi ka'me takjiun. Tu kjifehé.

⁴⁰ Tsajnukiehe xuta xi kama njakú yo, tunga kik'onsjehé Jesu ngatentee xuto. As'ai tu na'míhi ní ko naaha takjiun ko já ni'yakuyáha xi tjenko, kui xi jas'enko má xi tjeheh kjijna takjiun. ⁴¹ Jak'á ntsja ko b'i kitsúhu:

—Talita, kuum —kui éin xi tsuhu ra: Takjín, ji tínchjako, tísintjein.

⁴² Tjen'yún tsisintjehén takjiun ko kikjatsú'ba ngáha. Tu ni xi kama nkjúhún ra xuta xi tjintu yo ni xi kamoó. ⁴³ Tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tu ch'a xi k'únyaha niu. Ko b'a kitsú nga k'uaihi nichine takjiun. Te jo nú tjihin takjiun nga b'a kamoó.

6

B'i ts'ín najmi kin'ekjáhin Jesu

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ngáha nankíhi ko kitsjennkíhi já ni'yakuyáha.

² Nk'ie nga tsichu xuatú tsakúya ni'ya sinagoga. Kama nkjúhún xuta xi tjin yo nk'ie nga kint'é xi nkú ts'ín t'ibakúya. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Má ngjik'áha ndai ngayjee ni xu'bi? ¿Mí kjuankjink'un nankaha xi kik'aihi ko á maha ra ts'íhin kjuankjún? ³ ¿A najmi kuihi ndai xi nda

chjineyóo, xi ntíhí Mariá kò já nts'e maha Santiago, Kuse, Judá kò Simon? ¿A najmi eihí tã tjíntujínná jminchjín nichja ndaj?

Kui nga najmi incha kama kits'ínkjáihín rã. ⁴Tunga b'áhá kitsúhu Jesu xutã nkjiun:

—Tú má xi tje'hén ni yankjún nku ndã profetã. Nkuhú nankihí kò ajihín xutã xinkjín kò ni'yahã najmi b'a n'ehe.

⁵Ndaha nku kjuankjún najmi kamahã kits'ín yo. Tú chubahã xutã un xi kingjénne ntsja nga kits'ínkíhí. ⁶Kama nkjúhún Jesu, at'ahã najmi s'ejihín xutã nga Ntjánã kits'ín nibáha.

B'i ts'ín kitsúyahã Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uénijmí
(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

Kikjatsú'ba Jesu nga tsakúya ante xi tjíndai yo. ⁷As'ai kinchjahã já ni'yakuyá xi te joo kò kik'atuts'ihín nga jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji. Kitsjáha nga ngajohó Jesu kamahã jóo k'onsje jáninda xi tjíntujíhín xutã. ⁸B'a kitsúhu nga najmi chumi nihi xi k'ua nga incha ts'ín nnyá, tú yánisehé xi kama k'ua. Najmi tjíhín nga k'ua nínkuã, tã ndaha tsa, tã ndaha toon. ⁹Kama ngjuáya tjabaxín ntéhe, tunga najmi kamahã k'ua tsa jo 'yún najyun. B'i kitsúhu jóo:

¹⁰—Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tjíntsuboo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ¹¹Tsa tjín má najmi n'ekjáinnuu, kò tsa najmi ngjuénjjuunuu xutã xi tjín yo, tú sahã tjtjusjoo ante xu'bo kò t'etsujno ndyjo tsuku, tú xi b'a ts'ín kuakúchjihinu nga tje'hen jé xutã xu'bo.

¹²As'ai incha tsitju jóo kò y'énijmíhí xutã nga tjíhín nga incha ngjuaik'áha rã anímahã. ¹³Nkjín nkjún jáninda incha kik'onsjejihín xutã, kò nkjin nkjún xutã un incha kits'ínkíhí nga kik'onjnuhu seti.

B'i ts'ín k'ien Jua Bautista
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴Ndã rej Herodé Antipã tã kint'é ni xi títs'ín Jesu, at'ahã tú má kichubanijmíyahã ni Jesu. As'ai b'a kitsú:

—Jua Bautista ja j'áiya ngáhã rã ngabayoo. Kui kjuaha nga tjíhín rã nga 'yún nga títs'ihín kjuankjún.

¹⁵K'ua xutã xi b'a incha kitsú:

—Ndã profetã Eliã niu.

K'ua ngá xi b'a incha kitsú:

—Nku ndã profetã niu xi nkúhu já profetã xi kis'e nú chá ján.

¹⁶Tunga máha Herodé, nk'ie nga kint'é ni xi tjincha tsu xutã, as'ai b'a kitsú:

—Jua niu. Ndã xi an kitsja kjuã nga kitikjá nintaku. Ja j'áiya ngáhã rã ngabayoo.

¹⁷B'a kitsú Herodé at'ahã kits'ínkji já juhún nga jak'ánijé Jua. Y'é'yún kò kits'ínkjas'en nubayóo. Ngat'ahã na Herodiã b'a kits'ihín at'ahã chjuúhún Felipe kama na Herodiã, kò ndó ngá nts'e kamaha Herodé tunga Herodé y'ejnãkó no. ¹⁸B'i kitsú Jua nga kinchjãkó Herodé nk'ie:

—Tjínã nkjúhún kjuatéxumoo ni xi tín'ei, nga tã jihí tinchunkoi chjuúhún ndã nts'ei.

¹⁹Kui nga na Herodiã kits'ín unkiehe Jua kò kama mjehe nga ts'ínk'ien, tunga najmi tjíhín nkú ts'íhín rã. ²⁰At'ahã be Herodé nga Ntjánã ts'ehe ndó kò naxu ts'ín. Kui nga tsankjúhun kò kuhún rã. Nk'ie nga nt'é ni xi tsuhu Jua, najmi be mí nihi xi ts'ín tunga tsjohó mahã nga mjéñjuhu.

²¹ Tunga tu chahán tsichu nistjin nga kisakú n'yáha ná Herodiá nk'ie nga tsichu nú Herode. Kui nistjiun ts'asje Herode nku s'í ko kitsúyaha já k'akuhu ko já jun k'akuhu ko já títjun xi tjin ante Galilea. ²² As'ai jas'en takjihin ná Herodiá nga kitenki. Tsjo nkjún kamaha Herode ko já xi kab'entut'áko ho yámixo ko b'i kitsúhu takjiun:

—Tinchini tu mí ni xi mjehe ri. Tsjaha.

²³ Xi Ntjanáhá kits'inkie nda rej nga b'a kitsú:

—Tsjaha tu mí nihi ni xi kuinchini santaha masen ni xi batexumaha.

²⁴ As'ai tsitju takjiun nga ngjingjásaiyaha naaha:

—¿Mí nihi xi kuankia?

B'i kitsú ná Herodiá:

—Nintaku Jua Bautista tinchini.

²⁵ As'ai jas'en tsuntsu ngáha takjiun má xi tjehe kab'ejna nda rej ko tsankihi niu:

—Mjena nga k'uai ni nd'ai mamai nga k'úeya taba ní nintaku Jua Bautista.

²⁶ As'ai 'yún kik'ie babaha nda rej, tunga ngat'aha ní nga ja kats'inkie Ntjaná nga ts'íntjusun ehen ko ngat'aha já xi kab'entut'áko ho yámixo, nda nga najmi tjin nkú ts'in najmi kuitsúhu rá takjiun. ²⁷ Tjen'yún kits'inkijihí nda rej nku nda jun nga kitsjáha kjuá nga k'jáko nintaku Jua. As'ai ngji nda juun ko tsatekjá nintaku Jua aya nubayóo. ²⁸ Nku taba y'éya nintaku Jua ko kitsjáha takjiun, ko naaha takjiun kits'inkjas'ehen nintaku Jua.

²⁹ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyáha Jua ni xi kamo, incha j'aik'á yjoninte k'ien ko incha ngjingjáyani.

B'i ts'in kits'inkjen Jesu já xi un mi

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Ta incha kama njakú ngáha já postru má tija Jesu ko incha kitsúya tentehe ni xi kits'in ko ni xi tsakúya. As'ai b'i kitsú Jesu:

³¹ —Níba subo. Tankiaán nku ante t'axín tu xi n'ekj'áiyahaná.

At'aha nkjin nkjún xuta xi tjincha fi ko xi tjincha f'ai, nga santaha najmi ta tjincha sakuntehe rá tsa incha kji ne niu.

³² As'ai incha y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. ³³ Tunga nkjihin xuta xi kikiehe nga incha ngji ko incha kamankjihin nga Jesu niu ko já ni'yakuyáha. As'ai incha tsitju xuta xi tjinu ngayee nanki xi tjin yo nga tsuku ngjihí má nga tífi Jesu. Incha tsichu títjun xuto.

³⁴ Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsu, kikie nga nkjin nkjún maha xuta xi tókuyáha. Kama nimaha, at'aha tjima xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjihin nda bastu. As'ai kik'atuts'ihin nga tsakúyaha nkjin tákjá ní. ³⁵ Nk'ie nga kama ngixuun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjún ei ko ja kama ngixun nkjún. ³⁶ Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjin dai ei má nga kama k'uatse ni xi kji ne.

³⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kji ne.

B'a kitsú jóo:

—¿A kuankín ch'atse ní jo unchan denarijo tjihin ninkuan ko k'uaihi nga kji ne xuta?

³⁸ B'i kitsú Jesu nga kingjásaiyaha jóo:

—¿Nkú tjin maha ninkuan xi kich'o? Tankínk'ie xku.

Nk'ie nga ja b'a kits'in jóo, as'ai b'a kitsú:

—Un ninkuan ko jo tji o.

³⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkiun nga k'úentu stín ajin naxichu xkjún. ⁴⁰ Tjín xi unchan kik'a stín yjoho nga incha y'entu, ko tjín xi cháte kik'a stín yjoho.

⁴¹ As'ai jak'á Jesu ninkuan xi uun ko tjió xi joó. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntjaná. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'índzjoho ninkuon. Tá tsakjánya tjió xi joó nga kitsjáha ngatenteé xuto.

⁴² Ngatenteé xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín.

⁴³ As'ai j'áiya ninkuon ko tjió xi tsankiu. Te jo nisin kamaha. ⁴⁴ Un mij maha já xi incha kikjine ninkuon kui chubo.

*B'i ts'in ngjusun Jesu ntáchak'uun
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)*

⁴⁵ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha ngjuai titjuhun ngabantá ntáchak'uun xi tjeheh nanki Betsaida, ko tsasin njyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ⁴⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji xuto, as'ai ngji nchjako t'axín Ntjaná asunntu tjenkiu.

⁴⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. Tunga máha Jesu, má kixiu kab'ejna. ⁴⁸ As'ai kikié nga 'ni nkjún tikjenntá já ni'yakuyóo, at'aha ntjo 'yún nkjún tsatéjihín tsutsuu. Nkú ra ma nga ja tifi ma sen, tsichu tjenki Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. B'a kits'ín xi kjuat'a niyáha jóo kits'ín.

⁴⁹ Nk'ie nga kikié já ni'yakuyóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun, sen kits'ín maha ko incha kikjintáya nkjún. ⁵⁰ At'aha ngatenteé incha kikiéhe ko incha kitsankjún. Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—jju ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!

⁵¹ As'ai jas'enne Jesu jóo ko kitsjenjyúya ntjo. Tu ni xi kama nkjühún rá jóo, ⁵² at'aha najmi kjee mankjihín nkú tsuhu rá kjuankjühún ninkuan xi incha kikjine, at'aha ndjá tjíntuyá animaha.

*B'i ts'in kits'ínkiji Jesu xuta un xi tjín nanki Genesaret
(Mt. 14:34-36)*

⁵³ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. Yo andai ntáchak'uun y'é'ta'yún tsutsuu. ⁵⁴ Nk'ie nga incha tsitju tsutsuu, tu tjen'yún incha kamankjihín rá xuta xi tjín yo nga Jesu niu. ⁵⁵ As'ai xuto incha ngji ngayjee ante xi tjín yo nga ngji ts'ínkint'é xinkjín. Incha ngjiko xuta un xi tjihín má xi tjeheh incha kint'é nga tsú'ba Jesu nga kjintusun nachahán. ⁵⁶ Tu má antehé ni xi jas'en Jesu, ndaha tsa ante xi xixi, ndaha tsa xi ihí, ko ndaha tsa andai nantia, incha kikjántu aya niyátéé xuta un xi tjihín ko tsankihí tsa tsjantehe tsa tu andai tuts'ín najyun xi yja ts'ínko. Ko kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhún Jesu.

7

*B'i ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná
(Mt. 15:1-20)*

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. ² Kinchjayane k'ua já ni'yakuyáha Jesu nk'ie nga incha kikié nga tíncha kjine niñu nga najmi tjun bané ntsja. Kui xi tsuhu rá nga najmi incha ts'íntjusun sihín ntje cháha.

³ At'aha ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh rá ts'íntjusun sihín ntje cháha, nga najmi incha kjine niñu tsa najmi titjun bané ntsja xi nkú ts'ín tjíñaha.

'Yún sa b'a ts'ín já fariseo. ⁴ Xuta judio nk'ie nga incha f'aihi n'iyátée, tíjún bané sisin ntsja ko as'ai incha kjine niñu. B'a ts'ín incha ts'intjusuhun sihin ntje cháha. Ko tjintu saha k'ajihí sin xi nkúhu ts'e chutsihin, ndjii ntánijua, stañaha ko kamaña. ⁵ Kui kjuaha nga já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo kingjásjajaha ra Jesu:

—¿Á najmi ts'intjusuhun já ni'yakuyáhi sin xi y'éjñaná ntje cháná, nga tu b'ahá tjún kjinehe niñu? Najmi tíjún bané ntsja.

⁶ As'a b'i kitsú Jesu:

—iTu tsjohónu nga bakuchú xi nkú ts'ín yankjún Ntjaná! Kjuaxi kjáihin ni xi kitsú nda profeta Isaia nk'ie nga b'a ts'ín y'ét'a:

Kui xuta xu'bjí tu ts'ahá benkjúnna,

tunga animaha kjin tjñaha an.

⁷ Najmi chumi ni chjihí ra chje xi tsjana,

at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

⁸ At'aha jun n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntjaná nga tu sahá sin xi y'éjña xuta n'etjusun.

⁹ B'i kitsú ya Jesu:

—Jun ja ya sisiun xi nkú ts'ín n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntjaná tu xi sinnuu n'etjusunnu. ¹⁰ B'i ts'ín y'ét'a Moise éhen Ntjaná: “Chankjún na'mihí ko naahi.” Ko ta y'ét'a ya: “Xi ch'on kuitsu hu na'mihí ko tsa naaha, kui xi tjihin nga n'ek'ien.”

¹¹ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjín xi b'i kuitsu hu na'mihí ko tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjinna nga kuásinko ho kai, ja chje kitsjaha Ntjaná”, ¹² tsa tjín xi b'a kuitsu, kui xi najmi ta tjíhin ra kjua'yún tsa kuásinko na'mihí ko tsa naaha. ¹³ Nk'ie nga b'a bixiún najmi ta n'echjihinu éhen Ntjaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu ko xi b'i ngján n'ek'atiya ngaha ruu xinkju. Ko nkjin sa ni xi nkúhu xu'bjí n'etjusun yo.

¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñu tentenú ko katumankjinnuu. ¹⁵ Ndaha nku ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'ín sihi nginkun Ntjaná. Ni xi bitjún níhi xuta, kui ní nihi xi ts'ín sihi. ¹⁶ Xi tjen tjabaxínñu, katasínñu.

¹⁷ Nk'ie nga ngji t'axihin xuta ko jas'en ni'yo, as'ai já ni'yakuyáha kingjásjajaha nkú tsuhu ra én xi y'éjña chubaya nga tsakúya. ¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'ín sihi nginkun Ntjaná?

¹⁹ At'aha najmi animaha fas'enjin niu. Tu aya kats'ahá fas'en ko f'aya, as'ai bitju ngáha.

B'a ts'ín kitsúyaha nga ndaha nku nichine xi tjín najmi ma ts'ín sihi xuta nginkun Ntjaná.

²⁰ B'a ta kitsú ya:

—Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní nihi xi ts'ín sihi nginkun Ntjaná. ²¹ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'ín ts'innkjink'un, nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, nga ts'ink'ien xinkjín, ²² nga ndyjé ts'ín, nga 'yún ts'ín mje ni xi tjín, nga ch'on ts'ín, nga b'anacha, nga ts'inkjas'éhen yjoho ni xi mjehe yjonintehe, nga ma xin k'un, nga ch'on tsuhu xinkjín, nga nk'a b'asje yjoho ko nga najmi nda ts'innkjink'un. ²³ Ngayjee ni ch'onk'un xu'bjí ajin animaha xuta bitju. Kui ní nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntjaná.

B'i ts'in nku tachjuun xi najmi ntjehe judio tjeheh ra tsankih̄i nku kjuanda Jesu

(Mt. 15:21-28)

²⁴ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña mahā nanki Tiro ko nanki Sidon ko jas'en nku ni'ya. Najmi kama yuhū tsa tjin xi skuē nga yo tjiña. Tunga tu nkú kiyahá. ²⁵ As'ai nku tachjuun xi tijnajih̄in nku ndaninda takjih̄in, nk'ie nga kint'é nga Jesu tjiña yo, j'aisehe ko tsasinkunch'int'aha. ²⁶ Tunga najmi ntjehe xuta judioh̄o tjeheh ra tachjuun, at'aha ante Sirofenicia kitsin. Kui xi j'ainkih̄i Jesu nga k'onsje ndaninda xi tijnajih̄in takjih̄in.

²⁷ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Katsē sisin ma ra tjun jántiú. At'aha najmi nda tjin tsa chjú'aha ninkuahan jántiú nga kj'uaihi nañóo.

²⁸ As'ai b'a kitsú tachjuun:

—Johon, Chá Ntija, tunga santahá ni ko nañá xi b'entunkí kinte yámixó kjine xih̄i ninkuan xi bixuntuhū nti xiu.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—At'aha b'a kuixín, t'in ngáhani. Ja kuitjujih̄in takjih̄in ndanindoo.

³⁰ Nk'ie nga tsichu ngáha tachjuun ni'yaha, kikiē nga kjiña ndju takjih̄in ko nga ja najmi ta tijnajih̄in ra ndanindoo.

B'i ts'in kits'ínkihi Jesu nku nda staya tsakján'a

³¹ As'ai tsitju Jesu ante xi tiña mahā nanki Tiro nga j'a nanki Sidon. Tsichu ntachak'un Galilea nga j'ajin ts'ihin nanki xi tjin ante Decapolí. ³² Yo j'aikohó xuta nku nda xi staya ko tsakján'a. Incha tsankih̄i Jesu nga nguēenne ntsja ndo. ³³ As'ai ngjiko t'axín Jesu ndo. Kitsungis'en najnú ntsja tjabaxínñju ndo ko ntá natéhe kik'onjnukohó ra njai ndo.

³⁴ As'ai tsasenjinki nk'a ján nga nanka tsakj'á ntaha ko b'i kitsúhu ndo:

—¡Efata! —Kui éjn xi tsuhu ra: ¡Katix'ái!

³⁵ Ta kuihi chubó kint'é ndo ko kama ndaíhi njai. Kinchja sisin.

³⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu xuta nga najmi tu ch'a kuitsuyaha niu. Tunga ndahá tsa 'yún b'a kitsúhu xuta nga najmi kuitsuya niu, tu sahá tu nku incha kitsúyahá xuta ni xi kamoó. ³⁷ Tu ni xí incha kama nkjühún ra nga b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Ts'in sisin tu mí nihí ni. Santaha mahá ts'in nga nt'é xuta xi staya ko ts'in nga nchja xuta xi nima.

8

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi ñju mü

(Mt. 15:32-39)

¹ Nku ñyá nk'ie nga ta kama ñjakú nkjühún ngáha xuta ko nga najmi tjih̄in ni xi incha kjine, as'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

² —Tíma ñimana xuta nkjiin, at'aha ja tjih̄in jan ñistjin nga tjintukona ei. Ja najmi ta tjih̄in ra nichine. ³ Tsa b'ahá tjun ts'inkji kjintía ni'yaha, kutsa incha kuayayahá aya ñyóo. At'aha tjin xi kjin nkjún nibáha.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—Tunga ante t'axín xu'bi. ¿Má xi tjeheh kuankínchj'ahaná ninkuan xi kamahá ra xuta nkjiin?

⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjin ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha.

⁶ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjiun t'anankiu. Jak'á ninkuan xi yatuu ko kitsjáha máb'achjihí Ntjaná. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi n'endzjohó ra xuta. As'ai já ni'yakuyóo kits'innzdjohó ninkuan xuta nkjiun.

⁷ Ko ta y'a ya jóo k'ua tjo xixi. As'ai kitsjáha Jesu máb'achjihí Ntjaná ngat'a ts'e tjo ko b'a ta kitsúhu já ni'yakuyáha nga ts'innzdjohó xuta nkjiun niu.

⁸ Kikjine xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'áya ninkuan xi ts'ankiu. Yatu nisin kama. ⁹ Ma ra ñju miu xuta xi incha kikjine nichinee. As'ai kits'inkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha ¹⁰ ko jas'enko já ni'yakuyáha tsutsuu nga ngji ante Dalmanuta.

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ As'ai incha j'ai já fariseo ko kik'atuts'ihin nga ngji kontraha ni xi tsakúya Jesu. Tu xi kikjut'ayák'uhun, tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntjaná kits'ín nibáha.

¹² Najmi kisasihin Jesu ni xi kitsú jóo ko b'i kitsú:

—¿Á túbankihí xuta xi tjihin nd'ai nga skuehe nku kjuankjún? Kjuaxi ni xi tíxinuu nga najmi s'ejña chjihí xuta xi tjin nd'ai ndaha nku kjuankjún.

¹³ As'ai ngji t'axihin jóo nga jas'en ngáha tsutsuu ko ngji ngabantá xinkuu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu san

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Já ni'yakuyóo kichayaha nga incha kik'a ninkuan. Tu nku ichihí ninkuan xi incha y'a nga kab'entuyá tsutsuu. ¹⁵ As'ai Jesu b'a kitsúhu jóo:

—Nda chaso. Chúhuun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko na'yu sahan Herode.

¹⁶ As'ai b'i ngján kinchjanimiyakoho xinkjin já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan. ¹⁷ Kamankjihin Jesu ni xi tjincha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á tichubanimiyahanu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿A tu yje najmi kjehe ma chjinuu ko mankjinnuu? ¿Á b'a nkjún ts'ín ndjáha animanuu!

¹⁸ Tjincha tunkun, tunga, ¿a najmi ma chjihinnuu? Ko tjinuu tjabaxínñju, tunga, ¿a najmi nu'yánú? ¿A najmi ta f'áitsjehénnuu? ¹⁹ Nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi uun já xi un miu maha, ¿nkú tjin nisin kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a incha kitsú jóo:

—Te jo nisin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ko nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi yatuu já xi ñju miu maha, ¿nkú tjin nisin kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a kitsú jóo:

—Yatu nisin.

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á tu yje najmi kjehe mankjihinnuu ma?

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku ndq kq nanki Betsaida

²² Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Betsaida, as'ai incha j'aikoho xuta nku nda ka ko incha tsankihí nga nguáne ntsja nda ko. ²³ Jak'á ntsja ndo nga tsitjuko natsihin nantjo. As'ai tsátatéjnu tunkun ndo ko kingjáne ntsja. As'ai kingjásjaiyaha:

—¿A tjin ni xi tíma chjihí?

24 B'a kitsú ndo nga tsase:

—Tíma chjina xuta. B'a k'un yá tu xi tjíma k'un.

25 As'ai ta kingjáne ntsja ngáha Jesu tunkun ndo. Tsase sisin ndo nga kamanda. Kama chji tentehé ngayjee ni xi tjín.

26 As'ai kits'ínkji ni'yaha ndo nga b'i kitsúhu:

—Najmi ta bitjas'ehenni ajin nantio tsa kuixinyai ni xi kamahi.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntíaná kits'ín nibáha ngajoho
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 As'ai ngji Jesu ko já ni'yakuyáha ante xi tjín nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe. Nk'ie nga tjen aya niyóo, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yá xi tútsu xuta nga an?

28 B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjín xi b'a tüncha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a tüncha tsu nga ji xi Elia. Ko tjín ngá xi b'a tüncha tsu nga nku nda profeta ji.

29 B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

30 As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha kui éin.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Kik'atuts'ihin Jesu nga tsakuyáha já ni'yakuyáha nga tjíhin nga un nkjún skuéhe Ntíhi Nda'x'iun, ko nga jáchá xi tjíhin xá ko já ná'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'ínkjáihin, ko nga n'ek'ien, ko nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo nga ja kj'ua jan nistjin.

32 Kitsúyaha ni xu'bi já ni'yakuyáha. As'ai Pedro ngjiko t'axín Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. 33 Tunga kits'ínk'ótjyak'uhún Jesu já ni'yakuyáha nga ndjá kinchjako Pedro:

—¡Tiyú xinní, Satana! At'aha najmi ni xi ts'e Ntíaná t'n'enkjíntak'uín. Ni xi ts'e ní xuta asunntej t'n'enkjíntak'uín.

34 As'ai kinchjaha xuta nkjiun ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjénnkina. 35 At'aha xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'uéjña tík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhu Ntíaná, kui xi tu sahá n'ek'anki. 36 At'aha, ¿mí xi chjíhi rá tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjín asuntee, tsa tu sa ndyjáhá ngá animaha? 37 ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintjai animaha?

38 'Kui nga tsa tjín xi kama subaha ra an ko éna ajihin xuta ngatitsun xi tjín nd'aj xi najmi naxu tüncha nginkun Ntíaná, b'a ta ts'in ta kama subaha Ntíhi Nda'x'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga kj'uaíko kjuachánkaha Na'mihí ko nga kj'uaíko ntítsjehe.

9

1 B'i ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. K'ua xi tüncha ej najmi kuayá santa nkúhu nga skué xi nkú ts'ín kuakúchji nga'yúhun Ntíaná nga ja kuatéxuma.

B'i kama nga kama chji kjuqchánkaha Jesu
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axihin Pedro, Santiago ko Jua. Ngijko t'axin suba jóo nku asunntu naxi nk'a. Yo kik'ontjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. ³ Tsat'ai najyuhun. Taba xúxú kama. Najmi tjin asunntei xi kamaha b'a ts'ínk'íé taba taba najyuhun nga kuané nga xi nkú kik'ie najyuhun Jesu. ⁴ Ta kikie jóo Eliá ko Moise nga tjincha nchjanijmíko Jesu. ⁵ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, ja b'a nda tjihin nga ei kuintsubahaná! Tu sahá n'endai jan ni'ya yántsü, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise, ko nku xi kama ts'e Eliá.

⁶ B'a kitsú Pedro at'aha najmi be mí nihi xi kuitsü, at'aha tu ni xí kit-sankjuhún jóo. ⁷ As'ai tu nkuhú ninti j'ai ts'innk'íéhen ko ajin nintiu kinu'ya nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntina. Tjona. Tasinñjuhuu.

⁸ Ko as'ai tjen'yún incha tsasehé andaihi jóo, tunga najmi ta ch'a xi kiekehé ni. Tu Jesu síñnako subahá saha.

⁹ Nk'ie nga ja tjincha nibájen ngáha, b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha ni xi kikie santa nkúhu nga kju'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Ndax'jun. ¹⁰ Tu kui incha kiekehé niu ko kinchjanijmiyakoho xinkjin nkú tsuhu ra nga kju'uaíya ngáha ra ngabayoo Jesu. ¹¹ As'ai incha kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Á b'a tsuhu ja chjine'éhen kjuatéxumoo nga tjihin nga kju'uaí títjuhun Eliá?

¹² B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga kju'uaí títjun Eliá ko k'uénda ngayjee ni xi tjin. Tunga, ¿nkú tsuhu ra nga b'a ts'in jtít'aha éhen Ntjaná nga un nkjún skuehe ra Ntíhi Ndax'jun ko nga xi najmi chumi ni chjih ra n'e maha? ¹³ Tunga an b'a tixinnu nga ja j'ai Eliá, ko ni xi mjehe xuta kits'ihin ndo. Kin'ehe xi nkú ts'in jtít'a éhen Ntjaná.

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda chí xi tijnajihin nku ndaninda
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tjintu ja ni'yakuyá xingisoo, kikie nga nkjin nkjún xuta katsendáihí ra jóo ko nga k'ua ja chjine'éhen kjuatéxumoo tjincha b'ésiko jóo. ¹⁵ Nk'ie nga kikie xuta nkjiun Jesu, tu ni xí incha kama nkjuhún ra ko tsangatsanka nga ngjikjaniñaha.

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tjínkohonuu jóo?

¹⁷ B'a kitsú nku nda xi síñnajihin xuto:

—Ji nda maestru, kjuáikoho nda china, at'aha nku ndaninda tijnajihin xi najmi tsjantehe nga kuinchja. ¹⁸ Tu má xi tjehe ni nga fakj'áha, ts'ínkijnehe t'anankiu. Ixi b'exúhú ts'a nda china nga bate ni'yun ko bjá ndjáha. Ja b'a kuaxihin ja ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á b'a 'yún ichi s'ejihin ra Ntjaná xuta xi tjihin nd'ai! ¿Nkjé kjin tjihin nga kúatejnajinnuu? ¿Nkjé kjin tjihin nga ts'in chúkjuanu? Nibákonu nda chíu ei.

²⁰ As'ai j'aich'áha nda chíu. Tunga nk'ie nga kikie ndanindoo Jesu, tjen'yún y'étsujneyáhá nda chíu ko tsijne t'anankiu nga ngitiktjá ko y'exú ts'ihin ts'a.

²¹ As'ai kingjásjaiyaha Jesu na' mihí nda chíu:

—¿Nkjé kjin b'a maha ra?

B'a kitsú ndo:

—Santa nkúhu nga ntí ichí. ²² Nkjin niyá ja sa kjaník'ajihín nd'íu kò ntóo nga mjehe ts'ínk'ien ntína. Tsa tjin ni xi kamahi n'eí kai, katuma nimanj jin kò tisinkoni.

²³ As'ai b'í kitsú Jesu:

—“Tsa kamahi”, tíbixín. Xi s'ejihín Ntjaná maha tú mí nihi ní.

²⁴ Tjen'yún 'yúhún kinchja ná'mihí nda chíu nga b'í kitsú:

—S'ejinna Ntjaná. Tisinkoni tú xi najmi jo jan kamahana.

²⁵ Nk'ie nga kieke Jesu nga tíma ñjakú nkjún xuta, as'ai ndjá kinchjako ndanindo:

—Ji ndaninda xi t'n'e stayai kò najmi tí'bainteihí nga kuinchja nda chíu, an b'a tíxihín: títujihín kò najmi ta bitjas'enjihín rí.

²⁶ As'ai tsitju ndanindo nga kikjintáya ts'íhin kò nga 'yún y'etsujneyá nda chíu. Kis'eña nda chíu xi nkúhu tsa k'ien. Nkjin xuta xi b'a kitsú:

—Ja k'uen.

²⁷ Tunga jakj'áhá Jesu ntsja nda chíu nga kikjesintjen kò tsasinjña ngáha.

²⁸ Nk'ie nga jas'en Jesu ní'yaha, as'ai já ní'yakuyáha kingjásajaiya t'axihín:

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindo?

²⁹ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Janinda xi nkúhu xu'bjí najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakáá Ntjaná kò nk'ie nga bintsuba kjintiaá, nk'iehé nga bitju.

B'í ts'ín tá kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ As'ai tsitju yo nga incha j'ajin ante Galilea. Najmi kama mjehe tsa tjin xi skuéhe nga yo j'a, ³¹ at'aha b'í ts'ín tsakúyahá já ní'yakuyáha:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'jun aya ntsja xuta kò incha ts'ínk'iehen. Askahan nga ja kuayá, kj'uaíya ngáha rá nga ja kj'ua jan nistjin.

³² Tunga najmi kamankjihín rá já ní'yakuyóo én xu'bjí kò najmi kama k'un kingjásajaiya.

B'í ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ As'ai incha tsichu nanki Capernaum kò nk'ie nga ja tijná aya ní'yoó, kingjásajaiya já ní'yakuyáha:

—¿Mí nihi xi tichubanijmíyakohonu xinkju aya niyóo?

³⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo, at'aha aya niyóo kinchjanijmíyakoho xinkjín yá xi 'yún nk'a tjen ajihín. ³⁵ As'ai y'eña Jesu, kinchjahá já ní'yakuyá xi te joó kò b'í kitsúhu:

—Tsa tjin xi nda k'akú mjehe kama ajinnuu, tú sahá nda musu kats'ín ma yjohó kò kats'ínxát'aha já xingisoó.

³⁶ As'ai jakj'á nku nda chí kò tsasinjñajin masehen jóo. Kitsubakjá ts'íhin nda chíu nga b'í kitsú:

³⁷ —Xi ngajona ts'ínkjáihín rá nku nda chí xi nkúhu xu'bjí, kui xi an tít's'ínkjáinna. Kò xi ts'ínkjáinna, najmi tú nku an tít's'ínkjáinna. Kò tá xi kits'ín nibána tít's'ínkjáihín.

B'í ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohi tím'osjehe jánindo. Tunga kik'iech'ohó ri at'aha najmi ñá tjenkoná.

³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'ohoo. At'aha tsa tjin xi tits'in nku kjuankjún ngajona, kui xi najmi kama tsa tu sa a kui ch'ohón ts'in kuinchjayane ngáhana. ⁴⁰ At'aha xi najmi tifi kontraná, kui xi ñá makoná. ⁴¹ Tu yáhá ni xi tsájnuu tsa tu nku chutsin ntánjua at'aha an tjenkinú, kjuaxi ni xi tixinnuu nga k'uaihi chjihi xuta xu'bo.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'inkijnejin je xuta xingisoo
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Tu yáhá ni xi ts'inkijnejin ngatitsun nku nda chí xi nkúhu xu'bi xi s'ejihin an, tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'íiun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka ko chjanik'ajin ntáchak'uun. ⁴³ Tsa ntsai tits'inkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjái. Tu sahá ngandahí tsa kuitjás'en nimai má nga k'úentu tik'un xuta, nga najmi k'úinkoi nga joo ntsai ngak'ien, má nga najmi maha 'meya nd'iu. ⁴⁴ Yo najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'iu.

⁴⁵ Tsa tsukui tits'inkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjái. Tu sahá ngandahí tsa kuitjás'en nimai má nga k'úentu tik'un xuta, nga jtít'a nga joo tsukui nga ajin nd'í ngak'ien chjanik'ajihin, má nga najmi maha 'meya nd'iu. ⁴⁶ Yo najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'iu.

⁴⁷ Tsa tunkuín tits'inkijnejihin ngatitsun, tu sahá n'esjei. Tu sahá ngandahí tsa kuitjás'en kat'ai má nga batéxuma Ntjaná, nga najmi tsa tjincha nga joo tunkuín tsa tu sa ajin nd'í ngak'iehén chjanik'ajin ngáhi, ⁴⁸ má nga najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'iu.

⁴⁹ At'aha nd'í n'entiakoho ngayjee xuta. ⁵⁰ Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yúhun, ¿nkú ts'in kama ntia ngáha? Kas'e ajinnuu naxa xi tixinnuu ko b'i ngjan jyu tintsuakoo xinkiu.

10

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tjin Judea ko ante xi tjin ngabantá ntáje Jordan. Ta kama njakút'a nkjúhún ngáha ra xuta. Tsakúyaha éhen Ntjaná ni nkú nga ts'in tehente. ² As'ai k'ua já fariseo j'aisehe tu xi kjút'ayák'uhun ra. B'i ts'in kingjásajiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'ínkجهé kjuabixahan nga k'uéjña chjuúhun?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú ts'in y'éjñanuu Moise?

⁴ B'a incha kitsú jóo:

—Moise kitsjá kjua nga nku nda kama kjésintjen nku xujun má nga ja tits'inkje kjuabixahan ko b'a ts'in kama k'uéjñaha chjuúhun.

⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga b'a ts'in y'éjñanuu Moise.

⁶ Tunga nga tuts'ihin ni, nk'ie nga kits'inná Ntjaná asuntee, “nku chjuún nku x'in kits'inná xuta” jtít'a. ⁷ Ko ta jtít'a ya: “Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mihí ko ngáha nga k'uéjñako chjuúhun. ⁸ Nga joo nkuhú kuichú ma.” Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. ⁹ Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntjaná, najmi xuta kjéndáya.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyáha tã kuihi niu kingjásjaiya ngáha rá nk'ie nga ja incha j'ai ni'yaha. ¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Tu yáha ni xi k'uéjña chjuúhun kó kuixanko kj'ai tachjuún, kui xi títangane kjuabixahan. ¹² Kó tsa nku tachjuún k'uéjña x'ihin kó kuixanko kj'ai nda, kui xi tã títangane kjuabixahan.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xiu
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe rá ntsja. Tunga já ni'yakuyóhó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ Nk'ie nga kikié Jesu ni xi tíncha ts'ín jóo, najmi kisasíhin niu. As'ai b'a kitsúhu:

—Tjehenntohoo jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjíntuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjeheñ rá nga Ntjáná kuatéxumaha. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi najmi ts'ínkjáíhin nga Ntjáná xi batéxuma xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin nku nda chí ni xi 'bajhi, kui xi ndaháchí najmi kjuas'enjin nga Ntjáná xi kuatéxumaha.

¹⁶ As'ai jak'á jánti xiu nga ts'ank'a kó kingjénne ntsja nga nda kinchjane.

B'i ts'in kinchjanijmiko Jesu nku nda nchiná
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Nk'ie nga ja títitju Jesu yó nga ts'ín n'yá, as'ai j'ai tsuntsu nku nda. Tsasinkúch'int'aha kó b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáíhin rá nga kúatéjña tít'un sían?

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntjáná. ¹⁹ Yai xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumog: “Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyú tsank'á n'ei. Najmi tu ch'anach'áihí xuta xingisoo. Chankjún na'mihí kó naahí.”

²⁰ B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, ngayjee ni xu'bo tít's'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²¹ As'ai Jesu kama nímaha ndo nga tsase'a kó b'i kitsúhu:

—Nku ni ndyjat'a sahi. T'ihínteñai ni xi tjíhin kó tjeihín xuta x'an. B'a ts'ín s'ehe ri kjuanchíná ndjiojmi ján. As'ai njibái nga tsjénkini.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie babaha kó kik'ie nusin nusihín nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai tsase Jesu andaihi kó b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á b'a 'yún 'ni tjíhin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihin nga Ntjáná xi kuatéxumaha!

²⁴ Kama nkjúhun já ni'yakuyóo én xi kitsú Jesu, tunga b'ahá tã kitsú ngáha Jesu:

—Jun ntína, já b'a 'yún 'ni tjíhin nga kjuas'enjihin xuta nga Ntjáná kuatéxumaha! ²⁵ Tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjáná xi kuatéxumaha.

²⁶ Tu ni xí kama nkjúhún sahá jóo kó b'a kitsúhu xinkjín:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁷ As'ai tsase'a Jesu jóo kó b'a kitsúhu:

—Xuta ndaháchí najmi kamaha ts'ínk'anki yjoho, tunga Ntjáná maha ts'ínk'anki xuta. At'aha tu mí nihi ni xi maha ts'ín Ntjáná.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentej ni xi tjímmi kó tjénkíhi nd'ai.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjín nichja, tsa naaha, tsa na'mihi, tsa ntihi ko tsa jña xi tjihin ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhu Ntjaná, ³⁰ kui xutaí k'uai ngáha ra unchan niyá tjihin ni xi y'éjña. Nd'ai asunnte xu'bi k'uaihi ni'ya, já nts'e, jminchjín nichja, naaha, nti ko jña, ko ta tsjénki uncha. Ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tik'un sín. ³¹ Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén títjun kama ngáha.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Nk'ie nga tijncha ts'in niyá nga tijncha fi nanki Jerusalen, Jesu tjen títjuhun xuta ni'yakuyáha. Kama nkjühun jóo ko tijncha tsankjún nga tjennkihi. As'ai ta kinchja t'axihín ngáha ra já ni'yakuyá xi te jóo ko kik'atuts'ihin nga kitsúyaha ni xi kamat'ain. ³³ B'i kitsúhu jóo:

—Tjenñju. Ja tibankeaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntihi Nda'x'jun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuat'exumoo. Kui xi incha tsjá kjuu nga n'ek'ien ko as'ai ts'ínkjas'e'hen xuta xi najmi ntje Israel tje'hen ra. ³⁴ Kui xi kuajnukiehe ko kuat'étejnuhu. K'uéhe ko ts'ínk'ien. Tunga nk'iehe nga ja k'ua jan nistjin, k'uaíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in Santiago ko Jua tsankihi Jesu nku kjuanda

(Mt. 20:20-28)

³⁵ As'ai Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo maha, kui xi incha j'aise tiñaha Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, mjeni nga k'uaíni ni xi kuínchíhi.

³⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'ian?

³⁷ B'a incha kitsú jóo:

—K'uaíntení nga nku xi k'uéjña kixíhi ko nku xi k'uéjña skjühin nistjin nga n'ekjáihiin kjuachákahi.

³⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tbinchu. ¿A kuichúkjuanuun nga un skuenuu xi nkú ts'in un skuena? ¿A kuichúkjuanuun nga n'ekjohoon kjuanima xi ts'inkjáihiin?

³⁹ B'a incha kitsú jóo:

—Kuichúkjuani.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an ko nga choo kjuanima xi ts'inkjáihiin.

⁴⁰ Tunga tsa kuintsu'boo nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tjíhana nga tsja niu. Ja tjintu xi tjíña ndaha kui antee.

⁴¹ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjan ko Santiago ko Jua. ⁴² Tunga kinchja njahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'in xuta xi tjihin xá ei asunntej 'yún ndjá ts'ínko xuta xingisoo, ko xi tjihin nga'yún ts'in nga nu'yá'éhen. ⁴³ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'in ni xi nda ngandanuu. ⁴⁴ Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. ⁴⁵ At'aha ta ndaha Ntihi Nda'x'jun najmi j'ai tsa tu xi kú nda n'ehe ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'ihin ko tu xi ts'ínkjas'e'hen yjohoo nga k'uéchjintjai nkjin xuta.

B'i ts'in kits'inkihí Jesu nku nda ka
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ As'ai incha tsichu nanki Jerico. Ko nk'ie nga tibatju Jesu yo ko ja ni'yakuyaha ko xuta nkjin xi tjenko, tu yohó andai niyoó kab'ejña nga tibanke chje nku nda ka xi 'mi Bartimeo, xi ntúhi Timeo maha. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'é nga nibá tiña Jesu nda Nazaret, as'ai kik'atús'ihin nga kikjintáya:

—ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimaahi an!

⁴⁸ Nkjin xuta kinchjatikoho tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—ji xi ntjehe David, katuma nimaahi an!

⁴⁹ As'ai tsasin'yún Jesu ko b'a kitsú:

—Chubohoo ndo.

As'ai b'i kik'ihin nda ko:

—Tsjo katumahi. Tísintjein, at'aha tinchjahi.

⁵⁰ Kikjaníya najyun ndjuhu ndo ko xuúhún tsisintjen nga ngjik'úhún Jesu.

⁵¹ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda ko:

—Ji nda maestru, mjena nga kama chjina.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri.

Ta kuihi chubo kama chjihí ndo ko kitsjennkíhi Jesu nga kits'ínko niya.

11

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalen
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tincha bichú tiña nanki Jerusalen nga incha j'ai Betfage ko Betanía, nanki xixi xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo ja ni'yakuyaha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tíña tiña ján. Nk'ie nga ja kujichú yo, sakúnnyu nku ntí búrrú xi tít'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhún. Chjundáyo ko nibákoo ej. ³ Ko tsa tjin xi b'a kuítsunuu nga ngjuásjaiyanuu: “¿Á b'a t'n'ehenu?”, b'a t'ihun: “Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

⁴ As'ai incha ngji ja ni'yakuyóo ko kisakúhu ntí búrrú xi tít'a'yúnt'a nku ankjuá xi tjen andai niyoó ko kikjendáya. ⁵ K'ua xuta xi tincha yo kingjásjaiyaha:

—¿Mí nihi xi t'n'o? ¿Á jun tíchjundáyahanu ntí búrrúu?

⁶ Tunga b'ahá kitsú ja ni'yakuyóo xi nkú nga kitsúhu Jesu ko kitsjantehe jóo nga nguajiko chu. ⁷ Incha j'aikoho Jesu ntí búrrúu. Najyuhún incha kingjásuhún ko Jesu y'esúhún chu. ⁸ Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhún aya niyoó, ko kj'ai ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjántu aya niyoó.

⁹ Yún kikjintáya xuta xi yja tíjuun ko xi yankiu nga b'i incha kitsú:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná! ¡Ntíaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá ngajoho!

¹⁰ ¡Ntíaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá nga kuatéxuma, xi ts'ínkjáihín xáha ntje cháná David! ¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná xi tíña nk'a ján!

11 Jas'en Jesu nanki Jerusalen ko ngji natsihin ninku má ma ñjakú xuta. Nk'ie nga ja kamaha nga tsasehe ngayjee ni xi tjin andaihi, as'ai tsitju nga ngjiko nanki Betanja já ni'yakuyá xi te joo. At'aha ja kama ngxun.

B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihin tu
(Mt. 21:18-19)

12 Nistjin xi ma ndyjuun nk'ie nga incha tsitju ngáha nanki Betanja, tu kama bjohó ra Jesu. 13 Kjin tjen sa nga kikié nku yá higuera xi xkfen ko ngjisehe yoo tsa tu ahá ni sakúhu tu. Tunga nk'ie nga tsichuk'uhun yoo, tu ndahá nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. At'aha najmi nistjihin tu higo.

14 As'ai b'i kitsúhu yá higuera:

—Ndahachí najmi ta ch'a kjinehe tu xi s'ehi.

Kint'é já ni'yakuyáha nga b'a kitsú.

B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi tjincha batéña chu má ma natsihin ninku
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Incha tsichu nanki Jerusalen ko jas'en má ma natsihin ninku. As'ai kik'atutsihin Jesu nga kik'onsje já xi tjincha batéña ko xi tjincha b'atse chu yo. Kits'ink'ótsjá yámixaha já xi tjincha ts'ink'óntjaiya ttoon ko yáxilehe já xi tjincha batéña chutuju. 16 Ko ta ndaha nku najmi ch'a kitsjantehe tsa kj'uatikjako natsihin ninku tsa mí nihi. 17 B'i kitsú nga y'éjña chi éhen Ntjaná:

—B'a ts'in tjt'a éhen Ntjaná: “B'a k'úhín ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta xi nibaha ngayjee naxinantá xi tjin asuntee incha kuinchjako Ntjaná.” Tunga jun antehe já ndyjé t'n'e mo.

18 Kint'é én xu'bj já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo ko incha tsangisjai nyá xi nkú ts'in kama ts'ínk'iehen Jesu. Tunga incha tsankjúhún Jesu, at'aha ngayjee xuta nkjiun tjincha ma nkjúhún xi nkú ts'in tibakúya.

19 Nk'ie nga ja kama jyuun, tsitju ajin nantjo Jesu ko já ni'yakuyáha.

B'i ts'in kixi yá higuera xi ndjá kinchjako Jesu
(Mt. 21:20-22)

20 Nk'ie nga ta jjuhún nistjin xi ma ndyjuun, incha j'a má xi tjeheh síjña yá higuera ko kikié nga santaha ko kjamaha yoo ja kixi. 21 J'áitsjehen Pedro niu, as'ai b'a kitsú:

—Ji nda maestru, chase ma ri. Ja kixi yá higuera xi ndjá kichubakoi.

22 As'ai b'i kitsú Jesu:

—N'e s'ejiun Ntjaná. 23 Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu asunntu tjenki xu'bj: “Tiyú xin yo ko chjanik'ajin yjohi ntáchak'uuñ”, kama xi nkú kuitsú tsa najmi jo jan kamaha nga s'ejihin nga b'a kama xi nkú nga titsu. 24 Kui nga b'a tixihinnuu. Ngayjee ni xi kuinchihu Ntjaná nga chubakoo, n'e s'ejiun nga n'ekjóhooñ ko b'a kama.

25 Nk'ie nga tichubakoo Ntjaná, n'endyjat'ohoo tsa tjin xi tjinokjuanu, tu xi b'a ts'in ta Na'minnuu xi tjinaha ndjiojmi jáñ ts'ínndyjat'ahanuu ngatitsunnuu.

26 Tunga tsa najmi n'endyjat'o, ta ndaha Na'minnuu xi tjiná ndjiojmi jáñ najmi ts'ínndyjat'a ngatitsunnuu.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjixoo Jesu yá xi kitsjá xaha
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 As'ai ta incha j'ai ngáha nanki Jerusalen. Nk'ie nga sú'ba Jesu má ma natsihin ninku, as'ai j'aik'uhún já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatexumoo ko jáchá xi ta tjihin xá. 28 B'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi nga b'a t'n'ei?

29 B'i kitsú Jesu:

—Kò an tã kuasjáyanu nku ni. N'ek'óyanú, as'ai xínyanu mí xáha xi tjinna nga b'a tít'sian. 30 ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntjaná, a ra xuta asunntejhi? N'ek'óyanú.

31 As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntjaná kits'ín nibáha Jua”, kuixián, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejhinnyu ni xi kitsúhu Jua?” 32 Tunga najmi kama tsa: “Xuta asunntej kits'ín nibáha”, kuixián.

B'a incha kitsúhu xinkjín at'aha tsankjún xuta nkjiun, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. 33 Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kò tã ndaha an najmi xínyanu yá xi kits'ána nga b'a tít'sian.

12

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

1 As'ai Jesu b'i ts'ín tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsjajé. Y'éngi nch'á kò kits'innda nku ante má nga ts'íomki tuntsjajé. Kits'innda nku xjó nk'a tũ xi kama chúnntaha antee. Kits'já sáha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngji kjin. 2 Nk'ie nga ja tíjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musúhu já xi tít'sínxáko tuntsjajé tũ xi kuankihí ra tu xi kanéhe. 3 Tunga jak'áhá jóo nda musú nga kik'íehé kò kits'ínkji tiya tiya.

4 As'ai tã kits'ínkijihí ngáha ndo kj'ai nda musú. Tunga máha nda xu'bj, ni kik'onntjaihi jóo kò ch'on nkjún incha kitsúhu. 5 Tã kits'ínkijihí ngáha kj'ai nda musúhu ndo, tunga kits'ínk'íehén ra jóo nda xu'bj. Nkjín sa já musú xi kits'ínkji ndo. K'ua xi kis'ehe kò k'ua xi kits'ínk'íehén jóo.

6 Tíjña sahá ndo nku xi ts'ín nibá, kui ntí xi tjo nkjúhun. B'i kitsú nga kits'ínkjisehe jóo: “Skuenkjún ntína jóo.” 7 Tunga b'ahá kitsúhu xinkjín já xi ts'ínxáko tuntsjajé: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihi ngayjee ni xi tíjhin na'mihi. Tu sahá n'ek'íeén tũ xi kama ts'añáhaná ni xi ts'ínkjáihi.” 8 As'ai jak'á jóo ntíhi ndo kò kits'ínk'ien. Kik'onsje yjoninte k'ien natsin má nga tjintje tuntsjajé.

9 Kui b'a maha, ¿nkú ts'íihin nda xi ts'e tuntsjajé? Kj'uai kò ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajé kò kj'ai já ts'já sá ngáha ra ante tuntsjajé.

10 ¿A najmi kjehé n'eyo ni xu'bj xi tjit'a xujun éhen Ntjaná? B'a tít'su: Ndjio xi kikjaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

11 Ntjaná xi b'a kits'ín kò ma nkjunná nga chasehe.

12 As'ai mjehe já xi tíjhin xá nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihin nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun kò incha ngji t'axíhin Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tíjhin nga s'echjihí
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 As'ai kin'e nibasehe Jesu k'ua já fariseo kò k'ua já xi yankihí nda rej Herode Antipa, tũ xi ts'ínkjineyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjin. 14 B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga najmi ni xi sasihin xuta chubai. 'Yún nanka chaseihí. Naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntíaná. Kui nga, za ma b'echjihí nda tíjun Cesar ni xi f'áchjiná, a ra najmi? ¿A k'uaíhi, a ra najmi k'uaihi raá?

¹⁵ Tunga behé Jesu kjuajohonkjhín jóo ko b'i kitsúhu:

—¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? Nibákonú ei nku toon denario tu xi kuasehe ra.

¹⁶ As'ai j'aiko jóo toon ko b'a kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjiin ko j'áin xi tíjt'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda tíjun Cesar.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohon nda tíjun Cesar ni xi ts'e nda tíjun Cesar, ko tjohon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

Tu ni xi kama nkjúhún ra jóo én xi kits'ínk'óya Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'uaíya ngáha ra xuta
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Já saduseo bakúya nga najmi k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga kingjásjaiyaha. ¹⁹ B'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'é't'aná Moise: “Tsa nku nda xi tíjñaha chjuún kuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhún, nda nts'e tjíhin nga kuixanko ngáha chjuúhún, tu xi b'a ts'in s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien.”

²⁰ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjún k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ²¹ As'ai nda xi ma joho tsixanko ngáha tachjúun, tunga ta k'iehén ko najmi kis'ehe ntí. B'a ta kamaha nda xi ma jahan. ²² B'a ta ts'in tsixanko tachjúun já nts'e xi k'oo, tunga ndahá nku najmi kis'ehe ntí. Askahan ta k'ien tachjúun.

²³ Nístjin nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjúun, at'aha nga yatuu tsixanko?

²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnuu ni xi tíjt'a éhen Ntíaná ko ta ndaha nga'yúhún Ntíaná. ²⁵ At'aha nk'ie nga k'uaíya ngáha ra xuta, najmi ta kuixahan ko ta ndaha najmi ts'ínkixan ntíhi. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'in tjintu ntíse xi tjín ndjiojmi ján.

²⁶ Tunga nga k'uaíya ngáha ra xuta, za najmi kjehé n'eyo má y'é't'a Moise má nga tinchjanjmíyaha na'yá ntsje xi títiu? B'a kitsú Ntíaná nga kinchjako Moise: “An xi Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac ko Ntíaha Jacob.” ²⁷ Ntíaná najmi Ntíaha aníma. Ntíaha ní xuta ták'un. Tu xi najmi b'ahá tjín ni xi chubo.

B'i ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Ta j'ai nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo. Kint'é ndaj ni xi kichubanímíyaha ko kamankjhín nga b'a tjín én xi kinchja Jesu. As'ai kingjásjaiyaha:

—Ajihín ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kui xu'bj: “Tasinñju, xuta Israel. Ntía xi Ntíaná maha, kui xi Ntía nku tutu. ³⁰ N'etjói Ntíaná xi Ntíahí maha ngayjee anímahí ko ngayjee nga'yihin. N'etjói xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjíntak'uin.” ³¹ Kjuatéxuma xu'bj

xi ma johō: “N'etjói xutahí xi nkú nga ts'ín tjohi yjohí.” Najmi tjin kj'ai kjuatéxuma xi 'yún chjí sahá rā nga nga joo kjuatéxuma xu'bi.

³² As'ai b'a kitsú ndo:

—Johōn, ndā maestru, b'a tjin. Kjuaxi ni xi tíbixín, nga nku tutu maha Ntjaná kō nga najmi tjin sa kj'ai. ³³ Kō nga n'etjáá Ntjaná ngayjee anímaná kō ngayjee nga'yunná kō xi nkú ts'ín n'enkjín t'ak'aán, kō nga n'etjáá xutaná xi nkú nga ts'ín tjoná yjoná, kui xi 'yún chjí sahá rā nga tu má chjehé ni xi s'et'isun nāchan chje.

³⁴ Nk'ie nga kint'é Jesu nga b'a tjin én xi kinchjā ndo, as'ai b'i kitsúhu:

—Najmi kjin tinchihín má batéxuma Ntjaná.

Ndaha nku najmi tā kama k'un kingjásjaiya sahá rā Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'ahā rā xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Nk'ie nga tibakúya Jesu má ma natsihín ninku, as'ai b'i kitsú:

—¿Nkú tjihín rā nga b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoō nga ntjehe David nibáha rā xi Cristo? ³⁶ At'ahā tā kuihi David b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santo hō Ntjaná kits'ínkinchjāha:

Ntjaná b'a kitsúhu Ndā Ntjanā:

“Tjinchint'ání má batexuma.

K'uentú maná já kontrahí kinte tsukui.”

³⁷ B'a ts'ín tā kuihi David kitsúhu nga Ndā Ntjāha maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha rā xi Cristo?

Tsjo nkjún kamahā xutā nkjin xi tjincha mjéñjuhú ni xi tinchjā Jesu.

B'i ts'ín y'échjít'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoō

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ B'a kitsú sa Jesu nga tsakúya:

—Chúhūn yjonūu já chjine'éhen kjuatéxumoō. Kui xi tsjohō nga bja najyun ndju nga b'ema kō nga tsjo ts'ín súníñahā n'yátéé. ³⁹ Tsjohō nga b'entusún yáxile xi tjincha títjun ni'ya sinagoga kō nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í. ⁴⁰ Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'ihín kō as'ai chūba 'yúhún tse nchjako mañā Ntjaná, tu xi b'é'mat'aihin yjohō. 'Yún un skuéhe já xu'bi.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ankjín kaxā toon chje kab'ejña Jesu kō tibase xi nkú ts'ín tíbínchá xutā toon chjehe yō. Nkjin maha já nchiná xi 'yún tse toon tíbínchá. ⁴² Tu j'aihi nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín. Kui xi jo toon xi tintí tsínchá kaxā chje.

⁴³ As'ai kinchjāha Jesu já ni'yakuyáha kō b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnūu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xutā xi k'oo xi tjincha b'éya toon kaxā chje. ⁴⁴ At'ahā ngayjee xutā xi k'oo ni xi tíb'ankihi kuatsjá. Tunga máha tachjín, ngayjee toon xi tijnāha nga kjinneyaha nichine kuatsjá.

13

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Nk'ie nga tibatju Jesu má ma natsihín ninku, as'ai nku ndā ni'yakuyáha b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, chase ma ri. ¡Á b'a nkjún k'uhun ndjio! ¡Á b'a tsjo ts'in kin'endaha ni xi tjihin ei!

² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tiyai ninku ko xjoo ko ngayjee ni xi kin'enda ei? Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejnashun ra xinkjin. Ngayjee n'exuya.

B'i ts'in tsakuya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asunntee

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo kixi yaha ninku, as'ai Pedro, Santiago, Jua ko Andre incha kingjásajaiya t'axihin:

⁴ —T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji títjun nk'ie nga ja kuitjusun ngayjee niu?

⁵ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. ⁶ At'aha nkjin maha xi k'uai nga an ts'in ma yjoho. “An xi kui”, kuitsu ko k'uanachaha nkjin xuta.

⁷ Nk'ie nga kuinú'yó nga tjin kjuachán ko nga kuinchjanijmíyaha xuta kjuachán xi tíma, najmi tu binkjun. At'aha tjihin ni nga b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asunntee. ⁸ At'aha xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi k'ai nanki. Nku nda rej kjaánko k'ai nda rej. Chón kama k'ai k'ai nankihi ko s'e kjintía. Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihí tibatuts'ihin kjuanimá xi s'e.

⁹ Jun chúhuun yjonuu. At'aha já tjixoo n'ekjas'ennuu ko s'enuu aya ni'ya sinagoga. Ngat'ana nguaikohonu xuta nginkun já títjun ko nginkun já rej, tu xi k'únyaha ruu jóo yáha an. ¹⁰ Kintehe ni nga kfe asunntee tjihin nga s'enijmíhí én nda tsuhu Ntjaná ngayjee naxinantá xi tjin asunntee. ¹¹ Nk'ie nga nguaikonijenu xuta nga ts'inkjas'ennuu nginkun já tjixoo, najmi tu fantaha ruu yjonuu mí éhen xi kuixiún. Én xi k'uanuu kui chubo xi chubo, at'aha najmi jun xi chubo. Espiritu Santo xi kuinchja.

¹² Xi tími nda nts'e ts'inkjas'en nga n'ek'ien nda nts'e. Xi tími na'mi ts'inkjas'en ntíhí. Xi tími ntí kjaánko xi cháha ko ts'ink'ien. ¹³ Ngat'ana ts'in unkiehenuu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáha kuasjinña, kui xi k'uaní.

¹⁴ Y'é't'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ante tsjehe ninku. Choo xi b'a ts'iún.

B'i kitsú Jesu ko xi títs'inya xujun katumankjihin. B'i ta kitsú ya:

—Kui nistjiun katanka xuta xi tuntu ante Judea xi tjehe asunntu tjenni.

¹⁵ Xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha, najmi tu kuitjuen ko ta ndaha najmi tu kjuas'en ni'yaha nga k'uai k'ásje ni xi tjihin. ¹⁶ Xi kafi jña, najmi tu k'óoya nga k'uai k'á najyuhun.

¹⁷ Njima rú ts'ihin jminchjin xi y'a ntí ko xi títs'ínki ntí kui nistjiun!

¹⁸ Tinchihu Ntjaná tu xi najmi nistjin chunch'an b'a kamaha. ¹⁹ At'aha 'yún s'e kjuanimá nistjin xu'bo, kjuanimá xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kits'índa Ntjaná asunntee. Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²⁰ Tsa najmi kuatekjá Ntjaná chuba nistjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uaní kai. Tunga jáhá tsatekjá Ntjaná chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

²¹ Kui nistjiun tsá tjin xi b'a kuitsunuu: “Chasoo, ei tjña xi kits'in nibá Ntjaná”, ko tsa b'a kuitsunuu: “Chasoo, ján tjña”, najmi tu n'e s'ejiun.

²² At'aha incha k'uai xi b'a kuitsu tsank'á nga kui xi kits'in nibá Ntjaná ko xi já profeta ts'in ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'in nkjin tákjá kjuankjún tu xi

k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ájin Ntíaná kamaha ra k'uanachaha.
 23 Tunga máha jun, chúhuun yjonuu. Jahá tixinya títjunnuu ngatentee ni xu'bi.

B'i kama nistjin nga kj'uai ngáha Ntíhi Ndax'iun
 (Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 Tunga kui nistjiun, askahan nga ja kj'ua kjuanima xu'bo, kama jyun ts'íu ko sóo najmi ta ts'ín ndzjehen. 25 Niñu xi tjin nk'a ján kuixuntu ko k'uatse ni xi tjin nk'a ján. 26 Nk'iehé chá Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin nintiu nga nibáko ngayjee nga'yúhun ko kjuachánkaha. 27 As'ai ts'íinkji ntítsjehe nga k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tjin tu má xi tjehe ni, b'aha ra má b'atuts'ihin ra asuntee santaha má fekuhu ra.

28 Katumankjinnuu ni xi b'éña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yoo ko tjuhu xka, yo nga ja tibichú tiña chunuboo. 29 B'a ta ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tima, katumankjinnuu nga ja tjen tiña Ntíhi Ndax'iun xi nkúhu tsa asti ankjuo síña. 30 Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáje xuta xi tjin nd'ai. 31 Kamaha asuntee ko nk'a ja n dyja, tunga énná najmi kj'ua tiya.

32 Tunga má nistjin ko chuba nga b'a kamo, najmi ch'a xi behe, ta ndaha ntítsje xi tjin ndjiojmi ján ko ta ndaha Ntíhi Ntíaná. Nku tutuhú Ntía Ná'miná xi be. 33 Kui b'a maha, t'endahanu yjonuu ko chúnnto yjonuu, at'aha najmi yo nkje b'a kamo.

34 Xi nkú joyaha nku nda xi tifi kjin. Kintehe ni nga kuitju ni'yaha tsjá xaha nga kúnkú já musuhu nga ts'ín xá xi maha ts'ín. Ko b'a tsuhu nda musu xi kunntá ankjuo nga kat'eña nda. 35 Kui nga tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo nkje kj'uai nda xi ts'e ni'yo, tsa nga ja tifi ma 'ña, a ra masen nistjen, a ra nga kjintá xanto, ko a ra nga ja tifi ma sen. 36 Tintsuba ndo tu xi tsa kj'uai tjen'yúhun, najmi kisuntuféhenu nga kj'uaikienuu. 37 Ni xi tixinnuu, b'a ta tixihin ngayjee xuta xingisoo: ¡Tintsuba ndo!

14

B'i ts'in y'enda já tixoo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu
 (Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Ndyja sa jo nistjin nga kúichú S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san. Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín k'uanachaha ra Jesu nga kuakj'ánijé ko ts'íink'ien.

2 Tunga b'aha incha kitsúhu xinkjin:

—Najmi tu ajihin s'íu chjubée ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjiun.

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu
 (Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Nk'ie nga tjiña Jesu nanki Betanja, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu, nk'ie nga kab'eñat'a yámixoo, as'ai nku tachjuún j'aiko ntá sinjne xi chji nkjún, xi naxú nardo kikjin kamandakoho. Kui xi tijnchaha nku lubata ndjio chji. Tsakján tachjuún lubata ndjio ko tsaténdzjojnú nintaku Jesu ntá sinjne. 4 As'ai k'ua já xi tijncha yo kama kjahan ko b'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Á b'a ts'in kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? 5 At'aha kama ts'ati jan unchan toon denario kuach'a kai, tu xi kui toon k'uaihí ra xuta x'an.

Ta incha kinchjayane tachjuún. 6 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehenntohoo tächjüün. ¿Á jun t'ín'estihiruu? Nda t'ín ni xi kuats'inna. 7 Xuta x'an bi, tehente k'úentujinnuu ko kama kuaisinkoo nk'ie nga kama mjenuu. Tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu. 8 Kui tächjün kuatsjá xi nkú t'ín t'ijnaha. Ja kuak'íenda títjun yjonintena nga kuak'ojnuhu ntá sinjnei tu xi s'eyanjihinna. 9 Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. Tu má xi t'jehen ni nga s'enijmi énda nda tsuhu Nt'ianá nga ngúsuhan asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'ín tächjün. B'a ts'ín n'ekj'áitsjehen.

B'i ts'ín y'enda Judá Iscariote nga ts'ínkjas'en Jesu

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10 As'ai Judá Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo, ngjisehe já na'mi k'aku tu xi ts'ínkjas'ehen ra Jesu jóo. 11 Nk'ie nga kint'é jóo éin, kama tsjoho ko b'a incha kitsúhu Judá nga tsjáha toon. As'ai tsangisjai niyá Judá xi nkú ts'ín kama ts'ínkjas'ehen Jesu.

B'i ts'ín ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

12 Nistjin nga b'atuts'ihin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi namji kamandakoho na'yu san ko nga n'ek'ien chutsankaha s'iu, as'ai já ni'yakuyáha Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Má xi t'jehen mjehi nga kuankínk'iendai tu xi chineheni nichinehe S'í Pascua?

13 As'ai b'a kitsúhu jo já ni'yakuyáha nga kits'ínki:

—Tankiún ajin nantjo. Yo satékjó nku nda xi y'a nku ndjii ntánijua. Tsjénnkihúu 14 ko má nga kjuas'en b'a t'ihun nda xi ts'e ni'yo: “B'a títsu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga kjineka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” 15 As'ai kuakúnuu nku ante tayá chánka xi ja t'inda xi t'jehen nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

16 As'ai tsitju já ni'yakuyóo. Incha tsichu ajin nantjo ko b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. 17 Nk'ie nga ja kama jyuun, tsichuko Jesu já ni'yakuyá xi te joo. 18 Nk'ie nga ja t'jintut'á yámixó nga t'íncha kjine nichinehe S'í Pascua, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. Nku xi t'jenjinnuu, xi ta ej t'inekona, ts'ínkjas'enna.

19 As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnku kingjásjaiyaha:

—¿A an?

20 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku xi te joo, xi ta t'ibak'já nichine xi t'jía taba má nga t'ibak'já. 21 At'aha b'a n'ehé Nt'ihí Ndax'jun xi nkú ts'ín t'jít'a éhen Nt'ianá, tunga, njima rú ts'ihin nda xi ts'ínkjas'ehen! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

22 Nk'ie nga t'íncha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu ninkuan ko kitsjáha máb'achj'ihí Nt'ianá. Tsakjanya ko kitsjáha jóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbó. Kui xu'bi xi yjonintena.

23 Ko ta jakj'á chutsiun. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achj'ihí Nt'ianá, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha ko incha kik'iyá chutsiun ngatentee jóo. 24 B'i kitsúhu jóo:

—Kui xu'bi xi jnina. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta. Jnina t'ib'éndako tsetse Nt'ianá nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'ínko xuta. 25 Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsajéé santa nkúhu nga kuichú nistjin nga k'ui ngáhana xi tsetsehe má batéxuma Nt'ianá.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'a kuítsu nga najmi behe
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíaná, as'ai incha ngji asuntu tjennki xi 'mi Yá Olivo. ²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ngatentoo n'endyjajihuuu yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná: “Ts'in'úhun nda bastuu ko ndzjoya chutsanko.” ²⁸ Tunga nk'iehé nga kj'uaiya ngáhana ngabayoo, kfin títjunnuu Galilea.

²⁹ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'íinndyjajihun yjoho, tunga an najmi.

³⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xantó niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.

³¹ Tunga b'ahá tá kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa tjihin nga kuayákoho, tú nku nga ts'inkiéná yjoná nga behe.

B'a tá incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntíaná
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² As'ai incha tsichu nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tintsuubahanu ei. Kfinnchjako maná Ntíaná ján.

³³ Ngjiko Pedro, Santiago ko Jua. Kik'atuts'ihin nga kik'ie baba nkjúhun ko kis'entahá rá. ³⁴ B'i kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin animaná xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínk'ienna. Tintsuubo ei ko tintsuuba ndo.

³⁵ As'ai ngjindju sa ichí ko yo kingjénsten ankjin santaha t'anankiu. Kinchjako Ntíaná nga tsankihí tsa kama kj'ua t'axihin chuba xi má nga un skuehe. ³⁶ B'i kitsú:

—Na'mi, na'mi chí, ji xi mahi n'ei tu mí nihí ni. N'ekj'a t'axínni kjuanimá xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

³⁷ As'ai ngjise ngáha rá jóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—Simon, ¿a kisufei? ¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuahi nga kuakinchin tik'uin? ³⁸ Tintsuuba ndo ko chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu, tunga yjonintenuuhú xi najmi tíchúkuahá.

³⁹ As'ai Jesu tá ngji nchjakohó ngáha Ntíaná ko tá kuihí éen kitsú ngáha.

⁴⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjintu já ni'yakuyóo, tá kjintuféhé ngáha nga j'aisehe, at'aha táb'échja suba nijñoó tunkun jóo. Najmi tá be nkú incha kitsúhu.

⁴¹ As'ai tá kik'óya ngáha Jesu niyá xi ma jahan ko b'a kitsúhu jóo:

—¿A tu nku kisuntuféhé so ko tín'ekj'áíyo? Ja kama. Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴² Tisintjoon ko tjián. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'in j'aichj'anjé Jesu
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Nk'ie nga tá tínchjaha Jesu, tu j'aihí Judá, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjun xuta xi kits'in nibá já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi tá tjihin xá. Incha y'a kicha ndju ko yá nga incha j'ai.

⁴⁴ Nda xi títs'ínkjas'en Jesu tsinchá'a títjun jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Chjúbó ko t'e'yún sisiun nga tankinkoo.

45 Nk'ie nga j'ai, tjen'yún ngjik'úhún rā Jesu kō b'a kitsúhú nga kikjexu'ba: —Ji ndā maestru.

46 As'ai incha jakj'ánijéhe jóo Jesu. 47 Tunga nkuhú kichā ndju ts'asje nku ndā xi síjña yō. Kits'in'uhun nku ndā musuhū ndā na'mi tíjuun. Tsatet'a tjabaxínñju.

48 As'ai b'i kitsúhú Jesu jóo:

—¿A ndā ndyjená? ¿Á ixí kichahá kō yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú?

49 Kkí nistjin tsásinjñajinnu nga tsakuyá má ma natsihin nínku. Najmi kichjubénijénú. Tunga tjihín ni nga kuitjusun éhen Ntjaná, kui nga b'a tímaha.

50 As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsásinjña suba Jesu.

51 Tunga nkuhú ndati xi tū najyun tjabehé kam'otikjájnuhu yjohō nga tjennkihí Jesu, kui xi tā jakj'ahā jóo. 52 Tunga tsinkféhén najyun tjabehé kō tsanka kisti.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun já tjixá judio

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 As'ai incha ngjiko jóo Jesu nginkun ndā na'mi tíjuun. Yō kama ñjakú ngayjee já na'mi k'akú kō jáchá xi tā tjihín xá kō já chjine'éhen kjuatéxumoō.

54 Máha Pedro, kitsjennkí kjihín Jesu santa nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha ndā na'mi tíjuun kō y'eññajihín já jun xi kunntá yō nga kits'insut'á ts'ihin yjohō t'a nd'íu.

55 As'ai já na'mi k'akú kō ngayjee já tjixóo tsangisjai ni xi kama kjanít'aha Jesu tū xi kama n'ek'iehen, tunga najmi incha kisakúhú rā ni xi kjanínehe Jesu. 56 At'aha ndaha tsa nkjin maha xi incha kitsjá tsank'á éhen nga ngji kontraha Jesu, tunga najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. 57 Tjin xi incha tsisintjen kō tsatéjéne tsank'á Jesu nga b'a incha kitsú:

58 —Jin kinu'yái nga b'a kitsú ndai: “An ts'inxúya nínku xu'bj xi xuta kits'innda. Jan nistjin kjesintjen ngáhana kj'ai xi najmi máha xuta ts'innda.”

59 Tunga tū nkú najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. 60 As'ai tsisintjen ndā na'mi tíjuun nga ngji sinjña kamasehen ayoo kō kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kujixinní? ¿Á b'a tijncha tsuhu jóo nga tifi kontraha ri?

61 Tunga najmi chumi ni kitsúhú Jesu. Ndaha nku én najmi kinchja. As'ai tá kingjásjaiyaha ngáhā rā ndā na'mi tíjuun:

—¿A ji xi kits'in nibá Ntjaná, xi Ntíhí Ntjaná?

62 B'i kitsú Jesu:

—An xi tibixin. Choo Ntíhí Ndx'ijun nga k'úéñnat'aha Ntjaná xi tjihín nga'yún kō nga nibajin nintj xi tjin nk'a ján.

63 As'ai kikjetiyajen najyun xi yja ndā na'mi tíjuun. B'a ts'in tsakúchji ndo nga najmi kisasihín én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¿A machjén saná já testiyú? 64 Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntjaná nga kuanchja. ¿Nkú manúu?

Ngayjee jóo b'a incha kitsú nga tjeheñ rā ngabaya Jesu. 65 As'ai tjin xi tsatétéjnu Jesu nga kik'aya. Y'é'ma ankjin kō y'éhe kō b'a incha kitsúhú:

—Tixínyai xi nkúhu ndā profeta, ¿yá xi kuak'íehi?

Já jun xi kunntá yō tá incha kik'onjin Jesu.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Nga kab'ejña Pedro kintee xi tjehen natsin ni'yoq, tu j'aihi nku na musuhu nda na'mi titjuun. 67 Nk'ie nga kieke nga tits'insut'a yjoho Pedro t'a nd'iu, as'ai tu nku tsasehé ra ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoj Jesu xi chá Nazaret.

68 Tunga najmi kits'inkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:

—Najmi be ndo. Najmi be ni xi tibixín.

Tsitju yo nga ngji má xi tjehen tjen ankjua natsiun. As'ai kikjintá nku xanta. 69 Na musu ta kiekehé ngáha ra ko kik'atuts'ihin nga b'a kitsúhu xuta xi tjincha yo:

—Kui chá ta mako jmi xu'bo.

70 Ta najmi kits'inkiehé ngáha yjoho Pedro. Sa kutju já xi tjincha yo b'aha ta incha kitsú ngáha ra:

—Kjuaxi kjáihin nga ta ji makoi jóq. At'aha Galilea nibáhani.

71 As'ai ndjá kinchja Pedro ko ixí Ntjanáha kits'inkie nga b'i kitsú:

—Najmi be nda xi tibixiún!

72 Kui chubo tjen'yún kikjintáha xanto niyá xi ma joho ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsúhu Jesu: “Kintehé ni nga kjintá xanto niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjin.” Nk'ie nga j'áitsjehen Pedro én xu'bi, kikjintá.

15

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Nk'ie nga ja kama seen, incha y'endako xinkjin já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tihin xa ko já chjine'ehen kjuatexumoq ko ngayjee já tjíxa xingisoq. As'ai tji'yúhún ts'ihin ra Jesu nga incha ngji ts'inkjas'ehen Pilato. 2 B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi nda rejhi xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi tibixín.

3 Nkjin nkjún ni xi kikjanínehe já na'mi k'aku. 4 Kui nga Pilato ta kingjásjaiyahá ngáha ra Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi k'úinní? Tasinñjú ma ri xi nkú ts'in nkjin maha ni xi tikjanínehi jóq.

5 Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjún ra Pilato.

B'i ts'in kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

6 Nk'ie nga xki S'í Pascua, b'ejña ndai Pilato nku nda nubayá xi banki xuta nantia. 7 Kui nstjiun kjia'yún nku nda xi 'mi Barraba ko já xi kamakoho nga kikjanko já Roma. Kui xi incha kits'ink'ien anjima nga b'a incha kits'in. 8 As'ai incha j'ai xuta nkjiun ko kik'atuts'in nga tsankihj Pilato nga ts'in xi nkú ts'in xki s'i.

9 B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha xuta nkjiun:

—¿A mjenyu nga k'uejña ndainyu nda rejhi xuta judio?

10 B'a kitsú at'aha kamankjihin nga tíma xin k'un já na'mi k'aku ngat'aha ni xi tits'in Jesu ko nga kui kjuaha nga incha kits'inkjas'ehen ra. 11 Tunga já na'mi k'akuhú tsinchá'a xuta nkjiun tu xi kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndaihi ra. 12 As'ai b'a kitsú Pilato:

—Nda xi nda rejhi xuta judio bixiún, ¿mí xi ts'ihin?

13 B'a incha kitsú xutá nkjiun nga kikjintáya:

—iTjat'a kruj ndo!

14 B'ahá tá kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjihin xi kits'in ndo?

Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa xuto:

—iTjat'a kruj ndo!

15 Pilato bi mjehe nga tsjo k'úehé xutá nkjiun, kui nga kits'in ndáihí ra Barraba ko kitsjá kjuá nga s'ehé Jesu ko nga s'et'a kruu. 16 As'ai já juun jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorjo. Kinchja njaha ngayjee já jun xinkjín. 17 Incha kits'inngja Jesu nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. Ko incha kits'innda nku corona na'yá xi y'é'a nintaku. 18 As'ai incha kik'atuts'in nga kik'aya:

—Antahi, ndá rejhi xutá judio.

19 Incha jakj'á nku yáxá nga kik'onntjai nintaku Jesu ko tsatétéjnu. Tsinchakunch'int'ahá nga kik'aya. 20 Askahan nga ja kamahá nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon ko kits'inngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tu xi nguát'a kruuhu.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Nku ndá nanki Cirene xi Simon 'mi, Alejandro ko Rufo ntíhi. Jná j'aihi ndo ko nk'ie nga tíf'a yo, kin'e kjuá'yúhún rá nga k'uanji kruuhu Jesu. 22 As'ai incha ngijko Jesu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhu ra: Antehé Nintaku Anjima. 23 Kik'áihí nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga najmi kik'ihí Jesu niu.

24 As'ai incha kingját'a kruu. Já juun incha tsakjánya xihí xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'ihin, tu xi b'a ts'in skuéhe má t'íaha xi sákúhu rá nga nkúnkú. 25 Chubá nja nga tá jyuun kis'et'a kruu Jesu. 26 Nku yáte kis'et'a mí kjuaha nga tín'ek'iehen. B'i ts'in kis'et'ahá yátee: “Ndá rejhi xutá judio.”

27 Tá kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjúhún. 28 Yo tsitjusun ni xi y'é't'a Isaiá nk'ie nga b'a kitsú: “Nkujihín kamako já xi bangane kjuatéxumaha Ntjaná.” 29 Xutá xi tjincha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixín. 30 ¡N'ek'anki yjohí! iTitjudent'ai kruu!

31 B'a tá ts'in kik'ayahá já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kamahá ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. 32 Katitjudent'a kruu nd'ai, tsa kui xi kits'in nibáha Ntjaná, tsa kui xi ndá rejhi xutá Israel. B'a ts'in chahaná ko s'ejinná ma.

Ko já xi kjintut'á kruuko Jesu tá ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Nk'ie nga tsichu chubá te jo nga nistjiun, kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chubá jan nga ngixuun. 34 Chubá jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntjana, ji Ntjana, ¿á kan'e nga mahani?

³⁵ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu ra xinkjín:

—Tasinñju. Nda profeta Eliá tinchjaha ndo.

³⁶ As'ai tsangatsanka nku nda xi sjíña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxa nga kits'ínk'ik'uhun Jesu tu xi k'úhi ko b'i kitsú:

—Chúya maá. Chase ma raá tsa nibá Eliá nga kjéjehen t'a kruu.

³⁷ As'ai 'yún k'ikjintáya Jesu ko k'ien. ³⁸ Nk'ie nga b'a kamo, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. Jo tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee.

³⁹ Máha nda jun k'akuhu já juun xi kabasinjña ankjín Jesu, nk'ie nga kint'é xi nkú ts'in k'ikjintáya ko nga k'ikie xi nkú ts'in k'ien Jesu, as'ai b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáñin nga kui ndai xi Ntíhi Ntjaná.

⁴⁰ Yo kjint'á kabincha k'ua jminchjín xi tíncha base. Ajihin jminchjún ta kabasinjñajin Mariá Magdalena, Mariá xi naaha maha Kuse ko Santiago xi nti kuts'i, ko na Salome. ⁴¹ Kui jminchjín xu'bi xi kitsjennkíhi ko tsasinkoho Jesu nk'ie nga y'ejña ante Galilea. Ta tíncha ya yo kj'ai jminchjín xi ta incha j'aikoho Jesu nanki Jerusalem.

B'i ts'in kis'eyanji Jesu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Kui nistjiun tis'enda ni xi ts'e s'iu, at'aha ja tibichú tiña nistjin nkjúun. Nk'ie nga ja tíma jyun, ⁴³ j'ai nku nda xi 'mi Kuse xi nanki Arimatea nibáha, xi ta nda tjíxa k'aku. Ta tikuyaha nistjin nk'ie nga kuatexuma Ntjaná. Kui xi kama k'un ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu.

⁴⁴ Kama nkjúhun Pilato nga kutjuhú k'ien Jesu. As'ai kinchjaha nda jun k'akuhu já juun ko kingjásjaiyaha tsa ja ka'me Jesu. ⁴⁵ Nk'ie nga kitsúyaha nda jun k'aku niu, as'ai kitsjaha Kuse yjonintehe Jesu.

⁴⁶ As'ai ts'atse Kuse nku najyun. Kui xi k'ontikjájnu yjonintehe Jesu, nk'ie nga kikjejen t'a kruu. As'ai ngjngjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxiu ko kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankjuá tsjó. ⁴⁷ Mariá Magdalena ko Mariá xi naaha Kuse incha k'ikie má xi tjehe kis'ejña yjonintehe Jesu.

16

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuaty, as'ai Mariá Magdalena, Mariá xi naaha Santiago maha ko na Salome ts'atse ni xi sinjne, tu xi ngjuaingjájnuhu ra yjonintehe Jesu. ² Nk'ie nga ta jyun ta jjuhun nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjó, incha ngji tsjó nga ja tíju ts'iu. B'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

³ —Yá xi kjéxinná ndjio xi tíchjane tsjó?

⁴ Tunga nk'iehé nga incha tsase, k'ikie nga ja kan'e t'axín ndjio chánkantsú xi kis'echjane ankjuaha tsjó. ⁵ Incha jas'en tixa tsjó ko k'ikie yo nku ndati xi yja nku najyun ndju taba nga kab'ejña andai kixihí tsjó. Kitsankjún jminchjún.

⁶ Tunga b'ahá kitsú ndatiyu:

—Najmi tu binkjun. Jesu xi nibáha Nazaret xi kis'et'a kruu tbinchisjó. Ja kaf'áya ngáha ra ngabayoo. Najmi ta tjíhin ei. Chasoo ei má nga kis'ejña.

⁷ Tunga b'ihí tankínk'ihun já ni'yakuyaha ko Pedro nga ante Galilea ngjuai tíjuhun Jesu. Yo skué xi nkú nga kitsúhu.

⁸ As'ai ixí t́incha b'atsé nkjúhún ts'íhin jminchjún nga tsitju aya tsjóo ko yún incha ngji. Ndaha nku é n najmi incha kinchja at'aha t́incha tsankjún.

B'i ts'ín kik'atuts'íhin Jesu nga tsakúchiji yjoho xuta ni'yakuyáha
(Jn. 20:11-18; Lc. 24:13-35)

⁹ Nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo nga ta jyuhun nistjin xi t́ib'atuts'íhin ra tuntjóo, títjun tsakúchiji yjoho Mariá Magdalena xi kik'asjejihín yatu jáninda.

¹⁰ Kui xi ngji tsúyaha já xi kitsjenko Jesu xi ta tjintu baba ko t́incha kjintá.

¹¹ Tunga nk'iehé nga kint'é jóo nga t́iña t́ik'un Jesu ko nga Mariá Magdalena kabakúchiji yjoho, najmi kis'ejihín ni xi kitsú Mariá.

¹² Askahan kj'ai ts'ín tsakúchiji yjoho jo já ni'yakuyáha Jesu xi t́incha ts'ín niyá nga t́incha fi j́há. ¹³ As'ai incha kik'óya ngáha já xi joo nga ngji tsúyaha já xingisoo, tunga tu nkú najmi kis'ejihín ra ni xi kitsú já xi joo.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ As'ai tu chahán tsakúchiji yjoho Jesu já ni'yakuyá xi te nkuu nk'ie nga kab'entut'á yámixo. Ndjá kinchjako at'aha najmi s'ejihín ko ndjá tjintuyá anjímaha, at'aha najmi kis'ejihín ni xi kitsúyaha xi kieke Jesu nk'ie nga ja j'áiya ngáha ra ngabayoo. ¹⁵ B'i kitsúhu jóo:

—Tankiún nga ngúsuhun asuntee ko t'enijmíhuu é n da tsuhu Nt́ianá ngayjee xuta xi t́ín. ¹⁶ Xi s'ejihín é n da tsuhu Nt́ianá ko saténtá, kui xi k'uanki. Tunga xi najmi s'ejihín, kui xi ndyja. ¹⁷ Xuta xi s'ejihín é n da tsuhu Nt́ianá ts'ín kui kjuankjún: ngajona k'onsjehe jánindo, kuinchja kj'ai kj'ai é n xi t́ín, ¹⁸ kuak'áya ntsja ye, tsa t́ín nki ch'onk'un xi k'úi, najmi chumi nihi xi ts'íhín, ko nguénne ntsja xuta un ko kamanda.

B'i ts'ín ngjinji Jesu nk'a ján
(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Nda Nt́ianá Jesu, nk'ie nga ja kinchjako já ni'yakuyáha, as'ai ngjinji nk'a ján ko y'ejnat'aha Nt́ianá. ²⁰ As'ai incha tsitju já ni'yakuyóo nga y'énjímí éhen Nt́ianá ngayjee ante xi t́ín. Nda Nt́ianá tsasinkohó ko kits'ín kjuankjún nga tsakúchji nga kjuaxi é n xi t́incha b'énjímí já ni'yakuyáha.

Xujun xi y'é't'a Luca én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in b'atuts'ihin ra xujuin

¹ Nkjin nkjún maha xuta xi kama mjehe nga k'uet'a ch'ich'in xujun ni xi kama ajinni, ² xi nkú ts'in tsakúyani já xi tunkun kikiéhe niu santaha nga tuts'ihin ni ko xi kik'ai xaha nga y'énijmi éen. ³ Kui nga ko ta an, nda xinkjián Teofilo, kingjasjáya sisihinna xi nkú ts'in niba tuts'ihin ra ngayjee niu, ko b'a mana nga nda tjin nga k'uet'a ch'ich'ihin ni xu'bi. ⁴ B'a títs'ian tu xi b'a ts'in cha kixi sisihinni ni xi tsinchiyái.

B'i ts'in kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jua Bautista

⁵ Nístjin nga tsatéxuma nda rej Herode ante Judea, ta y'ejna nku nda na'mi xi kik'in Zacaria xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Abia. Ko Isabel xi chjuúhun maha, kui xi y'aha ra ntjehe Aaron. ⁶ Nga joo naxu tsincha nginkun Ntjaná. Najmi tjin xi kama ts'innijéhe ra tsa mí nihi, at'aha incha ts'intjusun ngayjee éhen Ntjaná ko kjuatéxumaha Ntjaná. ⁷ Tunga najmi tjihin ra ntí, at'aha ntí Isabel ko ja chá nkjún nga joo.

⁸ Nk'ie nga tjihin nda na'mi Zacaria nginkun Ntjaná xi nkú ts'in tjehe ra ntjehe ⁹ xi nkú ts'in tijnaha já na'miu, kui kikanéhe nga kjuas'en ante nkjún ninku xi má nga k'ueti ni xi sinjne. ¹⁰ Ngayjee xuta nantjo kabincha natsin ninku nga tjincha nchjako Ntjaná nk'ie nga títi ni xi sinjne.

¹¹ Tu kama chjihí ra Zacaria nku ntítsjehe Ntjaná xi kabasinjnat'a nga kixihí nahan xi má nga s'etisun ni xi sinjne. ¹² Ixi b'ahá kamaha Zacaria nk'ie nga kikié ntítsjee ko tu ni xi kitsankjúhún. ¹³ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Ji Zacaria, najmi tu binkjuin. At'aha Ntjaná ja tsasínñjuhú ni xi tsinchihí. Isabel xi chjiihin maha tsjáhi nku ntíx'in, ko Jua t'et'aihí ntíu. ¹⁴ Yún s'ehi kjuatsjo ko nkjin xuta xi ta s'ehé kjuatsjo nk'ie nga tsín ntíhi, ¹⁵ at'aha kui xi chánka kama nginkun Ntjaná. Najmi k'úú binu ko ta ndaha xán. Tséjihin ra Espiritu Santo kintehe ni nga tsín.

¹⁶ Ts'ín nga nkjin nkjún xuta xi ntje Israel tjehe ra ts'ínk'óttiyak'un ngaha Ntjaná xi Ntjaha maha. ¹⁷ Kui xi tjun k'juái ko s'ejñajihin Espirituhú ko nga'yúhun Ntjaná xi nkúhu nda profeta Eliá nk'ie. Kui xi ts'ínk'óttiyaiya animaha xi t'i mi na'mi tu xi ts'íntjoho ntíhi. Ko ts'ínk'óttiyaiya animaha xuta xi ndjá tjintuyaha tu xi naxu kamankjihin ra xi nkú ts'in naxu mankjihin xuta xi naxu tjíma nginkun Ntjaná. B'a ts'in k'uéndaha nku naxinantá xi tjíndaha yjoho nk'ie nga ts'ínkjáihin Ntjaná.

¹⁸ As'ai b'a kitsú Zacaria nga kingásjayaha ntítsjee:

—¿Nkú ts'in skuehena nga kjuaxi ni xi t'i miní? At'aha ja chá nkján ko tachjuúnna ja ta tjin nkjún nú.

¹⁹ B'a kitsú ntítsjee:

—An xi 'mina Gabriel. An xi tijná nginkun Ntjaná. Kan'e nibána xi má nga kuinchjakohe nga xinyaha én nda tsu xu'bi. ²⁰ Nd'ai kama nimaj ko najmi ta kama chubahani santa nkúhu nga kuitjusun én xi kuaxihin, at'aha najmi kuas'ejihin éna. Kui xi kuitjusun nístjin xi tjihin nga kuitjusun.

²¹ Máha xuta nantjo, kabincha natsiun nga tókuyaha Zacaria. Kis'entaha ra at'aha tib'andayaha Zacaria aya nkjún ninku. ²² Tunga nk'iehé nga tsitju yo, najmi ta kama kinchjakohe xuto. As'ai incha kamankjihin xuto nga tjin ni xi

kikie Zacariá aya nkjúhún nínku, at'ahá tǔ ntsjahá tít's'ínchjén nga tínchja. Já nǐstjǐún kǔ tǔ nku b'ahá ts'ín y'ejña nǐma. ²³ Nk'ie nga ja kama ndjuú xáha, as'ai ngǐ ngáha nǐyaha.

²⁴ Askahan kik'a ntí Isabel, chjuúhún Zacariá. Un sá kamahá nga najmi tsitju nǐyaha tǎchjúún. B'ǐ kitsú: ²⁵ "B'a kits'ínkǔna Ntǐaná tǔ xi najmi tǎ ch'on ts'ín kuásehena xǔta."

B'ǐ ts'ín kitsúya tǐjun nku ntǐsje nga tsín Jesu

²⁶ Nk'ie nga j'a jun sá, as'ai kits'ínkǐ Ntǐaná ntǐsje Gabriel nanki Nazaret, nanki xi tǐnjǎjihún ante Galilea. ²⁷ Nku én ngǐkǔhǔ ntǐsje nku tǎkjín xúnkú xi 'mi Mariá, xi ja tǐndakǔhǔ nga kuixankǔ ndá xi 'mi Kuse, xi ntjehé ndá rej David y'ahá rá. ²⁸ Jas'en ntǐsje má tǐjña tǎkjún kǔ b'ǐ kitsúhǔ:

—Antahi. Tse nkǐún kǔandá xi tǐ'baihi. Nda nkǐún ts'ín basehi Ntǐaná.

²⁹ Nk'ie nga kikie Mariá ntǐsje kǔ nga kint'é niú, ǐxǐ b'ahá kamahá kǔ kingǐásjaiyaha yjohǔ nkú tsuhú rá kǔasuniñǔ. ³⁰ As'ai b'ahá tǎ kitsú ngáha ntǐsje:

—Jǐ Mariá, najmi tǔ binkjuin. Kǔandahá Ntǐaná tǐtsjáhi. ³¹ Nd'ǎi nku ntí ch'ǎi, nku ntǐ'ín s'ejñahi. Jesu k'úét'aihǐ ntǐú. ³² Kui xi nku ndá chánka kǎma kǔ Ntǐhǐ Ntǐaná xi tǐjña nk'a ján k'úhún. Ntǐaná ts'ǐn nga kui xi kǎma ndá rej xi nkúhu ndá rej David, at'ahá kui xi ntjehé David. ³³ Kuatéxumahá nǎxinantá xi y'ahá rá ntjehé Jacob santaha tǔ nkǐhé ni kǔ najmi tǐjín xi kǎma kǐ'é'ahá xáha nga kuatéxuma.

³⁴ B'a kitsú Mariá nga kingǐásjaiyaha ntǐsje:

—ǔNkú ts'ín kuǐtǐjusun ni xu'bi? At'ahá najmi kǐe tǐjǐna x'ín.

³⁵ B'a kitsú ntǐsje:

—Espiritu Santo nǐbajenk'úhin kǔ nga'yúhún Ntǐaná xi tǐjña nk'a ján k'ué'makǔhǔ ri nk'íéhén. Kui kǔaha nga Ntǐhǐ Ntǐaná k'úhún ntí je xi tsǐún.

³⁶ Isabel xi nǎ xinkǐ maha ja tǎ y'a nku ntí, ndaha tsa ja chá. Nǎ xi ntǐ kitsú xǔta jun sá ja tǐjǐn nd'ǎi. ³⁷ Ntǐaná bi najmi tǐjǐn ni xi najmi mahá ts'ín.

³⁸ As'ai b'a kitsú Mariá:

—An xi nǎ musuhú Ntǐaná. B'a katumana xi nkú nga kuakixǐnnǐ.

Nk'ie nga b'a kitsú Mariá, as'ai ngǐ ngáha ntǐsje.

B'ǐ ts'ín ngǐtsubek'ún Mariá Isabel

³⁹ Kui nǐstjǐún y'enda yjohǔ Mariá kǔ ngǐ kǐtsǎ kǐtsǎ nku nanki ǐchǐ xi tǐnjǎjihún asunntu tǐenkǐ xi tǐjín ante Judea. ⁴⁰ As'ai jas'en nǐyaha Zacariá kǔ kǐkǐaniñaha Isabel. ⁴¹ Nk'ie nga kint'é Isabel kǔasuniñaha Mariá, kits'ín nǐyá ntí xi y'a kǔ j'aitsejihún rá Isabel Espiritu Santo. ⁴² As'ai 'yún kinchǎ Isabel nga b'a kitsú:

—Ajǐhún ngayehé jmichjúún 'yún nda kits'ínkǔ sahi Ntǐaná jǐ kǔ 'yún nda kits'ínkǔ ntí xi kǐch'ai. ⁴³ Tǔnga, ǔyáhá ni an nga nǎhǎ Chá Ntǐaná kǐ'uaisehena? ⁴⁴ At'ahá nk'ie nga kuant'e kǔasuniñahi, ǐxǐ kuats'ín nǐyá tsjohǔ ntǐná aya kǎnts'á. ⁴⁵ Á b'a ndaha ri jǐ xi kis'ejihin ri nga tǐjǐn nga kuǐtǐusun én xi kitsúhi Ntǐaná.

⁴⁶ As'ai b'ǐ kitsú Mariá:

A b'a 'yún chánkaha Ntǐaná tǐtsu anǐmaná.

⁴⁷ Tǐts'intsjohǔ Ntǐaná xi kunna.

⁴⁸ At'ahá xi batéxumana kik'axkǐhina an xi kinte tǐen.

Nd'ǎi kǔ santaha tǔ nkǐhé ni:

"Á b'a nda kits'ínkǔhǔ ri Ntǐaná", kuǐtsuna xǔta.

49 At'ahā ni xi i ja kits'ínkōna xi tǐhìn nga'yún.
Nkjún j'áin xi ts'e.

50 Kui xi base nímaha xuta xi benkjúhün,
xuta xi kis'e kō xi tǐn kō xi s'e.

51 Tsakúchji nga'yúhün nga kits'ín ni xi i.
Kits'índzjoya xuta xi ngak'un b'asje yjohō.

52 Kikjexíhìn xáha jmirej,
kō ts'asjenk'a xuta x'an.

53 Kitsjáha ni xi nda xuta xi najmi tǐhìn nichine,
kō kits'ínkji tiya xuta nchínōo.

54 Tsasinkō xuta Israel xi xuta musuhü maha,
j'áitsjehen kō tsase nímaha,

55 xi nkú kitsú tǐjuhün ntǐe cháná,
Abraham kō ntǐe xi s'ehē askahan.

56 Jan sá kamaha Mariā nga y'ejñakō Isabel. Askahan kik'óya ni'yaha.

B'í kama nga kitsin Jua Bautista

57 Tsichu nǐstjin nga tsíhìn ntǐ Isabel. Nku ntǐx'in kitsihìn. 58 Nk'ie nga kint'é xuta xi tǐjint'á tiñaha kō xuta xinkjín nga Ntǐaná tsase nímaha Isabel, ta tsjo nkjún incha kamaha kō kui. 59 Nk'ie nga tsichu nǐstjin jǐhìn ntǐü, ngǐ ts'íhìn ni circumcision kō mjehe xuta nga Zacariā k'úin ntǐü xi nkú 'mi na'mihǐ.

60 Tunga b'ahá kitsú naaha ntǐü:

—Najmi. Jua tǐhìn nga k'úin.

61 B'a incha kitsú xuta:

—Tunga najmi tǐhìn xuta xinkju xi b'a 'miu.

62 As'ai kingjásjayaha na'mihǐ ntǐü mí j'áihìn xi mjehe k'u'et'a. 63 Tsanki Zacariā nku yáte ichi kō b'í ts'ín y'et'a: “Jua k'úin”, kitsú. Kama nkjúhün ngayjee xuta xi tǐncha yo. 64 Ta kuihi chubō kama kinchja ngáha Zacariā kō kik'atuts'in nga kits'íntsjohō Ntǐaná. 65 Kitsankjün ngayjee xuta xi tǐn tiña andai ni'yaha kō kinchjanǐmíyaha ni xi kamoō xuta xi tǐntu ngayjee asunntu tǐnkjǐ xi tǐn ante Judea. 66 Ngayjee xuta xi kint'é niü y'éjintak'un kō b'í incha kitsú anímaha:

—¿Yá xi kama ntǐü nga kama chá?

At'ahā nga'yúhün Ntǐaná tǐñajihìn.

B'í ts'ín kinchjanǐmíyaha Zacariā Jua

67 J'aitsejǐhìn ra Espiritu Santo Zacariā, na'mihǐ ntǐü. Kits'ínkinchjaha xi nkúhu nku nda profeta nga b'í kitsú:

68 ¡Kan'etsjohō Ntǐaná xi Ntǐaha xuta Israel,
at'ahā j'ai ts'ín ndaíhǐ xuta xi ts'e!

69 Ja kits'ín nibá nku xi tǐhìn nga'yún, kui xi ts'ínk'an kiná,
nku xi y'ahā ra ntǐehe David, nda xi kint'é'éhen Ntǐaná.

70 Kui ni xi kinchja nǐstjin nk'ie,
nga kits'ínkinchja já profetaha.

71 Kitsú nga k'uasjéjinná ajihìn já kontraná,
ajihìn nga'yúhün ngayjee já xi unkiená.

72 Kitsú nga kuase nímaha ntǐe cháná,
nga najmi ts'ínchaya ni nda xi y'enda nk'ie.

73 Kitsúya kixǐhǐ Abraham xi ntǐe cháná maha,

74 nga ts'ín ndaíná ajihìn já kontraná,

tụ xi najmi kuinkjúhunná nga kuinú'yá'éhéén,
 75 nga je kọ naxụ kuintsubaá nginkun ngayjee nistjinná.

76 Kọ ji, ntí íchína,
 ji xi k'úhin nda profetaha Ntíaná xi tíña nk'a ján.
 At'aha ji xi k'úin tíjuihin Nda Ntíaná,
 ji xi k'úendai niyáha.

77 Kuakúchjihị xuta xi ts'e yá xi ts'ínk'ankihị,
 nga kama ndyjat'aha ngatitsuhun.

78 Chánka kjuanimá tak'uhun Ntíaná,
 xi nkú ts'ín ma chji ts'íu nga nibá ma seen,

79 tụ xi ts'ín ndzjehen rá xuta xi tíntu má jyuun,
 má tjen nk'íéhen ngabayoo,

tụ xi tsániyáhaná nkú ts'ín kuintsubajían kjuajyu.

80 Ntíu tụ nku kisáhá kọ kama nkjink'un. Ante kixiu y'ejña santa nkúhu nga tsichu nistjin nga tsakúchjihị yjoho xuta Israel.

2

B'i ts'ín kitsin Jesu (Mt. 1:18-25)

1 Nistjin ján nda tíjun Augusto Cesar kitsjá kjuá nga nguait'a xi nkú tjin máha xuta xi batéxumaha ndo. 2 Nk'ie nga j'áisun tíjun j'áíhin xuta, nda Cirenjo tíjhin xá ante xi 'mihí Sirjá. 3 Ngayjee xuta nankihí incha ngjik'íét'a yjoho. 4 Nazaret tsitju Kuse, nanki íchí xi tíñajihín ante Galilea, nga ngji Belen, nanki íchí xi tíñajihín ante Judea. Yo má nga kitsin nda rej David, kọ Kuse tá ntjehe David y'aha rá. 5 Yo ngjik'íét'a yjoho nga tjenko ts'íhin María, tachjuún xi tíñako. Ntí ja y'a María kui chubo.

6 Kọ ni xi kama, nk'ie nga ja tíntu yo, tụ tsichuhú nistjin nga tsín ntíhi María. 7 Kitsihín ntí tjuhun. Kik'ontikájnu nusti kọ kits'ínkájñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu, at'aha najmi tá tjihin ante aya ni'ya má nga ts'ínk'a nistjen xuta xi ts'ín niyá.

B'i ts'ín incha j'aisehe já bastuu ntí Jesu

8 Tíña nanki Belen tíntu ajin jñoó já bastu xi tíntu kunntá jyun chutsankaha. 9 As'ai tjen'yún nkúhú ntítsjehe Ntíaná tsakúchjihí yjoho, kọ kjuachánkaha Ntíaná kits'ín ndzjen chji chji má xi tjehe kab'entu jóo. Tụ xi incha kitsankjúhún jóo. 10 Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Najmi tụ binkjun. At'aha én nda tsuhú kjúái xinyanuu, én xi ts'ín nga k'úétsjoho ngayjee xuta. 11 At'aha ngandanuu nankihí David kuatsin nd'ai nku xi ts'ínk'ankinuu, kui xi Cristo xi Nda Ntíanuu. 12 B'i ts'ín chahanu ntíu. Nusti kitikájnu nga kjiñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu.

13 Tjen'yún j'ainchat'ahá rá ntítsjee nkjin nkjún sa ntítsje xi nibaha ndjiojmi ján. Kui xi kits'ínsjoho Ntíaná nga b'í incha kitsú:

14 jKas'ehe kjuachánka Ntíaná nk'a ján,
 kọ t'anankiu kas'ehe kjuajyu xuta xi nda tíntuyáha!

15 Kọ nk'ie nga ja incha ngji ngáha ntítsjee nk'a ján, b'í ngján kinchjako xinkjín já bastuu:

—Tjián Belen. Tjihínseé ni xi kamoó, ni xi kuatsúyaná Ntíaná.

16 As'ai incha ngji kitsá kitsá yo kọ kisakúhu María kọ Kuse kọ ntíu nga kjiñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu. 17 Nk'ie nga incha kíkíe ntíu, as'ai

kitsúya ni xi kik'ihin nga kis'ejña chjihí ntíu. ¹⁸ Kó ngayjee xuta xi kint'é niu kama nkjúhün ni xi tüncha nchja já bastuu. ¹⁹ Tunga máha María, animaha y'éjñajin ngayjee ni xi kamoó. Tú nku kits'innkjink'uhün niu. ²⁰ As'ai kik'óya ngáha já bastuu. Incha kits'inkie yjohó nga Ntjáná xi tjihin kjuachánka kó kits'intsjohó Ntjáná tú ngat'aha ni xi kint'é kó kieke. At'aha tsitjusunye ni xi kik'ihin.

B'i ts'in kisakúchji ntí Jesu nginkun Ntjáná

²¹ Nk'ie nga j'a jin nístjin, kin'ehe ni circuncision ntíu kó Jesu kik'in nga kis'et'a, kui j'áin xi kitsjáha ntítsjee María kintehe ni nga tsín ntíu.

²² Xi nkú ts'in tít'a kjuatéxumaha Moise, nk'ie nga tsichu nístjin nga tjihin nga ts'ín je yjohó María kó ntíu nginkun Ntjáná, incha ngi nanki Jerusalen tú xi s'ejña chjihí nginkun Ntjáná. ²³ At'aha b'a ts'in tít'a kjuatéxumaha Ntjáná: "Ngayjee ntíx'in xi tjun tsín, kui xi kama ts'e Ntjáná." ²⁴ Ngjikó chje xi nkú nga ts'in tít'a kjuatéxumaha Ntjáná, at'aha b'a ts'in tít'a: "Jo chutuju kó tsa jo nise xi nkú joyaha chutuju xi k'uai chje."

²⁵ Tíjña nanki Jerusalen nku nda xi 'mi Simeon. Kui xi naxu síjña nginkun Ntjáná kó benkjún Ntjáná kó tikuyáha nístjin nga kama ndáihí xuta Israel. Espiritu Santo tíjñajihin ²⁶ kó kitsúyaha nga najmi kuayá tsa najmi skue Cristo xi ts'ín nibá Ntjáná. ²⁷ Tsasín niyáha Espiritu Santo nga j'ai nínku, kó nk'ie nga j'aikohó xi cháha ntí Jesu nínku tú xi n'ehe ra xi nkú ts'in tít'a kjuatéxumoo, ²⁸ as'ai Simeon kingjáya ntsja ntíu. Kitsjáha máb'achjihí Ntjáná nga b'i kitsú:

²⁹ Ji Na'mi, ja kuasakúna kjuajyu nd'ai.

Ja kuitjusun ni xi kik'inya tíjtunní.

Kui nga tjennteheni nga kuayáhana an xi nda musuhi.

³⁰ At'aha tunkán kuakiekohona xi nkú ts'in ts'ínk'anki xuta,

³¹ xi y'endai nginkun ngayjee xuta.

³² Kui xi nkú joyaha nd'í,

kui xi ts'ín ndzjehen xuta asuntee,

kó tsjáha kjuachánka xuta xi ts'í, xuta Israel.

³³ Kama nkjúhün na'mihí kó ngaha ntíu ni xi kitsú Simeon nga kinchayaha ntíu. ³⁴ Nda kinchjane Simeon xi cháha ntíu. As'ai b'i kitsúhu María:

—Kui ntíu xi tjihin nga ts'ínkinje kó a ra kjésintjen nkjin xuta Israel. Ni xi kuakúchji nkjin xuta ngjuai kontraha. ³⁵ B'a ts'in s'ejña chjihí ni xi tíntujín animaha nkjin xuta. Tunga máha ji, b'a kamahi ni xu'bi xi nkú joyaha nku kichá xi kjuas'enjin santaha animahí.

³⁶ Kó ta síjña yo nku tachjuún profeta xi 'mi Ana, xi takjihin Fanuel maha, xi y'aha ra ntjehe Aser. Kui xi ja chá nkjún. Kjintí nga tsixan kó yatu nú kamaha nga y'ejñako x'ihin. ³⁷ Ja tjihin cháte kó katé ñju nú nga ja k'ien x'ihin. Kó tú nku natsin nínkuhú b'ejña. Nístjin nístjen ts'intsjohó Ntjáná nga b'ejña kjintía kó nga nchjako Ntjáná. ³⁸ Kui chubó ta tsichu Ana yo kó kitsjáha máb'achjihí Ntjáná nga kieke ntí Jesu. Kitsúyaha ngayjee xuta xi tüncha kuyáha nístjin nga kama ndái ngáha ra nanki Jerusalen yáha kui ntíu.

³⁹ Kó nk'ie nga ja kamaha nga kits'intjusun xi cháha Jesu ngayjee xi nkú ts'in tít'a kjuatéxumaha Ntjáná, as'ai kik'óya ngáha nanki Nazaret, nanki ichí xi tíjñajin ante Galilea, at'aha yo nankihí. ⁴⁰ Kisá ntíu kó kis'ehe nga'yún kó 'yún kama nkjink'un sa. Kó kitsjáha kjuandaha Ntjáná.

Nk'ie nga ndyjaha Jesu b'i ts'in kinchjanijmiko já chjine'éhen kjuatéxumoo

⁴¹ Xkí nú incha fi xi cháha Jesu nanki Jerusalen nk'ie nga bitju S'í Pascua.
⁴² Nk'ie nga ja jehe te jo nú Jesu, incha ngji yo at'aha b'a ts'in tjiña niyáha.
⁴³ Nk'ie nga ja je s'íu, as'ai incha kik'óya ngáha ni'yaha, tunga y'ejñahá nda chí Jesu nanki Jerusalen. Najmi kikie xi cháha nga b'a kits'in. ⁴⁴ Xuta xingisoo ra tjenjihin Jesu incha kitsú. Nku nistjin kits'in niyá, tunga nk'iehé nga tsangisajihihin xuta xinkjín ko xuta xi behe, ⁴⁵ tu najmi kisakúsajihí ra. As'ai kits'in k'óya ngáha yjoho nanki Jerusalen nga tsangisají.

⁴⁶ Nistjin xi ma jahan incha kisakúhu Jesu natsihin ninku. Kab'ejñajihin já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui jóo xi tibasínjuhu ko tjbásajiyaha Jesu.
⁴⁷ Ngayjee xuta xi tint'éhe kama nkjúhun kjuankjintak'un xi tjihin Jesu ko xi nkú ts'in títuya ni xi tichasajiyaha. ⁴⁸ Kama nkjúhun xi cháha nk'ie nga kikiéhe ko b'a kitsú naaha:

—Jí ntína, ¿á b'a kin'ekohoni? Na'mihí ko an ni xi nkjún tímani nga tbinchisjáihí.

⁴⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿Á an tbinchisjáihínú? ¿A najmi yanú tsa ni'yaha na'miná tjihin nga kúátejña?

⁵⁰ Tunga najmi kamankjihin ra ni xi kitsú Jesu. ⁵¹ As'ai kits'óyako ngáha xi cháha Nazaret ko kint'é'éen tehentehe. Ko naaha y'ejñajin animaha ngayjee ni xu'bi. ⁵² Jesu tu nku kisáhá nga kama ng'ayá ko 'yún kama nkjink'un sa. Kisasihin Ntjaná Ntíu ko xuta ta kisasihin.

3

B'i ts'in y'énjimi Jua Bautista (Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Nk'ie nga tjihin t'ion nú nga tibatéxuma nda títjun Tiberio Cesar, ko Poncio Pilato tjihin xá ante Judea, ko Herode Atipa tjihin xá ante Galilea, ko Felipe xi nda nts'e maha Herode tjihin xá ante Iturea ko ante Trakonite, ko Lisanja tjihin xá ante Abilinia, ² ko Ana ko Caifa xi já na'mi k'akuhu xuta xi ntje Israel tjehe ra, kui nistjiun Jua xi ntíhi Zacaria maha kint'é ntaha Ntjaná nk'ie nga tjiña ante kixiu. ³ As'ai kikjatsú'ba Jua ngayjee andai ntaje Jordan ko y'énjimíhi xuta nga tjihin nga ngjuaik'áha ra animaha nga saténtá, tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun.

⁴ B'a kama xi nkú ts'in y'é't'a éhen Ntjaná nda profeta Isaiá:
 Tínu'yá ntaha nku nda xi tikjintáya ante kixiu:
 “T'endo niyáha Ntjaná. Tjen naxuu niyáha.”

⁵ Ngayjee xunká xi tjin xincháha ninte,
 ko ngayjee ante ng'aya xi tjin n'e sunya.
 N'e naxu niyá tsitin xi tjin,
 ko n'e sunya niyá xi nk'ajnu nk'at'a.

⁶ Ko ngayjee xuta asunntee skué
 xi nkú ts'in ts'ínk'ankiná Ntjaná.”

⁷ Kinchjako Jua xuta xi nibak'uhun, xi mjehe nga saténtá:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuíyúhuu kjuakjahan Ntjaná xi ja tjen tíña? ⁸ Tu sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'aha ruu animañuu. Najmi tu b'a katsú animañuu: “Ntjehe Abraham ná”, tsa kuixiún. At'aha an b'a tixinnuu nga santaha kui ndjioi Ntjaná kama ts'in ma ntjehe Abraham. ⁹ Ichó ja tjiña nda nd'ai nga kuate kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stisun ko chjanik'ajin ajin nd'íu.

10 As'ai b'a kitsú xuta nga kingjásjaiyahā Jua:

—¿Mí ni xi tǐhín nga n'ei jin?

11 B'a kitsú Jua:

—Xi tǐñahā jo chinka ndju, katsjáha xi najmi tǐhín. Kó xi tǐhín nichine, b'a ta kats'in.

12 Ta j'ai k'ua já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'ahā já Romā tu xi saténtáha kó b'j incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿mí nihi xi n'ei jin?

13 B'j kitsú Jua:

—Najmi tu bitjatiúhuu nga ch'achjiú xi nkú nga ts'in tǐña.

14 Kó k'ua já jun ta kingjásjaiyahā:

—Kó jin, ¿mí nihi xi n'ei?

B'j kitsú Jua:

—Najmi tu ch'a chju'á k'ua'yúhuun ni xi tǐhín kó najmi tu chjaninóho tsa mí nihi, tsa tu xi b'a ts'in sakúhunu toon. Tsjo katumanuu xi nkú nga tǐn tima chjinuu.

15 Ngayjee xuta tu tǐncha basehé kó b'j ngján incha kitsú nga kits'innkink'un: "Kutsa kuihí Jua xi kits'in nibá Ntjáná." 16 Tunga b'ihí kitsú Jua nga kinchjakoyje xuta:

—An ntánijua tibatentakohonu, tunga k'uaíhi nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tsuhuna tsa kjenndáya n'úhu ntéhe. Kui xi Espiritu Santo kó nd'í kuaténtakohonu. 17 Kui xi nkú joyaha nda xi ts'in chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'in chunkohó ra tuniñuhu, tu xi ts'ínkj'a t'axihin tuniñu kó xin ts'ínkj'a tjabahā. As'ai k'uatjo tuniñu ni'ya njihí, kó k'ueti tjabahā ajin nd'í xi najmi ta kamaha ra kuayáyahā.

18 B'a ts'in kinchja Jua, kó nkjin sa k'ái k'uatexuma xi kitsjáha xuta nga y'énijmí én nda tsuhu Ntjáná. 19 Kó ta kinchjatiko nda rej Herode Antipa, at'ahā na Herodia tǐñako, kui xi chjuúhuhun Felipe xi nda nts'e maha Herode, kó ngat'ahā ya ngayjee ni ch'onk'un xi kits'in Herode. 20 Tunga ngatentee ni ch'onk'un xi kits'in Herode y'ésun saha xu'bj. Nubayá kits'ínkjas'en Jua.

B'j ts'in kiseténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

21 Kó ni xi kama nk'ie nga tísaténtá ngatentee xuta, ta kiseténtá Jesu. Nk'ie nga tǐnchjako Ntjáná, tsix'á nk'a ján 22 kó nibajenne chji chjihí Espiritu Santo xi nkú joyaha chutuju. Kó kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'j kitsú:

—Ji Ntján, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

Kui xu'bi ntje xi y'ahā ra Jesu

(Mt. 1:1-17)

23 Katé ra nú tǐhín Jesu nk'ie nga kik'atuts'ihín xahā. Kui xi ntíhi Kuse kitsú xuta. Kuse, kui xi ntíhi Eli. 24 Eli, kui xi ntíhi Matat. Matat, kui xi ntíhi Levi. Levi, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Jana. Jana, kui xi ntíhi Kuse. 25 Kuse, kui xi ntíhi Matatia. Matatia, kui xi ntíhi Amos. Amos, kui xi ntíhi Nahum. Nahum, kui xi ntíhi Esli. Esli, kui xi ntíhi Nagai. 26 Nagai, kui xi ntíhi Mat. Mat, kui xi ntíhi Matatia. Matatia, kui xi ntíhi Semei. Semei, kui xi ntíhi Jose. Jose, kui xi ntíhi Juda. 27 Juda, kui xi ntíhi Joana. Joana, kui xi ntíhi Resa. Resa, kui xi ntíhi Zorobabel. Zorobabel, kui xi ntíhi Salatiel. Salatiel, kui xi ntíhi Neri. 28 Neri, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Adi. Adi, kui xi ntíhi Cosam. Cosam, kui xi ntíhi Elmodam. Elmodam, kui xi ntíhi Er. 29 Er, kui xi ntíhi Josue. Josue, kui xi ntíhi Eliezer. Eliezer, kui xi ntíhi Jorim. Jorim, kui

xi ntíhí Matat. ³⁰ Matat, kui xi ntíhí Levi. Levi, kui xi ntíhí Simeon. Simeon, kui xi ntíhí Juda. Juda, kui xi ntíhí Kuse. Kuse, kui xi ntíhí Jonan. Jonan, kui xi ntíhí Eliakim. ³¹ Eliakim, kui xi ntíhí Melea. Melea, kui xi ntíhí Mainan. Mainan, kui xi ntíhí Matata. Matata, kui xi ntíhí Natan. ³² Natan, kui xi ntíhí David. David, kui xi ntíhí Isai. Isai, kui xi ntíhí Obed. Obed, kui xi ntíhí Booz. Booz, kui xi ntíhí Salmon. Salmon, kui xi ntíhí Naason. ³³ Naason, kui xi ntíhí Aminadab. Aminadab, kui xi ntíhí Aram. Aram, kui xi ntíhí Esrom. Esrom, kui xi ntíhí Fares. Fares, kui xi ntíhí Juda. ³⁴ Juda, kui ntíhí Jacob. Jacob, kui xi ntíhí Isaac. Isaac, kui xi ntíhí Abraham. Abraham, kui xi ntíhí Tare. Tare, kui xi ntíhí Nakor. ³⁵ Nakor, kui xi ntíhí Serug. Serug, kui xi ntíhí Ragau. Ragau, kui xi ntíhí Peleg. Peleg, kui xi ntíhí Heber. Heber, kui xi ntíhí Sala. ³⁶ Sala, kui xi ntíhí Cainan. Cainan, kui xi ntíhí Arfaxad. Arfaxad, kui xi ntíhí Sem. Sem, kui xi ntíhí Noe. Noe, kui xi ntíhí Lameç. ³⁷ Lameç, kui xi ntíhí Matusalen. Matusalen, kui xi ntíhí Enoc. Enoc, kui xi ntíhí Jared. Jared, kui xi ntíhí Mahalalel. Mahalalel, kui xi ntíhí Cainan. ³⁸ Cainan, kui ntíhí Enos. Enos, kui xi ntíhí Set. Set, kui xi ntíhí Adan. Adan, kui xi ntíhí Ntíjaná.

4

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Kitsejihin ra Jesu Espiritu Santo nk'ie nga nibaha ntáje Jordan, ko Espiritu Santo ngjikoḥo ante kixiu. ² Yo y'ejna yachán nístjin ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Najmi chumi nihi xi kikjine ngayjee nístjin xu'bo. Askahan kama bjoho. ³ As'ai b'i kitsú ndanindoo nga kinchjako Jesu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíjaná, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i ts'in jtít'a xujun éhen Ntíjaná: “Najmi nku tutu ninkuan xi ts'in nga b'entu tik'un xuta.”

⁵ As'ai ngjikoḥo ndanindoo nku asunntu tjenki nk'a. Kutjuhú yo tsakúyjehe má batéxuma já rej xi tjin asunntee ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen nga kuatexumaihi ngayjee naxinantá xu'bi ko kjuachánka xi tjihin. At'aha an kik'aina ko tsjaha xi kama mjena nga tsjaha.

⁷ Tsa kujsinkúnch'int'aní nga chanjúnní, kama ts'i ngayjee niu.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a ts'in jtít'a éhen Ntíjaná: “Chanjúnní Ntíjaná, kui xi Ntíhí maha ko nkúhú kui kúinú'yá'éihin.”

⁹ As'ai ngjikoḥo ndanindoo nanki Jerusalen. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha ninku ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíjaná, chjanikj'aniki yohi. ¹⁰ At'aha b'a títu xujun éhen Ntíjaná:

Ntíjaná k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin ko kuasehi.

¹¹ Kjesintjenya ntsjahi tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

¹² B'i kitsú Jesu:

—Ko b'a ta ts'in jtít'a éhen Ntíjaná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntíjaná, kui xi Ntíhí maha.”

¹³ Nk'ie nga jet'aha ndanindoo ngayjee ni xi kikjut'ayák'unkoḥo Jesu, as'ai ngi t'axihin chuba nístjin.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xaha Jesu

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ As'ai kik'óya ngáha Jesu ante Galilea nga kitsejihin ra Espiritu Santo, ko ngayjee xuta xi tjin tiña yo nda ts'in kinchjanijmíyaha ra. ¹⁵ Tsakúya xki ni'ya sinagoga xi tjin yo, ko ngayjee xuta nda ts'in kikihe.

*B'i ts'in najmi kin'ekjáhín Jesu
(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)*

¹⁶ As'ai tsichu nanki Nazaret má nga kama chá. Nku xuatu tjihin jas'en ni'ya sinagoga xi nkú ts'in tíña niyáha. Yo kits'inya éhen Ntjáná. ¹⁷ Kik'aihi xujun éhen Ntjáná xi y'é't'a nda profeta Isaia. As'ai kíkxéinka xujun ko kisakúhu má nga b'i ts'in tjit'a:

¹⁸ Espirituhu Ntjáná tíñajinna at'aha Ntjáná kitsjá xána, tu xi k'uenijmíhi ra xuta x'an én tsetse xi nda tsu.

Ntjáná kits'in nibána,
tu xi xínyaha ra xuta xi kjintuyá'yún nga kama ndáihí,
nga kxé'ánkia tunkun xuta ka,
nga ts'in ndáihí xuta xi un tibehe,

¹⁹ ko nga k'uenijmíhi xuta nga nd'ai kuakúhji Ntjáná kjuandaha.

²⁰ As'ai kingjájoya ngáha xujun ko kitsjáha nda xi basehe ni'ya sinagoga. Yejna. Ngayjee xuta xi tjintu yo tu nku tsasentáha ra. ²¹ As'ai b'i kitsú nga kinchja:

—Nd'ai nginkun kuitjusun éhen Ntjáná xi kuanu'yó ej.

²² Ngayjee xuta nda ts'in kinchjayane Jesu ko incha kama nkjúhun ra én tsjo tsu xi tsitju ts'a. B'i ngán b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿A najmi kuihí ndai xi ntíhi Kuse?

²³ B'i ta kitsú Jesu:

—Be nga b'a kujixinnú xi nkú tsu én xi nchja xuta: “Ji nda chjinenki, ji ma tjun n'enkihí yohi”, ko ta be nga b'a kujixiún: “Ni xi kinu'yái nga kin'ei Capernaum, kui nihi xi ta n'eí ej nankihí.”

²⁴ Ko b'i ta kitsú:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Ndaha nku nda profeta najmi nda ts'in n'ekjáhín nankihí. ²⁵ Kjuaxi nga nkjin maha jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tjin Israel nstjin nga y'ejna nda profeta Elia, nk'ie nga kis'echjá nk'a ján nga najmi ta kik'aha ts'í jan nú masen tjihin ko nk'ie nga tu xi chánkahá kjintía xi kis'e ngayjee asuntee. ²⁶ Ndaha tsa b'a kama, tunga najmi kin'ekjísehé ra ndaha nku jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tjin yo, nku tutuhú tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi y'ejna Sarepta, nanki xi tíña maha nanki Sidon. ²⁷ Ko ta nkjin maha xuta xi k'uhun ch'in fentjnu xi tjin Israel nstjin nga y'ejna nda profeta Eliseo, tunga ndahá nku najmi kama nkíhi, nku tutuhú Naman, nda xi ante Sirja nibáha.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é ni xu'bj, ngayjee xuta xi tjintu aya ni'ya sinagoga tu ni xi kama kjahán ra. ²⁹ As'ai incha tsisintjen ko kik'onsje Jesu natsin nantjo. Incha ngjiko santaha má nk'antjaihi asunntu tjenki xi kamandasún nankiu, tu xi yo kjaník'antjaihi. ³⁰ Tunga j'ajin masehén ra Jesu xuto nga ngji.

*B'i ts'in kits'in ndáihí Jesu nku nda xi tíñajihín nku ndaninda
(Mr. 1:21-28)*

³¹ As'ai ngji Jesu nanki Capernaum, nanki xi tíñajihín ante Galilea. Yo tsakúyaha xuta éhen Ntjáná nga nstjin nkjún. ³² Kama nkjúhun xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha kinchja xi nkúhu tsa xá tjihín. ³³ Ko aya ni'ya sinagoga xi tíña yo kab'ejñajihín xuta nku nda xi tíñajihín nku ndaninda. Kui xi 'yún nkjún kíkintáya nga b'i kitsú:

³⁴—Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntíaná.

³⁵Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo:

—¡Xu sin n'ei ko títjusjehin ndo!

As'ai ndanindoo kíkjaník'ja ndo t'anankiu nginkun ngayjee xuta ko najmi kits'in'uhun nga tsitjujihin. ³⁶Tu ni xi kama nkjúhún ra ngatentee xuta ko b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Mí én chánkaha xu'bí? Tjihin nga'yún ndo nga batéxumaha jánindoo ko nt'é'éhen nga m'osje.

³⁷Ngayjee ante xi tjín tiña yo tu xi kichubanijmíyaha ni Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nch'yaha Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸As'ai tsisintjen Jesu ko tsitju ni'ya sinagoga nga ngji ni'yaha Simon. Kui chubo ch'in kijiñako na nch'yaha Simon. Tu xi tímaha ra ch'in ko b'a kik'ihin Jesu tsa ts'innkihi tachtjún. ³⁹As'ai kingjénstenne Jesu tachtjún ko tsanka tjenni ch'iun. Kinydjajihin ch'iun ko tje'n'yún tsisintjehén nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰Nk'ie nga ja ngjintjai ts'iu, ngayjee xuta xi tjihin xuta un xi kj'ai kj'ai ch'in xi k'uhun, kui xi incha j'aikoho Jesu ko Jesu kingjenne ntsja nga nkúnkú xuta un ko kits'innkihi. ⁴¹Ko nkjin ta maha xuta xi tsitjujihin jánindoo. B'a kitsú jánindoo nga kikjintáya:

—ji xi Ntíhi Ntíaná!

Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindoo. Najmi kitsjantehe tsa kuinchja, at'aha incha be nga Jesu xi kits'in nibáha Ntíaná.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énijmí éhen Ntíaná

(Mr. 1:35-39)

⁴²Nk'ie nga ja kama seen, tsitju Jesu nga ngji nku ante t'axín tiya. Tunga tsangisjaihi ra xuta, ko nk'ie nga incha tsichu má xi tjehe síjña Jesu, kama mjehe nga ts'ínkasín'yún tu xi najmi ngjuaihi. ⁴³Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjihin nga ta k'uenijmíhi xuta nantja xingisoo én nda tshu Ntíaná xi tsu nga Ntíaná tibatéxuma. At'aha kui xá kin'e nibáhana.

⁴⁴Ja kamo, ngjik'énijmí Jesu éhen Ntíaná xki ni'ya sinagoga xi tjín ante Judea.

5

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹Nku njá nk'ie nga síjña Jesu andai ntáchak'un xi 'mi Genesaret, j'aitsenéhe ra xuta xi mjehe kuásinñjuhu éhen Ntíaná. ²Kikie Jesu jo tsutsu xi kjintu tiya andai ntáchak'uun, at'aha ja kabitjujen já tsuba tjo nga tijncha bané na'yaha.

³As'ai jas'en Jesu nku tsutsu, ya xi ts'e Simon, ko tsankihí nga ts'ín t'axín ichí tsutsu andai ntáchak'uun. Y'ejnaya Jesu yoo nga tsakuyaha xuta éhen Ntíaná.

⁴Nga ja kamaha nga kinchja, as'ai kinchjako Simon:

—T'inkoi tsutsu má nankaha ntáchak'uun. Yo chjanik'o na'yanu tu xi sakuhunu tjo.

⁵B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, nku nistjen kamjei na'yanj. Ndaha nku tjio najmi kafit'anj. Tunga jihí xi b'a túbixín, kui nga kfin kjanikj'áhana na'yoo.

⁶ Nk'ie nga ja b'a kits'in jóo, tu ni xi nkjihín tjio kisakúhu nga santaha xí mjehé stiya na'yaha. ⁷ As'ai kinchjaha já xinkjin xi tüncha tsutsu xinkuu tu xi k'jáaisinkohó ra. J'ai jóo kó kits'intse susun nga jóo tsutsuu kó ichí mahá ndyjaha nga nguajjintti. ⁸ Nk'ie nga kíkíe Simon Pedro niy, tsasinkúnch'in nginkun Jesu kó b'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntia, t'ejnánj, at'aha xi nkúhu an, ngatitsuhún ts'ian.

⁹ B'a kitsú at'aha kitsankjún Simon kó ngayjee já xi tjenkohó tu ngat'aha tjio nkjún xi kisakúhu. ¹⁰ B'a tá kamaha Santiago kó Jua xi jáha Zebedeo maha, xi tá tjenko Simon. Tunga b'ihí kitsú Jesu nga kinchjako Simon:

—Najmi tu binkjuin. Nd'aj ch'atuts'ihin ri nga xuta nubai.

¹¹ Nk'ie nga incha j'aiko tsutsuu andai ntóo, incha y'éntuyje ni xi tjihin yo kó kitsjennkíhí Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhí Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Ni xi kama, nk'ie nga tjíña Jesu nku nanki ichí xi tjín yo, tu j'aihí nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Nk'ie nga kíkíe Jesu, tsasinkúnch'int'aha kó kinchjantjai yjohó:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjuxinní ch'in xi k'unna.

¹³ As'ai kingjénne ntsja Jesu nda uun kó b'i kitsúhu nga kits'ínko:

—Mjena. Katuma jei.

Tá kuihi chubó tsitjuxíhín ch'ihin ndó. ¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndó:

—Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihí. T'ihínkúchjihí yjohí nda na'miu kó tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise at'aha ja kama jei, tu xi skué kixíhí xuta nga ja kamanda ngáhani.

¹⁵ Ndaha tsa b'a tsu Jesu, tunga tu sahá 'yún kiya sa. Nkjin nkjún xuta xi f'aisehe tu xi kuásinñjühú ra kó tu xi kama nkíhí ra, at'aha ch'in k'uhun.

¹⁶ Tunga máha Jesu, ante kixi xi tjín yo fi nga fi t'axín. Yo kinchjako Ntjáná.

B'i ts'in kits'innkíhí Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Nku nistjin nk'ie nga túbakúya Jesu, yo tá kab'entu já fariseo kó já xi bakúya kjuatéxumoo xi nibaha nga ngúsuhun ante Galilea, ante Judea kó nanki Jerusalen. Kis'ejña chji nga'yúhun Ntjáná ajihín Jesu nga kits'innkíhí xuta un kui chubó. ¹⁸ Tu j'aihí k'ua já xi kab'anganki nku nda nga kjisun nachahan, xi najmi ma fi. Mjehé jóo nga kjuas'enko nda uun aya ni'yoo kó nguajjña nginkun Jesu kai. ¹⁹ Tunga najmi kisakú n'yáhá ra xi nkú ts'in kjuas'enkoho, at'aha katsehe xuta yo. Kui nga incha ngijyajnuhu nk'a ni'yoo kó incha kíkjexín nku te ni xi kjinehe ni'yoo. Yo kits'in nibájen nda uun nga kjiya nahan ts'ihin ra. Kits'in nibájen santa nkúhu nga j'aingjájña kamasehen ayoo xi tjeheh nginkun Jesu.

²⁰ Nk'ie nga kíkíe Jesu nga s'ejihín jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji nda xinkjían, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhún.

²¹ As'ai kik'atuts'ihin já chjine'éhen kjuatéxumoo kó já fariseo nga b'i ts'in kits'innkíhí un: “¿Yá ndaha xu'bjí? Najmi tibenkjún Ntjáná nga b'a ts'in tünchja. At'aha nku tutuhú Ntjáná xi mahá ts'innkjat'aha ngatitsuhun xuta.”

²² Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi tüncha ts'innkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'in t'n'enkjínk'uhunnu? ²³ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein ko titsutjai”? ²⁴ Tunga mjehéna nga choo nga Ntíhí Ndax'iun tjiña ngajoho Ntíaná asuntei xi má nga kama ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Ji tínchjakoho. Tisintjein, chjúbéí nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

²⁵ As'ai nginkun ngatentee xuta tjen'yún tsisintjehén nda uun, jak'á nahan xi kjiñnasun ko títs'intsjo ts'ihin ra Ntíaná nga ngji ngáha ni'yaha. ²⁶ Kama nkjúhún ngayjee xuta ko kits'intsjoho Ntíaná. Tu ni xi kitsankjúhún nga b'i incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuankjún xi kjuaxíhi kuayaá nd'ai.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Nk'ie nga ja kama, as'ai tsitju Jesu ko kikié nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá, xi Levi 'mi. Kui xi kab'eña ante má nga f'áchjintjai ch'á. Jesu b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

²⁸ As'ai tsisintjen Levi, y'éntuyje ni xi tjiñin yo ko kitsjennkíhi Jesu. ²⁹ Ni'yaha Levi kits'ihin Jesu nku s'í chánka ko nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá ko k'ái sa xuta kab'entut'ákoho yámixo. ³⁰ Tunga já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo b'a incha kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu nga y'ésiko:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'íntjusuhun kjuatéxumoo tíchinekothonu ko tí'yukohonu?

³¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ³² Najmi xuta xi naxu ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha tu xi ngjuaik'áha ra animaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkjé tjiñin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ As'ai b'i incha kitsúhu jóo Jesu:

—Nkjin njyá b'entu kjintía ko nchjako Ntíaná já ni'yakuyáha Jua Bautista, ko b'a ta ts'in já ni'yakuyáha já fariseo. Tunga máha xi ts'i, incha kjine ko 'bi.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi jintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjiñajin saha nda bixoon? ³⁵ Tunga kuichúhú nstjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nstjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

³⁶ Ko b'i ts'in ta y'éña chubayaha:

—Najmi tjin xi batet'a nku te najyun tsetse ko b'éstit'akoho nku najyun chá. Tsa b'a ts'ín, najmi tu nku najyun tsetse batsun. Ta najmi b'akjáha xinkjín najyuuñ nga s'estiya. ³⁷ Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsún tsa tjabaxín. ³⁸ Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

³⁹ Ko najmi tjin xi 'bi binu chá, tsa tu sa binu tsetsehé ts'ín mje ngá. At'aha b'a tsu nga xi chóo xi 'yún nda.

6

B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu nístjin nkjúun

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Nku xuatu tí'a Jesu má nga tjíntje tuniñu. As'ai já ni'yakuyáha incha kikje'yún tuniñu ko incha kits'intjiya ntsja nga kikjine. ² As'ai k'ua já fariseo b'a kitsúhu:

—¿Á ni xi tjiña nkjúhun ra kjuatéxumoo nga nístjin nkjúun tín'ehenu?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo má nga jtí'a ni xi kits'in David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntjaná ko kikjine ninkuan nkjún xi tjintu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Kikjine niu ko ta kitsjáha já xi tjenkoho.

⁵ Ko b'a ta kitsúhu:

—Ntíhi Nda'jün batéxumaha santaha ko nístjin nkjúun.

B'i ts'in kits'ínkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ni xi kama nga kj'ai xuatu ngáha, jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko tsakúya. Yo ta kab'eña nku nda xi ch'ihin ntsja kixi. ⁷ Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo kikuntá 'ma Jesu, tu xi skuhe tsa ts'ínkihi ndo nga nístjin nkjúun ko b'a ts'in sakúhu ra má tindyjajihin Jesu. ⁸ Tunga behé Jesu ni xi tjincha ts'ínkink'un jóo. As'ai kinchjako nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisintjein ko tisinjñai yo kamaseen.

Tsisintjen ndo ko tsasinjña kamaseen. ⁹ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Nku ni kuasjáyanu. ¿Mí nihi xi ma n'e nga nístjin nkjúun? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

¹⁰ As'ai tsasehe ngayjee já xi kabinchandaíhi ko b'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

B'a kits'in ndo ko kamanda ntsja. ¹¹ Tunga máha já xu'bo, tu ni xí kama kjahán ra ko b'i ngán kinchjanjímíyako ho xinkjín mí nihi xi kama ts'ihin Jesu.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já postru xi te jo

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Kj'ai nístjin ngáha ngji nchjako Ntjaná Jesu má tjiña nku asunntu tjenki. Nku nístjen kik'aha yo nga kinchjako Ntjaná. ¹³ Nk'ie nga ja kama ndzjeen, kinchjaha xuta ni'yakuyáha. Te jo máha já xi j'ájin. Já postru kitsúhu jóo.

¹⁴ Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon, xi kitsjá j'aihin nga ta Pedro k'úin, ko Andre, xi nda nts'e Pedro maha, Santiago, Jua, Felipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe ts'ín ndaihi naxinantá Israel, ¹⁶ Judá xi ntíhi Santiago, ko Judá Iscariote ya xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'in kama njakúnehe xuta Jesu

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ As'ai nibajenko Jesu jóo ko j'ai sinjña'yún nku ante sunya. Yo kama njakú nkjin xuta ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta xi nibaha ngayjee nanki xi tjín ante Judea ko xi tjín andaihi nanki Jerusalen ko ante xi tiña máha nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui xi j'aisínñujuh Jesu ko tu xi kama nki yaha ra xi k'uhun ch'in. ¹⁸ Ko xuta xi un tibehe nga tjintujihin janindo ko ta kama ndaihi. ¹⁹ Ngayjee

xutá mjehe nga ts'ínko Jesu, at'aha nga'yún xi bitjujihin. Kui nga'yún xi ts'innkikohó rá ngayjee xutá.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjin ts'e nginkun Ntjaná
(Mt. 5:1-12)

²⁰ As'ai tsasehe Jesu xutá ni'yakuyáha kó b'i kitsúhu:

—Á b'a nda tjihin ts'ajun xi najmi tjinnu kjuanchiná xi kama 'yún k'un, at'aha jun xi tintsubajjun má batéxuma Ntjaná.

²¹ Á b'a nda tjihin ts'ajun xi tíma bjohonuu nd'ai, at'aha jun xi k'uanki kama ngáhanuu.

Á b'a nda tjihin ts'ajun xi tích'íhinu nd'ai, at'aha jun xi chajnu ngáhanu.

²² Á b'a nda tjihin ts'ajun xi ts'ín unkiehenuu xutá, nk'ie nga najmi sasihin jun xutá, nk'ie nga ch'on kuitsunuu kó nga kunchjayanenuu xi nkú joyaha tsa jun xi ch'onk'un at'aha Ntíhi Nda'x'jun yjankú. ²³ Tsjo katumanuu kui nistjiun kó katsejihinnuu kjuatsjo, at'aha 'yún tse chí xi n'ekjóhóon ndjiojmi já. At'aha ntje cháha xutá xu'bo b'a tá ch'on kits'íhin já profeta xi kis'e nistjin nk'ie.

²⁴ Tunga nima rú n'ehenu xi nchínó, at'aha ja t'n'ekjóhóon kjuatsjonuu.

²⁵ Nima rú n'ehenu xi kitse sisinnuu nd'ai, at'aha kama bjo ngáhanuu.

Nima rú n'ehenu xi tichajnu nd'ai, at'aha k'úe nusin nusinnuu kó chí'ú.

²⁶ Nima rú n'ehenu nk'ie nga ngatentee xutá nda ts'ín kunchjayanenuu, at'aha b'a tá nda ts'ín kinchjayane ntje cháha xutá xu'bo já profeta tsank'á xi kis'e nistjin nk'ie.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkú n'ekáá xi ch'on títs'inná
(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Tunga máha jun xi tibasínjúnú, b'a tíxinnuu. N'etjó xutá kontranuu. Nda n'ohó xutá xi unkienuu. ²⁸ Xi ch'on kuitsunuu, nda t'ihúun. Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, chubantjo xutá xi ch'on títs'innuu. ²⁹ Tsa tjin xi k'onjihin nkú tsa'hi, tjeihin kó xinkuu. Kó tsa tjin xi k'é'ahi chinkantsjahi, tjennteihi nga katjiko kó chinkahi. ³⁰ Tu yáhá ni xi kuankihi tsa mí nihi, tjeihin. Kó tsa tjin xi ngjuai kó ni xi ts'i, najmi tú ji n'enisihí rí. ³¹ Xi nkú ts'ín mjenuu nga n'enuu, b'a tá n'ohó xutá xi k'ái.

³² Tsa n'etjó xi tjohó jun, ¿mí kjuandaha xi t'n'o? Santaha kó xutá ngatitsuun b'a tá ts'ín tjohó xinkjín. ³³ Kó tsa nda n'ohó xi nda títs'innuu, ¿mí kjuandaha xi t'n'o? Santaha kó xutá ngatitsuun b'a tá incha ts'ín. ³⁴ Kó tsa n'ekienyohóo xi behe k'un nga tsjá ngajoya ngáhanuu, ¿mí kjuandaha xi t'n'o? Santaha kó xutá ngatitsuun ts'ínkienyahá xinkjín kó kuyá ngajoya ngáha.

³⁵ Tunga máha jun, n'etjó xutá kontranuu, n'ohó ni xi nda, kó n'ekienyo nga najmi tú chuyó tsa k'uai ngajoya ngáhanuu. B'a ts'ín tse chí n'ekjáihin ruu kó kuichúmo ntíhi Ntjaná xi tíjña nk'a já. At'aha kui xi nda ts'ínko ndaha tsa xi ch'onk'uun kó xi najmi tsjáha máb'achjihí nga nda t'n'eko. ³⁶ Kui nga katuma nímáhanuu xutá xingisoo xi nkú ts'ín Na'minnuu ma nímáha xutá.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xutá
(Mt. 7:1-5)

³⁷ Najmi tú n'ek'anji jé xutá xi k'ái. B'a tá ts'ín Ntjaná najmi ts'ínnijénuu. Najmi tú n'ohó kjuá xutá xi k'ái. B'a tá ts'ín Ntjaná najmi ts'ínnuu kjuá. N'endyjat'o kó Ntjaná tá ts'ínnidyjat'anuu. ³⁸ Tjon kó Ntjaná tsjá sisinnuu. Ts'íntse susun kó xi k'úetsujneyáhá tsanuu. Xí ngjuái ndzontjáihi kama.

Chubá xi n'e chjón nga k'uo, ta kui xi k'uachubako ngáhanuu Ntjaná nga tsjánuu.

³⁹ Ko b'i ta ts'in tsakúya Jesu nga y'éjña chubaya:

—¿A kamahá ra nku nda ka kuakú n'yáha k'ái nda ka? ¿A najmi kuxuntuyáhá nku tixa nga joo? ⁴⁰ Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu. Tunga nga ja kfet'aha ni xi túbangiya, b'a ta ts'in kamaha xi nkúhu nda maestruhu.

⁴¹ ¿Nkú ts'in ji tichasehe ri stjé xi kjinkihitunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi tít's'in ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuín? ⁴² Tsa najmi tiyá yáxu'ba xi kjinki ts'i, ¿nkú ts'in b'a k'úhín ri nda nts'ei: “Nda nts'é, k'uaínteni nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkuín”? Tín'ei ni xi ts'in xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuín, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xuta

(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ Najmi yá tu xi nda bjaha tu xi najmi nda, ko ta ndaha yá tu xi najmi nda bjaha tu xi nda. ⁴⁴ Tu xi bjaha nga nkúnkú yá tu xi tjín, kui xi bakúchji xi nkú k'un yá tuu. At'aha najmi ajin na'yóo s'e tu higo ko ta ndaha najmi ajin na'yá ntsje s'e tuntsjajé. ⁴⁵ Nku nda xi nda, ni nda xi tjíñajin anímaha b'asje. Nku nda xi ch'onk'un, ni ch'onk'un xi tjíñajin anímaha b'asje. At'aha ni xi kitsejihin anímaha xuta, kui ní nihi xi bitju ts'a.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ ¿Á: “Nda maestru, nda maestru”, tí'mihinú nga najmi tín'ehenu ni xi tibakuyánuu? ⁴⁷ Xínyanu yá xi nkú joyaha xi f'aisena ko nt'é énná ko ts'intjusun. ⁴⁸ Kui xi b'a joyaha nku nda xi nanka tsakján ko naxi y'éyanjikoho tuts'in ni'yaha nga kits'innda. Nk'ie nga kama 'yún ntáje, 'yún j'aik'íéhe ni'yoo. Tunga najmi j'ajniyáhá ra, at'aha naxi kamandasún.

⁴⁹ Tunga máha xi nt'é énná ko najmi ts'intjusun, kui xi b'a joyaha nku nda xi tu asun t'anankiuhú kits'inndasún ni'yaha nga najmi y'éyanji. Nk'ie nga 'yún j'aisatéhe ntáje ni'yoo, tu tjen'yún tsijnehé ko tu xihí ní kis'ejña.

7

B'i ts'in kits'ínkiki Jesu nda musuhu nku nda jun k'aku

(Mt. 8:5-13)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchjako xuta, as'ai ngji nanki Capernaum. ² Yo tjíña nku nda jun k'aku Romá xi tjíñaha nku nda musu xi tjo nkjúhún, xi kjíña un ko ja ma kuayáhá. ³ Nk'ie nga kint'é nda jun k'aku ni xi tít's'in Jesu, kits'ínkjisehe k'ua jáchá xi tjíhín xá ajihín xuta judio, tu xi kuankihí ra Jesu nga k'já ts'ínkiki nda musuhu. ⁴ As'ai incha j'aisehe Jesu ko tsankintjái nda juun nga b'a incha kitsú:

—Nda anímaha ndo. Machjéhen nga kujsinkoi. ⁵ At'aha tjohó xutaná ko santaha nku ni'ya sinagoga kits'inndani.

⁶ As'ai ngjiko Jesu jóo. Tunga nk'iehé nga ja incha tsichu tiña ni'yaha nda juun, k'ua já xi nda nchjakoho nda juun kits'ínkjisehe Jesu tu xi b'a kuitsuhu ra:

—B'i tít'suhi nda jun k'aku: Ji nda ntia, najmi tu n'estihí yjohi, at'aha najmi an tshuna tsa ni'yaná kuitjás'eín. ⁷ Kui kjuaha nga ta najmi kama

tak'an kjúáisehera. Tu b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma. ⁸ At'aha xi nkúhu an, tíñana xi batéxumana ko ta tjinna já jun xi batéxumaha. Nk'ie nga: "T'in", xihín nku, as'ai fi. Ko tsa: "Níbaí", xihín kj'ai, as'ai níba. Ko tsa nku nda musuna: "N'eí kui níj", xihín, as'ai ts'in.

⁹ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kits'in níba nda juun, kama nkjúhun ko kits'ink'ótjiya nga kinchjako xuta nkjin xi tjenje:

—Kjuaxí ni xi tixinnu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjeheñ ra najmi kje sakújinna xi b'i ts'in s'ejihín an xi nkú ts'in s'ejihín ndaj.

¹⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha já xi kits'inkji nda jun k'aku, ja nda ngáha nda musu nga incha j'ai.

B'i ts'in kits'ink'áiyaha Jesu ntihi nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín

¹¹ Nk'ie nga ja kama, as'ai ngji Jesu nanki ichí xi 'mi Nain nga tjenko ts'ihin já ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta. ¹² Nk'ie nga ja tsichu tiña Jesu má nga bitjas'ehen raá nankiu, kíkíe nga ntí nku tutuhu nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín tjincha fingáyanyi xuta. Nkjin nkjún xuta nantia xi tjin yo xi tjenkoho tachjuún. ¹³ Nk'ie nga kíkíe Nda Ntíaná tachjuún, kama nimaha ko b'a kitsúhu:

—Najmi tu chí.

¹⁴ As'ai ngjise tiñaha kaxo ko kits'inko. Tsincha'yún já xi y'anganki kaxo. As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ndati, ji tinchjako. ¡Tisintjein!

¹⁵ As'ai y'eña kutu nda xi ja ka'mee kai ko kinchja. Kits'inkjas'en ngáha Jesu ndo aya ntsja naaha. ¹⁶ Kitsankjún ngayjee xuta ko kits'intsjoho Ntíaná nga b'i kitsúhu xinkjin:

—Nku nda profeta chánka ja kuitjujinná.

Ko b'a ta kitsú ya:

—Ntíaná ja kj'uaisinko xutaha.

¹⁷ Kinu'yá ni xi kits'in Jesu ngayjee ante Judea ko ngayjee ante xi tjíndai yo.

*B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista
(Mt. 11:2-6)*

¹⁸ Jua Bautista ta kint'é ngayjee ni xu'bi, at'aha já ni'yakuyáha kitsúyaha. As'ai kinchjaha jo já ni'yakuyáha ¹⁹ ko kits'inkjisehe Jesu tu xi ngjuangjásjaiyaha ra nga b'i kitsúhu: "¿A ji nda xi tjin nga kj'uai? ¿A ra chúyaha ri kj'ai ndaha?" ²⁰ Nk'ie nga j'ai jóo má tíña Jesu, b'i incha kitsúhu:

—Jua Bautista kuats'in níbaní nga chasjaiyahi: "¿A ji rú nda xi tjin nga kj'uai? ¿A ra chúya rú ri kj'ai ndaha?"

²¹ Ta kuihi chubo kits'innkihí Jesu nkjin xuta xi k'uhun ch'in, xi un tíbehe ko xi tjintujihín jánindoo, ko kits'in nga kama chjihí nkjin xuta ka. ²² As'ai b'a kitsúhu jóo:

—Tankínk'inyohoo Jua ni xi kuayo ko ni xi kuanu'yó ei. Tíma chjihí xi kaha. Xi najmi ma fi tjincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímanda. Tint'é xi stayaha. Tif'áyaha xi ja k'ien. Tis'enijmíhi én nda tsuhú Ntíaná xi x'ahan. ²³ ¡Nda tjin ts'e xi najmi tjin ni xi ts'ínch'oho nga tsjénnkina!

*B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu Jua Bautista
(Mt. 11:7-19)*

²⁴ Nk'ie nga ja ngji já ni'yakuyáha Jua Bautista, as'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjanjímíyaha Jua:

—¿Mí nihi xi tsankinsenkjúhúun ante kixiyú? ¿A nku yáxá xi títs'ínk'ajnihi ntjo? ²⁵ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankinsoho? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjín? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un ko xi nda ts'in tjíntu, ni'yaha ní já rei tjíntu. ²⁶ Tunga, ¿mí nihi xi tsankinsenkjúhúun? ¿A nku nda profeta? Johon, kui. An b'a tixinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta.

²⁷ Jua tinchjanijmíyaha ni xi tjt'a xujun éhen Ntjaná: Tít'sínkjá nda chjine'enna tu xi ngjuai tíjuhun ri.

K'uénda tíjün n'yáhi.

²⁸ An b'a tixinnuu. Ndaha nku xuta xi tjín asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichí má batéxuma Ntjaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

²⁹ Ngayjee xuta ko santaha já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma, nk'ie nga kint'é éhen Jesu, b'a incha kitsú nga naxu ts'in Ntjaná. At'aha kui xi kits'in yu nga kiséntá nk'ie nga tsaténtá Jua xuta. ³⁰ Tunga já fariseohó ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi kiséntá. B'a ts'in ta kuihi y'éch'ohó ra yjoho ni xi y'énda Ntjaná nga tsjáha. ³¹ B'i kitsú ya Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjín nd'ai? ¿Yá xi b'a joyaha xuta xu'bi? ³² Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu n'yátée ko kjintáyaha xinkjín nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjanej yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kiséj suun nusin, ¿á najmi kich'ihinu?”

³³ At'aha nk'ie nga j'ai Jua Bautista, y'ejña kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndaninda tjñajihin”, tsixiún. ³⁴ Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'iun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá bixín ngó: “Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatéxumoo.” ³⁵ Tunga ts'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntjaná nk'ie nga tyaha ni xi títs'in.

B'i kama nk'ie nga ngji Jesu ni'yaha nku nda fariseo

³⁶ As'ai nku nda fariseo b'a kitsúhu Jesu nga ngjuai kjinekoño niñu. Ngji Jesu ni'yaha ndo ko y'ejnat'a yámixó. ³⁷ As'ai nku tächjuún ngatitsun xi ta tjña nanki xu'bo kint'é nga niñu tikjine Jesu ni'yaha nda fariseo. As'ai j'aiko nku lubata ndjio chji xi tinchaha ntá sinjne. ³⁸ Tíkintáhá ts'íhin nga j'aik'iejnat'a tsuku Jesu ko ntánkun tsanéjnukoho. As'ai ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukoho sjai Jesu ko kikjexu'ba ko kik'onjnuhu ntá sinjne.

³⁹ Nk'ie nga kikié ni xu'bi nda fariseo xi tsankihí Jesu nga kj'uaí kjinekoño niñu, b'i ts'in kits'ínkjin'k'ún: “Tsa kjuaxi nga nku nda profeta ndai, skué ra yá naaha xi títs'ínkoho ko mí xutaha niú, at'aha ngatitsuhún ts'in tächjüun.”

⁴⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ji Simon, nku ni mjena xinyaha.

B'a kitsú ndo:

—Chubai, nda maestru.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Jo já kitsjehen toohon nku nda xi ts'ínkienya toon. Nku xi kitsjehen un unchan toontaba ko nku xi kitsjehen cháte. ⁴² Nk'ie nga najmi be jóo nkú ts'in k'uéchjihí ndo at'aha najmi tjíhin toon, as'ai kin'endyjat'aha nga jóo ni xi tjejen. Kui nga t'inyahaní, ¿má xi kui já xi jóo 'yún tjo saha nda xi ts'ínkienya toon?

⁴³ B'a kitsú Simon:

—Nda xi 'yún tse kin'endyjat'aha, xian.

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi kuakixin.

⁴⁴ As'ai tsase Jesu má sijná tachjün ko b'a ta kitsúhu Simon:

—¿A t'iyai tachjin? An kjúáikjas'en ni'yahi ko najmi kuak'aini ntánijua xi kuanejnúhuna tsuká. Tunga máha tachjin, ntánkun kuakanéjnukoho tsuká ko ntsjaku kuats'inxijnukoho. ⁴⁵ Najmi kuachjuxu'baní tsa kuasuniñani nk'ie nga kjúa ni'yahi, tunga tachjin santa nkúhu nga kuas'en najmi tichú máha nga tikjexu'ba tsuká. ⁴⁶ Najmi kuich'onjnuihi seti nintaká, tunga tachjin ntá sinjne kuak'onjnuhu tsuká. ⁴⁷ Kui nga b'a tixihin ra. Ja kama ndyjat'aha ngayjee ngatitsun nkjún xi tjihin, at'aha 'yún tse kjuatjo kuakakúchji. Tunga xuta xi ichi n'endyjat'aha, kui xi ichi kjuatjo bakúchji.

⁴⁸ As'ai b'a kitsúhu tachjün:

—Ja kama ndyjat'ahi jéhi.

⁴⁹ As'ai já xi kab'entut'áko ho yámixó b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ngatitsun máha ra ts'inn dyjat'aha?

⁵⁰ Jesu b'i kitsú yaha tachjün:

—At'aha kuas'ejihin nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kuan'ek'ankihi ri. T'inn dai ko kas'ehi kjuajyu.

8

Kui jminchjin xi ta kitsjennkíhi Jesu

¹ Ja kamoó, as'ai ngji Jesu nga kikjatsú'ba xki nanki i xi tjin yo ko xi xixihi. Y'énjimi ko kitsúya nga Ntjaná xi batéxuma. Kitsjenkoho já postru xi te joo ² ko k'ua jminchjin xi kits'innkíhi ko xi kik'onsje jáninda xi tjintujihin. Tjenjihin jminchjin Maria xi ta 'mi Magdalena, xi tsitjujihin yatu jáninda, ³ ko Juana chjuúhun Chuza, nda xi ts'inxát'aha nda rej Herode Antipa, ko Susana ko nkjin sa jminchjin xi tsasinko Jesu nga kitsjáha ni xi tjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjen nku nda xi tsaténdzo xujmá

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Kama ñjakú nkjún xuta xi incha tsitju nankíhi nga j'aisehe Jesu. As'ai tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

⁵ —Nku nda ngjiténdzo xujmáha. Nk'ie nga tibaténdzo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai nyóo. As'ai tsisinne ko nisee incha kikjine xujmá xu'bo. ⁶ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga jasu, as'ai kixi at'aha kindyjat'aha ntánijua. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjantehe nga nda saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'ua há ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Kui xi jasu ko tu xí tsehé kitsjá. Nkúnkú xujmóo kitsjá santaha unchan niya sa.

Ko 'yún kinchja Jesu nga b'i kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxinñju katasinñju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ As'ai já ni'yakuyáha incha kingjásjaiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña chubayoo. ¹⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainu nga kamankjinnu ni xi 'ma tija ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuehé, ko ndaha tsa kuasinñju tunga najmi kamankjihin ra.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'ínkjáihin xuta éhen Ntjaná

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ B'i tshuḡ rā é n xi kuak'ieñá chubaya. Xujmóo, kui xi nkú joyaha éhen Ntjaná. ¹² Xujmá xi tsixuntu andai niyóo, kui xutaha xi nt'é éen, as'ai nibá ndanindoo ko kxéin é n xi ja tíñajin animaha xuta xu'bo tu xi najmi s'ejihin rā éen ko b'a ts'in najmi n'ek'ankihi.

¹³ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutaha xi nt'é éen ko tsjo ts'in ts'ínkjáihin tunga najmi 'yuhún tjihin kjama. Kutjuhú s'ejihin Ntjaná ko nk'ie nga chjut'ayák'un, ts'in t'axihin yjoho éen.

¹⁴ Xujmá xi tsixuntu ngá ajin na'yóo, kui xutaha xi nt'é éen tunga ni xi tjihin asuntee s'entaha rā, ko mjehe kjuanchinóo ko kjuatsjo xi tjin asuntee. B'a ts'in najmi sakuntehe rā nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chān.

¹⁵ Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nda animaha ko kixi tjintuyaha. Basinñjuhu éen ko b'a joyaha xujmá xi tsjá chān xi nda, at'aha ndjá tjincha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Najmi tjin xi b'éti nku nd'í ko as'ai b'é'makoho nku ni ko tsa b'éjñanki kinte nāchan kamo. B'éjña nk'a ní, tu xi s'e ndzjehen rā xuta xi kjuas'ehen ayoo. ¹⁷ At'aha ngayjee ni xi 'ma tjña nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejña chji. Ko ngayjee ni xi najmi tjña chji nd'ai, kuichú nistjin nga cha ko kuitju chji. ¹⁸ Kui nga 'yún nda tasinñjuhu ni xi tinn'yóo. At'aha xi mjehe nga kamankjihin, k'uai saha. Tunga xi najmi ts'ínsihin nga kamankjihin, chju'aha santaha ni xi titsu nga kamankjihin kai.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ As'ai naaha ko já nts'e Jesu j'aisehe, tunga najmi kamahá tsichusehe at'aha katsehe xuta yo. ²⁰ As'ai tjin xi b'a kitsúhu Jesu:

—Naahi ko já nts'e i kabincha natsin ján. Mje rúhu skuéhi.

²¹ B'i kitsú Jesu:

—Xi basinñjuhu éhen Ntjaná ko ts'intjusun, kui xutaha xi nána ko já nts'é.

B'i ts'in kits'ínk'íeyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Nku niyá jas'enko Jesu já ni'yakuyaha nku tsutsu ko b'a kitsú:

—Tjián ngabantá xinkuhu ntáchak'uun.

As'ai incha ngji. ²³ Tunga nk'iehé nga tjincha f'atikjá ntóo, tu kis'efehé Jesu. As'ai kamajin ntáchak'uun nku ntjo xi tu xi 'yuhún ko jas'ehen ntánijua tsutsu. B'a kama xi ja nguajjinntí yóo kama. ²⁴ As'ai já ni'yakuyóo incha ngji ts'ínk'áha Jesu ko b'i kitsúhu:

—ji nda maestru, nda maestru! ¡Ja kuayáa ei ni!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko t'éhen ntáchak'uun. Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyujyu. ²⁵ B'i kitsúhu já ni'yakuyaha:

—¿Á najmi s'ejihinnu Ntjaná?

Kitsankjún ko kama nkjúhun jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ko ntjo ko ntáchak'uun batéxumaha ko nt'é'éhen?

B'i ts'in kits'in ndaŋhi Jesu nku nda xi tjintujihin janindoo
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ As'ai incha tsichu nankihj xuta Gerasa, nanki xi tjina ngabantá ntáchak'uun, xi tjehe ankinj ante Galilea. ²⁷ Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, as'ai j'aik'uhun nku nda xi yo nankihj. Ndaninda tjijnajihin ndo. Kui xi ja nd'ai nkjún najmi ta bjaha najyun ko ta ndaha najmi b'ejnaya ni'ya. Tu ajin tsjoghó b'ejna. ²⁸ Nk'ie nga kikié Jesu, tsasinkunch'int'aha ko kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntija nku tutu xi tjina nk'a jan, ¿mí nihi xi tjinkohi an? Tíbankihi nga najmi tu 'baini kjuanima.

²⁹ B'a ts'in kinchja ndo, at'aha Jesu b'a kitsúhu ndanindoo nga kuitjujihin. Ja tu xi nd'aihi ko yaha nga tjijnajihin ndo ndanindoo. Ta nda tsa n'úkicha s'e'yúnkoho ndo. Tu nku kjetiyahá ni xi s'e'yúnkoho. As'ai ndanindoo fikhó má nga najmi ch'a tjín.

³⁰ As'ai Jesu kingjásjajayahá:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú ndanindoo:

—Legion 'mini.

B'a kitsú at'aha mihi janindoo tjintujihin. ³¹ As'ai incha tsankihj Jesu nga najmi tu ts'ínkijih ante ch'on chuun má nga un skuehe. ³² Xi tjehe nku asunntu tjenki nkjin nkjún chinka tuncha kjine jna. As'ai janindoo tsankihj Jesu nga tsjantehe nga ngjuajkas'enjihin chinko, ko kitsjá kjuá Jesu. ³³ Incha tsitjujihin ndo janindoo nga incha ngjikjas'enjihin chinko. Tsangatsanka chinko nga kikjanik'antjai yjohó má nk'antjaihi yo ko tsixuntujin ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³⁴ Máha já xi tuncha kunntá chinko, nk'ie nga kikié ni xi kamoó, incha tsanka. Ngji tsúyaha xuta xi tjín ajin nantio ko andai nantio. ³⁵ As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamoó. J'ai má tjina Jesu ko kikié nga kab'ejnat'a sjai Jesu nda xi tsitjujihin janindoo. Ja yja ngáha najyun ko ja nda jeje ngáha. Incha kitsankjún jóo. ³⁶ Já xi kikié ni xi kamoó incha kitsúyaha xuta xingisoo xi nkú ts'in kamandaha nda xi tsitjujihin janindoo. ³⁷ As'ai ngayjee xuta nantia xi tjín nanki Gerasa tsankihj Jesu nga kuitju ngáha yo, at'aha tu ni xi incha kitsankjún. As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko kik'óya ngáha.

³⁸ Máha nda xi tsitjujihin janindoo, mjehe nga tsjénnkihj Jesu ko tsankihj kjuá. Tunga tsasin nyáhá rá Jesu. B'i kitsúhu:

³⁹—T'in ngáhani ni'yahi ko tixinyai ngayjee ni xi kuats'ínkóhi Ntjaná.

As'ai ngji ndo ko kitsúya ngayjee ajin nantio ngatentee ni xi kits'ínkoho Jesu.

B'i ts'in kits'innkih Jesu nku takjin ko nku tachjuun
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha Jesu ngabantá xinkuu, tsjo ts'in kits'ínkjáihin xuta nkjiun, at'aha ngatentee tuncha kuyaha. ⁴¹ As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhu ni'ya sinagoga. Kui xi tsasinkunch'int'aha Jesu ko tsankihj nga ngjuai ni'yaha, ⁴² at'aha takjin nku tutuhu xi tjihin te jo nú ja tí'me.

Nk'ie nga tífi Jesu yo, íxí tibusinne'yúhún rá xuta nkjin xi tjénnkihj. ⁴³ Ta tjejihin xuta nkjiun nku tachjuun xi tjihin te jo nú nga jni títs'ínk'iehe. Já chjinenki kits'ínkjehe ngayjee ni xi tjihin. Ndaha nku najmi kamaha kits'innkihj. ⁴⁴ Kui tachjuun xi nibaha astun Jesu ko kits'ínko tuts'in najyuhun. Ta kuihi chubo tje'n'yún kitikjáyahá rá jniú. ⁴⁵ As'ai b'ahá kitsú Jesu:

—¿Yá xi kuats'ínkōna?

Tunga ndaha nku najmi kits'ínkie yjohō. As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji ndá maestru, xuta nkjiun tbasimme'yihin kō b'i ngján tìncha tsuniñahi.

46 Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjín xi kuats'ínkōna, at'ahā ndzjen kamana nga kuitjujin nga'yúnna.

47 Máha tachjúun, nk'ie nga kikie nga najmi kama tsanka 'ma, as'ai ixi ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkúnch'int'ahā Jesu. Nginkun ngatentee xuta kitsúya mí kjuaha nga kits'ínkōho najyuhun Jesu kō xi nkú ts'ín tā kuihi chubō kama nkihi. **48** B'i kitsúhu Jesu tachjúun:

—Ji ntína, at'ahā kuas'ejihín nga Ntjáná kits'ín nibána, kui nga kama nkihi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in.

49 Nk'ie nga b'a tā títsubu Jesu, tū j'aihi nku ndá xi nibaha ni'yahā ndá k'akuhú ni'ya sinagoga kō b'a kitsúhu:

—Ja k'uen takjihín. Najmi tā n'estihí rj ndá maestru.

50 Tunga nk'ie nga kint'é Jesu niu, as'ai b'i kitsúhu ndo:

—Najmi tū binkjuin. Tū nkú kas'ejihín ri an kō kama nkihi takjihín.

51 Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yahā ndo, najmi kitsjántē tsa kj'ai xi kjuas'enko ayoo, tū Pedro sahá, Jua, Santiago, kō na'mihí kō naaha takjúun. **52** Kui chubō ngayjee xuta xi kama njakú yō tìncha kjintá kō tìncha ts'ínbat'a takjúun, tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Najmi tū ch'íu. Najmi ka'me takjúun. Tū kjifehé.

53 Tsajnukiehe xuta, at'ahā incha be nga ja ka'me takjúun. **54** Tunga Jesu jakj'á ntsja takjúun kō b'i kitsúhu:

—Takjín, tísintjein.

55 As'ai j'áiya ngáha rá takjúun kō tjen'yún tsisintjehén. B'a kitsú Jesu nga k'uaihi nichine takjúun. **56** Tū ni xi kama nkjúhún rá xi cháha takjúun, tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tū ch'a xi kuitsuyahā ni xi kamoó.

9

B'i ts'ín kitsúyahā Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uénjmi

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

1 Kinchá njaha Jesu já ni'yakuyá xi te johō kō kitsjáha nga'yún nga ngajohō Jesu kamahā jóo k'onsje jáninda xi tjíntujihín xuta kō nga ts'ínnkihi ch'in xi k'uhun xuta. **2** Kits'ínki tū xi incha k'uénjmihí nga Ntjáná ja tibatéxuma kō nga ts'ínnkihi xuta xi uhun. **3** B'i kitsúhu:

—Najmi tū chumi nihi xi ch'o nga n'oo niyá. Najmi tū ch'o yánise, tā ndaha tsa, tā ndaha nínkuan, tā ndaha toon, kō tā ndaha najmi tū ch'o jo 'yún najyun. **4** Má kuitjás'oon nku ni'ya, yō tintsuuboo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. **5** Tsa tjín má najmi n'ekjáimmu, tū sahá títjusjoo nanki xu'bo kō t'etsujno ndyjo tsuku, tū xi b'a ts'ín kuakúchjihinu nga tjeheñ jé xuta xu'bo.

6 As'ai tsitju jóo nga incha ngji ngayjee nanki xi tjín yō. Y'énjmi én nda tsuhú Ntjáná kō kits'ínnkihi xuta un xi tjín tū má xi tjeheñ ni.

B'i ts'ín kits'ínnkink'un Herode Antipa ngat'a ts'e Jesu

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

7 Ndá rej Herode Antipa kint'é ngayjee ni xi tít'sín Jesu kō ndaha najmi be nkú ts'ín ts'ínnkink'un ngat'a ts'e yáha Jesu. At'ahā tjín xi b'a kitsú nga Jua Bautista xi ja j'áiya ngáha rá ngabayoo, **8** kō tjín ngá xi b'a kitsú nga ndá profeta Eliá ja j'ai ngáha, kō kj'ai ngá xi b'a kitsú nga ja j'áiya ngáha rá

ngabayoo nku nda profeta xi y'ejna nistjin nk'ie. ⁹ Tunga máha Herode, b'i kitsú:

—An kitsja kjuá nga kitikjá nintaku Jua. Tunga, ¿yá ndaha xu'bi yo ni ma, xi b'i ts'in tint'e éhen?

Kui nga mjehe ra Herode skuéhe Jesu.

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha já postru, incha kitsúya tentehe Jesu ni xi kits'in. As'ai Jesu ngjiko t'axin suba jóo nku ante má najmi ch'a tjin, xi tiña mahá nanki xi 'mi Betsaida. ¹¹ Tunga incha kíkíehé ra xuta ko kitsjennkíhi. Jesu nda ts'in kits'ínkjáihjin xuto ko kinchjanijmíyaha Ntjaná, xi nkú ts'in batéxuma, ko kits'ínkíhi xi uhun. ¹² Nk'ie nga ja tíma ngixun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihjin xuto nga katji nanki xi tjindai ei nga ts'ínkj'a nistjen ko katangisjái nichine, at'ahá ante kixihí ei.

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine xuta.

B'a kitsú jóo:

—Un íchí maha ninkuan xi kich'aj ko jo íchí tjió. ¿A ra kuankín ch'atse ní nichine xi kjine ngayjee xuta nkjiun?

¹⁴ At'ahá ma ra un mií já xi kabincha yo. Tunga b'ihí kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Nkú ma tsa cháte cháte n'ek'a stíun xinkjín xuto nga n'ek'íentu.

¹⁵ B'a incha kits'in já ni'yakuyóo ko ngayjee xuta incha y'entu. ¹⁶ As'ai jakj'a Jesu ninkuan xi uun ko tjió xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjíhi Ntjaná. Tsakjána ninkuan ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'índzjo ngáha ra xuta nkjiun. ¹⁷ Ngatentee xuto incha kíkijine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihjin. As'ai j'áiya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo nisin kamaha.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntjaná kits'in nibáha ngajoho

(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ Nku niyá ngjiko t'axin Jesu já ni'yakuyáha ko nk'ie nga tinchjako Ntjaná, as'ai b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi títsu xuta nga an?

¹⁹ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjin xi b'a tjincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjin ngá xi b'a tjincha tsu nga ji xi Elia. Ko tjin ngá xi b'a tjincha tsu nga ja j'áiya ngáha ra ngabayoo nku nda profeta xi y'ejna nistjin nk'ie.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Jí xi Cristo.

²¹ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga tu xi najmi ch'ahá xi kuitsuyáha kui éin.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²² B'i kitsú ya:

—Tjihin nga un nkjún skuēhe Ntíhí Ndax'jun. Jáchá xi tjihin xá ko já ná'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'ínkjáíhín. N'ek'ien, tunga nistjin xi ma jahan k'j'uaíya ngáha rá ngabayoo.

²³ As'ai kinchjako ngayjee xuta nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, ngayje nistjin kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ²⁴ At'aha xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úéjña tik'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi tu sahá n'ek'anki. ²⁵ ¿At'aha mí xi chjihí rá tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjín asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha?

²⁶ 'Kui nga tsa tjín xi kama subaha rá an ko éna, b'a tá ts'ín tá kama subaha Ntíhí Ndax'jun xuta xu'b'i nistjin nk'ie nga k'j'uaíko kjuachánkaha ko kjuachánkaha Na'mihí ko kjuachánkaha ntítsjehe. ²⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnu. K'ua xi tijncha eí najmi kuayá santa nkúhu nga skuē nga batéxuma Ntjáná.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Askahan nk'ie nga j'a xi nkú ma jin nistjin nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kinchja t'axíhín Pedro, Jua ko Santiago. Ngjinji nku asunntu tjenki nga ngji nchjako Ntjáná. ²⁹ Nk'ie nga tijnchjako Ntjáná, tu kik'óntjaiyahá sénnistjihín Jesu ko taba xúxú kama najyuhun ko tsat'ai. ³⁰ Ko tu kama chjihí jo já xi tijnchjanjmíko Jesu, kui xi Moise ko Eliá. ³¹ Katsendaihí rá kjuachánkaha Ntjáná ko tijncha nchjanjmíyaha ngabaya xi as'ai sakúhú rá Jesu nanki Jerusalen.

³² Máha Pedro ko já xi kab'entukoho, tu ni xí tijncha ma nijñáhá rá, tunga y'entu tik'uhún ko incha kíkíe kjuachánkaha Jesu ko já xi jo kabinchakoho.

³³ Nk'ie nga ja tijncha fi t'axín ngáha rá Jesu já xi joo, as'ai kinchja Pedro:

—Ji ndá maestru, já b'a nda tjihin nga eí kuíntsubahaná! Tu sahá n'endai jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'í ko nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Eliá.

B'a kitsú Pedro nga ndaha kui najmi be ni xi kinchja. ³⁴ Nk'ie nga b'a tá títsuhu Pedro, tu nkúhú nintí j'ai ts'ínnk'íéhen jóo ko incha kitsankjún nk'ie nga kitsjennéhe nintíu. ³⁵ Kinu'yá ajin nintíu nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'b'i xi Ntíná xi j'aján. Tasinñjuhúu.

³⁶ Nk'ie nga ja kinu'yá ntó, incha kíkíe nga síjña suba ngáha Jesu. Najmi kinchjanjmíyaha jóo niu. Ndaha nku najmi kitsúyaha kui nistjin xu'bo ni xi incha kíkíe.

B'i ts'ín kits'ín ndáhi Jesu nku ndá chí xi tijnajihín ndanindoo

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga incha nibajen ngáha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta j'aik'já níyáha Jesu. ³⁸ As'ai 'yún kinchja nku ndá xi tjenjihín xuta nkjiun nga b'a kitsúhu Jesu:

—Ji ndá maestru, tibankihi nga chaseihí ichí ndá china. At'aha ntí nku tutuna maha. ³⁹ Kui xi fas'enjihín nku ndaninda ko tjen'yún ts'ínkjintáyahá rá. B'étsujneyáha ko xú b'asje ts'a. Ja títs'ín'un nkjúhún ko tu 'yaha fi t'axíhín. ⁴⁰ Ja kuakankihí já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¡Á b'a 'yún ichí s'ejihín rá Ntjáná xuta xi tjihin nd'ai ko ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjihin nga kúatejñajinnu ko ts'ín chúkjuanu? Nibákoj ndá chíhí eí.

⁴² Nk'ie nga ja tifi nda chíu má síjña Jesu, as'ai ndanindoo kikjaník'j'aha t'anankiu ko tu xi y'étsujneyáhá ra. Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo. Kits'in ndáihí nda chíu ko kits'ínkjas'en ngáha ra na'mihi. ⁴³ Ngayjee xuta tu ni xí kama nkjúhún ra kjuachánkaha Ntjáná.

B'i ts'in ta kitsúyaha ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nk'ie nga tijncha ma nkjúhún ngayjee xuta ni xi títs'in Jesu, ⁴⁴ as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Yún nda tasinñju ni xi xinnu. Ntíhí Ndax'jun n'ekjas'en aya ntsja xuta.

⁴⁵ Tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo én xu'bi, at'aha najmi kik'aintehe nga kamankjihín. Najmi kama ya k'un kingjásjaiyaha Jesu nkú tsuhu ra éen.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ As'ai já ni'yakuyóo kinchjaníjmíyaha yá xi 'yún nk'a tjen ajihín. ⁴⁷ Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi tinchja animáha jóo. As'ai jak'á nku nda chí, tsasínñat'aha yjoho ⁴⁸ ko b'a kitsú:

—Xí ngajona ts'ínkjáihín ra nda chí, kui xi an títs'ínkjáinna. Ko xi ts'ínkjáinna, kui xi ta títs'ínkjáihín xi kits'in nibána. At'aha xi 'yún kinte tjen ajinnu, kui xi 'yún nk'a tjen.

B'i ts'in kinchjaníjmíyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohí tím'osjehe jánindoo. Tunga kik'iech'ohó ri, at'aha najmi ñá tjenkoná.

⁵⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'óho. At'aha xi najmi tífi kontrahá, kui xi ñá makoná.

B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu Santiago ko Jua

⁵¹ Nk'ie nga ja tsichu tiña nistjin nga tjihín nga ngjuainji ngáha Jesu nk'a ján, as'ai ngayjehe k'un tsasin niyá nga ngji nanki Jerusalen. ⁵² Kits'ínkji títhuhún yjoho k'ua já xi ts'e. Kui xi incha ngji nku nanki íchí xi tíñajihín ante Samarjá tu xi k'uéndaha ra ante Jesu. ⁵³ Tunga xuta Samarjá xi tíhín yo najmi kits'ínkjáihín, at'aha incha kíkíe nga tu ni xí mjehé ra Jesu ngjuai nanki Jerusalen.

⁵⁴ Nk'ie kíkíe níj já ni'yakuyá Santiago ko Jua, as'ai b'i incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿a mjehi nga kúinchí nga nibájen nd'í nk'a ján tu xi ts'ínkjehe xuta xu'bi?

⁵⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jóo ngat'aha ni xi incha kitsú. ⁵⁶ As'ai incha ngji k'ái nanki.

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehé tsjénkihi

(Mt. 8:18-22)

⁵⁷ Nk'ie nga tijncha ts'in niyá, as'ai nku nda b'a kitsúhu Jesu:

—Tsjénkihi tu má xi tjeheén ni nga k'úin.

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi tjin ngijñoó tíhín tíxa ngijo ko nísee tíhín nuba, tunga Ntíhí Ndax'jun najmi tíhín má nga kama kjuájñasun nintaku.

⁵⁹ As'ai kinchjako k'ái nda:

—Tsjénnkini ji.

B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, k'ua^uintení nga tjun kfínnngjayánjia na' miná.

⁶⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjáyanji suba xuta k'ien xinkjín. Tunga máha ji, t'ink'ienjimi nga ja tibatéxuma Ntjáná.

⁶¹ B'a kitsú ya k'jáí nda:

—Ji nda maestru, tsjénnkíhi, tunga tjenntehéní nga tjun ma kfín xinyaha xuta xi tjín ni'yaná nga ja tífia.

⁶² B'i kitsú Jesu:

—Xi mjehe tsénnkina ko as'ai kuasenji astun nga ts'jín ni xi nkaha, kui xi najmi tshu rā má batéxuma Ntjáná.

10

B'i ts'in kits'ínkji Jesu já xi cháte ko kan jo

¹ Askahan ta j'ájin Nda Ntjáná cháte ko kan jo já. Jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji tíjuhun yjohó ngayjee nanki ko ante xi má nga tjihin nga k'jáí askahan. ² B'i kitsúhu jóo:

—Xuta xi tjín b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'jínxájin nií. Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntje. ³ Tankiún. Títs'ínkjinuu xi nkú joyaha chutsánka ajihin nañá kjan.

⁴ Najmi tu ch'o tsa, ko ta ndaha tpon, ko ta ndaha tjabaxínté. Ko najmi tu bincha'yún nga súniñohó xuta aya nýjóo.

⁵ 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku ni'ya, tjun súniño. “Kjuajyu kas'e ni'ya xu'bjí”, tíxíún. ⁶ Tsa tíntu yo xuta xi tjihin kjuajyu, kjuajyu xi tí'boó s'ejñaha. Tunga tsa najmi, k'óóyak'un ngáhanuu kjuajyu xi tí'boó. ⁷ Najmi tu xkí ni'ya binimo. Nkúhú ni'ya tíntsuboo nga chínoo ko s'ju ni xi k'uaínuu. At'aha já xi ts'ínxá tjihin kixi nga kama chjhi.

⁸ 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki, tsa nda ts'ín ts'jínkájáinnuu xuta xi tjín yo, chínoo ni xi k'uéjñat'anuu. ⁹ N'enkihuyu xuta un xi tjín yo ko: “Ja 'yún tíña tíñanuu Ntjáná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tíxíhúun. ¹⁰ Tunga tsa kuitjás'oon nku nanki ko tsa najmi nda ts'ín ts'jínkájáinnuu xuta xi tjín yo, tankiún ajin nantjio ko b'a tíxíún: ¹¹ “Santaha ndyjohó nankinuu xi kafajnu tsukují tib'etsujnej. Tunga tjihin ni nga choo ni xu'bjí. Ja 'yún tíña tíñanuu Ntjáná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tíxíún. ¹² An b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nstjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'boó xi 'yún un skué saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkájáhin éhen

(Mt. 11:20-24)

¹³ 'Nimá rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! 'Nimá rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kíkíe kjuánkjun xi kama ajinnuu, ja rā nd'ai ngjik'áha rā animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. ¹⁴ Tunga nstjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skué sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

¹⁵ 'Ko jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chánkjunuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankínjoon.

¹⁶ As'ai b'i kitsúhu Jesu já xi títs'ínkji:

—Xuta xi tibasínñjunu, kui xi an tibasínñjuna. Xi títs'ín t'axínnu, kui xi an títs'ín t'axínna. Kò xi títs'ín t'axínna, kui xi títs'ín t'axín xi kits'ín nibána.

B'i ts'ín kik'óya ngáha já xi cháte kò kan joo

¹⁷ Tsjo nkjún tìncha maha já xi cháte kò kan joo nga kik'óya ngáha. B'a incha kitsú:

—Ji nda maestru, ngajohi kichubai kò santaha jánindoò kint'é'énni.

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, kieke nga tsijne ndanindoò xi nkú joyaha nku nd'ich'on nga nibaha nk'a já. ¹⁹ An ja kitsjanuu nga'yún xi má nga kuisinno ye kò chándayá, kò nga n'e nganohò ngayje nga'yún xi tjihin nda kontra. Najmi tjín ni xi ts'ín'unnuu. ²⁰ Tunga najmi tu tsjohó manuu at'aha tsa jánindoò nt'é'énnu. Tsjo ni katumanuu at'aha ja tjintut'a j'áinnuu ndjiojmi já.

B'i ts'ín tsakúchji kjuatsjoho Jesu

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ta kuihi chubò j'aijihin Jesu kjuatsjo xi kitsjáha Espiritu Santo. B'i kitsú:

—An títs'intsjoho, Na'mi, Ntia xi ts'e nk'a ján kò t'anankú. At'aha y'eña chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jánti ni xi kik'ejña 'maihi já nkjink'uun kò já xi mankjihin ni xi tjín. Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'ín kama tsjohi.

²² Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a be yáha ntíu, tu nkuhú Na'miu xi be. Najmi ch'a be yáha Na'miu, tu nkuhú Ntíu xi be. Kò xuta xi mjehe Ntíu nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skué Na'miu.

²³ As'ai kits'ínk'ótjija Jesu nga tsasehé já ni'yakuyáha kò b'i kitsú t'axihin:

—Á b'a nda tjihin ts'e xi tibe ni xi tíyo. ²⁴ At'aha an b'a tixinnuu nga nkjin já profeta kò já rej xi kis'e nístjin nk'ie incha kama mjehe nga skué ni xi tíyo nd'ai, tunga najmi kiekehé. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ai, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku nda xi nibá Samaria xi nda tjíyahá

²⁵ Nku niyá nku nda maestruhu kjuatéxumoò ngjikjut'ayák'un Jesu. B'a kitsú nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿mí ni xi tjihin nga ts'ian tu xi sakúhuna nga kúatejña tík'un síán?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tjít'a kjuatéxumoò? ¿Nkú n'e n'eyai?

²⁷ B'a kitsú ndo:

—“N'etjói Ntjaná xi Ntiahí maha ngayjee animahí kò ngayjee nga'yihin. N'etjói xi nkú ts'ín tinchin kò xi nkú ts'ín n'enkjintak'uin. Kò n'etjói xutahí xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.”

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi kuachubai. B'a n'ej kò kujinchun tík'uin.

²⁹ Tunga mjehe rá ndo kjuakúchji nga naxu síjña nginkun Ntjaná. Kui nga b'a kitsúhu:

—¿Yá xi xutana ma?

³⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku nda tsitju nanki Jerusalen nga tífijen niyá xi fi nanki Jerico kò tu já ndyéhé ksatéjin. Kui xi kijke'áha santaha najyun xi ya, kik'íehé nga íxí kits'ínk'ienyahá kò incha ngji jóó. ³¹ Tu yohó tá nibájen nku nda na'mi, tunga nk'íehé nga kieke nda uun, j'at'a niyáha. ³² Tá j'ai ante xu'bo nku nda xi ta ts'ínxát'a njinku. Nk'ie nga kieke nda uun, tá j'at'a niyáha.

³³ Tunga nkuhú ndá xi nibá Samariá xi títs'in niyá tá j'ai má kjiñña ndá uun. Nk'ie nga kikié ndo, kama nímaha. ³⁴ J'aise tiñaha kó kits'ínkikihi má kama uhun ndo. Kik'onjnuhu seti kó binu kó kik'ontikjájnuhu najyun má uhun. As'ai tá kuihi chu xi tjenko kits'ínk'iesun ndá uun. Ngjiko ni'ya má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'in niyá kó yo kikuhun. ³⁵ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga ja tífi ndá xi nabá Samariá, ts'asje jo toon denarijo kó kitsjáha ndá xi ts'e ni'yoog b'a kitsúhu: “Chásehíhí íchí ndá. Ngayjee ni xi n'echjén sai, k'uechjíhi nk'ie nga kjúáí ngáhana.”

³⁶ Nda tjin. Nk'ie nga nga jaan jái xi kikié ndá xi kisatéjin já ndyjee, zyá xi mahi ji nga xutaha ndo kits'in ma yjoho?

³⁷ B'a kitsú ndo:

—Nda xi tsase nímaha ndo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—T'in, b'a tá n'ei kó ji.

B'i ts'in tsichutsubek'un Jesu Marta kó Mariá

³⁸ As'ai kits'ínndjuú niyáha Jesu kó tsichu nku nanki íchí. Xi tjehe yó nku táchjuun xi 'mi Marta kits'ínkjáíhín ni'yaha. ³⁹ Mariá 'mí nā nichja Marta. Kui xi y'eññat'a sjai Jesu nga tibasínñjuhu ni xi tinchja. ⁴⁰ Tunga kas'entahá rá Marta xá nkjún xi títs'in. As'ai j'aik'úhun Jesu kó b'a kitsúhu:

—Ji chá maestru, za najmi nkjún mahi nga takjén nichja kab'éne subana ngatenteé xóo? B'a t'ihín nga katasinkona.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Marta, Marta, kas'entaha ri kó tífa nusihín yjohi ni nkjún xi t'n'ei.

⁴² Tunga nkuhú maha ni xi 'yún machjén. Mariá kaf'ájin ni xi ndoo kó najmi ch'a xi kjé'aha.

11

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in chubakaá Ntjaná

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nku niyá nk'ie nga Jesu tinchjako Ntjaná, b'a kitsúhu nku ndá já ni'yakuyáha nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntjaná:

—Ji ndá maestru, takúyaní xi nkú ts'in tjíhín nga chubakaá Ntjaná, xi nkú ts'in tá Jua tsakúyaha já ni'yakuyáha.

² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, b'i tixiún:

Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,

katenkjúhín xuta.

Tatexumani.

³ Tjenni nd'ai nichine xi machjénni.

⁴ N'endyjat'aní ngatitsunni,

xi nkú ts'in jin tá n'endyjat'áhi xi ch'on ts'inni.

Najmi tu 'bainteí nga kujinejün nga chjút'ayák'umni.

⁵ B'i tá kitsú ya Jesu:

—K'úéññaha raá tsa tjin xi tjíñaha nku ndá amigo xi kuichúsehe masen nistjen nga b'a kuitsúhu: “Ji nda, n'ek'ieyaní íchí ni xi ts'ínkjén xi kj'uaisena.

⁶ At'aha nku ndá amigona kj'uaisena xi kjin kanibáha kó najmi tjinna ni xi tsjaha.” ⁷ Tsa b'a ts'ín, ndá xinkuu xi tjíña aya ján najmi b'a kuitsúhu:

“Najmi tu n'estini. Ja tjíchja ankjuo kó ntína ja kjintusúnkona kamo. Najmi tá ma bisintjehenna nga tsjaha ni xi tbinchi.” ⁸ An b'a tixinnu. Ndaha tsa

najmi kuisintjen nga tsjáha ni xi títbanki ndo at'aha nda amigohoh maha, tunga kuisintjehén at'aha kjuasti títsjá ndo ko tsjáha ngayjee ni xi machjéhen.

⁹ 'Ko an b'a ta tixinnuu. Tinchú, ko Ntíaná tsjánuu. Tinchísjo, ko sakúnuu. N'ekjano ankjuo, ko chjúx'ánuu. ¹⁰ At'aha ngatentee xi banki ts'ínkjáihin. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'ínkjane ankjuo chjux'áha. ¹¹ ¿A tjin ajinnuu xi tí'mi na'mi xi tu yehé tsjáha ntíhi nk'ie nga tjiio kuankihí? ¹² Tsa ch'óo kuanki ntíhi, ¿a tu chándayahá tsjáha? ¹³ Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohoh ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minnuu xi tjiña ndjiojmi ján 'yún tsjá saha Espiritu Santo xuta xi kuankihí?

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴ Nk'ie nga tím'osje Jesu nku ndaninda xi kits'in nima'aha nku nda, askahan nga tsitju ndanindoo, kama kinchja ndo. Tu ni xí kama nkjúhún ra xuta. ¹⁵ Tunga tjihín xi b'a incha kitsú:

—Nga'yúhún ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhu jánindoo tím'osjekohoh ndai jánindoo.

¹⁶ Tjin ngá xi kikjut'ayák'un Jesu ko tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'in nibáha. ¹⁷ Tunga behé Jesu ni xi títs'innkjink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjintu má batéxuma nku nda rej ta kuihi fi kontraha xinkjín, ta kuihi incha ngjuá tiya nankihí. Ndzjoya xi nkúhú ni'ya tjintu tsa ts'instiko xinkjín. ¹⁸ B'a ta ts'in tjiña ts'e ndanindoo. Tsa Satana ta kuihi ngjuai kontra subaha yjoho, ¿nk'ie ts'in tse kuichúkjuaha ra nga kuatéxuma? B'a tixian at'aha b'a tibixiún nga nga'yúhún ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo. ¹⁹ Ko tsa nga'yúhún ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo, tibixiún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekohoh jánindoo já ts'ajun? B'a ts'in ta kuihi jóo bakúchji nga najmi naxu tjintuyánuu. ²⁰ Tunga tsa nga'yúhún Ntíaná tím'osjekohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntíaná.

²¹ 'Nk'ie nga nku nda xi 'yún tjihín nga'yún tjíndaha yjoho nga kjaán ko tikuuntá ni'yaha, najmi ch'a xi kama ts'ínko ni xi tjintuhu. ²² Tunga tsa f'ai nku xi 'yún tjin saha nga'yún nga kui, ts'ín nganaha ko kje'áha ngayjee ni xi ts'ínchjén nga kján. As'ai bakj'á ni xi tjintu ayoo. ²³ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontraña. Xi najmi tíf'ayakona, kui xi tibaténdzjo.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ni xi maha xuta

(Mt. 12:43-45)

²⁴ 'Nk'ie nga nku ndaninda bitjujihín nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'ínkj'áya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, as'ai b'a tsu: “Tu sahá kfin ngáhana ni'yaná má tsitja.” ²⁵ Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kichjúcha ko ja tjinda ni'yoog nga f'aise ngáha ra. ²⁶ As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihín ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'in b'ejna askahan nk'ie nga tjuhun.

²⁷ Nk'ie nga b'a títsu Jesu, as'ai kikjintáya nku tachjuún xi síñajihín xuta nkjiun:

—já b'a nda tjihín ts'e tachjuún xi kitsihín ji ko kits'íncháha ri!

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—já ní b'a nda tjihín ts'e xuta xi basínñjuhu ra ehén Ntíaná ko ts'íntjusun!

B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Nk'ie nga ja kama ñjakú nkjún sa xuta, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Ch'onk'un xuta xi tjín nd'ai. Kjuankjún incha mjehe skue, tunga najmi sakúhñ ra kjuankjún. Tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nk'ie, tu kuihí kjuankjún xi s'ejña chjihí xuta xi tjín nd'ai. ³⁰ At'aha xi nkú ts'in kits'inchjén Ntjáná Jona nga kitsjáha éhen xuta nanki Ninive, b'a ta ts'in ts'inchjén Ntíhi Nda'xun nga tsjáha éhen xuta xi tjín nd'ai.

³¹ 'Nareina xi tsatéxuma nanki Saba kuisintjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chaseshe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínñjühú kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tjíña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon. ³² Ko xuta xi y'entu nanki Ninive kuisintjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chaseshe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi ngjik'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énijmíhi éhen Ntjáná. Nd'ai bi, ei tjíña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ni xi ma chjina
(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Najmi tjín xi b'éti nku nd'í ko as'ai b'éjña 'ma ko tsa b'éjñanki kintehe nku kaxa. B'éjña nk'a ní tu xi s'e ndzjehen ra xuta xi kjuas'ehen ayoo. ³⁴ Tunkuín, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'in ndzjehen yjonintehi. Tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jjuhun. ³⁵ Chihín nga najmi tu kama jyun nd'í nda xi tjíñajihin. ³⁶ Tsa ngayjee yjonintehi tjíhín nd'í ko tsa najmi tjín má jyunt'aha, kama ndzjen sisihin xi nkú joyaha tsa tibát'ai nku nd'í xi títs'in ndzjehin.

B'i ts'in y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchja, as'ai nku nda fariseo tsankihí nga ngjuai kjinekoho niñu ni'yaha. Kui nga jas'ehen Jesu ni'yaha ndo ko y'ejñat'a yámixó. ³⁸ Kama nkjühun nda fariseo nk'ie nga kikié nga najmi tsanéjnu ntsja Jesu kintehe ni nga kikjine niñu xi nkú ts'in tjíñaha sinchóo. ³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjako nda fariseo:

—Jun xi minuu já fariseo, jun xi nkú joyaha tasa ko taba xi tu natsihín kin'echuhún ra, tunga kitsej'hín kjuankjintak'annuu kjuandyé ko kjuach'onk'un. ⁴⁰ ¡Jun já chini! Ntjáná kits'innda natsiun ko ta kits'innda ayoo. ⁴¹ Tu sa ní ni xi tjínnuu, yo tjeheñ ruu xuta x'an toon chje. B'a ts'in je kamahanu ma nginkun Ntjáná.

⁴² ¡Níma rú n'ehenu jun, já fariseo! 'Boho Ntjáná nku tíkjá najún chinko ko xka ruda ko ngayjee xka sinjne xi nkú nga ts'in tjít'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi naxu nginkun Ntjáná ko kjuatjoho Ntjáná. Kuihí ni xu'bi xi tjihin nga n'oo, ko najmi tjihin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tjít'a.

⁴³ ¡Níma rú n'ehenu jun, já fariseo! At'aha n'e mjo nga kuínsubasun yáxilé xi tíntcha títtjun aya ni'ya sinagoga ko nga tsjo ts'in súníñanuu niyátée. ⁴⁴ ¡Níma rú n'ehenu, já mastruhu kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡At'aha tu tsjohónuu bakuchíu xi nkú ts'in yankjún Ntjáná! Xi nkú joyaha tsjó xi najmi kjintu chji jun, xi b'emasún xuta nga ndaha najmi be.

⁴⁵ As'ai b'a kitsú nku nda mastruhu kjuatéxumoo:

—Ji nda maestru, nk'ie nga b'a túbixín, ko jin ta ch'on tí'mini.

⁴⁶ B'i kitsú Jesu:

—iNima rú n'ehenu ko jun, já maestruhu kjuatéxumoo! At'aha ch'á xi najmi chúkuaha xuta n'ek'anjiu, tunga máha jun, ndahachi najmi incha n'o nga'yún nga n'etjusun niu. ⁴⁷ iNima rú n'ehenu! At'aha n'endo tsjóho já profeta xi kits'ink'ien ntje chánuu. ⁴⁸ B'a ts'in bakuchji kixihinu nga tjínkuhu k'un ni xi kits'in ntje chánuu. At'aha kui xi incha kits'ink'ien já profeta ko jun n'endohoo tsjó.

⁴⁹ 'Kui nga b'a kitsúhu Ntjaná xi be tu mí nihí ni: "Ts'inkjisehe já profeta ko já postru xuta xu'bo. K'ua xi ts'ink'ien ko k'ua xi tsjénnki unkie." ⁵⁰ B'a ts'in n'enijéhe ra xuta xi tjín nd'ai jní xi tsaténdzjo ngayjee já profeta santa nkúhu nga kamanda asuntee ko santaha nd'ai. ⁵¹ Ch'atuts'ihin ra jníhi Abel santaha jníhi Zacaria xi kin'ek'ient'á naxhan chje xi kjiña ankjin ninku. Kui nga b'a tixihinnuu nga n'enijéhe ra xuta xi tjín nd'ai ngayjee ni xu'bo. ⁵² iNima rú n'ehenu jun, já maestruhu kjuatéxumoo! Ja kichju'ohoo xuta yubi xi bix'áko ho ankjuá má nga tjíña kjuankjink'uun. Jun najmi bitjas'oon ko ta b'ech'ohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

⁵³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo tu ni xi najmi kisashín ra ni xi kitsú Jesu. Kui nga nkjin tikjá ni xi kingásjaiyaha ra ⁵⁴ tu xi ts'inkijehihin Jesu nga kwinchja nku én xi najmi b'a tjín. Incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama kjuatéjénehe.

12

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tsjohó bakúchji nga benkjún Ntjaná

¹ Tu ni xi kama njakú nkjühún xuta nga ta kui ta maha tjincha basinne'yún xinkjin. As'ai já ni'yakuyáha Jesu kinchjako tjun:

—Chúhuun yjonuu xi nkú ts'in nkahe já fariseo. Kui xi bakúchji nga 'yún benkjún Ntjaná tu xi b'a ts'in b'é'maha ni ch'onk'un xi tjintujihin. ² At'aha najmi tjín ni xi 'ma tjtjo xi najmi cha, ko najmi tjín ni xi tjíña 'ma xi najmi s'ejña chji. ³ Kui b'a maha, ngayjee ni xi kichubahanu má jyuun, kui xi kwinú'yá ngáha má ndzjeen. Ko én sen xi kik'inyohoo xinkiu aya 'manuu, kui xi ch'iyako ngáha asun nk'a ni'yoq.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjihin nga kwinkjún

(Mt. 10:28-33)

⁴ Jun, já amigona, b'a tixinnuu. Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ink'ien ko askahan najmi ta tjín nkú ts'ín saha. ⁵ Xinyanuu yá xi tjihin nga kwinkjún. Tinkjún xi askahan nga ts'ink'ien yjonintee, tjihin nga'yún nga ts'inkji ngak'ien. Johon, kuihi xu'bo xi tinkjún. ⁶ ¿A najmi mahá tsa tu xi nanki chjini ch'a nga satéña un nise xi tinti? Ndaha tsa b'a ma, tunga najmi ts'inchayahá Ntjaná ndaha nku nisee. ⁷ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjín xkíhi Na'minnuu. Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chji so nga nkjin nise.

⁸ 'Ko b'a tixinnuu. Ngayjee xi ts'ínkie yjohó nga bena nginkun xuta, Ntíhi Ndax'jun ta ts'ínkie yjohó nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntjaná. ⁹ Tunga xi najmi ts'ínkie yjohó nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'ínkie yjona nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntjaná. ¹⁰ Ko ngayjee xuta xi nkú kuitsúhu Ntíhi Ndax'jun, kama ndyjat'aha. Tunga xi ch'on kuitsúhu Espiritu Santo, najmi ta kama ndyjat'aha ra. ¹¹ Nk'ie nga nguajkonuu xuta ni'ya sinagoga ko tsa

nginkun já jue kə tsa nginkun já tǰixóo, najmi tǰ fantaha ruu yjonuu xi nkú ts'in n'ek'óyo ni xi k'úinnuu kə mí éhen xi kuixíún. ¹² At'aha kui chubə xu'bo Espiritu Santo kuitsuyanuu mí ni xi tǰihin nga kuixíún.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu xuta xi 'yún mjehe kjuanchiná

¹³ As'ai kinchja nku ndə xi síjñajihin xuta nkjiun:

—Ji ndə maestru, b'a t'ihin ndə nts'é nga katakányakona ni xi y'éjña na'mini.

¹⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji ndə, zyá xi y'é't'a xána nga ndə jue kamanuu kə a rə nku ndə xi kuakjánya ni xi tǰihin xuta?

¹⁵ B'i kitsú sa Jesu nga kinchjako xuta xi kabincha yo:

—Chasoo kə chuhun yjonuu. Najmi tǰ n'e mjo ni xi tǰihin xuta xingisoo. Najmi tsa tǰ ngat'aha nga tse ni xi tǰihin xuta nga 'yún nda ts'in k'úéntu.

¹⁶ As'ai y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Jñáha nku ndə nchíná tǰ ni xí ndaha kitsjá nintje. ¹⁷ As'ai b'i kitsú animaha: “Mí nihi xi ts'ian? Najmi tǰinna má k'uetjá ni xi kama chána.” ¹⁸ Kə b'a kitsú ya animaha: “Kui niǰ xi ts'ian. Ts'inxúnta ni'ya xi tǰinchana má nga f'atjá ni xi kama chána kə k'ǰái xi 'yún i sa ts'innda ngáhana. Yo k'uatjá niu kə ngayjee ni xi tǰinna. ¹⁹ As'ai b'a xihin yjona: Ji ndə, nkjin nkjún maha ni xi tǰitjohi. 'Yún nkjin nú kamaha. Tǰ sahá n'ek'ǰáiyai, chineǰ, s'ǰ kə tsjo kat'ehi.” ²⁰ Tunga b'ahá kitsú Ntjaná: “Ji ndə chini, kui nǰstjen xu'bi kuayái. Ni xi tǰitjohi, zyá xi kama ts'e?”

²¹ B'a mat'ain xuta xi b'ékúhu yjoho kjuanchiná. Kui xi x'an nginkun Ntjaná.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga Ntjaná kuhun ntíhi

(Mt. 6:25-34)

²² As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Kui kjuaha nga b'a tixihinnuu. Najmi tǰ fantaha ruu yjonuu ni xi machjénuu, mí nihi xi chinoo. Ta ndaha najmi tǰ fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjo. ²³ Nk'ie ní nga kuintsubo, kui ní nihi xi 'yún chjǰih rə nga nichinee, kə yjonintenuu, kui xi 'yún chjǰih rə nga najyuu. ²⁴ Chasoho nisee. Najmi b'éntje, najmi b'ékú, najmi tǰihin ni'ya xi má nga f'átjo nichinehe. Tunga tsjáha rə Ntjaná nichine. Kə jun, za najmi 'yuhún chjǰi so nga nisee? ²⁵ Kə ndaha tsa 'yún kǰúántaha ruu yjonuu tǰ xi sáhanu masen metru, najmi tǰin xi nkú ts'in sáhanu masen metru. ²⁶ Tsa najmi manuu n'o ni xi ichǰi, za jun tǰfantaha ruu yjonuu ni xingisoo?

²⁷ Chasə chubayohoo xi nkú ts'in sá naxúu. Najmi ts'inxá kə najmi ts'innnda nachjún. Tunga an b'a tixinnuu nga tǰ ndaha ndə rej Salomon xi 'yún chánka kama nǰstjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxúu. ²⁸ Tsa Ntjaná b'a tsjo ts'ink'íéntu jñá xi chubə ma cháhá, xi nd'aj ma chá kə ndyjunǰi kuǰitǰi, za najmi tǰ sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chjǰi so nga jñoo? Já b'a 'yún ichǰi s'ejihinnuu Ntjaná! ²⁹ Kui b'a maha, najmi tǰ b'ejña tǰtjun nga ni xi chinoo kə ni xi s'iu kuinchisjo. Najmi tǰ kui kjuabahá niu kas'enuu. ³⁰ At'aha ngayjee ni xu'bi bangisjai xuta xi tǰin asuntee, tunga jahá be Na'minnuu nga machjénuu ni xu'bi. ³¹ Tjehennto nga katatéxumanuu Ntjaná kə b'a ts'in tǰ k'uaisuhinnuu ni xu'bi.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu kjuanchinóo

(Mt. 6:19-21)

³² 'Najmi tu binkjun, chutsanka tintina. At'aha tsjo tjihin Na'minuu nga tsjanuu nga kuitjas'enjiun xi nku ts'in batexuma. ³³ Tateño ni xi tjinnuu ko tjohoon xuta x'an. Teku ni xi najmi maha batsun. Ch'atjo ndjiojmi jan ni xi ts'in nchiná sinnuu, má najmi ma fas'en já ndyê ko ta ndaha xubiú najmi maha bate. ³⁴ B'a tixinnuu at'aha má nga tjina kjuanchinánuu, yo ta tjina animanuu.

³⁵ T'endo yjonuu ko t'etú nd'inuu. ³⁶ B'a n'oo xi nku ts'in já musu xi incha kuyá nga k'uaí nda ntiaha xi kafi kjuabixan, xi nk'ie nga f'ai tu tjen'yún chjux'áha ra ankjuo. ³⁷ Á b'a nda tjihin ts'e já musu xi tjintujihin nk'ie nga k'uaíhi nda ntiaha. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ni xi ts'in ndantjo tu ngat'aha nga tichuyaha, k'úenda yjoho nga ts'ink'ientut'á yámixo já musu ko tsjaha niñu. ³⁸ Á b'a nda tjihin ts'e já musu xu'bo tsa tjintu tik'un nk'ie nga k'uaí nda ntiaha, ndaha tsa masek nstjen ko ndaha tsa ja tifi ma sen.

³⁹ Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be tjtun nda xi ts'e ni'yoó mí chubaha k'uaí nda ndyêe, ta k'úéña nda. Najmi tsjante tsa nda ndyêe kjuas'en kjuayún ni'yaha. ⁴⁰ B'a ts'in ta tintsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tichuyohoo k'uaí Ntíhi Ndax'jun.

*B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi naxu fiko xáha
(Mt. 24:45-51)*

⁴¹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji nda maestru, ¿a jin ts'ajin én xi kuachubai, a ra kohó xuta?

⁴² B'i kitsú Nda Ntíaná:

—¿Yá nda musuhu xi naxu fiko xáha ko xi nkjink'un, xi nda ntiaha kitsjá xáha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chuba?

⁴³ Já b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a tít's'in nk'ie nga k'uaí nda ntiaha! ⁴⁴ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nda ntiaha ts'in kunntáha ngayjee ni xi tjihin. ⁴⁵ Tunga tsa b'i ts'in ts'innkjink'un nda musu xu'bi: "K'uandaya saha nda ntiana nga k'uaí." As'ai k'uéhe já musu ko jminchjin musu xingisoo ko nga kjine ko k'uí ko kama ch'i. ⁴⁶ Tsa tu k'uaíhi nda ntiaha nda musu xu'bi nstjin xi najmi tikuyaha ko chuba xi najmi be, 'yún ndjá ts'innijéhe nda ntiaha xi nku ts'in n'enijéhe xuta xi najmi mjehe s'ejihin Ntíaná.

⁴⁷ Nda musu xi be ni xi mjehe nda ntiaha ko najmi b'enda yjoho ko ta ndaha najmi ts'intjusun ni xi mjehe nda ntiaha, kui xi nkjin nyá s'ehé. ⁴⁸ Tunga nda musu xi najmi be ni xi mjehe nda ntiaha ko tít's'in ni xi tjihin nga n'e kjuaha ra, kui xi chuba nyá s'ehé. At'aha ngayjee xi ts'ati ni xi kits'ínkjáihin, kui xi ta ts'ati ni xi kuinchí ngáha ra. Ko xi 'yún tse ni xi kin'e kunntá, kui xi ta 'yún tse ni xi n'enisi ngáha ra.

*B'i ts'in kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjánya yjoho xuta
(Mt. 10:34-36)*

⁴⁹ An jáik'iet'á nd'ía asunntej ko mangimjena nga kuiti kai. ⁵⁰ Tunga tjihin ni nga nku kjuanima xi tu xi chankahá k'uajian. Un nkjun tibena ko b'a kamana santaha nkúhu nga kuichú nstjin nga kuitjusun niú. ⁵¹ ¿A b'a manuu nga kjuajyu jái tsja asunntej? An b'a tixinnuu nga najmi. Tu xi kjuakjánya níhi yjoho xuta jáihina. ⁵² At'aha nd'ai ch'atuts'ihin ra nga kuakjánya yjoho má nga tjintu un xuta. Jan nguai kontraha jo, ko xi joq nguai kontraha xi joon. ⁵³ Xi tí'mi na'mi nguai kontraha ntíhi, ko xi tí'mi ntí nguai kontraha na'míhi. Xi tí'mi na nguai kontraha takjihin, ko xi tí'mi takjin nguai kontraha naaha.

Xi tí'mi nà nchí'ya ngjuai kontraha nà antaha, kò xi tí'mi nà anta ngjuai kontraha nà nchí'yaha.

B'i kitsúhu Jesu xutá nk'ie nga najmi tímankjihin nistjin xi y'a
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ B'a tá kitsú ya Jesu nga kinchjako xutá nkjiun:

—Nk'ie nga yo nga nibá ninti xi tjehe má fintjai ts'íu, as'ai: “Tsí k'ua” bixiún, kò b'a ma. ⁵⁵ Kò nk'ie nga tsjen ntjo sje, as'ai: “Kama sje” bixiún, kò b'a ma. ⁵⁶ Xutá xi tu tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná! Mankjinnu ni xi ma chji nk'a ján kò t'anankiu, tunga, zá najmi tímankjihinnu nistjin xi kich'ahanu nd'ai?

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'uéndakaá xinkia
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ 'Zá najmi n'enkjintak'un subahanu ni xi nda tjin nginkun Ntjaná? ⁵⁸ Tsa tjin xi tibatéjénehi kò tjenkoi nga tímikoi nginkun nda tjióo, chubakondai nga tjenko sai aya niyóo, tu xi najmi ngjuaikoho ri nginkun nda jue. At'aha tsa nginkun nda jue ngjuaikohi, as'ai nda jue ts'ínkjias'ehin aya ntsja nda xi kunntá nubayóo kò kui xi ngjuáya'yíhin. ⁵⁹ B'a tíxihin nga najmi kuitjui yo santa nkúhu nga k'uéchjijjei toon xi tjehin.

13

B'i ts'in tsakúya Jesu nga tjin nga ngjuaik'áha rá animaha xuta

¹ Kui nistjin xu'bo kabincha yo k'ua xi kitsúyaha Jesu ni xi kamat'ain k'ua já xi nibáha ante Galilea. Pilatò kits'ínk'ien jóo kò tá kuihi jníhi jak'á nga kits'íntjijinkoho jníhi chu xi incha tsichukò nga kitsjá chje. ² As'ai kinchja Jesu:

—Zá b'a manuu nga b'a kamat'ain já Galilea xu'bj at'aha 'yún tjin saha ngatitsun nga ngayjee xutá xi tjin ante Galilea? ³ An b'a tíxinnu nga najmi. Kò tá jun, tsa najmi kuankínchj'aha ruu animannu, ngatentoo b'a tá ts'in kuayó. ⁴ Kò máha já t'ion jan xi k'ien nga tsijnenehe xjó nk'a xi kisasín ntá tíxa Siloe, zá b'a manuu nga kui xi 'yún tjin saha ngatitsun nga xutá xi tjin nanki Jerusalen? ⁵ An b'a tíxinnu nga najmi. Kò tá jun, tsa najmi kuankínchj'aha ruu animannu, ngatentoo b'a tá ts'in kuayó.

⁶ Kò b'j tá ts'in y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Nku nda kisasíhin nku yá higuera ajin yá tuntsajéhe kò ngjisehe tsa ja yjaha tu higo yóo, tunga ndahá nku najmi kisakúhu. ⁷ As'ai kinchjako nda xi kunntá yá tuntsajéé: “Ja tjinna jan nú nd'ai nga tí'áingisja tuhu yá higuera xu'bj. Ndaha nku najmi tsakúna. Tichásuin, at'aha tu títs'ínkjenki tiyahá nga'yúhun t'anankiu”, kitsú. ⁸ As'ai b'a kitsú nda xi kunntá yá tuntsajéé: “Ji nda ntja, tjennteihí nga katasinjña sa nú xu'bj. Kuakjanndáihí tuts'in kò kuinchankíhi abonó. ⁹ Tsa tsjá tu núní, nda tjin. Tungá tsa najmi, kama stísun.”

B'i ts'in kits'ínkíhi Jesu nku tachjuún nga nistjin nkjún

¹⁰ Nku niyá nk'ie nistjin nkjún, ni'ya sinagoga tábakúya Jesu éhen Ntjaná.

¹¹ Yo kab'ejña nku tachjuún xi tjihin t'ion jan nú nga uhun. Nku ndaninda kits'ínchitjuhu kò ndahachí najmi tá ma basin naxuhu. ¹² Nk'ie nga kíkíe Jesu tachjuún, as'ai kinchjaha kò b'a kitsúhu:

—Ji tachjuún, ja kama ndáihí ch'in xi k'uhin.

¹³ As'ai kingjénne ntsja Jesu tachjúun. Tã kuihi chubõ tsasin naxu ngáha kò kits'intsjohò Ntjaná. ¹⁴ Tunga kama kjahán ra nda k'akuhu ni'ya sinagoga, at'aha nistjin nkjún nga kits'innkihi Jesu tachjúun. As'ai b'a kitsúhu xutõ:

—Jun nistjin tijnã nga ma n'exá. Kui nistjiun nibó nga n'enkinuu, najmi tu nistjin nkjún.

¹⁵ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—iTu tsjohónuu bakuchjúu xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! ¿A najmi chjundáyanú chu xi tjinnuu nga nistjin nkjún nga bankín n'ek'iu ntá? ¹⁶ Tachjúin ta ntjehe ntje cháná Abraham maha, xi ja tjihin tj'ion jan nú nga Satana y'é't'a'yúhún nga kitsjá ch'ihin, ¿a najmi tjihín ni nga chjunnadáya nga nistjin nkjún?

¹⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kama subaha ngayjee já kontraha. Tunga máha xuta nkjiun, kama tsjohõ ngayjee kjuankjún xi tits'in Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ As'ai b'i kitsú ya Jesu:

—¿Mí nihi xi b'a joyaha xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? ¿Mí nihi xi k'uejñá chubayahana? ¹⁹ Kui xi b'a joyaha nku k'un mostasa xi jak'á nku nda kò y'éntje jñáha. As'ai kisá k'uun kò nku yá tu chánka kama, kò nisee j'ai ts'inndá'a nubaha tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan

(Mt. 13:33)

²⁰ As'ai ta kinchja ngáha Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? ²¹ Kui xi b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jak'á nku tachjuún kò kits'intjijinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsjin ngatentee na'yu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjua

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Nk'ie nga tits'in niyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, tsakúya ts'ihin éhen Ntjaná má xi tjehe nga tí'a, nanki i kò nanki xixi. ²³ As'ai b'a kitsú nku xi kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Nda maestru, ¿a chuba maha xi n'ek'an'ki?

²⁴ B'i kitsú Jesu:

—N'e kju'a'yúhún ruu yjonuu nga titjás'oon ankjua ntsjío. At'aha tíxinyanuu nga nkjin nkjún maha xi kama mjehe kjuas'en yó, tunga najmi kamahá ra. ²⁵ Nk'ie nga kuísintjen nda xi ts'e ni'yoo kò k'u'échja ankjuo, jun xi kabincho natsin jan n'ekjano ankjuo nga b'a kuixiún: “Ji nda ntia, chjúx'áni ankjuo.” Tunga b'ahá kuítsunuu: “Najmi be yáha jun.” ²⁶ As'ai b'a kuixiún: “Yanáá xinkja. Niyáténi tsakuyái éhen Ntjaná.” ²⁷ Tunga b'ahá kuítsunuu: “Ja b'a kuaxinnuu nga najmi be yáha jun. Tjyú t'axín tentenú, jun xi ch'on kin'o.”

²⁸ Yò ch'jú kò kuichó ni'yun nk'ie nga choo nga ntje cháná Abraham, Isaac kò Jacob kò ngayjee já profeta tjintu má batéxuma Ntjaná. Kò máha jun, kuich'onsjenuu natsiun. ²⁹ At'aha tu má xi tjeheén ni nibaha xuta nga k'j'uai s'í xi kama má batéxuma Ntjaná. ³⁰ Tjin xuta xi yjanki nd'ai, kui xi tjun kama ngáha, kò tjin xi tjun nd'ai, kui xi tsjénki.

B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmtyaha nanki Jerusalen

(Mt. 23:37-39)

³¹ Ta kuihi chubo tjin já fariseo xi j'aisehe Jesu ko b'a kitsúhu:

—Xin t'in, at'aha Herode Antipa mjehe ts'ínk'iehin.

³² B'i kitsú Jesu:

—B'a tankínk'ihun nda maña xi b'a tjiun: “Chasei. Nd'ai ko ndyjunni k'onsje jánindo ko ts'innkih xuta, ko nistjin xi ma jahan kama ndjuuna xana.”

³³ Tunga tjiin ni nga ts'innjaá niyana nd'ai ko ndyjunni ko nkinj nga kfián nanki Jerusalen. At'aha najmi kama xin nanki kayá nku nda profeta.

³⁴ 'iun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenu! ¡A tu nkjihin niyá kama mjena nga k'uentúkunu xi nkú ts'in xantó nga b'énkinka ntíhí, tunga najmi kin'e yunu! ³⁵ Nd'ai ni ma, ja s'eña masen antenu. An b'a tixinnu nga najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixiún: “¡Kakjanínk'a Ntjaná xi nibáha ngajoho!”

14

B'i kama nk'ie nga ngji kine niñu Jesu ni'yaha nku nda fariseo

¹ Nku nistjin nkjún niñu ngji kine Jesu ni'yaha nku nda k'aku fariseo. Kikuntá 'maha jóo kui chubo. ² Ta kabasinña yo nginkun Jesu nku nda xi xkaí tinchaha. ³ As'ai kinchjako Jesu já maestruhu kjuatexumoo ko já fariseo:

—¿A ma n'enkih xuta xi uhun nga nistjin nkjún, a ra najmi?

⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo. As'ai Jesu kits'insihin nda uun, kits'innkih ko kits'ínki ngáha ni'yaha. ⁵ As'ai ta kinchjakohó ngáha jóo nga b'i kitsúhu:

—Tsa ntíhí ko tsa turuhu nku xi sjñajinnu kuinjeyá nku ntá tixa nk'ie nga nistjin nkjún, ¿a najmi tjen'yún k'uasjejihín?

⁶ Najmi kinchja jóo, at'aha najmi be nkú kitsu.

⁷ Ja kamo, nk'ie nga kiekie Jesu xi nkú ts'in tífájin xuta xi kama njakú yo ante xi tíncha titjuun nga tib'entut'á yámixo, as'ai y'eña chubayahá nga tsakúya. B'i kitsúhu:

⁸ —Tsa tjin xi kitsuyahi nga k'úin nku s'í kjuabixan, najmi tu ante xi sjña tíjuun binchin. At'aha tsa tu ahá ni k'uaí nku xi ta kik'inyaha nga k'uaí s'íu xi 'yún yankjún sa nga ji, ⁹ tsa as'ai b'a k'uaí tsuhi nda xi tib'asje s'íu: “Ndaí tjehin má kabinchin”, kui nga kama suba ts'ihin ri nk'ie nga k'úinnchin ante xi fekuu. ¹⁰ Ni xi n'ení tsa tjin xi kitsuyahi nga k'úin nku s'í, t'ihinnchin ante xi fekuu, tu xi b'a k'uaí tsuhu ri nda xi kitsuyahi nga k'uaí s'íu: “Ji nda amigo, t'ihinnchin nku ante xi tíña k'aku.” B'a ts'in sakúhu ri kjuachánka nginkun ngayjee xi k'úentut'áko hi yámixo. ¹¹ At'aha tu yáhá ni xi k'uasje nk'a suba yjoho, kui xi chajnuha. Ko xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹² Ko ta kinchjako Jesu nda xi kitsuyaha nga k'uaí kine niñu. B'i kitsúhu:

—Nk'ie nga s'í n'esjei, najmi tu já xi nda nchjakohi chubaihi, ta ndaha já nts'ei, ta ndaha já xinkj, ko ta ndaha já nchiná xi tjintut'á tíñahi. At'aha tsa b'a n'ei, kui jóo kuinchja ngajoya ngáha ri ko b'a ts'in kuitju chjhi ni xi kik'aihi. ¹³ Ni xi n'ení nk'ie nga s'í n'esjei, xuta x'an chubaihi, xi nimaha, xi najmi ma fi ko xi ka. ¹⁴ B'a ts'in nda kamát'aihinni. At'aha xuta xu'bj najmi kamaha tsjá ngajoya ngáha ri ni xi k'uaíhi, tunga kama chjhi ri nistjin nk'ie nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo xuta xi naxu y'entu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku s'í chánka xi ts'asje nku nda

¹⁵ Nk'ie nga kint'é ni xu'bj nku nda xi ta kab'ejnat'ako Jesu yámixo, as'ai b'a kitsú:

—Íá b'a nda tjihin ts'e xuta xi k'úéntujihin s'í chánka xi kama má batéxuma Ntjaná!

¹⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu ndo:

—Nku niyá nku nda ts'asje nku s'í chánka ko nkjin nkjún xuta kits'ínkint'é nga kj'uaísehe. ¹⁷ Nk'ie nga ja tsichu chuba, as'ai kits'ínkji nku nda musúhu ndo. “Nibó, at'aha ja tjinda ngayjee nichinee”, kitsúhu xi incha kin'ekint'é nga kj'uaí s'íu. ¹⁸ Tunga ngayjee jóo incha tsanki nga n'e'yún tak'uhun. “As'ai kuak'atsená nku jná ko tjihin nga kfínsehe. Tibankihi nga n'e'yún tak'unní”, kitsú nda xi tjun kik'inyaha. ¹⁹ “As'ai kuak'atsená te turu bakján nanki. Tífikjut'ayá chu. Tibankihi nga n'e'yún tak'unní”, kitsú ngá kj'ai nda. ²⁰ “As'ai kuixanná, kui kjuaha nga najmi kama kfihinna”, kitsú ngá nda xi ma jahan.

²¹ Kik'óya ngáha nda musu ko kitsúyaha nda ntjaha ngayjee ni xu'bi. As'ai kama kjahán nda xi ts'e ni'yoó. “Kítsa t'in ajin nantjo ko niyaté xi tjin nanki xu'bi. Nibákoí ei xi x'ahan, xi nimaha, xi kaha, ko xi najmi ma fi”, kitsúhu nda musúhu. ²² Askahan b'a kitsú nda musu: “Ji nda ntja, ja kuats'intjusan xi nkú nga kuakixín, tunga tjihin sa ante.” ²³ As'ai b'a kitsú ndantjo: “T'in aya niyóo ko ante xi xi tjindai ei. N'e kjuayúhuhun ri xuta nga kjuas'en ei, tu xi tséhe ni'yaná. ²⁴ At'aha an b'a tixinnuu nga ndaha nku xuta xu'bo xi kixinya tíjuhuhun najmi kjine ni xi y'endá.”

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tjihin nga tjun ts'innkjink'un xuta xi mjehe tsjénkihi (Mt. 10:37-38)

²⁵ Nkjin nkjún maha xuta xi tjénkihi Jesu. As'ai kits'ínk'ótjijak'un ko b'a kitsúhu:

²⁶ —Tsa tjin xi tsjénkina, tjihin nga 'yún ts'ín mjena nga na'mihí, naaha, chjuúhuhun, ntíhi, já nts'e, jminchjin nichja, ko santaha yjoho. Tsa najmi b'a ts'ín, najmi tsuhú ra nga kama xuta ni'yakuyána. ²⁷ Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhú ra nga kama xuta ni'yakuyána.

²⁸ Tsa nku xi tíñajinnuu mjehe ts'ínnda nku torre, ¿a najmi tjuhún k'úéjña nga ts'ínxki nkú tjin ni xi kfet'aha, tu xi skuehe tsa tíñaha ni xi machjéhen nga ts'ínndjuú niu? ²⁹ At'aha tsa ts'ínnda tuts'in xjóo ko askahan najmi kuichúkjuaha nga ts'ínndjuú niu, as'ai ngayjee xuta xi skuehe nga b'a ts'ín kuajnukiehe. ³⁰ B'i ngján b'a kuitsu: “Nku xá kik'atuts'ihin kui nda, tunga najmi tsichukjuahá ra nga kits'innndjuú.”

³¹ Ko tsa nku nda rej xi tíñaha te mij já jun mjehe ngjuai kjánkó kj'ai nda rej, ¿a najmi tjuhún k'úéjña nga ts'innkjink'un tsa kuichúkjuaha nga kjaánko nda rej xinkuu xi nibáko kan mij já jun xi ts'e? ³² Ko tsa behe k'un nga najmi kuichúkjuaha, as'ai ts'ínkji já chjine'en xi ts'e xi má nga kuankihi kjuajyu nda rej xinkuu nk'ie nga kjin tjen sa. ³³ Kui b'a maha, tu yáhá ni xi tíñajinnuu xi najmi k'úéjña ngayjee ni xi tjihin, kui xi najmi tsuhú ra nga kama xuta ni'yakuyána.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén sihin naxo (Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yúhuhun, ¿nkú ts'in kama ntia ngáha?

³⁵ Najmi ta chjihu ra. Najmi kama n'echjén xi nkúhu tsa ninte ko ta ndaha tsa n'etjijihin abonó. Tu ngjuajyahá sa natsin ján. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

15

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku chutsanka xi kindyja
(Mt. 18:10-14)

¹ Nkjin já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'ahá já Romá kó xutá xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumahá Moise kama ñjakút'ahá Jesu nga j'aisinñujuh.

² As'ai kinchjayanehe já fariseo kó já chjine'ehen kjuatéxumoó nga b'a kitsúhu xinkjin:

—Kui ndaj ts'inkjálhin kó kjineko niñu xutá xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoo.

³ B'i kitsú Jesu nga y'éña chubayaha:

⁴ —Tsa tijnajinnu nku xi tijnchahá unchan chutsanka, tsa ndyjahá nku, ¿a najmi kwincháhá xi cháte kó yachán ñjoo ajin jñoo kó ngjuainingisjai xi kandyjoo santa nkúhu nga sakúhu? ⁵ Kó nk'ie nga sakúhu chu, tsjo kamahá nga ngjuásun tjia. ⁶ Nga kj'uaí ni'yahá, kwinchja ñjahá já xi nda nchjakoó kó já xi tjintut'á tiñahá. “N'etsjokonú, at'ahá ja kuasakú ngáhana chutsanka xi kandyjana”, kuitsuhu.

⁷ B'a tíxinnu nga b'a tá ts'in 'yún s'e sa kjuatsjo ndjiojmi ján nk'ie nga nku xutá ngatitsun fikj'áhá rá animahá nga cháte kó yachán ñja xutá xi naxu nginkun Ntjáná, xi najmi tjihin nga ngjuaikj'áhá rá animahá.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku toon xi kindyja

⁸ Kó tsa nku tachjuún tijnahá te toontaba, tsa ndyjahá nku, ¿a najmi k'uétihí nku nd'í kó kjécha ni'yahá nga kuangisjái sisin santa nkúhu nga sakú ngáhá rá toohon? ⁹ Kó nk'ie nga sakúhu, as'ai kwinchja ñjahá jminchjin xi nda nchjakoó kó jminchjin xi tjintut'á tiñahá. “N'etsjokonú, at'ahá ja kuasakú ngáhana toontaba xi kandyjana”, kuitsuhu. ¹⁰ B'a tíxinnu nga b'a tá ts'in s'e kjuatsjo ajihin ntítsjehe Ntjáná nk'ie nga nku xutá ngatitsun fikj'áhá rá animahá.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku na'mi xi kits'inkjain ngáhá rá ntíhí

¹¹ B'i kitsú sa Jesu:

—Nku ndá kis'ejñahá jo já. ¹² Ndá xi kjintú kinchjako na'mihi: “Ji na'mi, k'uaíni ni xi kanéna”, kitsúhu. As'ai tsakjanya ndo ni xi tjihin nga kitsjáhá ntíhí.

¹³ Askahan nga ja j'a chuba nstjin, as'ai tsatéña ndá xi kjintú ngayjee ni xi kik'aihí kó ngji nku nanki t'axín kjin nga kik'a toon xi kisakúhu. Yo kits'inkje tiya toohon nga kits'injnu kits'int'a. ¹⁴ Tunga nk'ie nga ja kits'inkje ngayjee toohon, tú nkuhú kjintíá xi tú xí 'yúhún kama nanki xu'bo kó kíkíe kjintíá kó kui. ¹⁵ As'ai ngjinki xáhá nku ndá xi tijná nanki xu'bo, as'ai kits'inkjihí ndo má tijncha chjinkahá tú xi ts'jinkjehen chu. ¹⁶ Mjehé kjine ni xi tijncha kjine chjinko, tunga najmi ch'a xi kitsjáhá rá niu.

¹⁷ Tú chahán kama chubayaha ni xi kits'in, kui nga b'i kitsúhu: “Nkú tjin maha já xi ts'in xánta ni'yahá na'mina xi tib'anki tímahá nichine. Kó máha an, ej tibaya kjintíá. ¹⁸ Tú sahá kfinse ngáhá rá na'mina kó b'a xihin: Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntjáná kó nginkuin. ¹⁹ Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'únní. Tú sahá katumahi an xi nkú joyaha nku ndá musu xi ts'ihin xánta.”

²⁰ As'ai kits'in njá ndatíu nga nibase ngáhá rá na'mihi. Kjin tjen sa nk'ie nga kíkíehé na'mihí kó kama nimahá. Tsangatsanka nga ngjitsubakjá ntíhí ndo kó kikjexu'ba. ²¹ As'ai b'a kitsú ndatíu: “Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntjáná kó nginkuin. Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'úhinní.”

²² "Tunga b'ahá kitsú na'mihí ndatiu nga kinchjako já musuhú: "Kítsa nibákoo najyun xi 'yún nda ko n'engjo ntína, ko ta t'eyohoo najnú ntsja nku stjink'un, ko tjayohoo tjabaximté. ²³ Nku turu xunkú xi 'yún chánka nibákoo ko n'ek'ion. Chingé ko n'esjeé s'í. ²⁴ At'aha ntína xu'bjí nkú joyaha tsa ja k'ien ja k'jááya ngáha ra. Kui xi kindyja ja kuasakusjái ngáha." As'ai nku s'í incha kik'asje.

²⁵ Máha ndá xi chóo, jná kafi. Nk'ie nga kik'óya ko j'ai tíña ni'yoo, kint'é nga suun tífane ko nga tíncha tenki xuta. ²⁶ As'ai kinchjaha nku ndá musu ko kingjásjaiyaha mí nihi xi tíma. ²⁷ B'a kik'ihin: "Nda nts'ei ja kaf'ai ngáha ko na'mihí katsjá kjuá nga kan'ek'ien nku turu xunkú xi 'yún chánka, at'aha nda tjihin ndo nga kuats'ínkjáin ngáha ra." ²⁸ Kama kjan nkjúhun nda xi chóo nga santaha najmi tá mjehe ra kjuas'eheh ayoo. Kui nga tsitjusjehe na'mihí ko tsankihí nga kjuas'en. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: "Yai, té, xi nkú ts'in nkjin nú tjihin nga tits'inxát'aha ko tehente tint'e'éhen, tunga ndahachí nku niyá najmi kje 'bainí nku chutentsu jchí xi k'uasjékohona s'í já xi tjohó an. ³⁰ Tunga nk'ie nga k'jáai ntíhí xu'bjí, xi kits'ínkjeko jminchjín skóo ni xi kik'áihí, kan'ek'ieihin nku turu xunkú chánka."

³¹ As'ai b'a kitsú na'mihí: "Ji ntína, tehente tinchunkoní ei, ko ngayjee ni xi tjinna ji ts'í. ³² Tunga nd'ái tjihin nga n'esjeé s'í ko n'etsjaá, at'aha nda nts'ei nkú joyaha tsa ja k'ien ja k'jááya ngáha ra. Kui xi kindyja ko ja kuasakusjái ngáha", kitsú.

16

B'í ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi najmi naxu ngjiko xáha

¹ B'í kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—Y'eña nku nda nchiná xi kitsjá xáha nku nda musuhú tu xi kuasehe ra ni xi tjihin. Kik'inyaha nga nda musu tits'ínkje tiya ni xi kits'ínkjas'eheh nga kuasehe. ² As'ai kinchjaha nda musu ko b'a kitsúhu: "¿Á b'a tsu én xi tint'eheha? N'ekjas'enni kuentaá xá xi tin'ei, at'aha najmi tá ji chasehe ri ni xi tjinna." ³ As'ai kits'ínkjink'un nda musu. B'í kitsú: "¿Mí nihi xi ts'ian ei ní, at'aha ja tits'ínkje xána nda ntiana? Najmi kuichúkjuana tsa xá ndjá ts'ian ko subana tsa chje kuankia. ⁴ Ja be mí nihi xi ts'ian tu xi ts'ínkjáihinna xuta ni'yaha nk'ie nga ja kje xána."

⁵ As'ai kinchjaha nga nkunkú já xi tjeheh ts'e nda ntiaha. "¿Nkú tjin tjeheh ts'e nda ntiana?", kitsúhu nda xi tjun j'aisehe. ⁶ "Unchan ndjii seti", kitsú ndo. B'a kitsú nda musu: "Á xujun xi jtít'a xkihí ni xi tjeheh ei. Kítsa tinchin, tu sahá tu chatehé t'et'ai." ⁷ As'ai b'a kitsú ngáha k'ái: "Kó jí, ¿nkú tjin tjeheh?" "Unchan kustá tuniñu", kitsú nda xu'bjí. B'ahá tá kitsú ngáha nda musu: "Á xujun xi jtít'a xkihí ni xi tjeheh ei. Tu sahá tu chate ko katéhé t'et'ai."

⁸ As'ai nda ntiaha nda musu ch'onk'un xu'bjí kama nkjúhun nga 'yún nkjink'un ndo nga b'a kits'ín. At'aha xuta xi ts'e asunntee 'yún tjin sahá kjuankjink'un xi nkú ts'in b'éndako xinkjin nga xuta xi ts'e má ndzjeen. ⁹ Kó an b'a tixinnuu. N'e chjón kjuanchiná xi tjin asunnte ngatitsuin nga kuinsinko xuta, tu xi kas'eheñu xuta xi nda kuinchjakonuu. B'a ts'in nk'ie nga kfeko asunnte kjuanchináha, n'ekjáinnuu má nga kuinsuba siún.

¹⁰ Xi kixí fiko nga ts'intjusun ni xi jchí, kui xi tá naxu fiko nga ts'intjusun ni xi tse. Kó xi najmi kixí fiko nga ts'intjusun ni xi jchí, kui xi tá najmi naxu fiko nga ts'intjusun ni xi tse. ¹¹ Kui b'a maha, tsa najmi kixí kuankinkoo nga chasohó

kjuanchiná xi tjin asunnte ngatitsuín, zyá xi tsjánuu nga chúnnto kjuanchiná xi ndoo? ¹² Tsa najmi kixi kuankínko nga chasoḥo ni xi ts'e xi k'ái, zyá xi tsjánuu ni xi ts'ajun? ¹³ Ndaha nku nda musu najmi ma ts'inxát'ahá jo já ntja. At'ahá nku xi ts'ín unkie ko nku xi ts'íntjo, ko a ra ts'ínxát'a sisihin nku ko ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'ahá ruu Ntjaná ko kjuanchinó.

¹⁴ Tunga já fariseo, kui xi 'yún tsjohó toon. Kui nga tsajniehe Jesu nk'ie nga kint'é ngayjee ni xu'bi. ¹⁵ As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—Xuta nda n'esjo yjonuu nginkun xuta, tunga Ntjaná há be xi nkú ts'ín tjíntuyá animanuu. At'ahá ni xi benkjún xuta tu ts'ihí maha Ntjaná nga basehe. ¹⁶ Jet'a xahá ni xi kis'et'a kjuatéxumoo ko ni xi tsakúya já profeta nistjin nga j'ai Jua Bautista. Kui nistjiun kik'atuts'ihin ra nga tis'enjimi nga Ntjaná xi batéxuma ko xuta títsjá nga'yúhun yjohó nga tífás'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha. ¹⁷ Tunga tá chihí ra kjuatéxumoo. Najmi 'ni tjin tsa ndyjajihin sén nk'a ján ko t'anankiu nga nku ntu ichihí kjuatéxumoo ndyjat'a.

B'i ts'ín kinchjanimíyaha Jesu kjuabixoo
(Mt. 5:31-32; 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Tu yáhá ni xi k'uejña chjuúhun ko kuixanko k'ái tachjuún, kui xi tibangane kjuabixan tjuhun. Ko xi kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui xi tá tibangane ni xi mihí kjuabixan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda nchiná ko nku nda x'an

¹⁹ Y'ejña nku nda nchiná xi bja najyun xi 'yún chji ko najyun xi tsjo k'un ko ngayje nistjin tsjo ts'ín b'asje s'í. ²⁰ Tá y'ejña ya nku nda x'an xi 'mi Lazaro, xi kitsejnuhú ra tsé ko xi fajñastiu ankjua ni'yaha nda nchinó. ²¹ Kui nda x'on ni xi un b'éhe k'un nga kjiñe t'ía xi xi bixuntunkí kinte yámixahá nda nchinó. Ko santaha nañóo f'aik'úhun nga kjiñeju tséhe. ²² Tu k'iehén nda x'on ko ntitsjee ngikohó ante xi má nga tijná ntje cháná Abraham, ko tá k'ien nda nchinó ko ngjiyanji. ²³ Nk'ie nga un tibehe nda nchinó ngak'ien, tsasenjinki ko kikié nga kjin tijná Abraham ko nga Lazaro kab'ejñat'ahá.

²⁴ As'ai kikjintáya nda nchinó nga kinchja: “Ji na'mi Abraham, kama nimáhi an. T'exái Lazaro nga kats'ink'anchiku najnú ntsja ko kanibá ts'ink'anchi njá. At'ahá 'yún nkjún un tibena ej ajin nd'íi”, kitsú. ²⁵ Tunga b'ahá kitsú Abraham: “Ji ntína, n'ekj'áitsjein nga tsjo ts'ín tsinchin asuntee ko Lazaro kjuanima j'anki. Tunga nd'ai tjihin kjuajyu ko ji un tibehe. ²⁶ Ko nku tikjá ya. Nku tixa chánkantsú tjencha masen yaná. B'a ts'ín najmi ma f'atikjáha xi tjintu ej xi mjehe nguají ján ko tá ndaha xi tjintu ján najmi ma f'atikjá nga kjuají ej.”

²⁷ As'ai tá kinchjahá ngáha nda nchinó: “Tibankihi, na'mi, nga n'ekji Lazaro ni'yaha na'mina. ²⁸ At'ahá un maha já nts'é. Katjitsúyaha tu xi najmi ko kui kjuají ante xu'bi má nga un tibehe xuta”, kitsú ndo. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: “Tijná há já nts'ei kjuatéxumaha Moise ko xujun xi y'é't'a já profeta. Kui xi kant'é éhen”, kitsú. ³⁰ As'ai: “Najmi, na'mi Abraham. Tunga tsa tjin xi kjuají ngáha ra ngabayoo ko nguajisehe já nts'é, nguajik'áha ra animaha”, kitsú nda nchinó. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: “Tsa najmi tint'é éhen ni xi y'é't'a Moise ko já profeta, tá najmi kama chubayahá ndaha tsa tjin xi kjuajíya ngáha ra ngabayoo.”

17

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'inkijnejin jé xuta xingisoo
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ B'i kitsú Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—Tjihin nga s'e' ni xi ts'inkijnejihin ngatitsun xuta, tunga, jnima rú ts'ihin xi ts'inkijnejin ngatitsun xuta xi k'ái! ² Tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'íun tsa s'et'a 'yunt'a kásin nku ndjio cháka ko chjanik'ajin ntáchak'uun, kintehe ni nga ts'inkijnejin ngatitsun nku nti íchi xi nkúhu xu'bi. ³ Chúhuun yjonuu.

'Tsa nda nts'e'i títs'in ngatitsun, chubakoi nga najmi nda títs'in. Tsa ngjuaik'áha ra animaha, n'endyjat'aihi. ⁴ Tsa yatu n'iyá ch'on ts'inkohi nga nku nistjin ko tsa yatu n'iyá: "Tifik'aha ra animana, n'endyjat'ani", tsa kuitsuhi, n'endyjat'aihi.

⁵ As'ai kinchja já postru:

—Tisinkonj tu xi 'yún s'ejin sahanj Ntjaná.

⁶ B'i kitsú Jesu:

—Tsa tu íchi s'ejinuu Ntjaná xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún íchi, kama b'a k'úhuun yá tu xu'bi: "Tjyú xin ei ko t'ihinsinjñajin ntáchak'uun." Kuint'é'ennuu yoo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjen nku nda musu xi ts'intjusun xaha

⁷ Tsa nku xi tjñajinnuu tjñaha nku nda musu xi kafikján t'anankiu ko tsa chu kafikunntá, nk'ie nga ja k'óoyaha jña nda musu, najmi b'a kuitsuhu: "Tjñahanchunt'ái yámixoo." ⁸ B'a ní kuitsuhu: "T'endaní ni xi k'jine ko n'esjei najjihin. T'eyání nichinená ko ntá xi k'úia, ko askahan kama chinej ko s'j'ji."

⁹ Ko ta ndaha najmi tsjáha máb'achjihí nda musuhu nk'ie nga ja kuats'intjusun xá xi kuatsjáha. ¹⁰ B'a ta ts'in jun, nk'ie nga ja n'etjusun ngayjee xá xi kitsjánuu Ntjaná, b'a ní tixiún: "Já musu ní. Ni xi kik'inni, kui nihi xi kin'ej."

B'i ts'in kits'innkiji Jesu te já xi k'uhun ch'in fentujnu

¹¹ Nk'ie nga títs'in n'iyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, j'ajin masen ante Samarjá ko ante Galilea. ¹² Nk'ie nga tsichu nku nanki íchi, j'aik'úhun te já xi k'uhun ch'in fentujnu. Kui xi kjint'á tsincha ¹³ nga kikjintáya:

—Ji Jesu, nda maestru, katuma njimahi jin.

¹⁴ Nk'ie nga kikié Jesu jóo, as'ai b'i kitsúhu:

—Tankínkuhuu yjonuu já na' miu.

Nk'ie nga tjincha fi jóo, tsitjuxin ch'ihin. ¹⁵ As'ai nku nda xi tjenjihin já xi tee, nk'ie nga kikié nga kama nk'ihí, kik'óya ko kits'intsoho Ntjaná nga 'yún kikjintáya. ¹⁶ J'aisinkunch'int'aha Jesu nga íxi t'anankiuhú kingjénsten nintaku ko kitsjáha máb'achjihí. Samarjá nibáha nda xi b'a kits'íun. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi tehé maha já xi kama nk'ihí? Má k'fihí já xi ñja xingisoo? ¹⁸ ¿Á tu nkúhu nda xu'bi xi najmi ntje Israel tjeheñ ra kuak'óyaha nga k'j'uaits'intsoho ra Ntjaná?

¹⁹ As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Tisintjein ko t'in. At'aha kuas'ejin nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kama nk'ihí ri.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkjé kuatexuma Ntjaná

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ As'ai já fariseo kingjásjaiyaha Jesu nkjé kuichú nistjin nga kuatexuma Ntjaná. B'i kitsú Jesu:

—Tunkaán najmi kama chjihí nk'ie nga kuatéxuma Ntjaná. ²¹ Kò tã ndaha najmi b'a kuitsú xuta: “Ei tíjña”, kò a ra: “Ján tíjña.” At'aha ja tibatéxuma Ntjaná ajinnuu.

²² As'ai b'a kitsúhu xuta ni'yakuyáha:

—Kuichú nistjin nga kama mjenuu nga choo ndaha tsa tũ nku ichí nistjin xi s'e nk'ie nga k'uaí Ntíhí Nda'x'jun, tunga najmi chanú. ²³ Tjín xi b'a kuitsunuu: “Ei tíjña”, kò a ra: “Ján tíjña.” Tunga najmi tũ bankinnú kò tã ndaha najmi tũ tsjennkihúu. ²⁴ At'aha xi nkú ts'in ma chji nd'ich'on nk'a ján nga bat'ai, nga ma chji ei kò ma chji ján, b'a tã ts'in kama chji Ntíhí Nda'x'jun nistjin nk'ie nga k'uaí ngáha. ²⁵ Tunga tíjuhún tjihin nga un nkjún skuehe kò nga xuta xi tjín nd'ái najmi ts'ínkjáihín.

²⁶ Xi nkú kama nistjin nga y'e'jña Noe, b'a tã kama nistjin nk'ie nga k'uaí ngáha Ntíhí Nda'x'jun. ²⁷ Kui nistjiun tíjñcha kjine kò tíjñcha 'bi xuta. Tíjñcha bixan kò tíjñcha ts'ínkxan ntíhí. B'a tíjñcha ts'in santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkog, kò tũ ni xi kik'ahá ts'í kò jesunjin ntá ngayjee xuta. ²⁸ Kò b'a tã kama nistjin nga y'e'jña Lot. Tíjñcha kjine kò tíjñcha 'bi xuta. Tíjñcha b'atse ni kò tíjñcha batéña ni. Tíjñcha b'éntje kò tíjñcha ts'inná ni'ya. ²⁹ Tunga nistjin nga tsitju Lot nanki Sodoma, nibajen nk'a ján nd'í kò sufrí nga tsixuntu t'anankiu. Jesun ngayjee xuta. ³⁰ B'a tã kama nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntíhí Nda'x'jun.

³¹ Kui nistjin xu'bo, xi kab'e'jñasun nk'a ni'yaha najmi tũ kuitjujen nga k'uaik'asje ni xi tjintu aya ni'yaha. Kò xi kafi jñá najmi tã kats'óyaha ni'yaha. ³² N'ekj'áitsjohon yjonuu ni xi kamat'ain chjuúhun Lot. ³³ Tũ yáhá ni xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úéjña tík'un, kui xi tũ sahá kuayá. Tunga xi kuayá, kui xi tũ sahá n'ek'anki. ³⁴ An b'a tixinnuu. Kui nistjen xu'bo jo xuta xi kjintusún nku kama, nku chjúbé kò xinkuu s'e'jña. ³⁵ Jo jminchjín xi tíjñcha ot'áha xinkjín, nku chjúbé kò xinkuu s'e'jña. ³⁶ Jo já xi kafi jñá, nku chjúbé kò xinkuu s'e'jña.

³⁷ B'a kitsú jóo:

—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjeheh b'a kamo?

B'j kitsú Jesu:

—Yaha nga má kjijña nku yjoninte k'ien, yò ma ñjakú chálíkíe. B'a tã ts'in chaha nga k'uaí Ntíhí Nda'x'jun.

18

B'j ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén ni xi kits'ínkò nku nda jue nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín

¹ As'ai Jesu y'e'jña chubayaha xuta ni'yakuyáha nga tsakúyaha nga tjihin nga tehente kúinchja Ntjaná kò nga najmi ts'ínkjehe k'un. ² B'j kitsúhu:

—Nku nanki y'e'jña nku nda jue xi najmi benkjún Ntjaná kò tã ndaha najmi nusihín xuta. ³ Yò tã y'e'jña nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín. Kui xi fisehe nda jue nga b'a tsuhu: “Kixi n'ení kjuá xi tjínkona chá kontrana.” ⁴ Nkjin nistjin ja nga najmi kits'ihín kjuá tachjuún. Tunga askahán ni kits'innkjink'un: “Ndaha tsa najmi benkján Ntjaná kò najmi nusinna xuta, ⁵ tunga tũ nku títs'instihína tachjín. Kui nga tũ sahá kixi ts'ihín ra kjuá tũ xi najmi ts'ínkjehe kjuatsentana nga k'uaíse tehentena.”

⁶ B'j kitsú sa Nda Ntjaná Jesu:

—Nda tasinñju ni xi kitsú nda jue ch'onk'un xu'bj. ⁷ Ntjaná, ¿a najmi kixjihí ts'ihihín kjuá xuta xi j'ájin, xi nistjin nistjen nchjakoho? ¿A ts'ínk'andayahá nga kuasínko? ⁸ B'a tixinnuu nga ntjuúhun ts'ihihín kjuá xuta xi ts'e. Tunga nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhí Ndax'jun, ¿a sakú saha asunntee xuta xi s'ejihín Ntjaná?

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á

⁹ Ta y'éjña chubayahá Jesu nga tsakúyahá xuta xi b'a maha nga naxu tijncha ts'in nginkun Ntjaná maha, tunga najmi ndahá ts'in basehe xuta xingisoo. B'i kitsúhu:

¹⁰ —Jo já ngi nchjako Ntjaná má ma natsihín nínku, nku xi nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá. ¹¹ Nda fariseo b'i ts'in kinchjako Ntjaná nga ngandaha kinchja nk'ie nga kabasinjña ndju: “Ji Na'mi, tísjaha máb'achjí at'aha najmi b'a k'an xi nkú k'un xuta xi k'oo, xi ndyjé ts'in, xi ch'onk'un, xi b'at'aha chjuúhun. Ko ta ndaha najmi b'a k'an xi nkúhu nda xu'bj xi f'áchjintjai ch'á. ¹² Jo nyá nga tuntjóo bátejña kjintía ko nku tjkjá ngayjee ni xi ts'in ngana tsja chje.”

¹³ Tunga nda xi f'áchjintjai ch'á kjin tsasinjña ko santaha najmi ma k'un tsa nk'a ján kuasenjinki. Tu kik'onyahá 'mehe nga b'i kitsú: “Ji Na'mi, katuma nímahi an nga jé tjenna.” ¹⁴ An b'a tixinnuu. Nku nda xi naxu kama ndaj nginkun Ntjaná nk'ie nga kik'oya ngáha ni'yaha. Najmi b'aha nda xinkuu. At'aha tu yáhá ni xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichí kama nginkun Ntjaná. Ko xi k'uasje nímakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

*B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xiu
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)*

¹⁵ As'ai incha j'aiko xuta ntíhí tu xi Jesu nguénnehe ra ntsja. Tunga nk'iehe nga kikié já ni'yakuyóo nií, b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁶ Tunga kinchjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Tjehenntoho jántiu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'in tjintuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjeheh ra nga Ntjaná kuatéxumaha. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi najmi ts'ínkjáihín nga Ntjaná xi batéxumaha xi nkú ts'in ts'ínkjáihín nku nda chí ni xi 'bahí, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

*B'i ts'in kinchjanijmiko Jesu nku nda nchiná
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)*

¹⁸ As'ai nku nda k'aku kingjásjaiyahá Jesu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáihín ra nga kúatejña tík'un sían?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda t'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntjaná. ²⁰ Yai xi nkú ts'in jtít'a kjuatéxumoo: “Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'a n'ei. Chanjúin na'mihí ko naahi.”

²¹ B'a kitsú ndo:

—Ngayjee ni xu'bo tít's'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²² Nk'ie nga kint'é Jesu ni xu'bj b'a kitsú:

—Nku ni ndyjat'a sahi. Tateñai ngayjee ni xi tjihin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'in s'ehe ri kjuanchíná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²³ Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie nusin nusihin, at'aha 'yún nkjún nchiná. ²⁴ Nk'ie nga kieke Jesu nga kik'ie nusin nusihin ndo, b'i kitsú:

—Á b'a 'yún 'ni tjihin tsa xuta xi nchiná nkjühun kjuas'enjihin nga Ntjaná kuatéxumaha! ²⁵ Tu sahá najmi 'ni tjin tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

²⁶ As'ai xuta xi kint'éhé b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ni xi ndahachí najmi maha ts'in xuta, Ntjaná maha ts'in nij.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entuí ni xi tjinni ko tjennkihí nd'ai.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa chjuuhun, tsa já nts'e, tsa xi cháha ko tsa ntíhi at'aha Ntjaná batéxumaha, ³⁰ kui xutaj 'yún ts'ati k'uai ngáha ra asunnte xu'bi ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tik'un sín.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ As'ai ngjiko t'axin Jesu já ni'yakuyá xi te joó ko b'a kitsúhu:

—Tjenñju. Ja tibanakáán nanki Jerusalen. Yo kuitjusun ngayjee ni xi y'é't'a já profeta nga kamaha Ntíhi Ndaax'iun. ³² At'aha aya ntsja xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra n'ekjas'en. Kui xi kuajnukiehe, ch'on ts'ihin, ko kuatétéjnuhu.

³³ K'uéhé ko ts'ínk'ien. Tunga nistjin xi ma jahan k'uaiya ngáha ra ngabayoo.

³⁴ Ndaha nku ni xu'bi najmi kamankjihin já ni'yakuyoo. Najmi be ni xi tinchja Jesu, at'aha kis'ejña 'maha niu.

B'i ts'in kits'ínkihí Jesu nku nda ka

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Nk'ie nga ja tábichú tíña Jesu nanki Jerico, nku nda ka kab'ejña andai n'yoo nga tibaniki chje. ³⁶ Nk'ie nga kint'é ndo nga tí'a nkjún xuta, as'ai kingjásjaiya mí nihi xi tíma. ³⁷ Kik'inyaha nga Jesu, nda xi nibáha Nazaret, tí'a yo. ³⁸ As'ai k'ikjintáya:

—Ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

³⁹ Xuta xi yja tíjuun kinchjatiko ho tu xi k'uéchja'aha ts'a, tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—Ji ntjehe David, katuma nimahi an!

⁴⁰ As'ai tsasin'yún Jesu ko b'a kitsú nga ngjuachj'a nda ko. Nk'ie nga ja 'ai, Jesu kingjásjaiyaha:

⁴¹ —¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda ko:

—Ji nda maestru, mjena nga kama chjina.

⁴² B'i kitsú Jesu:

—Katuma chjhi. At'aha kuas'ejihin nga Ntjaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri.

⁴³ Ta kuihi chubo kama chjihí ndo ko kitsjennkihí Jesu nga kits'intsjoho Ntjaná. Ko ta kits'intsjoho Ntjaná ngayjee xuta xi kieke ni xu'bi.

¹ As'ai tsichu Jesu nanki Jerico. J'ajin nanki. ² Yo tijná nku ndá nchiná xi 'mi Zakeo, xi ndá k'akuhu já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'ahá já Roma. ³ Kui xi mjehe skue yáha Jesu, tunga najmi tímahá rá, at'ahá katsehe xutá ko ch'e nkjun ya Zakeo. ⁴ As'ai tsangatsanka títjuhun xutá nkjiun ko tsiyajnu nku yá xi síjña yo, tu xi skuehe Jesu, at'ahá yo tjihin nga k'já.

⁵ Nk'ie nga ja tíf'a Jesu yo, tsasenjinki má kji'a ndo ko b'i kitsúhu:

—Ji Zakeo, kitsa títjujein, at'ahá ni'yahi tjihin nga ts'inkj'áiya nd'ái.

⁶ As'ai kitsá tsitjujen Zakeo ko tsjo kamahá nga kits'inkj'áihin Jesu ni'yaha.

⁷ Tunga nk'ie nga kikié xutá ni xu'bj, as'ai ngayjeé kinchjayane Jesu nga b'a kitsúhu xinkjin:

—Ni'yaha nku ndá xi najmi ts'intjusun kjuatéxumahá Moise kfi ts'inkj'áiya.

⁸ As'ai tsasinjña ndju Zakeo ko b'a kitsúhu Jesu:

—Chasei, ndá maestrú. Tsjahá xutá x'an masen ni xi tjinna. Ko tsa tjin xi ndyé kits'ihin nga ts'anachaha, ts'ink'óya ngáha rá ñju niyá tjihin ni xi jak'aha.

⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ja k'uanki nd'ai xutá xi tjinu ni'ya xu'bj, at'ahá tá ntjehe ntje chjáná Abraham y'aha rá ndá xu'bj. ¹⁰ At'ahá Ntíhi Ndax'jun j'aingisjái ko j'ai ts'ink'anki xutá xi ja kindya.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ndá xi kitsjáha já musuhu toon xi ts'inxáko

(Mt. 25:14-30)

¹¹ Nk'ie nga tímjeñju xutá ni xi tinchja Jesu, as'ai tá y'éjña chubaya ngáha nga tsakúya. At'ahá ja tibichú tiña nanki Jerusalem ko b'a tímahá xutá nga akui kuatéxumahá Ntjáná. ¹² Kui nga b'a kitsúhu Jesu:

—Y'ejña nku ndá nchiná xi ngji kjin k'ái nanki tu xi ndá rej n'e maha ko askahan k'óoya ngáha. ¹³ As'ai kinchjahá te já musuhu ko kitsjáha toon nga nkúnkú jóo. "N'exákoqo toojn santa nkúhu nga kjúái ngáhana", kitsúhu.

¹⁴ Tunga unkiehé rá xutá nankihí ndo ko incha kits'inkji tjennki ndo já chjine'én xi b'a kuitsu: "Najmi mjeni tsa kui ndai xi kama ndá rejni."

¹⁵ Tunga kin'e mahá ndá rej ndo ko kik'óya ngáha nankihí. As'ai kitsjá kjua nga chubahá já musu xi kitsjáha toon, tu xi skuehe xi nkú tjin kits'in nganásun nga nkúnkú jóo.

¹⁶ As'ai j'ai ndá xi tjuun. "Ji ndá ntja, te tjihin nga kits'in nganásun toohin", kitsú. ¹⁷ "Nda tjin. Nda ní ji, ndá musu. Naxu kin'etjusuin xá ichi xi kitsjáha, kui nga tsjaha ra nga kuatexumahá ri te nanki", kitsú ndá rej. ¹⁸ As'ai j'ai ndá musu xi ma joho. "Ji ndá ntja, un tjihin nga kits'in nganásun toohin", kitsú.

¹⁹ "Ji xi kuatexumaihi un nanki", tá kitsúhu ndá musu xu'bj.

²⁰ As'ai j'ai ngá k'ái ndá musu. "Ji ndá ntja, á toohin ngáha ei. Nku pañu kik'ontikjájian nga y'etjá, ²¹ at'ahá tsankjuhun. At'ahá kjan ní ji. Chjubéi ni xi najmi ji y'ejnai ko chjusintjein chan xi najmi ji y'entjei", kitsú. ²² As'ai b'a kitsú ndá rej: "Ji ndá musu ch'onk'un, tá kuihi én xi kuakixin ts'inkokjuahara. Tsa an xi kjan ko fak'á ni xi najmi an y'ejná ko kjesintjen chan xi najmi an y'entje, ²³ kui nga, zá najmi kin'ekjas'eheñ ri toonna já xi be nkú ts'in ts'inxáko ho toon? Tsa b'a kjei, ja rá ts'inkjain ngáha rá nd'ái toonna ko santaha ntíhi nga kjúa", kitsú.

²⁴ As'ai kinchjako ndá rej já xi kabincha yo. "Chjú'ohoo tooon ndá xu'bj ko tjohoon ndá xi tijnahá te", kitsúhu. ²⁵ "Ji ndá ntja, ja tijnahá te toon ndá xu'bo",

kitsú jóo. ²⁶ Tunga b'ahá kitsú nda rej: “An b'a tixinnuu. Ngayjee xi tjihin ni, kui xi k'uai saha. Tunga xi najmi tjihin, kui xi chjú'aha santaha ni xi ichí xi tijnaha. ²⁷ Ko máha já kontrana xi najmi mjehe nga kuatexumaha, nibáko eí ko nginkán tichákjó kásin.”

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalem
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Nk'ie nga ja b'a kitsú Jesu, as'ai kitsjen títjun nga kits'innđuú ngáha nijáha nanki Jerusalem. ²⁹ Nk'ie nga ja tsichu tiña Betfage ko Betaniá, nanki xi tiña maha asunntu tjenkí xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'inkji Jesu jo já ni'yakuyáha ³⁰ nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tijná tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjit'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjunndayo ko nibáko eí. ³¹ Ko tsa tjin xi nguásaiyanuu: “¿Á jun tichjundáyahanu chu?”, tsa kuitsunuu, b'a t'ihun: “Nda maestrú rú machjéhen chu.”

³² As'ai ngji já xi kin'ekjú ko kisakúhu chu xi nkú nga kitsú Jesu. ³³ Nk'ie nga ja tijncha kjendáya ntí búrrú, as'ai b'a kitsú já xi ts'e chu:

—¿Á jun tichjundáyahanu ntí búrrú?

³⁴ B'a kitsú jóo:

—Nda maestrú rú machjéhen chu.

³⁵ Incha j'aioko Jesu chu. Najyuhun incha kingásuhun chu ko kits'ink'iesun Jesu. ³⁶ Xi nkú nga ts'in tifi Jesu, b'a ts'in kingántu najyuhun xuta aya niyóo. ³⁷ Nk'ie nga ja tijncha bichú tiña má jenstehen asunntu tjenkí Yá Olivo, as'ai ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu 'yún incha kikjintáya tsjo nga kits'intsjoho Ntjaná ngat'aha ngayjee kjuankjún xi incha kikié.

³⁸ B'a incha kitsú xuto:

—iNtjaná nda kats'inko nda rej xi kits'in nibá ngajoho! ¡Kas'e kjuajyu ndjiojmi ján ko kaya kjuachánkaha Ntjaná nk'a ján!

³⁹ As'ai kinchja k'ua já fariseo xi tjenjihin xuta nkjiun:

—Ji nda maestrú, b'a t'ihin xuta ni'yakuyáhi nga najmi tu b'a incha kats'in.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a tixinnuu, tsa k'uéchja ts'a xuta xu'bi, ndjio incha kjintáya.

⁴¹ Nk'ie nga j'ai tiña Jesu nanki Jerusalem, kikjintántjai nankiu nk'ie nga kikié. ⁴² B'i kitsú:

—Tsa tu kui sa nistjin xu'bi kamankjinnuu ni xi tsjanuu kjuajyu! Tunga tijná 'mahánu niu nd'ai. ⁴³ At'aha kuichú nistjin nga já kontrano ko k'uétjindainuu xjó nga k'uéchjanuu tu xi ts'íinkjehenuu. ⁴⁴ Ts'íinkjenuu ko ts'íink'ien xuta nankinuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejiñasun saha ra xinkjin. At'aha najmi kamankjinnuu nk'ie nga y'éjña chjinuu Ntjaná kjuandaha.

B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi tijncha batéña chu má ma natsihin ninku
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje já xi tijncha batéña ko tijncha b'atse chu yo. ⁴⁶ B'i kitsúhu:

—B'a ts'in tjit'a'éhen Ntjaná: “Ni'ya xi má nga kuinchjako xuta Ntjaná kama ni'yaná.” Tunga jun antehe já ndyé t'n'e mo.

⁴⁷ Xki nistjin tsakúya Jesu natsihin ninku. Ko já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatexumo ko já xi yankjúhun incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'íink'iehen Jesu. ⁴⁸ Tunga najmi tsakú nijáha ra nkú ts'in b'a incha ts'in, at'aha ngayjee xuta 'yún mjehe nga kuásinñjuhu ni xi tijncha Jesu.

20

B'i kama nk'ie nga kingjásjayaha já tjíxóo Jesu yá xi kitsjá xáha
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Nku niyá nk'ie nga tábakúya Jesu má ma natsihin ninku nga y'énimíhi xuta én nda tsuhú Ntíaná, as'ai j'aik'úhun já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuat'exumoo ko jáchá xi tá tjihin xá. ² B'a incha kitsúhu:

—T'inyanj, ¿mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

³ B'i kitsú Jesu:

—Ko an tá kuasjáyanuu nku ni. T'inyanú. ⁴ ¿Yá xi kits'in nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a rá xuta asunntejhi?

⁵ As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'in nibáha Jua”, kuixiaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihnnuu ni xi kitsúhu Jua?” ⁶ Ko tsa: “Xuta asunntej kits'in nibáha” kuixiaán, ngayjee xuta k'uéná ndjio nga ts'ínk'ienná, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta kama Jua.

⁷ As'ai kinchjako ngáha Jesu:

—Najmi yaj yá xi kits'in nibáha.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko tá ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjana nga b'a tít'sian.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'áihí
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ As'ai Jesu b'i ts'in tsakúyaha xuta nga y'éña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsajé. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsajé, as'ai ngi kjin tse nkjún nstjin. ¹⁰ Nk'ie nga ja tíjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi tít's'ínxáko tuntsajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. Tunga kik'íéhé rá jóo nda musuhu ko kits'ínkji tiya tiya. ¹¹ As'ai tá kits'ínkjihí ngáha ndo k'jái nda musu, tunga tá kik'íéhé ngáha rá jóo nda musu xu'bi. Ch'on nkjún incha kitsúhu ko kits'ínkji tiya tiya. ¹² Tá kits'ínkjihí ngáha k'jái nda musuhu ndo, tunga tá kits'in'uhun ngáha rá jóo nda xu'bi nga tsanka tjennki.

¹³ Tu chahán b'i kitsú nda xi ts'e tuntsajé: “¿Mí nihi xi ts'ian? Tu sahá ntína xi tjo nkjúnna ts'ínkjía. Tsa tu ahá ni skuenkjún ntína jóo.” ¹⁴ Tunga nk'íéhé nga kiekie já xi ts'ínxáko tuntsajé nga nibá ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xi tjihin na'míhi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añahaná ni xi ts'ínkjáihin.” ¹⁵ Kui nga kik'onsjehe jóo ntíhi ndo natsin má nga tjintje tuntsajé ko kits'ínk'ien.

Kui b'a maha, ¿nkú ts'íihin rá nda xi ts'e tuntsajé já xu'bo? ¹⁶ Kj'uaí ko ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsajé ko k'jái já tsjá sá ngáha rá ante tuntsajé.

Nk'ie nga kint'é ni xu'bi xuta xi t'íncha yo, as'ai b'a incha kitsú:

—¡Najmi b'a tu katuma!

¹⁷ Tunga tsase'ahá Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Kui nga, ¿nkú tsuhú rá ma ni xu'bi xi tít'a xujun éhen Ntíaná? B'a tít'sy:

Ndjio xi kikjaníya já chjine'xóo,

ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹⁸ Tu yáha ni xi kuinjnesun ndjio xu'bi kama xixi. Ko xi kuinjnehe ndjio kama nkuankuan.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjihin nga s'echjili
(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Ta kuihi chubō mjehe já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihin nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun. ²⁰ As'ai kits'in nibásehe Jesu k'ua já xi kúnnta' maha, xi xuta nda kits'in ma maña yjoho, tu xi ts'íinkijnejihin Jesu nku én xi najmi b'a tjín. B'a ts'in kama ts'íinkjas'eheh ra nda tjíxá Roma. ²¹ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yaj nga kjuaxi én xi chubai nga bakuyái ko nga najmi ngabi n'ei kjuá. Naxu bakuyái éhen Ntíaná. ²² Kui nga, ¿a ma b'echjihu nda tíjün Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

²³ Tunga kamankjihin ra Jesu kjuamañaha jóo ko b'a kitsúhu:

²⁴—Takúnú nku toon denariō. ¿Yá xi ts'e sénnistjün ko j'áin xi tíj'aha tooin? B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda tíjün Cesar.

²⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda tíjün Cesar ni xi ts'e nda tíjün Cesar, ko tjohoon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

²⁶ Najmi kamaha jóo kits'ínkijneya Jesu nga kuinchja nginkun xuta nantio nku én xi najmi b'a tjín. Tu sahá kama nkjúhún én xi kits'ínk'óya Jesu ko najmi ta kinchjaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Já saduseo bakúya nga najmi k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi j'aisehe Jesu nga ²⁸ kingjásjaiyaha. B'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'é't'aná Moise: “Tsa nku nda xi tíjñaha chjuún kjuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhún, nda nts'e tjihin nga kuixanko ngáha chjuúhún, tu xi b'a ts'in s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien.” ²⁹ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjin. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjün k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ³⁰ As'ai nda xi ma joho tsixanko ngáha tachjúun, tunga ta k'iehén ngáha. ³¹ As'ai b'ahá ta kits'in ngáha nda xi ma jahan ko ta k'ien, ko b'a ta kamat'ain já xingisoo. Ndaha nku xi yatuú najmi kis'ehe ntí. ³² Asakahan ta k'ien tachjúun.

³³ 'Kui b'a maha, nistjin nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjúun? At'aha nga yatuú tsixanko.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Bixan xuta xi tjín nistjin nd'ai ko ts'ínkixan ntíhi. ³⁵ Tunga xuta xi tjeheh ra nga k'úentu tik'un nistjin xi s'ejña askahan, xi k'uaíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi ta kuixahan ko najmi ta ts'ínkixahan ntíhi. ³⁶ At'aha najmi ta kama kuayáha. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'in tjíntu ntítsjee. Ntíhi Ntíaná kama, at'aha j'áya ngáha ra ngabayoo.

³⁷ 'Ko santaha Moise ta y'éjña chji nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, nk'ie nga kinchjanijmíyaha na'yá ntsje xi títi. At'aha b'a ts'in tíj'aha nga Ntíaná xi “Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac ko Ntíaha Jacob.” ³⁸ Ntíaná najmi Ntíaha anjma. Ntíaha ní xuta tik'un. At'aha nginkun Ntíaná tjíntu tik'un ngayjee xuta.

³⁹ As'ai kinchja k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo:

—B'a tjín ni xi kuakixín, nda maestru.

⁴⁰ Najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'in kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjiñin ra nga b'a tsuhu xuta nga ntjehe David nibaha ra xi Cristo?
⁴² At'aha ta kuihi David b'a ts'in y'é't'a xujun salmo:
 Ntiana b'a kitsuhu Nda Ntiana:
 “Tinchint'ani ma batexuma,
⁴³ k'uentu mana ja kontrahi kinte tsukui.”
⁴⁴ B'a ts'in ta kuihi David b'a kitsuhu nga Nda Ntiana maha xi Cristo. Kui nga,
 ¿nkú ts'in ntjehe David nibaha ra xi Cristo?

B'i ts'in y'échjit'ain Jesu sin xi y'a ja chjine'ehen kjuat'exumoo
 (Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Nga tincha basinñju ngayjee xuta, as'ai kinchjako Jesu xuta ni yakuyaha:
⁴⁶ —Chuhun yjonuu ja chjine'ehen kjuat'exumoo. Kui xi tsjoho nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'in suniñaha niyatée. Tsjoho nga b'entusun yaxile xi tincha titjun ni'ya sinagoga ko nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'i. ⁴⁷ Kui xi kje'aha ni'yaha jminchjin xi ja k'ien x'ihjin ko as'ai chuba 'yuhun tse nchjako maña Ntiana tu xi b'e'mat'aihinn yjoho. 'Yun un skuehe ja xu'bi.

21

B'i ts'in kinchjanijmyaha Jesu toon chje
 (Mr. 12:41-44)

¹ Tsase Jesu ko kieke xuta nchiná xi tbinchá toohon aya kaxa toon chje. ² Ko ta kieke nku tachjuun xi ja k'ien x'ihjin. Kui xi jo toon xi tinti tsinchá kaxa chje.
³ As'ai b'i kitsu:
 —Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tachjuun x'ain 'yun tse kuatsja sa nga ngayjee xuta xi k'oo. ⁴ At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi tib'ankihi kuatsja. Tunga maha tachjin, ngayjee toon xi tijnaha nga kjineyaha nichine kuatsja.

B'i ts'in tsakuya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee
 (Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23)

⁵ K'ua xuta tinchjanijmyaha ninku nga tsjo ts'in kin'enaxukoho ndjio tsjo k'un ko ni xi kits'insuhun xuta. As'ai b'i kitsu Jesu:
⁶ —Maha ni xi tyo ei, kuichu nistjin nga ndaha nku ndjio najmi ta sejn'asuhun ra xinkjin. Ngayjee n'exuya.

⁷ As'ai b'a kitsu joo nga kingjasaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿nkje b'a kama? ¿Mi nihi xi kuakuchji titjun nga b'a kama?

⁸ As'ai kinchja Jesu:

—Chuhun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanuu. At'aha nkjin maha xi k'uaí nga an ts'in ma yjoho. “An xi kui”, kuitsu. Ko b'a kuitsu ya: “Ja kuichu nistjin.” Tunga najmi tu tsjennkihi ruu joo. ⁹ Nk'ie nga kuinu'yó nga tjin kjuachán ko nga najmi tjin kjuajyu ajihin xuta naxinantá xi tjin, najmi tu binkjun. At'aha tjiñin ni nga tjun b'a kama, tunga najmi kjehe kfe asuntee.

¹⁰ Ko b'i kitsu sa Jesu nga ngjindju:

—Xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi k'ái nanki. Nku nda rej kjaánko k'ái nda rej. ¹¹ Chón xi tu xi 'yuhun kama ko s'e kjintia k'ái k'ái nanki. Tsjén ch'in ch'onk'un, ko kama chji nk'a jan ni xi kuinchánkjuhun xuta ko kjuankjun chánka.

¹² Tunga kintehe ni nga kuitjusun ngayjee ni xu'bi, titjun kuakj'ánijennuu xuta ko tsjénki unkienuu. Ts'in kjas'ennuu aya ntsja ja k'akuhu xuta sinagoga ko ts'in kjas'ennuu nubayá. Ngat'ana ngjuaikohonuu nginkun ja rej ko nginkun ja titjun. ¹³ B'a ts'in sakuntehenuu nga k'únyaha ruu joo yaha an. ¹⁴ B'i

n'e n'en'k'jintak'un nga najmi tu b'enda titjun xi nkú ts'in kuisinkoo yjonuu. ¹⁵ At'aha an tsjanuu én xi chubo ko kjuankjintak'un xi chánka sa nga xi ts'e já kontránuu, tu xi najmi kuichúkjuaha rá ni xi chubo ko tsa b'a kuitsu nga najmi b'a tjín ni xi tichubo.

¹⁶ 'Santaha xi chánuu, já nts'o, xuta xinkiu ko xuta xi nda nchakonuu ts'íinkjas'ennuu. K'ua xi tjín ajinnuu n'ek'ien. ¹⁷ Ngat'ana ts'íin unkiehenuu ngayjee xuta. ¹⁸ Tunga ndahá nku ntsjaku najmi ndyja. ¹⁹ Ndjá tìncho, tu xi k'uan'kihinu.

²⁰ 'Nk'ie nga choo nga k'uétjindaihi já jun nanki Jerusalem, katumankjinnuu nga ja kuichu nistjin nga n'ekje. ²¹ Kui nistjin katanka xuta xi tjintu ante Judea xi tjehe asunntu tje'nki. Xi tjintu ajin nantja Jerusalem katitju. Xi kafi jña najmi ta kak'oyaha ajin nantjo. ²² At'aha kui nistjin xu'bo ts'íinkjái'ihin xuta chj'ih ni xi najmi nda kits'in, tu xi kuitjusuhun ngayjee ni xi tjt'a éhen Ntjaná. ²³ Njima rú ts'ihin jminchjín xi y'a ntí ko xi tít'sínki ntí kui nistjin! At'aha tse kjuanima xi s'e asunntee ko kjuakjahan Ntjaná nibanehe xuta xu'bj. ²⁴ K'ua xi kicha ndju n'ek'ienkoho ko k'jái ngá xi ngjuainijé ngayjee nanki xi tjín. Xuta xi najmi ntje Israel tjehe rá kuasinne nanki Jerusalem xi nkú tjín nú nga k'ua'intehe nga kuat'exuma.

B'i kama nistjin nga k'uaí ngáha Ntíh Ndaq'jun

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ 'As'ái ts'iu ko sóo ko niñuu kuakúchji kjuankjún xi kama. Xuta naxinantá xi tjín t'anankiu ngjuántaha rá yjoho ko tsankjún, at'aha 'yún kjuaneya ntáchak'uun ko 'yún ngjuaink'a t'éhen ntóo. ²⁶ Xi kuayáyaha xuta nga tsankjún ko nga kúyaha ni xi kamaha asunntee. At'aha Ntjaná ts'íink'atsé ni xi tjín nk'a ján. ²⁷ Nk'iehé chá Ntíh Ndaq'jun nga tjejin nintju nga nibáko ngayjee ngayúhun ko kjuachánkaha. ²⁸ Nk'ie nga k'uatuts'ihin nga b'i kama, tsjo katumanu, at'aha ja tibichú tiña nistjin nga ja kama ndáinu.

²⁹ Ko b'i ta ts'in y'é'ña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Chasoho yá higuera ko ngayjee yá xi tjín. ³⁰ Nk'ie nga yo nga ja titjuhu nts'én, mankjinnuu nga ja tibichú tiña chunuboo. ³¹ B'a ta ts'in nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tjña tiña nistjin nga kuat'exuma Ntjaná. ³² Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bj kintehe ni nga kuayáyje xuta xi tjín nd'ai. ³³ Kamaha asunntee ko nk'a ján ndyja, tunga éna najmi k'ua' tiya.

³⁴ 'Chúhuun yjonuu, tu xi najmi kama ndjáha animanuu, tsa tséjihin rá ni xi mjehe yjonintenuu, tsa kama ch'ju, ko tsa kjuántaha ruu yjonuu ni xi tjín asunntee. At'aha tsa b'a n'oo, tu ndyjahánuu nk'ie nga k'uaí nistjin xu'bo. ³⁵ At'aha k'uaínehe nistjin xu'bo ngayjee xuta xi tjín tu má xi tjehe ni asunntee. Tu ndyjuhé rá nga b'a kamo. ³⁶ Kui nga tintsuba ndahanu ko tehente chubakoo Ntjaná, tu xi kuichúkjuahanuu nga kuitjankiu ngayjee ni xi kamo ko kuichú nginkun Ntíh Ndaq'jun.

³⁷ Xki nistjin tsakúya Jesu natsin ninku ko nga ma ngxuun bitju nga fi ts'ínk'a nistjen asunntu tje'ki xi 'mi Yá Olivo. ³⁸ Ko ngayjee xuta ta jyun ta jyun incha f'ai natsin ninku nga f'aisínfjuhu Jesu.

22

B'i ts'in y'énda já tixóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Ja tìbichú tiña S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san. ² Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuat'exumoo incha tsangisjai niyá xi nkú nga ts'ín ts'íink'iehen Jesu, at'aha tsankjún jóo xuta nkjiun.

B'i ts'ín y'enda Judá Iscariote xi nkú ts'ín ts'íinkjas'en Jesu
(Mt. 26:14-16; Mr. 14:10-11)

³ As'ai jas'enjihin Satana Judá xi ta 'mi Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo. ⁴ Kui xi ngjisehe já na'mi k'aku ko já jun k'aku nga kinchjanijmíyakoo xi nkú ts'ín kama ts'íinkjas'ehen Jesu. ⁵ Tsjo kamaha jóo ko y'endako Judá nga tsjáha toon. ⁶ Kits'ín yu Judá ko tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'íinkjas'en Jesu nk'ie nga najmi 'yún tjín xuta.

B'i ts'ín ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Tsichu nistjin nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san, nk'ie nga n'ek'ien chutsankaha S'í Pascua. ⁸ As'ai b'a kitsú Jesu nga kits'ínkji Pedro ko Jua:

—Tankín'iendo ni xi chineé S'í Pascua.

⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má xi tjehe mjehi nga k'úendaj nichineé?

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga kuitjás'oon ajin nantjo, satékjóo nku nda xi y'a nku ndjii ntánijua. Tsjénnkihüu santaha má nga kjuas'en ¹¹ ko b'a t'ihuun nda xi ts'e ni'yoo: “B'a títsu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga k'íneka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” ¹² As'ai kuakúnüu nku ante tayá chánka xi ja tjinda xi tjehe nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

¹³ As'ai ngji jóo ko b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ¹⁴ Nk'ie nga tsichu chuba, y'ejñat'ako Jesu yámixoo já postruhü ¹⁵ ko b'i kitsúhu:

—Mangimjena nga kjuasjékonüu S'í Pascua xu'bj kintehe ni ngabayana.

¹⁶ At'aha b'a tíxinnüu nga najmi ta k'ine sahana nichinej santaha nkúhu nga kuitjusun xi nkú tshüü ra kui s'íj má batéxuma Ntjaná.

¹⁷ As'ai jakj'a chutsün ko nga ja kitsjáha máb'achjih Ntjaná, b'i kitsú:

—Chjúbó niü ko n'endzjohoo xinkü. ¹⁸ At'aha b'a tíxinnüu nga najmi ta k'uj sahana ntaha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga kuat'exuma Ntjaná.

¹⁹ As'ai jakj'a ninkuan ko nga ja kitsjáha máb'achjih Ntjaná, tsakjánya ko kitsjáha jóo nga b'a kitsú:

—Kui xu'bj xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanüu. B'a n'oo tü xi kjuáitsjennüu an.

²⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga k'ikjine nichinee, ta jakj'a chutsün nga b'a kitsú:

—Kui chutsün tibakúchji jnina xi ngjuaj ndzjo ngandanüu. Jnina tib'endako tsetsehe Ntjaná nd'aj xi nkú ts'ín nda ts'íinkoo xuta. ²¹ Tunga máha nd'aj, nda xi títs'ínkjas'enna ta tjñat'akona yámixaj. ²² At'aha b'a n'ehé Ntíhi Ndax'ün xi nkú ts'ín kis'endaha. Tunga, inima rú ts'íhin nda xi ts'íinkjas'ehen!

²³ As'ai b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín jóo nga yá xi b'a ts'íiün.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka sa

²⁴ As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu xinkjín nga yá xi 'yún chánka sa ajihin. ²⁵ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Já rej xi batéxuma naxinantá xi tjin asunntee ndjá ts'ínko xutá xi ts'e. Kó já xi tjihin xá, kui xi nda incha ts'in, tsu xutá. ²⁶ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi 'yún ní chánka sa ajinnuu kats'in ma yjohó xi nkú joyaha tsa kui xi 'yún kinte tjen. Kó xi batéxuma kats'in ma yjohó xi nkú joyaha tsa kui xi nda musuhu já xingisoo. ²⁷ At'aha, zyá xi 'yún chánka sa? ¿A xi b'ejñat'a yámixó nga kjine, a ra nda musu xi b'éyahá nichinee? ¿A najmi xi b'ejñat'ahá yámixó? Tunga máha an, tíjñajinnuu ei xi nkú joyaha nda musunuu.

²⁸ 'Jun najmi kin'e nga manú nk'ie nga kichjut'ayák'unna. ²⁹ Kui nga k'uendáhanuu nga kuatexumo, xi nkú ts'in y'éndana Na'mina. ³⁰ Kuintsubat'o yámixaná nga chinoo kó s'ju nk'ie nga kuatexuma, kó kuintsuubo ante má nga kuatexumohoo ntjehé xutá Israel xi te jo tíkja maha.

*B'i ts'in kitsúya tíjün Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)*

³¹ 'Simon, Simon, tsinñjui. Satana tsanki nga k'uésujneyánuu xi nkú n'ehé tuniñu nga kjút'ayák'unnuu. ³² Tunga an ja tsankintjáhi nginkun Na'miu tu xi tu nku s'ejihin ri an. Kó ji, nk'ie nga sakú nga'yún ngáha ri nga s'ejihin an, tsinkoj já nts'ei tu xi tu nku ndjáhá kuinchaha.

³³ B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, tjinkuhú k'an nga kfinkohó nubayá kó santaha nga kuayáko.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji Pedro, an b'a tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xantó nd'ai, b'a kuixín nga najmi yaní jan nyá tjihin.

³⁵ As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Nk'ie nga kits'inkjinnuu nga najmi tu ch'o tsa kixinnuu, kó ta ndaha toon kó ta ndaha tjabaxínté, ¿a tjin ni xi kindyjat'anuu?

B'a kitsú jóo:

—Najmi chumi nihi xi kindyjat'aní.

³⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga nd'ai, xi tíñaha tsa, kat'a kó ta kat'a toohon. Kó xi najmi tíñaha kicha, katatéña najyun ndjuhu kó kat'atse nku. ³⁷ At'aha b'a tíxinnuu. Tjihin nga kuitjusuhun ni xu'bi xi tjit'a éhen Ntjaná: “Kui xi ta kich'axkíhi ra ajihin já ch'onk'uun.” At'aha ngayjee ni xi tjit'a nga tinchjanijmíyahana tjihin nga kuitjusun.

³⁸ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, já jo kicha ei!

B'i kitsú Jesu:

—Ja kama.

*B'i ts'in kinchjako Jesu Ntjaná
(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)*

³⁹ As'ai tsitju Jesu nga ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo xi nkú ts'in tehente, kó ta kitsjennkíhi já ni'yakuyáha. ⁴⁰ Nk'ie nga tsichu yo, b'a kitsúhu:

—Chubakoo Ntjaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

⁴¹ As'ai b'a ts'in kjin ngji t'axín suba xi nkúhu má bhíúkijne nku ndjió nga s'e. Yo tsasinkúnch'in kó kinchjako Ntjaná. ⁴² B'i kitsú:

—Ji Na'mi, tsa kama kai, n'ekj'a t'axínni kjuanjima xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

⁴³ As'ai kama chjihí nku ntítse xi nibajehen nk'a ján nga j'ai tsjá nga'yúhún.
⁴⁴ Kó nk'ie nga 'yún nkjún un tibehe Jesu, tų sahá 'yún kinchjako sa Ntíaná kó tsixuntu t'anankiu ntánubáha xi b'a k'un xi nkú joyaha stubá jní i.

⁴⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntíaná, as'ai tsisintjen kó j'aise ngáha rá já ni'yakuyáha. Kjintufé jóo nk'ie nga j'aisehe at'aha kjuáboo xi kats'in naganaha. ⁴⁶ As'ai b'j kitsú:

—¿A kisunntuféhenú? Tísintjoon kó chubakoo Ntíaná tų xi najmi chjút'ayak'uhunnu.

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga tá tínchjaha Jesu, tų j'aihí nkjin nkjún xuta. Tjen tíjuhún xuto ndá xi 'mi judá, xi nku ndá ni'yakuyá xi te jóo. Kui xi j'aik'úhún Jesu kó kikjexu'ba. ⁴⁸ B'j kitsú Jesu:

—Ji Judá, ¿a tíchjuxu'bai Ntíhí Ndax'íun nga t'n'ekjas'ein?

⁴⁹ Nk'ie nga kikié já xi kabinchandaihí Jesu ni xi tímoó, as'ai b'a kitsú:

—Ji ndá maestru, ¿a kicha kuixkjahanni?

⁵⁰ Nku ndá xi síñajihín jóo kits'in'uhún nku ndá musuhú ndá ná'mi tíjuun. Tsatet'a tjabaxínñju kixi. ⁵¹ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Najmi b'a tų n'o. Jyu tıncho.

Kits'ínkó tjabaxínñju ndá musu nga kits'ínkihi. ⁵² As'ai kinchjako já xi j'aik'ánijéhe, kui xi já ná'mi k'aku kó já jun k'akuhú nínku kó jáchá xi tá tjíhin xá. B'j kitsúhu:

—¿A ndá ndyjéná? ¿A íxí kichahá kó yá kich'ahanu nga kjúáihinu? ⁵³ Xki nstjin tsásinjñajinnu má ma natshín nínku. Ndahachí najmi kin'ekónú. Tunga kuihí chubanuu xu'bj, chuba nga batéxuma má jyuun.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ As'ai jakj'ánijéhe jóo Jesu kó ngjikohó ni'yaha ndá ná'mi tíjuun. Máha Pedro, kitsjennki kjihin Jesu. ⁵⁵ Nk'ie nga kits'in'yún nd'í jóo kamasehen natsiun, y'entut'á kó Pedro tá y'eññajihin. ⁵⁶ As'ai nku ná musu kikiéhe nk'ie nga kab'ejñat'a nd'íu. Tsase'a sisihin kó b'a kitsú:

—Kui cháí xi tá tsjenko chá ján.

⁵⁷ Tunga najmi kits'ínkiehé yjohó Pedro. B'a kitsú:

—Ji tächjuún, najmi be ndó.

⁵⁸ Sa kutju tų sa kj'áihí xi kikié ngáha kó b'a kitsúhu:

—Ji xi tá makóí jóo.

Tunga b'ahá kitsú Pedro:

—Ji ndá, najmi an niu.

⁵⁹ J'a rá xi nkú maha tsa nku ora. As'ai tų sa kj'ái ngá xi tá b'ahá kitsú ngáha rá:

—Kjuaxi kjáihín nga kó kui ndái makó ndá xu'ba ján, at'aha tá Galilea nabáha.

⁶⁰ B'ahá tá kitsú ngáha Pedro:

—Ji ndá, najmi be ni xi tíchubai.

Tá kuihí chubo, nk'ie nga b'a tá títsuhu Pedro, tjen'yún kikjintáhá nku xanta. ⁶¹ Kits'ínk'ótjiya Ndá Ntíaná nga tsase'a Pedro, kó j'áitsjehen Pedro ni xi kitsúhu Ndá Ntíaná: “Kintehe ni nga kjintá xanto nd'ái, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.” ⁶² As'ai tsitjusje Pedro kó kikjintá'un kikjintánte.

B'i ts'in kichajnuča Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Máha já xi tĩncha kunntáha Jesu, kik'aya ko kik'íéhe. ⁶⁴ Y'é'ma tunkun ko b'a incha kitsúhu:

—Tĩxinyai xi nkúhu nda profeta, zyá xi kuak'íéhi?

⁶⁵ Nkjin tĩkjá ya én xi kitsúhu Jesu nga najmi kikienkjún.

B'i ts'in kin'ekokjuá Jesu nginkun já tĩxá judio

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Nk'ie nga ja kama seen, kama ñja jáchá xi tĩhĩn xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo. Incha ngjikoo Jesu má ma ñjakú já tĩxá judio ko b'a incha kitsúhu:

⁶⁷ —T'inyani, za ji xi kits'in nibá Ntĩaná?

B'j kitsú Jesu:

—Tsa xinyanuu, najmi s'ejinuu. ⁶⁸ Ko tsa kuasjáyanyuu, najmi n'ek'óyanú.

⁶⁹ Tunga nd'ái k'uatuts'ihĩn Ntĩhĩ Ndax'iun nga k'úejñat'aha Ntĩaná xi tĩhĩn nga'yún.

⁷⁰ As'ai ngatentee kingjásjaiyaha:

—za xúhu jihí xi Ntĩhĩ Ntĩaná?

B'j kitsú Jesu:

—An xi tĩbixún.

⁷¹ B'a incha kitsú jóo:

—za machjén saná já testiyú? Ñá kikjin ja kuanu'yáa ni xi kuatsú.

23

B'i ts'in kin'ekokjuá Jesu nginkun nda tĩjun Pilato ko nda rei Herode Antipa

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ As'ai tsisintjen ngayjee já tĩxóo ko ngjikoo Jesu nginkun Pilato. ² Nkjin ni xi kikjanínehe yo nga b'j incha kitsú:

—Xuta nankinĩ tĩbinchákjahan ndai nk'ie kuasakúni. Tíb'éjña nkjún nga s'echjihĩ nda tĩjun Cesar ní xi f'áchjintjai, ko b'a tĩtsu nga kui xi nku nda rei xi kits'in nibáha Ntĩaná.

³ B'a kitsúhu Pilato Jesu:

—za ji xi nda reihĩ xuta judio?

B'j kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi tĩbixín.

⁴ As'ai kinchjako Pilato já na'mi k'aku ko xuta nkjiun nga b'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe xi tisakújinna ndo.

⁵ Tunga tu nku b'ahá incha kitsú jóo:

—Xuta nankinĩ tĩbinchákjahan. Tíbakúya xkj ante xi tjin Judea. Ante Galilea kik'atuts'ihĩn ra ko santaha eĩ ja j'ai nga b'a tĩts'in.

⁶ Nk'ie nga kint'é Pilato ni xu'bi, kingjásjaiya tsa ante Galilea nibáha Jesu, ⁷ at'aha yo batexuma Herode Antipa. Nk'ie nga kik'inyaha nga Galilea nibáha Jesu, as'ai kits'inkji Jesu má tĩña Herode, at'aha nanki Jerusalen tĩña Herode kui chubo.

⁸ Tu ni xi tsjohó kamaha Herode nk'ie nga kkie Jesu, at'aha nd'ai nkjún mjehe ra skuéhe. Nkjin tĩkjá ni xi kik'inyaha nga tĩts'in Jesu ko mjehe skué nga ts'in Jesu nku kjuankjún. ⁹ Nkjin nkjún ni xi kingjásjaiyaha, tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. ¹⁰ Ta kabincha ya yo já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo nga nihi xi nkjún ts'in nkjin ni xi tĩkjanínehe Jesu.

11 As'ai Herode ko ja juhun xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chj'ih ra kits'in ma Jesu ko tsajnukie. Kits'ingja nku najyun tso tjín xi nkúhu xi bja ja rej nga incha kik'aya. As'ai kits'ink'óya ngáha ra Pilato. 12 Kui nstjin xu'bo Herode ko Pilato kik'atuts'ihin nga kinchjako nda ngáha xinkjín, at'aha unkie xinkjín kintehe ni ni xu'bj.

*B'i ts'in kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)*

13 As'ai Pilato kinchja njaha ja na'mi k'aku ko ja tjíxóo ko xuta nkjiun. 14 B'a kitsúhu:

—Jun kafáikonú ndai. B'a tibixiún nga xuta nankinuu tibinchákjahan. Nginkun kuangjasáiyaha ndo. Ajihin ngayjee ni xi tichjaninóhoo ndai najmi kuasakúna tsa tjihin je. 15 Ta ndaha Herode najmi kuasakújihin tsa mí nihi. Kui nga kuats'ink'óya ngáhana ndai. Ja tuyo. Najmi chumi nihi xi kits'in ndai xi tjehe ra ngabaya. 16-17 Kui b'a maha, tsjahana kjuá nga s'ehe ra ko as'ai ts'in ndaihi.

18 Tunga nkuhú kits'in ntaha xuta nga kikjintáya:

—iKan'ek'ien nda xu'bo! iN'e ndaihi Barraba!

19 Kjiya'yún nda Barraba at'aha ja Roma ngi kontraha ko nku nda kits'ink'ien. 20 Pilato mjehe nga ts'in ndaihi Jesu kai, kui nga ta kinchjakohó ngáha xuta nkjiun. 21 Tunga 'yún kikjintáya xuto:

—iTjat'a kruj ndo! iTjat'a kruj ndo!

22 As'ai ta kinchjahá ngáha Pilato nyá xi ma jahan:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjihin xi kits'in ndo? Ndaha nku ni najmi tsakújinna tsa tjehe ra ngabaya. Kui b'a maha, tsjahana kjuá nga s'ehe ra ko as'ai ts'in ndaihi.

23 Tunga tu ni xi 'yuhún kikjintáya sa xuta. Tsankihi Pilato nga nguát'a kruu Jesu. B'a incha kits'in santaha nkúhu nga incha kin'esihin. 24 Kui nga kitsjáha kjuá Pilato nga n'etjusuhun ni xi tjincha banki. 25 Kits'in ndaihi nda xi j'ájin xuta nga n'e ndaihi, nda xi kjiya'yún nubayá at'aha ja Roma ngi kontraha ko at'aha animá tjehe. As'ai kitsjá kjuá nga n'ehe Jesu ni xi mjehe xuta nkjiun.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

26 Nk'ie nga tifi s'et'a kruu Jesu, kichjubé nku nda nanki Sirene xi Simon 'mi. Jáa kaf'aihi ndo. Kui xi kin'ek'anji kruu nga kitsjennkihí Jesu. 27 Ta kitsjennkihí nkjin nkjún xuta ko jminchjín xi tjincha kjintá nga tits'inbat'a Jesu. 28 Tunga kits'ink'ótjijahá Jesu, tsasehe jminchjún ko b'i kitsúhu:

—Jun jminchjín Jerusalen, najmi tu an ch'ít'anú. Yjonuu ko ntínuu xi ch'ít'o. 29 At'aha kuichú nstjin nga b'a kuitsu xuta: “Á b'a nda tjihin ts'e jminchjín xi ntjhi, xi najmi kik'a nti ko xi najmi kits'inki nti.” 30 As'ai b'a incha kuitsu tjenkiu: “Tixuntunéni.” Ko: “T'e maní”, kuitsu tjenkiu. 31 At'aha tsa b'i tjincha ts'ihin yá xi xkféen, kui nga, ¿nkú sa ts'ihin ra yá xi kixiu?

32 Ta tjenko jóo jo ja ch'onk'un xi ta nguát'a kruuko Jesu. 33 Nk'ie nga incha tsichu ante xi 'mi Nintaku Animá, yo kingját'a kruu Jesu ko nga jóo ja ch'onk'uun. Nku xi kitsjen kixihi Jesu ko nku skjúhun. 34 B'i kitsú Jesu:

—Ji Na'mi, n'endyjat'aihi, at'aha najmi be ni xi tjincha ts'in.

Já juun kits'inndzjohó xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'ihin. 35 Xuta nkjiun kabincha yo nga tjincha basenkjún. Ko ja tjíxóo kik'aya Jesu nga b'a kitsú:

—Kamahā ndaj nga kj'ai xi kits'ínk'anki. Kats'ínk'anki yjohō nd'aj tsa kui xi kits'ín nibáha Ntjaná, tsa kui xi j'ájihin Ntjaná.

³⁶ Já juun ta kik'ayaha Jesu. J'aik'úhūn kō kitsjáha nga k'úi binu san. ³⁷ B'a incha kitsúhu:

—Tsa ji xi nda rejhi xuta judio, n'ek'anki yjohi.

³⁸ Ta kis'et'a antsjáku Jesu nku yáte xi b'i kitsú: “Kui xu'bj xi nda rejhi xuta judio.” ³⁹ Nku nda ch'onk'un xi ta kjit'a kruu ta najmi kikienkjún Jesu nga b'i kitsúhu:

—Tsa ji xi kits'ín nibá Ntjaná, n'ek'anki subaj yjohi kō ta n'ek'ankini kō jin.

⁴⁰ Tunga b'ahá kitsú nda xinkuu nga kinchjatiko nda xu'bj:

—Najmi binkjuin Ntjaná ji, ta ndaha tsa ta kui kjuanimaha tíyai. ⁴¹ Máha ná, tjihin kixi nga un tibená, at'aha t'n'ekjáihiin chjihí ni xi kin'eé. Tunga kui ndaj ndahachí najmi ch'on kits'ín.

⁴² As'ai b'a kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, katj'áitsjeihin an nk'ie nga ch'atuts'ihin nga kuatexumai.

⁴³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Nd'aj kuinchunkoní ndjiojmi ján.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Xi nkú ra ma nga chuba te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngxuun. ⁴⁵ Najmi ta kits'ín ndzjehen ts'iu. Kō jo tsitju nga kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhūn ninku.

⁴⁶ As'ai 'yún kikjintáya Jesu:

—Ji Na'mi, aya ntsaj tít's'inkjas'en animana.

Nga ja b'a kitsú, as'ai k'ien. ⁴⁷ Nk'ie nga kikié nda jun k'aku ni xi kamoó, kits'intsjohō Ntjaná nga b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga naxu ndaj nginkun Ntjaha.

⁴⁸ Ngayjee xuta nantja xi incha kikié ni xi kamoó, incha kamankjihin nga najmi nda tjin ni xi kin'e nga kin'ek'ien Jesu. ⁴⁹ Tunga máha ngayjee xuta xi behe Jesu kō jminchjín xi kitsjennkíhi nk'ie nga tsitju xi tjeheh ante Galilea, kui xi kjin kabincha nga tincha basehe ni xi tímoo.

B'i ts'ín kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Tijnajihin já tjíxōo nku nda xi 'mi Kuse xi Arimatea nibáha, nanki xi tjijnajihin Judea. Nda tjíya animaha ndo kō naxu fiko yjohō nginkun Ntjaná.

⁵¹ Ta tikuyaha nistjin nga kuatexuma Ntjaná kō najmi kits'ín yu ni xi y'enda kō ni xi kits'ín já tjíxá xingisoo. ⁵² Kui xi ngjisehe Pilato kō tsankihí yjonintehe Jesu. ⁵³ Nk'ie nga ja kikjejent'a kruu yjonintehe Jesu, as'ai nku najyun kik'ontjijkájnu kō ngjingájñaya nku tíxa tsjō xi kin'endat'á naxiu, xi ndaha nku najmi kje ch'a s'eya. ⁵⁴ Kui nistjiun tís'enda nichinehe S'í Pascua kō ja tib'atuts'ihin nistjin nkjúun.

⁵⁵ Jminchjín xi kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea, ta incha ngi kō kikié tsjōo kō xi nkú ts'ín kis'ejña yjonintehe Jesu. ⁵⁶ As'ai kik'óya ngáha ni'yaha kō y'enda ntá sinjne kō ni xi sinjne. Kits'ínkj'áíya jminchjún nistjin nkjúun xi nkú ts'ín tjíña kuatexumoo.

24

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Nga ta jyun ta jyuhun nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, j'aisehe jminchjiun tsjóo nga y'a ts'ihin ni xi sinje xi y'enda. ² Nk'ie nga incha j'ai, kieke nga ja kachjuxin ndjio chákantsú xi tjichjane tsjóo. ³ Incha jas'en tunga najmi kisakúhú ra yjonintehe Nda Ntíaná Jesu. ⁴ Nk'ie nga ndaha najmi incha be mí nihi xi incha ts'íin, tu incha kiekehé nga kabinchat'aha jo já xi yja najyun xi tibat'ai. ⁵ Tu ni xi kitsankjúhún jminchjiun ko kingjénsten ankin t'anankiu. Tunga b'ahá kitsú jóo:

—¿Á ajihin xuta k'ien tbinchisjáihinu xi tíña tik'un? ⁶ Najmi ta ei tíñaha. Ja kaf'áiyá ngáha ra ngabayoo. N'ekj'áitsjohoon yjonuu nga b'i kitsúnúu nk'ie nga y'eña ante Galilea: ⁷ “Tjihin nga n'ekjas'en Ntíhi Ndash'íun aya ntsja já ngatitsun ko s'et'a kruu. Nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.”

⁸ As'ai j'áitsjeen jminchjiun ni xi kitsú Jesu ⁹ ko nk'ie nga incha j'aihi tsjóo kitsúyaha ngayjee ni xu'bi já ni'yakuyá xi te nku ko ngayjee xuta xingisoo. ¹⁰ María Magdalená ko Juana ko María xi naaha Santiago ko jminchjin xingisoo xi tjenkoho, kui xi j'ai tsúyaha já postru ni xu'bi.

¹¹ Tunga najmi kis'ejihin ra já postru, at'aha én xi najmi tjihin sin kama ni xi titsuya jminchjiun. ¹² Tunga tsisintjehén Pedro ko tsangatsanka nga ngji tsjóo. Nk'ie nga tsaseya tsjóo, kieke nga tu najyun xi tsich'ontikjájnuhú yjonintee kjijña yo. As'ai kik'óya ngáha ni'yaha nga tíma nkjúhún ni xi kamo.

B'i ts'ín tsakúchiji yjoho Jesu jo já ni'yakuyáha
(Mr. 16:12-13)

¹³ Ta kuihi nistjin xu'bo jo já ni'yakuyáha Jesu yja nga tüncha fi nanki ichi xi 'mi Emau, nanki xi te nku ra kilometro maha nanki Jerusalen. ¹⁴ Tinchjanjímíyakoho xinkjín ngayjee ni xi kamo nga tüncha fi. ¹⁵ Ni xi kama, nk'ie nga tinchjanjímíyakoho xinkjín niu, j'aise tíñaha Jesu ko kitsjent'áha. ¹⁶ Tunga b'a kama xi kis'echjahá tunkun jóo kama. Najmi kamankjihin tsa Jesu niu. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tichubanjímíyakhonu xinkú nk'ie nga tín'o niyá?

As'ai tsincha'yún baba jóo ¹⁸ ko b'a kitsú nda xi 'mi Cleofa:

—¿A nku tutu ra ji xi tinchin nanki Jerusalen xi najmi be ni xi kama nistjin xi nibahaná yo?

¹⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi kama?

B'a incha kitsú jóo:

—Ni xi kin'ehe Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kui xi kama nku nda profeta ko chánka ni xi kits'ín. Kis'ehe nga'yún én xi kinchja nginkun Ntíaná ko nginkun ngayjee xuta. ²⁰ Tunga já na'mi k'akuhú ko já tjixáná kits'ínkjas'en tu xi kin'ek'iehen, ko kis'et'a kruu. ²¹ Jin kichuyá tsakai nga kui xi ts'ín ndáihí naxinantá Israel. Tunga ja tjihin jan nistjin nd'ai nga b'a kamo.

²² K'ua jminchjin xi tjínjinni kabinchánkúnni. Ta jyun ta jyun kafisehe tsjóo, ²³ tunga najmi kasakúhú ra yjonintee. Ntíse ru incha kama chijihi katsúni ko nga kui xi b'a katsúhu nga tíña tik'un Jesu. ²⁴ Askahan ta kafisehe tsjóo k'ua já xi tjínjinni ko b'a ts'ín kasakúhu xi nkú nga katsú jminchjiun, tunga najmi kabehé Jesu.

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—já b'a nkjún ts'in ichí mankjihinnu ko 'ni s'ejihinnu ngayjee ni xi kitsúhu já profeta! ²⁶ ¿A najmi tjihin ni nga un skuēhe xi kits'in nibá Ntjaná kintehe ni nga sakúhu kjuachánka xi ts'e?

²⁷ As'ai Jesu y'éjña chjihí jóo nkú tsuhu ra ngayjee xujun éhen Ntjaná má jtít'a ni xi kama. Kik'atuts'ihin ra xujun xi y'é't'a Moise ko ngindjuko ngayjee xujun xi y'é't'a já profeta. ²⁸ Nk'ie nga tsichu nanki ichí xi má nga tijncha fi jóo, b'a kits'in xi k'já n'já Jesu kits'in. ²⁹ Tunga kits'inkasín'yún kjuá'yúhún ra jóo nga b'a kitsúhu Jesu:

—Tinchinkoni ei, at'aha ja ngxun ko ja tíma'ná.

Kui nga kits'in yuhu Jesu nga y'ejnako jóo. ³⁰ Ni xi kama, nk'ie nga kab'entut'áko yámixo jóo, jak'á Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjihí Ntjaná. As'ai tsakjánya ko kitsjáha jóo. ³¹ Kui chubo tsix'ánki nkun jóo ko kamankjihin nga Jesu niu. As'ai Jesu kits'inn dyajihinsén yjoho nginkun jóo. ³² B'i ngján b'a kitsúhu xinkjín jóo:

—¿A najmi tíf'ajin nd'íhi tíma anímaná nk'ie nga tinchjakoná aya niyóo ko nk'ie nga túsyaná nkú tsuhu ra ni xi jtít'a éhen Ntjaná?

³³ Ta kuihi chubo incha tsisintjen ko kik'óya ngáha nanki Jerusalen. Incha kikié nga nku stíhín kats'in yjoho já ni'yakuyá xi te nkuu ko já xi tjintukoho.

³⁴ Kui xi b'a tijncha tsu:

—Kjuaxi kjáihin nga ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo Ndá Ntjaná ko ja kuakakúchjihí yjoho Simon.

³⁵ As'ai kitsúya já xi joq ni xi kamat'ain aya niyóo ko xi nkú ts'in kamankjihin nga Jesu niu nga tsakjánya ninkuon.

*B'i ts'in tsakúchihí yjoho Jesu já ni'yakuyáha
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)*

³⁶ Ta tijncha nchjaha nk'ie nga j'ai sinjñajin masehen Jesu ko b'i kitsú nga kíkjaníña:

—Kas'enuu kjuajyu.

³⁷ Tu ni xi kitsankjúhún já ni'yakuyóo ko kits'innkjink'un nga nku sen xi tíma chjihí. ³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿Á túbinkjuhunu? ¿Á t'n'entjihí ruu yjonu nga b'a ts'in t'n'enkjintak'uhunu? ³⁹ Ahán niu. Chaso ntsa ko tsuká. N'ekónú ko chasenu. Nku sen najmi tjihin yjo ko ninta xi nkú ts'in tíyo nga tíinna.

⁴⁰ Nk'ie nga ja b'a kitsú, as'ai tsakú ntsja ko tsuku. ⁴¹ Tunga najmi kjehé s'ejin sisihin jóo, at'aha tsjo nkjún tijncha maha ko tijncha ma nkjúhún. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tijnanu ichí nichine ei?

⁴² As'ai kitsjáha nku te tjo xi kab'échjan. ⁴³ Jak'á Jesu niu ko kikjine nginkun jóo. ⁴⁴ As'ai b'a kitsú:

—Ni xi kama, kui nihi xi kixinnu nk'ie nga tsátejñajin sanuu. B'a kixinnu nga tjihin nga kuitjusun ngayjee ni xi jtít'a nga kinchjanjímíyahana xujun kjuatéxumaha Moise ko xujuhún já profeta ko xujun salmo.

⁴⁵ Kikjex'ájin Jesu kjuankjintak'uhún jóo tu xi kamankjihin ra ni xi jtít'a éhen Ntjaná ⁴⁶ ko b'i kitsúhu:

—B'a ts'in jtít'a nga tjihin nga un skuēhe xi kits'in nibá Ntjaná, nga nistjin xi ma jahan k'jáiya ngáha ra ajihin xuta k'ien, ⁴⁷ ko nga ngajoho s'enjímí nga ngúsuhún asuntee. Jerusalen ch'atuts'ihin ra nga b'a k'úhín xuta nga tjihin nga ngjuaik'áha ra anímaha tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. ⁴⁸ Jun xi

kuixínyo ni xi kiyo. ⁴⁹ An ts'in nibánuu xi kitsúya títjun Na'mina nga tsjánuu. Tunga tintsubanú ej Jerusalen santa nkúhu nga n'ekjohoon nga'yún xi nibaha nk'a ján.

B'i ts'in ngji Jesu nk'a ján

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ As'ai tsitjuko Jesu já ni'yakuyáha. Ngjiko santaha nanki Betanja. Kingjémk'a ntsja ko nda kinchjane jóo. ⁵¹ Nk'ie nga nda tinchjane jóo, nk'a ján ngji t'axihin. ⁵² Nk'ie nga ja incha kamaha nga kits'intsjoho Jesu, tu ni xí tsjohó tíncha maha jóo nga incha kik'óya ngáha nanki Jerusalen. ⁵³ Tehente incha kits'intsjoho Ntjaná má ma natsihin ninku.

Xujun xi y'ét'a Jua én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in kitsúya nda xi kits'ímntu xujun yáha Jesu

¹ Nga tuts'ihin ni tu b'a ts'in jahá tǐña Éen. Kui Éen xi y'ejñakoḥo Ntǐaná. Kui Éen xi Ntǐaná. ² Kui xi y'ejñako Ntǐaná nkúhu nga tuts'ihin ni. ³ Éen kits'índakoḥo Ntǐaná ngayjee ni xi tǐin. Ndaha nku ni xi tǐin najmi kin'enda tsa najmi tǐin Éen. ⁴ Yo nibáha ra kjuatik'un. Kui kjuatik'uun, kui nd'í xi ts'in ndzjehen xuta. ⁵ Ndi tǐb'at'ai má jyuun ko má jyuun najmi tǐchúkuahá nga tǐts'ínk'ien.

⁶ J'ai nku nda xi 'mi Jua xi Ntǐaná kits'in nibáha. ⁷ J'ai tsúya ni xi kieke tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu ko tu xi s'ejihin ra ngayjee xuta nd'í xi j'ai nchjanjímíyaha. ⁸ Najmi kui xi nd'íu. Tu kin'e nibáha tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu. ⁹ Nd'í xi ndoo xi ts'in ndzjehen ngayjee xuta ja ma kj'uaíhí asuntee.

¹⁰ Éen j'aik'ieǐña asuntee, Én xi Ntǐaná kits'índakoḥo asuntee. Tunga xuta asuntee najmi kamankjihin yáha kui. ¹¹ J'ai ante xi ts'e, tunga xuta xi ts'e najmi kits'ínkjáǐhin. ¹² Tunga xi kits'ínkjáǐhin ko kis'ejihin, kui xutáha xi kitsjáha nga kama ntǐhí Ntǐaná. ¹³ Kui xi kitsin xi nkú ts'in kama mjehe Ntǐaná. Najmi kitsin xi nkú ts'in tsin xuta xi tǐin, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in tǐjñaha xuta, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in mjehe xuta.

¹⁴ Kui Éen xi kik'a yjoninte ko y'eǐñajinni ko kiyai kjuachánkaha, at'aha kui xi Ntǐ nku tutuhu Ntǐa Na'míu. Tsakúchji kjuanda chánkaha ko én xi b'a tǐin.

¹⁵ Jua kitsúya yáha kui. B'i kitsú:

—Kui xi kinchjanjímíyahana nga b'a kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tǐun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'in jahá tǐña.”

¹⁶ Xki kjuanda xi kik'ainá kjuanchǐná chánka xi ts'e tsitjujihin. ¹⁷ At'aha Ntǐaná kits'ínchjén Moise nga kitsjá kjuatéxumoo, tunga j'aihí Jesucristo nga y'éǐña kjuandoo ko én xi naxu tǐin. ¹⁸ Najmi tǐin xi ja be nkú tǐin Ntǐaná. Nku tutuhú Ntǐ nku tutuu xi tǐjñako Ntǐa Na'míu, kui xi j'aikúchjiná Ntǐaná.

B'i ts'in kitsúya Jua Bautista yáha Jesu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ B'i ts'in kinchja Jua nk'ie nga já judio k'aku xi tǐin nanki Jerusalen kits'ínkji já na'mi ko já xi ta ts'ínxát'a nǐnku xi má nga ngjuásjaiyaha Jua yáha kui. ²⁰ Kinchja kixi kixi Jua ko najmi ts'anacha. B'i kitsú:

—Najmi an nda xi xi kitsú Ntǐaná nga ts'ín nibá.

²¹ B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yáha ni ji? ¿A jihí xi Eliá?

—Najmi an —kitsú Jua.

—¿A jihí xi nda profeta xi tǐihin nga kj'uaí? —kitsú jóo.

—Najmi —kitsú Jua.

²² —¿Yáha ji? —ta kitsú ngáha jóo—. At'aha tǐihin nga kuankínko ngáha ri én kixi já xi kits'ín nibáni. ¿Nkú bixín?

²³ As'ai b'i kitsú Jua:

—An xi nku nda xi tǐinchja ante kixiu nga b'a tǐtu: “Tjen kixiu niyá má nga nibá Ntǐaná.” Kui niu xi y'ét'a nda profeta Isaia xujun éhen Ntǐaná.

²⁴ Ko já xi kits'ínkji já fariseo ²⁵ ta kingjásjaiyaha Jua:

—Tsa najmi ji xi kitsú Ntianá nga ts'ín nibá kō tā ndaha Eliá kō tā ndaha ndá profeta xi tjihin nga kj'uaí, ¿á xuta tibatentáhani?

²⁶ B'j kitsú Jua:

—An ntánijua tibatentakohona xuta, tunga síññajihinnu nku xi najmi yo, ²⁷ xi kj'uaí askahan nga an. Najmi tje'henna tsa kjendáya n'úhu tjabaxín ntéhe.

²⁸ B'a kama ni xu'b'i nanki xi 'mi Betania, nanki xi tjiña ngabantá ntáje Jordan, má tsaténtá xuta Jua.

B'j ts'ín kitsúya Jua nga Jesu xi chutsankaha Ntianá

²⁹ Njstjin xi ma ndyjuun ngáha kieke Jua nga Jesu nibák'un tiñaha kō b'j kitsú:

—Kui xu'b'i xi chutsankaha Ntianá xi kjexín ngatitsuhun xuta asuntee.

³⁰ Kui xi kinchjanjímíyahana nga b'j kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'ín jahá tjiña.” ³¹ Nk'ie tā ndaha an najmi be yá nihi, tunga ntánijuahá jáiténtá xuta tu xi s'ejña chjihí rá xuta Israel yáha kui.

³² B'j tā kitsúya Jua ni xi kieke:

—Kieke nga nibajen Espiritu ndjiojmi ján xi nkú joyaha nku chutuju kō nga j'aik'ieñantjai nintaku. ³³ Tā ndaha an najmi kjee be yá nihi, tunga xi kits'ín nibáhana nga ntánijua kuatentáhana xuta, kui xi b'a kitsúna: “Xi chaj nga nibajenk'uhun Espiritu kō k'úéñantjaihi, kui xi Espiritu Santo kuaténtákocho xuta.” ³⁴ An kieke nga tsitjusun kui eēn kō tixinya nga kui xi Ntihi Ntianá.

B'j ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuun

³⁵ Nk'ie nga kama ndyjuun, tā yohó tinchako ngáha Jua jo já ni'yakuyáha. Kieke nga j'a Jesu yo kō b'j kitsú:

³⁶ —Kui xu'bo xi chutsankaha Ntianá.

³⁷ Kint'é nga joo já ni'yakuyáha ni xi kinchja kō kitsjennkíhi Jesu. ³⁸ As'ai tsaseni astun Jesu kō kieke nga tjennkihí jóo. B'j kitsúhu:

—¿Mí xi tibinchisjó?

—Ji ndá maestru —kitsú jóo—, ¿má tinchin?

³⁹ —Nibáasohoo —kitsú Jesu.

As'ai ngjí jóo kō kieke má tjiña Jesu. Yo kits'ínkj'a njstjin xu'bo, at'aha ja ngixun. Nkú rá ma nga chuba ñju niu. ⁴⁰ Já xi joo xi kint'é ni xi kinchja Jua kō kitsjennkíhi Jesu, nku xi 'mi Andre xi ndá nts'e maha Simon Pedro. ⁴¹ Kui xi titjun ngjingsjai Simon kō b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni ndá xi kitsú Ntianá nga ts'ín nibá.

⁴² As'ai j'aikō Andre ndá nts'e nga j'aisehe Jesu. Jesu tsasehe Simon kō b'j kitsúhu:

—Ji xi Simon, ntihi Jona. Ji xi k'úin ngáha ri Pedro.

⁴³ Njstjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tífi Jesu ante Galilea, as'ai ngjisehe Felipe kō b'j kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

⁴⁴ Nanki Betsaida nibáha Felipe, má nga tā nankihí Andre kō Pedro. ⁴⁵ As'ai Felipe ngjisehe Natanael kō b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni ndá xi kinchjanjímíyaha Moise nga y'é't'a xujun kjuatéxumoo kō xi tā y'é't'a já profeta. Kui xi Jesu ntihi Kuse, ndá xi nibáha nanki Nazaret.

⁴⁶ B'a kitsú Natanael:

—¿A kamahá stjújin Nazaret nku ni xi nda?

—Nibáasejhi —kitsú Felipe.

⁴⁷ Nk'ie nga kieke Jesu nga nibá tiña Natanael, b'a kitsú:

—Kuihí ndá xu'bi xi xuta Israel tjeheñ rā, nku ndá xi najmi b'anacha.

⁴⁸ —¿Nkú ts'in yahaní? —kitsú Natanael.

B'i kitsú Jesu:

—Kuakiehe kintehe ñi nga kuanchjahi Felipe, nk'ie nga kabinchunñkí yá higuera.

⁴⁹ —Ji ndá maestru —kitsú ngáha Natanael—, ji xi Ntíhi Ntjaná. Ji xi ndá rejhi xuta Israel.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuakiehe kintehe yá higuera kuaxihin, a kui kjuaha nga kuas'ejihin ri nga Ntjaná kits'in nibáhana? 'Yún cháñka ni xi chá sai nga xu'bi.

⁵¹ Kó b'i ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Choo nga tsjén tixa ndjiojmi ján kó nga ntítsjehe Ntjaná kuiyájnu kó kuitjujen nga kj'uaisehe Ntíhi Ndax'jun.

2

B'i ts'in kits'in Jesu nku kjuankjún ajihin nku s'í kjuabixan

¹ Njstjin xi ma jahan kama nku kjuabixan nanki Cana, nanki xi tijnajihin ante Galilea, kó yó ngji naaha Jesu. ² Ta ngji Jesu kó já ni'yakuyáha kjuabixoon, at'aha kik'inyaha. ³ Nk'ie nga jeya binu, as'ai b'a kitsú naaha Jesu nga kinchjakoho:

—Ja najmi ta tjihin rā binu.

⁴ —Ji tachjuún —kitsú Jesu—, ¿á an tí'miyahaní niu? Najmi kje bichú chubana.

⁵ As'ai kinchjako naaha Jesu já xi tijncha basehe yámixó nga b'a kitsúhu:

—N'etjuson ngayjee ni xi kuitsunuu.

⁶ Yó tijncha jun ndjií nisa xi kamandakoho ndjio. Kui xi ts'inchjén xuta xi ntje judio tjeheñ rā nk'ie nga ts'in je yjoho nginkun Ntjaná, xi nkú ts'in tijná njyáha. Nkúnkú ndjiíu s'en rā tsa cháte kó tsa cháte kó kan litru ntánijua. ⁷ B'i kitsúhu Jesu já xi tijncha basehe yámixó:

—N'etso ntánijua ndjií.

Kits'intse susun jóo ndjiíu.

⁸ As'ai Jesu b'i kitsúhu jóo:

—Chjúbó chuba kó tankínkoho ndá xi tibasehe s'íu.

B'a incha kits'in jóo. ⁹ As'ai kikjut'a ndá xi tibasehe s'íu ntánijua xi ja kama binu, tunga najmi behé má nibaha rā ntóo. Tu já xi tijncha basehé rā yámixó xi be, at'aha kui xi ts'asje ntánijuo. Kui nga ndá xi tibasehe rā s'íu kinchjaha rā nda bixoon kó b'a kitsúhu:

¹⁰ —Ngayjee xuta títjun tsjá binu xi nda kó nk'ie nga ja 'yún ka'bi xuta, as'ai ní tsjá xi najmi 'yún ndaha. Tunga máha ji, binu xi 'yún nda xi tjtjioihi nd'ai tí'baj.

¹¹ Kui kjuankjún xu'bi xi títjun kits'in Jesu nanki Cana, nanki xi tijnajihin ante Galilea. B'a ts'in tsakúchijihi kjuachánkaha, kó kis'ejihin já ni'yakuyáha nga Ntjaná kits'in nibáha.

¹² Ja kamoó. As'ai ngji Jesu nanki Capernaum nga tjenko naaha kó já nts'e kó já ni'yakuyáha. Yó y'entu chuba njstjin.

B'i ts'in kik'onsje Jesu chu xi tijncha batéña jóo má ma natsihin ninku (Mt 21:12-13; Mc 11:15-18; Lc 19:45-46)

13 Nk'ie nga ja túbichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheñ ra, as'ai ngji Jesu nanki Jerusalen. 14 Má ma natsihin ninku kisakúhu já xi tüncha batéña turu ko chutsanka ko chutuju ko já xi tjintu yo nga tüncha ts'ink'óntjaiya toon. 15 As'ai jách'á n'u'ya, kui xi kik'onsjekoho ngayjee chutsanko ko turu. Kikjaní ndzjo toohon já xi tüncha ts'ink'óntjaiya toon yo ko kits'ink'ótsjá yámixaha. 16 B'i kitsúhu já xi tüncha batéña chutuju:

—Tich'onsjoo chunuu ei. Najmi tu tiyantá n'e mo ni'yaha Na'mina.

17 J'áitsjehen já ni'yakuyaha nga b'i ts'in tjt'a éhen Ntjaná: “Tjo ts'atina ni'yahi, kui nga túb'enkíhina kjuanima.”

18 As'ai já judio k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchji nga ma n'e ni xi t'n'ei?

19 B'i ts'in kinchja Jesu:

—N'ekatsúnyo ninku ko jan nistjin kjesintjen ngáhana.

20 B'i kitsú já judio k'aku:

—Yachán jun nú kamandaha ninku. ¿Nkú ts'in jan nistjin chjúsintjehenni ji?

21 Tunga yjonintehe ní Jesu kinchjanijmíyaha nga kits'inkjó ninku. 22 Kui kjuaha, nk'ie nga j'áiya ngáha ra ngabayoo, j'áitsjehen ra já ni'yakuyaha ni xi kitsú ko kis'ejihin én xi tjt'a xujun éhen Ntjaná ko én xi kinchjako já judio k'aku.

23 Nk'ie nga tíña Jesu nanki Jerusalen ajihin S'í Pascua, nkjin nkjún xuta kis'ejihin nk'ie nga kieke kjuankjúun xi kits'in. 24 Tunga Jesu najmi kits'inkjáihin xi nkú ts'in ts'innkjink'un xuto, at'aha be xi nkú k'un. 25 Najmi kamachjén tsa tjin xi kitsúyaha nkú k'un, at'aha be xi nkú ts'in tjintuyá animaha.

3

B'i ts'in kinchjanijmko Jesu Nicodemo

1 Nku ndá fariseo xi 'mi Nicodemo xi ta ndá k'akuhu xuta judio 2 j'aisehe Jesu nga jyuun ko b'i kitsúhu:

—Ji ndá maestru, yaní nga ji xi nku ndá maestru xi Ntjaná kits'in nibáha. At'aha najmi ch'a kamaha ts'in kjuankjúun xi t'n'ei tsa najmi tíñajihin Ntjaná.

3 B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixihin. Xi najmi tsin tsetse, kui xi najmi ma chjihí xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná.

4 B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú ts'in tsin tsetse ngáha nku ndá nk'ie nga ja chá? ¿A kamaha ta kjuas'en xi ma johó ngáha aya kats'a naaha ko tsin ngáha?

5 B'i ts'in kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixihin. Xi najmi tsinjin ntánijua ko Espiritu najmi kama kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha. 6 Xi xuta tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun xuta tjihin. Xi Espiritu tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun Espiritu tjihin. 7 Najmi tu ma nkjúhin ni xi kuaxihin, nga tjihin nga tsin tsetse ngáhanu. 8 Fi ntjo tu má nga mjehé ra ko ta nu'yái nga xu. Tunga najmi yaní má nibáha ko má tífi. B'a joyaha ngayjee xuta xi tsinjin Espiritu.

9 B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú tjihin ra ni xi túbixin?

10 B'i ts'in kinchja Jesu:

—Ji xi nda maestruhu xuta Israel. ¿A najmi yaní niu? ¹¹ Kjuaxi ni xi tíxihin. Jín chubai ni xi yai ko bixínyai ni xi kiyai, tunga jun najmi n'e s'ejjun én xi bixínyai. ¹² Tsa najmi s'ejjinnuú énná nk'ie nga ni xi ts'e asunntei tínchjanijmíyahánuu, ¿nkú ts'ín s'ejihinnuú énná tsa ni xi ts'e ndjiojmi ján kinchjanijmíyahánuu? ¹³ Ndaha nku najmi kjee fi ndjiojmi ján. Nkuhú Ntíhi Ndax'iun xi nibajehen yo.

¹⁴ Xi nkú ts'ín kikjesíntjen Moise ye ante kixiu nk'ie, b'a ta ts'ín tjihin nga chjúsíntjen Ntíhi Ndax'iun, ¹⁵ tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin ra kui nga tu sahá k'úéntu tik'un sín.

¹⁶ 'Kits'íntjo Ntíaná xuta asunntee nga kitsjá Ntí nku tutuhu tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin ra kui, nga tu sahá k'úéntu tik'un sín. ¹⁷ Ntíaná najmi kits'ín nibá Ntíhi asunntee tsa tu xi k'uéñanehe ra xuta ni xi kanéhe ngat'aha ngatitsun xi kits'ín. Kits'ín nibá ní tu xi ts'ínk'ankihi.

¹⁸ Xi s'ejihin Ntíhi Ntíaná najmi tjín ni xi nguainéhe. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ja tjen je at'aha najmi kis'ejihin Ntí nku tutuhu Ntíaná. ¹⁹ Kui ngat'ai tjehe ra je xuta. J'ai asunntee nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta, tunga 'yuhún kama mjehe xuta má jyuun nga má ndzjeen, at'aha najmi nda tjín ni xi tíncha ts'ín. ²⁰ Ngayjee xi ch'on ts'ín, kui xi ch'ohon nd'í xi ts'ín ndzjehen. Najmi fik'úhun tu xi najmi cháha ni xi tíncha ts'ín. ²¹ Tunga xi naxu ts'ín, kui xi fik'úhun nd'íu tu xi cháha nga tíncha ts'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná.

B'i ts'ín ta kitsúya ngáha Jua yáha Jesu

²² Askahan nga b'a kamoó ngjiko Jesu já ni'yakuyáha ante Judea. Yo y'eñako já ni'yakuyáha chuba nístjín nga tsaténtá xuta xi tjín yo. ²³ Jua ta tsaténtá xuta nanki Enon, yo má tiña maha nanki Salim, at'aha 'yún tjín ntánijua yo. Incha j'ai xuta nga kisaténtá yo. ²⁴ B'a kama nk'ie nga najmi kjee s'eya'yún Jua.

²⁵ As'ai já ni'yakuyáha Jua ko nku nda judio kinchjanijmíyaha xi nkú ts'ín tjihin nga ts'ín je yjoho xuta judio nginkun Ntíaná. ²⁶ Incha ngjisehe Jua ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, nda xi j'aisehi ngabantá ntáje Jordan, xi tsixínyai yáha kui, kui xi ta tibaténtá ko ngayjee xuta tíncha fisehe.

²⁷ As'ai b'i ts'ín kinchja Jua:

—Ndaha nku ni najmi ma ts'ínkjáihin xuta tsa najmi ndjiojmi ján kik'áihí ra. ²⁸ Jun kinu'yó ni xi kinchja, nga najmi an nda xi ts'ín nibá Ntíaná ngajoho. Tu kin'e nibá tíjuhúnna. ²⁹ Xi nkúhu tsa nku kjuabixan, nkuhú nda xi túbixan. Nda xinkjín nda bixoon tu sjíñat'ahá ra. Timjéñjuhu ni xi tínchja ko tsjo tímaha nga tint'é ntáha nda bixoon. B'a ts'ín an nd'ai. Ja tsichu ma ndjuú kjuatsjona. ³⁰ Kui ndo xi tjihin nga nk'a nguajai, an kinte kfián.

³¹ Xi nibáha nk'a ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. Xi tjehe ra asunntee, kui xi xuta asunnte ko ni xi ts'e asunntee nchja. Xi nibáha ndjiojmi ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. ³² Títsuya ni xi kikié ko ni xi kint'é, tunga najmi ch'a tís'ejihin ra én xi tínchja. ³³ Tunga xi tís'ejihin én xi tínchja, kui tís'ínkie yjoho nga kjuaxi én xi nchja Ntíaná. ³⁴ At'aha xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi nchja éheh Ntíaná, at'aha Ntíaná kitsjáyjehe Espiritu. ³⁵ Ntía Na'miu 'yún tjoho Ntíhi ko ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsja. ³⁶ Xi tís'ejihin Ntíu, kui xi tíña tik'un sín. Tunga xi najmi tíma mjehe nga kuínt'é éheh Ntíu, kui xi najmi k'uéña tik'un. Kjuakjahan Ntíaná tjíñanehe.

4

B'i ts'in kinchjanijmiko Jesu nku na Samariã

¹ Kik'inyaha já fariseo nga Jesu 'yún tjín saha xuta ni'yakuyá nga Jua ko nga 'yún nkjin xuta tibaténtá. ² Tunga najmi Jesu xi tsaténtá xuta. Já ni'yakuyáha ní xi b'a kits'in. ³ Nk'ie nga kint'é Jesu ni xi kik'inyaha já fariseo, as'ai tsitju ante Judea nga kik'óya ngáha ante Galilea.

⁴ Tjihin nga k'j'ua ante Samariã. ⁵ Kui nga j'aihi Sicar, nanki xi tjíñajihin ante Samariã. Tjínakjoko xu'ba xi Jacob kitsjáha Kuse xi ntíhí maha. ⁶ Yo tjíña ntá tixa xi kits'innda Jacob. As'ai ngjik'iejnat'a Jesu ntá tixo, at'aha ja kafentaha nga tít's'in nýá. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. ⁷ As'ai j'ai nku tachjuún Samariã nga j'aik'asje ntánijua. B'i kitsú Jesu:

—K'uaíní jchí ntánijua xi k'ujá.

⁸ Kui chubo najmi tjintukohó já ni'yakuyáha, at'aha nichine incha kafik'atse ajin nantjo. ⁹ As'ai b'i kitsú tachjuún:

—¿Nkú tjihin ra nga an tábichihimí ntánijua xi s'ihini, nga ji xi chá judio ko an xi na Samariã?

B'a kitsú tachjuún at'aha najmi nda incha y'a xinkjín xuta judio xuta Samariã. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Tsa yai ni xi tsjá Ntjáná ko tsa yai yá xi títbankihi ntánijua, ji kuínchíhi ko kui tsjáhi ntánijua xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta.

¹¹ —Ji chá ntja —ta kitsú ngáha tachjuún—, najmi tjihin ni xi n'esjekohoni ntánijuo ko 'yún nanka ntá tixo. ¿Má k'úínchj'ahani ntánijua xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta? ¹² Ntje cháná Jacob y'éjñaná ntá tixai. Kui xi ta kits'i ntánijua ha ko ta kits'i ntíhí ko chu xi kis'ehe. ¿A jihí xi 'yún chánka sai nga kui?

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ngayjee xi k'úi ntánijua xu'bjí ta kama xintá ngáha ra. ¹⁴ Tunga xi k'úi ntánijua xi tsjaha, kui xi ndahachí najmi ta kama xintáha ra. At'aha ntánijua xi tsjaha kama ajihin xuta xu'bo xi nkú joyaha nku ntá tixa xi bitju subaha ntánijua. B'a ts'in k'úéntu tik'un síhin.

¹⁵ —Ji chá ntja —kitsú tachjuún—, k'uaíní ntánijua xu'bo tu xi najmi ta kama xintáhana ko najmi ta k'j'úáik'asjéhena ntánijua eí.

¹⁶ —T'in chubaihi x'jihin ko nibákoí —kitsú Jesu.

¹⁷ —Najmi tjinna x'in —kitsú tachjuún.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi títbixín, nga najmi tjihin x'in. ¹⁸ At'aha ja ma un x'in binchunkoí ko nda xi tinchunkoí nd'ai najmi x'jihin maha. Kjuaxi ni xi kuakixín.

¹⁹ —Ji chá ntja —kitsú tachjuún—, tímankjinna nga chá profeta ní. ²⁰ Ntje chání kits'intsjoho Ntjáná naxi xu'bjí. Tunga máha jun, b'a bixiún nga Jerusalem tjíña ante má nga tjihin nga n'etsjoho Ntjáná.

²¹ —Ji tachjuún —kitsú Jesu—, n'e s'ejin ni xi títihin. Kuichu chuba nk'ie nga najmi ta k'j'úáihinu naxi xu'bjí ko najmi ta kuankihinnu Jerusalem nga n'etsjoho Ntja Na'miu. ²² Jun najmi yo xi n'etsjoho. Tunga jin yai xi n'etsjohí, at'aha ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra stjújin xi ts'ínk'anki xuta.

²³ Tunga jáhá títbichu chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga kjuaxi n'etsjoho Ntja Na'miu. Xi nkú ts'in kuakuyaha Espiritu Santo xuta, b'a ts'in ts'intsjoho Ntja Na'miu. At'aha Ntja Na'miu mjehe nga xuta xi b'i ts'in

tjintuyáha ts'jintsjoho. ²⁴ Xi ts'jintsjoho, tjihin nga kjuaxi b'a ts'jin xi nkú ts'in kuakúya Espiritu Santo. At'aha Espiritu ní Ntjaná.

²⁵ B'a kitsú tachjúun:

—Be nga kj'uai Mesia, chá xi ts'jin nibá Ntjaná. Nk'ie nga kj'uai, kuitsuyaná nkú tjihin ra ní xi tjín.

²⁶ —An ní niu, an xi tinchjakohi —kitsú Jesu.

²⁷ Kui chubo j'ai ngáha já ni'yakuyáha ko kama nkjúhun nga nku tachjúun tinchjanijmiko Jesu. Tunga ndaha nku najmi kama kingjásjaiyaha mí nihi xi mjehe ko a ra mí nihi xi tinchjanijmíyakoho tachjúun. ²⁸ As'ai tsasinjña nisaha tachjúun ko ngji ajin nantio. Ngji tsúyaha xuta ni xi kamat'ain. ²⁹ B'i kitsú:

—Nibáase ma ruu xuta x'in xi kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian. Kutsa kuihi xi kitsú Ntjaná nga ts'jin nibá.

³⁰ As'ai tsitju xuta nantio nga j'aisehe Jesu. ³¹ Nk'ie nga ngji tachjúun ajin nantio, já ni'yakuyáha Jesu b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, chinej ichi nichinej.

³² —Tijnana nichine xi najmi yo —kitsú Jesu.

³³ Kui nga b'i ngjan kingjásjaiyaha ra xinkjin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú:

—Tjin ra xi kj'uaikoho nichine.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ts'ian xi nkú ts'in mjehe xi kits'in nibána ko nga ts'intjusan xá xi ts'e, kui ní niu xi nichinena. ³⁵ Tibixiún: “Ndyja sa ñju sá nga kuichú chon.” Tunga an b'a tixinnu: Chjúx'ánkiu tunkun ko chaso. Xuta xi nibá jan, kui xi nkú joyaha chan. Ja tibichú chubaha. Ja kama kj'uaiya chon. ³⁶ Xi tif'aya chan xi nibá yo kama chjhi. At'aha k'úentu tik'un sín xuto. B'a ts'in nkuhú tsjo kamaha ra xi ts'inxájin ko xi f'aya chon. ³⁷ At'aha kjuaxi kjalhin én xi b'a tsuu: “Nku xi b'éntje ko kj'ai xi f'aya.” ³⁸ An kits'inkjinu nga chj'ayo chan xi najmi jun kis'enkinu kjuanjma. Kj'ai xi kuak'ientje nga nibá xutai, ko jun ta sakut'anuu chjhi xoo.

³⁹ Nkjin xuta Samaria xi tjintu ante xu'bo kis'ejihin Jesu nk'ie nga kint'e nga b'i kitsú tachjúun: “Kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian.” ⁴⁰ Kui kjuaha nk'ie nga j'aisehe ra xuta Samaria Jesu, tsankihí nga k'úejña yo. Y'ejna Jesu jo njstjin tjihin ⁴¹ ko 'yún nkjin sa xi kis'ejihin én xi kinchja. ⁴² As'ai b'a incha kitsúhu tachjúun:

—S'ejinni nd'ai tunga najmi tu ngat'aha ní én xi tsixin. S'ejin níni at'aha ko jin kuanu'yái ko mankjinni nga kjuaxi nga kui xi ts'ink'anki xuta xi tu má tjintuhú.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nku nda chí

⁴³ Nk'ie nga j'a jo njstjin, as'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante Galilea. ⁴⁴ At'aha kitsúya Jesu nga najmi yankjún nku nda profeta ante xi ts'e. ⁴⁵ Nk'ie nga tsichu Galilea, xuta xi tjín yo kits'inkjalhin, at'aha kikié ngayjee ni xi kits'in Jesu nanki Jerusalen ajihin s'iu. At'aha ko kui incha ngji s'iu.

⁴⁶ As'ai tsichu ngáha Jesu Cana, nanki xi tijnajihin ante Galilea má nga kits'in ma binu ntánijuo. Yo tjinja nku nda xi ts'inxát'aha nda rej, kui xi tijnaha nku nda chí xi kjjjña un nanki Capernaum. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'e nga tsitju Jesu ante Judea ko j'ai ante Galilea, as'ai j'aisehe ko tsankihí nga ngjai ni'yaha tu xi ts'innkihí ra nda chíhi, at'aha ja tí'me. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi choo kjuankjún ko ni xi tibakúchji nga'yúhün Ntjaná, najmi s'ejinnuú nga Ntjaná kits'ín nibána.

⁴⁹ As'ai b'a kitsú nda xi ts'inxát'aha nda rej:

—Ji nda ntja, nibá mai ichí kintehe ni nga kuayá nda chína.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani ni'yahi. Ja nda ngáha nda chíhi.

Kis'ejihün ndo én xi kitsú Jesu ko ngji. ⁵¹ Nk'ie nga tjen masen niyóo, kisatéjin já musuhü ko b'a kitsúhu:

—Ja nda ngáha ntíhi.

⁵² Kingjásjaiyaha ndo já musuhü mí chubaha kik'atuts'ihün nga kis'e nda ngáha ra ntíhi. B'a kitsú jóo:

—Kujña nga chuba nku tsitjujihün ch'iün nda chíu.

⁵³ J'áitsjehen na'mihü nda chíu nga kui chubo: “Ja nda ngáha nda chíhi”, kitsúhu Jesu. Kui ko ngayjee xuta xi tjin ni'yaha kis'ejihün Jesu. ⁵⁴ Kui kjuankjún xu'bi xi ma johó xi kits'ín Jesu nk'ie nga tsitju ante Judea ko j'ai ngáha ante Galilea.

5

B'i ts'ín kits'innkíhi Jesu nku nda xi kijña un

¹ K'ái nistjin ngáha, nk'ie nga tjincha b'asje s'ihü xuta judio ngji ngáha Jesu nanki Jerusalen. ² Yo tijná nku ntá tixa chánkantsú xi tíña mahá ankuáha naxinatóo xi 'mi Ankjua Chutsanka. Kui ntá tixo xi 'mi Betesda nga én hebreo. Un ante nk'ién kis'entuhü. ³ Yo fantu nkjün xuta un, xuta ka, xi najmi ma fi ko xi nta sjai. Kui xi incha kuyáha nga ts'ín niyá ntániju. ⁴ At'aha tü nkjé tü nkjéhé ni nku ntitsjehé Ntjaná f'ajénjin ntá tixo ko ts'ín niyá nkíhi ntániju. Ko xi tjun tsungijin yjohó ntóo nk'ie nga ja kuan'e niyáha, kui xi ma nda tü mí ch'in xi k'uhún ra.

⁵ Yo kjiñajihün xuta uun nku nda xi tjihün kan t'ion jan nú nga uhün. ⁶ Nk'ie nga kikié Jesu nga kijña ndo yo, kamankjihün nga ja nkjin nú tjihün nga uhün ko b'i kitsúhu:

—¿A mjehi kama nda ngáhani?

⁷ —Ji nda ntja —kitsú nda uun—, najmi ch'a tjinna xi kuasinkona, tsa tsungijinna ntá tixo nk'ie nga n'e niyáha. Nk'ie nga mjena tsungijian yjona, tü kj'áihü xi tjun tsungijin yjohó.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tisintjein, chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.

⁹ Ta kuihi chubo kama nda ngáha ndo. Jak'á nijña xi kjiñasun ko ngji. Tunga xuatuhü kui nistjiun, nistjin nkjühün xuta judio. ¹⁰ Kui nga b'a kitsúhu ra já judio k'aku nda xi kama ndoo:

—Xuatu nd'ai. Tijná nkjühün kjuatexumoo nga ch'ai nijñahi.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Xi kuats'innkina, kui xi b'a kuatsúna: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.”

¹² B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi b'a kuatsúhi: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in”?

¹³ Tunga najmi behé nda xi kama nkíhi yá xi kits'innkíhi, at'aha ngji t'axín Jesu ajihün xuta xi tjincha yo. ¹⁴ Askahan Jesu kisatéjin ngáha ndo má ma natsihün ninkü ko b'i kitsúhu:

—Ji, ja kama nda ngáhani. Najmi ta n'eheni ngatitsun tü xi najmi satéhe ri nku ni xi 'yún ch'onk'un sa.

¹⁵ As'ai ngji tsúyaha ndo já judio k'aku nga Jesu xi kits'innkih. ¹⁶ Kui kjuaha nga kits'in unkiehe ra Jesu já judio k'aku, at'aha b'a kits'in nga nistjin nkjún. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Na'mina tít's'inxá santaha nd'ai ko an ta tít's'inxá.

¹⁸ Kui kjuaha nga tu sahá 'yún tsangisjai niyáha já judio k'aku nga mjehe ts'ínk'iehen Jesu. At'aha najmi tu suba tsa nistjin nkjún xi najmi kitsenkjún, tunga b'ahá kitsú ya nga Ntjaná xi Na'mihí. B'a ts'in ta kuihi kits'in ma yjoho xi nkúhu Ntjaná.

B'i ts'in tsakúchji Jesu xáha

¹⁹ As'ai kinchja Jesu nga b'a kitsúhu jóo:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Ndaha nku ni najmi ma ts'in Ntíhi Ntjaná kuenta subaha. Tu nkúhu ni xi tibe nga tít's'in Na'mihí, kui xi ts'in. At'aha ngatentee ni xi ts'in Na'miu, ta kui nihi xi ts'in Ntíu. ²⁰ At'aha Na'miu 'yún tjoho Ntíu ko bakúchjihí ngayjee ni xi ts'in. Ko kuakúchji saha ni xi 'yún chánka. Xi kama nkjúnunu. ²¹ At'aha xi nkú ts'in Na'miu ts'ínk'áiyaha xuta ngabayoo ko ts'ínk'íentu tik'un ngáha, b'a ta ts'in Ntíu ts'ínk'íentu tik'un xi mjehe. ²² Najmi Na'miu xi kuasehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'in xuta. Ntíu ní kitsjáha nga kui xi kuasehe kui niu, ²³ ta tu ngayjee xuta skuenkjúnun Ntíu xi nkú ta ts'in benkjún Na'miu. Xi najmi benkjún Ntíu, b'a ta ts'in najmi benkjún Na'mi xi kits'in nibáha.

²⁴ Kjuaxi ni xi tíxinnu. Xi basínñjuhu éna ko s'ejihín xi kits'in nibána, kui xi ja tjintu tik'un sín. Najmi tjín ni xi nguainéhe at'aha ja tsitjuin ngabayoo ko tjintu tik'un sín. ²⁵ Kjuaxi ni xi tíxinnu. Kuichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga xuta k'ien kuint'é ntaha Ntíhi Ntjaná, ko xi tint'é'éhen k'úentu tik'un. ²⁶ At'aha xi nkú ts'in Ntjá Na'miu kuentaaha tjíña tik'uhun, b'a ta ts'in kitsjáha Ntíu nga kuentaaha tjíña tik'uhun. ²⁷ Na'miu kitsjáha Ntíu tu xi kuasehe ra tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'in xuta, at'aha kui xi Ntíhi Nda'x'jun.

²⁸ Najmi tu ma nkjúnunu niu. At'aha kuichú chuba nk'ie nga kuint'é ntaha Ntíu ngayjee xuta xi kjintuyánji ²⁹ ko kuísintjen ngáha. Xi nda kits'in kuísintjen nga k'úentu tik'un. Xi najmi nda kits'in kuísintjen nga s'enéhe ni xi kanéhe ngat'aha ni xi incha kits'in. ³⁰ Ndaha nku ni najmi ma ts'ian kuenta. Xi nkú ts'in nt'e, b'a ts'in ts'ian kju. Ko kixi ts'ian kju, at'aha najmi bangisjai suba ni xi mjena. Ni xi mje níhi Na'mi xi kits'in nibána bangisja.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi bakúchji nga kik'ai xáha

³¹ Tsa ta ahan xinya yáha an, najmi chjíhi ra én xi kuinchja. ³² Tunga tjíñahá kj'ai xi tífina kjuanda, ko be nga chjíhi ra ni xi ts'in nga b'éjña chji yáha an. ³³ Jun kin'ekjúú já xi ngingásjayaha Jua nga yáha kui ko kui xi kitsúya yáha an. ³⁴ An najmi machjéna tsa xuta yjoninte nguaina kjuanda, tunga tíxihinnu nga n'echjíhi ruu Jua tu xi k'uankihinu. ³⁵ Jua b'a joyaha nku nd'í xi tsat'ai ko kits'in ndzjen, ko jun kin'e tsjojiun kutju nd'íhi.

³⁶ Tunga 'yún chánka sa ni xi tífina kjuanda nga én xi kinchja Jua. At'aha xá xi kitsjána Ntjá Na'miu nga ts'intjusan ko xi tít's'ian nd'ai, kui xi ta tífina kjuanda. Tibakúchji nga Ntjá Na'miu kits'in nibána. ³⁷ Ko Na'miu ya xi kits'in nibána ta tífina kjuanda. Jun najmi kjee nu'yó ntaha ko ta ndaha najmi kjee yo xi nkú tjín. ³⁸ Ta ndaha najmi tjíñajinnu éhen ajin animanuu, at'aha najmi s'ejinnu xi kits'in nibá. ³⁹ Yún nkjún n'eyo xujun éhen Ntjaná at'aha b'a manuu nga b'a ts'in sakúhunu nga kuínsuba tik'un síun. Tunga an

ní tínchjanjímíyahana xujun nga tífina kjuanda. ⁴⁰ Tunga najmi mjehénúu nìbasenú tu xi kuínsubá tìk'uhunnu.

⁴¹ 'Najmi tìbangisja tsa xuta tsjana kjuachánka. ⁴² Tunga behénúu. Be nga najmi n'etjò Ntjaná. ⁴³ Ngajohò Nà'mina jáihina kò jun najmi n'ekjáinnú. Tunga tsa kj'ai xi kuaté xá subahá yjohò, tu sahá kui xi n'ekjòhòon. ⁴⁴ B'ìngján 'bohò kjuachánka yjonuu. Najmi bìnchisjò nga Ntjaná xi nku tutuu tsjánúu kjuachánka. Nk'ie nga b'a n'o, ñnkú ts'ín s'ejihinnúu énná?

⁴⁵ 'Najmi tu b'a bixiún tsa an xínyat'ainnuu nginkun Ntja Nà'miu. Moise ní xi tíma 'yún tak'un, kui ní xi títuyat'ainnuu. ⁴⁶ Tsa kjuaxi nga s'ejinnúu ni xi y'ét'a Moise, ta s'ejinnúu an, at'ahá an kinchjanjímíyahana Moise. ⁴⁷ Tunga tsa najmi s'ejinnúu ni xi y'ét'a Moise, ñnkú ts'ín s'ejihinnúu én xi tínchja?

6

B'ì ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un miì

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Kj'ai nìstjin ngáha ngji Jesu ngabantá ntáchak'un Galilea, xi ta 'mi ntáchak'un Tiberja. ² Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi, at'ahá kíkíe kjuankjún xi kits'ín nga kits'ínkíhi xuta un. ³ As'ai tsiyajnu Jesu nku asunntu tjenkí kò yò y'eñakò já ni'yakuyáha. ⁴ Kui nìstjiun ja tìbichú tíña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheñ ra. ⁵ Nk'ie nga tsase Jesu kò kíkíe nga nkjin nkjún xuta xi tìncha nìbák'uhun, b'a kitsúhu Felipe:

—Má xi tjeheñ ch'atseé nínkuan xi kjiné xuta nkiun?

⁶ Tunga tu xi kíkjut'ayák'uhún ni Felipe nga b'a kitsúhu, at'ahá be ni xi ts'ín.

⁷ As'ai b'a kitsú Felipe:

—Ta ndaha tsa jo unchan toon denariò nínkuan ch'atseé, tsa as'ai íchí íchí k'uáihí nga nkúnkú, najmi kuíchú mahá ra.

⁸ As'ai b'ì kitsú ndá ni'yakuyá xi 'mi Andre, xi nts'e maha Simon Pedro:

⁹ —Ej síjña nku ndá chí xi y'a un nínkuan xi kamandakoho tu cebadá kò jo tjiò. Tunga, ñmí skan kamahá rá xuta nkjiun niu?

¹⁰ B'ì kitsú Jesu:

—B'a t'ihun nga kat'entu ngayjee xuta.

Tjin nkjún naxi chu kui ante xu'bo kò y'entu ajin naxi chu nkú rá ma un miì jáx'ín. ¹¹ As'ai jak'á Jesu nínkuon, kitsjáha máb'achjíhi Ntjaná kò kits'innndzjohò xuta xi kab'entu yò. B'a ta kits'íhin tjiò nga kitsjáha xi nkú tjin mjehe xuta. ¹² Nk'ie nga kík'ie sísíhin xuta, as'ai b'ì kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Chj'ayo nínkuan xi k'uankiu tu xi najmi kuatsúhun.

¹³ As'ai j'áya jóo nínkuan xi ts'ankiu, kui xi nibahá rá nínkuan cebadá xi uun. Te jo nisin kama nínkuan xi ts'ankíhi xuta. ¹⁴ Nk'ie nga kíkíe xuta nkjiun kjuankjún xi kits'ín Jesu, as'ai b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndai xi ndá profeta xi tjiin nga kj'uaí asunntej.

¹⁵ Tunga kamankjihin rá Jesu nga mjehe jóo ngjuáiko kjua'yúhun nga nda rej ts'ín maha. Kui nga ngji t'axín suba ngáha asuntu tjenkiu.

B'ì ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Nk'ie nga ja tíma jyun, as'ai incha j'aijen andai ntáchak'uun já ni'yakuyáha Jesu. ¹⁷ Jas'en yábarku tu xi kj'uatikjáha ntáchak'uun nga ngjuai nanki Capernaum. As'ai tu kama jyunt'aihín nk'ie nga najmi kjee bichú tjenkíhi Jesu.

¹⁸ Kò tu nkuhú ntjò xi tu xi 'yúhún kama. Xí kits'ín xuhú ntáchak'uun. ¹⁹ Nk'ie

nga tsichu nkú ma tsa un kō tsa jun kilomētrū tjiḥin, kikié jóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun nga nibák'un tiñahá yábarkū. Incha kitsankjún jóo,²⁰ tunga b'ihí kitsú Jesu:

—An ní niu. Najmi tū binkjun.

²¹ Tsjo kamahá jóo nga jas'en Jesu yábarkū kō tū tsichu sahá yábarkū nanki xi má nga tjincha fi.

B'í ts'in kitsúya Jesu nga kui xi ts'ínk'íentu tík'un xutá

²² Nistjin xi ma ndyjuun kamankjihin xutá xi y'entu ngabantá ntáchak'uun nga tū nukuhú maha yábarkū xi tsitju yō kō nga Jesu najmi jas'en nga ngjiko já ni'yakuyáha, at'ahá tū já ni'yakuyáha ngji subahá. ²³ As'ai incha j'ai k'ái yábarkū xi tsitjuhu nanki Tiberiá nga j'ai tiña má xi tjeḥen kikjine ninkuan xutá nk'ie nga kitsjáha Jesu máb'achjihí Ntjaná.

²⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kikiéhe xutá nga najmi tū tjiḥin Jesu yō kō tū ndaha já ni'yakuyáha, as'ai jas'en yábarkū nga ngjingisjai nanki Capernaum.

²⁵ Ngabantá xinkuū kisakúhu kō b'í incha kitsúhu:

—Ji ndá maestru, ¿nkú n'e jáihini eí?

²⁶ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Kjuaxí ni xi tixinnu. Kiyo kjuankjún xi kits'ian, tunga najmi kuihi kjuaha tibinchisjáihinú. Tū ngat'ahá ní ninkuan xi kichinehenu nga kitse susunnu, kui kjuaha nga tibinchisjáihinú. ²⁷ Najmi tū n'exántjaihinu ninkuan xi maha fe. Ninkuan xi najmi ma nihi fe n'exántjaihinu. Kui xi ts'ínk'íentu tík'unnu. Ntíhi Ndax'jun tsjánū ninkuan xu'bo. Ntía Na'miu tsakúnū nga kui xi kits'ín nibá.

²⁸ B'a kitsú jóo:

—¿Mí ni xi tjiḥin nga n'eí jin tū xi n'etjusuhunni ni xi mjeḥe rá Ntjaná?

²⁹ B'í kitsú Jesu:

—Kui ni xu'bi xi mjeḥe Ntjaná nga n'etjusun. Kas'ejinnū ndá xi kits'ín nibá.

³⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchjini nga Ntjaná kits'ín nibáhi tū xi cháhaní kō s'ejinní ji? ¿Mí xáha Ntjaná xi mahi? ³¹ At'ahá ntje cháná kikjine mana nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kui nihi xi tjt'a éḥen Ntjaná nga b'a titsu: “Ninkuan xi ndjiojmi ján nibaha rá kitsjáha nga kikjine.”

³² B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxí ni xi tixinnu. Na'minahá xi kitsjánū ninkuan xi ndjiojmi ján nibaha, najmi Moise. Kō nd'ai títsjánū ninkuan xi nda kjkjin. Kui xi ndjiojmi ján nibáha. ³³ At'ahá ninkuan xi tsjá Ntjaná, kui xi nibajehen ndjiojmi ján kō ts'ínk'íentu tík'un xutá asunnteí.

³⁴ —Ji ndá ntía —kitsú jóo—, k'uaí teḥentení ninkuan xu'bo.

³⁵ As'ai b'í kitsú Jesu:

—An ninkuan xi ts'ínk'íentu tík'uhun xutá. Xi k'jáisena najmi tū kama bjohó rá kō xi s'ejihin an najmi tū kama xintáha rá. ³⁶ Tungá jahá b'a kuaxinnu, ndaha tsa tíanú tunga najmi tís'ejihinnu. ³⁷ K'jáisena ngayjee xutá xi tsjána Na'mina, kō xi k'jáisena najmi k'onsje natsin ján.

³⁸ At'ahá ndjiojmi ján nibajehenna tū xi ts'intjusuhunna xi nkú ts'ín mjeḥe Na'mi xi kits'ín nibána kō najmi xi nkú ts'ín mjena. ³⁹ Kō ni xi mjeḥe xi kits'ín nibána, najmi mjeḥe tsa ts'inndyja ndaha nku xi kitsjána. Mje nihi nga ts'ínk'áya ngáha rá ngabayoo xutá xu'bo nistjin xi fekuu. ⁴⁰ At'ahá ni

xi mjehe Nà'mina, mjehe nga k'úentu tík'un sín ngayjee xi k'jáisehe Ntíu ko s'ejihín. Kò an ts'ínkj'áíya ngáha rá ngabayoo xutá xu'bo nístjín xi fekuu.

⁴¹ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu nga kui xi nínkuán xi ndjiojmi ján nibajehen, as'ái já judio kinchjayanehe. ⁴² B'a íncha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndai xi Jesu, ntíhi Kuse? Yaá nà'mihí kò nàaha. ¿Nkú tíjihín rá nga b'a títuhu nga ndjiojmi ján nibajehen?

⁴³ As'ái b'í kitsú Jesu:

—Najmi tú chubayanenú. ⁴⁴ Ndaha nku najmi kama k'jáisehena tsa najmi k'jáisehena Nà'mi xi kits'ín nibána. Kò xi k'jáisehena an ts'ínkj'áíya ngáha rá ngabayoo nístjín xi fekuu. ⁴⁵ B'a ts'ín y'ét'a já profeta: “Ntíana kuakúyaha ngayjee xutá.” Kui b'a maha, ngayjee xi mjéñjuhu rá kò bangiya ni xi bakúyaha Ntía Nà'miu, kui xi k'jáisehena.

⁴⁶ Ndaha nku najmi kjee be yáha Ntía Nà'miu. Nku tutuhú xi nibaha má tíjña Ntíana, kui xi ja be Ntía Nà'miu. ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi s'ejihín an, kui xi k'úentu tík'un sín. ⁴⁸ An nínkuán xi ts'ínkj'áíya tík'uhún xutá. ⁴⁹ Ntje chánuu kíkijine mana ante kixiu, tunga tú nkú jesuhún. ⁵⁰ Tunga nínkuán xu'bjí ndjiojmi ján nibajehen tú xi k'jinehe xutá kò najmi tá kuayáha. ⁵¹ An xi nínkuán tík'un xi ndjiojmi ján nibajehen. Tsa tíjín xi k'jine nínkuán xu'bjí, kui xi k'úéjña tík'un sín. Kò nínkuán xi tsja, kui xi yonintena xi tsjantjáhina xutá asunntej.

⁵² As'ái tú y'ésikohó xinkjín já judio nga b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín tsjáhaná yonintehe ndai nga chíneé?

⁵³ B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi chínoo yonintehe Ntíhi Ndax'íun kò s'íu jníhi, najmi kuintsúba tík'un. ⁵⁴ Xi k'jine yonintena kò k'úi jnína, kui xi k'úentu tík'un sín, kò an ts'ínkj'áíya ngáha rá xutá xu'bo nístjín xi fekuu. ⁵⁵ At'aha yonintena xi nichine xi ndoo kò jnína xi ntá xi ndoo. ⁵⁶ Xi k'jine yonintena kò k'úi jnína, kui xi k'úentujinna kò an kúátejñahín.

⁵⁷ Nà'miu kits'ín nibána. At'aha tíjña, kui nga tíjñahana. B'a tá ts'ín at'aha tíjña tík'an, kui nga k'úentu tík'uhún xutá xi ts'ín mana nichinehe. ⁵⁸ Kui xu'bjí nínkuán xi ndjiojmi ján nibajehen. Kui xi najmi xi nkú joyaha mana xi kíkijine ntje chánuu kò tú nkú jesuhún. At'aha xi k'jine nínkuán xu'bjí, k'úentu tík'un sín.

⁵⁹ B'a ts'ín kinchja Jesu nga tsakúya ayaha nku ni'ya sinagoga xi tíjña nanki Capernaum. ⁶⁰ Nk'ie nga kint'é xutá ni'yakuyáha én xi kinchja, as'ái nkjín xi b'a kitsú:

—Ni tíjín tsa n'esihín én xi tínchja. ¿Yá xi ts'ínkj'áhín ni xi kuatsú?

⁶¹ Kamankjihín Jesu nga kinchjayanehe xutá ni'yakuyáha nga b'a kitsú. As'ái b'í kitsú Jesu:

—¿A t'n'endyjáhín ruu yonuu én xi kuanchja? ⁶² ¿Nkú sa kamanuu tsa choo Ntíhi Ndax'íun nk'ie nga ngjuainji ngáha ante má nga nibaha? ⁶³ Espiritu Santo ts'ínkj'áíya tík'un xutá. Xutá bí, najmi maha ts'ínkj'áíya tík'un xutá xinkjín. Én xi kuaxinnuu Espiritu Santo nibáha rá kò kui éen ts'ínkj'áíya tík'unuu. ⁶⁴ Tunga tíjín ajinnuu xi najmi s'ejihín an.

B'a kitsú Jesu at'aha be santaha nga tuts'ihín ni yá xi najmi s'ejihín kò yá xi ts'ínkj'as'ehen. ⁶⁵ Kò b'í tá kitsú ya:

—Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nga ndaha nku najmi kama k'jáisehena tsa najmi Ntía Nà'miu kits'ín ngáha nga k'jáisehena.

66 Yo kik'atuts'ihin ra nga nkjin xuta ni'yakuyaha y'éjñaha. Najmi ta kitsjenkoho ra. 67 As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyá xi te joo:

—¿A mjenúu kuankiún ko jun?

68 —Ji Nda Ntja —kitsú Simon Pedro—, ¿yá sa kama tsjénkihi jin? Jihí xi chubai én xi ts'ínk'iéntu tík'un síhin xuta. 69 S'ejinno ko ja kamankjinní nga ji Cristo, xi Ntíhí Ntjaná xi tǐña tík'uun.

70 B'i kitsú Jesu:

—An j'ajinnúu jun xi te joo, tunga tjenjihinnúu nku ndaninda.

71 B'a kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Juda Iscariote, ntíhí Simon. At'aha kui xi ts'ínkjas'ehen ko kui xi nku nda ni'yakuyá xi te joo.

7

B'i ts'in ngji Jesu S'íhi Ni'ya Kichoo

1 Askahan kikjatsú'ba Jesu ante Galilea. Najmi kama mjehe nga kikjatsú'ba chji ante Judea, at'aha já judío k'aku tsangisjai niyá xi nkú ts'in ts'ínk'iehen.

2 Tunga jahá tǐbichú tǐña s'í xi b'asje xuta xi ntje judío tjeheñ ra, s'í xi 'mi S'íhi Ni'ya Kichoo, 3 ko b'a kitsú já nts'e Jesu:

—Najmi tu eǐ binchin. Tu sahá t'in Judea tu xi skuéhe xuta ni'yakuyáhi ni xi n'ei. 4 At'aha najmi tǐn xi b'éjña 'ma ni xi ts'in tsa mjehe cha. Tu sahá takúchjihí yjohí xuta asunnteǐ nga n'ei ni xi tǐn'ei.

5 B'a kitsú já nts'e at'aha ta ndaha kui najmi incha kis'ejihin yáha Jesu.

6 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi kjee bichú chubana nga ts'ian ni xi tǐhin nga ts'ian. Jun bi, tu mí chubahá ni ma n'o ni xi tǐhin nga n'oo. 7 Najmi tǐts'in unkienuu xuta asunnteǐ. An bi, tǐts'in unkienuu at'aha tǐb'ejña chja nga ch'on tǐn ni xi tǐncha ts'in. 8 Tankiún s'íu. Najmi kfían an at'aha najmi kjee bichú chubana.

9 B'a kitsú Jesu, as'ai y'ejña ante Galilea. 10 Tunga nk'iehé nga incha ngji s'íu já nts'e, as'ai ngji ko kui. Tunga najmi ngji chjihí, tsa jóo tjenjihin. Ngji suba.

11 As'ai ajin s'íu já judío k'aku tsangisjaihi. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kj'uaǐhí ndo?

12 Ko xuta nkjiun ta kinchjanijmíyaha Jesu. Tǐn xi b'a kitsú: “Ndahá ndo.” K'ua ngá xi b'a kitsú: “Najmi nda ndo. Xutahá b'anachaha ndo.” 13 Tunga najmi kama tak'uhún xuta kinchjanijmíyaha chji chjihí Jesu at'aha tsankjún já judío k'aku.

B'i ts'in tsakúya Jesu ajin s'íu

14 Nk'ie nga ajihin s'íu, jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko tsakúya.

15 Kama nkjúhun já judío k'aku ko b'a kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú ts'in behe ni xi ts'e Ntjaná ndai nga najmi tsangiyaha?

16 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi an ts'an ni xi tǐbakuyá. Xi kits'in nibá nína ts'e éen. 17 Xi mjehe ts'ín xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, kui xi skué tsa Ntjaná ts'e ni xi tǐbakuyá ko tsa an ts'an. 18 Nku xuta xi nechja ni xi ts'e, kui xi bankisjai kjuachánka xi ts'e. Tunga xi bankisjai kjuachánkaha xi kits'in nibáha, kui xi kjuaxí ni xi tsu ko naxu ts'in. 19 ¿A najmi kitsjáhanúu Moise kjuatéxumoo? Tunga ndaha nku jun najmi tǐts'intjusun kjuatéxumoo. ¿Á mjehenuu n'ek'iehennú?

20 As'ai b'a incha kitsú xuto:

—¿Kutsa ndanindahá tǐñajihin! ¿Yá xi mjehe ts'ínk'iehin?

21 B'i kitsú Jesu:

—Nku ni kits'ian kō ngatentoo kama nkjúnnyu. ²² Tsakúyanuu Moise nga n'etjusun circuncision, ndaha tsa najmi Moise kik'atuts'ih̄in rā niy. Ntje chánuu ní kik'atuts'ih̄in rā niy. Kui nga n'etjusahun niy ndaha tsa n̄st̄jin nkjún. ²³ B'a n'ohoo nt̄ix'innuu ndaha tsa n̄st̄jin nkjún tū xi najmi ndyjaha kjuat̄exumaha Moise. Tunga tsa b'a n'o nga n̄st̄jin nkjún, ¿á t̄in'ekjankohonú nga n̄st̄jin nkjún kits'innk̄ih̄i rā nku nda? ²⁴ Najmi tū kjuā sunnk'a n'o. Kixi ní n'oo kjuā.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha xutā yáha Jesu

²⁵ As'ai b'a kitsú k'ua xutā nanki Jerusalen:

—¿A najmi kuih̄i ndai xi mjehe ts'ínk'iehen jóo? ²⁶ Tunga, á t̄inchjā chji chjih̄i kō najmi ch'a nkú t̄itsuh̄ rā. ¿A kjuaxih̄i nga ja kamankjih̄in já t̄j̄xóo nga kui ndai xi kitsú Nt̄ianá nga ts'ín nibá? ²⁷ Tunga yanáá má nibáha ndai. Nk'ie nga kj'uaí xi Cristo, najmi ch'a skue má nibaha.

²⁸ As'ai 'yún kinchjā Jesu nga b'i ts'ín tsakúya má ma n̄atsih̄in n̄inku:

—B'a tibixiún nga yanú kō yo má nibáhana. Tunga najmi kuantanahá jáihina. Tj̄in xi kits'ín nibána. Kō xi kits'ín nibána ma n'e s'ejian̄ ni xi tsu. Kui xi najmi yo. ²⁹ Tunga an be yáha, at'aha má t̄j̄ña nibahana kō kui xi kits'ín nibána.

³⁰ As'ai kama mjehe jóo nga kuakj'ánijéhe. Tunga ndahá nku najmi kits'ínkoho, at'aha najmi kjee bichú chubaha. ³¹ Tunga nkjin xutā xi t̄inchajih̄in xutā nkjiun kis'ejih̄in Jesu. B'a kitsúhu xinkj̄in:

—Nk'ie nga kj'uaí xi Cristo, ¿a 'yún ts'ín sa kjuankjún nga nda xu'bi?

³² Kint'é já fariseo ni xi kitsú xuto nga kinchjanijmíyaha Jesu. As'ai já na'mi k'aku kō já fariseo kits'ínkji já xi kunntá n̄inku tū xi kuakj'ánijéhe Jesu. ³³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tū chuba n̄st̄jih̄in kúatéj̄ñajin sanuu kō kf̄in ngáhana má t̄j̄ña xi kits'ín nibána. ³⁴ Kuinchisjainú tunga najmi t̄a sakúhunuu an. Má nga kf̄intej̄ña najmi kama kuankiún.

³⁵ B'a kitsúhu xinkj̄in já judio k'aku:

—¿Má ngjuaihi ndai nga najmi t̄a sakúhuná? ¿A xutā judio xinkjá xi tj̄intujih̄in xutā xi nchjā griego ngjuaisehe? ¿A t̄a kuakúyaha xi nchjā én griego? ³⁶ Ni xi kuanchjā: “Kuinchisjainú tunga najmi t̄a sakúhunuu an”, kō: “Má nga kf̄intej̄ña najmi kama kuankiún”, ¿nkú tsuh̄ rā ni xi kuatsú?

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kamaha xutā xi s'ejih̄in kui

³⁷ N̄st̄jin xi fekuh̄ s'íu, kui xi 'yún b'asje xutā, as'ai tsasinj̄ña ndju Jesu kō 'yún kinchjā:

—Tsa t̄j̄in xi tíma xintáha, kanibásena kō kat'i. ³⁸ B'a kamaha xi nkú ts'ín t̄j̄it'a éhen Nt̄ianá. Xi s'ejih̄in an animaha stj̄ujin nt̄aje, nt̄á xi ts'ínk'íéntu t̄ik'uhun xutā.

³⁹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Espiritu xi askahan ts'ínkjáih̄in xutā xi s'ejih̄in Jesu. Najmi kjee f'ai Espiritu Santo kui n̄st̄jiun, at'aha najmi kjee s'ej̄ña chji kjuachánkaha Jesu.

⁴⁰ Nk'ie nga kint'é xuto éin, k'ua xi b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáih̄in nga kui ndai nda profeta xi t̄jih̄in nga kj'uaí.

⁴¹ B'a kitsú ngá k'ua:

—Kui ndai xi kitsú Nt̄ianá nga ts'ín nibá.

Tunga t̄j̄in ngá xi b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín Galilea ñibaha xi Cristo? ⁴² ¿A najmi b'ahá ts'ín tjit'a éhen Ntíaná, nga ntjehe David ñibaha rá xi Cristo, ko nga Belen ñibaha, má nga nankihí David?

⁴³ B'a ts'ín tsakjányaha yjoho xuta nantio nga incha kinchjanijmíyaha Jesu.
⁴⁴ Tjin xi kama mjehe nga kuakj'ánijéhe tunga ndahá nku najmi kits'ínkohó.

B'i ts'ín najmi kis'ejihin já judio k'aku nga Ntíaná kits'ín ñibaha Jesu

⁴⁵ As'ai já xi kunntá ñínku j'ai ngáha má tjintu já na'mi k'aku ko já fariseo ko b'i kik'ihin:

—¿Á najmi kjuáikohonu ndo?

⁴⁶ B'a kitsú jóo:

—Ndaha nku najmi kjee b'a ts'ín nchja xi nkú ts'ín nchja ndo.

⁴⁷ B'a kitsú já fariseo:

—¿A kohó jun ta kuak'anachanu ndo? ⁴⁸ ¿A tjihín ajihin já tjióo ko a rá ajihin já fariseo xi s'ejihin Jesu? ⁴⁹ Tunga xuta xu'bi bi, najmi mankihjin kjuatéxumoo. Kui xi najmi nda nginkun Ntíaná.

⁵⁰ As'ai kinchja Nicodemo, nda fariseo xi j'aisehe Jesu nga jyuun:

⁵¹ —Xi nkú ts'ín tijná kjuatéxumaná, títjun tjihin nga kuasinñjuhú xuta tu xi chahaná ni xi kits'ín ko askahan n'e ráá kjuá.

⁵² B'a kitsú jóo:

—¿A ta kohó ji xi nibáhani Galilea? N'eya nda ndai xujun éhen Ntíaná ko chai nga ndaha nku nda profeta najmi kjee tujin Galilea.

⁵³ As'ai b'i ngán incha ngji ngáha ni'yaha.

8

B'i ts'ín kichjut'ayák'un Jesu nga j'aich'aha nku tachjuún

¹ As'ai ngji Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ² Nk'ie nga ja kama sehen nistjin xi ma ndyjuun, j'ai ngáha má ma natsihin ñínku. Yo j'aise nkjúhun xuta ko yo y'ejna nga tsakúya. ³ As'ai incha j'aiko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nku tachjuún xi kya nga kj'ai nda kijijnakoho. J'aisinjna nginkun Jesu ko nginkun xuto ⁴ ko b'a kitsú:

—Ji nda maestru, kuaya tachjin nga kj'ai nda kijijnakoho. ⁵ B'a ts'ín y'et'a Moise kjuatéxumoo nga ndjio n'ek'iehen xi b'a ts'ijun. Ji bi, ¿nkú bixín?

⁶ Tu xi kichjut'ayák'uhún ni Jesu nga b'a incha kitsú, at'aha mjehe kuatéjéne. As'ai y'ejnantu Jesu ko najnu ntsja kits'ínntukoho t'anankiu. ⁷ Nk'ie nga tu nku tijncha bjásjaiyahá rá jóo, tsasinjna ngáha ko b'i kitsú:

—Xi najmi tjihin ngatitsun, kui xi tjun kat'éhe ndjio tachjuún.

⁸ As'ai ta y'ejnantuhú ngáha nga tu nku kits'ínntuhú t'anankiu. ⁹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, nkúnkú b'i ngán incha ngji. Xi 'yún cháha tjun ngji. As'ai tu Jesu ko tachjuún tsinchajin subaha xuta. ¹⁰ Ta tsasinjna ngáha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji tachjuún, ¿má kfihí jóo? ¿A ndaha nku najmi ta tibatéjénehe ri?

¹¹ —Najmi, Chá Ntía. Ndaha nku —kitsú tachjuún.

B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha an najmi chumi ni kjaninéhe. T'in ngáhani ko najmi ta n'eheni ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi nd'ihí xuta

¹² As'ai kinchjako ngáha xuto:

—An nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta asunntei. Xi tsjénnkina najmi jyun má k'uéma. S'ehé nd'í xi ts'ínk'íéntu t'k'uhun.

13 As'ai b'a incha kitsú já fariseo:

—Ji tí'mi subai kjuanda yohi. Kui nga najmi chjihí ra én xi tíchubahani.

14 B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Ta ndaha tsa an tífi subaha ra kjuanda yjona, tunga chjihí ra én xi tíchja, at'aha be má nibahana kó má kfin ngáhana. Jun najmi yo má nibáhana kó najmi yo má kfin ngáhana. 15 Jun bi, xi nkú ts'in tíjñaha asuntei, b'a ts'in chashoqo ni xi nda kó ni xi najmi nda, tunga an najmi basjehe ni xi nda kó ni xi najmi nda ts'in xuta. 16 Tunga tsa ni xi b'a ts'ihinna, kixi ts'ian, at'aha najmi kuentana b'a ts'ihinna. Na'mi xi kits'in nibá nina b'a ts'inka. 17 Santaha kjuatexumanuu b'a ts'in tíjt'a: Tsa jo já kuitsuya nku ni, chjihí ra ni xi kuitsu jóo. 18 An tífihí ra kjuanda yjona kó Na'mina xi kits'in nibána ta tífina kjuanda.

19 B'a kitsú jóo:

—¿Má tíjña Na'mihí?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi yanú kó ta ndaha najmi yo Na'mina. Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina.

20 B'a ts'in kinchja nga tsakúya má ma natsihin ninku, má tíjña kaxaha toon chje. Ndaha nku najmi jak'ánijéhe, at'aha najmi kjeé bichú chubaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi asuntee tjehe ra

21 As'ai ta kinchjahá ngáha:

—An kfián kó kuinchísainú. Ajihin ngatitsunnu kuayájiun nga najmi ta tíjñahana. Má nga kfián najmi kama kuankiún.

22 B'a kitsú já judio k'aku:

—¿A ts'ínk'ien subahá yjohó? ¿Á: “má nga kfián najmi kama kuankiún”, títsuhu?

23 B'i kitsú Jesu:

—Kinteí ts'ajun, nk'a ján ts'an. Asuntei tjeheñnuu, nk'a ján tjeheñna.

24 Tsa najmi s'ejinñuu nga an xi tíjña, ngatitsunnu kuayájiun. Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nand'ai nga ngatitsunnu kuayájiun.

25 —¿Yáha jí? —kitsú jóo.

B'i kitsú Jesu:

—Xi ja kixinnuu nga tuts'ihin ni. 26 Benuu. Kama xinya xi nkú ts'in tíntuyánuu. Kama xinya má nihi xi nda kó má nihi xi najmi nda tin'o. Tunga xi kits'in nibána, kui xi ma n'e s'ejián ni xi tsu. Kó ni xi kint'e nga kinchja, kui xi tíchja ngáhana asuntei.

27 Tunga najmi kamankjihín ra jóo nga Ntía Na'miu kinchjanijmíyaha.

28 Kui nga b'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Nk'ie nga chjúsintjennk'o Ntíhi Ndax'jun, nk'iehé nga kamankjinñuu nga an xi tíjña kó nga ndaha nku ni najmi ts'ian kuentana. Xi nkú ts'in tsakúyana Na'mina, kui nihi xi tíchja. 29 Xi kits'in nibána tíjñakona. Najmi b'éjña subana, at'aha ts'intjusun tehente ni xi sasihin.

30 Nk'ie nga b'a kitsú, nkjin nkjún xi kis'ejihin Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi ntíhi Ntíaná

31 As'ai kinchjako xuta judio xi kis'ejihin:

—Tsa kuintsubajiun éñna, kjuaxi nga kamo xuta ni'yakuyána 32 kó choqo ni xi naxu tjin kó kui niu xi ts'ín ndáñnuu.

33 B'a kitsú jóo:

—Ntjehe Abraham jin. Ndaha nku najmi kjee ts'in manj xuta musu, tsa ts'atseni. ¿Nkú ts'in b'a tibixihinni nga kama ndaíhíni?

³⁴ B'íhí tá kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxí ni xi tixinnuu. Ngayjee xi títs'in ngatitsun, nga'yúhún ngatitsuun tíjñajin. Najmi ndaíhí yjoho. ³⁵ Nku ndá musu xi kich'atse najmi ndaíhí yjoho, ndaha tsa ni'yaha nda ntíahá ts'inxá. Tunga ntíhí ní nda ntíahá kama ts'e ni'yoo. ³⁶ Kui nga tsa Ntíhí Ntíáná ts'jín ndaínuu, kjuaxí nga kama ndaínuu. ³⁷ Be nga ntjehe Abraham nibáhanu, tunga mjehénuu n'ek'iennú at'ahá najmi mjenúu n'ekjohoon énná. ³⁸ An nchja ni xi bakúchjina Ná'miná. Jun bi, n'o ni xi bakúyanuu ná'minuu.

³⁹ B'a kitsú jóo:

—Abraham ná'mini.

B'í kitsú Jesu:

—Tsa ntíhí Abraham jun, b'a rá n'oo xi nkú kits'in Abraham. ⁴⁰ Tunga nd'aj mjenúu n'ek'iennú, ndaha tsa tixinyanuu ni xi naxu tjín xi tsakúyana Ntíáná. Ndaháchí najmi b'a kits'in Abraham. ⁴¹ Jun bi, ni xi ts'ihín ná'minuu n'o.

B'a kitsú jóo:

—Ntí nda ní. Tíjñaháni nku ná'mi nku tutu. Kui xi Ntíáná.

⁴² B'í kitsú Jesu:

—Tsa Ntíáná xi ná'minuu, jun rá xi n'etjónú, at'ahá má tíjña Ntíáná nibahana. Najmi kuentana jájhina. Kui ní xi kits'in nibána. ⁴³ Najmi mankjinnuu ni xi tinchja at'ahá najmi mjenúu kuasinñjuhuu énná. ⁴⁴ Ndanindoo ní ná'minuu. Kui ts'enuu kó mjenúu n'oo xi nkú ts'in mjehe. Kui xi santaha nga tuts'ihín ni kits'ínk'ien xuta. Najmi y'eíñajin ni xi naxu tjín, at'ahá najmi tíjñajihín ni xi naxu. Nkú ts'in tíjyaha, b'a ts'in nchja. Én tsank'á nchja. Kui xi tsank'á kó ná'mihí én tsank'óo.

⁴⁵ An bi, ni xi naxu tinchja. Kui kjuaha nga najmi tís'ejihinnuu an. ⁴⁶ ¿A tjín ajinnuu xi kama kuakúchji nga tjínna ngatitsun? Tunga tsa naxu tjín ni xi tinchja, ¿á najmi s'ejihinnuu an? ⁴⁷ Xi Ntíáná ts'ehe mjéñjuhuu én xi ts'e Ntíáná. Tunga najmi Ntíánáhá ts'enuu. Kui kjuaha nga najmi mjéñjúhunú.

⁴⁸ B'a kitsú já judio:

—Kjuaxihí ni xi tibixín. Samariá nibáhani. Ndanindoo tíjñajihin.

⁴⁹ B'í kitsú Jesu:

—Najmi ndanindoo tíjñajinna. Benkján Ná'miná tunga jun najmi týankjunnú. ⁵⁰ Najmi kjuachánka títangisja nginkun xuta, tunga tíjñahá xi títangisjai kjuachánkana. Kui xi kuítsuya yá xi naxu títs'in. ⁵¹ Kjuaxí ni xi tixinnuu. Xi k'úéñajin énná, najmi ts'íinkjáhín ngabayoo.

⁵² B'ahá tá kitsú ngáha já judio:

—Kjuaxihí nga ndanindoo tíjñajihin. Abraham kó já profeta tá k'ien. Tunga ji b'a tibixín nga najmi ts'íinkjáhín ngabayoo xi k'úéñajin éhin. ⁵³ ¿A 'yún chánka sai nga Abraham xi ntje chána? Kui xi tá k'ien kó já profeta. ¿Yá xi tín'e mai yjohí?

⁵⁴ B'í kitsú Jesu:

—Tsa an súbá chánka tít'asje yjona, najmi chumi ni chíhí rá kjuachánka xi tísakúna. Tunga Ná'mináhá xi chánka tít'asjena, kui xi tá Ntíá 'mihuu. ⁵⁵ Kui xi najmi yo, tunga máha an, be. Tsa b'a xinnuu nga najmi be, tá ndá tsank'á kama xi nkúhu jun. Tunga bená kó tíjñajian éhen. ⁵⁶ Tsjo kamahá Abraham xi ntje chánuu nga skué nístjin nga kjúa. Kikie kjáhín kó tsjo kamahá.

⁵⁷ B'a kitsú já judio:

—Ndaha najmi kjee tjihin cháte nú nga b'a túbixín. ¿Nkú ts'ín nga kiyahani Abraham?

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Kintehe ni nga tsín Abraham, tu b'a ts'ín jahá tujíña.

⁵⁹ As'ai jakj'á ndjio jóo xi má nga mjehe ts'ínk'iehe, tunga Jesu ngji t'axihin jóo kó tsitju má ma natsihin njinku.

9

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda ka

¹ Má xi tjehe j'a Jesu, kieke nku nda xi tu b'a ts'ín kahá nkúhu nga kitsin.

² As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, ¿yá xi kits'ín ngatitsun tu xi b'a ts'ín ka kitsihin nda? ¿A kui, a rá xi cháha ní?

³ B'i kitsú Jesu:

—Tá ndaha kui kó tá ndaha xi cháha najmi kits'ín ngatitsun nga b'a kamoq. B'a ts'ín kitsin tu xi sakúchiji ni xi mahá ts'ín Ntjáná. ⁴ Tjihin nga n'ée xá xi ts'e xi kits'ín nibána nk'ie nga ndzjen sa. At'aha nga kama jyun, najmi tá ch'a kama ts'ínxá saha. ⁵ Nk'ie nga tujíña asunntej, an xi nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta asunntej.

⁶ B'a kitsú Jesu, as'ai tsatété t'anankiu kó ntá natéhe kits'innakóho si. Kui xi kingjájnuhu tunkun ndo kó b'i kitsúhu:

⁷ —T'ihinnejnui tunkuini ntá tixa Siloe.

Kui nga ngjinejnuhu tunkun ndo. Ja chjihj nk'ie nga kik'óya ngáha. ⁸ As'ai já xi nda nchjakóho kó já xi kiekehe nga banki toon kinchjanjmiyaha ndo. B'a kitsú k'ua:

—¿A najmi kuihí ndaj xi b'ejna nga banki toon?

⁹ —Johon, kui —kitsú k'ua.

—Najmi kui, tunga b'a tjín xi kuihí tjín —kitsú ngá kj'ai.

—Ahán niu —kitsú ndo.

¹⁰ —¿Nkú ts'ín tsix'ánkihi tunkuini? —kitsú jóo.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Nda xi 'mi Jesu kuats'ínnda si kó kuangjájnuhu tunkán kó b'i kuatsúna: “T'in ntá tixa Siloe kó tanejnui tunkuini.” Kui nga kfhina kó nk'ie nga kuakanejná tunkán, kama chjina.

¹² —¿Má tujíña ndo? —kitsú jóo.

—Najmi be —kitsú ndo.

¹³ As'ai ngjikóho jóo nda xi kama chjihj nginkun já fariseo. ¹⁴ Njstjin nga kits'ínnda siu Jesu kó tsix'ánki tunkun ndo, kui xi njstjin nkjún. Xuatu niu.

¹⁵ Kui nga já fariseo kingjásjaiyaha rá nkú ts'ín kama chjihj rá kó b'a kitsú ndo: —Si kuangjájnuhu tunkán, kuakanejná, kó kama chjina.

¹⁶ As'ai b'a kitsú k'ua já fariseo:

—Najmi Ntjáná kits'ín nibáha nda xi b'a kuats'ín, at'aha najmi benkjún njstjin nkjún.

B'a kitsú ngá k'ua:

—¿Nkú ts'ín nku nda ngatitsun kama ts'íihin kjuankjún xi nkúhu xu'bj?

B'a ts'ín tsakjányaha yjoho já fariseo ngat'aha Jesu. ¹⁷ As'ai tá incha kingjásjaiyaha ngáha rá nda xi kama chjihj:

—Kó ji xi kuix'ánki tunkuini, ¿yáha ndo? ¿Nkú bixín?

—Nda profeta niu —kitsú.

18 Tunga najmi kis'ejihin ra ja judio k'aku tsa kui ndo xi ka nk'ie ko tsa kui xi ja chji ngaha ra. Kui nga kinchjaha ra xi chaha 19 ko kingjasjaiyaha:

—¿A kui ntinu xu'bi xi bixiun nga ka nga kitsin? ¿Nku ts'in kama chjih ra?

20 B'a kitsu xi chaha ndo:

—Yai nga kui xi ntini ko ka nga kitsin. 21 Tunga najmi yai ni nkú ts'in kama chjih ra. Najmi yai ya xi kuakjex'anki tunkun. Tu saha kui chasjaiyohoo. Ja cha. Kama kuitsuya subanu ni xi kamat'ain.

22 B'a kitsu xi chaha ndo at'aha tsankjun ja judio k'aku. At'aha y'endako xinkjin ja judio k'aku tsa tjin xi ts'inkie yjoho nga Jesu xi kits'in niba Ntjaná, kui xi kuich'onsje ajihin xuta sinagoga. 23 Kui kjuaha nga: “Chasjaiyohoo, ja cha”, kitsuhu xi chaha ndo.

24 As'ai ta kinchjaha ngaha ra niya xi ma joho ja judio k'aku nda xi kama chjih ko b'a kitsuhu:

—Yai nga nda ngatitsuhun xi kuats'innkihi. N'ekiei yjohi nginkun Ntjaná xi tihin kjuachanka nga kjuaxi ni xi tibixin.

25 B'a kitsu ndo:

—Tsa nku nda ngatitsun niu najmi be. Tu nkuhu ni xi be. Kaná nistjin nk'ie tunga nd'ai ja chjina.

26 B'a kitsu joo:

—¿Mi xi kuats'ihin? ¿Nku ts'in kuakjex'ankihi tunkuin?

27 As'ai b'a kitsu ndo:

—Ja kuaxinyanu tunga najmi tin'esihinnu. ¿A mjehenu nga b'aha ta xin ngahanu? ¿A koho jun mjenuu kamo ja ni'yakuyaha ndo?

28 B'a kitsu joo nga kinchjatiko:

—Nda ni'yakuyaha ni ndo ji. Tunga jin ja ni'yakuyaha ni Moise jin. 29 Yai nga Moise kinchja en xi Ntjaná kitsuyaha, tunga najmi ya ni ma j'aihi ra nda xu'bo.

30 As'ai b'i kitsu ndo:

—Ma nkjunna nga najmi yo ma j'aihi ra nda xi kamaha kuakjex'anki tunkan. 31 Yaá nga Ntjaná najmi basinjuhu xuta ngatitsuun. Tsa tjin xi skuenkjun Ntjaná ko ts'in ni xi mjehe, kuihi xi basinjuhu. 32 Ndahachi najmi kjee nu'ya tsa tjin xi kjex'anki tunkun xuta xi ka nga kitsin. 33 Tsa najmi Ntjaná kits'in nibaha nda xu'bo, najmi chumi nihi xi kamaha ra ts'in.

34 B'i kitsu joo nga tsich'onsje ndo ajihin xuta sinagoga:

—Ngatitsun kitsinjin. ¿A jih xi kuakuyani?

35 Kint'é Jesu nga tsich'onsje ndo. B'i kitsuhu nk'ie nga kisat'ejin ngaha:

—¿A s'ejihin Ntiji Nda'xun?

36 —Ji Nda Ntja —kitsu ndo—, ¿yaha xu'bo, tu xi s'ejihinna?

37 B'i kitsu Jesu:

—Ja kuayai. An ni niu, an xi tinchjako.

38 —S'ejinna ji, Nda Ntja —kitsu ndo ko tsasinkunch'int'aha Jesu.

39 As'ai b'i kitsu Jesu:

—An jaá asunntej tu xi n'ekokjuaha, tu xi kama chjih ra xi ka ko kama ka xi chjih.

40 Ta kint'é ein k'ua ja fariseo xi tinchako Jesu ko b'a kitsuhu:

—¿A koho jin xi ta kai?

41 B'i kitsu Jesu:

—Tsa ni xi kahanu, najmi tinnuu je kai. Tunga b'aha tibixinnu nga chjinuu. Kuihi kjuaha nga tihinuu je.

10

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda bastu ko chutsankaha

¹ B'i ts'in kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáhá ni xi najmi kjuas'en ankjua ni'yaha chutsanko nga tu sahá xin kjuas'enntjai, kui xi nda ndyjé xi mjehe ngjuaiiko chutsanko. ² Tunga xi kjuas'en má tjen ankjuo, kui xi nda bastuhu chutsanko. ³ Kjex'á nda xi basehe ankjuo nk'ie nga be nda bastuu. Chutsanka xi ts'e nt'é ntaha, ko nga nkúnkú chutsankaha j'áihin nchjaha ra nga bitjuko ni'yoó. ⁴ Nk'ie nga bitjuko ngayjee chutsanka xi ts'e, as'ai tsjen tíjuhun ko chutsanko tsjennkíhi at'aha be ntaha. ⁵ Chu xi ts'e najmi tsjennkíhi xuta xi kj'ai. Tu sahá banka, at'aha najmi be ntaha xuta xi kj'ai.

⁶ B'a kitsú Jesu nga y'éjña chubaya ni xu'bj. Tunga najmi kamankjihin ra xuta ni xi kinchja.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kui xi nda bastu xi ndoo

⁷ As'ai b'ahá tá kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. An xi nkú joyaha ankjua má nga fas'en chutsanko.

⁸ Ngayjee já xi j'ai tíjun nga an, kui xi já ndyjé xi kama mjehe nga ngjuaiiko chutsanko. Tunga najmi kint'éhé chutsanko ntaha jóo. ⁹ An xi nkú joyaha ankjuo. Xuta xi kjuas'enjinna k'uanki. Kui xi kama xi nkú joyaha chutsanka xi fas'en ko bitju ni'yaha nga fi kjine jñá.

¹⁰ Nda ndyjé f'ai tu xi fikohe ko ts'ink'ien ko ts'inkje chutsanko. Tunga ahán jáa tu xi kama k'úéntu tík'uhun xuta, tu xi sakúhu ra kjuatík'un xi ndoo.

¹¹ An xi nda bastu xi ndoo, ko nda bastu xi ndoo tsjá yjoho nga kuayántjaihi chutsankaha. ¹² Nda xi tu toohón ts'inxántjaihi, xi najmi kui ts'e xóo ko najmi kui ts'e chutsanko, kui xi binchá masen chutsanko ko banka nk'ie nga be nga nibá chu kjoon. As'ai chu kjoon kjine chutsanko ko ts'innndzjoya. ¹³ B'a ts'in bankaha ndo at'aha tu toohón ts'inxántjaihi ko najmi nkjún mahá chutsanko.

¹⁴ An xi nda bastu xi ndoo. Be chutsankana ko ta bena, ¹⁵ xi nkú ts'in bena Ntia Na'miu ko an be Ntia Na'miu. Tsja yjona nga kuayántjaihina chutsanko.

¹⁶ Tinja sana kj'ai chutsanka xi najmi tincha nch'á xu'bj. Kui xi ta tjihin nga kjúajika. Kuint'é ntana. B'a ts'in nku stíhin kamaha ko nkuhú nda bastu xi kuasehe.

¹⁷ Kui kjuai nga tjoho ra an Ntia Na'miu. Tsja yjona nga kuayá tu xi kjuaiya ngáhana. ¹⁸ Najmi ch'a kama kjé'ana nga tíjña tík'an. An ní tsja suba yjona nga kuayá. Tjinna nga'yún xi má nga tsja yjona ko ta tjinna nga'yún nga kúátejña tík'un ngáhana. Kui xái xi kitsjana Na'mina nga ts'ian.

¹⁹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, as'ai tá tsakjányahá ngáha yjoho. Nkjin xi b'a kitsú:

²⁰ —Ndanindahá tíjñajihin ndo ko luku. ¿Á jun tíasinñjuhuruu?

²¹ B'a kitsú ngá k'ua:

—Najmi b'a ts'in kuinchja xi tíjñajihin ndanindoo. ¿A kamahá ra ndanindoo kjé'ánki tunkun xuta ka?

B'i ts'in najmi kis'ejihin já judio k'aku yáha Jesu

²² Nk'ie nga nistjin chunch'oon, nanki Jerusalem tincha b'asje s'í xuta nga tincha ts'inkj'áitsjen nistjin nk'ie nga kis'ejña chji ninku nginkun Ntianá.

²³ Kikjatsú'ba Jesu má ma natsihin ninku xi tjehe má nga 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. ²⁴ As'ai y'éjtindaihi jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Nkú tjin nistjin n'esti sanj? Tsa kjuaxi nga ji xi kits'in nibá Ntjaná, t'inya kixi kixini nd'ai.

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kixinnuu tunga najmi kis'ejihinnuu. Ni xi tít's'ian ngajoho Na'mina, tibakúhji yáha an. ²⁶ Tunga najmi s'ejihinnuu at'aha najmi chutsankana jun. ²⁷ Chutsankana nt'é ntana. An be chutsankana ko tsjennkina. ²⁸ An ts'ink'iéntu tik'un sían. Najmi kama ndyja ko najmi ch'a xi kjé'ana aya ntsa. ²⁹ Na'mina kitsjana chutsanko ko kui xi 'yún chánka nga tu yáha ni. Ndaha nku najmi kamaha kjé'aha chutsanka xi tjintu aya ntsja. ³⁰ Na'miu ko an nkuhú mahani.

³¹ Nk'ie nga kint'é éin já judio k'aku, as'ai ta jakj'a ngáha ndjio nga mjehe ts'ink'ien Jesu. ³² B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Nkjin nkjún ni xi nda kits'ian ajinnuu, xá xi kitsjana Na'mina. ¿Má ngat'aha mjeheenu k'úéhenú ndjio?

³³ As'ai b'i kitsú jóo:

—Najmi ngat'aha ni nda xi kin'ei. Tu ngat'aha ní nga najmi týankjún Ntjaná nga b'a tibixín. Kui kjuaha nga ndjio s'ehe ri. Nda asuntee ní, tunga Ntjaná t'n'e mai yjohi.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuatexumanuu jtít'a má nga b'a kitsú Ntjaná nga kinchjako xuta: "Ntjanú kixinnuu." ³⁵ B'a ts'in Ntjaná b'a kitsúhu nga ntja xuta xi tsichuk'úhun éhen. Ko yaá nga chjhi ra ngayjee ni xi jtít'a éhen Ntjaná. ³⁶ An bi, Ntja Na'miu kitsjana xá xi tjihin nga ts'ian ko kits'in nibána asunteej. Kui nga, ¿nkú tjihin ra nga b'a tibixíhinnu nga najmi tibenkjúhunna Ntjaná nk'ie nga b'a tixian nga an xi Ntíhí Ntjaná? ³⁷ Tsa najmi tít's'ian xá xi ts'e Na'mina, najmi tu n'e s'ejinnú. ³⁸ Tunga tsa tít's'ian xáha, ndaha tsa najmi s'ejinnuu an, tunga n'e s'ejinnú xóo. B'a ts'in chahanu ko kamankjinnuu nga Ntja Na'miu tjijnajinna ko nga an tjijnajihin Ntja Na'miu.

³⁹ As'ai ta kama mjehe ngáha ra jóo nga kuakj'ánijéhe, tunga tsitjuhú Jesu yo nga ngji t'axín. ⁴⁰ As'ai tsichu ngáha ngabantá ntáje Jordan. Ngjik'iejña ante má nga tsaténtá Jua xuta nga tjuhun. ⁴¹ Nkjin xuta xi j'aisehe Jesu yo ko b'a incha kitsú:

—Ndaha nku kjuankjún najmi kits'in Jua, tunga kjuaxihí ngayjee ni xi kinchjanijmíyaha ndai.

⁴² Nkjin xuta kis'ejihin Jesu ante xu'bo.

11

B'i ts'in kits'inkj'álya ngáha ra Jesu Lazaro

¹ Kjijña un nku nda xi 'mi Lazaro xi nda Betanja, má nga ta nankihí Maria ko Marta xi nichja maha xinkjín. ² Kui Maria xi tsaténdzjojnúhu ntá sinjne sjai Nda Ntjaná Jesu ko ta kuihi ntsjaku kits'inxijnukoho. Kui xi nts'e maha Lazaro xi kjijña un. ³ As'ai incha kits'inkjihí én Jesu nga joo jminchjún. B'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntja, xi tjohi kjijña un.

⁴ Nk'ie nga kint'é éen Jesu, b'i kitsú:

—Najmi ts'ink'ien kjihin ch'in xi k'uhun. Tu sahá kuakúhji ch'iun kjuachánkaha Ntjaná. B'a ts'in s'ejña chjhi kjuachánkaha Ntíhí Ntjaná.

⁵ Ndaha tsa Jesu 'yún tjoho Marta ko na nichja ko Lazaro, ⁶ tunga nk'ie nga kint'é nga kjijña un Lazaro, tu sahá y'ejña sa jo nistjin ante má nga tjíña.

⁷ Askahan b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Tā tjihín ngáhaná Judea.

⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji nda maestru, najmi kjee tjihin nistjin nga já judio k'aku ndjio mjehe ts'ink'iehen ri. ¿Á tā yohó mje ngáha ri k'úin?

⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi te johó ora tjihin nku nistjin? Tsa tjin xi tsú'ba nga nistjiun, najmi saténki, at'aha tibe nd'íhi asunntej. ¹⁰ Tunga tsa tjin xi tsú'ba nga nistjen, kui xi saténki, at'aha najmi tjihin nd'í.

¹¹ As'ai b'íhí tā kitsú ngáha Jesu:

—Kjifehé nda xinkjá Lazaro, tunga kfin ts'ink'jáha ra.

¹² B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji Nda Ntia, tsa kjife, kj'ua ngáha ra.

¹³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kjuabayaha ní Lazaro kinchjanjmíyaha tunga nijóo ní kamankjihin já ni'yakuyáha. ¹⁴ Kui nga kinchjako kixi kixihi jóo:

—Ja ka'me Lazaro. ¹⁵ Ko tsjo mana nga najmi tíjña yo, at'aha tu saha ngandanuu, tu xi s'ejihinnuu Ntjaná. Tunga tjihinsehé raá.

¹⁶ As'ai kinchja Toma xi tā 'mi Nda'yun nga b'a kitsúhu já ni'yakuyá xingisoó:

—Tjián ko ñá tu xi kuayákhoná.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu Jesu nanki Betanja, kik'inyaha nga ja tjihin ñju nistjin nga ngiyanjí Lazaro. ¹⁸ Betanja tiña maha nanki Jerusalem, tjihin ra tsa jan kilometro. ¹⁹ Ko nkjin xuta incha j'aisehe Marta ko Maria ngat'aha nda nts'e xi k'ien. ²⁰ Nk'ie nga kint'é Marta nga j'ai tiña Jesu, as'ai tsitjusje nga ngijk'á n'yá ko Maria y'eñnantaha ni'yoó. ²¹ B'a kitsú Marta:

—Ji Chá Ntia, tsa tu eíhi ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é. ²² Tunga bená nga tsjáhi Ntjaná tu mí nihí ni xi kuinchíhi.

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kj'uaíya ngáha ra nda nts'ei.

²⁴ B'a kitsú Marta:

—Be nga kj'uaíya ngáha ra chá nts'é nistjin xi fekuu, nk'ie nga kj'uaíya tente ngáha ra xuta k'ien.

²⁵ B'íhí tā kitsú ngáha Jesu:

—An xi ts'ink'áiyaha xuta k'ien ko an xi ts'ink'íentu t'ik'an. Xi s'ejihin an, ndaha tsa ja k'ien tunga k'úentu t'ik'uhún. ²⁶ Ko ngayjee xi tjintu t'ik'un ko s'ejihin an, ndaha nku nistjin najmi kuayá. ¿A s'ejihin ni xi tixihin?

²⁷ B'a kitsú Marta:

—Johon, Chá Ntia. S'ejinna nga ji xi kits'in nibá Ntjaná, nga ji xi Ntíhi Ntjaná xi tjihin nga kj'uai asunntej.

²⁸ Nk'ie nga b'a kitsú Marta, ngi nchjako sen Maria xi na nichja maha. B'a kitsúhu:

—Ja kj'uai Chá Maestru ko tinchjáhi.

²⁹ Nk'ie nga kint'é Maria éin, kitsa tsisintjen nga ngjisehe Jesu má nga síjña.

³⁰ Najmi kjee fas'en Jesu ajin nantio. Yo síjña má ksatékjá Marta. ³¹ Máha xuta xi kab'entu naxa'yo, nk'ie nga k'ie nga tsisintjen ntsu ntsu Maria ko tsitjusje, as'ai tā incha kitsjennkíhi. B'a incha kitsú nga má tíjña tsjóo ngjuai kjintá.

³² Nk'ie nga tsichu Maria má síjña Jesu, tsasinkunch'int'aha ko b'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntia, tsa tu eíhi ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é.

³³ Nk'ie nga kieke Jesu nga tíkjintá Mariá kò nga t́incha kjintá xutá xi t́jenkòho, kik'ie nusin nusihìn kò kama nìmahá. ³⁴ B'ì kitsú:

—¿Má kikjayanjiu?

B'a incha kitsú jóo:

—Nibáaseihì, Ndá Ntía.

³⁵ As'ai kikjintá Jesu. ³⁶ B'a kitsú xuto:

—Chase maruu. Tù xí kits'íntjohó rá.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú k'ua:

—Kui ndai xi kikjex'ánki tunkun nku ndá ká. Kutsa kamahá rá kits'ínnkihì Lazarò kò najmi k'ien rá.

³⁸ Tá kik'ie nusin nusihìn ngáhá rá Jesu nga tsichu tsjóo. Kui xi nku t́ixa ngijo. Nku ndjio t́ichjanekòho ankjuahá. B'ì kitsú Jesu:

³⁹—Chjúxiun ndjio.

B'a kitsú Marta, ná nichja ndá xi k'ien:

—Ji Chá Ntía, ja rá ch'on jne, at'ahá ja t́ihìn ñju nistjin nd'ai nga k'ien.

⁴⁰ B'ì kitsú Jesu:

—¿A najmi b'ahá kuaxihin nga tsa s'ejihin an, chái kjuachánkahá Ntíaná?

⁴¹ As'ai kikjexín jóo ndjio. Tsasenjinki Jesu nk'a ján kò b'ì kitsú:

—Na'mi, máb'achjihì nga tímjeñjuní. ⁴² Be nga mjeñju tehenení, tunga t́inchjakòho ra ngandahá xutá xi t́incha ej tú xi s'ejihin rá nga jì kin'e nibáni.

⁴³ Nk'ie nga ja kamahá nga b'a kitsú, as'ai 'yún kinchja:

—¿Lazarò, títjusjei yo!

⁴⁴ As'ai tsitju ndá k'ien nga najyun tji'yúnkò ts'ihin ntsja kò sjai, kò ankjín tji'makòho kj'ai najyun.

B'a kitsú Jesu nga kinchjako xuto:

—Chjúxihùn najyuu. N'endohóo.

B'ì ts'ín y'énda já t́ixóo nga mjehe ts'íink'ien Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Máha xutá xi j'aisehe Mariá kò kieke ni xi kits'ín Jesu, nkjin maha xi kis'ejihin. ⁴⁶ Tunga t́ihìn xi ngjisehe já fariseo kò kitsúyahá ni xi kits'ín Jesu.

⁴⁷ As'ai já ná'mi k'akú kò já fariseo kinchja ñjahá ngayjee já t́ixóo kò b'a kitsúhu:

—¿Nkú n'eé ei nì? At'ahá ja 'yún títs'ín kjuankjún ndo. ⁴⁸ Tsa tú nku k'uaíntehé ráá nga b'a ts'íin, as'ai ngayjee xutá tsjénnkihì ndo kò incha kj'uai já Romá nga ts'íinkje ninkuná kò xutá nankiná.

⁴⁹ As'ai b'ì kitsú Caifa xi t́ihìn ndá ná'mi títjun nú xu'bo:

—¿Á najmi mankjihjnnuu? ⁵⁰ ¿A najmi ma chubayahánuu nga tú sahá nda t́jin tsa nku ndá kuayántjaihi ngandahá ngayjee xutá, tú xi b'a ts'ín najmi n'ekjehe xutá nankiná?

⁵¹ Tunga najmi kuentáha ní Caifa kinchjaha nga b'a kitsú. Kui xi ndá ná'mi títjun nú xu'bo kò xi nkúhu nku ndá profeta kinchja éhen Ntíaná nga kuayá Jesu ngandahá naxinantóo. ⁵² Kò najmi tú suba ngandahá xutá xi ntje judio t́ehen rá kuayáha Jesu. Tá kuayá ní tú xi k'uékúhu ngayjee ntíhì Ntíaná xi t́ímasún. ⁵³ Kui b'a maha, nistjin xu'bo kik'atuts'ihìn rá já t́ixóo nga y'éndakòho xinkjín xi má nga mjehe ts'íink'ien Jesu. ⁵⁴ Kui nga najmi tá kikjatsú'ba chjihì Jesu ajihin xutá judio. Ngji t'axín nanki xi 'mi Efrain xi tíña mahá ánte kixiu. Yo y'eññako já ní'yakuyáha.

⁵⁵ Nk'ie nga ja t́ibichú tíña S'í Pascua xi b'asje xutá judio, nkjin nkjún xutá incha ngji nanki Jerusalem tú xi ts'íin jehe yjohò nginkun Ntíaná kintehe ni

nga kuichú s'íu. ⁵⁶ Yo tsangisjai Jesu ko kingjásjayaha xinkjín nga kabincha má ma natsihín ninku. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú manuu? ¿A nibá ndo s'íu? ¿A ra najmi nibáhá?

⁵⁷ Kui chubo ja kitsjá kjuá já na'mi k'aku ko já fariseo, tsa tjín xi be má tíña Jesu tjíhin nga kuitsuya tu xi kama kuakj'áníhe.

12

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Nk'ie nga ndyja sa jun nistjin nga kuichú S'í Pascua, as'ai j'ai Jesu nanki Betanja, má síña ni'yaha Lazaro, nda xi kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. ² Yo kis'endaha nku nichine. Marta y'éya nichinee ko Lazaro ta y'eñajihín xuta xi y'entut'áko Jesu yámixo. ³ As'ai j'aiko Mariá nkú ra ma masen litru ntá sinjne xi 'mi nardo, xi 'yún nda ko xi 'yún chji. Kui xi tsaténdzjojnúhu sjai Jesu ko ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukoho. Ixi kitsjehén ntá sinjne ayoo. ⁴ As'ai b'i kitsú Juda Iscariote, xi nda ni'yakuyáha Jesu xi askahan ts'íinkjas'ehen:

⁵ —Tsa tu sahá kuasatéña ntá sinjnei kai. Tsa jan unchan toon denario kuach'a, tu xi kama kuisinkoho xuta x'an.

⁶ Tunga najmi xuta x'ahán kits'ínkjink'un nga b'a kitsú. Tu ngat'aha ní tooon b'a kitsúhu, at'aha kui xi f'átjo tooon ko bakjá ndyjé. ⁷ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu ji b'echj'áhi tachjuún. At'aha nistjin nga s'eyanjia j'átjona ntá sinjnei. ⁸ Xuta x'an bi tehente k'uéntujinnuu, tunga an najmi tehente kuáteñajinnuu.

⁹ Nkjin nkjún xuta kint'é nga nanki Betanja tíña Jesu ko incha ngjisehe. Tunga najmi tu nkuhu Jesu ngjisehe. Ta incha ngji ní at'aha ta mjehe nga skué Lazaro xi kin'ekj'áíya ngáha ra ngabayoo. ¹⁰ As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko y'endako xinkjín xi má nga ko Lazaro tjíhin nga n'ek'ien. ¹¹ At'aha ngat'aha Lazaro nkjin nkjún xuta ts'asje t'axihín yjoho jóo. Tu sahá Jesu kis'ejihín.

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalem

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Nistjin xi ma ndyjuun ngáha nkjin nkjún xuta kint'é nga Jesu kj'uai nanki Jerusalem, at'aha nkjin maha xi j'aik'asje S'í Pascua. ¹³ As'ai incha jakj'á tjiaha yá xkajén ko tsitju nga incha ngjikj'á nýá. B'i incha kitsú nga 'yún kinchja:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná! ¡Ntíaná nda kats'ínko xi nibáha ngajoho, xi Nda Reiji xuta Israel!

¹⁴ Nku ntí búrrú kisakúhu Jesu ko y'esún, xi nkú ts'in jtít'a éhen Ntíaná:

¹⁵ Xuta Sion, najmi tu binkjun.

Chasoo, ja nibá Nda Rejnuu nga tjisun nku ntí búrrú.

¹⁶ Kui ni xu'bj najmi kamankjihín já ni'yakuyáha nga tjuhun. Tunga askahán ni, nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha, nk'iehé j'áitsjehen já ni'yakuyáha nga b'a ts'in jtít'a éhen Ntíaná nga kinchjanijmíyaha Jesu ko nga b'a kin'ehe.

¹⁷ Xuta xi tünchako Jesu nk'ie nga kinchjaha Lazaro aya tsjóo nga kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi incha kitsúya ni xi kieke. ¹⁸ Kui kjuaha nga nkjin nkjún xuta tsitjuhu nga ngjikj'á nýáha Jesu, at'aha kint'é kjuankjún xi kits'in. ¹⁹ As'ai kinchjanijmíyaha já fariseo niu. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín: —¿A tuyo? Najmi chumi nihi xi kama n'ee. Chase maruu. Ngayjee xuta títsjennkíhi ndo.

B'i ts'in kitsúya tíjun Jesu nga kuayá

²⁰ Ta tñenjihin xuta k'ua xuta xi nchja griego xi ta incha j'ai nanki Jerusalen nga j'ai ts'intsoho Ntjaná ajihin s'íu. ²¹ Kui xi j'aisehe Felipe xi nda Betsaida, nanki xi tñajihin ante Galilea, ko b'a kitsúhu:

—Ji nda ntja, mjeni nga chai Jesu.

²² As'ai Felipe ngji tsúyaha Andre ko nga joo ngji tsúya ngáha Jesu. ²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ja kuichu chuba nga sakúchji kjuachánkahá Ntíhi Ndax'íun. ²⁴ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa najmi kujjne t'anankiu nku xujmá tuniñu ko kuayá, tu nku s'ejña subahá. Tunga tsa kuayá, nk'iehé nga tsjá chan xi 'yún tse. ²⁵ Xi tjoho yjoho, kui xi tu sahá ndyja. Tunga xi najmi tjoho yjoho asunntej, kui xi tu sahá k'j'uatjo ko k'úejña tik'un sín. ²⁶ Tsa tjin xi tít's'ínkjáinna nga an xi kama Nda Ntjaha, katsjennkína. Má kuátejña, ta yo k'úejña xi ts'ínkjáinna, ko Ntja Na'miu k'uasjenk'aha xuta xu'bo.

²⁷ "Yún un tibehe animana nd'ai. ¿Nkú xían? ¿A b'i xían: Ji Na'mi, n'ekja t'axinní kjuanimá xu'bi nd'ai? Tunga kuihi xá jáihina. ²⁸ Tu sahá takúchji kjuachánkahí, Na'mi.

Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai b'i kitsú nku ntja xi nibaha nk'a ján:

—Ja tsakuchjá kjuachánkana ko ta kuakuchjíní ngáhana.

²⁹ Nk'ie nga kint'é nto xuta xi tñincha yo, tjin xi b'a kitsú:

—Nku ch'on kjuaneya.

Ko k'ua xi b'a kitsú:

—Nku ntítse kuanchjakohó.

³⁰ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Najmi ngandana kuanu'yáha nto. Ngandanu ní b'a kamaha. ³¹ Nd'ai n'ekokjua asunntej ko nd'ai kuich'onsje natsin ján xi tibatéxumaha asunntej.

³² Ko nga chjúsintjen nk'ana t'anankiu, ts'ian nga nibak'únna ngayjee xuta xi tjin asuntee.

³³ B'a kitsú Jesu nga kitsúya xi nkú ts'in kuayáha. ³⁴ As'ai b'a kitsú xuta:

—Tunga yaní ni xi tjit'a kjuatéxumoo, nga xi ts'ín nibá Ntjaná ngajoho k'úejña sín. ¿Nkú ts'in b'a túbixhinni nga tjin nga chjúsintjen nk'aha Ntíhi Ndax'íun? ¿Yá xi Ntíhi Ndax'ín xi túbixín?

³⁵ B'i kitsú Jesu:

—An nd'íu. Tu chuba nistjihín tijnajin sanuu. Tinimo nga tijná sanuu nd'íu tu xi najmi kama jyunt'aihinnu. At'aha xi tsú'ba má jyuun najmi be má fi.

³⁶ Nk'ie nga tijnajinnuu xi nkúhu nd'í, n'e s'ejinnú tu xi kuinimahanu má ndzjeen.

B'a kitsú Jesu ko as'ai ngji t'axihin xuto.

Kui ngat'ai xuta najmi kis'ejihin ra Jesu

³⁷ Ndaha tsa nkjin nkjún kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun xuta, tunga najmi kis'ejihín ra yáha kui. ³⁸ B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kitsú nda profeta Isaia má nga b'a ts'in y'é't'a:

Ji Ntja, zyá xi kis'ejihin én xi kichubaj?

¿Yá xi kis'ejña chjihí nga'yúhun Ntjaná?

³⁹ Kui kjuaha nga najmi kama kis'ejihin ra xuta, at'aha b'i ta ts'in y'é't'a ya Isaia éhen Ntjaná:

⁴⁰ Ntjaná y'échja tunkun xuta xu'bi ko kits'ín ndjá animaha,

tu xi najmi skuéhe ko tu xi najmi kamankjihin ra,

tsa ts'ínk'ontjaiya animaha xi má nga ts'innkíhi xuta xu'bi.

41 B'a kitsú Isaia at'aha kikia kjuachánkaha Jesu ko kinchjanijmíyaha.

42 Ko ta nkjin maha já tjaxá xi kis'ejihin Jesu, tunga najmi kits'ínkiehe yjoho at'aha tsankjún já fariseo ko najmi mjehe nga kujich'onsje ajihin xuta sinagoga. 43 B'a kits'ín at'aha yún kama tsjo saha nga s'ehe kjuachánka ajihin xuta nga nginkun Ntjaná.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha yjoho Jesu

44 Yún kinchja Jesu nga b'i kitsú:

—Xi s'ejihin an, najmi tu nku an tís'ejihin. Ta tís'ejihin xi kits'ín nibána. 45 Xi tíbena, tibe xi kits'ín nibána. 46 An nd'í xi j'ai ts'ín ndzjehen xuta asunntei, tu xi ngayjee xi s'ejihin ra an najmi k'úentuhu má jyuun.

47 Tsa tjin xi kuint'é én xi tinchja tunga najmi ts'íntjusuhún, najmi an kuasehe má ni xi nda ko má ni xi najmi nda xi kits'ín xuta xu'bo. At'aha najmi kui xóo jáihina. Já ts'ínk'anki níná xuta. 48 Xi ts'ín t'axinna ko najmi ts'ínkjáihin én xi tinchja, tijná xi kuasehe má ni xi nda ko má ni xi najmi nda xi kits'ín. Én xi tinchja, kui xi k'uéjñanehe ni xi kanéhe xuta xu'bo nistjin xi fekuu.

49 At'aha najmi kuenta tinchjahana. Kuenta ná N'a'mi xi kits'ín nibána tinchjahana. Kui xi kitsjana kjuá má nihi xi tihin nga kuinchja ko kuakuyá. 50 Ko be nga kjuatéxumaha ts'ínk'íentu tik'un síhin xuta. Kui kjuaha, xi nkú kitsúhuna Ntja N'a'miu, b'a ts'ín tinchja.

13

B'i ts'ín tsanéjnu Jesu sjai já ni'yakuyáha

1 Chubahá ndyjahá nistjihin S'í Pascua ko be Jesu nga ja tábichú chuba nga k'uéjña asunntee nga ngjuai ngáha má tijná Ntja N'a'miu. Tehente kits'íntjo xuta xi ts'e xi tjintu asunntee ko ngayjehe k'un kits'íntjo. 2 Kikjineko já ni'yakuyáha nichinehe s'iu, ko kui chubo ndanindoo ja kab'éjñajin animaha Juda Iscariote ntíhi Simon nga ts'ínkjas'en Jesu. 3 Be Jesu nga Ntja N'a'miu kits'ínkjas'en aya ntsja ngayjee ni xi tjin. Be nga má tijná Ntjaná nibaha ko nga yo ngjuaise ngáha ra.

4 Kui b'a maha, nk'ie nga tjintut'áha yámixo, as'ai tsisintjen Jesu, ts'asje najyun ndju xi yja ko jakj'á nku najyunxú nga y'ékjá ndayáha. 5 Jakj'á ntánijua, tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha ko kits'ínxijnukoho najyunxú xi y'ékjá ndayáha.

6 Nk'ie nga tsichuk'úhun Simon Pedro, b'a kitsú ndo:

—Ji Nda Ntja, ¿nkú ts'ín ji kuanejnuhuni tsuká?

7 B'i kitsú Jesu:

—Nd'aj najmi yai ni xi tís'ian tunga askahán ni kamankjihin.

8 B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa mí yjehe najmi kuanejnu tsuká.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi kuanejná tsukui, najmi ta xuta xi ts'an kamahani.

9 As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntja, najmi tu suba tsuká xi tanejnu ma. Ta tanejnu ntsa ko nintaká.

10 B'i kitsú Jesu:

—Xi as'ai kabinguyahá tu tsukuhú machjéhen nga kfejnu, at'aha je yje. Jun bi ja jo, tunga najmi ngatentenu.

¹¹ At'aha be Jesu yá xi ts'ínkjas'ehen, kui nga: “Najmi ngatentoq xi jo”, kitsúhu.

¹² Nk'ie nga ja kamaḡa nga tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha, as'ai kingja ngáha najyun ndjuhu, y'eñnat'a yámixq ko b'i kitsú:

—¿A mankjinnu ni xi kuats'inkonuu? ¹³ Jun xi 'minú Ndá Maestru ko Ndá Ntia. Ko tjinnuu kixi nga b'a bixinnú, at'aha b'a tjin kjáihin. ¹⁴ Kui b'a naha, tsa an xi kuakanejnúhuna tsuku, nga an xi Ndá Maestrunuu ko Ndá Ntjanuu, kui nga ko jun tjihin nga kuanejnuhunu tsuku xinkiu. ¹⁵ Ja kuak'ieñá chubayanuu tu xi b'a n'ehenu xi nkú kuats'innuu. ¹⁶ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Ko nku nda xi s'exá najmi 'yún nk'a tjen nga xi b'exáha. ¹⁷ Tsa timankjinnuu ni xi tixian ko ta n'etjusun, á b'a nda tjihin ts'ajun.

¹⁸ 'Najmi nga tentoo b'a tixinnuu. An be yá xi j'ajián. Tunga tjihin ni nga kuitjusun ehén Ntjaná xi b'a ts'in tjt'a: “Xi kjinekoḡa niñu, kui xi ja kama nda kontrana.” ¹⁹ Nd'aj b'a tixinnuu kintehe ni nga kuitjusun ni xi tjihin nga kama, tu xi nk'ie nga b'a kamoq s'ejihinnuu nga an xi tu b'a ts'in tjiñaná. ²⁰ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi ts'ínkjáihin xuta xi ts'inkjá, kui xi an tít's'ínkjáinna. Ko xi ts'ínkjáinna, kui xi tít's'ínkjáihin xi kits'in nibána.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga Juda Iscariote ts'ínkjas'ehén
(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ As'ai xí ts'atséhé animaha Jesu ko b'i kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tjiñajinnuu nku xi ts'ínkjas'enna.

²² As'ai b'i ngján incha tsase'a xinkjin já ni'yakuyóq, at'aha najmi be yá xi titsu Jesu. ²³ Yo tjiñat'a tiñaha Jesu nda ni'yakuyá xi 'yún tjoho nga tjiñat'akoho yámixq. ²⁴ Kui nga jyukji Simon Pedro kingjásajaya sehen ra nda ni'yakuyá xu'bo nga ngjuásajayahá Jesu yá xi titsu. ²⁵ As'ai nda ni'yakuyóq 'yún ngjik'un saha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji Ndá Ntia, ¿yá xi b'a ts'íiun?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Xi ts'ink'anchihj ninkuon ko tsjaha, kui xi b'a ts'íiun.

As'ai kits'ink'anchi ninkuon ko Juda Iscariote kitsjáha, kui xi ntihj Simon.

²⁷ Nk'ie nga kik'aihj Juda ninkuon, jas'enjihin ndanindoo. As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Kitsa n'ei ni xi n'ei.

²⁸ Tunga ndahá nku xi tjintut'á yámixq najmi kamankjihin á b'a kitsúhu ra. ²⁹ Tjin xi kits'innkjink'un nga b'a kitsú nga tjihin nga k'uatse Juda ni xi machjén s'íu ko a ra nga tsjáha toon xuta x'an, at'aha Juda f'átjo tooon. ³⁰ Nk'ie nga kik'aihj ninkuon Juda, tjen'yún tsitjusjehé natsiun. Ja jyun kui chubq.

Kui kjuatéxuma tsetse xu'bi y'éjña Jesu

³¹ Nk'ie nga ja ngji Juda, b'a kitsú Jesu:

—Nd'aj sakúchji kjuachánkaha Ntíh Ndax'iun, ko ni xi ts'íin Ntíh Ndax'iun kuakúchji kjuachánkaha Ntjaná. ³² Ko tsa Ntíh Ndax'iun kuakúchji kjuachánkaha Ntjaná, b'a ta ts'in Ntjaná kuakúchji kjuachánkaha Ntíu. Ja ma ma b'a kamoq. ³³ Jun ntína, tu kutjuhú tjiñajin sanuu. Kuinchisjainú tunga má nga kfián najmi kama kuankiún. B'a ta tixinnuu nd'ai xi nkú nga ta kixihin xuta xingisoo.

³⁴ "Tsanuu nku kjuatexuma tsetse: N'etjò xinkju. Xi nkú nga ts'in tjona jun, b'a ta ts'in n'etjò xinkju. ³⁵ B'a ts'in skuhe ngayjee xuta nga jun xi já ni'yakuyana, tsa n'etjò xinkju.

B'i ts'in kitsuya tujun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ B'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjeheh k'úin?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi kama tsjénkiní nd'ai má nga kfián, tunga askahan ni tsjénkiní.

³⁷ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ji Nda Ntia, ¿á najmi kama tsjénkihi ra nd'ai? Tjínkuhu k'an nga kuayántjaihi ra.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A tjínkuhu k'uin nga kuayántjaihiní? Kjuaxi ni xi tíxihin. Kintehe ni nga kjínta xantò b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.

14

B'i ts'in kitsuya Jesu nga nguaise ngáha ra Ntia Na'miu

¹ B'i ta kitsú ya Jesu:

—Najmi tu fantaha ruu yjonuu. N'e s'ejiun Ntjaná ko kas'ejinnuu an.

² Ni'yaha Na'mina tjin nkjún ante. Tsa najmi kjuaxi, ja ra nd'ai kixinyahanuu kai. Kfin k'uendánuu ante. ³ Tsa kfin k'uendánuu ante, as'ai kjúáik'a ngáhanuu tu xi ta yo kuínsubahanu má nga kúatejña. ⁴ Yo niyá xi fi má nga kfián.

⁵ B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntia, najmi yai má k'úin. ¿Nkú n'e chahaní niyóo?

⁶ B'i kitsú Jesu:

—An niyá xi fi má tjña Ntia Na'miu, an bakuyá én xi naxu ko an tsja kjuatik'un. Ndaha nku najmi kuichúsehe Ntia Na'miu tsa najmi an. ⁷ Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina. Ko nd'ai tich'atuts'ihjin ruu nga tíyo ko tunkun tiyakohonu.

⁸ B'a kitsú Felipe:

—Ji Nda Ntia, takúchjini Ntia Na'miu ko s'enkuni.

⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Felipe, ja nd'ai tijnajihinnuu. ¿A tu yje najmi kjehe yaní? Xi tibena ta tibe Ntia Na'miu. ¿Á: "takúchjini Ntia Na'miu" tibixihinni? ¹⁰ ¿A najmi s'ejihín ri nga an xi tijnajihín Ntia Na'miu ko Ntia Na'miu tijnajinna? Én xi tinchjakonuu najmi kuantana tinchjahana. Na'mi xi tijnajinna, kui xi ts'ín ni xi ts'e. ¹¹ N'e s'ejiun nga an tijnajihín Ntia Na'miu ko nga kui tijnajinna. Tsa najmi s'ejinnuu éna, ndaha tsa tu ni xi kits'ian n'e s'ejiun.

¹² Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi s'ejihín an ta kui nihi xi ts'ín xi nkúhu xi ts'ian. Ko 'yún chánka sa ni xi ts'ín xuta xu'bo, at'aha an tífia má tjña Ntia Na'miu. ¹³ Ngayjee ni xi kuínchíhuu Na'miu ngajona, tsjanuu. B'a ts'ín an xi Ntjú kuakuchjhina kjuachánkahá Ntia Na'miu. ¹⁴ Ts'ian ni xi kuínchúhuu ngajona.

B'i ts'in kitsuya Jesu nga ts'in nibá Espirituhu Ntjaná

¹⁵ "Tsa tjonuu an, n'etjusun kjuatexumana. ¹⁶ Kuankihí Ntia Na'miu, ko tsjanuu k'aj xi ta kuasinkonuu ko xi k'úejñajin sinnuu. ¹⁷ Kui xi Espiritu xi kuakúchji ni xi naxu. Xuta xi najmi be Ntjaná najmi kama ts'ínkjáihín, at'aha

najmi ma chjih̄i kō najmi be yáha. Tunga máha jun, ja yo yáha, at'ahā kui xi tǐjñajinnūu kō k'úéjñajinnūu.

¹⁸ 'Najmi k'uentú masennūu. Kjúáise ngáhanūu. ¹⁹ Sa kutju najmi tǎ skuéhena xutǎ, tunga máha jun, chánú. At'ahā tǐjñǎ tǐk'an, kui nga tǎ kuintsuǎ tǐk'uhunnu. ²⁰ Nk'ie nga b'a kamoó, choó nga an tǐjñajih̄in Nǎ'minǎ kō jun tintsuǎjinnú kō an tǐjñajinnūu. ²¹ Xi kǐ'uatǐo kǐuatéxumana kō ts'íntjusun, kui xi tǐjoh̄o an. Kō xi ts'íntjona, Nǎ'minǎ tǎ ts'íntjoh̄o kō an ts'íntǎ kō kuakuchjih̄i yjona.

²² As'ai kinchǎ Juda, tunga najmi Juda Iscariotehé:

—Ji Nǎ Ntǐǎ, ǎnkú tǐjih̄in rǎ nga tǐ jin kuakúchjih̄ini yjoh̄i kō nga najmi kuakúchjih̄i yjoh̄i xutǎ xi k'oo?

²³ B'ǐ kitsú Jesu:

—Xi tǐjoh̄o an, kui xi ts'íntjusun énnǎ. Nǎ'minǎ ts'íntjoh̄o xutǎ xu'bo, kō Nǎ'minǎ kō an kǐúáisejih̄i nga kuintsuǎkō tehentei. ²⁴ Tunga xi najmi tǐjoh̄o an, najmi ts'íntjusun énnǎ. Én xi tǐnu'yó, najmi an ts'an. Ts'e Nǎ'mi xi kits'ín nibána.

²⁵ B'ǐ tǐxinnūu nk'ie nga tǐjñajin sanūu. ²⁶ Tunga Ntǐǎ Nǎ'miú ts'íin nibá Es-piritu Santo ngajona. Kui xi kuasinkonūu. Kuakúya yjenuu kō ts'íin kǐ'áitsjen yjenuu ni xi kixinnūu.

²⁷ Tǐb'ejñánūu kǐuajyu. Kǐuajyuna tǐtsjanūu. Najmi b'a ts'ín tsǎ xi nkú ts'ín tsǎ asunntej. Najmi tǐ fantahǎ ruu yjonūu kō najmi tǐ binkjun. ²⁸ Ja kuanu'yó nga b'a kuaxinnūu nga kǐán kō kǐúáise ngáhanūu. Tsa kǐuaxi nga tjonūu an, tǎ tsǐo kǐamanūu nga kǐán má tǐjñǎ Ntǐǎ Nǎ'miú, at'ahā 'yún chánka sa Ntǐǎ Nǎ'miú nga an. ²⁹ Nd'ai b'a tǐxinnūu kǐntehe ni nga kǐitjusun ni xi tǐjih̄in nga kǐama tǐ xi s'ejih̄innūu nk'ie nga b'a kamoó.

³⁰ 'Najmi tǎ tse kǐinchǎkō sahanūu, at'ahā kǐ'uatǐ xi tǐbatéxumaha asunntej. Najmi tǐjih̄in nga 'yún tsa kui xi ts'íin nganana. ³¹ Tunga tǐjih̄in ni nga b'a kǐama, tǐ xi kǐamankjih̄in rǎ asunntej nga tǐona Ntǐǎ Nǎ'miú kō nga tǐts'intjusan xi nkú kitsúna. Tǐsǐntjon kō tǐján.

15

B'ǐ ts'ín kits'ínchjén Jesu yǎ tuntsǎjé kō tǐjaha nga tsakúya

¹ ²¹ 'An tuts'in yǎ tuntsǎjé xi nda, kō Nǎ'minǎ xi ts'e yǎ tuntsǎjé. ² Ngayjee tǐjǎ xi tǐinna xi najmi tsǎ tu, batet'a. Kō ngayjee tǐjǎ xi tsǎ tu, ts'ín chuhun tǐ xi 'yún ngǐuǎ saha rǎ. ³ Ngat'a ts'ajun, én xi tsakuyánūu kits'ínchjén Nǎ'minǎ nga kits'ín chunnūu. ⁴ Tǐntsuǎjinnú kō an kúátejñajinnūu. Nku tǐjǎ najmi ma tsǎ suba tǐ tsa najmi tǐt'a yáha. B'a tǎ ts'ín najmi k'uo tǐ tsa najmi kuintsuǎjinnú.

⁵ 'An tuts'in yǎ tuntsǎjé kō jun tǐjaha. Xi tǐjñajinna kō an tǐjñajih̄in, kui xi 'yún tsǎ tu. At'ahā tsa najmi tǐján, najmi chumi nihi xi kǐama n'oo. ⁶ Xi najmi k'úéjñajinna ngǐuǎya naǐsin jǎn xi nkúhu tǐjǎ xi tǐt'áha yǎ tuntsǎjé. Yo xi kō s'entukú kō n'ekj'ajin ajin nd'íu nga kǐitǐ.

⁷ 'Tsa kuintsuǎjinnú kō tsa énnǎ k'úéjñajinnūu, tǐnchíu tǐ mí ni xi mjehénūu kō k'uinūu. ⁸ Kui ni xu'ǐ xi kuakúchǐi kǐuachánkahǎ Nǎ'minǎ, nga 'yún k'uo tǐ kō nga xutǎ ni'yakuyána kamo. ⁹ Xi nkú ts'ín tǐjoh̄o an Ntǐǎ Nǎ'miú, b'a tǎ ts'ín tǐona jun. Tǐntsuǎjain sahanu kǐuatjona. ¹⁰ Tsa n'etjusun kǐuatéxumana, tǐ nkú kuintsuǎjinnú kǐuatjona, xi nkú ts'ín tǐts'intjusan kǐuatéxumaha Nǎ'minǎ kō tǐ nkú tǐjñajinnǎ kǐuatjoh̄o.

11 'B'a tixinnuu tu xi tsjo k'úehennuu xi nkú ts'in tsjo tjinna. Nk'ie nga b'a n'oo, b'ihí ts'in nga tsjo k'úennuu. 12 Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjò xinkju xi nkú ts'in tjona jun. 13 Kui xu'bi kjuatjo xi 'yún chánka xi tjiña, tsa tjin xi kuayántjaihi xinkjin. 14 Jun xi xuta xinkjían tsa n'etjusun kjuatéxuma xi títjanuu. 15 Najmi ta ja musu tixihinnuu, at'aha ja musu najmi be ni xi ts'in nda ntiaha. Tunga xuta xinkjiahán tixinnuu, at'aha tib'ejná chjinuu ngayjee ni xi kitsúna Na'mina.

16 'Najmi jun xi kichj'ajinnú. An ní xi j'ajinnuu ko kitsja xánuu nga kuankiún ko k'uo tu. 'Yún tse kuichúkuaha tunuu. Kui kjuaha nga tsjahanuu Ntia Na'miu tu mí nihí ni xi kuinchihuu ngajona. 17 Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjò xinkju.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'e uncha ja ni'yakuyáha

18 'Tsa ts'in unkiennuu xuta asuntee, n'ekj'áitsjon nga an tjun kits'in unkiena. 19 Tsa asunteej ts'ennuu, ts'íintjonuu xuta asunteej xi nkú ts'in tjoho xinkjin. Tunga najmi asunteejihí ts'ennuu, at'aha an j'ajinnuu ajihin xuta xi tjin asunteej. Kui kjuaha nga ts'in unkiehennuu.

20 'Tejin tak'un én xi kuaxinnuu, nga nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Tsa tjennki unkiena xuta, ko ta jun tsjénki unkiennuu. Ko tsa tít'íntjusun énná, ta ts'íntjusun énnuu. 21 Ngayjee ni xu'bi ts'ínkonuu xuta tu ngat'ana, at'aha najmi incha be xi kits'in nibána.

22 'Tsa najmi jái nchjaka xuta xu'bo, najmi s'ehe ra je. Tunga nd'aj najmi ta tjin nkú ts'in kuasinkoho yjoho ngat'aha ngatitsun xi tjincha ts'in. 23 Xi unkiena ta unkie Na'mina. 24 Ni xi ndaha nku najmi kjee ch'aha ts'in kits'ian ajihin xuta xu'bo. Tsa najmi b'a kits'ian, najmi s'ehe ra je. Tunga ndaha tsa incha kkie ni xi kits'ian, tu nkú incha kits'in unkiehéní Na'mina ko an. 25 B'a kama tu xi tsitjusuhun ni xi tjit'a xujun kjuatéxumaha xuta xu'bo má nga b'a títu: "Chuba incha kits'in unkiehéna."

26 'Tunga kjuaihi xi kuasinkonuu, xi ts'in nibásennuu nk'ie nga tijnaka Na'miu. Má tjiña Na'miu nibaha. Kui xi Espiritu Santo xi kuakúchji ni xi naxu. Kui kuinchjanjímíyahaná. 27 Jun bi ta chubanijmíyahanú, at'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni tintsúbakonú.

16

1 'Tixinyanuu ni xu'bi tu xi najmi n'endyjajihin ruu yjonuu. 2 At'aha kuich'onsjennuu ajihin xuta sinagoga. Kuichú chuba nk'ie nga tu yáhá ni xi ts'ínki'ennuu, b'a kamaha nk'ie nga sasihin Ntjaná nk'ie nga b'a ts'ínnuu. 3 B'a ts'ínnuu xuta at'aha najmi beni, ta ndaha Na'miu ko ta ndaha an. 4 Tixinyanuu nga b'a kama tu xi nk'ie nga kuichúhu chubo kjuaijsjehennuu nga b'a kixinnuu.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi ts'ín Espiritu Santo

'Najmi kixinyanuu ni xu'bi nga tuts'ihin ni at'aha an tijnajin sanuu. 5 Tunga nd'aj tifa má tjiña xi kits'in nibána. Jun najmi tichasjaiyanú má kfián. 6 Tu sa ní tí'be nusin nusinnuu at'aha b'a tixinnuu. 7 Tunga kjuaxihí ni xi tixinnuu. Tu sahá ngandanuu nga kfián. At'aha tsa najmi kfián, najmi kjuai xi kuasinkonuu. Tunga tsa kfián, kui xi ts'in nibásennuu.

8 'Nk'ie nga kjuai, ts'ín nga kamankjihin xuta xi tjin asunteej nga ngatitsun tjihin, ko nga an kits'ian ni xi naxu nginkun Ntjaná, ko nga Ntjaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta. 9 Kamankjihin xuta nga

ngatitsun tjiin, at'aha najmi s'ejihin an. ¹⁰ Kamankjihin nga naxu kits'ian, at'aha tifa ma tjina Na'miu. Najmi ta chahanu. ¹¹ Ko kamankjihin nga Ntiana kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in, at'aha ja kis'enehé ni xi kanéhe xi batéxumaha asunntej.

¹² Tjin nkjun sana ni xi xinyanuu tunga najmi kamakjinnuu nd'ai. ¹³ Nk'ie ni k'uaí Espiritu xi b'ejna chji ni xi naxu tjin, kui xi kuakuyanuu ngayjee ni xi naxu tjin. At'aha najmi kuentaaha kuinchjaha. Ni xi kuint'é ní, kui ní nihi xi kuinchja. Ko ta kuitsuyanuu ni xi kama askahan.

¹⁴ Kui xi ts'in nga kamakjinnuu ni xi tits'ian. B'a ts'in k'uejna chjhi kjuachankana. ¹⁵ Ngayjee ni xi y'aha ra Ntia Na'miu, ko ta an y'ahana. Kui kjuaha nga b'a tixihinnuu nga Espiritu ts'in nga kamakjinnuu ni xi tits'ian.

B'i ts'in kitsuyaha Jesu ja ni'yakuyaha nga nguaji

¹⁶ Sa kutju najmi ta chahanu, ko sa kutju cha ngahanu. At'aha ma tjina Na'miu kfián.

¹⁷ As'ai k'ua ja ni'yakuyaha b'i ngjan kingjasaiyaha xinkjin:

—¿Nku tshu ra niu? B'a titsuna: “Sa kutju najmi ta chahanu ko sa kutju cha ngahanu.” Ko ta b'a titsu: “At'aha ma tjina Na'miu kfián.” ¹⁸ ¿Nku tshu ra en xi tsu: “sa kutju”? Najmi mankjinná ni xi tinchjakona.

¹⁹ Kamankjihin Jesu nga mjehe ja ni'yakuyaha nguásaiyaha nku tshu ra niu ko b'a kitsu:

—Ja b'a kuaxinnuu nga sa kutju najmi ta chahanu ko sa kutju cha ngahanu. ¿A kui nihi xi tichubanijmíyakohonu xinkiu? ²⁰ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ch'iu ko k'ue nusin nusinnuu, tunga xuta xi najmi be Ntiana bi s'ehé kjuatsjo. Ndaha tsa k'ue nusin nusinnuu, tunga askahan ni kjuatsjo kama ngaha kjuanusinnuu.

²¹ Xi nkúhu nku tachjuun xi tshin nku nti, s'ehé kjuaba at'aha ja kuichu chubaha. Tunga nk'ie nga ja kuatsin ntiu, najmi ta f'áitsjehen ra kjuanimo, at'aha tsjo maha nga nku nti s'ejnaha. ²² B'a ta ts'in tuma nusinnuu nd'ai, tunga nibasehé ngahanuu. Tsjo k'ue ngaha ra animanuu ko najmi ch'a xi kama kje'anuu kjuatsjonuu.

²³ Kui nistjiun ndaha nku ni najmi ta chasaiyahanu. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsjanuu Ntia Na'miu tu mi nihi ni xi kuinchihu ngajona. ²⁴ Santaha nd'ai ndaha nku ni najmi kje binchiu ngajona, tunga nd'ai tinchiu ko n'ekjohoon tu xi yun s'ehenuu kjuatsjo.

²⁵ Tib'ejna chubayanuu nd'ai tunga kuichuhu chuba nk'ie nga najmi ta k'uejna chubayanuu. K'uejna chji sisinnuu Ntia Na'miu. ²⁶ Kui nistjiun kuinchiu ni xi mjenuu ngajona. Najmi kamachjen tsa an kuankintjainuu nginkun Ntia Na'miu. ²⁷ Kui xi ta tjoho jun, at'aha tjonuu an ko s'ejinuu nga ma tjina Ntiana nibahana. ²⁸ Ma tjina Ntia Na'miu nibahana ko ja asunntej. K'uejna ngahana asunntej ko kfinse ngaha ra Ntia Na'miu.

²⁹ B'a incha kitsu ja ni'yakuyaha:

—Nd'ai tichubako kixi kixini. Najmi tib'ejna chubayanu. ³⁰ Timankjinni nd'ai nga yai ngayjee ni xi tjin ko najmi machjen tsa tjin xi nguásaiyahi. Kui kjuaha nga s'ejihinni nga ma tjina Ntiana nibahani.

³¹ B'i kitsu Jesu:

—¿A s'ejinuu nd'ai? ³² Tunga kuichuhu chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga nkunku kuankin t'axiun nga saténdzjoyo ko k'uejna subanu. Tunga najmi tijna subana, at'aha Ntia Na'miu tjinakona. ³³ Tixinyanuu ni xu'bi tu xi

s'ehenuu kjuajyuna. Un skuenuu asunntej, tunga tsjohó kat'enuu at'aha an ja kits'in nganaha asunntej.

17

B'i ts'in kinchjantjai Jesu ja ni'yakuyáha

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsasenjinki nk'a ján ko kinchjako Ntjaná nga b'i kitsú:

—Ji Na'mi, ja kwichu chubá. Takúchji kjuachánkaha Ntíhi tū xi ko kui Ntíhi kuakúchiji kjuachánkahi. ² At'aha kik'ai xáhi xi má nga kuatéxumaha ngayjee xuta, tū xi ts'ínk'íentu tík'un síhin ngayjee xi ji kik'aihi. ³ Nga k'úentu tík'un sín xuta, kui xi tsuhu rá nga skuéhi ji xi Ntjá nku tutuu ko nga skuena an Jesucristo xi kin'e nibái.

⁴ Ja tsakuchjá kjuachánkahi asunntej nga kits'intjusan xá xi kik'ainí. ⁵ Nd'ai Na'mi, takúchji kjuachánkana nginkuin, kjuachánka xi tū b'a ts'in jahá tijnana nginkuin kintehe ni nga kis'ejña asunntej.

⁶ Ja y'ejná chjihí xuta yáha ji, xuta xi kik'ainí ajihín xuta xi tjin asunntej. Ji ts'i xuta xu'bj ko kik'ainí, ko kits'intjusun éhin. ⁷ Mankjihín nd'ai nga ngayjee ni xi kik'ainí má tinchin nibáha. ⁸ At'aha én xi kik'ainí, kixinyaha xuta xu'bj. Kits'ínk'áihín ko kamankjihín nga kjuaxi nga má tinchin nibahana. S'ejhín nga ji kin'e nibáni.

⁹ Tíbankintjáhi xutaj. Najmi tíbankintjáhi xuta asunntej. Tíbankintja xuta xi kik'ainí at'aha ji ts'i. ¹⁰ Ngayjee xuta xi ts'an ji ta ts'i, ko xi ts'j an ta ts'an. Tíma chji kjuachánkana ajihín xuta xu'bj.

¹¹ An kfián má tinchin, tunga kui k'úentu sa asunntej. Tsje ní ji, Na'mi. Ngay'ihín chúnkoho rj xuta xu'bj xi kik'ainí tū xi nkuhú incha kamaha xi nkúhu ná. ¹² Nk'ie nga tsátejnajihín xuta xu'bj asunntej, kikunkoho rá nga'yihín ko tsasehe. Ndaha nku najmi kindyja. Tū nku sahá xi tjeheh rá nga ndyja, kui xi kindyja tū xi kuitjusuhun ni xi tjt'a xujun éhin.

¹³ Tunga nd'ai má tinchin tífia. Tíxinya ni xu'bj nk'ie nga tijná sa asunntej tū xi s'ejñajin kikjihín rá kjuatsjona xuta xu'bj. ¹⁴ An kixinyaha éhin, ko xuta asunntej kits'in unkiehe at'aha najmi asunntej antehe xi nkú ts'in najmi asunntej antena. ¹⁵ Najmi tíbankihi nga kuich'onsjei asunntej, tunga chjuxin t'axihín rj ni xi ch'onk'uun. ¹⁶ Najmi asunntej antehe xi nkú ts'in najmi asunntej antena. ¹⁷ Éhin bakúya ni xi naxu tjin. N'ei nga katumankjihín xuta xu'bj ni xi naxu, tū xi kats'ínkjas'ehen ri yjohó nga ts'jin ni xi mjehi. ¹⁸ Xi nkú ts'in kin'e nibáni asunntej, b'a ts'in títs'ínk'já xuta xu'bj asunntej. ¹⁹ Ngandaha xuta xu'bj títsjaha yjona nga ts'ian ni xi mjehi, tū xi ko ta kui kamaha rá ts'ínkjas'ehen ri yjohó nk'ie nga kamankjihín ni xi naxu tjin.

²⁰ Najmi tū nku xuta xu'bj tíbankintja. Ta tíbankintjá xi s'ejhín an nk'ie nga kuint'é én xi kuitsuya xuta xu'bj, ²¹ tū xi nkuhú kamaha ngayjee. Xi nkú ts'in tinchunjinní ko an tijnajihín, Na'mi, b'a ta ts'in nkuhú katumajinná xuta xu'bj, tū xi s'ejhín rá xuta asunntej nga ji kin'e nibáni. ²² Kitsjaha xuta xu'bj kjuachánka xi kik'ainí tū xi nkuhú kamaha xi nkú ts'in nkuhú mahaná. ²³ An tijnajihín xuta xu'bj ko ji tinchunjinní tū xi b'a ts'in nkuhú kuichú maha. B'a ts'in xuta asunntej kamankjihín rá nga ji kin'e nibáni ko nga tjohi xuta xu'bj xi nkú ts'in tjohi an.

²⁴ Ji Na'mi, mjena nga k'úentukona xuta xi kik'ainí má nga kúátejña, tū xi skuéhe kjuachánkana xi kik'ainí at'aha kin'etjóní kintehe ni nga kamanda

asunntej. ²⁵ Ji Na'mi xi naxu n'ekoi xuta, xuta asunntej najmi behi. Tunga máha an, behe ko ta xuta xu'bi be nga ji kin'e nibáni. ²⁶ Y'eijná chjihí xuta xu'bi yáha ji ko tu nku k'uejñá chjihí saha, tu xi kamaha ra ts'íntjoho xuta xinkjin xi nku ts'in tjohi an. B'a ts'in kúátejñajihin ra.

18

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntjaná Jesu, as'ai tsitjuko já ni'yakuyáha. Incha ngji ngabantá ntáxunká Cedron ko jas'en nku ante má tjintje yá tu. ² Juda xi tits'ínkjas'ehen ta be ante xu'bo, at'aha nkjin nyá kama njako Jesu já ni'yakuyáha yo. ³ Kui nga Juda j'aikoho já jun ko chuba já xi kunntá ninku xi kits'in nibá já na'mi k'aku ko já fariseo. Kui xi incha y'a nd'í ko kicha. ⁴ Ja be Jesu ngayjee ni xi kamaha ko tsasinjña titjun nga b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi tbinchisjó?

⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, nda xi nibáha Nazaret.

—Ahán niu —kitsú Jesu.

Ta kabasinjñajihin jóo Juda xi tits'ínkjas'ehen. ⁶ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu: “Ahán niu”, incha ngjinji astun jóo ko tsixuntu. ⁷ As'ai Jesu ta kingjásjaiyahá ngáha ra:

—¿Yá xi tbinchisjó?

B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, nda xi nibáha Nazaret.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kuaxinnu nga ahán niu. Tsa an xi tbinchisjáínú, tjeheunto nga katji já xu'bi.

⁹ B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kinchjako Ntjaná nk'ie nga b'a kitsú: “Na'mi, xuta xi kik'ainí, ndaha nku najmi kits'inndya.” ¹⁰ As'ai ts'asje kicha xi y'a Simon Pedro ko kingjáha nga tsatet'a tjabaxínñu kixi nda xi 'mi Malco, xi nda musuhu nda na'mi titjuun. ¹¹ Tunga b'ihí kitsúhu Jesu Pedro:

—Tjaya ngáhani kichahí tjabaxíhín. Tsa Ntja Na'miu titsjana kjuanima xu'bi, za najmi tjihín ni nga un skuena?

¹² As'ai já juun ko nda jun k'akuhu ko já xi kunntá ninku incha jakj'anijé Jesu nga y'et'a'yún. ¹³ Titjun ngjiko ni'yaha Ana, na'mi nchi'yaha Caifa, xi tjihín nda na'mi titjun nú xu'bo. ¹⁴ Kui Caifa xi tsinchá'a já judio k'aku nga b'a kitsú nga tu saha nda tjin tsa nku nda kuayántjai ngandaha ngayjee xuta.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Simon Pedro ko k'ai sa nda ni'yakuyá incha kitsjennkíhi Jesu. Nda ni'yakuyá xu'bi behe nda na'mi titjuun ko jas'enko Jesu natsin ni'yaha nda na'mi titjuun. ¹⁶ Tunga máha Pedro, tsasinjña natsiun má tjen ankuo. Kui nga as'ai tsitjuhu nda ni'yakuyá xi behe ra nda na'mi titjuun ko kinchjako na xi t'kunntá ankuo nga kits'ínkjas'en Pedro. ¹⁷ As'ai kingjásjaiya na xi t'kunntá ankuo:

—¿A najmi kohó ji xi ta chá ni'yakuyáha chá xu'bo?

—Najmi an —kitsú Pedro.

¹⁸ Nch'án kui n̄stjiun. Kui nga já musu ko já xi kunntáha n̄nku t̄incha ts'insut'áha yjoho t'a nd'í xi kats'ín'yún. Pedro ta s̄jñajih̄in nga t̄its'insut'á yjoho.

B'í ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun nda na'mi t̄itjuun

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ As'ai nda na'mi t̄itjuun kingjásajayah̄a Jesu yáha já ni'yakuyáha ko mí nihi xi bakúya. ²⁰ B'í kitsú Jesu:

—Kinchja chji chja nginkun ngayjee xuta. Tehente tsakuyá ni'ya sinagoga ko natsih̄in n̄nku má nga ma ñjakú ngayjee xuta judio. Ndaha nku ni najmi kinchja 'ma. ²¹ ¿Á an t̄ichasajayahani? Chasajayah̄i xuta xi kint'é ni xi kinchja. Kui xi be ni xi kinchja.

²² Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kik'onjih̄in nku nda xi kunntá n̄nku ko b'a kitsúhu:

—¿Á b'a n'e t̄ichubakohoni nda na'mi t̄itjuun?

²³ B'í kitsú Jesu:

—Tsa ch'on kuaxian, t'inyani má én ch'on tsuhu xi kuanchja. Tunga tsa b'a t̄jín ni xi kuaxian, ¿á kuakich'onjihinní?

²⁴ As'ai Ana kits'ínkji Jesu nginkun Caifa xi nda na'mi t̄itjun nga t̄jín'yún ts'ih̄in ra.

B'í ts'ín Pedro b'ahá ta kitsú ngáha nga najmi be Jesu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Máha Simon Pedro, kabasin̄ña sa nga t̄its'insut'á yjoho t'a nd'íu. As'ai kichasajayah̄a:

—¿A najmi kohó ji xi ta nku nda ni'yakuyáha ndo?

Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:

—Najmi an niu.

²⁶ Nku nda musuhu nda na'mi t̄itjuun xi xinkjín maha nda xi Pedro tsatet'a t̄jibaxín̄ju, kui xi ta kingjásajayah̄a:

—¿A najmi kuakiehé ra nga ko ji kabisin̄ñakoí ndo ján má t̄jintje yá tuu?

²⁷ Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro nga najmi be Jesu. Ko ta kuihi chubo kikjintá nku xanta.

B'í ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun nda t̄itjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5, 13-25)

²⁸ As'ai tsitjukohó jóo Jesu ni'yah̄a Caifa nga ngikohó ni'ya pretorio, má nga ts'ín kjuá nda t̄itjun Roma. Ja t̄ifi ma sen niu ko najmi incha jas'en jóo ni'ya pretorio, at'ahá tsa kjuas'en nku ni'ya xi najmi xuta judio ts'e, tsuhu ra nga najmi ta jehe nginkun Nt̄ianá ko najmi ta ma kjinene nichinehe S'í Pascua.

²⁹ Kui nga tsitjusjehe Pilato natsiun nga j'ai nchjakohó ra. B'a kitsúhu jóo:

—¿Mí kjuáha t̄ibatejénehenu ndai?

³⁰ B'a kitsú jóo:

—Tsa najmi nda ch'onk'un niu, najmi aya ntsai ra n'ekjas'ein.

³¹ B'a kitsú Pilato:

—T̄u sahá tankínkoo ko n'ekokjuoo xi nkú ts'ín t̄jña kjuat̄exumanu.

B'a kitsú já judio k'aku:

—T̄jñña nkjún̄ni tsa n'ek'iein xuta.

³² B'a ts'ín tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kitsúya t̄itjun nkú ts'ín kuayáha.

³³ As'ai jas'en ngáha Pilato ni'ya pretorio. Kinchjah̄a Jesu ko b'a kitsúhu:

—¿A ji xi nda reihj xuta judio?

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A kuentaħi b'a tġixihinni, a ra tġihġn xi kuatsúyahi yáha an?

³⁵ B'a kitsú Pilato:

—¿A nda judioná? Xuta nankihj ko já na'mi k'aku kuats'ínkjas'enna ji. ¿Mí nihi xi kin'ei?

³⁶ B'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a ts'in batexuma xi nkú ts'in batéxuma já rej xi tġin asunntej. Tsa ni xi b'a ts'in tibatexumahana kai, kjaántjaina xi tġincha ts'ínxát'ana tu xi najmi n'ekjas'ehen ra an já judio k'aku. Tunga najmi b'ahá ts'in tibatexuma.

³⁷ B'a kitsú Pilato:

—¿A xúhu nda rej ní?

B'i kitsú Jesu:

—Nda rej, xi nkú tġixín. Tunga kitsinná ko jáa asunntej tu xi kuakuyáhana ni xi naXu tġin. Ngayjee xuta xi ts'ínkjáhġn ni xi naXu tġin nt'é ntana.

³⁸ B'a ta kitsú ngáha Pilato:

—¿Mí nihi xi naXu?

Nk'ie nga b'a kitsú, as'ai tsitju nga ngjise ngáha ra xuta judio. B'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe tísakújinna tsa tjeħen ndo. ³⁹ Tunga b'ahá ts'in tġiħa niyánuu nga ts'in ndaħi nku nda nubayá xi binchinú nga S'í Pascua. ¿A mjenúu nga ts'in ndaħi nda reihj xuta judio?

⁴⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo nga kikjintáya:

—¡Najmi tu kui ndo n'e ndaħi! ¡Tu sahá Barraba n'e ndaħi!

Máha nda Barraba, nda ndyjéhe niu.

19

¹ As'ai kitsjá kjuá Pilato nga s'ehé Jesu. ² Já juun kits'ínnda nku corona na'yá ko y'é'aha nintaku. Kits'ínngja nku najyun ndju kuan xi nkúhu xi bja já rej nga incha kik'aya. ³ J'aik'úhun ko kik'onjin nga b'a kitsúhu:

—¡Antaħi, nda reihj xuta judio!

⁴ As'ai ta tsitjuhú ngáha Pilato naťsiun ko b'a kitsúhu jóo:

—Ts'ínk'onsjenúu ndo naťsiun tu xi cháhanu nga najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁵ As'ai tsitju Jesu naťsiun nga tġi'a ts'ihġn ra corona na'yóo ko nga yja ts'ihġn najyun ndju kuon. B'a kitsú Pilato:

—¡Á ndo ej!

⁶ Já na'mi k'aku ko já xi kunntá nġnku, nk'ie nga incha kkie Jesu kikjintáya:

—¡Tjat'a kruj ndo! ¡Tjat'a kruj!

B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá jun tankínko ko tjat'a kruu. An najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁷ B'ahá ta kitsú ngáha já judio k'aku:

—Tġiħani kjuatéxuma ko xi nkú ts'in tġiħa kjuatéxumanj tġihġn nga kuayá ndaj, at'ahá Ntġih Ntġianá tġs'in ma yjohó.

⁸ Nk'ie nga kint'é Pilato niu, 'yún kitsankjún sa. ⁹ Ta jas'ehén ngáha ni'ya pretorġo ko b'a kitsúhu Jesu:

—¿Má nibáhani?

Tunga najmi kinchjahá Jesu. ¹⁰ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi chubakohóni? ¿A najmi yaní tsa kama kjuat'á kruuhu ko tsa ts'in ndaħi ngáhara?

11 B'i kitsú Jesu:

—Ndaha nku ni najmi kama n'ení tsa najmi Ntíaná kitsjá xáhi. Kui kjuaha, xi kits'ínkjas'ehenna aya ntsai 'yún tñen sahá rá jé nga ji.

12 Kui chubó kik'atuts'ihin Pilato nga tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'jin ndái ngáha rá Jesu. Tunga b'ihí ts'in incha kikjintáya já judio k'aku:

—iTsa n'e ndáihí ndo, najmi nda t'n'ei nginkun ndá títjun Cesar! ¡Xi ndá rej ts'in ma suba yjoho, kui xi tifi kontraha ndá títjun Cesar!

13 Nk'ie nga kint'é Pilato én xu'bj, as'ai kik'onsje Jesu natsiun ko y'ejña ante xi má nga ts'in kjuá, ante xi 'mi Má Kjiya Ndjio, én xi tsuhú rá Gabata nga én hebreo. 14 Nistjin xu'bj ja t'incha b'énda xuta ni xi ts'e S'í Pascua, at'aha ja tibichú tiña s'íu. Nkú rá ma nga chubá te jo niu. As'ai b'a kitsúhu Pilato xuta judio:

—¡Á ndá reinuu ei!

15 B'a incha kitsú xuto nga kikjintáya:

—iTich'onsjei ndo! iTich'onsjei! iTjat'a kruj ndo!

B'a kitsú Pilato:

—¿A ngjuat'á kruuná ndá reinuu?

B'a kitsú já na'mi k'aku:

—iNajmi t'jin saní kj'ai ndá rej, tu nku sahá ndá títjun Cesar!

16 As'ai Pilato kitsjá kjuá nga s'et'a kruu Jesu ko incha ngjikoho jóo.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 As'ai tsitju Jesu nga y'anji kruuhu nga ngji ante xi 'mi Nintaku Anjima, én xi tsuhú rá Golgota nga én hebreo. 18 Yo kis'et'a kruu kui ko jo sa já. Nku xi kis'et'a kruu nga kixihí ko nku nga skúhun. 19 Kitsjá kjuá Pilato nga s'et'a nku yáte antsjáku kruu. B'i ts'in kis'et'a: “Jesu, nda xi nibáha Nazaret, nda rejhi xuta judio.” 20 Nkjin xuta judio kits'inya ntuu, at'aha tiña mahá naxinantóo ante má nga kis'et'a kruu Jesu ko at'aha kis'et'a yátee én hebreo ko én latin ko én griego. 21 As'ai j'aisehe Pilato já na'mi k'akuhu xuta judio ko b'a kitsúhu:

—Najmi nda t'jin nga: “Ndá rejhi xuta judio”, t'jt'a yátee. Tu sahá t'et'ai nga: “Kui xi kitsú: An xi ndá rejhi xuta judio.”

22 B'a kitsú Pilato:

—Ni xi kab'et'á, ja kab'et'á.

23 Máha já juun, nk'ie nga ja kingját'a kruu Jesu, jak'já najyun xi yja nga kits'inxí. Nju ts'asje ko nkúnku kikanéhe. Ko ta jak'já najyun ndju xi yja Jesu, xi najmi t'ihin niyá chjuya. Nkuhú nga ngji'aha kásin santaha tuts'in. Kui nga b'a kitsúhu rá xinkjín:

24 —Najmi tu chjuntiyáa xu'bj. Tu sahá t'nútonyáhaná yá xi kama ts'e.

B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi b'a ts'in t'jt'a: “Kits'inxihí xinkjín najyunna ko kitsutonyáha najyun ndjuná.” Kui nga b'a kits'ihin já juun.

25 T'inchat'a tiñaha kruu naaha Jesu, na nichja naaha, Mariá chjuúhun Kleofa ko Mariá Magdalena. 26 Nk'ie nga kieke Jesu naaha ko ndá ni'yakuyá xi 'yún t'joho nga síña yo, b'a kitsúhu naaha:

—Ji tachjuún, á ntihí yo.

27 Ko b'i kitsúhu ndá ni'yakuyóo:

—Á naahí yo.

Ta kuihi chubó ndá ni'yakuyá xu'bj kitsjantehe naaha Jesu ni'yaha.

*B'i ts'in k'ien Jesu**(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)*

²⁸ Nk'ie nga ja kama ni xu'bj, be Jesu nga ja kama ndjuú ngayjée ni xi t'íhin nga kuitjusun. Tū xi tsitjusuhun xi nkú ts'in t'jít'a éhen Nt'ianá, kui nga b'i kitsúhu:

—Xintá tímana.

²⁹ S'íjña yō nku nisa ninte xi t'íncha binu san. Nku nixú kits'ínk'anchikohō jōo binu soon. Kui xi y'eku k'akuhū nku yáxá nga kitsung'a ts'a Jesu. ³⁰ Nk'ie nga kits'i Jesu binu soon, b'a kitsú:

—Ja kuitjusunyje.

As'ai kingjénsten nintaku kō akui k'iehén.

³¹ Kui n'istjiun tís'enda ni xi ts'e S'í Pascua. Kui nga najmi mjehe rā já judiō k'aku tsa s'et'a kruu yjoninte k'ien nk'ie nga kuichú n'istjin nkjún, at'ahā 'yún nkjún kui n'istjin xu'bo. Kui nga tsankihī rā kjuā Pilato nga chjút'okjáha sjai já xi kjintut'á kruu kō nga chjúxin yjonintehe t'a kruu. ³² As'ai j'ai já juun kō kikjet'okjá sjai ndā xi tjun kjit'a kō sjai ndā xinkuu xi tā kjit'a kruuko Jesu. ³³ Tunga nk'ie nga incha tsichu má kjit'a Jesu, kikié nga ja ka'me. Najmi kikjet'okjáha sjai. ³⁴ Tunga nkuhú ndā juun kik'iénjinkihī k'icha 'mehe Jesu kō t'jen'yún tsitjuhú jní kō ntánijua.

³⁵ Ndā xi kikié ni xi kamoō, kui xi kitsúya ni xi kama kō kjuaxī ni xi tsuya. Be nga kjuaxī ni xi tsuya tū xi tā s'ejihinnūyū kō jun. ³⁶ At'ahā b'a kama tū xi tsitjusuhun éhen Nt'ianá xi b'a ts'in t'jít'a: “Ndaha nku nintahā najmi chjút'okjá.” ³⁷ Kō tā t'jít'a ya éhen Nt'ianá má nga b'a t'itsu: “Kuasehe jōo ndā xi kis'enjinkihī k'icha.”

*B'i ts'in kis'eyajni Jesu**(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)*

³⁸ Askahan nk'ie nga ja b'a kamoō, nku ndā xi nibáha nanki Arimatea xi 'mi Kuse tsankihī kjuā Pilato nga ngjuāiko yjonintehe Jesu. Kui Kuse xi tā ndā ni'yakuyáha Jesu tunga tū kitsjennkī 'mahā rā at'ahā tsankjún já judiō k'aku. As'ai kitsjá kjuā Pilato kō ngjik'á ndō yjonintehe Jesu. ³⁹ Kō tā Nicodemo, ndā xi ngjisehe Jesu nga jyūun, j'aiko nkú rā ma katé kilū ni xi sinjē xi 'mi mirrā kō aloe xi j'atjijinkohō xinkjín. ⁴⁰ Incha jakj'á nga jōo yjonintehe Jesu kō kik'ontikjájnu najyun ndju nga kik'onjnu ts'íhin rā ni xi sinjē, xi nkú ts'in t'jña niyáha xutā judiō nga fáyanji xinkjín.

⁴¹ Má kis'et'a kruu Jesu, tiña mahā nku ante má nga t'jintje yá tu. Ante xu'bo t'jña nku tsjō tsetse xi ndaha nku najmi kjee s'eya. ⁴² Yō kingjája jōo yjonintehe Jesu, at'ahā t'jña tiña tsjōo kō at'ahā kui n'istjiun t'íncha b'enda xutā judiō ni xi ts'e s'íu.

20*B'i kama nk'ie nga j'átyaha Jesu ngabayōo**(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)*

¹ Tuminkū tā jyūn nk'ie nga jyunya sa, ngjisehe tsjōo Mariā Magdalena kō kikié nga kachjuxín ndjiō xi kis'echjanehe t'ixa tsjōo. ² As'ai tsangatsanka nga ngjisehe Simon Pedro kō ndā ni'yakuyá xinkuu xi Jesu 'yún t'johō. B'i kitsú:

—ja kachjuxín yjonintehe Chá Nt'ianá aya tsjōo kō najmi yaí má kas'ejña ngáha!

³ As'ai tsitjusje Pedro kō ndā ni'yakuyá xinkuu nga ngjisehe tsjōo.

⁴ Tsangatsanka nga jōo, tunga ndā ni'yakuyá xinkuu 'yún kitsá tsangatsanka

sa nga Pedro kō tjun tsichu tsjóo. ⁵ Tunga tu tsasekjás'ehén kō kieke nga kjiñña najyun ndju xi tsich'ontikjájnu yjonintehe Jesu. Najmi jas'en tsjóo. ⁶ As'ai tsichu tjennkihī Pedro kō jas'en aya tsjóo. Kieke najyun ndju xi kjiñña yo ⁷ kō najyun xi tsich'ontikjájnu nintaku Jesu. Kui xi najmi kjiññakjoko najyun ndjuu. T'axín kjiñña nga tǐkjōya. ⁸ As'ai ta jas'en nda ni'yakuyá xinkuu xi tjun tsichuše tsjóo. Kieke kō kis'ejihin nga tǐña tik'un Jesu. ⁹ At'aha najmi kjee mankjihín jóo éhen Ntǐaná xi b'a ts'in tǐt'a nga tǐhin nga kj'uaíya ngáha ra Jesu ngabayoo. ¹⁰ As'ai kik'óya ngáha já ni'yakuyóo ni'yaha.

B'i ts'in tsakúchiji yjoho Jesu Mariá Magdalena
(Mr. 16:9-11)

¹¹ Tunga máha Mariá, tsasinñña natsihín tsjóo nga tǐkjintá. Ta tǐkjintá ts'ihin nga tsasekjás'en tsjóo ¹² kō kieke jo ntǐtse xi ya najyun taba, xi kab'entusún ante má nga kis'ejña yjonintehe Jesu. Nku xi kab'ejña má kis'ejña nintaku kō nku xi kab'ejña má kitsjen sjai. ¹³ B'a kitsú ntǐtseej:

—Ji tachjuún, ¿á tǐch'ihini?

B'a kitsú Mariá:

—At'aha kachjuxín yjonintehe Chá Ntǐana. Najmi be má kafi s'ejña ngáha.

¹⁴ As'ai kits'ínk'ótjiya kō kieke nga yo kabasinñña Jesu, tunga najmi kamankjihín ra tsa Jesu niu. ¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ji tachjuún, ¿á tǐch'ihini? ¿Yá xi tǐbinchisjáí?

Tu nda xi kunntáha yá tu xi tǐn yo kits'ín ma Mariá kō b'a kitsú:

—Ji, tsa ji ka'mikoi yjonintee, t'inyani má kafajñai kō kfinkj'a ngáhana.

¹⁶ —Ji Mariá —kitsú Jesu.

Kits'ínk'ótjiya Mariá kō b'a kitsúhu nga én hebreo:

—¡Raboni!

Kui éin xi tsuhu ra Maestru. B'i kitsú Jesu:

¹⁷ —Najmi tu nuba'yúnni, at'aha najmi kjee finjia má tǐña Na'mina. Tunga t'inyahá rǐ já nts'é nga kfinnjia má tǐña Na'mina xi ta Na'minu, Ntǐana xi ta Ntǐanu.

¹⁸ As'ai Mariá Magdalena ngji tsúyaha já ni'yakuyóo nga kabe Nda Ntǐaná kō kitsúyaha ni xi kitsúhu.

B'i ts'in tsakúchiji yjoho Jesu já ni'yakuyáha
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Nk'ie nga ja kama jyuun ta kuihi nǐstǐn tuminku, tǐchja ankjuá má nga kab'entu já ni'yakuyóo, at'aha tǐncha tsankjún já judio k'aku. As'ai Jesu j'ai sinǐnjahín kō kíkjaníaha nga b'i kitsúhu:

—Kas'enuu kjuajyu.

²⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, tsakúchji ntsja kō 'mehe. Tsjo kamaha já ni'yakuyóo nga kieke ngáha Nda Ntǐaná. ²¹ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kas'enuu kjuajyu. Xi nkú ts'in kits'ín nibána Ntǐa Na'miu, b'a ta ts'in ts'ínkjínu nd'ai.

²² Kikjenimajin jóo kō b'i kitsúhu:

—N'ekjóhoon Espiritu Santó. ²³ Xi n'endyjat'ohoo jéhe kama ndyjat'aha jéhe. Xi najmi n'endyjat'ohoo jéhe tu nku s'ehé ra jé.

B'i ts'in tsakúchiji yjoho Jesu Toma

²⁴ Toma xi ta 'mi nda'yun, xi ta nku nda ni'yakuyá xi te joo, najmi tǐña nk'ie nga j'ai Jesu. ²⁵ As'ai já ni'yakuyá xingisoo b'a kitsúhu ndo:

—Kuayaj Nda Ntǐaná.

B'a kitsú Toma:

—Tsa najmi skue chubaha xiun aya ntsja ko tsa najmi tsungis'en najnú ntsa má ngjih xiun ko tsa najmi tsungis'en ntsa 'mehe, najmi s'ejinna.

²⁶ Nk'ie nga j'a jin nistjin, ta tjintuhú ngáha já ni'yakuyóo nku aya ni'ya ko ta tjina nja Toma. As'ai ta j'ai sinjnajihin ngáha ra Jesu, nk'ie nga tjichja ankjuo. B'i kitsúhu nga kikjaníhaha:

—Kas'enúu kjuajyu.

²⁷ As'ai b'a kitsúhu Toma:

—Nibá mahi ei. Chaseihi ntsa ko tinungis'ein najnú ntsai ko tinungis'ein ntsai 'mena. Najmi nda tin'ei nga najmi tis'ejihin. N'e s'ejinní.

²⁸ B'a kitsú Toma:

—ji Nda Ntia ko Ntjana!

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuayaní, a kui kjuaha kuas'ejihin ri? Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi tis'ejihin an ndaha tsa najmi tábena.

Kui ngat'ai kin'endaha xujun

³⁰ Nkjin ko kj'ai sa kjuankjún xi kits'in Jesu nginkun já ni'yakuyáha. Kui xi najmi kis'et'aye xujun xu'bj. ³¹ Tunga ni xu'bj kis'et'a tu xi s'ejihinnúu nga Jesu xi kits'in nibá Ntjana, nga kui xi Ntíhi Ntjana, tu xi b'a ts'in kuintsuba tik'uhunnu nga s'ejinnúu kui.

21

B'i ts'in tsakúchjhi yjoho Jesu yatu já ni'yakuyáha

¹ Askahan ta tsakúchjhi ngáha ra yjoho Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'un Tiberia. B'i ts'in tsakúchjhi yjoho. ² Nkúhú incha kab'a xinkjín nga kab'entu Simon Pedro, Toma xi ta 'mi nda'yun, Natanael xi nda xi nibáha nanki Cana, nanki xi tjíñajihin ante Galilea, jáha Zebedeo ko kj'ai sa jo já ni'yakuyá. ³ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Tjio kfín tsuba.

B'a kitsú já xingisoo:

—Ko jin kuankjín.

As'ai incha jas'en nku tsutsu, tunga kui nistjen xu'bo ndaha nku tjio najmi kisakúhu. ⁴ Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, j'ai sinjna Jesu andai ntáchak'uun, tunga najmi kamankjihin ra já ni'yakuyóo tsa Jesu niu. ⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun já, ¿a najmi kjee sakúnúu tjio?

—Najmi —kitsú jóo.

⁶ B'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Xi tjeheh nga kixijhi tsutsuu chjanik'ona yanuu ko sakúnúu.

B'a kits'in jóo ko as'ai ndaha najmi ta ma kjenjihí na'yo, at'aha nkjin nkjún tjio xi kisakúhu. ⁷ Nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho b'a kitsúhu Pedro:

—iNda Ntjanahá niu!

Nk'ie nga kint'é Simon Pedro nga “Nda Ntjana niu” kik'ihin, kingja ngáha najyuhun, at'aha kab'asje, ko kikjanik'ajin yjoho ntáchak'uun. ⁸ Askahan já ni'yakuyá xingisoo tsichuko tsutsuu nga táb'efe ts'ihin na'ya xi katsehe tjio, at'aha tíña mahá andai ntóo nkú ra ma unchan metru. ⁹ Nk'ie nga tsitjuen jóo tsutsuu, kikié nku nd'í xi tíma 'yún ko nku tjio xi kjíñajin x'íu ko nínkuun.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Nibáko chuba tjio xi kuasakúnúu.

11 Tsiyajnu Simon Pedro tsutsuu ko y'efe má kixiu na'ya xi katsehe tjiö i. Unchan ko cháte ko jan maha. Tunga ndahá tsa b'a ts'in nkjin kamaha tjiö, najmi kitiyá na'yoö. 12 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Níba chíngo.

Ndahá nku já ni'yakuyóo najmi kama k'un kingjásjaiyaha: “¿Yáha ji?”, tsa kitsúhu, at'aha be nga Ndá Ntjáná niu. 13 As'ai j'ai tiña Jesu, jakj'a nínkuon ko kitsjáha jóo. B'a ta kits'ihin tjiö.

14 Kui xu'bi xi niyá xi ma jahan nga tsakúchiji Jesu yjohó já ni'yakuyáha askahan nk'ie nga j'áiya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu Pedro

15 Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine, Jesu kingjásjaiyaha Simon Pedro:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a 'yún tjo sahi an nga já xu'bi?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Ndá Ntía, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana.

16 As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma johó:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Ndá Ntía, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chaseihí chutsankana.

17 As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma jahan:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?

Kik'ie nusin nusihin Pedro nga kichasjaiyaha: “¿A tjohi an?”, niyá xi ma jahan. B'a kitsúhu:

—Ji Ndá Ntía, ji xi yai ngayjee ni xi tjín. Yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana. 18 Kjuaxi ni xi tíxihin. Nk'ie nga ndyja sahi, kindyja subai najyihin ko k'in tu má nga kama mjehé ri. Tunga nk'ie nga kama cháí, kfénte ntsai ko kj'ai xi ts'íingja ngáha ri najyihin ko ngjuaikohi má nga najmi mjehi k'úin.

19 B'a ts'in kitsúya tíjuhun Jesu xi nkú ts'in kuayá Pedro nga kuakúchji kjuachánkaha Ntjáná. Ko b'i ta kitsú yaha:

—Tsjénkiní.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu nda ni'yakuyá xi 'yún tjohó

20 As'ai tsasengi astun Pedro ko kikié nga tjennkihí nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjohó, xi tjíat'a tiñaha Jesu nk'ie nga incha kikjine nichinehe S'í Pascua ko xi b'a kitsúhu: “Ji Ndá Ntía, ¿yá xi ts'íinkjas'ehin?” 21 Nk'ie nga kikié Pedro nda ni'yakuyóo, kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Ndá Ntía, kui ndai, ¿nkú kamaha?

22 B'i kitsú Jesu:

—Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo. Ji tsjénkiní.

23 Askahan kik'inyaha én xu'bi xuta nínku, nga najmi kuayá nda ni'yakuyá xu'bo. Tunga najmi b'ahá kitsú Jesu tsa najmi kuayá ndo. B'i ní kitsú: “Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo.”

²⁴ Kui nda ni'yakuyó tsuya kixi niu ko kui xi y'et'a ni xu'bi. Ko yaj nga kjuaxi en xi kinchja.

²⁵ Nkjin sa ni xi kits'in Jesu. Tsa s'et'a ngayjee ni xi kits'in, b'a mana nga najmi s'en ngayjee asuntee xujun xi s'et'a niu.

Xujun xi tjít'a ni xi kits'in já postru

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga Espiritu Santo incha ts'ínkjáihin

¹ Ji ndá xinkjían Teofilo, xujun xi tjun y'entúhu kixinyaha ngayjee ni xi kik'atuts'ihin nga kits'in ko tsakúya Jesu ² santa nkúhu nga ngjinji nk'a ján. Kintehe ni nga ngjuai, Espiritu Santo ho Ntjaná tsakúyakoho ra já postru xi j'ájin ni xi tjihin nga ts'in.

³ Nga k'ien Jesu ko j'áiya ngáha ra ngabayoo, nkjin niyá j'aikúchjihij yjoho já postruhu nga ja tjíña tik'un. Yachán nistjin kamaha nga tsakúchjihij yjoho ko kinchjanijmíyakoho jóo Ntjaná ko nkú tjihin ra nga kui batéxuma. ⁴ Nk'ie nga tjíñajin saha já postru, b'a kitsúhu nga najmi tu kuitju nanki Jerusalen. B'i kitsúhu:

—Chúyo santaha nga kuitjusun ni xi kitsúya títjun Na'mina. Kui niu xi kinchjanijmíyakohonuu. ⁵ Jua bi ntánijua tsaténtáha xutá tunga jun tu chuba nistjihín ndyjaha nga Espiritu Santo saténtákhonuu.

⁶ As'ai já xi kama ñjakúko Jesu incha kingjásajiyaha:

—Ji Nda Ntia, ¿a nd'ai k'uaihi xutá Israel nga kuatéxuma ngáha ra nanki xi ts'e?

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi jun tjihin nga choo mí chubaha ko mí nistjihin kuitjusun ni xi y'énda Ntia Na'miu nga kama. ⁸ Tunga n'ekjáhín ruu nga'yún nk'ie nga kj'uañinnuu Espiritu Santo. Kuixinyo ej Jerusalen, ngayjee ante Judea ko ante Samaria ko nga ngúsuhun asuntee ni xi kits'ian.

B'i ts'in ngji Jesu nk'a ján

⁹ Askahan nga ja b'a kitsú Jesu ko nga tíncha base ts'ihin ra já postruhu, as'ai ngjinji nk'a ján. Nku ninti y'é'maha ko najmi ta kíkíehé ra jóo. ¹⁰ Nk'ie nga tíncha basenjinki nk'a ján jóo nga tífi Jesu, tu johó já xi yja najyun taba j'ainchat'aha. ¹¹ B'i kitsúhu:

—Jun xi nibáhanu Galilea, ¿a b'a n'e tichasenjinkihinu nk'a ján? Xi nkú ts'in kuitjujinnuu Jesu nga kfi nk'a ján, b'ahá ta ts'in kj'uaí ngáha xi nkú ts'in kuayo nga kfi.

B'i ts'in kich'ajin nda xi y'eñña antehé Juda Iscariote

¹² As'ai asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo incha nibaha já postru nga j'ai ngáha nanki Jerusalen. Kui tjenkiu xi tíña maha Jerusalen nkú ra ma tsa nku kilometru. ¹³ Nk'ie nga incha jas'en ajin nantio, incha ngjinji ni'ya xi jo tjíxjó xi incha tjíntuyá. Kui xu'bj já postru xi tjintu yo: Pedro, Santiago, Jua, Andre, Felipe, Toma, Bartolome, Mateo, Santiago xi ntíhí Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe kjaánko já Roma, ko Juda xi nts'e Santiago. ¹⁴ Nkúhú incha kits'in kjuankjintak'uhun nga tehente kinchjako Ntjaná ngayjee já xu'bj ko já nts'e Jesu, Maria xi naaha maha ko kj'ai sa jminchjin.

¹⁵ Nku nistjin nk'ie nga kama ñjakú xutá xi s'ejihin Jesu, ma ra tsa unchan ko kan, as'ai Pedro tsasinñajin masehen ko b'i kitsúhu:

¹⁶ —Jun já nts'e, tjihin nga tsitjusun ni xi Espiritu Santo kits'in kinchjaha David. Kui niu xi tjít'a xujun éhen Ntjaná. Kinchjanijmíyaha Juda, nda xi ngjiko já xi j'aikj'ánijé Jesu. ¹⁷ Kui xi ta kama nku nda postru xi nkúhu jin ko ta kik'aihi xá xu'bj. ¹⁸ Tunga najmi ndahá kits'in. As'ai toon xi kama chjihí ra

kjuá najmi ndaha ts'atseko ho nku xu'ba. As'ai nintaku tsijnehe, ixí kits'ohón nga tsijne ko tsitju ngayjee ts'ehe. ¹⁹ Kint'é ngayjee xuta xi tjintu Jerusalen ni xi kamoó. Xu'bahá Jní 'mi ante xu'bo, én xi tsuhu rá Aceldama nga éhen.

²⁰ At'aha b'i ts'in tjít'a xujun salmo:

Kas'e tiya ni'yaha ndo,
najmi tu ch'a xi kat'eñña.

Ko b'a ts'in ta tjít'a ya:

Kj'ai xi kats'ínkjáihin xáha.

²¹ 'Kui nga ajihin já xi kitsjenko tehentehe ná nk'ie nga tjññajin saná Nda Ntjaná Jesu, ²² b'aha rá nk'ie nga tsaténtaha Jua ko santaha nistjin nga ngji nk'a ján, ajihin já xu'bj kachj'ajin nku xi kuitsuyakonj nga j'álya ngáha rá Jesu ngabayoo.

²³ As'ai incha kits'ínkjó jo já, nku xi 'mi Kuse xi ta 'mi ya Barsaba, xi ta Justo chubaha, ko nku xi 'mi Matia. ²⁴ As'ai b'i incha kitsú nga kinchjako Ntjaná:

—Ji Ntia, yai xi nkú ts'in tjintuyá anjmaha ngayjee xuta. Takúchjini má xi kui já xi joi xi kichj'ajin ²⁵ tu xi kamaha nku nda postru ko ts'ínkonj xá xi najmi kits'ínndjuú Juda Iscariote. At'aha ngatitsun kits'in Juda ko ante xi tjeheh rá ngji.

²⁶ As'ai tsasehe jóo yá xi kama ts'e xoo. Tu Matiahá kikanéhe. Kui nga kik'ai xáko ho rá já postru xi te nkuu.

2

B'i ts'in j'ai Espiritu Santo

¹ Nk'ie nga tsichu nistjihin S'í Pentecoste, nkuhú ante kama ñjakú ngayjee xuta xi s'ejihin Jesu. ² Tu janeyahá nk'a ján. B'a kama xi nkú ma nga 'yún kjenima ntjo. Kinu'yá kui niñ ngayjee aya ni'yoó xi má nga kab'entu jóo.

³ As'ai kama chji asun nintaku jóo ni xi b'a k'un njai nd'í k'un nga kik'aihi.

⁴ Ngayjee kitsejihin rá Espiritu Santo ko kik'atuts'ihin nga kinchja kj'ai kj'ai én xi nkú ts'in kitsjáha Espiritu nga kuinchja.

⁵ Kui nistjiun tjintu nanki Jerusalen xuta judio xi benkjún Ntjaná xi nibaha ngayje tikjá nanki xi tjín asuntee. ⁶ As'ai kama ñjakú xuta nk'ie nga kint'é ni xi janeyoo. Ndaha najmi incha be ni xi incha kuitsu, at'aha tu éhen ní incha kint'é nga nkúnkú. ⁷ Tu ni xi kama nkjúhun rá ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjin:

—¿A najmi xuta Galileahá ngayjee xi b'i ts'in tinchja? ⁸ ¿Nkú ts'in én xi mahaná nga nkúnkáá tínu'yáhaná nga tinchja nchjaha? ⁹ At'aha tjínjinná ei xuta Partia, xuta Media, xuta Elam, xuta xi nibáha ante Mesopotamia, xuta Judea, xuta Capadocia, xuta Ponto, xuta Asia, ¹⁰ xuta Frigia, xuta Panflia, xuta Egipto, xuta xi nibáha ante Libia xi tiña maha nanki Cirene, ko xuta Roma. Tjin xi ntje judio tjeheh rá ko tjín xi najmi ntje judio tjeheh rá tunga s'ejihin rá Ntjaná. ¹¹ Tjin xuta Creta ko xuta Arabe. Ngatenteé tínu'yáa nga énná tinchja tsuyaha xuta xu'bj kjuachánka xi ts'in Ntjaná.

¹² Ngayjee xuta kama nkjúhun. Ndaha najmi be ni xi kuitsu. Kingjásjaiyaha xinkjin:

—¿Nkú tsuhu rá ni xu'bj?

¹³ As'ai k'ua xi tu tohón kamaha ko b'a kitsú:

—Ch'ihí jóo.

B'i ts'in y'énimthi Pedro xuta nga kitsúya nkú tsuhu rá ni xi kamoó

14 As'ai tsasinjña ndju Pedro ko já postru xi te nkuu. 'Yún kinchja nga b'i kitsúhu xuta nkjiun:

—Jun xi ntje judio tjeheñnu ko ngatento ko tintsuho Jerusalen, katumankjinnu ko tsasinju ni xi xinnu. 15 Najmi ch'i jái xi nkú nga ts'in t'n'enkjintak'un, at'aha as'aihi chuba ñja yo. 16 Ni xi tiyo, kui ni xu'bi xi kitsúya tíjün nda profeta Joel má nga b'i ts'in y'et'a:

17 B'i títsu Ntjaná:

Kui nij xi kama nistjin xi fekuu, tsjaha Espirituna ngayjee xuta.

Ntix'innu ko ntichjuñnu ts'a k'ue'á enna nga profeta kama.

Já xunkúnu skue ni xi k'uejña chjih, ko jáchannu kuint'é ni xi xihin nga nijña ján.

18 Kui nistjin xu'bo tsjaha Espirituna já musuna ko jminchjin musuna, tu xi kunchjaha ngajona.

19 Ts'ian kjuankjün nk'a ján,

ko kuakuchjá kjuachánkana t'anankiu.

S'e jni ko nd'í ko ninti tjain.

20 Kama jyun ts'iu ko xi nkúhu jni kama sóo.

B'a kama kintehe ni nga kuichú nistjin xi y'enda Ntjaná,

kui nistjin xi chánka ko nkjün tjín.

21 N'ek'anke ngayjee xi k'uankih Ntjaná nga ts'ínnkih.

22 'Jun já Israel, tsasinju ni xi xinnu. Ya sisiun ni xi kits'in Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kits'in kjuachánka ko kjuankjün ko ni xi tsakúchji kjuachánkana Ntjaná. Ntjaná kitsjáha nga b'a kits'in tu xi y'éjña chjihinu nga kui kits'in nibáha. 23 Y'enda tíjün Ntjaná ko be nkúhu nga tuts'ihin ni nga já kontra n'ekjas'ehen Jesu. Jun kichjubénijó ko kin'ek'ion. Já xi najmi ntje Israel tjeheñ ra kin'e chjón nga kikjat'a kruu. 24 Tunga Ntjanáhá kits'in nda'ihí ajihin kjua'uhun ngabayoo. Kits'ink'íéjña tik'un ngáha ra. Ndahachi najmi kamaha ngabayoo kits'ink'íéjña'yúhun.

25 'B'i ts'in yét'a xujun David nga kinchjanijmíyaha Jesu:

Kikie tehente Ntjaná nginkán,

kixina síjnat'a tu xi najmi tsankjuhunna.

26 Kui kjuaha nga tíma tsjoho ra animana,

én tsjo tsu t'ibitju tsu'ba,

ko tjínkuhu k'an nga chúhun yjonintena.

27 At'aha najmi n'e nga maní antehe xuta k'ien,

najmi k'uañte tsa kfentu nda xi naxu nginkuin.

28 Tsakuchjini niyá xi fi má nga k'úentu tik'un xuta,

n'etseheni kjuatsjo nga kúatejña nginkuin.

29 'Jun já nts'e, xinya kixi kixinu nga ntje cháná David k'ien ko kis'eyanji. Santaha nistjin nd'ai tíjñajin saná tsjóho. 30 Kui xi kama nku nda profeta ko kikie nga Ntjaná kitsúya kixi tíjuhun nga ntje xi ts'e stjüjin xi k'úéñasun antehe nga kuatéxuma. 31 Kui nga kikie tíjuhun David ni xi kama ko kitsúya nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo xi kits'in nibá Ntjaná, nga najmi s'ejña antehe xuta k'ien ko nga najmi kuatsún yjonintehe.

32 'Jesu, kui xi Ntjaná kits'ink'áíya ngáha ra ngabayoo ko jin kiyai nga b'a kama. 33 Kui xi tiyankjün nd'ai nga tíjñat'a Ntjaná ko kits'inkjáihin Espiritu Santo xi kitsúya tíjuhun Na'miu nga tsjáha. Kui xi títs'in nibá ni xi tiyo ko tínu'yó nd'ai. 34 At'aha najmi David xi ngjinji nk'a ján, tunga b'ahá kitsú: Ntjaná b'a kitsúhu Nda Ntjana:

“Tinchint'aná má batexuma,
³⁵ k'uentú maná xi fi kontraḥi kinte tsukui.”

³⁶ 'Kui nga tjiḥin nga skuē kixiḥi ngatentee xuta Israel nga Jesu, xi jun kikat'a kruu, kui xi Ntjaná kitsjá xáḥa nga tibatexuma nd'ai. Kui xi kits'in nibá Ntjaná.

³⁷ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, tu ni xi kik'ie nusin nusihín ra. As'ai b'i incha kitsúhu Pedró ko já postru xingisoo:

—Jun já nts'e, zmi ni xi tjiḥin nga n'ei?

³⁸ B'i kitsú Pedró:

—Tankínch'ahá ruu animanuu. N'ekjóḥoon Jesucristo ko saténtó nga nkúnkú tu xi kama ndyjat'ahanuu ngatitsunuu. B'a ts'in k'uaiḥinuu Espiritu Santo xi tsjánuu Ntjaná. ³⁹ At'ahá k'uaiḥinuu ko kuaiḥi ntínuu ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáḥa xuta xi ts'e, ko ta k'uaiḥi xuta xi kjin tjintu, ngayjee xi Ntjaná kuinchjaha nga kama ts'e.

⁴⁰ Kui én xu'bi ko kj'ai sa xi kitsú Pedró nga kinchja ko nga kitsjániyáḥa xuta. B'i kitsúhu:

—Títjujihuun kju'a'un xi nibanehe xuta xi najmi naxu nginkun Ntjaná xi tjin nd'ai.

⁴¹ As'ai kisaténtá xuta xi kits'ínkjáḥin én xi y'énijmi Pedró. Kui nistjiun jan mi xuta j'aijin saḥa xuta xi ja s'ejiḥin Jesu. ⁴² Tehente tsasínñuju xuto ni xi tsakúya já postru. Nkuhú incha kik'a xinkjin. Kama ñjakú nga kikjine niñu ko nga kinchjako Ntjaná.

B'i ts'in y'entu xuta xi tjun kis'ejiḥin Jesu

⁴³ Kama nkjúhuun ngayjee xuta, at'ahá nkjin kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná kits'in já postru. ⁴⁴ Ngatentee xuta xi s'ejiḥin Jesu nkuhú kits'in yjohó ko kits'ínchjénko nguḥin xinkjin ngayjee ni xi tjiḥin.

⁴⁵ Tsatéña xu'baha ko ni xi tjiḥin ko kits'ínmdzjohó toḥoon ngayjee xuta xi nkú tjin machjéhen nga nkúnkú. ⁴⁶ Xki nistjin kama ñjakú má ma naṣihin ninku. Ni'yaha tsakjánya ninkuan nga kikjineko xinkjin, nga tjintuyá tsjo ts'ihin ra ko nga nimakjua tjintuyá animaha. ⁴⁷ Incha ts'intsoḥo Ntjaná, ko ngayjee xuta nantio nda kikiehe. Xki nistjin Ntjaná kits'in nibájin saḥa xuta ninku kj'ai sa xi tjincha b'anki.

3

B'i ts'in kits'ínkijih Pedró nku nda xi najmi ma fi

¹ Nku nistjin Pedró ko Jua incha ngji má ma naṣihin ninku nga chuba jan. Kui chubo xi tjiḥaha xuta xi nte judio tjeḥen ra nga nchjako Ntjaná.

² Yo b'ejna nku nda xi tu b'a ts'in najmi mahá fi santa nkúhu nga kitsin. Xki nistjin n'ek'iéjna ndo ankjua má ma naṣihin ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjin tu xi bankihj ra toon xuta xi fas'eḥen naṣihin ninku. ³ Nk'ie nga kikie ndo nga tífes'en Pedró ko Jua naṣihin ninku, tsankihj toon. ⁴ As'ai Pedró ko Jua incha tsasehe ndo ko b'a kitsú Pedró:

—Chase'ani.

⁵ As'ai tsase ndo nga kikuyá nga k'uaiḥi toon. ⁶ Tunga b'ihí kitsú Pedró:

—Najmi tjinna toontaba ko ta ndaha toonsine xi tsjaha tunga ni xi tjiḥahána tsjaha. Ngajohó Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, an b'a tixihin: Tisintjein ko títsutjai.

⁷ As'ai jak'á Pedró ntsja kixi ndo nga kikjesintjen. Tjen'yún kisakú nga'yúhún ra sjai ndo. ⁸ Kikjennk'á ko kikjatsú'ba. Sjai jas'enkoḥo Pedró ko

Jua má ma natsihin ninku. Tíkjenk'á kò tít's'intsjohò ts'ihin rá Ntjaná nga tsú'ba. ⁹Ngayjee xuta kikiehe nga tsú'ba ndò kò nga tít's'intsjohò Ntjaná. ¹⁰Tu ni xí kama nkjúhún rá kò kitsankjún ngat'ahá ni xi kamat'ain ndò. At'ahá incha kamankjihin nga kui ndò xi b'ejña ankjua ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjin nga banki toon.

B'i ts'in y'énjímí Pedró má ma natsihin ninku

¹¹Nda xi kama nkíhí najmi tá túbinkféhen Pedró kò Jua. As'ai ngayjee xuta kama nkjúhún nga kama ñjakú má 'mihí Kinte Ni'yahá Salomon, at'ahá yò tijncha jóo. ¹²Nk'ie nga kíkíe Pedró ni xu'bjí, b'j kít'sú:

—Jun já Israel, z'á tíma nkjúhunnú ni xu'bjí? z'Á tichasehení xi nkúhu tsa nga'yún ts'ajin kò tsa ngat'ahá tsa jin subai 'yún yankjún Ntjaná, tsa kui kjuaha nga kuan'ekjatsú'bahani ndai? ¹³Ntjaha ntje cháná Abraham, Isaac kò Jacob kitsjáha kjuachánka Ntíhí. Kui xi Jesu xi jun kin'ekjas'on kò najmi kin'ekjóhon nginkun Pilato nk'ie nga Pilato mjehe ts'in ndáhi. ¹⁴Najmi kin'ekjóhon nda xi je nginkun Ntjaná, nda xi naxu nginkun Ntjaná. Tu sa ní tsinchu nga n'e ndáhi nku nda xi aníma ts'ínk'ien. ¹⁵Jun kin'ek'ion nda xi ts'ínk'iéntu tík'un xuta, tunga Ntjanáhá kits'ínkj'áíya ngáha rá ngabayoo. Jin kiyai kò tí'miyaihi nga b'a kama. ¹⁶Ngat'ahá nga s'ejinni Jesu, kui kjuaha nga Jesu kuats'ínchjénni nga kuatsjá nga'yúhún rá ndai xi yò kò tíyo ei. Ngat'ahá nga s'ejinni Jesu, kui kjuaha nga kamandaha ndai nginkun.

¹⁷'Be nd'ai, já nts'e, nga najmi yò ni xi kin'o kò tá ndaha já tjaxanu najmi be ni xi kits'in. ¹⁸Tunga b'ahá ts'in kits'íntjusuhun Ntjaná ni xi kitsúya títjun nk'ie nga kits'ínkinchja ngayjee já profeta, nga tjihin nga un skuehe nda xi kits'in nibá. ¹⁹Kui nga tankinch'ahá ruu anímanuu kò n'ek'óntjaiyo yjonuu tu xi n'endyjajnuhu ngatitsunnuu. Tsa b'a 'o'o, Ntjaná tsjánuu nístjin nga chjüntoo ²⁰kò ts'in nibásenuu nda xi y'enda títjun nga ts'in nibá. Kui xi Jesucristo. ²¹Kui xi tjihin nga k'úejña nk'a ján nd'ai santaha nkúhu nga kuichú nístjin nga s'enda ngáha ngayjee ni xi tjin. Já profetaha Ntjaná kinchjanímyaha niu nk'ie.

²²'Xi nkú kitsú Moise nk'ie: “Ntjaná xi Ntjanuu, kui xi kjésintjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kuítjuhu. Tasinñju ngatentee ni xi kuítsunuu. ²³At'ahá tu yáha ni xi najmi kuásinñjuhu nda profeta xu'bo kuich'onsje ajihin xuta Israel.” ²⁴Samuel kò ngayjee já profeta xi kis'e askahan tá kinchjanímyaha ni xi tíma nístjin nd'ai.

²⁵'Jun ts'ajun ni xi kinchja já profeta. Ngandanuu Ntjaná y'éndakoho ntje chánuu nk'ie nga b'a kitsúhu Abraham: “Ngayjee xuta naxinantá xi tjin asuntee nda kamat'ain ngat'ahá ntje xi s'ehi.” ²⁶Títjun jun Ntjaná kits'in nibásenuu Ntíhí nk'ie nga kits'ínkj'áíya ngáha rá ngabayoo. Nda kits'ínkonuu nga b'a kits'in kò tu xi k'úéntuhunu ni ch'onk'un xi manuu.

4

B'i ts'in kin'ekokjua Pedró kò Jua

¹Pedró kò Jua tijncha nchjako sa xuta nantio nk'ie nga incha j'ai já na'miu kò nda k'akúhu já xi kunntá ninku kò já saduseo. ²Kui xi kama kjahan at'ahá Pedró kò Jua tibakúyaha xuta nantio kò túb'énjímí nga kj'uaíya ngáha rá xuta ngabayoo, at'ahá j'áíya ngáha rá Jesu. ³As'ai jakj'ánijé jóo kò kits'ínkjas'en nubayá santaha nístjin xi ma ndyjuun, at'ahá ja ngixun kui chubo. ⁴Xuta

xi kint'é ni xi kinchja Pedro ko Jua, nkjin maha xi kis'ejihin Jesu. Un ra mi tsichu ma já xi kis'ejihin.

⁵ Njstjin xi ma ndyjuun kama ñjakú nanki Jerusalem já k'aku, jáchá xi ta tjihin xá ko já chjine'éhen kjuat'exumoo. ⁶ J'ai Ana xi tjihin nda na'mi titjun, ko Kaifa, Jua, Alejandro ko ngatentee já xi y'aha ra já na'mi k'aku. ⁷ As'ai ngjichja Pedro ko Jua ko kin'ekinchá ajihin jóo. B'a kitsú jóo:

—¿Mí xáha xi tjinuuu? ¿Yá xi tib'exánuu nga b'a tín'o?

⁸ As'ai b'i kitsú Pedro nga kitsejihin ra Espiritu Santo:

—Jun já tjíxá ko jáchá xi tjihin xá, ⁹ t'n'ekokjuani nd'ai ngat'aha kjuanda xi kin'ehe nku nda un ko xi nkú ts'in kama nkij. ¹⁰ Kui nga tjihin nga chahanu ngatentoo ko ngayjee xuta Israel nga ngat'aha nga'yuhun Jesucristo, nda xi nibaha Nazaret, kama nkij ra nda xi kabasinjña ei nginkun. Jun kingjat'a kruhuu Jesu tunga Ntjanáhá kits'ínkj'áya ngáha ra ngabayoo. ¹¹ Jesu, kui ndjio xi najmi kits'in mje já chjinejxóo tunga nd'ai ja j'ai ma ndjio k'aku. ¹² Najmi tjin sa kj'ai xi maha ts'ínk'anki xuta. Ntjaná najmi kits'in niba sa kj'ai asuntej xi kama ts'ínk'ankiná.

¹³ As'ai kama nkjühun já tjíxóo nk'ie nga kint'é nga b'a ts'in ndjá tinchja Pedro ko Jua ko incha kieke nga tu já tu k'un tu mahá niu xi najmi 'yún maha xujun. Incha kamankjihin nga kui jóo xi y'emako Jesu. ¹⁴ Tunga najmi behé mí nihi xi kjanéhe, at'aha tjincha be nga nda xi kama nkij kabasinjñakoho jóo. ¹⁵ As'ai incha kitsjá kjuá nga kuitju jóo má tíma kjuo ko kinchjanjmíyakoho xinkjin niu. ¹⁶ B'i incha kitsú:

—¿Nkú n'eéhe jóo? Ngayjee xuta xi tjintu Jerusalem be kjuankjún xi kits'in jóo ko najmi ma b'e'máa. ¹⁷ Tunga tu xi najmi ta nguaindu saha éen ajihin xuta, kui nga tu sahá kuintchankjühun raá tu xi najmi ta ch'a k'uénjmíhi Jesu.

¹⁸ As'ai kinchja ngáha ra jóo. Y'éch'oho nga najmi ta incha k'uénjmíhi ko tsa kuintchjanjmíyaha Jesu. ¹⁹ Tunga b'ihí kitsú Pedro ko Jua nga kinchjako já tjíxóo:

—N'enkjintak'un má nihi xi b'a tjin nginkun Ntjaná. ¿A nga jun xi kujnú'yá'éihin a ra Ntjanáhá? ²⁰ At'aha jin tjihin nga kujxinyai ni xi kiyai ko xi kinu'yai.

²¹ As'ai já tjíxóo tsinchankjühun tunga kits'in ndaíhí ra. Najmi kisakúhu mí nihi xi ts'ínnijéhe ra, at'aha ngayjee xuta kits'intsjoho Ntjaná ngat'aha ni xi kamo. ²² Ts'ati yachán nú tjin ko yaha ra nga uhun nda xi kamat'ain kjuankjún xu'bj nga kama nkij.

Já postru ko janiy'akúyá xingisoo b'i ts'in incha kinchjako Ntjaná

²³ Nk'ie nga ja kin'e ndaí ngáha ra Pedro ko Jua, as'ai ngjisehe xuta xi ts'e ko kitsúyaha ngayjee ni xi kitsú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá. ²⁴ Nk'ie nga kint'é xuta xingisoo éin, ngayjee nkuhú kits'in kjuankjintak'uhun nga incha kinchjako Ntjaná. B'i incha kitsú:

—Ji Ntjaní, ji xi kin'endai nk'a ján ko asuntee, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tjihin. ²⁵ Ntje chání David xi nda musuhí kin'ekinchjakohoni Espiritu Santo. B'i tsixin:

¿Á xaáhan incha ts'ihin xuta xi tjihin asuntee?

¿Á ni xi najmi chumi ni chjijí ra tjincha ts'innkjin k'uhun?

²⁶ Y'énda yjoho já rej xi tjin asuntee ko kama ñjakú já tjíxóo.

Incha ngji kontraha Ntjaná ko nda xi kits'in niba.

²⁷ 'At'aha kjuaxi nga nanki xu'bi nda rej Herode Antipa ko Poncio Pilato kama ñjakúko xuta xi ntje Israel tjeheñ ra ko xi najmi ntje Israel tjeheñ ra nga incha ngji kontraña Jesu xi Ntíhi, kui xi y'exái nga kin'e nibái. Kui xi je. ²⁸ B'a ts'in kits'intjusuhun jóo ngayjee ni xi ja y'enda titjuin ko xi tsixinyai nga tjihiñ nga kama.

²⁹ 'Nd'ai ji Ntiani, chasehi ni xi mjehe ts'ínni jóo. Tjeihin xuta xi ts'i nga ndjá k'uénijmí éñ xi ts'i. ³⁰ Nga'yíhin katuma nkihí ra xuta un ko katuma kjuankjún ko ni xi kuakúchji kjuacháñkahi. N'echjéñni nga n'eí kui niu ngajoho Jesu, kui xi Ntíhi ko tsje.

³¹ Nk'ie nga ja kamaha jóo nga kinchjako Ntíaná, ts'ajniyá ante xi má nga kama ñjakú. Ngayjee j'aijihin Espiritu Santo ko ndjá incha y'énijmí éheñ Ntíaná.

B'i ts'in nkuhú tsasinko xinkjín xuta xi s'ejihin Jesu

³² Nkuhú kits'in animaha ko kjuankjintak'uhun ngayjee xi kis'ejihin Jesu. Ndaha nku najmi b'a kitsú tsa nkuhú kui ts'e ni xi tjihiñ. Tu sa ní ngujihiñ kits'inchjénko xinkjín ni xi tjihiñ. ³³ Yún kis'ehe nga'yún já postru nga kitsúya nga j'áya ngáha ra ngabayoo Nda Ntíaná Jesu ko ngayjee 'yún nda kits'ínkoho Ntíaná. ³⁴ Ajihin xuto najmi kis'e xi kindyjat'aha tsa mí nihi, at'aha ngayjee xi tjihiñ xu'ba ko tsa ni'ya tsatéña ko j'aiko toon xi kik'aihi. ³⁵ J'ai tsjáha já postru ko kui xi tsakjánya tooon nga kitsjáha xi nkú tjín machjéheñ nga nkúñkú xuta.

³⁶ Y'eña nku nda xi y'aha ra ntje chá Levi xi kitsin xjo Chipre xi 'mi Kuse, xi já postru y'é'ta j'áihin nga Bernabe k'úin. Kui j'áin xi tsuhu ra: xi tsjá nga'yúhün xuta. ³⁷ Bernabe tsatéña nku xu'ba xi tjiñaha ko j'ai tsjáha já postru toon xi kik'aihi.

5

B'i ts'in kama mjehe Anania ko Safira k'uqñachaha já postru

¹ Nku nda xi 'mi Anania ko Safira 'mi chjuúhün incha tsatéña nku xu'ba. ² Jak'á chuba toon xi kik'aihi xu'bahá ndo ko tu nkuhú tákjá j'ai tsjáha já postru. Ta kikié chjuúhün ni xi kits'in. ³ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji Anania, ¿a ndanindoo jas'enjihin animahi nga tich'anachaha ri Espiritu Santo? Tsateñai xu'bahí ko tí'baiyjeni tooon túbixín. ⁴ Kintehe ni nga tsateñai xu'boo, ¿a najmi jihí ts'i? Nk'ie nga tsateñai, ¿a najmi jihí kama ts'íhi tooon? ¿A b'a kitsúhu animahi nga kichjubéheni chuba? Ntíaná tich'anachaihi, najmi xuta.

⁵ Nk'ie nga kint'é Anania éin, tjen'yún j'aikijnehé nga k'ien. Tu ni xi kitsankjúhün ngayjee xuta xi kint'é ni xi kamoó. ⁶ As'ai j'ai k'ua já asti, kik'otikjáñu najyun yjonintee ko tsitjusjeko nga ngjingjáyani.

⁷ J'a ra tsa nkú ma jan ora j'ai chjuúhün Anania nga najmi be ni xi kamoó.

⁸ As'ai kingjásajai Pedro:

—T'inyaní, ¿a b'a tjín kich'o xu'banuu nga tsateño?

—Johon, b'a tjín tsateñai —kitsú Safira.

⁹ As'ai b'i kitsú Pedro:

—¿Á kabincha'ahanu xinkju nga mjehenuu chjút'ayák'uhunnu Espiritu Ntíaná? Astiu ankjuo yja já xi kfingjáyani x'ihin ko ji ta nguajikohi nd'ai.

¹⁰ Ta kuihi chubo j'aikijnet'a sjai Pedro tachjúñ nga k'ien. Nk'ie nga jas'en já astiu, kikié nga kjiñá k'ien tachjúñ ko tsitjuko nga ngjingjáyani'aha

x'ihin. ¹¹ Tū xí kitsankjúhún ngayjee xutá nínku kō ngayjee xutá xi kint'é ni xu'bj.

B'i ts'in y'entu já postru

¹² Já postru kits'in nkjún kjuankjún kō ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná ajihin xutá, kō ngayjee nkuhú kik'a xinkjín nga kama ñjakú ante xi 'mi Kinte Ni'yahá Salomon. ¹³ Ndaha nku xutá xingisoo najmi kama k'un nga kama ngujihin xutá xi kama ñjakú yo, tunga xutá nantiohó tjo nkjún kits'ihin.

¹⁴ Nkjin nkjún já kō jminchjín j'aijín sahá xutá xi s'ejihin Nda Ntjaná Jesu. ¹⁵ Santaha aya ñyátée kik'onsje xutá uhun nga kama kō nachan kingjántusún, tū xi nk'ie nga kj'uaaha Pedro ndaha tsa tū nk'íehen kj'uahehe xutá uun, kama nkíhí. ¹⁶ Tā j'ai nkjún xutá xi tjintu andai nanki Jerusalen nga j'aiko xutá uhun kō xi tjintujihin jánindo. Ngayjee kama nkíhí.

B'i ts'in ngi kontraha já tjixóo já postru

¹⁷ As'ai tū ni xí kama xintak'uhún nda na'mi tíjjuun kō ngayjee já xi makohó, kui xi já saduseo. ¹⁸ Kits'ínkji já xi jak'ánijé já postru kō kits'ínkjas'en nubayá. ¹⁹ Tunga nk'iehé nga nistjen nku ntítsjehe Ntjaná kikjex'á nubayóo kō kik'onsje jóo nga b'i kitsúhu:

²⁰ —Tankiún. Tíncho má ma natsihin nínku kō t'inyohoo xutá ngayjee én xi tsjá kjuatík'un.

²¹ As'ai kits'intjusun já postru én xi kik'ihin. Nistjin xi ma ndyjuun jas'en má ma natsihin nínku kō tsakúya. As'ai j'ai nda na'mi tíjjuun kō já xi makohó ante má nga ma ñjakúo xinkjín kō kinchja ñjaha ngayjee já k'akuhu xutá Israel. Kitsjá kjuá nga ngjuachij'a já postru aya nubayóo. ²² Tunga nk'iehé nga tsichu nubayóo já xi kunntá nínku, najmi kisakúhu já postru. As'ai kik'óya ngáha nga j'aiko én. ²³ B'i incha kitsú:

—Tjíchja tsjan tsjan ankjuá nubayóo nga kuichij kō tijnchasti ankjuo já xi tikunntá yo. Tunga nk'iehé nga kuachjux'ái, ndaha nku najmi kuayai ayoo.

²⁴ Nk'ie nga kint'é én xu'bj nda na'mi tíjjuun kō já na'mi k'aku kō nda k'akuhu já xi kunntá nínku, ndaha najmi ta be mí ni xi kuítsu. Kingjásajayahá xinkjín má kuichúket'a ni xi tímoo. ²⁵ Tunga b'ahá j'ai tsú nku nda:

—Jun, já xi kin'ekjas'on nubayá tijncha natsihin nínku kō tibakúyahá xutá nantio.

²⁶ As'ai nda k'akuhu já xi kunntá nínku kō já xi yjankihí incha ngjikj'á já postru. Najmi incha kits'in'uhun nga j'aiko, at'ahá tsankjún tsa ndjio k'uéhe xutá nantio. ²⁷ Nk'ie nga j'aiko, tsinchá nginkun já tjixá xi kama ñjakú yo. As'ai b'i kitsúhu nda na'mi tíjjuun:

²⁸ —Ja b'a kik'in sisinnuu nga ndahachí najmi kama k'úénjmíhuu Jesu xutá, tunga tū sahá b'a tín'o. Ngayjee xutá Jerusalen be ni xi tibakuyó, kō mjenuu nga jin ch'anji ngabayahá ndo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pedro kō já postru xingisoo:

—Tíjjuun tihin nga kúnú'yá'éihin Ntjaná nga xutá. ³⁰ Jun kin'ek'ion Jesu nga kikjat'a kruu, tunga Ntjaha ntje cháhána kits'ínkj'áya ngáha rá ngabayoo.

³¹ Ntjaná kitsjáha kjuachánka nga kits'in nga y'ejñat'aha. Kui xi tjíña tíjjuun nd'ái kō xi ts'ínk'anki xutá, tū xi tsjáha rá xutá Israel nga ngjuaikj'áha rá anímaha kō kama ndyjat'ahá jéhe. ³² Jin kiyai kō tibixinyai ni xu'bj kō Espiritu Santo ya, Espiritu Santo xi Ntjaná tsjáha xutá xi nt'é'éhen.

³³ Nk'ie nga kint'é já tjixóo én xu'bj, tū ni xí 'yuhún kama kjahan, santaha kama mjehe nga ts'ínk'ien já postru. ³⁴ Tunga nkuhú nda fariseo xi 'mi

Gamaliel, xi nku nda chjine'én xi bakúya kjuatéxumoo ko xi benkjúhún ngayjee xuta, kui xi b'a kitsú nga kuich'onsje kutju já postru. ³⁵ As'ai b'i kitsúhu já tjíxá xingisoo:

—Jun xi ntje Israel tjeheñnuu, nda nda chasoo tsa mí nihi xi n'ohó jóo. ³⁶ At'aha xi nkú kama nd'ai ngáha, nda chánka kits'in ma yjohó nda Teuda ko ma ra ñju unchan já xi kitsjennkíhi. Tunga kin'ek'iehén ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi. B'a ts'in tsichukjehe ni xu'bo. ³⁷ Ko askan ngáha, ñstjin nga tís'exki ngayjee xuta, j'ai Juda, nda xi nibáha ante Galilea, ko nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Tunga ta kin'ek'iehén ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi.

³⁸ 'Kui b'a maha, b'a tíxihinnuu nd'ai. Najmi tu nungijiun yjonuu ni xi tjincha ts'in já xu'bi. Najmi tu jun nkú n'ohoo. At'aha tsa ts'e xuta asunntej ni xi tjincha ts'in jóo, kuichúkje. ³⁹ Tunga tsa Ntjaná ts'e niu, najmi kamanuu n'ekjio. Kutsa santahá ni ko Ntjaná tibankiún kontroo.

⁴⁰ As'ai kits'ínkjáihiñ já tjíxóo ni xi kitsú Gamaliel. Kinchjaha já postru, kingjáha ko y'éjña nkjúhún nga k'úeníjmíyaha Jesu. Incha kits'in ndai ngáha ra. ⁴¹ Incha tsitju já postru nginkun já tjíxóo nga tsjo tjincha ma ts'ihin ra, at'aha Ntjaná kitsjántehé nga un skuéhe ngat'aha Jesu. ⁴² Ngayje ñstjin tsakúya tehente ko y'énijmí má ma ñatsihin ñinku ko xki ni'ya nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná.

6

Kui ngat'ai kis'et'a xá yatu já xi tsasinko já postru

¹ Ñstjin nk'ie nga ja tjincha ma nkjin xuta xi yjankihí Jesu, as'ai xi nchja én griego b'a kitsú nga najmi nda tít's'in xi nchja én hebreo. B'a incha kitsú nga najmi nda tichasehé jminchjín xi nchja én griego xi ja k'ien x'ihin nk'ie nga tímandzjo nichine xki ñstjin. ² As'ai já postru xi te joo kinchja ñjaha ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu ko b'i kitsúhu:

—Jin tjihin nga k'úeníjmí éhen Ntjaná. Najmi nda tjin tsa k'úéjñai nga b'a n'ei, tsa tu xi yámixó chaséhe ri. ³ Kui nga jun, já nts'e, tjinchísjaihinu ajinnuu yatu já xi yankjún, xi kitsejihin ra Espiritu Santo ko xi ñanka ts'innkjink'un, tu xi k'uaihi ri xá xu'bi. ⁴ B'a ts'in jin n'ekjas'ehen ri yjoni nga chubakoi Ntjaná ko nga k'úeníjmí éhen.

⁵ Ngayjee xuta kits'ínkjáihiñ ni xi kitsú já postru ko j'ájin já xu'bi: Esteban, nku nda xi 'yún s'ejihin Ntjaná ko xi kitsejihin ra Espiritu Santo, Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmena, ko Nicola, nda xi nibáha nanki Antiokia. Kui nda xi najmi ntje judío tjeheñ ra tunga jahá nd'ai s'ejihin ra Ntjaná. ⁶ Já postru jaich'áha já xi yatu. As'ai já postru kinchjantjai jóo nginkun Ntjaná ko kingjénne ntsja.

⁷ 'Yún ngjindju éhen Ntjaná nanki Jerusalem ko 'yún nkjin kama xuta ni'yakuyáha Jesu. Ta nkjin já ña'mi kis'ejihin Jesu.

Kui ngat'ai kichjubénijéhe Esteban

⁸ Esteban 'yún nda kits'ínkoho Ntjaná ko kitsjáha nga 'yún. Kits'in kjuankjún ko ni i xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná ajihin xuta ñantjo. ⁹ As'ai k'ua xuta ni'ya sinagoga xi 'mi Sinagogaha Xuta Ndaí incha ngá kontraha Esteban, ko k'ua xuta Cirene ya, ko xuta Alejandria, ko k'ua xi nibáha ante Cilicia ko ante Asja. Kui xi incha y'ésiko Esteban. ¹⁰ Tunga najmi kamahá ra kits'in nganaha, at'aha Espiritu Santo kitsjáha Esteban kjuankjink'un ñanka nga kinchja.

¹¹ As'ai incha y'échjihí k'ua já tu xi b'a kuitsuhu nga kui xi kint'é nga Esteban ch'on kitsúhu Moise ko Ntjaná. ¹² B'a ts'in tsinchákjahan ra xuta nantjo ko jách xi tjihin xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. As'ai ngjik'ánijé Esteban ko ngjiko má nga ma ñja já tjíxóo. ¹³ Ta incha j'aiko já testiyu tsank'á xi b'i kitsú: —Kui ndai tu nku én ch'on tsuhú títuhú nínkuhu Ntjaná ko kjuatéxumoo. ¹⁴ Kinu'yáí nga b'a kitsú nga Jesu, ndá xi nibáha Nazaret, ts'ínkatsúnya nínku xu'bj ko nga ts'ínk'óntjaya sin xi kich'aá xi tsakúyaná Moise.

¹⁵ As'ai ngayjee já tjíxá xi kab'entu yo tsasehe Esteban ko kieke nga b'a tjín ankjín ntítsje tjín ankjín Esteban.

7

B'i ts'in tsasinntjai yjoho Esteban nginkun já tjíxóo

¹ As'ai nda na'mi tíjuun kingjásjaiyaha Esteban:

—¿A kjuaxi ni xi tjincha tsu jóo?

² As'ai b'i kitsú Esteban:

—Jun xi ntje Israel tjeheñnu ko jun xi tjinnu xá, tsinñju manú. Ntja chánká tsakúchjihí yjoho ntje cháná Abraham nk'ie nga tjíña sa ante Mesopotamía, kintehe ni nga ngjuaik'iejña nanki Haran. ³ B'a kitsúhu: “Títjui nankihí ko t'entui xuta xinki. T'ihjinnchin ante xi kuakuu.” ⁴ As'ai tsitju Abraham antehé xuta Caldea ko ngjik'iejña nanki Haran. Nk'ie nga k'ien na'mihí Abraham, Ntjaná kits'in nibáha má tintsúboo nd'ai.

⁵ Eí najmi kitsjáha ante xi kama ts'e, ndaha nku te má kama kuasín tsuku. Tunga kitsúya tíjuhún ra nga tsjáha nga kama ts'e ei má tintsúboo nd'ai ko nga ntje xi s'ehé askahan tá kama ts'e, ndaha tsa najmi tjihin ntí Abraham kui nstjiun. ⁶ Ntjaná b'a kitsú yaha Abraham nga ntje xi s'ehé k'úentu má nga najmi kui ts'e, ko nga xuta musu n'e ma, ko nga ñju unchan nú tjihin un skuehe. ⁷ B'a kitsú ya Ntjaná: “An ts'inkokjua xuta xi musu ts'ín maha. Askahan incha kuitju yo ko ts'íntsjona ante xu'bj.”

⁸ Ntjaná b'a kitsúhu nga ts'ín ni circuncision, tu xi b'a ts'in sakúchji ni nda xi y'éndako. Kui b'a maha, nk'ie nga kitsihin Isaac ko nga ja tjihin jin nstjin, Abraham kits'ihín ni circuncision. Isaac b'a tá kits'ihín Jacob, ko Jacob b'a tá kits'ihín ntí xi te joho, xi kama ntje cháná.

⁹ Kits'innchijnihí já nts'e Kuse ko tsatéñaha xuta xí tjín ante Egipto. Tunga Ntjaná tsasinkoho Kuse ¹⁰ ko kits'ínkj'a t'axihín ngayjee kjua'un xi kisatéjin. Kitsjáha kjuankjintak'un nanka ko kjuanda nginkun nda faraon, xi nda rejihí xuta Egipto. Nda rej kitsjá xáha Kuse nga kama nda tíjuhún xuta Egipto ko nda k'akuhu ngayjee xuta xi tjín ni'yaha nda rej.

¹¹ As'ai kis'e kjintía ko kjua'un chánka ngayjee ante Egipto ko ante Canaan, má nga tjintu ntje cháná. Najmi tá kisakúhu ra nichine. ¹² Nk'ie nga kint'é én Jacob nga Egipto tjín tuniñu, kits'ínkji ntíhí xi ntje cháná maha n'yá xi tjuhún. ¹³ Ko n'yá xi ma joho Kuse tsakúchjihí yjoho já nts'e. B'a ts'in kiekehe nda faraon xuta xi ts'e Kuse.

¹⁴ As'ai b'a kitsú Kuse nga ngjuaiçhj'a Jacob xi na'mihí maha ko ngayjee xuta xi y'aha ra, xi cháte ko kan ún maha. ¹⁵ B'a ts'in j'aik'iejñaha Jacob Egipto ko yo k'ien. Ta yo ya incha k'ien ntíhí xi kama ntje cháná. ¹⁶ Askahan ngji s'eoyanji Jacob nanki Sikem, má nga tjíña tsjó xi ts'atse Abraham nga kitsjáha toontaba ntíhí Hamor.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu tiña nstjin nga ts'íntjusun Ntjaná ni xi kitsúya tíjuhún Abraham, 'yún nkjin kama sa xutaná xi kik'ientu Egipto. ¹⁸ As'ai tsatéxuma

yo kj'ai nda rej xi najmi be Kuse. ¹⁹ Kui xi ts'anachaha xutaná ko kits'in'uhun ntje cháná. Kits'in kjua'yuhun ra nga k'uéntu masen ntíhi tu xi kuayáha.

²⁰ Kui nįstjün kitsin Moise ko Ntjaná kisasihin Moise. Jan sá kamaħa xi cháħa nga kikuhun. ²¹ Nk'ie nga kis'eña masen, takjihin nda faraon jakj'aha ko kits'incháħa xi nkúhu tsa ntíhi maha. ²² B'a ts'in tsangiyaha Moise ngayjee ni xi maha xuta Egipto. Nku nda chánka kama. Kinchja ko tse ni xi kits'in.

²³ Nk'ie nga jeħe yachán nú Moise, animaha nibaha ra nga ngjtsubek'un xuta xinkjín, xi xuta Israel. ²⁴ Nk'ie nga kieke nga tın'e'uhun nku nda xi ntje Israel tjeħen ra, tsasinko. Kits'ink'ien nda Egipto xi b'a kits'ihin. B'a ts'in kits'in ngajoyaha ni xi tın'eħe nda xi ntje Israel tjeħen ra. ²⁵ At'aha b'i kitsú Moise nga kits'innkjink'un: "Kamankjihin xuta xinkjían nga an ts'ínchjénna Ntjaná tu xi kama ndáihj ra xutana." Tunga najmi b'ahá ts'in kits'innkjink'un xuto.

²⁶ Nįstjin xi ma ndyjuun kieke Moise nga jo já xi ntje Israel tjeħen ra tıncha kjánko xinkjín ko mjeħe nga kuatekj'áiyaha jóo. B'i kitsúhu: "Jun já, nts'o mahanu xinkju. ¿Á ta jun tın'e'uhun ruu xinkju?" ²⁷ As'ai nda xi tıts'in'uhun nda xinkuu kitsuniña Moise nga b'a kitsúhu: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kama nda k'akunj ko nga chasıhi tsa nda ko tsa najmi nda tın'ei?" ²⁸ ¿A kohó an mjeħi n'ek'ienni xi nkú ts'in kin'ek'iein nda Egipto kujña?" ²⁹ Nk'ie nga kint'é Moise éin, tsanka ko ngjik'ieña ante Madian. Yo y'eñásun ko yo kis'entuhu jo ntí.

³⁰ Nk'ie nga j'a yachán nú, nku ntıtsje j'aiseħe Moise ante kixiu tiña asunntu tjenki Sinai. Ajihin nku na'yá ntsje xi titi tsakúchjihj yjoho. ³¹ Kama nkjühun Moise nk'ie nga kieke ni xi tíma chjihj ko ngjise tiñaha tu xi kuase sisihin ra. Tu kint'éħe ntaħa Ntjaná nga b'a kitsúhu: ³² "An xi Ntjaha ntje cháhi, Ntjaha Abraham, Isaac ko Jacob." Ts'atsé nkjún Moise ko najmi kama k'un nga tsase. ³³ B'a kitsú Ntjaná: "N'esjei tjabaxin ntéhi, at'aha ante nkjühun má nga kabisinjñai. ³⁴ Tibe kjuanjima xi tí'a xuta xi ts'an xi tjintu Egipto ko tınt'e nga un tıncha maha. Kaf'ájjen tu xi ts'in ndáihj ra. T'endai yjohi. An ts'inkjihj Egipto."

³⁵ Najmi kits'in mjeħe jóo Moise nga b'i kik'ihin: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kama nda k'akunj ko nga chasıhi tsa nda ko tsa najmi nda tın'ei?" Tunga kuihi Moise xi kama chjihj ntıtsjeħe Ntjaná ajin na'yá ntsje xi titi. B'a ts'in Ntjaná kits'inkjihj ra ko kik'ai xáha nga kui xi kama nda k'akuħu xutaná ko nga ts'ín ndáihj. ³⁶ Kui xi kik'onsje xutaná Egipto. Yachán nú tjihin kits'in kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná Egipto ko ajihin Ntáchak'un Niu ko ante kixiu.

³⁷ Kui Moise xi b'a kitsúhu xuta Israel: "Ntjaná kjésintjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kuitjuhu." ³⁸ Kui Moise xi y'eñajihin xuta nga kama ñjakú nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kinchjako ntıtsjee asunntu tjenki Sinai ko ta kinchjako ntje cháná. Kik'ájihj nga tsjáná én xi ts'ink'íentu tık'unná.

³⁹ Tunga ntje cháná najmi kama mjeħe nga kuınt'é'ėħen. Tu sahá kits'in t'axín ko kama mjeħe nga k'oóya ngáħa Egipto. ⁴⁰ B'a incha kitsúhu Aaron: "N'endanj ntja xi tsjén tıtjunni, at'aha najmi yaj mí nihi xi kamaħa Moise, nda xi kik'onsjenj Egipto." ⁴¹ As'ai incha kits'innda nku turu ntja ko kits'ink'ien chu nga kitsjáħa chje. Kits'intsjoho ni xi ntsja kits'inndakoho.

⁴² As'ai Ntjaná najmi ta kits'insihin ra xuta xu'bo. Kitsjanteħe nga ts'ıntsjoho niħu ni tjin nk'a ján. B'a kama xi nkú ts'in tjit'a xujun éħen Ntjaná xi y'ét'a já profeta:

Jun xuta Israel, ja ahán kik'ainú chje,

nk'ie nga tintsu_{bo}o ante kixiu yachán nú tji_hin?

⁴³ Ni'ya najyuntehe ní ntia Moloc

ko niñuhu ntia Renfan tsankinkoo.

Sénnistjin kin'endo tu xi n'etsjohoruu,

kui nga kjin ts'inkjihinuu xi tjehe astun Babilonia.

⁴⁴ 'Kits'innda Moise ninku najyunte xi bakúchi nga Ntjaná tijnajihin xuta xi ts'e. Kin'enda xi nkú ts'in kisakúchiji nga kamanda. B'a ts'in ante kixiu kis'ejnaha ra ntje chána ninku najyuntee xi nkú nga kitsú Ntjaná. ⁴⁵ Kik'aihi ntje chána nga kama ts'e niu. Incha y'a nk'ie nga incha jas'en ei má tintsu_{bo}o nd'ai, nistjin nk'ie nga tji_hin xá Josue ko kikjanko xuta xi tjintu ei, xi Ntjaná kik'onsje ngandaha ntje chána. B'a ts'in kis'ejna ninku najyuntee santaha nkúhu nga y'ejna nda rej David.

⁴⁶ 'Ntjaná kisasihin David ko David kama mjehe nga ts'indaha nku ante Ntjaná, Ntjaha ntje chána Jacob. ⁴⁷ Tunga Salomon kits'inndaha ni'ya Ntjaná.

⁴⁸ B'a tjin kjáihin nga nk'a ján tijná Ntjaná ko nga najmi b'ejnaya ni'ya xi ts'innda xuta. At'aha b'a ts'in y'et'a éhen Ntjaná nda profeta:

⁴⁹ Ndji_omi ján bâtejna nga batexuma,

ko t'anankiu basinjnásan tsuká.

¿Mí ni'yaha xi n'endanú, tútsu Ntjaná,

ko má antehe kama ts'ink'áiya?

⁵⁰ An ní kits'innda ngayjee ni xu'bi.

⁵¹ B'a ta kitsú ya Esteban nga ngjindju:

—Tunga jun najmi mjenuu kuinú yá'ón. B'a ts'in nu'yó ko tjia animanuu xi nkú joyaha xuta xi najmi be Ntjaná. Nkuhú nga tintsu_{ba} kontraha ruu Espiritu Santo. Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntje chánuu. ⁵² ¿Má já profetaha xi najmi kitsjennki unkie ntje chánuu? Kits'ink'ien já xi kitsúya títjun nga kj'uai nda xi naxu ts'ín. Ko nk'ie nga j'ai ndo, jun kin'ekjas'on ko kin'ek'ion. ⁵³ Jun bi tútsje kits'inkjas'ennuu kjuatexumaha Ntjaná tunga najmi tin'etjusunnú.

B'i ts'in kin'ek'ien Esteban

⁵⁴ Nk'ie nga kint'é já tjixóo ni xi kitsú Esteban, tu ni xí incha kama kjahan ra ko ixí tsatehe ni'yun. ⁵⁵ Tunga máha Esteban, kitsejihin ra Espiritu Santo. Tsasenjinki nk'a ján ko kieke kjuachánkaha Ntjaná ko nga Jesu kabasinjnat'aha Ntjaná. ⁵⁶ B'i kitsú:

—¡Chasoo! Tíbe nga tjen tixa ndji_omi ján ko nga Ntíhi Ndax'jun kabasinjnat'aha Ntjaná.

⁵⁷ Najmi ta tsasinjjuhu ra jóo Esteban. Xaáhan incha kits'in. Ngatentee nkúhu nga ngjik'á. ⁵⁸ Incha kik'onsje natsihin nantio ko yo incha y'éhe ndjio. Nku ndati xi 'mi Saulo kikonntá najyuhun já testiyu tsank'óo.

⁵⁹ Nk'ie nga ts'ehe ndjio Esteban, b'i kitsú nga kinchjako Ntjaná:

—Ji Nda Ntja Jesu, n'ekjáihin animana.

⁶⁰ As'ai tsasinkunch'in ko 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:

—Ji Nda Ntja, najmi tu ch'axkihí ri jái ngatitsun xu'bi.

Nk'ie nga ja b'a kitsú, k'ien.

8

B'i kama nk'ie nga ja kin'ek'ien Esteban

¹ Kisasihin Saulo nga kin'ek'ien Esteban, ko ta kuihi nistjin xu'bo kich'atuts'ihin nga tu ni xí kitsjennki unchaha xuta ninku xi tjin nanki

Jerusalen. Kindzjoyayje nga ngji ante xi tjín Judea ko Samariã. Tu já postru y'entu subahá sa Jerusalen. ² K'ua já xi nda tjíntuyáha kingjáyanyi Esteban ko kikjintát'a. ³ Tunga tu xi kitsjenkí unkiehé Saulo xuta nínku. Xki ni'ya jas'en nga kikjebéfe jáx'in ko jminchjín ko kits'ínkjas'en nuḃayá.

B'i ts'in kis'enjímí éhen Ntíaná ante Samariã

⁴ Máha xuta xi kindzjoyoo, tu má xi tjeḥén ni nga incha ngji, yo incha y'énjímí én nda tsuhu Ntíaná. ⁵ Ante Samariã ngji Felipe nga y'énjímíhí xuta xi tjín yo nga Jesu xi kits'in nibá Ntíaná. ⁶ Kama ñja xuto nga kingjénñjuhu ni xi kinchja Felipe nk'ie nga incha kint'é ko kikié ni xi kits'in nga tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ⁷ At'aha nkjin jáninda xi tsitjujihin xuta nga y'un kikjintáya nga tsitju, ko nkjin xuta xi najmi ma fi ko xi nima sjai kama nkihj. ⁸ Kui nga tsjo nkjún kamaha ra xuto.

⁹ Tunga ta y'ejñahá yo nku ndá xi 'mi Simon xi kits'in tje nstjin nk'ie. Kui xi ts'anachaha xuta xi tjín ante Samariã. B'a kitsú nga kui xi nku ndá chánka. ¹⁰ Ngayjee xuta tsasínñjuhu ndo, b'aha ra xi ndyjahá ko santaha xi cháha. B'a incha kitsú:

—Kui ndá xu'bj xi nga'yún chánkaha Ntíaná.

¹¹ Incha ts'insihín at'aha nkjin nú kits'in tje ndo. B'a ts'in ts'anachaha xuta. ¹² Tunga nk'ie nga tsakúya Felipe nga Ntíaná xi batéxuma ko nga Jesu xi kits'in nibá Ntíaná, kis'ejihín xuta ko kiaténtá jmichjín ko jáx'in. ¹³ Santaha ko Simon ta kis'ejihín ko kiaténtá. As'ai kitsjenko tehente Felipe ko kama nkjühun nk'ie nga kikié ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná ko kjuankjún i xi kits'in Felipe.

¹⁴ Nk'ie nga kint'é én já postru xi tjíntu nanki Jerusalen nga xuta xi tjín ante Samariã kits'ínkjáihín éhen Ntíaná, as'ai kits'ínkji yo Pedro ko Jua. ¹⁵ Nk'ie nga incha j'ai jóo yo, kinchjantjai xuta Samariã nginkun Ntíaná tu xi ts'ínkjáihín ra Espiritu Santo. ¹⁶ At'aha ndaha nku najmi kjee f'ajihín Espiritu Santo ko tu ntáhá kiaténtáhá xuta nga kits'ínkjáihín Jesu. ¹⁷ As'ai Pedro ko Jua kingjénne ntsja xuta ko kits'ínkjáihín Espiritu Santo.

¹⁸ Kikie Simon nga kits'ínkjáihín xuta Espiritu Santo nk'ie nga kingjénnehe ntsja já postru. As'ai kingjén'a toon já postru ¹⁹ nga b'j kitsúhu:

—K'uaínú ko an nga'yún xu'bj, tu xi nk'ie nga nguenné ntsahana tu yáha ni ta ts'ínkjáihín Espiritu Santo.

²⁰ As'ai b'j kitsú Pedro:

—Kandyjai ko ta kandyja tjoohín, at'aha b'a n'e t'n'enkjíntak'uin nga toon ma ch'atsekoḥo ni xi tsjá Ntíaná. ²¹ Najmi ji tsuhu ri ko najmi ji tjeḥen ri xá xu'bj, at'aha najmi kixi tjíya animahj nginkun Ntíaná. ²² T'inchj'aha ri animahj ngat'aha ngatitsun xu'bj ko chubanímakoi Ntíaná, tsa tu yaha ts'ínndyjat'ahi ni xi kuan'enkjíntak'uin. ²³ At'aha tibe nga najmi je tjíya animahj ko tibe nga ni ch'onk'uun tjí'yihín ji.

²⁴ B'j kitsú Simon:

—Chubanímakoo Ntíaná tu xi ndaha nku ni xi kuak'ihinnú najmi nibanehena.

²⁵ Nk'ie nga ja incha y'énjímí éhen Ntíaná yo Pedro ko Jua ko y'éjña chjihj xuta yáha Jesu, as'ai kik'óya ngáha nanki Jerusalen. B'a ts'in incha j'aha nkjin ante nanki xi tjín ante Samariã nga y'énjímí ts'ihin én nda tsuhu Jesu.

B'i ts'in kinchjanjímíko Felipe nku ndá xi nibáha ante Etiopia

²⁶ As'ai nku ntítsjehe Ntíaná kinchjakoho Felipe. B'j kitsúhu:

—Tísintjein kọ chjúbéi nǐyá xi bitju Jerusalen nga t'in nanki Gaza.

Ante kixiǔ f'a nǐyá xu'bjí. ²⁷ As'ai tsisintjen Felipe kọ ngji, kọ aya nǐyóo kisatéjin nku ndá xi nibáha ante Etiopia. Nku ndá eunukọ niǔ, nku ndá k'aku xi ts'inxát'aha ná Candace xi ná reinahá xutá Etiopia. Kui xi f'átjo ngayjee toohon ná reina. Ntǐaná ngji ts'intsjohó ndo nanki Jerusalen ²⁸ kọ ja tǐb'óya ngáha nankihǐ. Yá xi tjenko kab'ejǐnaya kọ tǐts'inya xujun éhen Ntǐaná xi y'ét'a nda profeta Isaiá. ²⁹ As'ai Espiritu b'ǐ kitsúhu Felipe:

—T'ihǐnse tiǐnaihǐ ndá xi kab'ejǐnaya yá ján.

³⁰ Nk'ie nga tsichuk'úhǔn, kint'é Felipe nga xujun xi y'ét'a ndá profeta Isaiá tǐts'inya ndo. As'ai b'ǐ kitsúhu:

—ǎA tǐmankjihin ni xi tǐn'eyai?

³¹ —ǎNkú ts'in kǎmankjihinna nga najmi tǐjn xi kuǐtsuya sisinna? —kitsú ndo kọ tsankihǐ Felipe nga kuǐyájnút'aha.

³² B'ǐ ts'in tǐjt'a má nga tǐts'inya ndo:

Ngji nk'ien xi nkúhu chǔtsanka, najmi kikjex'á ts'a, xi nkúhu chǔtsanka xi tǐchj'ajnu tsankaha.

³³ Kichajnuha kọ najmi nǎxu kin'ehe kǐjua.

Tsichakjá ntǐjehé at'aha kin'ek'ien.

³⁴ As'ai b'ǐ ts'in kinchǐa ndá k'aku xi nibáha Etiopia nga kingjásajayahá Felipe:

—T'inyani, ǐyá xi tǐnchjanǐmǐyaha ndá profeta eǐ? ǎA kui tǐnchjanǐmǐyaha yjoho a rá kǐ'aihǐ xi tǐnchjanǐmǐyaha?

³⁵ As'ai kinchǐa Felipe. Má nga tǐts'inya ndo kik'atuts'ihǐn rá nga kitsúyaha én nda tsuhǐ Jesu. ³⁶ Nk'ie nga tǐncha ts'in nǐyá, tǔ incha tsichuhú má nga tǐjn ntánijua kọ b'ǐ kitsú ndá k'aku Etiopia:

—Á ntánijua eǐ. ǎA najmi kǎmahá sǎténtá?

³⁷ B'ǐ kitsú Felipe:

—Tsa ngayjee anǐmahǐ s'ejihin yáha Jesu, kǎma.

B'ǐ kitsú ndo:

—S'ejinna nga Jesucristo xi Ntǐhǐ Ntǐaná.

³⁸ As'ai b'a kitsú nga s'ejǐna'yún yóo kọ nga joo tsitjujnya má tǐjǐna ntánijuo. As'ai Felipe tsaténtá ndo. ³⁹ Nk'ie nga incha tsitjujǐn ntánijuo, Espiritu Santo ngjikó t'axǐhǐn Felipe. Nda k'aku xi nabáha Etiopia najmǐ tǎ kikiehe Felipe, tunga tsjohó kik'iehe nk'ie nga kits'ǐndjuú nǐyáha.

⁴⁰ Tsichu Felipe nanki Azoto kọ xkǐ ante ngji nga y'énjímǐ én nda tsuhǐ Jesu santaha nkúhu nga tsichu nanki Cesarea.

9

B'ǐ ts'in jak'á Jesucristo ndá Pablo

¹ Saulo tǔ nku tsinchánkjúhún rá xutá xi s'ejihǐn Nda Ntǐaná Jesu nga mjehe ts'ǐnk'ien. Kui nga ngjisehe rá ndá ná'mi tǐtjuun ² kọ tsankihǐ xujun xi má nga tǐ'bahǐ kǐjua, tǔ xi kǎma ngjuaihǐ nǐya sinagoga xi tǐjn nanki Damasco kọ kuǎngisjai yó xutá xi s'ejihǐn Jesu kọ kǐ'uaǐkonǐjé nanki Jerusalen, ndaha tsa jáx'in kọ ndaha tsa jmínchǐn.

³ Tungá nk'iehé rá Saulo nku nd'ǐ xi nibaha nk'a ján. ⁴ As'ai tsijne t'anankiǔ kọ kint'é nku ntǎ xi b'ǐ kitsúhu:

—Saulo, Saulo, ǎa an tǐjennki unchahanǐ?

5 —¿Yáha ji, Nda Ntjá? —kitsú Saulo.

B'i kitsú xi kinchjakoḥo:

—An Jesu xi tǽnnki unchai. 6 Tǽsintǽin ko t'in aǽin nantǽo. Yo k'úinyahi ni xi tǽhin nga n'eǽ.

7 Kitsankjún já xi tǽnko Saulo, at'aha kint'é ntǽ tǽnga najmi ch'a xi kikiehé. 8 As'ai tsisintǽn Saulo, tǽnga nk'ie nga kikjex'á tunkun najmi ta kama chjihǽ ra. Kui nga tu kichjubénkihǽ ni nga ngjiko jóo nanki Damasco. 9 Yo kamaha jan nǽstjin nga y'eǽna ka. Najmi chumi nihi xi kikjine ko najmi chumi ntáha xi kik'i.

10 Damasco y'eǽna nku nda xi tǽnnkihǽ Jesu xi 'mi Anania. Kui xi Nda Ntjáná tsakúchjihǽ yjoho xi nkúhu tsa nchǽni kik'ǽihǽ ko b'a kitsúhu:

—Ji Anania!

—Á an ei, Nda Ntjá —kitsú Anania.

11 B'i kitsúhu Nda Ntjáná:

—Tǽsintǽin ko t'in niyáté xi 'mi Niyá Kixi. Ni'yaha Juda chasjaiyai nku nda xi nibáha nanki Tarsó xi 'mi Saulo. Ntjáná tǽnchjako ndo. 12 Ja kama chjihǽ xi nkúhu tsa nchǽni kuak'ǽihǽ nga nku nda xi 'mi Anania kafas'en má tǽǽna ko nga kamǽnehe ntsja tu xi kama chji ngáha ra.

13 B'i kitsú Anania:

—Ji Nda Ntjá, nkjin xuta tǽsuyana xi nkú k'uhun ndo ko ni xi najmi nda xi kits'ǽhin xuta xi ts'i xi tǽntu Jerusalem. 14 Já na'mi k'aku ja kitsjáha kǽua xi má nga kama ngǽuǽiko kǽua yún ngayjee xi s'eǽhin ji.

15 As'ai b'i kitsú Nda Ntjáná:

—T'in, at'aha an ja j'ǽján ndo nga kui xi k'úenǽimǽhi an xuta xi najmi ntǽ Israel tǽhen ra ko já rei ko xuta xi ntǽ Israel tǽhen ra. 16 An kuakuchjihǽ nk'ie nga nkjin kǽuǽnimǽ k'ǽuǽjin ngat'ana.

17 As'ai ngǽi Anania. Jas'en ni'ya má nga tǽǽna Saulo ko kingǽenne ntsja nga b'i kitsúhu:

—Ji nda nts'é Saulo, Nda Ntjáná Jesu xi tsakúchjihǽ yjoho aya niyá má nga tǽnbái, kui kuats'in nibána tu xi kama chji ngáha ri ko tu xi tsǽihin ri Espiritu Santo.

18 Tǽn'yún tsitjunkihǽ tunkun Saulo ni xi b'a k'un tǽbaxkǽ k'un ko kama chji ngáha ra. As'ai tsisintǽn ko kǽsáténtá. 19 Nk'ie nga ja kikjine nichine, kisaku nga'yún ngáha ra ko chuba nǽstjin y'eǽnǽjihǽn xuta xi yǽnkkihǽ Jesu xi tǽin Damasco.

B'i ts'in y'énǽimǽ tǽhun éhen Ntjáná Saulo nanki Damasco

20 As'ai y'énǽimǽ Saulo éhen Ntjáná ni'ya sinagoga xi tǽin yo nga b'a kitsú nga Jesu xi Ntǽhǽ Ntjáná. 21 Kama nkǽhún ngayjee xuta xi kint'éhe. B'i incha kitsúhu xinkǽin:

—¿A najmi kuihǽ ndǽi xi tǽnnki unkie xuta xi s'eǽhin Jesu nanki Jerusalem? Ko ta kui xá j'ǽihǽ ei tu xi ngǽuǽikonǽiehe xuta nginkun já na'mi k'aku.

22 Tǽnga tu sahá yún y'énǽimǽ sa Saulo ko y'eǽna chji nga Jesu xi kits'in nibá Ntjáná. Kits'imndyǽjihǽn xuta xi ntǽ judio tǽhen ra xi tǽntu Damasco.

23 Nk'ie nga j'a nkjin nǽstjin, as'ai y'éndako xinkǽin já judio nga incha ts'ǽnk'ien Saulo. 24 Tǽnga tǽhǽn xi kitsúyaha Saulo ni xi y'éndá jóo. Nǽstjin nǽstǽn incha kikunntá ankǽuaha nankiu tu xi ts'ǽnk'iehen Saulo. 25 As'ai xuta xi yǽnkkihǽ Jesu tsasinkoḥo Saulo. Y'éyaha nku nǽsin ko kikǽjennntǽihǽ xjóho nankiu nga jyuun.

B'i kama nk'ie nga j'ai tǽhun Saulo nanki Jerusalem

²⁶ Nk'ie nga tsichu Saulo nanki Jerusalen, mjehe nga kamangujinko xuta xi yjankihí Jesu, tunga kitsankjúhún ra ngayjee jóo, at'aha najmi kis'ejihin tsa ja ta nku nda xi tjennkihí Jesu Saulo. ²⁷ As'ai Bernabe ngjiko Saulo nginkun já postru ko kitsúyaha xi nkú ts'in aya nyóo kieke Saulo Nda Ntjaná ko nga Nda Ntjaná kinchjakohe ko xi nkú ts'in ndjá y'énijmí éhen Jesu nanki Damasco.

²⁸ As'ai y'ejna Saulo nanki Jerusalen. Y'emako já postru ko ndjá y'énijmí nga tsakúya yáha Nda Ntjaná Jesu. ²⁹ Kinchjanijmíko ko y'ésiko xuta xi ntje judio tjeheh ra xi nchja én griego. Tunga já xu'bi tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ink'ien Saulo. ³⁰ Nk'ie nga kint'é já nts'eé ni xu'bi, as'ai ngjiko Saulo nanki Cesarea. Ja kamoó kits'ínkji Tarso.

³¹ Kis'ehe kjuajyu xuta ninku xi tjín ngayjee ante Judea, ante Galilea ko ante Samaria. Yún kis'ejin saha Ntjaná. Kikienkjún Ntjaná nga y'entu ko Espiritu Santo tsasinkoho nga y'un kama nkjin sa.

B'i ts'in kits'ínkhi Pedro nda Enea

³² Nk'ie nga tsú'bak'un Pedro xuta ninku xi tjín xki ante, as'ai ta j'aisehe xuta xi ts'e Ntjaná xi tjín nanki Lidá. ³³ Yo kieke nku nda xi 'mi Enea xi jin nú tjihin nga kjiñnasun nachan, at'aha nta sjai. ³⁴ As'ai b'a kitsúhu:

—Ji Enea, Jesucristo títs'ínkhi. Tjintjein ko t'endai kamañi.

Ta kuihi chubo tsisintjen Enea. ³⁵ Ngayjee xuta xi tjintu Lidá ko Saron kieke nga tsisintjen Enea ko kits'ínkjáñin Nda Ntjaná.

B'i ts'in kits'ínkj'áyaha Pedro tachjuún Tabita

³⁶ Nanki Jope y'ejna nku tachjuún xi tjennkihí Jesu xi 'mi Tabita, j'áin xi tsuhu ra Dorca nga én griego. Kui xi ngayje njstjin kits'in ni xi nda ko kitsjáha xuta x'an ni xi machjéhen. ³⁷ Kui njstjiun kisate ch'in ko k'ien. Askahan nga ja jejnú yjonintehe, kis'ejna nku aya 'ma.

³⁸ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjintu nanki Jope nga nanki Lidá tjíña Pedro, as'ai kits'ínkjisehe jo já, at'aha tíña maha xinkjín nankiu. B'i kitsú jóo nga j'ai nchjako Pedro:

—Najmi tu n'ek'andayai. Nibáasení.

³⁹ As'ai tsisintjen Pedro ko ngjiko jóo. Nk'ie nga ja tsichu nanki Jope, xuta xi tijncha yo ngjikohe aya 'ma xi má nga kjiñna yjoninte k'ien. Ngayjee jminchjín xi ja k'ien x'ihín j'aitset'áha Pedro nga tijncha kjintá ko tijncha bakú x'óti ko kj'ai sa najyun xi ts'innda Dorca nk'ie nga y'ejna. ⁴⁰ As'ai kik'onsje Pedro ngayjee xuta xi tijncha yo ko tsasinkunch'in nga kinchjako Ntjaná. Tsase ts'ihin ra yjoninte k'ien nga b'i kitsú:

—Ji Tabita, tjintjein.

As'ai kikjex'ánki tunkun tachjuún. Nk'ie nga kieke nga yo sjíña Pedro, y'ejna kutu. ⁴¹ Pedro jakj'á ntsja tachjuún ko kikjesintjen. Kinchjaha xuta ninku ko jminchjín xi ja k'ien x'ihín ko kits'ínkjas'en tik'un ngáha ra tachjuún. ⁴² Ngayjee xuta xi tjín nanki Jope kint'é ni xi kamoó ko nkjin xi kis'ejihin Nda Ntjaná Jesu. ⁴³ Nkjin njstjin kamañ Pedro nga y'ejna nanki Jope ni'yaha nda xi 'mi Simon xi f'áxi tjabaxín.

10

B'i ts'in ngjisehe Pedro nda Cornelio

¹ Nanki Cesarea y'ejna nku nda xi 'mi Cornelio xi nda jun k'akuhu já jun xi 'mi Já jun Italiano. ² Kui ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha tjoho ko benkjún Ntjaná. Tsjáha xuta x'an ni xi machjéhen ko tehente nchjako Ntjaná. ³ Nku

nijá nkú rā ma nga chubā jan nga ngixuun kama chjihī nku ntítsjehe Ntíaná xi nkúhu tsa nchīni kik'aihī kamahā. Kikie Cornelio nga jas'en ntítsjee má tǎjña kō b'a kitsúhu:

—Ji Cornelio!

4—¿Mí nihi, Nda Ntía? —kitsú Cornelio nga tsase kō títsankjúhún ts'ihin.

B'j kitsú ntítsjee:

—Tsasínǎjjuhu Ntíaná ni xi tsinchihī kō tibe nga tí'baihī xutā x'an ni xi machjéhen. ⁵ Kui nga n'ekjīhini nanki Jope já xi kuinchjahā rā Simon, kui xi tā 'mi Pedro. ⁶ Kui xi tǎjña ni'yahā ndā Simon xi f'áxi tjabaxín, ndā xi tǎjña andai ntáchak'uun sǎjña ni'yahā.

⁷ Nk'ie nga ja ngji ntítsje xi tínchjako, as'ai kinchjahā Cornelio jo já musuhū kō j'ájin ajihín já jun xi tǎjhin nku ndā jun xi tjohe Ntíaná. ⁸ Kitsúyaha ngayjee ni xi kamo, as'ai kits'ínki nanki Jope.

⁹ Nǎstjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga títs'in nijá jóo kō nga ja tǎbichú tǎjña ajin nantio, Pedro ngji nchjako Ntíaná nk'a ni'ya má nga tǎjña, nkú rā ma nga chubā te jo. ¹⁰ As'ai tú kama bjohó rā kō mjehe kjine ni. Nk'ie nga tís'echjáhan nichine, kama chjihī nku ni xi nkú joyaha tsa nchīni kik'aihī kamahā. ¹¹ Kikie nga tsix'á nk'a ján kō nga nibajen t'anankiu nku ni xi b'a tǎjín xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tǎjít'a'yún nga ñjuu nkun. ¹² Tǎjintuyá ayahā niu ngayje tǎkjá chū xi b'ema kō xi b'éfe yjoho t'anankiu kō nise xi b'ematjen nk'a ján. ¹³ As'ai kint'é Pedro nku ntā xi b'j kitsúhu:

—Pedro, tǎsintjein. N'ek'iein chū kō chinej.

14 B'j kitsú Pedro:

—Najmi, Nda Ntía. Ndaháchí najmi kjee kjine ni xi tǎjña nkjúhún kjuatéxumoō nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntíaná.

15 As'ai tá kinchjā ngáha ntō nijá xi ma joho. B'j kitsú:

—Ni xi kits'in Ntíaná nga ja je nginkun, najmi tú ji 'mihī nga najmi je.

16 Jan nijá b'a kama, as'ai ngjinji ngáha niu nk'a ján. ¹⁷ Nk'ie nga tá títs'ínkjink'uhun Pedro nkú tsuhū rā ni xi kama chjihī, tú tsichuhú asti ankjuo já xi kits'in nibá ndā Cornelio. Kisakúhu jóo ni'yahā Simon, ndā xi f'áxi tjabaxín. ¹⁸ As'ai kingjásjaiya tsa yō tǎjña Simon xi tā 'mi Pedro.

¹⁹ Nk'ie nga tú nku títs'ínkjink'uhún Pedro ni xi kama chjihī, Espiritu Santo b'j kitsúhu:

—Chasē mai. Jan já tǎbangsijaihi. ²⁰ Tǎsintjein kō tǎtjujein. Najmi tú n'ejó tak'uin nga t'inkoi, at'ahā an kats'in nibá jóo.

²¹ As'ai tsitjujen Pedro nga j'aisehe jóo kō b'j kitsúhu:

—An xi tǎbinchisjó. ¿Mí xáha xi kj'úáihinu?

²² B'a incha kitsú jóo:

—Nda jun k'aku Cornelio kats'in nibáni. Benkjún Ntíaná ndo kō naxu ts'in ni xi ts'in. Nda ts'in nchjanǎmíyahā rā ngayjee xutā judio ndo. Nku ntítsjehe Ntíaná b'a kitsúhu nga kjuáichj'aihi nga k'úin ni'yahā kō nga kuasínǎjjuhu ni xi k'úihin.

²³ Kits'ínkjáihín Pedro jóo kō yō incha kits'ínkj'a nǎstjen. Nǎstjin xi ma ndyjuun ngjiko jóo. Tá ngjiko k'ua já ninku xi tǎjín nanki Jope. ²⁴ Nǎstjin xi ma joho tsichu nanki Cesarea. Tíkuyá Cornelio kō tá tíkuyá xutā xi kits'ínkint'é, kui xi xutā xinkjín kō xutā xi nda nchjako. ²⁵ Nk'ie nga xi tǎfás'en Pedro ayoo, Cornelio j'ai ts'ínkjáihín kō tsasinkúnch'int'ahā nga kits'ínsjoho. ²⁶ Tungā kikjesintjehén rā Pedro kō b'j kitsúhu:

—Tǎsintjein. Tá xutáná xi nkúhu ji.

27 Tíinchjako ts'ihin nga jas'en ayoo ko kieke nga nkjin xuta kama ñjakú yo.
28 **As'ai b'i kitsúhu:**

—Jun yo nga nku nda xi ntje judio tjeheñ ra najmi tsjántehe kjuatéxumaha tsa kama ñjako xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra ko tsa kjuas'en ni'yaha. Tunga Ntjánáhá tsakúchjina nga najmi tjihin nga k'ujaján xuta, tsa xi je ko xi najmi je xi nkú títsu kjuatéxumani. 29 Kui kjuaha nk'ie nga kichubahanú, najmi jo jan tjihinna nga kjuáisenúu. Kui b'a maha, t'inyahanú mí kjuaha nga kichubahanú.

30 **As'ai b'i kitsú Cornelio:**

—Ma ñju ñstjin, nkú ra ma chuba jan nga ngixuun, ni'yana tíinchjaka Ntjáná. Tu j'ai sinjñahá nku nda xi tib'at'ai najyun xi yja. 31 Kui xi b'a kitsúna: “Cornelio, Ntjáná tsasinñjuhu ni xi tsinchihí ko tibe nga t'ibaihi xuta x'an ni xi machjehen. 32 Kui nga n'ekjihini nanki Jope já xi kuinchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. Kui xi tijná ni'yaha Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tiña andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.” 33 Kui nga tjeñ'yún ngijich'ahána ji, ko nda kuan'ei nga kjuái. Kui kjuaha kabintsubahani ei ngayjei nginkun Ntjáná tu xi k'uasinñjuhu ri ngayjee én xi kitsúhi Ntjáná nga kuixinyani.

B'i ts'in y'énjimi Pedro ehén Ntjáná ni'yaha Cornelio

34 **As'ai b'i kitsú Pedro nga kik'aha ehén:**

—Mankjinna nd'ai nga kjuaxi kjáihin nga najmi ngabi ts'in Ntjáná ajihin xuta. 35 Ts'ínkjáin nihí tu má xuta naxinántáha ni xi tjin asuntee xi benkjúhün ko xi naxu ts'in nginkun.

36 Ntjáná kits'ínkint'é xuta xi ntje Israel tjeheñ ra én nda tsuhu Jesucristo. Kui xi Nda Ntjáha ngayjee xuta ko kui xi tsjáha xuta kjuajyuhu Ntjáná. 37 Yo én xi kichuba ngayjee ante Judea, b'aha ra ante Galilea nk'ie nga ja kamaha Jua nga tsaténtá ko y'énjimi ehén Ntjáná. 38 Yo xi nkú ts'in Ntjáná kits'in nibájen Espiritu Santo nga j'aitsejihin ra Jesu, nda xi nibáha nanki Nazaret, ko kitsjáha nga'yún. Kui xi k'ikjatsú'ba nga kits'in ni xi nda ko kits'ínkiki ngayjee xi tjintujihin jánindo. Ntjáná kits'ínxájihin Jesu.

39 J'in kiyai ko bixiyai ngayjee ni xi kits'in Jesu ante Judea ko nanki Jerusalem. Kis'et'a kruu nga kin'ek'ien. 40 Tunga Ntjánáhá kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo ñstjin xi ma jahan ko tsakúchjini. 41 Najmi ngayjee xuta tsakúchjihí yjoho, tu nkuhú jin xi j'ájin titjunní Ntjáná nga kuixinyai xuta xingisoo. Jin kichinekoj ko ki'yukoí nk'ie nga ja j'áiya ngáha ra ngabayoo.

42 Y'éxáni nga tjihin nga k'úénjimihi xuta ko kuixinyai nga Ntjáná kitsjá xáha nga kui kuasehé ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta xi tjintu tik'un ko xi k'ien. 43 Ngayjee já profeta kinchjanijmíyaha Jesu. B'a incha kitsú nga ngat'aha Jesu kama ndyjat'aha ra jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

B'i ts'in kits'ínkjáihin Espiritu Santo xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra

44 Nk'ie nga ta tíinchjaha Pedro, tu nibajennehé ra Espiritu Santo ngayjee xuta xi tüncha basínñjuhu én xi tíinchja. 45 Kama nkjúhün já nínku xi ntje judio tjeheñ ra xi tjeñko Pedro nk'ie nga kieke nga Ntjáná kitsjáha Espiritu Santo xuta xi najmi judio. 46 At'aha kint'é nga kj'ai kj'ai én kinchja xuta ko nga kits'ínkie yjoho nga Ntjáná xi tjihin kjuachánka. As'ai b'i kitsú Pedro:

47 —¿A tjin xi najmi tsjánte nga saténtá xuta xu'bjí xi ja kuats'ínkjáihin Espiritu Santo xi nkúhu ñá?

48 B'a kitsú Pedro nga saténtá xuta at'aha ja kis'ejihin Jesucristo. Ja kamo, tsinchihí Pedro nga k'uéjña sa yo.

11

Pedro b'i ts'in kitsúyaha xuta ninku Jerusalem ni xi kama ni'yaha Cornelio

¹ Kint'é já postru ko já nts'eé xi tjin ante Judea nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ta kits'inkjáihin éhen Ntjaná. ² Nk'ie nga j'ai ngáha Pedro nanki Jerusalem, y'ésikohó já judio xi tjincha tsu nga tjihin nga n'e ni circuncision xi nkú nga titsu kjuatéxumoó. B'i kik'ihin:

³ —¿Á ji tsitjas'ehenni ni'yaha ko kichinekohoni já xi najmi kin'ehe ra ni circuncision?

⁴ As'ai kik'atuts'ihin Pedro nga kitsúya chich'in ngayjee ni xi kamoó. B'i kitsú:

⁵ —Nk'ie nga tinchjaka Ntjaná nanki Jope, kama chjina nku ni xi nkúhu tsa nchini kik'ajina. Kikie nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tjit'a'yún nga ñjuu nkun. Nibajehen nk'a ján ko j'aijén santaha má tjiña.

⁶ Nk'ie nga tsase nda nda mí nihi xi tjinchaha, kikie chu xi b'ema, chu xi tjin ngijñó, xi b'éfe yjoho t'anankiu ko nise xi b'ematjen nk'a ján.

⁷ 'As'ai kint'e nku nta xi b'i kitsúna: "Pedro, tjsintjein. N'ek'iein chu ko chinei." ⁸ B'a kixian: "Najmi, Nda Ntia. Ndahachí najmi kjee kjine ni xi tjiña nkjühun kjuatéxumoó nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntjaná." ⁹ As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi nibaha nk'a ján niyá xi ma johó. "Ni xi kits'in Ntjaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je nginkun", kitsúna.

¹⁰ Jan niyá b'a kama, as'ai ngjinji ngáha nk'a ján ngayjee niu.

¹¹ Ta kuihi chubó tsichu ni'ya xi má nga tjiña jan já xi nibaha Cesareá nga j'aikj'ána. ¹² B'a kitsúna Espiritu nga najmi jo jan kamana nga kfínka jóó. Ta ngjikona já nts'eé xi jun xu'bi ko tsitjas'ein ni'yaha ndo. ¹³ As'ai kitsúyani xi nkú ts'in kikie nku ntitsje aya ni'yaha nga j'ai sinjñat'aha ko b'a kitsúhu: "N'ekjí naki Jope já xi kuinchjaha Simon, kui xi ta 'mi Pedro. ¹⁴ Kui xi kuinchjakohi. En xi kuitsuhi, kui xi ts'ínk'ankihi ko ngayjee xuta xi ts'i."

¹⁵ Nk'ie nga kik'atuts'ihin nga kinchja, Espiritu Santo nibajennehe xuta xu'bo xi nkú ts'in nibajennená nga tjuhun. ¹⁶ As'ai j'áitsjenna ni xi kitsúná Nda Ntjaná: "Ntánijua tsaténtáha Jua tunga máha jun, Espiritu Santo saténtáhanu."

¹⁷ Kui b'a maha, tsa Ntjaná ta títjáha ra xuta xu'bo ta kui nihi xi kitsjáná xi s'ejinná Nda Ntjaná Jesucristo, zyáha an tsa k'uechjáha ra Ntjaná?

¹⁸ Nk'ie nga kint'é jóó ni xi kitsú Pedro, najmi ta ngji kontraha ra. Tu sahá kits'intsoho Ntjaná. B'i incha kitsú:

—A xúhu ta kohó xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra kitsjáha Ntjaná nga ngjuaikj'aha ra animaha tu xi kama k'úentu tik'un síhin.

B'i kama nga kis'enijmi éhen Ntjaná nanki Antiokia

¹⁹ Nk'ie nga kin'ek'ien Esteban, ta kin'e uncha xuta ninku xi k'oo. Xi kindzjova incha tsichu santaha ante Fenicia, xjo Chipre ko nanki Antiokia. Tu nkuhú xuta xi ntje judio tjeheh ra y'énijmíhí éhen Ntjaná. ²⁰ Tunga kis'ehé ajihin jóó k'ua já xi nibáha xjo Chipre ko já xi nibáha ante Cirene xi incha tsichu nanki Antiokia ko kinchjako xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra, xi nchja én griego. Y'énijmíhí xuto én nda tsuhu Nda Ntjaná Jesu. ²¹ Nga'yühun Ntjaná tsasinkohó ko nkjin kama xi kis'ejihin ko kits'inkjáihin Nda Ntjaná.

²² As'ai kint'é xuta ninku xi tjin nanki Jerusalem ni xu'bi. Kui nga kits'ínkjihi Bernabe nanki Antiokia. ²³ Nk'ie nga tsichu Bernabe yo, kikie xi nkú ts'in Ntjaná títjáha kjuandaha xuta xi tjin yo ko kama tsjoho. B'a kitsúhu ngayjee xuta nga ngayjehe k'un kas'ejin tehentehe Ntjaná. ²⁴ B'a ts'in kinchja

Bernabe at'aha nda animaha. Kitsejihin ra Espiritu Santo ko 'yún s'ejihin Ntjaná. Nkjin nkjún sa xuta kis'ejihin Nda Ntjaná yo.

²⁵ As'ai ngji Bernabe nanki Tarsó nga ngjingsjá Saulo. ²⁶ Nk'ie nga kisakúhu, j'aiko Antiokia. Yo y'entujihin xuta njinku nku nú tjihin ko incha tsakúyaha nkjin nkjún xuta. Xuta ni'yakuyaha Jesu xi kis'e Antiokia, kui xi tjun kik'in xuta cristiano.

²⁷ As'ai tsitju nanki Jerusalem k'ua já profeta nga ngji nanki Antiokia. ²⁸ Nku ndo xi 'mi Agabo tsasinjña nk'ie nga Espiritu kits'in kinchjaha ko kitsúya nga kjintía s'e ngayjee asuntee. B'a kama nk'ie nga tjihin xá nda títjun Roma xi 'mi Claudio.

²⁹ Nk'ie nga kiyaha nga b'a kama, as'ai y'endako xinkjin xuta ni'yakuyaha Jesu xi tjin nanki Antiokia xi má nga tsjá nga nkúnku ni xi tjihin xi nkú ts'in behe k'un, tu xi kuasinkoho já nts'eé xi tjin ante Judea. ³⁰ B'a incha kits'in ko kits'inkji Bernabe ko Saulo nga kui xi ts'ínkjas'eheh toon chje jácháha xuta njinku.

12

B'i ts'in kin'ek'ien Santiago ko b'i ts'in kin'ekjas'en nubayá Pedro

¹ Kui nistjin xu'bo nda rej Herode Agripa jak'ánijé k'ua xuta njinku tu xi kits'in'uhun ra. ² B'a kitsú nga kicha n'ek'iehen Santiago nda nts'e Jua. ³ Nk'ie nga kieke nga tsjo kamaha já judio ni xi kits'in, ta jak'ánijé Pedro. S'i Pascua b'a kamoo, nistjin nga chine njinkuan xi najmi tjihin na'yu san.

⁴ Nk'ie nga jak'ánijé Pedro, kits'inkjas'en nubayá má nga nju tjihin kits'ink'a xinkjin já jun xi kúnntaha. At'aha mjehe Herode ts'ínkokjua Pedro nginkun xuta nk'ie nga kj'ua s'iu. ⁵ Kui nga kichunntaha Pedro nga kjiyaha nubayóo, tunga 'yúhun kinchjako Ntjaná xuta njinku nga tbankintjái Pedro.

B'i ts'in tsitju nubayóo Pedro

⁶ Ni xi kama nku nistjen kintehe ni nga ts'ínkokjua Herode Pedro nginkun xuta, kjife Pedro nga kjijnaya masehen jo já jun. Jo n'úkicha tjíkjaha. Ko kj'ai já jun xi tjincha kunntá ankjua nubayóo. ⁷ As'ai tu nkuhú ntítsjehe Ntjaná j'ai sinjña yo ko kama ndzjen aya nubayóo. Kits'inko tjiaha Pedro nga kits'ink'áha ko b'i kitsúhu:

—Kitsa tísintjein.

As'ai tsixuntu n'úkicha xi tjíkjá ntsja Pedro. ⁸ B'i kitsú ya ntítsjee:

—T'e'yúnkjái tjabaxín ndayáhi ko tjayai tjabaxín ntéhi.

As'ai b'a kits'in Pedro. B'i kitsú yaha:

—Tjasuntjiai najyun ndjuhi ko tsjénkiní.

⁹ As'ai kitsjennkíhi Pedro ntítsjee nga ndaha najmi be tsa kjuaxi a ra najmi kjuaxi ni xi tít's'in ntítsjee. B'a kamaha xi nkúhu tsa chini t'baihi. ¹⁰ Incha j'a má tjíntu já jun xi tjun tjincha kunntá yo ko ta j'a xi ma joho. Incha tsichu ankjua kicha xi tjen niyáté xi fi ajin nantio. Tsix'a suba ankjuo. Nk'ie nga incha tsitju ko j'a nku niyáté tjihin, tjen'yún kindyjahá ntítsjee nga ngji t'axihin Pedro.

¹¹ As'ai kamankjihin Pedro xi nkúhu tsa j'a ngáha ra ko b'a kitsú:

—Kjuaxi nga Ntjaná kuats'in nibá ntítsjehe. K'uakasje'ana aya ntsja Herode Agripa ko ngayjee ni xi tikuyaha xuta judio.

¹² Nk'ie nga ja kamankjihin ni xi kamoo, as'ai ngji ni'yaha Maria naaha Jua xi ta 'mi ya Marco, má kama njakú nkjin xuta nga tinchjako Ntjaná.

¹³ Kits'ínkjane Pedro ankjuo ko takjín xi 'mi Rode j'aisehe. ¹⁴ Nk'ie nga kint'é takjün ntaha Pedro, 'yün kama tsjohö ko tsangatsanka nga ngji tsúyaha xuta xingisoo nga asti ankjuo sijná Pedro. Ta ndaha najmi kikjex'á ankjuo.

¹⁵ —¿A tíma luku ní? —kik'ihín.

Tunga b'ahá kitsú takjün nga kjuaxi niu.

—Kutsa ntítsjehe ní Pedro niu —kitsú jóo.

¹⁶ Máha Pedro, tü nku tits'ínkjanehé ankjuo. Nk'ie nga kikjex'á ankjuo jóo ko kieke nga Pedro niu, tü ni xí kitsankjúhún. ¹⁷ Tunga kits'ínk'ajnihi ntsja Pedro nga b'a kitsú nga najmi kuínchja jóo. Kitsúyaha xi nkú ts'in Ntjáná kik'onsjehe aya nubayóo ko b'a kitsúhu jóo:

—T'inyohoo Santiago ko já nts'eé ni xi kamoó.

As'ai tsitju nga ngji t'axín.

¹⁸ Nk'ie nga kama seen, ndaha najmi be nkú ts'in já juun, at'aha najmi be má kafihi Pedro. ¹⁹ Kitsjá kjuá Herode Antipa nga kuínchísjai, tunga najmi kisakúhú ra. Kui nga kits'ínkókjuaha já jun xi tíncha kunntá nubayóo ko b'a kitsú nga n'ek'ien. Kui nístjiun tsitju Herode Agripa ante Judea nga ngjik'iejña nanki Cesarea.

B'i ts'in k'ien Herode Agripa

²⁰ Herode Agripa tijnáchánko xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon. As'ai nkuhú kits'in yjohö xuta xu'bo nga j'aisehe Herode. Títjun nda kinchjako nda Blastö, kui xi nku nda k'aku ajihín já xi ts'inxát'aha nda rej. Askahan kinchjako nda rej nga tsankihí kjuajyu, at'aha xuta nankihí jóo nankihí nda rej b'atse nichine.

²¹ Nístjin xi kitsú Herode nga kuínchjanjímíko jóo, kingja najyun tsjo tjihín ko y'ejña ante má nga ts'in kjuá ko kinchjaya. ²² As'ai b'i kitsú xuta nga incha kikjintáya:

—Najmi nda xi tínchjai. Ntjáhá niu.

²³ Ta kuihi chubö nku ntítsjehe Ntjáná kitsjá ch'ihín Herode, at'aha najmi tjun y'éjña Ntjáná tsa kits'ínkie yjohö nga Ntjánáhá xi chánka. Chjuntu kikjinehé ko k'ien.

²⁴ Tunga ngjindjuhú éhen Ntjáná ko kis'enjímí tü má xi tje'hén ni.

²⁵ Bernabe ko Saulo, nk'ie nga kama ndjuúhu xá xi kik'ajihí nanki Jerusalen, kik'óya ngáha nga ngjiko Jua xi ta 'mi Marco.

13

B'i ts'in kik'ai xaha Bernabe ko Saulo

¹ Ajihín xuta nínku nanki Antiokia y'entu Bernabe, Simon xi ta 'mi Nda Jma, Lucio xi nibáha ante Cirene, Manaen xi kama chákö Herode Antipa xi tsatéxuma ante Galilea, ko Saulo. Kui jái xi já profeta ko já maestru.

² Nk'ie nga kama ñjakú nga tijncha ts'intsjohö Ntjáná ko nga tjintu kjintía, as'ai Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—N'e t'axínnú Bernabe ko Saulo tü xi ts'íihín xá xi tsjaha.

³ Y'entu kjintía xuta nínku, kinchjako Ntjáná ko kingjénne ntsja Bernabe ko Saulo. As'ai kits'ínkji.

B'i ts'in y'énjímí éhen Ntjáná Saulo ko Bernabe xjo Chipre

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kits'ínkjihi ra Espiritu Santo jóo, incha ngji nanki Seleucia ko yo jas'en nku tsutsu xi ngjikoho xjo Chipre. ⁵ Nk'ie nga tsichu

nanki Salamina, y'énijmí éhen Ntjaná ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin yo. Ta incha tjenko ya Jua nga tibasinkoho.

⁶ As'ai incha j'atikjá ngayjee xjo Chipre ko tsichu nanki Pafó. Yo kisatéjin nku ndatj'e judio xi 'mi Barjesu. Nku nda profeta kits'in ma yjoho ⁷ ko tjenko nda tíjuhun Chipre. Nku nda kitikjua xi 'mi Sergio Paulo nda tíjuun. As'ai kinchjaha Bernabe ko Saulo, at'aha mjehe kuasinñjuhu éhen Ntjaná. ⁸ Tunga ndatj'ee, xi ta Elimá 'mi ya nga én griego, ngji kontraħa Bernabe ko Saulo. Y'éch'oho nda tíjuun tu xi najmi s'ejihin ra yaha Jesu.

⁹ As'ai j'aitsejihin ra Espiritu Santo Saulo, xi ta 'mi ya Pablo. Tsase'a ndatj'ee ¹⁰ ko b'i kitsú:

—ji xi tu nku ch'anachaha ri xuta ko 'yún ch'onk'uin! ji xi ntíhi ndanindo, at'aha b'a tin'ei xi nkú ts'in! ji xi tinchun kontraħi ngayjee ni xi naxu nginkun Ntjaná! ¿A tu nku n'etsitinní ni xi nda tjihin Ntjaná? ¹¹ Nd'ai nguajai kontraħi nga'yúhún Ntjaná. Kama kai. Chuba nistjin najmi ta chahani ts'iu.

Ta kuihi chubo tjen'yún najmi ta kama chjihí ra ndatj'ee. Kama jyuhun ko chuba kikjatsú'bahá nga tsangisjai nku xi kjébénkihi. ¹² Nk'ie nga kikié nda tíjuun ni xi kamo, kama nkjúhún ni xi tsakúya Pablo nga yaha Nda Ntjaná Jesu ko kis'ejihin Jesu.

B'i ts'in y'énijmí Pablo éhen Ntjaná ante Písidia

¹³ As'ai Pablo ko já xi tjenko jas'en nku tsutsu. Tsitju nanki Pafó ko tsichu Perge, nanki xi tíñajihin ante Panfilia. Yo y'éña Jua jóo ko kik'óya ngáha nanki Jerusalen. ¹⁴ Pablo ko já xingiso tsitju nanki Perge ko ngji nanki Antiokia, nanki xi tíñajihin ante Písidia. Nku xuatú jas'en ni'ya sinagoga xi síña yo ko y'entu. ¹⁵ Nk'ie nga kin'eya xujun kjuatéxumo ko xujun já profeta, b'i kitsú já k'akuhú xuta ni'ya sinagoga nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsa tínnuu én xi k'úénijmíhuu xuta, chubo nd'ai.

¹⁶ As'ai tsisintjen Pablo. Kingjénnk'a ntsja tu xi kuasinñjuhu xuta ko b'i kitsú:

—Jun xi ntje Israel tjeñennu ko jun xi najmi ntje Israel tjeñennu xi yankjún Ntjaná, tasinñjunú. ¹⁷ Ntjaha xuta Israel, kui xi j'ájihin ntje cháná ko nku naxinantá chánka kits'in ma nk'ie nga tíntu sa ante Egipto, má nga y'entut'á x'an. Askahan nga'yúhún kik'onsjekoho ntje cháná ante Egipto. ¹⁸ Kits'intsentaha ante kixiu nkú ra ma yachán nú. ¹⁹ Kits'ínkje yatu nanki xi tjin ante Canaan ko kitsjáha ntje cháná antehé tu xi kama ts'ehe.

²⁰ Askahan, nkú ra ma tsa ñju unchan ko cháte nú, Ntjaná kitsjá xaha já jue tu xi kuatéxumaha ra naxinantáná santaha nga tsichu nistjihin nda profeta Samuel. ²¹ As'ai tsanki naxinantáná nga nku nda rej kuatéxumaha. B'a ts'in Ntjaná kitsjáha ra nku nda rej. Yachán nú tjihin tsatéxuma Saul xi ntíhi Cis xi y'aha ra ntjehe Benjamin.

²² Askahan Ntjaná kikje'aha xóo Saul ko David kits'in ma nda rejhi xuta. Kitsúya Ntjaná yaha David: “Kuasakúna David ntíhi Isai. Kui xi nku nda xi tsjo maha animana, xi ts'íntjusunye xi nkú nga ts'in mjena.” ²³ Ntjehe David nibaha nda xi kitsúya tíjun Ntjaná nga ts'íin nibasehe xuta Israel tu xi ts'íink'ankihi. Kui ndo xi Jesu.

²⁴ Kintehe ni nga j'ai Jesu, Jua y'énijmíhi ngayjee xuta Israel. B'a kitsúhu nga tjihin nga nguajai'áha ra animaha ko saténtá. ²⁵ Nk'ie nga ja tibichúket'a xaha Jua, b'a kitsú: “¿Yá xi tibixiún nga an? Najmi an nda xi tichuyóho.

Askahan nibá nku xi 'yún nk'a tjen sa nga an, nga santaha najmi an tsuhuna tsa an kjendáya n'úhu ntéhe.”

²⁶ 'Jun já nts'e, jun xi ntjehe Abraham ko jun xi najmi Israel tjeheñnuu xi yankjún Ntjaná, ná kin'e nibáná én xu'b'i xi ts'ínk'ankiná. ²⁷ At'aha xuta Jerusalem ko já tjaxáha najmi kamankjihin yáha Jesu ko tá ndaha ni xi tjit'a xujuhun já profeta xi n'eya xk'i xuatú. Incha kitsú nga ngabaya tjeheñ ra Jesu. B'a ts'in incha kits'intjusuhun ni xi y'é't'a já profeta. ²⁸ Ndaha tsa najmi kisakújihin mí kjuaha nga kama n'ek'iehen, tunga tsinchihí ra Pilato nga n'ek'ien Jesu.

²⁹ 'Nk'ie nga ja kits'intjusun jóo ngayjee ni xi tjit'a xujun éhen Ntjaná má nga tínchjanimíyaha Jesu, as'ai kikjejent'a kruu ko kingj'ayanji. ³⁰ Tunga Ntjanáhá kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. ³¹ Jesu nkjin nistjin tsakúchihí yjoho já xi tsitjukohó ante Galilea nga ngjikhó nanki Jerusalem. Nd'ai kui já xu'bo xi tjincha tsuyaha xuta ni xi incha kieke.

³² 'Jin tá tábixínyaí én nda tsu xu'b'i xi tínchja ni xi Ntjaná kitsúya títjuhun ntje cháná nga tsjáha. ³³ Kui niu xi ja kits'intjusun Ntjaná ngandaná ná xi y'ahaná ntjehe ntje cháná, nk'ie nga kits'ínkj'áíyaha Jesu ngabayoo. Xi nkú ts'in tjit'a xujun salmo xk'i jo: “Ji xi Ntina, an xi tsichu ma Na mihí.” ³⁴ Ntjaná kits'ínkj'áíya ngáha ra Jesu ngabayoo tu xi najmi tá kuatsúhun yjonintehe. At'aha b'a kitsú: “Tsanuu kjuandana xi kixihin David.”

³⁵ 'Kui nga b'a ta ts'in tjit'a yaha kj'ai salmo: “Najmi k'uañteí nga kuatsún yjonintehe nda xi ts'i.” ³⁶ David, nistjin nga y'eña kits'in ni xi mjehe Ntjaná, as'ai k'ien. Kama ñjakúko xi cháha ko jentu yjonintehe. ³⁷ Tunga máha nda xi Ntjaná kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi jentu yjonintehe.

³⁸ 'Kui b'a maha, jun já nts'e, tjihin nga chahanu ni xu'b'i. Jesu kits'in nga kama ndyjat'aha xuta jéhe. Kui nihi xi tib'eníjmí nd'ai. ³⁹ Kjuatéxumaha Moise najmi kamaha kits'in ndáinu ngayjee je xi tjinuu nginkun Ntjaná, tunga Jesu ts'in ndáihí jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

⁴⁰ 'Kui nga chúhun ruu yjonuu nga najmi tu jun nibanenuu ni xi y'é't'a já profeta. At'aha b'i ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná:

⁴¹ Chasoo, jun xi chajnucho xuta xingisoo, katuma nkjúnnuu ko kandyjajihínsón. At'aha an ts'ian nku ni nistjin nga tintsuoo, nku ni xi najmi s'ejinuu ndaha tsa tjin xi kuitsuyanuu.

⁴² As'ai tsitju ni'ya sinagoga Pablo ko já xi tjenko. Xuta xi tjin yo incha tsanki nga k'úinya saha ni xu'b'i xuatú xinkuu. ⁴³ Nk'ie nga tsitju xuto, nkjin xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntjaná kitsjennkíhí Pablo ko Bernabe. Kui b'a kitsúhu xuto nga tjihin nga k'úéntujín kjuandaha Ntjaná.

⁴⁴ Xuatú xinkuu xi mjehe kama ñjakúyjee xuta xi tjin yo tu xi kuasínjuhu ra éhen Ntjaná. ⁴⁵ Tunga nk'ie nga incha kieke já judio xuta nkjin, 'yún kama nchini. Ngji kontraha ni xi tib'eníjmí Pablo ko ch'on kitsúhu. ⁴⁶ As'ai 'yún ndjá kinchja sa Pablo ko Bernabe. B'i incha kitsú:

—Kamachéhen nk'ie nga jun títjun kis'eníjmínuu éhen Ntjaná, tunga najmi tín'ekjáihín ruu éen. B'a ts'in t'ibakuchihínu nga najmi tjeheñnuu nga kuñtsuba t'ik'un síun. Kui kjuaha nga tu saha xuta xi tjin asuntee kuankín'ienjmíhí nd'ai. ⁴⁷ At'aha b'i kitsúni Ntjaná nga y'éxani: Ji xi nkú joyaha nku nd'i xi tsjaha xuta xi tjin asuntee, tu xi k'úínkohoni én xi ts'ínk'ankihí xuta

santaha má fekuhu asunntee.

⁴⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bi xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra, kama tsjoho ko b'a incha kitsú nga tjihin kjuachánka éhen Ntjaná. Kis'ejihin ni xi y'énijmi Pablo ngayjee xuta xi ja j'ájin Ntjaná nga tjihin nga k'úentu tik'un sín.

⁴⁹ Ngjindju éhen Ntjaná nga kis'enijmi ngayjee ante xu'bo. ⁵⁰ Tunga já judiohó tsinchá'a jminchjin xi benkjún Ntjaná ko xi nda behe xuta, ko ta tsinchá'a já k'akuhu nankiu xi má nga tsinchákjahan. Kitsjennki unkie Pablo ko Bernabe ko kik'onsje nankihi.

⁵¹ As'ai y'étsujne ndyjo tsuku Pablo ko Bernabe tu xi tsakúchjiji nga najmi kui xi tjihin jé. As'ai incha ngji nanki Iconio. ⁵² Xuta xi yjankihí Jesu xi y'entu Antiokiá, nanki xi tijnajihin Panfilia, kis'e nkjuhun kjuatsjo ko kitsejihin ra Espiritu Santo.

14

B'i ts'in ja ma kis'ehé ra ndjio Pablo ko Bernabe nanki Iconio

¹ Nk'ie nga jas'en Pablo ko Bernabe ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin nanki Iconio, incha y'énijmi éhen Ntjaná nga ixí nkjihin xuta judio ko xi najmi judio kis'ejihin ni xi tijncha b'énijmi. ² Tunga já judio xi najmi s'ejihin yáha Jesu tsinchákjahan xuta xi najmi judio xi má nga ch'on ts'in kuasehe já nts'eé.

³ Nkjin nistjin ts'andayaha Pablo ko Bernabe yo. Incha behe k'un nga Nda Ntjaná Jesu tibasinkoho ko ndjá kinchjanijmíyaha kjuandaha Nda Ntjaná. Kin'echjén jóo nga kits'in kjuankjún ko kama ni xi tsakúchji nga kjuaxi én xi tinchja.

⁴ As'ai tsakjánya yjoho xuta nantjo. Tjin xi kamako xuta judio ko tjin xi kamako já postru. ⁵ Já nankiu ko já judio y'éndako já tjixóo tu xi ts'in'uhun ra ko k'uehe ra ndjio já postru. ⁶ Nk'ie nga kint'é já postru niu, Listra ko Derbe incha tsanka, nanki xi tjtintujihin ante Licaonia. Ko ngji ya ante xi tjindai yo ⁷ má nga ta incha y'énijmi én nda tsuhu Jesu.

B'i kama nanki Listra nk'ie nga ntja tín'e ma Pablo ko Bernabe

⁸ Listra y'ejna nku nda njima xi tu b'a ts'in najmi mahá fi nkúhu nga kitsin. Kui xi y'ejna ⁹ nga tsasinñjuhu ni xi tinchja Pablo. As'ai Pablo tsase'a ndo ko kieke nga s'ejihin xi má nga kamanda. ¹⁰ As'ai b'i kitsúhu nga y'un kinchja:

—Tjsinjña kixi.

As'ai ixí kikjennk'áhá ndo ko kikjatsú'ba. ¹¹ Nk'ie nga kieke xuto ni xi kits'in Pablo, b'i incha kitsú nga incha kikjintáya nga én Licaonia:

—Ja kaf'ajjénjinná jo ntja. Yjonintehe xuta incha kab'a.

¹² B'a incha kitsú nga Bernabe xi ntja Zeus ko nga Pablo xi ntja Hermes, at'aha Pablo xi tinchja. ¹³ As'ai nda na'mi xi ts'inxáha ntja Zeus j'aiko turu ko naxú tsjo k'un ankjuaha nankiu, má nga síjña ninkuhu ntja Zeus. Nda na'miu ko xuta nantjo incha mjehe tsjáha chje já postru. ¹⁴ Tunga nk'ie nga kamankjihin Bernabe ko Pablo ni xi tímoo, kikjentiyajen najyuhun ko kitsa ngjihin xuta nantjo nga incha kikjintáya nga ¹⁵ b'i incha kitsú:

—Jun já, zá b'a tín'ehenu? Ta xuta ní xi nkúhu jun. Tíb'enijmí ajinnu nga tjihin nga k'úentu ni xu'bi xi najmi chumi ni chjilí ra ko n'ekjóhoon Ntja xi tijná tik'un. Kui xi kits'innda nk'a ján, t'anankiu, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tjihin. ¹⁶ Nistjin nk'ie kitsjante Ntjaná nga xuta xi tjin asunntee ts'in sin chá xi be. ¹⁷ Tunga tu nkú kitsjáha ra xuta ni xi nda tu xi tsakúchjiji yjoho.

At'aha kui xi ts'in nibána ts'í kō tsjáná çan xi nda. Tsjáná nichine kō ts'intsehe animaná kjuatsjo.

¹⁸ B'a kitsú Pablo kō Bernabe. As'ai tu ni xí kis'enkihí rā kjuanīma nga k'uéch'ohō xuta ngat'aha çhe xi mjehe tsjá.

¹⁹ As'ai já judío xi nibaha nanki Antiokiā kō nanki Iconiō j'ainchá'a xuta nkjiun. Incha y'éhe ndjio Pablo kō kikjebéfehe natsin nantio. Ja ka'me incha kitsú. ²⁰ Tunga nk'iehé nga kama ñjakúndaihi Pablo xuta xi yjankihí Jesu, tsisintjen Pablo kō jas'en ajin nantio. Nistjin xi ma ndyjuun ngjiko Bernabe nanki Derbe.

²¹ Y'énijmí Pablo kō Bernabe én nda tsuhú Jesu nanki Derbe kō nkjin nkjún xuta xi tjin yō kitsjennkihí Jesu. As'ai kik'óya ngáha jóo nanki Listra, Iconiō kō Antiokiā. ²² Nk'ie nga incha j'a yō, b'a incha kitsúhú xuta ni'yakuyóo nga tjihin nga k'úéntujin tehente ni xi s'ejihin. B'i kitsú yaha:

—Nkjin tíkjá kjuanīma bitjajíáán tu xi bitjas'enjihinná nga Ntjaná xi batéxumaná.

²³ Xki ninku xi tjin nanki xu'bo incha kinchjako Ntjaná kō y'entu kjintía, as'ai y'ét'a xá já xi kuasehe ninku. Kits'ínkjas'en jóo aya ntsja Ntjaná at'aha kis'ejihin Ntjaná.

B'i ts'in incha j'ai ngáha Pablo kō Bernabe nanki Antiokiā xi tññajihin ante Siria

²⁴ As'ai incha j'a Pablo kō Bernabe nanki xi tjin ante Pisidiā kō incha j'ai ante Panfilia. ²⁵ Nk'ie nga ja y'énijmí éhen Ntjaná nanki Perge, incha ngji nanki Atalía. ²⁶ Yō jas'en nku tsutsu xi ngjikohō nanki Antiokiā, yō má nga kin'ekjas'en aya ntsja Ntjaná nga tjuhun ni tu xi kuasinkohō rā xá xi ts'ín. J'ai yō at'aha ja kama ndjuú xōo.

²⁷ Nk'ie nga j'ai nanki Antiokiā, kinchja ñjakúhú xuta ninku kō kitsúyaha ngayjee ni xi kits'ínkōhō Ntjaná kō xi nkú ts'in Ntjaná kitsjantehe xuta xi najmi ntje judío tjeheh rā xi má nga kō kui s'ejihin éhen Ntjaná. ²⁸ Nkjin nistjin ts'andayahā Pablo kō Bernabe yō nga y'entujihin xuta xi yjankihí Jesu.

15

B'i ts'in y'enda já postru kō jácháha ninku kjuasti xi tjun kisakú

¹ As'ai tsichu nanki Antiokiā k'ua já xi nibaha ante Judea. Kui xi b'i ts'in tsakúyaha xuta ninku:

—Tsa najmi n'enu ni circuncision xi nkú ts'in tñña sin chá xi y'ét'aná Moise, najmi kama k'uankiu.

² Kui nga Pablo kō Bernabe y'ésikohō jóo. 'Yún kinchjanijmíyakohō jóo niu. Kui nga b'a ts'in incha y'éndakohō xinkjin xuta ninku nga Pablo kō Bernabe kō k'ua já ninku nanki Antiokiā incha ngjuai nanki Jerusalen xi má nga kuinchjanijmíyakohō já postru kō jácháha ninku nanki Jerusalen kjuasti xu'bi.

³ As'ai tsitju já xi kits'ínkji xuta ninku. Incha j'a ante Feniciā kō ante Samariā nga tñncha tsuya xi nkú ts'in kits'ínk'óntjaiya yjohō kō kis'ejihin Ntjaná xuta xi najmi ntje judío tjeheh rā. Ngayjee já nts'éé tu xí tsjohō kamaha nga kint'é én xu'bi.

⁴ Nk'ie nga incha j'ai nanki Jerusalen, xuta ninku, já postru kō jácháha ninku kits'ínkjáihin. As'ai kitsúya jóo ngayjee ni xi kits'ínkōhō Ntjaná. ⁵ Tunga tsisintjehén k'ua já fariseo xi ja kis'ejihin Jesu kō b'i incha kitsú:

—Xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra tjiñin nga n'ehe ni circuncision ko tjiñin nga s'enjimíhi nga ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise.

⁶ As'ai kama ñjakú já postru ko jácháha ñinku nga kinchjanijmíyakoho xinkjín ni xu'bi. ⁷ Nk'ie nga ja 'yún tse kinchjanijmíyaha niu, as'ai tsisintjen Pedro ko b'i kitsú:

—Jun já nts'e, ja yo nga nd'ai j'ájihinna Ntjaná ajinnuu xi má nga an xínyaha xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra én nda tsuhu Jesu tu xi s'ejiñin ra. ⁸ Ntjaná be animaha ngayjee xuta ko kui tsakúchji nga ta kits'ínkjáiñin xuta xu'bo nk'ie nga kitsjáha Espiritu Santo xi nkú ts'in kitsjáná. ⁹ Najmi ngabi kits'in Ntjaná ajihñin xuta xu'bo ko ajinná. Tu sahá ta kits'in je animaha tu ngat'aha nga kis'ejiñin Jesu.

¹⁰ 'Kui b'a maha nd'ai, ¿á títbankín kontraña ruu Ntjaná nga mjehenuu n'ek'anjihinu xuta xi s'ejiñin ra Jesu ch'a xi najmi tsichukjuaha ra ntje cháná ko xi ta ndaha ñá najmi chúkjuaná nga ch'anjiá? ¹¹ S'ejin níná nga k'uankiá tu ngat'aha kjuandaha Ndá Ntjaná Jesu xi nkú ko ta ts'in k'uanki xuta xu'bo.

¹² As'ai kindyanta ngayjee xuta ko tsasinñjuhu ni xi kitsú Bernabe ko Pablo, xi nkú ts'in Ntjaná kitsjáha nga'yún nga kits'in ajihñin xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná. ¹³ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kinchja Bernabe ko Pablo, b'i kitsú Santiago nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsasinñjunú. ¹⁴ Ja kuatsúyaná Simon xi nkú ts'in Ntjaná kik'atuts'ihñin ra nga kama ñimaha xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra ko j'ájin ajihñin xuta xu'bo nku naxinantá xi ta kama ts'e. ¹⁵ Ta kui niñ xi kitsú já profeta má nga b'i ts'in y'é't'a:

¹⁶ Askahan kjúái ngáhana

ko ts'inndáya ngáhana ni'yaha David xi ja tsijneya.

Ts'inndáya ni xi tsatsuun ko kjesintjen ngáhana,

¹⁷ tu xi xuta xingisoo kuangisjaihina,

ngayjee xuta xi j'ajían.

¹⁸ B'a kitsú Ntjaná, kui xi y'éjña chji ni xu'bi

santaha nkúhu nú chá ján.

¹⁹ 'Kui nga b'a tíxihinna nga najmi tu nchjá n'ehe raá éen xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra xi s'ejiñin Ntjaná. ²⁰ Tu sahá n'ekjáiñi xujun nga b'a k'úíhñin nga najmi tu kjine nichine xi chje kik'aiñi ra ntja xi ts'innda xuta, nga najmi tu katjantuko jminchín nga najmi kjee bixan, nga najmi kjine yjoho chu xi nubantu, ko nga najmi kjine jni. ²¹ At'aha santaha nkúhu nk'ie tjín xi b'énimí kjuatéxumaha Moise xki nanki nk'ie nga n'eya kjuatéxumoo xki xuatu ni'ya sinagoga.

B'i tsu xujun xi kits'ínkji já postru ko jácháha ñinku Jerusalen

²² As'ai y'éndako xinkjín já postru ko jácháha ñinku ko ngayjee xuta ñinku nga kj'ujájin já xi ts'ínkjiko Pablo ko Bernabe nanki Antiokia. Y'é't'a xá Judá xi ta 'mi Barsaba ko Silá. Já k'aku ajihñin já nts'eé já xu'bi. ²³ B'i tsu xujun xi kamanda:

“Jin, já postru ko jácháha ñinku Jerusalen, t'n'ekjáiñi kjuasuniña já nts'eé xi najmi ntje judio tjeheñ ra xi tjintu nanki Antiokia ko nanki xi tjintujin ante Siria ko ante Silicia.

²⁴ Kinu'yái nga tjín k'ua já xi ei tsitjujihñinni, já xi najmi jin y'exái. Kits'in ntjinuu ni xi tsakúya jóo ko kits'inndyjajinnuu xi nkú ts'in s'ejinuu. ²⁵ Kui nga tjínkuhñi nga y'é't'a xáji já xi t'n'ekjiko Bernabe ko Pablo. Kui xi tjoní ²⁶ ko kui

xi ja kitsjáha yjoho nga tsa kuayá ngat'aha Nda Ntjaná Jesucristo. ²⁷ Tín'ekjii Juda ko Sila, kui xi kunchjakonu nga kuitsuyanuu ni xi y'endai.

²⁸ 'At'aha Espiritu Santo ko jin b'a mani nga nda tjin nga tu nkuhú ch'á xu'bj xi n'ek'anjihí, xi tjihin nga n'etjusun. ²⁹ Najmi tu chino nichine xi chje kik'ajihí ra ntja xi ts'inná xuta, ta ndaha jni, ta ndaha yjoho chu xi kinubantu, ko najmi tu suntuko jminchjin nga najmi kjee bixon. Tsa k'úentu t'axiún ni xu'bj, nda n'oo. Nda kat'enuu."

³⁰ As'ai incha ngji já xi kis'et'a xóo ko incha tsichu nanki Antiokia. Yo kinchja njakúhu ngayjee xuta ninku ko kits'inkjas'ehen xujun. ³¹ Nk'ie nga kits'inyaha xujun xuta ninku, tsjo incha kamaha at'aha kichjuxihin ni xi tít's'in ntjihí. ³² Juda ko Sila xi ta já profeta tse kinchjanjímiko xuta ninku. B'a ts'in kisakú nga'yuhun ra já nts'eé ko ndjá tsinchajin ni xi kis'ejihin.

³³ Já xi incha tsichu nanki Antiokia ts'andaya jaha yo, as'ai incha kik'óya ngáha nanki Jerusalen. Nda ts'in incha kits'inkjihí já nts'eé. ³⁴ Tunga y'ejnahá Sila yo. ³⁵ Pablo ko Bernabe ta y'entu Antiokia nga tsakúya éhen Ntjaná ko y'enjímí én nda tsuhu Jesucristo. Nkjin já nts'eé xi b'a ta incha kits'in.

B'i ts'in incha kits'in ngabihí xinkjín Pablo ko Bernabe

³⁶ J'a nistjiun, as'ai Pablo b'i kitsúhu Bernabe:

—Tankihintsubek'áan já nts'eé xi tjintu má nga y'enjímía én nda tsuhu Nda Ntjaná tu xi chahaná nkú ts'in tjintu.

³⁷ Mjehé Bernabe nga ngjuaiko Jua xi ta 'mi ya Marco. ³⁸ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga najmi nda tjin tsa ngjuaiko nda xi kits'in nga maha ante Panfilia, nda xi najmi kits'innđuúúko xáha nga tjuhun. ³⁹ Kits'in ngabihí xinkjín, at'aha kits'instituto. Kui nga Bernabe ngjikoho Marco xjo Chipre. Niyá ntá incha kits'in. ⁴⁰ Máha Pablo, Sila ngjiko. Incha tsitju nk'ie nga já nts'eé kits'inkjas'ehen aya ntsja Ntjaná. ⁴¹ As'ai incha j'a ante Siria ko ante Cilicia. Kitsjáha nga'yuhun xuta ninku xi tjin yo.

16

B'i ts'in kitsjennkíhi Timoteo Pablo

¹ As'ai tsichu Pablo nanki Derbe ko nanki Listra. Yo kisakúhu nku nda xi tjenki Jesucristo xi 'mi Timoteo. Naaha Timoteo ntje judio tjehen ra ko s'ejihin Ntjaná, tunga nda griegohó na'mihí. ² Já nts'eé xi tjintu Listra ko Iconio nda ts'in incha kinchjanjímíyaha Timoteo. ³ As'ai b'a kitsú Pablo nga Timoteo tsjénko ko kits'ihin ni circuncision, tu xi najmi ch'on kamaha ra xuta judio xi tjintu ante xu'bo. At'aha ngayjee xuta be nga ntje griego tjehen ra na'mihí Timoteo.

⁴ Xki ante má nga j'a kitsúyaha xuta ninku ni xi y'enda já postru ko jácháha ninku Jerusalen, tu xi ts'jintjusuhun. ⁵ Kui b'a maha, xuta ninku 'yún kama 'yún tak'uhun Ntjaná ko xki nistjin 'yún incha kama nkjin.

B'i ts'in ngji Pablo ante Macedonia

⁶ J'a niyá Pablo ko já xi tjenko nanki xi tjintujín ante Frigia ko ante Galacia, at'aha Espiritu Santo najmi kitsjantehe nga k'úenjímí éhen Ntjaná nanki xi tjin ante Asia. ⁷ Nk'ie nga tsichu tiña nanki Misja, mjehé jóo kjuas'en ante Bitinja, tunga najmi kitsjantehe ra Espirituhu Jesu. ⁸ Kui nga tu j'a niyáhá ni nanki Misja nga incha ngji nanki Troa.

⁹ Nk'ie nga jyuun xi nkúhu tsa nchini kik'ajihí Pablo nga kama chjihí nku nda xi nibáha Macedonia xi kabasinjna ndju. "Nibái ante Macedonia ko

tisjnkoni", kitsúhu. ¹⁰ Nk'ie nga kama chjihí Pablo niu, tjen'yún y'enda ní yjoni tu xi kuankihinni ante Macedonia. At'aha b'a tsixín nga Ntjaná tinchjani tu xi k'úenijmihí rí én nda tsuhu Jesucristo xuta xi tjin yo.

B'i ts'in incha tsichu Pablo ko Sila nanki Filipino

¹¹ Tsitjuí nanki Troa ko nkuhú nga tsankihinni xjo xi 'mi Samotracia. Nistjin xi ma ndyjuun tsichii nanki Neapoli. ¹² Yo tsitjuhuúni nga tsankiin Filipino. Nanki k'akuhu ante Macedonia niu, má nga tjintu nkjin xuta Roma. Chuba nistjin kamaní yo.

¹³ Nku xuatu tsitjuí ajin nantjo ko tsankiin tiña má f'a ntáje nga tsank-inchisjái ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntjaná. Tintsubai yo nga tsixinyaihi éhen Ntjaná jminchjín xi kama ñjakú. ¹⁴ As'ai nku tachjuún xi benkjún Ntjaná xi 'mi Lidia, xi nanki Tiatira nibáha ko najyun kuan batéña, nk'ie nga tibasínju, Ntjaná kits'ínko animaha tu xi 'yún nda ts'in ts'ínsihin ra ni xi tinchja Pablo. ¹⁵ Kisatentá tachjuún ko xuta xi tjintu ni'yaha. As'ai b'i kitsúni:

—Tsa b'a tibixiún nga s'ejin kjuaxina Ntjaná, nibá n'ekj'áiyo ni'yana.

Kits'in kju'a'yúhunní nga kuintsubai ni'yaha.

B'i ts'in incha ngihi nubayá Pablo ko Sila

¹⁶ Ni xi kama nk'ie nga tibankin ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntjaná, kisatéjin nku takjin musu xi tjñajihin ntjo xi maha basejin ni xi 'ma tjña. Ts'in ngana nkjún toon já ntjahá nga b'éjña chji ni xi basejin. ¹⁷ B'i kitsúni nk'ie nga kitsjennkini ko kikjintáya tjennkini:

—Kui jmii xi ts'inxát'aha Ntjaná xi tjña nk'a ján. Tibakú niyánu xi nkú ts'in k'uankihinu.

¹⁸ Nkjin nistjin tu nku b'ahá kits'in. Tu chahán kama stihí Pablo, kits'ínk'ótjija ko b'a kitsúhu ndaninda xi tjñajihin takjin:

—Ngajoho Jesucristo b'a tixihin nga tjjujihin takjin.

Ta kuihi chubo tsitjujihin takjin ndanindo. ¹⁹ Nk'ie nga kkie já ntjahá takjin nga najmi ta kama ts'in nganaha toon, jakj'ánijé Pablo ko Sila. Ngijko kju'a'yún ajin nantjo. Nginkun já tjixóo incha ngijko. ²⁰ Nk'ie nga incha tsichuko jóo nginkun já jue, b'i incha kitsú:

—Já xi ntje judio tjeheñ ra jái. Xutaná tjincha ts'imdyajihin. ²¹ Ni xi najmi ma ná n'ekjáihin ko ta ndaha najmi ma n'eé tjincha bakúya, at'aha já Romahá ñá.

²² As'ai ko xuta nkjiun ngi kontraha Pablo ko Sila. B'a incha kitsú já jue nga n'esje najyun ndjuhu jóo ko nga yá s'ehé ra. ²³ Askahan nga ja kingjáha nkjin niyá, kits'ínkjas'en nubayóo ko b'a kitsúhu nda xi basehe nubayóo nga 'yún kúnnta jóo. ²⁴ Nk'ie nga b'a kik'ihin ndo, ngijko jóo. Kits'ínkjas'en má nga 'yún ndjáha nubayóo ko y'ékj'á'yún tsjantsjan sjai jóo.

B'i ts'in incha kama ndaihi Pablo ko Sila nubayóo

²⁵ Tunga nkú ra ma nga masen nistjen, Pablo ko Sila tjincha nchjako Ntjaná ko tjincha sehe Ntjaná. Já nubayá xingisoó tjincha basínju nga b'a tjincha ts'in. ²⁶ Tu nkuhú chón xi tu xí 'yúhún kama. Xí y'etsujneyáha santaha má tjiyanji nubayóo. Tjen'yún tsix'ahá ngayjee ankjuá nubayóo ko tsixuntu ngayjee n'úkicha xi tjintukj'áha já nubayóo.

²⁷ Nk'ie nga j'áha nda xi basehe nubayóo ko kkie nga tjen tixa ankjuá nubayóo, as'ai ts'asje kichaha xi má nga mjehe ts'ínk'ien yjoho. At'aha b'a

kitsú nga kits'innkjink'un nk'ie nga ja kabitju já núbayóo. ²⁸ Tunga b'ihí kitsú Pabló nga kíkjintáya:

—Najmi tu n'e'uihin yjohi. Tintsuba tente ní ei.

²⁹ As'ai tsanki nd'í ndo ko kitsa jas'en ayoo. Ixi t'ib'atsé nkjúhún nga tsasinkunch'int'aha Pabló ko Sila. ³⁰ Kik'onsje ko b'i kitsúhu:

—Jun já ntia, ¿mí ni xi t'ihin nga ts'ian tu xi k'uankihina?

³¹ B'i incha kitsú jóo:

—N'e s'ejin Nda Ntiana Jesucristo. B'a ts'in k'uankihini ji ko xuta xi tjintu ni'yahi.

³² Y'enijmíhi éhen Ntiana ndo ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha. ³³ Ta kuihi chubo nga jyuun tsanéjnu ndo má uhun Pabló ko Sila. Ko kisaténtá ndo ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha. ³⁴ Ngjiko ni'yaha ko kits'inkjen ko tsjo kik'ientuhu ngayjee nga kis'ejihin Ntiana.

³⁵ Nk'ie nga ja kama seen, kits'inkji já jue já xi b'a kuitsuhu nda xi basehe núbayóo nga ts'im ndaíhi Pabló ko Sila. ³⁶ Kitsúyaha ndo Pabló én xi j'aik'ihin nga b'i kitsúhu:

—Ja kuats'in nibá én já jue nga k'uasjé'anuu. Kui nga titjusjehenu nd'ai ko kas'enuu kjuajyu nga n'oo niya.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú Pabló nga kinchjako já xi kits'in nibá já jue:

—Ta Roma ní t'ehenni. ¿Nkú ts'in nga kis'eheni nginkun xuta nga ndaha najmi titjun kin'ekokjuani, as'ai kin'ekjas'enni núbayá? ¿Á nd'ai mjehe ra k'onsje 'mahani? ¡Najmi kama ni xi tincha tsu! Kui ní kanibák'osjeni.

³⁸ Kik'óya ngáha jóo ko j'ai tsúyaha já jue ni xi kitsú Pabló. As'ai incha kitsankjún já jue nk'ie nga incha kint'é nga já Roma niu. ³⁹ Kui nga incha j'aik'ihin ra kjuan'endyjat'a. Kik'onsje ko tsankihí nga incha kuitjuin nantio.

⁴⁰ Nk'ie nga ja tsitju'a Pabló ko Sila núbayóo, ngji ni'yaha Lidia. Askahan nga ja kamaha nga kieke já nts'eé ko kitsjáha nga yuhun, incha ngji ngáha.

17

B'i ts'in ja ma kichjubéhe Pabló ko Sila nanki Tesalonika

¹ J'a Pabló ko já xi t'jenko nanki Amfipoli ko nanki Apolonia. As'ai incha tsichu nanki Tesalonika má t'ijnaha nku ni'ya sinagoga xuta judio. ² Xi nkú ts'in nkaha Pabló jas'en yo jan xuatu t'ihin nga kinchjanijmíyakoho xuta ni xi t'it'a xujun éhen Ntiana. ³ Kitsúyaha xuta ko y'éjna chjihí nga t'ihin nga un skuehe xi kits'in nibá Ntiana ko nga k'ujaya ngáha ra ngabayoo. B'i kitsúhu jóo:

—Jesu xi t'ib'enijmínuu nd'ai, kui xi kits'in nibá Ntiana ngajoho.

⁴ K'ua xuta xi ntje judio t'jehen ra kis'ejihin ko incha kamako Pabló ko Sila. Ko b'a ta incha kits'in nkjin nkjún xuta griego xi benkjún Ntiana ko nkjin jmínchjín xi benkjúhun naxinantóo.

⁵ As'ai kama xintak'un xuta judio xi najmi s'ejihin. Incha tsinchá'a k'ua já ts'e ch'onk'un ko kinchja njaha xuta nkjiun. Xaáhan kits'in xuta. As'ai incha j'ai kjan ni'yaha Jason nga tsangisjai Pabló ko Sila tu xi k'onsjehe ko ts'inkjas'ehen ra xuta nkjiun. ⁶ Nk'ie nga najmi kisakúhu Pabló ko Sila, incha ngjiko kjuayún nginkun já t'ixóo Jason ko k'ua já nts'eé xi tjintu yo. B'i incha kitsú nga incha kíkjintáya:

—Já xi tít's'inn dyajihin ngayjee xuta asuntee ta ko ei ja incha j'ai. ⁷ Jason kits'inkjáihin jóo ni'yaha. Ngayjee jóo tifi kontraha kjuatéxumaha nda útjun k'aku Cesar ko b'a tüncha tsu nga tijná sa kj'ai nda rej xi 'mi Jesu.

⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bj xuta nkjiun ko já tjóó, xaáhan incha kits'in. ⁹ Askahan nk'ie nga y'échjintjai yjoho Jason ko já xingisoo, kin'e ndai ngáha ra.

B'i incha kits'in Pablo ko Sila nanki Berea

¹⁰ As'ai já nts'eé tjen'yún kits'inkjihí Pablo ko Sila nga jyuun nanki Berea. Nk'ie nga tsichu yo, jas'en ni'ya sinagogaha xuta judio. ¹¹ Xuta judio xu'bj 'yún nda sa animaha nga xi tjin nanki Tesalonika ko tsjo ts'in kits'inkjáihin én xi kinchja Pablo. Xki nistjin incha kits'inya xujun éhen Ntjaná tu xi incha skuehe tsa kjuaxi ni xi ts'enijmíhi. ¹² Kui b'a maha, nkjin xuta xi ntje judio tjehen ra xi kis'ejihin én xi y'a Pablo. Ajihin xuta xi nchja griego ta kis'ejihin nkjin jmínchjin xi benkjúhun xuta ko nkjin já.

¹³ Tunga nk'iehe nga kint'é xuta judio xi tjin nanki Tesalonika nga nanki Berea ta tib'enijmí Pablo éhen Ntjaná, incha j'ai yo ko ta tsinchákjahan xuta. ¹⁴ As'ai kitsa kits'inkjihí já nts'eé Pablo andai ntáchak'uun. Tunga y'entuhú sa Berea Sila ko Timoteo. ¹⁵ Já xi tsasín niyáha Pablo ngjikoho santaha nanki Atena. As'ai kik'óya ngáha nga ja kits'inkjáihin én xi kits'ink'at'aha Pablo, xi kuitsuyaha Sila ko Timoteo nga tjihin nga kitsa ngjuai tjennkihi.

B'i ts'in y'enijmí Pablo nanki Atena

¹⁶ Nk'ie nga tikuyá Pablo nanki Atena nga kuichú Sila ko Timoteo, kama stihí nga kikié nga tjin nkjún ntia xi ts'innda xuta yo. ¹⁷ Kui b'a maha, aya ni'ya sinagoga kinchjanijmíko xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntjaná, ko xki nistjin kinchjanijmíko xi kisatekjá niyátée. ¹⁸ As'ai kinchjako Pablo k'ua já nkjink'un xi 'mi já epicureo ko k'ua xi 'mi já estoico. K'ua b'i incha kitsú:

—¿Nkú títu ndai nk'ie nga b'a nkjún ts'in tinchja?

Kj'ai ngá b'i incha kitsú:

—Kj'ai ra ntjaha tib'éjña chji.

B'a incha kitsú jóo at'aha én nda tsuhu Jesu ko nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo y'enijmí Pablo. ¹⁹ As'ai incha ngjikoho jóo ante xi 'mi Areopago ko b'i kitsúhu:

—¿A kama ko jin chai mí ni tsetsehe xi tib'enijmí? ²⁰ At'aha tichubai ni xi najmi kjeé nu'yái. Kui nga mjeheni cháhaní nkú tsuhu ra niu.

²¹ B'a incha kitsú at'aha ngayjee xuta nanki Atena ko xuta xi xin nankihí xi tjin tu yo incha tsjoho nga kuinchjanijmíyaha ko a ra kuasínfjuhu nku kjuankjink'un tsetse. ²² As'ai tsasinjña ndju Pablo kamasehen já xi kama njakú Areopago ko b'i kitsúhu:

—Jun já Atena, mankinna nga jun xi 'yún yankjún ntia xi tjin asuntee.

²³ At'aha nk'ie nga tsú'ba ajin nankinuu, kikié nga nkjin maha ntia xi yankjún. Ko ta kikié nku nachan chje má nga b'i ts'in tjit'a: "Ntia xi najmi yaha." Kui b'a maha, Ntia xi yankjún nga najmi yo, kui xi tib'enijmínu.

²⁴ Ntia xi kits'innda asuntee ko ngayjee ni xi tjihin, xi batéxumaha nk'a ján ko t'anankiu, najmi ninku xi xuta ts'innda b'ejñaya. ²⁵ Najmi machjéhen tsa xuta kuasinkoho. Najmi chumi nihi xi machjéhen. At'aha kui xi tsjáná nistjin ko tsjáná ntjo ko ngayjee ni xi tjiná. ²⁶ Kui xi nkuhú ntje kits'inndaha ngayjee xuta xi tjin nga ngúsuhun asuntee. Y'éjña nga nkjé ko má nga k'úéntu nga nkúnkú.

²⁷ B'a kits'in tu xi ngayjee xuta kuangisjahi Ntjaná, tsa tu ahá ni sakúhu nga kuangisjai. B'a tjín kjáihin nga najmi kjin tjínaná Ntjaná nga nkúnkáá. ²⁸ At'aha Ntjaná tintsuba tík'uhunná, tinimaá ko tjínná nístjin, xi nkú nga ta kitsú k'ua já nkjink'un xi tjín ajinnuu: "Ntíhi ní Ntjaná ñá."

²⁹ Kui b'a maha, tsa ntíhi Ntjaná ñá, najmi tjíhin nga n'enkjíntak'aán tsa b'a tjín Ntjaná xi nkú joyaha sénnístjin xi kamandakoho toonsine ko tsa toontaba ko tsa ndjio. Kui niu xi ts'ínnda xuta. Xi nkú ts'in maha ko xi nkú ts'in ts'ínkjink'un, b'a incha ts'ínk'ié.

³⁰ Ntjaná najmi kits'in kuenta ni xi kits'in xuta nístjin nk'ie, at'aha najmi kjee behe xuta. Tunga nd'ai tu má xi tjeheén ni nga tjintu xuta Ntjaná b'a títuhú nga ngjuáikj'áha ra anímaha ngayjee. ³¹ At'aha Ntjaná ja tjíhaha nístjin nga naxu kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta. Nda xi Ntjaná kitsjá xáha nga b'a ts'ín, kui xi b'a ts'ín. Kits'ínkj'áya ngáha ra ngabayoo nda xu'bo. B'a ts'in tsakúchjiji ra ngayjee xuta nga kjuaxi niu.

³² Nk'ie nga kint'é jóo nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, tjín xi tsajniehe Pablo. Tunga k'uahá xi b'í kitsú:

—Mjení kuinú'yái ni xu'bi kj'ai nístjin ngáha.

³³ As'ai tsitju yo Pablo. ³⁴ Tunga k'uahá xi kis'ejihin ko kamakoho. Kis'ejihin nda xi 'mi Dionisio, xi ta ma ñjakúko jóo ante xi 'mi Areopago, ko nku tachjuún xi 'mi Damarí ko kj'ai sa.

18

B'í kits'in Pablo nanki Corinto

¹ As'ai tsitju Pablo Atena ko ngji nanki Corinto. ² Yo kisakúhu nku nda judio xi 'mi Akilá xi kitsinjín ante Ponto, ko Priscila xi chjuúhun maha. Kui xi as'ai incha nibahá ante Italia, at'aha Claudio xi nda tíjún k'aku Roma b'a kitsú nga tjíhin nga kuitju nanki Roma ngayjee xuta xi ntje judio tjeheén ra. As'ai Pablo ngjisehe jóo ³ ko y'ejñajihin. Kits'ínxáko nga kits'ínnda ni'ya najyunte, at'aha ta kuihi xá xi maha jóo. ⁴ Xki xuatú ngji nchjako Pablo xuta ni'ya sinagoga. Y'éña chjihí xuta xi ntje judio tjeheén ra ko xi ante Grecia y'aha ra nga kjuaxi ni xi tinchja.

⁵ Nk'ie nga tsitju Sila ko Timoteo ante Macedonia ko tsichu nanki Corinto, tu nku y'énjímihí Pablo éhen Ntjaná ko y'éña chjihí xuta xi ntje judio tjeheén ra nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná. ⁶ Tunga xuta judio ngji kontraha Pablo ko ch'on kitsúhu. Kui nga y'étsujnehe najyuhun Pablo ko b'í kitsúhu jóo:

—Jun katjinéngu ngabayanuu. Najmi an ngjuainéna. Nd'ai k'uatuts'ihin nga kfínsehe xi najmi ntje Israel tjeheén ra.

⁷ As'ai tsitju yo ko ngji ni'yaha nku nda xi 'mi Ticio Justo xi benkjún Ntjaná. Kui xi tiña ni'yaha sjíña ni'ya sinagoga. ⁸ As'ai nda xi 'mi Crispo xi nda k'akúhu xuta sinagoga ko ngayjee xuta xinkjín kis'ejihin Nda Ntjaná. Ko ta nkjin xuta Corinto kis'ejihin ko ksaténtá nk'ie nga kint'é ni xi t'énjímí Pablo.

⁹ As'ai Nda Ntjaná kinchjakoho Pablo nga nístjen xi nkúhu tsa nchini kik'áihí. B'í kik'ihin:

—Najmi tu binkjuin. T'enjímí sahani éen. Najmi tu b'echjái tsu'bai.

¹⁰ At'aha an tíjñakoho. Najmi ch'a kamaha ts'ín'uhin. At'aha nkjin xuta tjínna nanki xu'bi xi s'ejihin an.

¹¹ Yo y'éña Pablo nku nú masen tjíhin nga tsakúya ajihin xuta Corinto éhen Ntjaná.

¹² Tunga nk'ie nga tjíhín xá ndá Galion ante Akaya, nkúhú kits'in yjohó xutá xi ntje judio tjeheh rá nga ngji kontrahá Pablo. Incha ngjikoho má ts'ínkokjua xutá Galion ¹³ kó b'í incha kitsú:

—Kui ndai tífi kontrahá kjuatéxumani, at'ahá k'ái ts'in túbakúyahá xutá nga tjíhín nga chankjún Ntíani.

¹⁴ Nk'ie nga ja kuinchá Pablo, tú tjuhún Galion kinchájako xutá judio nga b'í kitsúhu:

—Jun xutá judio, tsa tjín má tsangane ndai kó tsa mí ni ch'on tjíhín xi kits'in, tjíhín nga ts'intenta kó kuasinñjúnúu. ¹⁵ Tunga ni xu'bj kjuatéxumanúu kó k'ái sa ni xi manuu y'ahá rá nií. Kui nga t'enda subahanu niú. Najmi mjena ts'ihín kjuá ni xu'bj.

¹⁶ As'ai kik'onsje jóo natsihín ante má nga ts'ínkokjua xutá ndo. ¹⁷ As'ai ngayjee xutá jak'á Sostene xi ndá k'akúhu xutá sinagoga kó tá yohó y'éhe ndo. Tunga ndaha najmi kits'ínsihín Galion ni xi kamoó.

B'í ts'in kik'óya ngáha Pablo nanki Antiokiá

¹⁸ Nkjin nístjin ts'andaya yó Pablo. As'ai kitsubakjá já nts'eé at'ahá ja tífi ante Sirjá. Nk'ie nga tsichu nanki Cencrea nga kits'in niyá, j'ájnu kaha yjohó at'ahá ja títs'intjusun nku ni xi kits'ínkie Ntíaná. As'ai jak'á nku tsutsu kó ngji ante Sirjá nga tjenkó ts'ihín Akilá kó Priscilá.

¹⁹ Nk'ie nga incha tsichu nanki Efeso, yó incha kits'in ngabihí xinkjín. Kama kinchjanímíko Pablo xutá judio ni'ya sinagoga. ²⁰ As'ai tjín xi tsankihí nga nkjin nístjin k'úéjña yó, tunga najmi kits'in yuhú Pablo. ²¹ B'í kitsú:

—Tífi. Tsa Ntíaná b'a kuítsu, kjuáise ngáhanuu.

As'ai jak'á nku tsutsu xi tsitju Efeso. ²² Nk'ie nga tsichu nanki Cesarea, ngjikjaniñahá xutá nínku kó as'ai ngji nanki Antiokiá. ²³ Askahan nga ja ts'andayahá chuba nístjin yó, tsitju nga j'a xki nanki xi tjín ante Galaciá kó ante Frigía. Kitsjá nga'yúhun ngayjee xutá xi yjankihí Jesu xi nkú ts'in ndjá kúncha nginkun Ntíaná.

B'í ts'in y'énimí Apolo éhen Ntíaná

²⁴ As'ai tsichu nanki Efeso nku ndá judio xi 'mi Apolo xi kitsin nanki Alejandriá. Tsjo ts'in b'énimí ndo kó 'yún be xujun éhen Ntíaná. ²⁵ Tsangiya ni xi tsakúya Ndá Ntíaná Jesu kó ngayjehe k'un y'énimíhí xutá. Tsakúya sisin yáha Jesu, tunga najmi 'yúhún mankjihín á saténtáha xutá. Tú xi nkúhú ts'in tsaténtá xutá Jua be. ²⁶ Ndjá y'énimí ndo ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kint'é Akilá kó Priscilá ni xi y'énimí, ngjiko t'axín kó kitsúya sisihín xi nkú ts'in mjehe Ntíaná nga k'úéntu xutá.

²⁷ Nk'ie nga kama mjehe Apolo nga ngjuai ante Akaya, já nts'eé xi tjín Efeso tsasinko. Kits'inndaha nku xujun xutá ni'yakuyáha Jesu xi tjín Akaya tú xi nda ts'in ts'ínkjáihín rá. Nk'ie nga tsichu Apolo yó, tsasinko nkjún xutá xi ja s'ejihín Jesu tú ngat'ahá kjuandaha Ntíaná. ²⁸ At'ahá nginkun ngayjee xutá ndjá tsakúya nga najmi kjuaxi ni xi bakúya xutá judio. Tsakúya ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná. B'a ts'in y'éjña chjihí nga Jesu xi kits'in nibá Ntíaná.

19

B'í kits'in Pablo nanki Efeso

¹ Nk'ie nga tjíña Apolo nanki Corinto, Pablo j'ajin asunntu tjenki xi tjín ante Asia kó tsichu nanki Efeso. Yó kisakúhu k'ua xutá xi yjankihí Jesu. As'ai b'í kitsúhu jóo:

2—¿A kin'ekjohoon Espiritu Santo nk'ie nga kis'ejinnu Jesu?

B'i incha kitsú jóo:

—Ndahachí najmi kjee nu'yái tsa tjin Espiritu Santo.

3—¿Nkú n'e kisantotó? —kitsú Pablo.

—Xi nkú ts'in tsaténtá Jua —incha kitsú.

4 B'i kitsú Pablo:

—Xuta xi ngikj'áha ra animaha tsaténtá Jua, tunga b'ahá kitsúhu nga tjihin nga s'ejihin xi k'uaí askahan nga kui. Jesu, kui xi askahan j'ai.

5 Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bj, as'ai kisanténtá nga kits'inkjáihin Jesu. 6 Nk'ie nga kingjénne ntsja Pablo jóo, j'aitsejihin ra Espiritu Santo ko k'ái k'ái éhen incha kinchja ko Ntjaná kitsjáha én xi kinchja. 7 Ma ra te jo jáx'in xi b'i incha kamat'ain.

8 Jan ra sá kamaha Pablo nga ngji ni'ya sinagoga ko ndjá kinchjako xuta. Kitsúyahá ko y'éjña chijihí nkú tjihin ra nga batéxuma Ntjaná. 9 Tunga k'uaá xi ndjá kits'in animaha. Najmi kits'inkjáihin nga s'ejihin ni xi titsu Pablo. Nginkun ngayjee xuta tu ch'ohón ts'in incha kinchjane xuta xi s'ejihin Jesu. Kui nga ngji t'axíhin Pablo. Má nga bakúya nda xi 'mi Tiranó ngjiko xuta xi yjankihí Jesu. Yo tsakúyaha xuta xki nistjin. 10 Jo nú kamaha nga b'a kits'in. Kint'é éhen Ntjaná ngayjee xuta xi tjin ante Asja, xi judio ko xi griego.

11 Ntjaná kitsjáha nga'yún Pablo xi má nga kits'in kjuankjún xi i. 12 Santaha xuta ngjiko pañu ko najyun xi kits'inko Pablo. Kui xi j'aikoho xuta uhun. As'ai kamanda ko tsitjujihin jánindo.

13 Ta kikjatsú'ba yo k'ua já judio xi b'ema xki ante ko m'osje jánindo. Kui xi incha kama k'un kits'inchjén nga'yúhun Nda Ntjaná Jesu. B'i incha kitsúhu jánindo:

—Ngajoho Jesu xi tib'énijmí Pablo b'a tí'mijhi nga titjujiun yo.

14 Yatu jáha nda na'mi k'aku judio xi 'mi Esceba b'a incha kits'in. 15 Tunga kinchjáha ndanindo nga b'i kitsúhu jóo:

—Be Jesu ko ta be Pablo, tunga, zyaha jun?

16 As'ai nda xi tínjajihin ndanindo jakj'á já xi yatuu. Kikjanko ko kits'in nghaná. As'ai tsanka jóo nga kama uhun. Xi kjintustíhí nga incha tsitju ni'yaha ndo. 17 Ngayjee xuta xi tjin Efeso, xi judio ko xi griego, kint'é ni xi kamo. Incha kitsankjún ngayjee ko b'a incha kitsú nga tjihin kjuachánka Nda Ntjaná Jesu.

18 Nkjin xi kis'ejihin Jesu incha j'ai tsúya nginkun xuta xingiso ko ch'onk'un xi incha kits'in nk'ie. 19 Xi incha kits'in tje j'aiko xujun tjehe ko kis'etí xujun nginkun ngayjee xuta. Nk'ie nga kin'eshehe xki xujun xi kis'etí, cháte ra mij toontaba kama chjihí xujun. 20 B'a ts'in 'yún ngji tse ko ngji ndju éhen Ntjaná.

21 Askahan b'a kitsú kjuankjintak'uhun Pablo nga nguaj nanki xi tjin ante Macedonja ko ante Akaya ko as'ai ts'in n'yá nga nguaj santaha nanki Jerusalen. B'i kitsú:

—Askahan nga kuicha yo, tjihin nga ta kfián nanki Roma.

22 As'ai kits'inkji Macedonja Timoteo ko Erasto, já xi incha basinkoho. Ko máha kui, y'éjña sa chuba nistjin Asja.

B'i ts'in ngji kontraha xuta Efeso ni xi tsakúya Pablo

23 Kui nistjiun xuta xi yjankihí Jesu nanki Efeso nku kjuasti j'ajin. 24 Nku nda xi 'mi Demetrijo xi ts'innda ninku toontaba xi. B'a ts'ink'iéntu ninku xi ts'innda xi nkúhu ninkuhu ntja Artemisa. Kui nistjiun já xi kui xáha ts'in 'yún

ts'in ngana ʔoon. ²⁵ Demetrijo kinchja ñjakúhu já xi ts'inxát'ahá ko já xi ta kui xáha ts'in. B'i kitsúhu jóo:

—Jun já, yo nga b'éjñaná ʔoon xá xu'bi. ²⁶ Tunga tyanú ko tnu'yo ni xi tits'in Pablo ei Efeso ko santaha tu má nankihí ni xi tjin ante Asia. B'a titsu nga ntja xi ts'innda xuta najmi ntja. Nkjin xuta ja incha kits'inkjáihin ni xi tibakúya ndo ko incha kits'ink'ontjaiya kjuankjintak'uhun. ²⁷ Najmi tu suba xána tits'inkji kinte. Ta tits'in nga nku ni xi najmi ta chumi ni chjih ra kama ninkuhú ntja chánka Artemisa. Najmi ta chanjúhun kjuachánkaha ntja xu'bi, ntja xi benkjúnyje xuta xi tjin ante Asia ko nga ngúsuhun asuntee.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é jóo niu, tu xi incha kama kjahán ra. B'i incha kitsú nga kikjintáya:

—;Chánkahá Artemisa, ntjaha xuta Efeso!

²⁹ As'ai xuta ndaha najmi be mí nihi xi ts'in. Nkúhú kik'a xinkjin nga ngjik'á Gayo ko Aristarko, kui xi já Macedonia xi tjenko Pablo. Incha kikjebéfe nga ngjikó ante má ma ñjakú xuta nantja. ³⁰ Mjehe Pablo nga nguaisehe xuta xi kama ñjakú yo, tunga najmi kitsjántehé ra xuta xi yjanki Jesu. ³¹ Ko ta já k'aku xi tjin ante Asia xi nda nchjako Pablo incha kits'inkjihí én nga tsankihí nga najmi tu nguai ante má nga kama ñjakú xuta.

³² B'i ngán incha kinchja xuta nga xaáhan incha kits'in. Ko santaha nkjin nkjún xi najmi be á yo kama ñjakúhu. ³³ As'ai tjin xi jak'áha Alejandro. Xuta xi ntje judio tjeheh ra kitsuniñaha ndo nginkun ngayjee xuta. Kingén nk'a ntsja Alejandro nga tsanki nga nguén jyu xuta tu xi kunchjantjaihi xuta judio. ³⁴ Tunga nk'ie nga kiekie xuta nga ta nda judio niu, nkúhú kits'in ntaha nga b'i incha kitsú nga kikjintáya nkú ra ma tsa jo ora:

—;Chánkahá Artemisa, ntjaha xuta Efeso!

³⁵ As'ai nda xi ts'inxát'ahá já k'aku kamaha kits'ink'íeyu xuta nkjiun. B'i kitsú:

—Jun já Efeso, ngayjee xuta be nga nankiná Efeso kunntá ninkuhú ntja chánka Artemisa ko sénnistjihin xi nibaha nk'a ján nga ja'aikijne ei. ³⁶ Tijná chji chji ni xu'bi. Kui nga tjenjyúhunu ko n'enkjintak'un ni xi n'oo. ³⁷ At'ahá já xi kaf'áikoo ei najmi ni xi tijncha ninku jak'á ndy'é ko ta ndaha najmi ch'on titsu ntja ts'añá.

³⁸ Tsa Demetrijo ko já xi ts'inxáko tjinkohó kjuá xuta xi kj'ai, tjin já jue ko tjin já tjixá. Yo kats'inkokjuá xinkjin. ³⁹ Ko tsa tjin sa kj'ai ni xi mjenuu, nk'ie nga ma ñja já tjixó s'enda niu. ⁴⁰ At'ahá kama sat'éjeneé ngat'ahá ni xi kama nd'ai, nga xaáhan tín'eé. Tsa chasjaiyaná ngat'ahá niu, najmi yaá nkú kuixiaán.

⁴¹ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, kits'inkji ngáha ni'yahá xuta xi kama ñjakú yo.

20

B'i kama nk'ie nga j'a Pablo ante Macedonia ko ante Grecia

¹ Askahan nga ja kis'eyú xuta nkjiun, Pablo kinchja ñjaha xuta xi yjankihí Jesu ko kitsjá nga'yúhun. As'ai tsitju nga ngji Macedonia. ² Xki nanki xi tjin ante Macedonia ja ko 'yún kitsjá nga'yúhun xuta ninku nga kinchjako. Askahan tsichu Grecia. ³ Jan sá kamaha nga y'ejna yo. Nk'ie nga ja kuakj'á tsutsu xi nguaiikohó ante Siria, tu kint'éhé én nga já judio ja y'éndako xinkjin nga ts'in'uhun. Kui nga ta ante Macedonia ngji ngáha.

⁴ Kui já xu'bi xi kitsjennkihí Pablo: Sopater xi Berea nibáha xi ntihí Pirro maha, Aristarco ko Segundo xi Tesalonika incha nibáha, Gayo xi Derbe

nibáha, Timoteo, Tikjco ko Trofimo xi Asja incha nibáha. ⁵ Incha ngji tíjzun jái ko nanki Troa kikuyáni. ⁶ Jin bi askahan nga j'a s'í nk'ie nga chine ninkuan xi najmi tjihin na'yu san, tsitjas'ein nku tsutsu ko tsitjuj Filipino. Njstjin xi ma uhun tsichu tjennkii jóo Troa. Yo ts'andayani yatu njstjin.

B'i kama nk'ie nga j'ai Pablo nanki Troa

⁷ Nk'ie nga tibat'atuts'ihin tuntjóo kama njakúti tu xi chineheni niñu. As'ai Pablo tsakúyaha xuto, at'aha njstjin xi ma ndyjuun ngjuaj ngáha. Tu nku ngjindjukohó éen santaha nkúhu nga masen njstjen. ⁸ Chun ndzjen ndzjen yo, at'aha nkjin maha nd'í seti xi tjin nk'a ni'ya xi má nga kama njakúti.

⁹ Tu nkuhú ndati xi 'mi Eutiko xi ankjua nk'oo kab'ejna stiu. Kui xi kis'efe nk'ie nga 'yún ngjindjuko Pablo éen. 'Yún nkjún kis'efe tjan. As'ai tsijenki. Ni'ya xi ma jahan niba nga tsijenki. Ja ka'me nga kichjusintjen. ¹⁰ As'ai tsitjujen Pablo ko ngjik'uhun. Kitsubakj'á ndatiu ko b'i kitsú:

—Najmi tu binkjun. Tijnhá ndo.

¹¹ As'ai ta ngji ts'indjuú ngáha éhen Pablo. Tsakjánya ninkuon, incha kikjine niñu ko ta ngjindjuhú ngáha nga tsakúyaha xuto santa nkúhu nga kama seen. As'ai ngji. ¹² Máha ndatiu, incha ngjiko tik'uhun xuta ni'yaha ko incha kisakú nga'yuhun ngat'aha ni xi kama.

B'i ts'in kits'in niyá Pablo tu xi kuichúhu nanki Mileto

¹³ Ja kamo. Jin tjen tsankinkohoni tsutsu nanki Ason, yo má nga chúyahi Pablo. B'a ts'in y'endakoni, at'aha mjehe nga niyá t'ananki ts'in. ¹⁴ Nk'ie nga kisakúni Pablo nanki Ason, as'ai jas'enkoní tsutsu ko tsankiin nanki Mitilene. ¹⁵ Tsitjuj nanki Mitilene ko njstjin xi ma ndyjuun tsitjai xjo Kio. Nk'ie nga kama ndyjuun tsitjandái nanki Samo, nku ante má bichú tsutsu. Kin'ekj'áiyai nanki Trogilio ko njstjin ma ndyjuun tsichij nanki Mileto. ¹⁶ B'a kin'ej at'aha Pablo mjehe kj'ua niyá nanki Efeso tu xi najmi k'uandayaha ra nanki xi tjin ante Asja. Kits'in xatíhi yjoho nga kuichú nanki Jerusalen, tsa tu ahá ni sakúhu nga k'úejña yo nk'ie nga kuítju S'í Pentecoste.

B'i ts'in kinchjako Pablo jácháha xuta ninku Efeso

¹⁷ Nk'ie nga tsichij nanki Mileto, kits'inkji én Pablo nga kinchjaha jácháha xuta ninku Efeso. ¹⁸ Nk'ie nga incha j'ai jóo, b'i kitsú Pablo:

—Yo xi nkú ts'in tsátejnain tehentenuu santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga jáa ei ante Asja. ¹⁹ Nimakjua ts'asjé yjoná nga kits'inxát'aha Ntjaná. Kikjinta nga un kikiena ni xi y'endat'áinna já judio. ²⁰ Tunga najmi kingjent'íhá ra nga y'enijmínu ni xi ts'e ngandanuu. Tsakuyánu niyátée ko xki ni'yanuu. ²¹ Y'ejna chjihí xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra nga tjihin nga ngjuajkj'áha ra animaha nginkun Ntjaná ko nga s'ejihin Nda Ntjaná Jesucristo.

²² Nga tint'e'éhen Espiritu Santo nd'ai tífa Jerusalen. Najmi be mí nihi xi kamat'an ján. ²³ Tunga xki ante má nga fia tsuya tíjuna Espiritu Santo tsa nubayá ko tsa kjuu'un tikuyána. ²⁴ Tunga najmi kjintahána tsa kuayá. Ngat'a ts'an najmi 'yún chjihí ra ni xu'bo. Tu nkuhú ni xi mjena. Mjena nga kuichúket'a tsjo tsjo ni xi tits'ian ko ts'indjaá xá xi kits'ána Nda Ntjaná Jesu, nga xinya sisian én nda tsuhu Jesu xi b'éjna chji kjuandaha Ntjaná.

²⁵ Be nd'ai nga najmi ta chahanú ngatento xi jáisenuu, jun xi y'enijmínu nkú ts'in batéxuma Ntjaná. ²⁶ Kui b'a maha, njstjin nd'ai tíxinyahanuu nga

najmi an y'anjiá tsa tjín xi ndyja. ²⁷ At'aha najmi chumi nihi xi y'ejná 'manuu. Ngayjee ni xi mjehe Ntjaná y'enijmínuu.

²⁸ 'Kui b'a maha, chúhun ruu yjonuu ko chúhun ngayjee xuta ninku. At'aha Espiritu Santo kitsjá xánuu nga jun xi chasoho xuta ninkuhú Ndá Ntjaná xi jnihí ts'atseko. ²⁹ At'aha be nga askahan nga kfián kj'uaíjinnuu já xi mjehe ts'ínndyja xuta ninku xi nkú ts'in chú kjoon ajihin chutsankó. ³⁰ Santaha ajinnuu s'e xi kuakúya ni xi najmi b'a tjín tu xi xuta ninku tsjémkihi ra. ³¹ Kui nga tintsuba ndahanu. N'ekj'áitsjon nga nistjin nistjen jan nú najmi kits'inkj'áíya nga ntánkán tsatendzjá nga kitsjanijáhanuu nga nkúnkú.

³² 'Nd'ái já nts'e, títs'inkjas'ennuu aya ntsja Ntjaná. Katasinkonuu én xi tínchja kjuandaha Ntjaná, kui éhen xi kamaha tsánuu nga'yún nginkun Ntjaná ko tsánuu ni xi ts'ínkjáihin ngayjee xuta xi tsichu ma je nginkun Ntjaná. ³³ Najmi kits'in mje toontabanuu ko tsa toonsinenuu ko ta ndaha najyunnuu. ³⁴ Jun yo xi nkú ts'in kits'inxá tu xi kisakúhuna ni xi kamachjéna ko ni xi kamachjéhen já xi kitsjenkóna. ³⁵ Tehente y'ejná chubayanuu nga tjihin nga n'exáá tu xi kuisinkohoná xuta xi najmi tjihin ni xi machjéhen. N'ekj'áitsjon éhen Ndá Ntjaná Jesu xi b'i títsu: "Xi tu tsjáhá ra ni xuta xi kj'ái, kui xi 'yún s'e saha kjuatsjo nga xi ts'ínkjáihin niu."

³⁶ Nk'ie nga ja kama nga b'a kitsú Pablo, tsasinkúnch'in nga kinchjako Ntjaná ko b'a ta incha kits'in jóo. ³⁷ Incha kikjintá ko kitsubakjá ko kikjexu'ba sáha Pablo. ³⁸ Yún incha kík'ie babaha jóo at'aha b'a kitsú nga najmi ta incha skuéhe Pablo. As'ai incha ngjisín niyá santaha má kjijña tsutsu xi ngjuaikoho.

21

B'i ts'in kits'in niyá Pablo nga ngji nanki Jerusalen

¹ Nk'ie nga y'entui já nts'eé xi tjín nanki Efeso, tsitjas'ein nku tsutsu. Tsankin naxui naxui xjo Cos. Nistjin xi ma ndyjuun tsichij xjo Roda ko askahan tsichij nanki Patara. ² Yo kisakúni kj'ái tsutsu xi tífi ante Fenicia. Tsitjas'ein ko tsankinkoi. ³ Kiyai xjo Chipre. Skjúhun tsitjai nga tsankiin ante Siria. As'ai tsichij nanki Tiro, at'aha yo tjihin nga chjújen chá xi y'a tsutsuu.

⁴ Kisakúni xuta xi yjankihí Jesu xi tjín yo. Yatu nistjin ts'andayaní. Kui xi b'a kitsúhu Pablo nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalen, at'aha Espiritu Santo tsakúchjihí ni xi kama. ⁵ Nk'ie nga j'a nistjin xi yatuu, tsitjuí yo ko incha ngjisín niyáni ngayjee jáx'in ko jminchjihin ko ntíhi santaha natsin nantjo. As'ai tsinchakúnch'iin andai ntáchak'uun ko kichubakoi Ntjaná. ⁶ As'ai b'i ngján kinubakjái xinki, jin tsitjas'ein tsutsuu ko kui incha kik'óya ngáha ni'yaha.

⁷ Nku tsutsu tsitjukoi Tiro ko tsankiin nanki Tolemaida. Kisuniñaihí já nts'eé xi tjín yo ko ts'andayaní nku nistjin. ⁸ Nistjin xi ma ndyjuun tsitjuí ko tsichij nanki Cesarea. As'ai tsankiin ni'yaha Felipe ko tintsubakoi. Felipe xi ta b'énijmí én nda tsuhú Jesu ko ta tjihin xá ajihin já yatu xi basinko já postru. ⁹ Ta tjintuhú nju istinchjín xunkú xi Ntjaná tsjáhá éhen.

¹⁰ Ja tjihin nkjin nistjin nga tintsubai yo nk'ie nga j'ai nku nda profeta xi 'mi Agabo xi nibaha ante Judea. ¹¹ J'aitsubek'únni, jak'á tjabaxín ndayáha Pablo ko y'é't'a'yúnkoho ntsja ko sjai. As'ai b'i kitsú:

—B'i títsu Espiritu Santo nga b'i ts'in k'uét'a'yúhun já judio xi tjín Jerusalen nda xi ts'e tjabaxín ndayái. Ts'ínkjás'en aya ntsja já xi najmi ntje Israel tjehen ra.

12 Nk'ie nga kinu'yái niu, b'a kik'ihin Pablo ko b'a ta kitsúhu xuta xi tjin yo, nga najmi tu nguai nanki Jerusalem. 13 As'ai b'a kitsú Pablo:

—¿Á tich'ihinu ko tin'e bahanú? Tjínkuhu k'an nga najmi tu nku nga s'et'a'yán. Ta tjínku níhi k'an nga santaha kuayá Jerusalem ngat'aha Ndtianá Jesu.

14 Nk'ie nga najmi kits'in yu Pablo ni xi tí'miihi, najmi b'a ta kik'in saha ri. —Katuma xi nkú ts'in mjehe Ndtianá —tu tsixihín sai.

15 Askahan y'endaj yjoni ko tsankiin nanki Jerusalem. 16 Kitsjennkíni k'ua já xi yjankihí Jesu xi tjin nanki Cesarea ko ngjikoni ni'yaha nku nda xi nibáha xjo Chipre xi 'mi Mnason xi ja nd'ai tjennkihí ra Jesu. Kui xi kitsjánteni nga kuintsúbai ni'yaha.

B'i ts'in kik'inyaha Pablo ni xi ts'in nga tsichu nanki Jerusalem

17 Nk'ie nga tsichí nanki Jerusalem, tsjo ts'in kits'ínkájánni já nts'eé.

18 Nistjin xi ma ndyjuun Pablo ko jin tsankintsubek'uin Santiago. Yo tjintu ngayjee jácháha xuta nínku nk'ie nga tsichí. 19 As'ai Pablo kikjaniháha jóo ko kitsúyaha nga nkúnku ni xi kits'in Ndtianá ajihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra nga kits'ínchjén xáha Pablo.

20 Nk'ie nga kint'é jóo niu, incha kits'intsjoho Ndtianá. As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ji nda nts'e, ja yai nga nkjin mií maha xuta judio xi s'ejihin Jesu ko ngayjee 'yún benkjún kjuatéxumoo. 21 Kik'inyaha nga ji tibakuyái nga tjihin nga ts'in t'axín kjuatéxumaha Moise ngayjee xuta judio xi tjintujihin xi najmi judio, ko nga b'a tibixín nga najmi ts'ihin ni circuncision ntíhi, ko nga najmi ts'íntjusun sin cháná.

22 'Kui b'a maha, ¿nkú n'ehená? At'aha kuint'é xuta nga ja kaf'ái ej. 23 Kui nga tu saha b'i n'eheni. Eí tjintujinni nju já xi ts'íntjusun nku ni xi kits'ínkie Ndtianá. 24 T'inkoj jóo ko n'e jekoj yjohi nginkun Ndtianá. T'echjintjai tu xi kj'ujánu kaha ra yjoho jóo. B'a ts'in skuéhe ngayjee xuta nga ko ji t'n'etjusuin kjuatéxumoo ko nga najmi kjuaxi ni xi kint'é.

25 Xuta xi najmi judio xi ja s'ejihin Jesu, jin ja kin'ekj'íhi nku xujun má tji't'a ni xi y'endaj. B'a kik'ihin nga najmi tu kjiñe yjoho chu xi chje kik'áhi ra ntja xi ts'innda xuta, ta ndaha jni ko ta ndaha yjoho chu xi kinubantu, ko nga najmi tu katjantuko jminchín xi najmi kjee bixan.

26 As'ai ngjiko Pablo já xi njuu. Nistjin xi ma ndyjuun kits'in jeko yjoho nginkun Ndtianá. Jas'en natsihin nínku tu xi kuitsuyaha nkjé kfeku nga ts'in je yjoho ko nkjé kj'uíko chjehe nga nkúnku.

B'i ts'in kichjubénijé Pablo

27 Nk'ie nga ja tibichúke nistjin yatu xi machjén nga ts'in je yjoho xuta nginkun Ndtianá, kikié k'ua já judio xi nibaha ante Asia nga kabasinjña Pablo má ma natsihin nínku. As'ai tsinchá'a ngayjee xuta nkjiun ko jakj'ánijé Pablo.

28 'Yún incha kikjintáya nga b'i incha kitsú:

—Jun já Israel, tjsinkoni! Kui ndaj xi tibakuyaha ngayjee xuta tu má xi tjeheh ni nga tífi kontraha xutaná, kjuatéxumoo ko ante xu'bi. Santaha jas'enko já griego ej natsihin nínku nga kits'ínsi nginkun Ndtianá ante nkjún xu'bi.

29 B'a incha kitsú jóo at'aha k'ái nistjihin kikié Trofimo, nda xi nanki Efeso nibáha, nk'ie nga tjenko Pablo ajin nantjo. B'a incha kitsú kjuankjink'uhun jóo nga Pablo jas'enko ndo má ma natsihin nínku.

³⁰ As'ai xaáhan incha kits'in ngayjee xuta nkjiun ko incha tsangatsanka nga j'ai. Incha jak'ánijé Pablo, kikjebéfe nga kik'onsje natsin ninku ko tjen'yún y'échjahá ankjuá natsiun. ³¹ Nk'ie nga ja mjehe xuta nantio ts'ink'ien Pablo, tsichuhu én nda jun k'aku Roma nga xaáhan tuncha ts'in ngayjee xuta Jerusalen. ³² Kítsa kinchja njaha já juhun ko tsangatsanka má nga kama nja xuta nkjiun. Nk'ie nga kieke xuta nga nibá nda jun k'aku ko já juhun, najmi ta kingjáha ra Pablo.

³³ As'ai j'ai tiña nda jun k'aku, jak'ánijé Pablo ko b'a kitsú nga jo n'úkicha s'et'a'yuhun. Kingjásjaiya yá ndaha niu ko mí nihi xi kuats'in. ³⁴ Tunga b'i ngjáhán kinchja xuta ko ndaha najmi kamankjihin nda jun k'aku ni xi timoo, at'aha xaáhan tuncha ts'in xuta. Kui nga b'a kitsúhu nga ngjuainijéhe Pablo má tjintu já juun. ³⁵ Nk'ie nga tsichukohó já juun antjó xi tjin má incha tjintu, santaha ts'agankihí já juun Pablo, at'aha 'yún kjan tuncha maha xuta nkjiun. ³⁶ Nkjin nkjún incha maha xi b'i tuncha tsu nga yjanki:

—jKat'en ndo!

B'i ts'in tsasinntjai yjohó Pablo

³⁷ Nk'ie nga ja tin'ekjas'en Pablo má incha tjintu já juun, b'i kitsúhu nda jun k'aku:

—¿A kama kuinchjakoho ichi?

B'i kitsú nda jun k'aku:

—¿A mahi én griego? ³⁸ ¿A najmi jihí nda Egipto xi nd'ai ngáha k'in kontraihi nda títjun Roma ko k'inkoi ante kixiu nju miú já ts'ink'ien animá?

³⁹ B'i kitsú Pablo:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki chánka xi tjñajihin ante Cilicia. Tíbankihi. K'uaíntení ichi nga kuinchjaka xuta.

⁴⁰ Nk'ie nga kik'aintehe, tsasinndjusún Pablo antjó ko kingjémk'a ntsja tu xi ngjuén jyuhu xuta. Nk'ie nga kingjén jyu xuta, as'ai én hebreo kinchja Pablo.

22

¹—Jun já nts'e ko já xinkján, tsinñju mo ni xi xinnu nd'ai nga kúásinka yjona.

² Nk'ie nga kint'é xuta nga én hebreo tunchja Pablo, tu sahá 'yún kindyjanta nch'ánch'án sa.

³ B'i kitsú Pablo nga ngjindju:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki xi tjñajihin Cilicia, tunga nanki xu'bihí kama chá. Gamaliel tsakúya sisinna xi nkú ts'in tiña kjuatexumaha ntje chána. B'a tá ts'in 'yún kitsenkján Ntjáná xi nkúhu jun ngatento. ⁴ Kitsjennki unkie xuta xi s'ejihin Jesu nga mjena ts'ink'ién kai. Jak'anijé ko kits'inkjas'en nubayá jáx'in ko jminchjin. ⁵ Kama kuitsuya nga kjuaxi ni xi tíxian nda na'mi tíjuun ko ngayjee jáchá xi ta tjihin xá. Nistjin nk'ie kui incha kitsjana xujun xi ts'inkjas'eheh xutaná xi tjin nanki Damasco má nga kama xá xi tífihina. Ngjingsja Damasco xuta xi yjankihj Jesu tu xi kjuáikonijéhehena Jerusalen, má nga n'enijéhe ra.

⁶ Tunga ni xi kamahá, nk'ie nga títs'ian niyá ko nga ja tibichú tiña Damasco, nkú ra ma masen nistjin niu, tu tjen'yún y'étiindaihána nku nd'í chánka xi nibajehen nk'a ján. ⁷ Jáikijne t'anankiu ko kint'e nku nta xi b'a kitsúna: “Saulo, Saulo, ¿á unchahani?” ⁸ As'ai kingjasjáiyaha: “¿Yáha ji, Nda Ntjá?”

Ko b'a kitsúna: “An Jesu xi nibáha Nazaret xi unchai.” ⁹ Já xi tjenkona kikié nd'íu ko kitsankjún, tunga najmi kint'éhé ntaha xi kinchjakona.

¹⁰ As'ai b'a kixihin: “¿Mí nihi xi mjehi nga ts'ian, Nda Ntjá?” Ko b'a kitsúna Nda Ntjáná: “Tísintjein ko t'in Damasco. Yo k'únyahi ngayjee ni xi kis'enda nga tjihin nga n'ei.” ¹¹ As'ai incha kikjebénkina já xi tjenkona nga ngjikona Damasco, at'aha kits'in kana nga'yúhún nd'íu.

¹² Damasco tjíña nku nda xi 'mi Anania xi 'yún benkjún Ntjáná, xi ts'intjusun xi nkú ts'in tjít'a kjuatéxumaha Moise. Nda nchjanijmíyaha ra ndo ngayjee xuta judio xi tjín yo. ¹³ Kui xi j'aisena ko b'a kitsúna: “Nda nts'e Saulo, katuma chji ngáha ri.” Ta kuihi chubo kama chjina ko kikié xi nkú tjín.

¹⁴ B'a kitsúyana: “Ntjaha ntje cháná j'ájihin, nga ji xi kamankjihin ni xi mjehé ko nga chai Nda xi naxu nginkun Ntjáná ko nga kuinú'yái ntaha.

¹⁵ At'aha ji k'únyaihi ngayjee xuta yaha kui ko kuixínyaihi xuta ni xi kiyai ko kinu'yái. ¹⁶ Nd'ái najmi ta chuyá sahani. Tísintjein. B'a t'ihin Nda Ntjáná nga kats'inndyjat'ahi jéhi nga saténtái.”

¹⁷ As'ai jáa Jerusalen. Nk'ie nga tínchjaka Ntjáná natsihin ninku, kama chjina nku ni xi nkúhu nchini kik'aina. ¹⁸ Kikié Nda Ntjáná ko b'a kitsúna: “N'e xatíhi yohi nga kitsa títui Jerusalen. At'aha najmi ts'ínsihin jóo én xi kuixínyaihi nga k'únyaihi yaha an.” ¹⁹ B'a kixihin: “Ji Nda Ntjá, be jóo nga xki ni'ya sinagoga ngikj'anijé ko kingjaha xuta xi s'ejihin ji. ²⁰ Ko nk'ie nga t'n'ek'ien Esteban, xi kitsúyaha xuta yaha ji, ta síjña yo ko kisasína ni xi kamoo, ko santaha kikunntá najyuhún já xi kits'ínk'iehen.” ²¹ Tunga b'ahá kitsúna Nda Ntjáná: “T'in. At'aha kjin ts'ínkjíhi nga k'úinsehi xuta naxinantá xi tjín asunntee.”

B'i kama nk'ie nga mjehé xuta nga s'ehé Pablo

²² Tíbasínfjuhu xuta Pablo, tunga nk'ie nga b'a kitsú, b'i incha kitsú xuta: —iTu sahá kat'en nda xi b'a t'jún! ¡Najmi machjéhen tsa k'úéjña t'k'un!

²³ Tu nku xááhan ní incha kits'in ko incha tsakúchji nga tu ni xi najmi incha kisasíhín ra ni xi kitsú Pablo.

²⁴ Kui nga b'a kitsúhu nda jun k'aku Romá nga n'ekjas'en Pablo má b'entu já juun. B'a kitsú nga s'ehé tu xi kuitsuyaha á b'a ts'in t'íncha kjintáyanehé ra xuto. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja t'jín'yúhún já juun nga ngjuáha, b'i kitsú Pablo nga kingjásjaiyaha nda jun xi síjña yo:

—¿A kama s'ehé nku nda Romá xi najmi kjee n'ekokjua?

²⁶ Nk'iehé nga kint'é nda juun niu, as'ai ngjisehé nda jun k'aku ko b'i kitsúhu:

—¿Aha yaní ni xi t'n'ei? Nda Romahá niu.

²⁷ As'ai nda jun k'aku j'aik'úhún Pablo ko b'i kitsúhu:

—T'inyaní, ¿a nda Romá ní?

—Johon —kitsú Pablo.

²⁸ As'ai b'i kitsú nda jun k'aku:

—Tse nkjún toon kis'enkina nga nku nda Romá kits'in ma yjona.

—Tunga an b'a ts'in kitsinná —kitsú Pablo.

²⁹ Kui nga tjen'yún incha ngji t'axihín já xi tjihin nga ngjuáha ra Pablo, ko santaha nda jun k'aku kitsankjún nk'ie nga kamankjihin nga nku nda Romá xi y'ét'a'yún nga jakj'anijé.

B'i ts'in tsasinko yjoho Pablo nginkun já t'ixá judio

³⁰ Nistjin xi ma ndyjuun mjehe nda jun k'aku Roma nga skuë sisin á tibatéjénehe ra já judio Pablo. Kui nga kikjexihin ra n'úkicha xi tjit'a'yúnkoho ra ko b'a kitsú nga kama ñjakú já na'mi k'aku ko ngayjee já tjíxá judio. As'ai kik'onsje Pablo ko tsasínña nginkun jóo.

23

¹ As'ai kinchja Pablo nga tsase ts'ihin ra já tjíxá xi kama ñjakú yo. B'i kitsú: —Jun já nts'e, santaha nd'ai je tjíya kjuankjintak'unna nginkun Ntjaná xi nkú nga ts'in tífika yjona.

² As'ai Anania xi tihin nda na'mi títjun b'a kitsúhu já xi kabinchat'a tiñaha Pablo nga kuich'on'a. ³ B'i kitsú Pablo:

—Ntjaná k'on'ahi ji, nda johonkjin. Yo tinchin nga tichaseihi tsa nda ko tsa najmi nda tít'sian nga tichaseihi kjuatéxumog, tunga tí'mi kontrahá ri ni xi tjit'a kjuatéxumog nga tí'bahini kjuá nga kuich'on'ana.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já xi kab'entu yo:

—¿Á ch'on tí'mihi ri nda na'mi títjun xi Ntjaná kitsjá xáha ra?

⁵ B'i kitsú Pablo:

—Jun já nts'e, najmi be tsa nda na'mi títjun niu. At'aha b'a ts'in tjit'a éhen Ntjaná: “Najmi tu ch'on ts'in chubayanéi nda tjíxáhi.”

⁶ As'ai kieke Pablo nga tjin ajihin já tjíxóo k'ua já saduseo ko k'ua já fariseo. Kui nga 'yún kinchjaha nga b'i kitsú:

—Jun já nts'e, nda fariseoná ko ta já fariseo xi chána. Tín'ekokjuana at'aha tikuyáha nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo.

⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai incha y'ésiko xinkjín já fariseo ko já saduseo. Tsakjána yjoho já xi kama ñjakú yo. ⁸ At'aha já saduseo b'a incha tsu nga najmi ta k'uaíyaha ra xuta ngabayoo, ko nga najmi tjin ntitsje ko tsa k'ai sa xi ta tjintu. Tunga já fariseo s'ejihin ngayjee ni xu'bi. ⁹ B'i ngján xaáhan kama. As'ai tsisintjen k'ua já chjine'éhen kjuatéxumog xi mako já fariseo. B'i incha kitsú nga ndjá kinchja:

—Ndaha nku ni xi ch'on tjin najmi tsakújinni tsa kits'in ndai. Kutsa nkuhú ntitsje ko tsa tjin xi kinchjakoho.

¹⁰ Nk'ie nga ja 'yún tjincha b'ésiko xinkjín jóo, kitsankjún nda jun k'aku Roma at'aha tsa ts'in xih jóo Pablo. Kui nga y'exáha já juun nga incha ngjuaik'asjejihin Pablo ajihin jóo tu xi ngjuaikoho má incha b'entu jóo.

¹¹ Nistjen xi ma ndyjuun Nda Ntjaná tsakúchjiji yjoho Pablo ko b'i kitsúhu:

—Tjen nga y'ihin yjohi. At'aha xi nkú ts'in kuak'ieñña chjini ei Jerusalen, b'a ta ts'in k'uéñña chjini nanki Roma.

B'i ts'in kis'enda ko kiya nga n'ek'ien'má Pablo

¹² Nistjin xi ma ndyjuun y'éndako k'ua xinkjín já judio nga najmi kjiné ko ta ndaha najmi k'uí santa nkúhu nga ts'ínk'ien Pablo ko nga tsa najmi kuayáha Pablo ch'on incha katumat'ain ma. ¹³ Ma ra ts'ati yachán já xi b'a ts'in y'éndané Pablo. ¹⁴ As'ai ngjisehe já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tihin xá. B'i incha kitsúhu:

—Ja y'endakoi xinki nga najmi chinej ko najmi s'i santaha nga kuayáni Pablo. Ko tsa najmi kuayáni ndo ch'on katumat'ain ma. ¹⁵ Kui nga nd'ai jun ko já tjíxá xingisoo b'a t'ihin ruu nda jun k'aku nga kats'in nibánuu Pablo ndyjunni, xi má nga ei chase sisihuun kjuaha. Jin k'úendai yjoni nga n'ek'iein kintehe ni nga k'uaí ei.

¹⁶ Tunga ntíhí ní nà nichja Pabło kint'é ni xi y'enda'má jóo. Kui nga ngjihi má b'entu já juun kò ngji tsúyahá Pabło niu. ¹⁷ As'ai Pabło kinchjahá nku nda jun xi kunntá yò kò b'í kitsúhu:

—T'inkoi ndatiu nginkun nda jun k'aku, at'ahá tjin ni xi kuitsuyahá.

¹⁸ Kui nga nda juun ngjiko ndatiu má tijná nda jun k'aku kò b'a kitsúhu: —Nda núbayá xi 'mi Pabło kuanchjana kò kuakankina nga kjúáika ndatiu ei. Tjin rú ni xi kuitsuyahi.

¹⁹ As'ai nda jun k'aku jak'á ntsja ndatiu kò b'í kitsúhu nga ngjingásjaiya t'axihin:

—¿Mí ni xi tjihin nga k'úinyani?

²⁰ B'í kitsú ndatiu:

—Ja kab'endako xinkjin já judio nga kuankihi nga ndyjunni n'ekjí Pabło nginkun já tixóo. B'a kuitsuhi nga kuase sisihin kjuahá Pabło. ²¹ Tunga najmi tu n'e s'ejinni niu, at'ahá ts'ati yachán já tijncha kuyá 'ma nga mjehe ts'ink'ien Pabło. Ntjaná kats'inkie nga najmi chumi nihi xi incha kjiné kò k'úi santa nkúhu nga ts'ink'ien Pabło. Ja tjinu nda nd'ai nga tijncha kuyáha nga n'etjusuin ni xi incha k'uankihi.

²² As'ai kits'inkji ngáha nda jun k'aku ndatiu kò b'í kitsúhu:

—Najmi tu ch'a 'miyaihi ni xi kuak'inyani.

B'í ts'in kin'ekjisehe Pabło nda títjun Felí

²³ As'ai kinchjahá nda jun k'aku jo já jun k'aku kò b'í kitsúhu nga y'éxá:

—T'endo jo unchan já jun xi tsuku incha ngjuaihi, cháte kò kan já jun xi ndje k'úéntusúhun, kò jo unchan xi k'ua lasa, tu xi incha ngjuaihi Cesarea chubá nja nga jyuun. ²⁴ Kò tá t'endo ndje xi k'úésun Pabło. Tankinkoo tu xi nda ts'in kuichúhu nginkun nda títjun Felí.

²⁵ As'ai kits'imnda nda jun k'aku nku xujun. B'í ts'in y'é't'a:

²⁶ “Claudio Lisia tít'sinkjihí kjuasuniña nda títjun Felí. ²⁷ Nda xi tít'sinkjihí ei, kui xi jak'ánijehé já judio kò incha mjehe ts'ink'ien. Tunga nk'ie nga kint'e nga nda Roma niu, as'ai ngjika já junná kò kits'ink'ankia. ²⁸ As'ai kits'inkjá ndo nginkun já tixá judio, at'ahá mjena nga skue mí kjuahá tísat'énehe. ²⁹ Kikie nga ngat'ahá ni xi tjit'a kjuat'exumaha jóo tísat'énehe. Ndahachí najmi ngabaya kò tá ndaha núbayá tjeheñ rā ndo. ³⁰ Tunga kint'ená nga já judio y'endako xinkjin xi má nga mjehe ts'ink'ien ndo. Kui nga tít'sinkjihina nginkuin. Kò tá ja kixinyahá já xi tibat'énehe nga tjihin nga nginkuin kuitsuya mí nihi xi tjin'okho ndo.”

³¹ As'ai nga jyuun incha ngjiko já juun Pabło nanki Antipatri. Kits'in xi nkú ts'in incha kis'exá. ³² Nístjin xi ma ndyjuun já jun xi yjaha sjai incha kik'óya ngáha. Tu já jun xi yjakohó ndje kits'inko n'yá Pabło.

³³ Nk'ie nga incha tsichu Cesarea, kitsjáha nda títjuun xujun kò tá kits'inkjas'eheñ Pabło. ³⁴ As'ai kits'inya nda títjuun xujun kò kingásjaiyaha Pabło má nibáha. Nk'ie nga kint'é nga nda Cilicia niu, b'í kitsú:

³⁵ —Kuasinnjúhu nk'ie nga incha k'uai já xi tibat'énehi.

As'ai y'éxá já xi kikuntáha Pabło ni'ya masehen Herode.

24

B'í ts'in tsasintjai yjoho Pabło nginkun nda títjun Felí

¹ Nk'ie nga j'a un nistjin, as'ai tsichu nanki Cesarea nda na'mi títjun Anania kò tjenko k'ua jáchaha xuta judio kò nku nda chjine'én xi 'mi Tertulo. Incha

tsichutéjéne Pablo nginkun nda tíjuun. ² Nk'ie nga ngjichj'a Pablo, as'ai kik'atuts'ihin Tertulo nga tsatéjénehe. B'i kitsú:

—Máb'achjíhí ra ji, nda tíjun, tjínni kjuajyu nd'ai. Nda n'e tibatexumakoi kjuankjintak'uhin ngandaha naxinantáni. ³ Kui niij xi tehente ko tu má antehé ni tsjo maní ko 'bajihí máb'achjíhí ji, nda tíjun Felí. ⁴ Tunga najmi mjehe na tse ts'institi. Kui nga tibankihi ra nga tasinnjuhuni kutju.

⁵ 'Yai nga nku nda ch'onk'un nda xu'bi. Tibinchá'a ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh ra xi tjín asunttee. Ndaí xi nda k'akuhi já xi yjankihí nku nda xi nibáha Nazaret. ⁶ Najmi benkjún ninkuni. Kui nga kichjubeníjeheni ko mjeni nga n'ekokjuai kai xi nkú ts'in tjíña kjuatexumani. ⁷ Tunga nda jun k'aku Lisjahá j'aike'á kjua'yúnni ndo. ⁸ B'a kitsúni nga jin xi tibatejénei ndai, nga ji xi tjíhin nga kjuáiseihí. Chasjaiyaihi tu xi chahani mí kjuaha tibatejéneheni ndo.

⁹ Já judio xi kab'entu yo ta ngji kontraha Pablo. B'a incha kitsú nga kjuaxi niu. ¹⁰ As'ai nda tíjuun tsakú Pablo tu xi kuinchjaha. B'i kitsú Pablo:

—Tsjo mana nga kúásinka yjona nginkuin, at'aha be nga ja nkjin nú tjíhin nga tibatexumaihi nankini. ¹¹ As'aihi tjíhin te jo nistjin nk'ie nga ngji ts'intsjoho Ntiani Jerusalen. Kama chasjaya nga kjuaxi ni xi tíxian. ¹² Najmi ch'a y'esíka ko a ra tsincha'á xuta má ma natsihin ninku, ko ta ndaha ni'ya sinagoga, ta ndaha ajin nantio. ¹³ Najmi tjín xi nkú ts'in kuakúchjahi jái ni xi tits'ink'anjina.

¹⁴ 'Tunga xinyahá ra kui niij. Benkján Ntíaha ntje cháni nga tits'ian ni xi tsakúya Jesu. Jóo bi b'a tíntcha tsu nga najmi nda kui niu. S'ejinna ngayjee ni xi jtít'a kjuatexumani ko xujuhun já profeta. ¹⁵ An tikuyáha ni xi ko ta jái tíntcha kuyáha, nga Ntíana ts'ínkj'áíya ngáha ra ngayjee xuta ngabayoo, xi nda kits'in ko xi najmi nda kits'in. ¹⁶ Kui xáha ts'in kjua'yún tehentehe ra yjona nga je s'eyaha kjuankjintak'unna nginkun Ntíana ko nginkun xuta.

¹⁷ Nkjin nú kamana nga najmi tsatéjña Jerusalen. Nk'ie nga kik'óya ngáhana, jáitsja chje ninku. Kitsja toon ko chu ninku. ¹⁸ B'a kits'ian má ma natsihin ninku ko nk'ie nga ja tits'in je yjona nginkun Ntíana, kikiena k'ua já judio xi niba ante Asia. Najmi 'yún tjín xuta kui chubo ko najmi ch'a xaáhan tíntcha ts'in. ¹⁹ Kuihi já judio ts'e Asia xi tjíhin nga k'juai nginkuin nga kuatéjénehena tsa tjín ni xi tjínkoho an.

²⁰ 'Tsa najmi tjín jóo, kui jái katsúya mí ni ch'on tjíhin xi kis'ejña chji nga kits'ian nk'ie nga ngjia nginkun já tjíxá judio. ²¹ Tu kuihi niij xi kits'ian. Nk'ie nga tijíñajihin, 'yún kinchja nga b'i kixian: "Tin'ekokjuanu nd'ai at'aha tikuyáha nga k'jáíya ngáha ra xuta ngabayoo."

²² Nda tíjun Felí be sisin nkú tjíhin ra ni xi tsakúya Jesu, ko nk'ie nga kint'é ni xi títsu Pablo, y'éjñat'ía kjuo nga b'a kitsúhu jóo:

—Nk'ie nga k'juai nda jun k'aku Lisja, kuasjáíyaha kjuanu.

²³ As'ai y'exá nda jun k'akuhi já xi tikuntáha Pablo nga nguáya'yún tunga ta kitsjantehé ra nga kama kjuátsú'ba ndai ko nga kama k'juakoho xuta xinkjin ni xi machjéhen.

²⁴ Nk'ie nga j'a chuba nistjin, j'aiko chjuúhun nda Felí. Nku na xi ntje judio tjeheh ra xi 'mi Drusila tjíñako ndo. Y'exá já xi incha ngjik'á Pablo ko kingjásaiyaha nkú tjíhin ra ni xi tsakúya Jesu ko á s'ejihin ra jóo. ²⁵ Y'éjña chji Pablo xi nkú ts'in kama naxu kuínsubahaná nginkun Ntíana, xi nkú ts'in k'úéch'oho ráá yjoná ni xi mjehe anjmaná, ko nga Ntíana kuasehe ni xi nda

ko ni xi najmi nda t'n'eé. Nk'ie nga kint'é nda títjun Felí ni xi kinchja Pablo, kitsankjún ko b'i kitsú:

—Katumaha ri, b'a t'jún. Nk'ie nga sakúntena kuinchja ngáhara.

²⁶ Kinchja yahá nda títjun Felí Pablo, at'ahá b'a kitsú tsa tu ahá ni Pablo tsjáha toon tu xi ts'ín ndaíhi ra. Kui nga nkjin niyá kinchjaha ra ko kinchjanijmíko. ²⁷ J'a jo nú, as'ai Porció Festo y'ejña ngáha nda títjun antehe nda Felí. Nk'ie nga jet'ain xáha nda Felí, tu nku kingjáya'yúhún Pablo, at'aha mjehe nga nda skuehe xuta judio.

25

B'i ts'in tsasinntjai yohó Pablo nginkun nda títjun Festo

¹ Nk'ie nga j'a jan nístjin nga kits'ínkjáihín xáha Festo, as'ai tsitju nanki Cesarea nga ngji Jerusalen. ² Yo incha kinchjakohó já na'mi k'aku ko já t'ixáha xuta judio nga incha ngji kontraha Pablo. ³ Incha tsankihí nda títjun Festo nku kjuanda, nga ts'ín nibá Pablo nanki Jerusalen. At'ahá incha mjehe ts'ínndjuú ni xi y'énda, nga ts'ínk'ien Pablo aya niyóo. ⁴ Tunga b'ahá kitsú Festo nga tu nku nanki Cesarehá s'eya'yún Pablo ko nga yo ja tífi. ⁵ B'i kitsú ya:

—Kats'ínkona niyá jánuu xi t'jihin xá. Tsa t'jín ni ch'onk'uhun xi kits'in ndo, incha katatéjéne.

⁶ Ts'andayaha Festo yo nkú ra ma jin ko tsa te nístjin. As'ai ngji nanki Cesarea. Nístjin xi ma ndyjuun y'ejña ante má nga ts'in kjuá ko y'éxá já xi incha ngjik'á Pablo. ⁷ Nk'ie nga jas'en Pablo, j'aik'úhun já judio xi nibaha Jerusalen ko tsatéjénehe. Nkjin t'íkjá ni ch'onk'un xi incha kikjanínehe Pablo, ni xi najmi incha kamaha y'éntuchji.

⁸ As'ai b'i kitsú Pablo nga tsasinntjai yohó:

—Najmi chumi jéhe xi tjenna. Najmi ngji kontraha kjuat'exumaha xuta judio, ta ndaha nínku, ko ta ndaha nda títjun k'aku Cesar.

⁹ Tunga mjehe ra Festo nga nda skuehe já judio, kui nga b'i kitsúhu ra Pablo:

—¿A mjehi k'úin Jerusalen tu xi ján ts'ihinna kjuahí?

¹⁰ As'ai b'i kitsú Pablo:

—S'ijña nginkun nda xi kitsjá xáha nda títjun k'aku Cesar ko má nga t'jihin nga n'ekokjuana. Ya sisin nga najmi chumi nihi xi kits'ihin xuta judio.

¹¹ Tsa ch'on kits'ian ko tsa t'jehen ra ngabaya ni xi kits'ian, ta tsjanté nga kuayá. Tunga najmi kjuaxihí ngayjee ni xi t'ichjaninéna. Kui nga najmi ma ts'ínkjas'eheh ra yjona jóo. T'ibankia nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjuana.

¹² As'ai Festo ko já xi basinkohó incha kinchjanijmíyaha niu ko b'i kitsú nga kinchjako Pablo:

—Ji t'ibinchi nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjuahi. Nda títjun Cesar k'úinseihí ma.

B'i ts'in incha kinchjanijmíyaha kjuaha Pablo nda rei Agripa ko nda títjun Festo

¹³ Nk'ie nga j'a chuba nístjin, tsichu Cesarea nda rei Agripa ko na Berenice nga incha ngjikjaníhaha nda títjun Festo. ¹⁴ Nkjin nístjin incha ts'andayaha yo ko Festo kitsúyaha nda rei kjuaha Pablo. B'i kitsúhu:

—Ei t'jña nku nda xi tu nku kik'áya'yúhún nda Felí nubayóo nk'ie nga jet'ain xáha. ¹⁵ Nk'ie nga ngjia Jerusalen, já na'mi k'aku ko jácháha xuta judio incha tsatéjénehe ndo ko tsankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien. ¹⁶ Kixinyaha jóo

nga najmi b'a ts'in nkaha já tíxá Roma, tsa chuba tsjáhá kjuá nga n'ek'ien xuta. At'aha tsa tjin xi tsatéjéne, tjihin nga ta kuasinjña xi tibatéjénehe tu xi kama kuasinkoho yjoho ngat'aha ni xi tichjaninéhe.

¹⁷ 'Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi jóo ei, najmi kits'ink'andaya. Tjen'yún tsátejñaná nistjin xi ma ndyjuun ante má nga ts'ian kjuá ko y'exá já xi ngjik'á ndo. ¹⁸ Tunga nk'ie nga kinchja já xi tjincha batéjénehe, ndaha nku ni ch'on tjin xi kits'innkjihin k'an ngjinéhe. ¹⁹ Tu ni xi ts'e ninkuhu ni ko nku nda xi 'mi Jesu incha y'ésiyáha. Ja k'ien ndo, tunga b'ahá títsu Pablo nk'ie nga tíjña ndo.

²⁰ 'An najmi be xi nkú ts'in k'uendáhana nku kjuá xi b'a tjin. Kui nga kingjasáiyaha rá Pablo tsa mjehe ngjuaihi Jerusalen tu xi yo n'ekokjuaha.

²¹ Tunga tsankihí Pablo nga tu sahá s'eya'yún ko nga nginkun nda titjun xi tíjña Roma n'ekokjuá. Kui nga b'a kixihinna nga s'eya'yúhun santa nkúhu nga kamana ts'inkjisehe nda titjun k'aku Cesar.

²² As'ai b'i kitsú nda rej Agripa:

—Ko an mjena kuasinñjúhu ndo.

—Ndyjunni kuasinñjúhi —kitsú Festo.

²³ Kui nga nistjin xi ma ndyjuun tsichuhu Agripa ko na Berenice. Tsjo nkjún kama nga incha jas'en má ma kjuá. Incha tjenko já jun k'aku ko já k'akuhu naxinantóo. As'ai y'exá Festo nga ngjuaihi a Pablo ko ²⁴ b'i kitsúhu jóo:

—Ji nda rej Agripa ko ngayjee xuta xi kama njakújinna, á ndo ei. Ngayjee xuta judio xi tjin Jerusalen ko xi tjin ei tjincha batéjénehe. Tjincha kjintáya nga tibankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien ndo. ²⁵ An najmi tsakújinna ni xi kits'in ndo xi tjeheh rá ngabaya. Tunga kuihi tsanki nga nda titjun xi tíjña Roma ts'inkokjuaha. Kui nga b'a kixihinna nga ja ts'inkjihina yo.

²⁶ 'Tunga najmi bená mí nihi xi k'uet'á xujun xi ts'inkjihí nda titjun k'aku xi kitsjá xána. Kui kjuaha nga ei kuats'in nibáhana ndo nginkun ko ngikuin ji, nda rej Agripa, tu xi chasjaiyaha ráá ko b'a ts'in sakúhuna én xi ts'inkjihí nda tíjuun. ²⁷ At'aha b'a mana nga najmi chumi ni chjihí rá tsa chuba ts'inkjíná nku nda nubayá nga najmi xinya mí kjuaha tsatéjénehe.

26

B'i ts'in tsasinko yjoho Pablo nginkun nda rej Agripa

¹ As'ai nda rej Agripa b'i kitsúhu Pablo:

—Kama chubai nga kuasinkoi yjohi.

As'ai kingjénk'a ntsja Pablo ko kinchja nga tsasinko yjoho:

² —Tsjo nkjún mana, nda rej Agripa, nga kama kuásinka yjona nginkuin nd'ai ngat'aha ngayjee ni xi tibatéjéneha já judio. ³ At'aha ji ya sisin xi nkú ts'in tíjña sin cháha xuta xi ntje judio tjeheh rá ko ni xi b'ésiyáha. Kui b'a maha, tibankihi ra nga n'etsentai nga kuasinñjuní.

⁴ 'Be ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh rá xi nkú ts'in tsátejñajihin nkúhu nga ndyjana. At'aha tsátejñajihin xutana ko Jerusalen tsátejña. ⁵ Ko ta be ya jóo ko kama kuitsuya tsa mjehe, nga tehente kits'intjusan xi nkú ts'in tíjña niyáha já fariseo, já xi 'yún je fiko ni xi s'ejinni.

⁶ 'Nd'ai síjña ei nga tin'ekokjuana at'aha tikuyáha nga Ntjáná ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjuhun ntje cháni. ⁷ Ta kui nihi xi tjincha kuyáha nga ts'íntkjáihin xutaní xi te jo maha ntje chá xi y'aha rá. Kui kjuaha nga tjincha ts'íntsjoho rá Ntjáná nistjin nistjen. Nda rej Agripa, tibatéjéneha já judio ngat'aha ni

xi an tíkuyáha. ⁸ ¿Á najmi s'ejihinnu nga Ntíaná ts'íinkj'áíya ngáha ra xuta ngabayoo?

⁹ N'istjin nk'ie b'a kixian nga tjihin nga kfin kontraha xuta xi s'ejihin Jesu, nda xi nabáha Nazaret. ¹⁰ B'a kits'ian Jerusalen. Já na'mi k'aku kits'iana kjuá xi má nga ts'inkjas'en nubayá xuta xi yjankihí Jesu. Kó nk'ie nga n'ek'ien, an ta kits'inj'a nga b'a n'ehe. ¹¹ Nkjin njá kó xkí ni'ya sinagoga kits'in'uhun tu xi najmi ta skuenkjáhun Jesu. Tu xi 'yúhún kits'in unkie xuta xu'bo kó kitsjennki unkie santaha tu má nankihí ni.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in jakj'áha Jesucristo

¹² Kui nij kits'ian. As'ai y'éxána kó kits'iana kjuá já na'mi k'aku nga kfián Damasco. ¹³ Tunga nk'ie nga títs'ian njá, ji nda rej, nk'ie nga masen nistjiun kíkíe nku nd'í chánka xi nibaha nk'a ján. 'Yún tsat'ai sa nga nd'ihí ts'íu. Kits'in ndzjenna kó ta kits'in ndzjehen já xi tjenkóna. ¹⁴ As'ai tsixuntuí t'anankiu kó kint'e nku nta xi én hebreo kinchjakóna. B'a kitsúna: “Saulo, Saulo, ¿á unchahani? ¿Á ta ji t'in'e'uhun rí yjohí?”

¹⁵ 'As'ai b'a kixian: “¿Yáha ji, Nda Ntía?” B'a kitsúna Nda Ntíaná: “An Jesu xi unchai. ¹⁶ Tunga tísintjenni kó t'in. Kuakakuchjhi ra yjona tu xi n'exát'ahani kó tu xi kuixínyahani ni xi kuayai kó ni xi cha sai askahan. ¹⁷ Ts'inkjisehe xuta judio kó xi najmi judio. Najmi tsjanté tsa incha ts'íin'uhin. ¹⁸ Chjúx'ánki tunkun xuta tu xi kuitjuhu má jyuun nga kjuas'ehe má ndzjeen, tu xi kuitjujihin ajin nga'yúhun ndanindoo nga ts'íinkjái'ihin Ntíaná. Ntíaná ts'íinndyjat'aha ngatitsuhun kó tsjáha ante ajihin xuta xi bichú ma je nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin an.”

¹⁹ 'Kui b'a maha, nda rej Agripa, kint'e'éhen ra xi tsakúchjina yjoho, xi nibaha nk'a ján. ²⁰ Títjun y'enjímihí éhen Ntíaná xuta xi tjin nanki Damasco, kó askahan xi tjin nanki Jerusalen kó ngayjee nanki xi tjin ante Judea, kó santaha xuta naxinantá xi tjin asuntee. B'a kixihin nga ngjuaikj'áha ra animaha kó ts'íinkjái'ihin Ntíaná, kó nga ts'íin ni xi kuakúchji nga ja kits'ink'óntjaiya animaha. ²¹ Kui kjuaha nga jakj'ánijéhena já judio natsihin ninku kó kama mjehé nga ts'íink'ienna.

²² Tunga Ntíanáhá tibasinkóna santaha nd'ai. Kui nga sijñahana ej nga tinchjaka xuta x'an kó xi nchiná. Tixinya ni xi ta kitsúya já profeta kó Moise, ni xi tjihin nga kuitjusun. ²³ At'aha kui xi b'a kitsú nga tjihin nga un skuehe xi kits'in nibá Ntíaná kó nga kui xi tjun kj'uaíya ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'ín ts'íin ndzjehen ra xutaní kó xuta naxinantá xi tjin asuntej xi nkú ts'in k'uankihí.

²⁴ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo nga tibasinko yjoho, as'ai b'i kitsú nda títjun Festo nga kikjintáya:

—Ja tíma lukui, nda Pablo! At'aha 'yún mahi xujun, kui nga ja tíma lukuhuni.

²⁵ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Najmi luka, nda títjun Festo. Kjuaxi kó b'a tjin ni xi tinchja. ²⁶ Nda rej Agripa be ni xu'bi. Kui nga tinchja kixi kixihina nginkun. At'aha behé k'an nga beyje nda rej ngatentee ni xu'bi. Najmi nku ante xi tíña 'ma má nga b'a kamoó. ²⁷ Ji nda rej Agripa, ¿a s'ejihin ni xi kitsú já profeta? Be nk'ie nga s'ejihin.

²⁸ B'i kitsú nda rej Agripa:

—Chuba mahá ndyjaha nk'ie nga n'e maní nku nda xi s'ejihin Jesucristo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Ndaha tsa chuba ndyjahā kō tsa tse ndyjahā, tūnga tībānkíhí rā Ntīanā nga najmi tū nku ji, kō ní ngatentēē xi tībāsínñjuna nd'ái kuichú ma xi nkúhu an, tūnga najmi kōhó n'úkíchā xu'bī s'et'aha.

³⁰ As'ai tsisintjēn ndā reī, ndā tītjuun, nā Berenice kō ngayjee xi incha kab'entukohō yō. ³¹ Incha ngji nchjanjímíya t'axín kjuō. B'ī incha kitsúhu xinkjín:

—Najmi ngabaya kō tā ndaha nūbayá tjeheñ rā ni xi kits'in ndo.

³² As'ai ndā reī Agripā b'ī kitsúhu ndā tītjun Festo:

—Tsa najmi tsanki ndō nga nginkun ndā tītjun k'aku Cesar n'ekokjua, kama n'e ndáihí kai.

27

B'ī ts'in kin'ekjí Pablo nanki Roma

¹ Nk'ie nga j'ai kjuā nga tjiñin nga n'ekjíní ante Italiā, as'ai kin'ekjas'en Pablo kō k'ái sa já nūbayá aya ntsja nku ndā jun k'aku xi 'mi Julío. Kui xi tijnājihín já jun xi 'mi Já juhun Ndā tītjuun. ² Tsitjas'ein nku tsutsu xi nibaha nanki Adramitjō xi ja ma kuitjuhú nga nguaj nanki xi tjin ante Asiā. As'ai kin'ejí nyá ntá. Tā ngjikōñi Aristarco, kui xi nibaha Tesalonjka, nanki xi tijnājihín ante Macedonia. ³ Njstjin xi ma ndyjuun tsichij nanki Sidon, kō ndā jun Julío kits'ihín nku kjuānda Pablo. Kitsjāntehe nga ngjitsubek'un já xi nda nchjakohō kō nga kui jóō tsjáha ni xi machjéheñ.

⁴ As'ai tsitjukoi tsutsu yō kō tsitjandái xjo Chipre, at'aha tjen kontrāñi ntjo. ⁵ Tsitjatkjái ntáchak'uun andaihi Cilicja kō Panfilja kō tsichij nanki Mira, nanki xi tijnājihín Licja. ⁶ Yō kisakúhu ndā jun k'aku nku tsutsu xi nibaha nanki Alejandriā kō ante Italiā tifi. Yō kits'ínkjas'enni. ⁷ Nkjin njstjin kin'e nda ndai nyá ntá kō tū 'yaha tsichu tiñai ankjin nanki Gnido. Tjen kontrā saní ntjo, kui nga tsitjahaní ankjin nanki Salmon kō y'etjindaihi xjo Creta. ⁸ Tū nku b'ahá ts'in 'ni kin'ejí nyá ntá andaihi xjo Creta. Askahan tsichij nku ante xi 'mi Ante Tsjo K'un xi tijnā maha nanki Lasea.

⁹ Nkjin nkjún njstjin ts'ayaní ngat'ahā ntjo kō ja tībichú tiña njstjin nga ch'on ma nga tsutsu bankínkaá, at'ahā ja tībichú tiña njstjin chunch'óon. Kui nga b'a kitsúhu Pablo:

¹⁰ —Jun já, ndzjen tímāna. Tsa kuankínndjaá, ch'on kamat'aán. N'endyja tsutsu kō ch'áha, kō santaha kjuichúkjuā nga kuayáá kō ñā.

¹¹ Tūnga najmi kits'ínsihín rā ndā jun k'aku ni xi kitsú Pablo. Tū ni xi kitsúhu ndā xi ts'ínko tsutsu kō ndā xi ts'e yóō tsasínñjuhu. ¹² Ante xu'bo ya najmi nda ma tsa yō n'ek'ja njstjin chunch'óon. Kui nga nkjin incha kamaha xi b'a incha kitsú nga tū sahá nda tjin nga incha kuitju yō, tsa tū ahá ni b'a ts'in incha kuichú Fenice, nanki xi tijnājihín xjo Creta. Yō má bichú tsutsu kō nda ts'in s'entu. B'a ts'in yō kama incha ts'ínkj'aha njstjin chunch'óon.

B'ī ts'in kamané ntjo tsutsu xi tjíya Pablo

¹³ As'ai kitsjen nku ntjo xi najmi 'yún, xi nibaha ajin ntáchak'uun. B'a kamaha jóō tsa nda ts'in nguaj tímaha. Kui nga tsitjukohō tsutsu kō incha ngjiko tiña andai xjo Creta. ¹⁴ Tūnga najmi ts'andayahá rā nga kama nku ntjo xi tū xí 'yúhún, xi nibaha asun t'anankiū. Be jóō nkú 'mi ntjo. ¹⁵ Kui xi kikjebéfe tsutsu. Najmi tā kama tsankinkohōñi má nga mjeni. Kui nga kik'aintehení nga nguajkohōñi ntjo.

¹⁶ As'ai tsitjandáj nku xjo ichí xi 'mi Cauda. Kui xi y'échjahá ichí ntjo, ko tu 'yaha kamaní kichju'yúin tsutsu ichí xi y'a tsutsuu. ¹⁷ Nk'ie nga kin'ekjas'ein tsutsu ichíu, as'ai n'ú'ya y'é'yúnkjáha jóo tsutsu chánka xi tjenkoj tu xi najmi kuakjahan. Incha kitsankjún tsa tsumí xi tjín ante xi 'mi Sirte kjuas'enjin. Kui nga incha kikjejehen najyuhun tsutsuu, kui xi basinya'yún ntjo. As'ai kitsjánte nga nguajikohó ntjo.

¹⁸ Njstjin xi ma ndyjuun 'yún kitsjen sa ntjo. Kui nga incha kikjaník'ajin ntáchak'uun ch'áha tsutsuu. ¹⁹ Njstjin xi ma jahan incha kikj'aník'ajin santaha ko ni xi ts'inchjén nga fiko tsutsuu. ²⁰ J'a nkjin njstjin nga najmi kama sje ko ta ndaha najmi kama chji niñuu ko ntjo xi 'yún tjennení. B'a tsixín nga najmi ta kujntsubahani.

²¹ Nkjin njstjin j'a nga najmi chumi nihi kichinej. As'ai Pablo tsasinjña ndju ko b'j kitsú:

—Jun já, najmi nda kin'o nga najmi tsasinñjunú, nk'ie nga tsitjukoo tsutsuu xjo Creta. Un tibenuu nd'ai ko tín'e ndyjo ni xi kich'o. ²² Tunga nd'ai b'a tíxinuu nga tjen nga'yúhuun yjonuu, at'aha najmi ch'a kuayá. Tu tsutsuuhú xi ndyja. ²³ At'aha nkui jyún kabakúchjina yjohó nku ntítsjehe Ntjá xi ts'ena ko xi ts'inxát'aha. ²⁴ B'a katsúna: “Najmi tu binkjuin, Pablo. Tjihin nga k'úin nginkun ndá tíjun k'aku Cesar. Ntjáná títsjáhi kjuanda xu'bi nga najmi kuayá ngayjee já xi tjintuyáko hi tsutsuu.” ²⁵ Kui b'a maha, jun já, tjen nga'yúhuun yjonuu. At'aha s'ejinna Ntjáná nga b'a kama xi nkú nga ka'mina. ²⁶ Tunga tjihín ni nga nku xjo kuichúkoná ntjo.

²⁷ Nk'ie nga tsichu njstjen nga ja tjínni jo tuntjái, ko nga ja tífikoni ntjo ajin ntáchak'un Adria, nkú ra ma masen njstjen kieke já xi tjincha ts'ínko tsutsuu nga ja tibichú tiñai ante kixiu. ²⁸ Kui nga kik'achubaha nga nankaha ntóo. Kan tj'ion nku metru kama. As'ai ngjindju sa ko ta kik'achubahá ngáha. Kui xi kama kan ún jo metru. ²⁹ Incha kitsankjún tsa naxiu satékjokohó, kui nga incha kikjaník'aha ñju ni xi fáya'yún tsutsuu. Incha mangimjehe nga kitsa kama sen.

³⁰ As'ai mjehe kuanka já xi tjincha ts'ínko tsutsuu. Kui nga incha kikjaník'ajihin ntóo tsutsu ichí xi kjit'aha tsutsu chánkoo. B'a incha kitsú nga incha kjaník'a sa ankjin tsutsuu ni xi kjuáya'yúhun tsutsuu. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga kinchjako nda jun k'aku ko já juun:

—Tsa najmi k'úéntu já xu'bi aya tsutsuu, jun najmi k'uankiu.

³² As'ai incha tsatekjá já juun n'ú'ya xi tjít'a tsutsu ichíu. Incha kikjanítja'ba niu.

³³ Nk'ie nga ja tinibá ma sen, Pablo b'a kitsúhuu ngayjee jóo nga tjihin nga incha kjine nichine. B'j kitsúhuu:

—Ja tjínnuu jo tuntjái nd'ai nga 'yún tín'enkjíhuun tak'un ko nga tintsuba kjintió. Najmi tíchino niñu. ³⁴ Tibankihínuu nga chinehenu ichi nd'ai. Kuasínkonuu tu xi k'uankihinu. At'aha ndaha nku ntsjaku najmi ndyja.

³⁵ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai jakj'a nku ninkuan ko kitsjáha máb'achjíhi Ntjáná nginkun ngayjee jóo. Tsakjánya ko kikjine. ³⁶ As'ai kama 'yún tak'un ngayjee já xingisoo ko ta incha kikjine ninkuon. ³⁷ Jo unchan ko cháte ko kan ún nku mahani ngayjei xi tintsubayai tsutsuu. ³⁸ Nk'ie nga ja incha kikjine niñu, as'ai tu xi kama kijnaha tsutsuu incha kikjaník'ajin ntáchak'uun tuniñu xi y'a yóo.

B'i ts'in tsakjan tsutsu xi tjíya Pablo

³⁹ Nk'ie nga kama seen, najmi kamankjihin jóo má incha tsichu. Tunga kikiehé nku ante kixi má nga tjin tsumi ko incha kama mjehe nga ngjuaike tsutsuu yo, tsa tu ahá ni kuichúko. ⁴⁰ Kui nga incha tsate'yúhun n'ú'ya xi y'aha ra ni xi fáya'yúhun tsutsuu. Incha kikjanítjab'a niu ko kits'in ndáihí ni xi bakú n'yáha tsutsuu. As'ai kingjénk'a najyuhun tsutsuu xi basinya'yún ntjo tu xi ngjuaikeho ra ntjo ante kixiu. ⁴¹ Tunga nkuhú ante má nga tjin tsumi tsichu yoo. Yo kisasínká'yún ankjín tsutsuu. Ndahachí najmi ta kama kits'inniyáha niu. As'ai t'éhen ntóo kíkexuba astun tsutsuu.

⁴² B'a incha kitsúhu xinkjín já juun nga incha ts'ínk'ien já nubayóo tu xi najmi incha kuankajin ntáha. ⁴³ Tunga mjehe ra nda jun k'aku nga ts'ínk'anki Pablo, kui nga najmi kitsjantehe nga b'a incha ts'íihin jóo. Tu sa ní b'a kitsú nga tjun kjaník'ajin ntá yjoho xi mahá ntá tu xi kuichúhu ante kixiu, ⁴⁴ ko nga já xingisoo ngjuaikeho ko tsa t'íaha tsutsuu. B'a ts'in incha tsichuhuni ante kixiu ko incha ts'ankiyjei.

28

B'i ts'in kits'in kjuankjún Pablo xjo Malta

¹ Nk'ie nga tsitjujin ntái, kik'inanyi nga Malta 'mi yo. ² Xuṭa xi tjin xjo xu'bi nda animaha ko nda kits'ínkjáinni. Incha kits'in'yún nku nd'í chánka, at'aha nch'an ko ts'í túb'a kui nstjiun. ³ Jáya Pablo chuba chikín ko y'éntujin nd'iu. As'ai tu tsitjuhu nku ye xi tibankaha nt'áihí nd'iu ko kikjinehe ntsja Pablo. ⁴ Nk'ie nga kieke xuta xi tjin yo nga tjenb'ankit'a ye ntsja Pablo, b'i ngján kinchjako xinkjín. B'i incha kitsú:

—Kjuaxi nk'ie nga animá ts'ínk'ien ndai. Ndahachí najmi chumi nihi xi kamaha. ⁵ Tunga y'étsujnehé Pablo ye ajin nd'iu. Ndahachí najmi chumi nihi xi kamaha. ⁶ Incha kikuyá xuto nga kuujin Pablo ko a ra tjen'yún kuayáha. Tunga b'ahá ts'in jáha chuba nga tjincha kuya. Nk'ie nga incha kieke nga najmi chumi nihi xi kamaha, kits'ínk'óntjaiya kjuankjintak'uhun. B'a incha kitsú nga nku ntia Pablo.

⁷ Tiña ante xu'bo tjihin ni'ya nku nda xi 'mi Publió, xi nda títjuhun xjo Malta. Kui xi kits'ínkjáinni. Nda ts'in kits'ínsinni jan nstjin tjihin. ⁸ Tunga kjiña uhún na'mihí Publió. Ch'in tjinchaha ko tí'aha. As'ai jas'en Pablo má kjiña. Askahan nk'ie nga kinchjako Ntjáná, kingjénne ntsja ko kits'ínk'ihí. ⁹ Nk'ie nga b'a kamoó, ta incha jái ya k'ái xuta un xi tjin yo. Ta incha kama nkíhí.

¹⁰ Nkjin ni xi kitsjáni xuto, ko nk'ie nga kichjubé ngáhaní k'ái tsutsu ta kitsjáni ni xi machjén nga n'eé n'iyá.

B'i ts'in tsichu Pablo nanki Roma

¹¹ Nk'ie nga já jan sá, as'ai tsankinkoi nku tsutsu xi yo kits'ínk'a nstjin chunch'ón. Alejandria nibaha yoo ko tjit'a chjihí sénnistjihin ntia Castor ko Polux. ¹² Tschijí Siracusa ko jan nstjin ts'andayani yo. ¹³ Nk'ie nga tsitjuí yo, tsankint'á tiñai nanki xi tjin yo ko tsichijí nanki Regio. Nstjin xi ma ndyjuun kamanéi nku ntjo, ko nstjin xi ma johó tsichukoní tsutsuu nanki Puteolí.

¹⁴ Yo kisakúni k'ua já nts'eé xi b'a kitsúnj nga kuintsubakoi nku tuntjái tjihin. Nk'ie nga já kamoó kin'eí n'iyá nga tsankin nanki Roma.

¹⁵ Já nts'eé xi tjtuntu nanki Roma, nk'ie nga kint'é nga tsichijí yo, as'ai incha jáik'já n'yáni má nga 'mi Natsin Apió ko má nga 'mi Jan Ni'ya, yo má n'ekj'a nstjen. Nk'ie nga kieke Pablo jóo, kitsjáha máb'achjihí Ntjáná ko tsjo kik'iehe

animaha. ¹⁶ Nk'ie nga tsitjas'ein nanki Roma, kik'aintehe Pablo nga t'axin k'úéjña ko nku nda jun kikonntaha.

B'i ts'in y'énijmíhi Pablo xuta judio xi tjin Roma

¹⁷ Nk'ie nga ja jan nistjin, as'ai Pablo kinchja njakúhu já k'akuhu xuta xi ntje judio tjeheñ ra xi tjin yo. Nk'ie nga kama ñja jóo, as'ai b'a kitsúhu:

—Jun já nts'e, najmi chumi nihi xi kits'ihin xutaná ko ta ndaha najmi ngji kontraha sin chá xi kits'inkjas'enná ntje cháná. Tunga xuta xi tjintuhú Jerusalen kits'inkjas'ennijéna aya ntsja já Roma. ¹⁸ Kingjásjaiyana ko kama mjehe nga ts'in ndaina, at'aha najmi chumi nihi xi kits'ian xi tjeheñ ra ngabaya. ¹⁹ Tunga najmi kits'in yuhú já judio xi tibatéjéna. Kui nga tsankihina nga nginkun ndatitjun k'aku Cesar n'ekokjuahana, ndaha tsa najmi tjin ni xi kuatejénehena xutaná. ²⁰ Kui kjuaha nga kinchjahanu. Mjena skuenu ko xinyanuu nga tjinkjá'yunna n'úkicha i tu ngat'aha nga tikuyaha ni xi tichuyáa ngayjee ña xi xuta Israel.

²¹ As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ndaha nku xujun xi nibaha ante Judea xi tinchjanijmíyaha ri najmi j'aini, ko ta ndaha já nts'eé xi incha nibaha jan najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kinchja ngat'a ts'i. ²² Tunga mjeheni kuasinñju xi nkú ts'in n'enkjink'uin, at'aha yañ nga tu má antehé ni najmi nda tichubanijmíyaha xuta xi yjankihi én xi tib'enijmí.

²³ Kui nga incha y'éhe ra nku nistjin nga Pablo kuakúya ko nkjin nkjún xuta incha j'ai kui nistjin ni'yaha. Nku nistjin kik'aha Pablo nga y'éjña chji ko kitsúya nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Kits'inchjén xujun kjuatéxumaha Moise ko xujuhun já profeta nga y'éjña chjihí xuta yaha Jesu. ²⁴ As'ai tjin xi kits'inkjáihin ni xi kitsú Pablo ko tjin xi najmi kis'ejihin.

²⁵ Najmi tsichu ma nkuko xinkjín. Nk'ie nga incha kik'atuts'ihin nga incha ngji ni'yaha, b'i kitsú Pablo:

—Kjuaxi ni xi kitsúhu Espiritu Santo ntje chánuu nga kits'inkinchja nda profeta Isaia. B'i kitsú:

²⁶ T'ihinseihí naxinantá xu'bo ko b'a t'ihin:
'Yún kuasinñju tunga najmi kamankjihinnuu,
ko 'yún chaso tunga najmi chanú.

²⁷ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,
kits'in staya yjoho ko kik'íechja tunkun,
tu xi najmi skuéhe ko najmi kuint'éhe,
ko najmi kamankjihin ra,
tsa ts'ínk'ontjaiya animaha ko nga an ts'innkíhi.

²⁸ Kui nga tihin nga chahanu nd'ai nga Ntjaná ts'ínkijihí ra naxinantá xi tjin asuntej én xi ts'ínk'ankihí. Kuihí xuto xi kuasinñjuhu én.

²⁹ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, 'yún incha kinchjatiko xinkjín já judio. As'ai incha ngji.

³⁰ Jo nú kamaha Pablo nga y'eñaya ni'ya xi y'échjí sá. Kits'inkjáihin ngayjee xi tsichusehe. ³¹ Y'énijmí xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná ko tsakúya nga Jesucristo xi Nda Ntjaná. Kinchja chji chji ko najmi ch'a xi y'échjaha nga b'a kits'in.

Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Roma

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Roma

¹ An Pablo, an nda musu sihin Jesucristo. Ntjaná kits'in mana nku nda postruhu tu xi k'uenjimiñina én nda tsuhu, ² én nda tsu xi kitsú nga tsjá nk'ie nga kits'ínkinchja já profetaha xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná, kui xi tsje.

³ Én nda tsuu tinchjanjimiñaha Ntíhi, kui xi Nda Ntjaná Jesucristo. Nk'ie nga yjoninte kik'a, ntjehe nda rej David nibaha ra. ⁴ Ko nk'ie nga j'áiyaha ngabayoo, Espiritu Santo y'éjña chji nga kui xi Ntíhi Ntjaná xi tjihin nga'yún. ⁵ Kitsjana kjuanda ko kits'in mana nku nda postru ngajoho tu xi tu má k'uenjimiñi ra xuta nga tjihin nga s'ejihin ko kuint'é'éhen. ⁶ Jun tintsujaiun xuta xi kis'enjimiñi, kui nga xutaha Jesucristo kamahanu.

⁷ Ngayjoo xuta ninku xi tintsujoo nanki Roma tits'inkjinuu kui xujuin. Tjoho Ntjaná jun ko j'ajinnuu nga kikjats'enuu.

Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjaná Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in kitsuya Pablo nga mjehe ngujaisehe xuta ninku Roma

⁸ Kui ni xu'bi xi tjun xinnuu. Tu ngat'aha nga Nda Ntjaná Jesucristo ts'ená, tsjaha máb'achjiñi Ntjaná ngat'aha nga ja kichjubó éhen ko nga ngúsuhun asunntee tichubanjimiñaha xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntjaná. ⁹ Ngayjee anjimana tits'inxát'aha Ntjaná nga tib'enjimiñá én nda tsuhu Ntíhi, ko kui xi be nga tehen ts'inkjónuu nk'ie nga nchjaka.

¹⁰ Bankihi Ntjaná tsa kui xi mjehe katsjaniyána nga kama kfinsenuu.

¹¹ At'aha mje nkjúnna skuenuu tu xi kúásinkohonuu nga sakúnuu ni xi tsjaná Espiritu Santo, tu xi ndjá kuinchahanu. ¹² Mjena nga xi nkú ts'in nkúhú s'ejinná k'uai nga'yúnkoho raá xinká.

¹³ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin niyá kama mjena nga kfinsenuu tunga santaha ni nd'ai tjin ni xi tib'échjana. Mjena ta ts'ian xá xi kitsjana Jesucristo ajinnuu xi nkú nga ta tits'ian ajihin xuta naxinantá xingisoo.

¹⁴ Tjihin nga ts'ian ajihin tu mí xutahá ni xá xi kitsjana, xuta xi nchja én griego ko xi nchja kj'ai én, xi nkjink'uhun ko xi najmi nkjink'uhun. ¹⁵ Kui nga mangimjehena nga k'uenjimiñinuu ko ta jun xi tintsujoo Roma én nda tsuhu Jesucristo.

B'i ts'in kitsuya Pablo nga tjihin nga'yún én nda tsuhu Jesucristo

¹⁶ Najmi ma subana nga én nda tsuhu Jesucristo b'enjimiñá, at'aha kui xi nga'yúhun Ntjaná xi ts'ink'ankikoho ngayjee xi s'ejihin, xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra. ¹⁷ Én nda tsuhu Ntjaná bakúchji xi nkú ts'in Ntjaná tsjáha xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin. B'a ma at'aha s'ejihin, xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjaná nga b'i titsu: "Xi ja naxu nginkun Ntjaná tu ngat'aha nga s'ejihin k'úejña tík'un."

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta tjihin je

¹⁸ Ntjaná xi tjiña nk'a ján b'éjña chji kjuakjahan nga ts'in nibanehe ngayjee xuta xi najmi benkjúhun ko incha ts'in ni xi najmi naxu nginkun. Kui xuto xi b'échja nga cha ni xi naxu tjin. ¹⁹ At'aha ni xi yaha Ntjaná, kui ta incha be.

Ntíaná tã y'éjña chjihí. ²⁰ Najmi tjin xi nkú ts'in b'a incha kuitsuhu nga najmi be. At'aha xi nkúhu nga kamanda asuntee tísakúchji nga'yúhún Ntíaná xi najmi maha ndyja kò nga nkuhú kui xi Ntíaná. Kjuaxí kjáíhin nga najmi ma chji Ntíaná, tunga kamankjihinná tsa chasééhe ni xi kin'enda.

²¹ Tunga tã ndahá ni tsa incha kikié jóo ni xi ts'e Ntíaná, najmi incha kits'inkie yjoho nga Ntíaná xi tjihín kjuachánka kò tã ndaha najmi incha kitsjáha máb'achjihí. Tũ sa ní ni xi najmi chumi ni chjihí rã incha kits'innkjink'un kò incha kama jyhín. ²² Já nkjink'un chubã incha kits'in mahá yjoho, tunga já síhi incha kama. ²³ Incha kits'in t'axín kjuachánkaha Ntíaná, kui xi najmi maha 'me. Kits'intsoho sénnistjihín xutã xi maha 'me kò sénnistjihín nisee, chũ kò ye.

²⁴ Kui nga Ntíaná kits'in ndáihí rã xutõ nga ni xi najmi ndoo incha ts'íihin, ni xi nchjaha animaha. Tã kui tã maha najmi incha kikienkjún yjonintehe nga ch'on kits'inko. ²⁵ Incha kits'in t'axín éhen Ntíaná xi naxũ tjin. Tũ én tsank'óhó incha tsakj'á. Incha kikienkjún kò incha kits'intsoho ni xi kin'enda antehé ni nga xi kits'innda niũ ts'intsoho, xi tjihín nga n'etsjoho tũ nkjéhé ni. B'a tjin.

²⁶ Kui nga Ntíaná kits'in ndáihí rã xutõ nga ni xi suba maná incha ts'íin. Jminchjihín jóo incha y'entu xi nkú ts'in tjeheñ rã nga incha ts'íinko x'íihin. ²⁷ Já x'in ya tã incha y'entu xi nkú ts'in tjeheñ rã nga incha ts'íinko jnichjihín. Tã kuihi xinkjín x'in incha kits'in mje. Tjihín kjuasuba ni xi incha kits'in. Tã kuihi jáx'in incha kikjantukò xinkjín. Tunga tã incha kits'inkjáíhin rã chí xi tjeheñ rã kjuangasten xi incha kits'in.

²⁸ At'aha najmi incha kits'insihín Ntíaná, kui nga Ntíaná kits'in ndáihí rã nga kuatsúhun kjuankjink'uhún, tũ xi incha ts'íihin ni xi najmi ma n'e. ²⁹ Kui nga kitsejihín rã ngayje tákjá ni ch'onk'un. Najmi naxũ incha ts'in, fantuko jminchjín xi najmi kjeé bixan, incha fásihín ni xi tjihín xinkjín kò ch'on incha ts'in. Kitsejihín animaha kjuaxintak'un, incha ts'íink'ien xinkjín, kò tã kitsejihín kjuachán, kjuamaña kò kjuach'onk'un. ³⁰ Nchjane xinkjín, én tsank'á ts'inne xinkjín, ts'in unkie Ntíaná, najmi ch'a benkjún, ma ngak'un, nk'a b'asje yjoho, kjuankjintak'uhún b'asjejin nkjin tákjá ni xi ch'onk'un, najmi nt'é'éhen xi cháha, ³¹ si, najmi ts'intjusun én xi nchja, najmi ch'a xi ts'intjo, najmi ma n'e jnenta kò najmi ma nimaha xinkjín.

³² Be xutã xu'bõ nga xi b'a ts'in ngabaya tjeheñ rã, at'aha b'a ts'in y'éjña Ntíaná. Tunga tũ nku b'ahá tjincha ts'in kò santaha tsjo incha maha nga kj'ai xi b'a tã ts'in.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Ntíaná ts'íinkokjuã ngayjeé xutã

¹ Ji xi chaséihí yá xi nda kò yá xi najmi nda kò t'n'ek'anji jé xutã xi kj'ai, najmi tjin nkú ts'in n'esjenkihini yjohí. Nk'ie nga chaséihí yá xi nda kò yá xi najmi nda, tã ji tã maha n'ek'anji jé yjohí, at'aha ji b'a tã n'ei. ² Yaá nga kixí ts'íinkokjuã Ntíaná xutã xi b'a ts'in.

³ Ji ndã, ji xi chaséihí yá xi najmi nda tít'sín kò nk'ie nga b'a tã n'ei, ¿a b'a bixín nga kuitjunkihi yjohí nga ts'íinkokjuahi Ntíaná? ⁴ ¿Á t'n'e t'axíhin rí yjohí kjuanda chánkaha Ntíaná kò nk'ie nga tũ xí ts'in'yún tak'uhúnná kò nk'ie nga tũ xi ndahá ts'in? ¿A najmi mankjihín rí nk'ie nga kui kjuandaha Ntíaná tít'sánjyáhi nga k'úinchi'aha rí animahí?

⁵ Tunga tu ngat'aha nga ndjá tjiyahi ko nk'ie nga najmi ti'michj'aihi animahí, tu sahá t'n'etsenéi yjohi kjua'un xi nibanehe asuntee nistjin nk'ie nga ts'ín nibá Ntjaná kjuakjahan ko ts'ín sisin kjuá. ⁶ Nk'ie b'a kamoó, Ntjaná tsjáha chjilí nga nkúnkú xuta ngat'aha xi nkú tjin ni xi kits'in.

⁷ Xuta xi tu nku tjincha tít's'ihín ni xi nda, xi b'a ts'in t'ibangisjáíhi nga sakúhu kjuachánka ni tsjá Ntjaná ko nga nda cha ko nga k'úentu tik'un sín, kui xutaha xi Ntjaná ts'ínk'íentu tik'un síhin. ⁸ Tunga xuta xi sin kjuá ko najmi nt'é'éhen ni xi naxu tjin, xi tu sahá nt'é'éhen ni xi najmi ndoo, kui xi incha ts'ínk'íahin kjuá'un xi ts'ín nibanehe Ntjaná ko kjuakjahan.

⁹ Kjuanimá ko kjuaba sakúhu ngayjee xuta xi ts'in ni xi ch'onk'un, b'aha ra xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹⁰ Tunga ngayjee xuta xi incha ts'in ni xi ndoo, kui xi sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntjaná, nda cha ko s'ehe kjuajyu, b'aha ra xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹¹ At'aha namji ngabi ts'in Ntjaná.

¹² Ngayjee xi incha kits'in ngatitsun nga najmi be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tu nkú ndyjahá tá ndaha tsa najmi kits'ínk'okjuaha kjuatéxumoó. Ko ngayjee xi incha kits'in ngatitsun nga ja be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, kui kjuatéxumoó ts'ínk'okjuaha. ¹³ Najmi xuta xi tu basínjuhú ra kjuatéxumoó xi naxu ma nginkun Ntjaná. Xuta xi ts'íntjusun ní kjuatéxumoó xi naxu n'e ma.

¹⁴ Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra najmi kik'aihi kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise tunga ts'íhín ni xi tít'su kjuatéxumoó, at'aha mankjilín ni xi nda ko ni xi najmi nda. B'a ts'in kuenta ts'e suba sakúhu ra nku kjuatéxuma, ndaha tsa najmi tjiñaha kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise. ¹⁵ Incha bakúchji xuto nga ajin animaha tjit'a ni xi bakúya kjuatéxumoó. Animaha tsuyaha tsa nda ko tsa najmi nda ni xi tjincha ts'in. Ko kjuankjintak'uhun tsuyaha tsa tjeheh je ko tsa najmi tjeheh ngat'aha ni xi tjincha ts'in. ¹⁶ B'a kama nistjin nk'ie nga Ntjaná k'uéxaha Jesucristo nga kuasehe ni xi tjintu'máha xuta. B'a kama xi nkú tít'su én nda tsu xi t'ib'enijmía.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjiñin je xuta judio ndaha tsa kui kik'aihi kjuatéxumoó

¹⁷ Ji xi b'a t'ibixín nga ji xi ntje judio tjeheh ri, nga kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise kich'ai ko tsjo mahi at'aha Ntja nku tutuú s'ejihin. ¹⁸ Yai ni xi mjehe Ntjaná nga n'ei. Yai má nihi xi nda at'aha kjuatéxumoó kisakúyahi. ¹⁹ Behe tak'uin nga mahi baku n'yáíhi xuta ka ko nga ji xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'in ndzjehen xuta xi tjíma má jyuun. ²⁰ Ji xi bakuyáíhi xuta xi najmi be ni xi ts'e Ntjaná. Ji xi nda maestruhu xuta xi najmi mankjilín, at'aha tjiñahi kjuatéxuma xi bakúchji kjuankjintak'uun ko ni xi naxu tjin.

²¹ Ji xi bakuyái, ¿a najmi bakuyáha ri yjohi? Ji xi b'enijmí nga najmi ma n'e ndyjé, ¿a n'ei ndyjé? ²² Ji xi b'a bixín nga chankjáán kjuabixanná, ¿a b'a n'ei? Ji xi unchai ntja xi ntsja xuta ts'innda, ¿a najmi n'ei ndyjé ninkuhu ntja xu'bo?

²³ Ji xi tsjo mahi at'aha yai kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tunga najmi tiyankjunní Ntjaná nk'ie nga t'ibiyunéi kjuatéxumoó. ²⁴ B'i tít'su ehen Ntjaná má nga tjit'a: "Ngat'anuu najmi tiyankjún Ntjaná ajihin xi najmi ntje judio tjeheh ra."

²⁵ Chjilí ra nga kin'ehi circuncision tsa t'n'etjusuin kjuatéxumoó. Tunga tsa t'ibiyunéi kjuatéxumoó, circuncision xi kin'ehi b'a ma xi nkúhu tsa najmi kin'ehi niu. ²⁶ Kui nga tsa xi najmi kin'ehe ra circuncision kjuatjoho

ni xi tjit'a kjuatéxumoo, ¿a najmi n'echjihí ra ni xi títs'in nga chasehe xi nkúhu tsa kin'ehe circuncision? ²⁷ Xi najmi kin'ehe circuncision yjonintehe tunga títs'intjusuhún kjuatéxumoo, kui xi k'uejñanehi ni xi kanéhi ji xi tijnahi kjuatéxumoo ko kin'ehi circuncision tunga tibiyunéni.

²⁸ Najmi yjonintee tsuya yá xi judio, ko najmi ni xi n'ehe yjonintee xi circuncision xi ndoo. ²⁹ Judio ní xi b'a ts'in tjíyahá ko circuncision xi nda, kui ní xi ma ajin animaha xuta. Espirituhú Ntjáná b'a ts'ín, najmi ni xi tjit'a xujun. Xi b'a ts'ín tjíyahá, Ntjáná nda nchjanehe xuta xu'bo, najmi xuta.

3

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú naxuhú ts'in Ntjáná

¹ Kui b'a maha, ¿mí ni xi tjin saha xi ntje judio tjeheh ra ni ma? ¿Ko má xi kui chjéhen circuncision? ² Chjihí ra niy, tu xi nkú ts'ín chasehé raá. Títjun Ntjáná kits'ínkjas'ehen xuta judio éhen. ³ Tjin xi najmi kis'ejihin éhen Ntjáná, tunga, ¿a kuihi nihi xi ts'ín nga Ntjáná najmi ts'ínintjusuhun éhen? ⁴ ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! Ndaha tsa tsank'á ngayjee xuta, tunga Ntjáná tu nkú ts'ín ni xi naxu tjin. Xi nkú ts'ín tjit'a xujun éhen Ntjáná nga b'i títsu: S'ejña chji nga ji xi naxu nk'ie nga chubai, ko n'e ngana nk'ie nga n'ekokjuahi.

⁵ Tsa kjuach'onk'unna b'ejña chji nga Ntjáná xi naxu ts'ín, ¿nkú kuixiáán ni ma? ¿A najmi naxu ts'ín Ntjáná nk'ie nga ts'ín nibájennená kjuakjahan at'aha ch'on k'aán? Nk'ie nga b'a tíxian, tínchja xi nkúhu nku nda. ⁶ ¡Ndaha tsa mí yehe najmi b'a tjin! At'aha tsa najmi naxu ts'ín Ntjáná, ¿nkú ts'ín ts'ínkokjuaha xuta?

⁷ Tungá tsa ngat'aha én tsank'á xi tínchja, ko tsa b'a ts'ín títs'ejña chjiji nga b'a tjin ni xi ts'ín Ntjáná ko sakú saha kjuachánka, ¿á b'a tí'minaha ni ma nga ngatitsun ts'ían? ⁸ Ka ma ra b'i k'úhjin xinkíá kai: "Ch'on n'ee tu xi nda kamaha asunntej." B'a tijncha tsu xi tijncha nchjayanení nga kui niy xi tijncha bakuyá. Nda tjin nga s'ejñanehe mí nihi xi kanéhe xi b'a tijncha tsuy.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjin xi bichú ma naxu nginkun Ntjáná tu ngat'aha nga ts'intjusun kjuatéxumoo

⁹ ¿Nkú kuixiáán ni ma? ¿A 'yún nda saj jin xi ntje judio tjeheh ni nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! At'aha ja kuayaá nga xi judio ko xi najmi judio nkúhu ngatitsuun tjintujin. ¹⁰ Xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntjáná nga b'i títsu:

Najmi tjin xi naxu nginkun Ntjáná,
ndaha nku najmi tjin.

¹¹ Najmi tjin xi mankjihin,
najmi tjin xi bangisjai nga skue yáha Ntjáná.

¹² Ngayjee kindyajahin nyóo,
nkúhu nga tsatsuhun animaha.

Najmi tjin xi nda ts'ín, ndaha nku najmi tjin.

¹³ Ngabaya y'aha ra ni xi tsu,
tu subahá én tsank'á nchja.

Én xi bitju ts'a b'a joyaha xahan ye,

¹⁴ kitshe ts'a én ch'on tsu ko én stinta.

¹⁵ Kitsa b'ema nga ts'ínk'ien animá,

¹⁶ ni xi incha ts'ín ts'ín x'ahan xuta ko kjuanimá tsjáha.

17 Najmi incha be má tjín kjuajyu,

18 najmi incha tjínjin tak'un

nga Ntjaná xi tjíhin nga chanjúm.

19 Yaá nk'ie nga xuta xi tjíñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise, kjuatéxumoo tinchjakoho xuta xu'bo tu xi nk'ie nga kuasehe ra Ntjaná mi nihi xi kits'in xuta najmi ta incha kuinchjaha nga najmi ta kuitjunkihi ra yjoho. 20 At'aha ndaha nku najmi naxu chaha nginkun Ntjaná tu ngat'aha tsa ts'intjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo. At'aha tu sa ni kjuatéxumoo b'éjña chjiná nga tjinná ngatitsun.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tu ngat'aha nga s'ejihin xuta Jesucristo naxu bichu ma nginkun Ntjaná

21 Tunga nd'ai ja y'éjña chji Ntjaná xi nkú ts'in naxu ma xuta nginkun. Najmi kjuatéxumoo xi maha b'a ts'in. Santa nihi ma n'eya ni ajihin xujun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise ko ni xi y'é'ta já profeta. 22 Ngat'aha ni nga s'ejihin xuta Jesucristo, b'a ts'in naxu maha nginkun Ntjaná. Ko b'a maha ngayjee xi s'ejihin, at'aha najmi ngabi ts'in Ntjaná. 23 Tu ngat'aha nga ngayjee xuta kits'in ngatitsun, ndaha nku najmi sakúhu kjuachánka xi Ntjaná tsjá.

24 Tunga chánkaha kjuandaha Ntjaná xi tu títjáhá nga naxu kama xuta nginkun, at'aha Jesucristo y'échjintjai xuta ko kits'in ndáihí jéhe. 25 Kui xi Ntjaná kits'in ma nku chje. Tsaténdzjo jníhi tu xi sakúhuná kjuan'endyjat'a nk'ie nga s'ejinná Jesucristo. B'a ts'in tsakúchjhi Ntjaná nga naxu ts'in. Nístjin nk'ie, tu ngat'aha nga tsenta najmi kits'innijéhe ra xuta ngatitsun xi kits'in. 26 Tunga nístjin nd'ai ja tsakúchji nga naxu ts'in ko nga tu nku naxuhú tít's'in nk'ie nga títjáhá xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo.

27 Kui b'a maha, ¿a tjín nkú ts'in kama nk'a n'esjehená yjoná nginkun Ntjaná at'aha ngat'aha kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise naxu kamahaná nginkun? Najmi kama. S'éjña t'axín ni xu'bo tu ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo. 28 At'aha mankjinná nga ma naxu xuta nginkun Ntjaná tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo, najmi ngat'aha tsa ts'intjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

29 ¿A tu nkuhú Ntjaha xuta xi ntje judio tjeheh ra Ntjaná? ¿A najmi kohó Ntjaha xuta naxinantá xingisoo? Johon, b'a tjín. Ntjaná ta Ntjaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. 30 At'aha nkuhú maha Ntjaná xi ts'in nga naxu ma xuta judio xi kin'ehe ni circuncision at'aha s'ejihin, ko ta tsjá nga naxu ma xuta xingisoo xi najmi kin'ehe ni circuncision tu ngat'aha nga s'ejihin. 31 Kui nga, ¿a t'n'endyanáá chjilí kjuatéxumoo tu ngat'aha nga s'ejinná? ¡Najmi b'a tjín! Tu sa ni b'a ts'in t'í'bahí raá chji xi tjíhin kjuatéxumoo.

4

B'i ts'in y'éjña chubayaha Pablo nga kits'inchjén ntje chaha xuta judio xi 'mi Abraham

1 Chubanijmíyahaná ntje cháná Abraham. ¿Mí nihi xi kisakúhu? 2 Tsa Ntjaná kits'ínkjáihin Abraham nga kui xi naxu tu ngat'aha ni nda xi kits'in, ka ma ra nk'a k'uasje yjoho. Tunga najmi kamahá nk'a k'uasje yjoho nginkun Ntjaná. 3 ¿Nkú títu éheh Ntjaná ngat'a ts'e ni xu'bo? B'i títu: "Kis'ejihin Abraham Ntjaná ko kui niu xi kits'inchjilí ra Ntjaná nga Abraham xi nku nda xi naxu."

⁴ Xi nkúhu xuta xi ts'inxá, kui xi ch'axkijhi ni xi ts'in ko b'a ts'in s'echjihí ra. Najmi tu 'bajhi ni xi ts'ínkjáihin. ⁵ Tunga máha xuta xi najmi ma 'yún k'un ni nda xi kits'in, nga tu sahá s'ejihin Ntjaná xi tsjáha xuta ngatitsuun nga naxu ma nginkun, Ntjaná be nga xuto s'ejihin ko kui niu xi b'axkijhi Ntjaná nga naxu basehe.

⁶ B'i kitsú David nga: ¡Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi Ntjaná naxu basehe, najmi tu ngat'aha ni xi kits'in tsa kui kjuaha nga naxu n'e ma! ⁷ B'i ts'in y'et'a:

¡Á b'a nda tjihin ts'e xuta
xi kin'endyjat'aha ra jéhe,
ko kin'endyjajnuhu ngatitsuun!

⁸ ¡Á b'a nda tjihin ts'e nda
xi Ntjaná najmi b'axkijhi ra ngatitsuun!

⁹ ¿A tu nkúhu xuta xi kin'ehe ni circuncision sakúhu kjuanda xi titsu David, a ra kohó xi najmi kin'ehe ni circuncision? Ja b'a kuixiaán nga Abraham kis'ejihin Ntjaná ko nga kui niu xi kin'echjihí ra nga naxu kin'e ma. ¹⁰ Tunga, ¿nkjé kin'echjihí ra Abraham nga kui xi nku nda xi naxu? ¿A nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, a ra nk'ie nga najmi kjehé n'ehe ni circuncision? Nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision b'a kama.

¹¹ Askahan kin'ehe Abraham ni circuncision. Kui niu xi kama nku chuba xi kis'et'aha, chuba xi tsuhu ra nga naxu kama at'aha kis'ejihin Ntjaná nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision. B'a ts'in j'ai maha Abraham na'mihí ngayjee xuta xi s'ejihin Ntjaná, ndaha tsa najmi kin'ehe ni circuncision. Ntjaná b'axkijhi xuta xu'bo xi nkúhu xuta xi naxu. ¹² Ko ta j'ai ma Abraham na'mihí xuta xi kin'ehe ni circuncision, xi najmi tu nkú ni circuncision kin'ehe ra, ko ní ta s'ejihin Ntjaná xi nkú ts'in kis'ejihin ntje cháná Abraham nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kits'intjusun Ntjaná ni xi kitsúya tíjuhun Abraham

¹³ Ntjaná kitsúya tíjuhun Abraham nga kui ko ntje xi s'ehe askahan ts'ínkjáihin asuntee nga kama ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní tsa kits'intjusun Abraham kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise, tsa kui kjuaha nga b'a kik'in tíjuhun ra. B'a ní kik'ihin at'aha kis'ejihin Ntjaná ko kui niu xi kich'axkijhi ra nga kui xi naxu. ¹⁴ At'aha tsa xi tjincha ts'intjusun kjuatéxumoo, tsa kui xi ts'ínkjáihin ni xi kitsúya tíjun Ntjaná nga tsjá, kui xi tsuhu ra nga najmi chumi ni chjihí ra nga s'ejihin xuta Ntjaná ko najmi ta chumi ni chjí kamaha ra én xi kitsúya tíjun Ntjaná. ¹⁵ Nk'ie nga biyuné kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise, kjuakjahan Ntjaná ts'in nibanehe xuta. Tunga má najmi tjin kjuatéxumoo, najmi tjin xi nkú ts'in kjujúnehe ni xi titsu.

¹⁶ Kui b'a maha, at'aha ní nga s'ejihin xuta Ntjaná, kui kjuaha nga sakúhu ra ni xi kichuba tíjun, tu xi ngat'aha kjuandaha Ntjaná sakúhu ra ngayjee ntjehe Abraham ni xi kichuba tíjun. Najmi tu nku xi y'aha ra kjuatéxumoo xi sakúhu niu. Ta sakúhu xi s'ejihin Ntjaná xi nkú ts'in kis'ejihin Abraham Ntjaná. Kui xi na'miná ngatenteé ¹⁷ nginkun Ntjaná xi nkú ts'in tjít'a, má nga b'a kitsúhu Ntjaná Abraham: "Ji xi kits'in maha na'mihí nkjin xuta naxinantá." Kis'ejihin Abraham Ntjaná, kui xi ts'ínk'íentu tik'un xuta k'ien ko tu ts'ínkjohó ni xi najmi kjee tjin, as'ai s'e.

¹⁸ Abraham kikuyá ni xi kik'ihin ko kama na'mihí nkjin nkjún xuta naxinantá at'aha kis'ejihin Ntjaná, ndaha tsa najmi tjin xi nkú ts'in kuitjusuhun niu. Kama xi nkú nga kik'ihin: "B'i ts'in nkjin kama ntjehe."

19 Tụ nkú kis'ejihín rā Abraham, ndaha tsa kamankjihín nga ja tụ xí niba-jehén rā yjonintehe at'ahā ja ma kfehé rā unchan nú kọ tsa ngat'ahā nga ntị Sara xi chjuúhún maha. 20 Najmi jo jan kamahā tsa najmi t̄a kis'ejihín ra ni xi kitsúya tíjuhún Ntịaná nga tsjáha. Tụ sahá ndjá tsasinjña sa nga kis'ejihín kọ kits'ínkie yjoho nga chánka Ntịaná. 21 Y'énku k'un nga tjihín nga yún Ntịaná kọ nga kamahā ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjuhún. 22 Kis'ejihín Abraham Ntịaná kọ Ntịaná kits'ínchjíhí rā niu nga Abraham xi nku ndá xi naxu.

23 Má nga tíjt'a nga Ntịaná kits'ínchjíhí rā nga kis'ejihín Abraham, najmi tụ nkúhú ngandahā Abraham kis'et'a niu. 24 Nganda níná kis'et'aha niu. T̄a n'echjíná kọ ñá xi nkúhu xut̄a xi naxu at'ahā s'ejinná Ntịaná xi kits'ínkj'áiyahā ngabayoo Ndá Ntịaná Jesu. 25 Kui xi kin'ek'ienntjálhi ngatitsunná kọ kin'ekj'áiyá ngáha rā ngabayoo tụ xi t̄a kamahaná xut̄a xi naxu nginkun Ntịaná.

5

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nd'ái t̄jínkoná kjuajyu Ntịaná

1 Kui b'á maha, naxu kamaá nginkun Ntịaná at'ahā s'ejihinná Ntịaná kọ t̄jínkoná kjuajyu ngat'ahā ni xi kits'ín Ndá Ntịaná Jesucristo. 2 At'ahā s'ejinná Ntịaná, kui nga Jesucristo kits'ínhin nga tsítjas'enjihinná kjuanda xu'bj. Ndjá tinchajián kjuando. Kui nga tsjo mahaná nk'ie nga tíchuyáá kjuachánka xi tsjáná Ntịaná.

3 Kọ najmi tụ nku ni xu'bj xi tsjo maná. T̄a tsjo maná kjuá'un xi t̄bitjajiáán, at'ahā yaá nga kjuá'uun tsjá nga'yúnná tụ xi n'e chúkjuahaná ni xi tímat'aán. 4 Kọ tsa n'e chúkjuá, kixi bitjukaá ni xi tímaná. Kọ tsa kixi bitjukaá ni xi tímaná, ma chuyáá ni nda xi tsjáná Ntịaná. 5 Kọ najmi sakúná kjuasuba, ndaha tsa najmi kjee tíyaá ni xi tíchuyáá. At'ahā Espiritu Santo xi kik'áiná kits'íntsejihín animaná kjuatjoho Ntịaná.

6 Nk'ie najmi kama kin'ek'anke subáá yjoná, Cristo k'ienntjálhi xut̄a ngatitsuun n̄stjin xi kitsú Ntịaná. 7 'Ni t̄jín tsa t̄jín xi kuayántjai nku xut̄a xi naxu ts'ín, tunga kutsa t̄jín xi kama k'un kuayántjai nku xut̄a xi 'yún nda. 8 Tunga Cristohó k'ienntjálhiná nk'ie nga xut̄a ngatitsun saá. B'á ts'ín tsakúchjhi Ntịaná xi nkú ts'ín tjoho ñá.

9 Nk'ie nga ja xut̄a xi naxu kamaá nginkun Ntịaná ngat'ahā jní xi tsaténdzo Cristo, ¿nkú ts'ín najmi n'ek'ankihiná n̄stjin nga ts'ín nibájen kjuakjahā Ntịaná? 10 At'ahā nk'ie nga kamaá xut̄a kontrahā Ntịaná, ngat'ahā ngabayahā Ntíhí kinchjako ndaná. ¿Nkú ts'ín najmi n'ek'ankiná ngat'ahā kjuatík'uhún Ntíhí, ñá xi ja nchjako ndaná nd'ái? 11 Kọ najmi tụ suba ni xu'bj tíchuyáá. T̄a tsjo maná nga Ntịaná kjuáts'ená, at'ahā Ndá Ntịaná Jesucristo kits'ín nga t̄bichúk'un ngáha ráá Ntịaná.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Adan j'aiiko ngabayoo tunga Jesucristo kits'ínk'íentu t̄k'unná

12 Ngat'ahā ni xi kits'ín nku ndá ngatitsuun jas'en asunntej kọ ngatitsuun j'aiiko ngabayoo. B'á ts'ín ngindjuhu ngabayoo ajihín ngayjee xut̄a, at'ahā ngayjee xut̄a kits'ín ngatitsun. 13 Kintehe ni nga Ntịaná kits'ínkjas'ehen Moise kjuatéxumo kọ kits'e ngatitsun asunntej, tunga najmi ch'axkíhí rā ngatitsun xi ts'ín xut̄a nk'ie nga najmi kjee t̄jín kjuatéxumo. 14 Yahā nk'ie nga n̄stjihín Adan santaha n̄stjihín Moise tsatéxuma ngabayoo. T̄a k'ien xi najmi kits'ín

ngatitsun xi nkúhu xi kits'in Adan. Adan, kui y'ejña chubayaná xi kj'uaí askahan.

¹⁵ Kjuandaha Ntjaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ngatitsun xi kits'in Adan. At'aha ngat'aha ngatitsuhun nku nda nkjin xuta k'ien, tunga ngat'aha kjuandaha nku nda, kui xi Jesucristo, nkjin xuta 'yún kisakúhu kjuandaha Ntjaná ko ni xi tu kitsjáha ra. ¹⁶ Ko ni xi tu kitsjáha Ntjaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ni xi y'aha ra ngatitsuhun Adan. Ngat'aha nku ngatitsun xi kits'in Adan, Ntjaná kits'innijéhe ko b'a ts'in je y'ejñajihin. Tunga askahan ni nga kis'e nkjún ngatitsun, tu kitsjáha Ntjaná nga naxu kama xuta nginkun. ¹⁷ Ngat'aha ngatitsun xi kits'in nku nda tsatéxuma ngabayoo, tunga ngat'aha ni nku nda, kui xi Jesucristo, incha k'úentu tik'un ko kuatéxuma xuta xi ts'ínkjáihin kjuanda chánkaha Ntjaná ko k'uaihi nga naxu kama nginkun.

¹⁸ Kui b'a maha, xi nkú ts'in tu ngat'aha nku ngatitsun xi kits'in nku nda je y'entujihin ngayjee xuta, b'a ta ts'in tu ngat'aha nku ni nda xi kits'in nku nda naxu bichú ma ngayjee xuta nginkun Ntjaná ko k'úentu tik'un. ¹⁹ Xi nkú kama nga najmi kint'é'én nku nda ko kui nga nkjin xuta tsichu maha xuta ngatitsun, b'a ta kama nga kint'é'én nku nda ko kui nga nkjin xuta naxu kujichú maha nginkun Ntjaná.

²⁰ Ko ta j'ai s'ejña kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise tu xi sáha ngatitsuun, tunga nk'ie nga ja kisá ngatitsuun, 'yún kisá sa kjuandaha Ntjaná. ²¹ At'aha xi nkú ts'in kis'ehe nga'yún ngatitsuun ko j'aiko kjuabayoo, b'a ta ts'in tjihin nga'yún kjuandaha Ntjaná, kui xi ts'in nga naxu mahaná nginkun ko ts'ínk'íentu tik'un sínná ngat'aha ni xi kits'in Nda Ntjaná Jesucristo.

6

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsuun ko nga tintsuba tik'unkaá Cristo

¹ Kui b'a maha, ¿nkú kujixihinná? ¿A tu nku n'enáha ngatitsun tu xi 'yún s'ejña chji saha kjuandaha Ntjaná? ² ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ja tsayahaá ngatitsuun. ¿Nkú ts'in kuintsujabin sahaná ngatitsuun? ³ ¿A najmi yanú ni xu'bi? Ngatenteé xi ksaténtájián Jesucristo nkuhú ja makaá ko nkuhú ja tsichu majihín ngabayaha. ⁴ Nk'ie nga ksaténtájián Cristo, b'a ts'in tsayakohoná ko kis'eyanjikaá, tu xi kuintsuba tik'un tsetse ngáhaná xi nkú ts'in Ntja Na'miná kits'ínkj'áiyaha Cristo ngabayoo nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha.

⁵ At'aha tsa nkuhú tsichu makaá Cristo nk'ie nga k'ien, b'a ts'in ta nkuhú kujichú makaá nga kj'uaíya ngáhaná xi nkú ts'in j'áiya ngáha ra ngabayoo.

⁶ Yaá nk'ie nga kisut'a kruukaá Cristo. Najmi b'a ta ts'in tintsujabaná xi nkúhu nk'ie. Ja tsatsun yjonintená xi tijnajihin ngatitsun tu xi najmi ta kuinú'yá'éhen raá ngatitsuun. ⁷ At'aha xi 'me, najmi ta tjin xi nkú ts'íihin ra ngatitsuun.

⁸ Tsa ja tsayakaá Cristo, ta s'ejinná nga ta kuintsuba tik'unkaá. ⁹ Yaá nga Cristo j'áiya ngáha ra ngabayoo ko najmi ta kuayá saha. Najmi ta tjihin ra nga'yún ngabayoo tsa nkú ts'in saha. ¹⁰ At'aha nk'ie nga k'ien Cristo, nkuhú nyá k'ieheh tu xi kikjexihin ra nga'yún xi tjihin ngatitsuun. Ngat'a ts'e nga tijná tik'un, tijná tik'un xi nkú ts'in mjehe Ntjaná. ¹¹ Ko máha jun, b'a ta ts'in n'enkjintak'un nga ja tsayoho ngatitsuun ko tintsuba tik'un xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, nga nkuhú makoo Jesucristo.

¹² Kui b'a maha, najmi tu 'baintehe ruu ngatitsuun tsa kui xi kuaatéxumaha yjonintenuu xi maha 'me, tsa kuinú'yá'óhooon nga n'oo ni xi mjehe yjonintenuu. ¹³ Najmi tu ngatitsuun 'bohó yjonintenuu, tsa ni xi najmi nda n'oo. Tu sa ní Ntíaná tjohon yjonuu, jun xi ja tsayo ko j'álya ngáhanuu ngabayoo. Tjohon yjonintenuu Ntíaná nk'ie nga n'oo ni xi naxu n'e. ¹⁴ Najmi ta kuaatéxumahanuu ngatitsuun, at'aha najmi ta kuaatéxumoo tijnanehenuu. Kjuandaha ní Ntíaná tintsuubankiu nd'aj.

B'i ts'in tsakúya Pabló nk'ie nga najmi ta batéxumahaná ngatitsuun

¹⁵ Eí ni ma, ¿a n'eé ngatitsun, tsa najmi ta kuaatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise tijnanehená, at'aha kjuandaha Ntíaná tintsuubankiá? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁶ ¿A najmi yanú, tsa tjin xi n'ekjas'ohoon yjonuu nga kuinú'yá'óhooon xi nkúhu xuta musuhu, jun xi bichúmo xuta musuhu xi tinu'yá'óhooon? Tsa xuta musuhu ngatitsuun kamo, kuayó. Tunga tsa kuinú'yá'óhooon Ntíaná, naxu kamo nginkun. ¹⁷ Jun xi kamo xuta musuhu ngatitsuun nistjin nk'ie, tunga nd'aj máb'achjihí ra Ntíaná nga tu sahá ngayjehe anjmanuu tinu'yá'óhooon én xi tsinchiyó, én xi kin'ekjas'ennuu. ¹⁸ Ja kamandoóho ngatitsuun ko tsichumo xuta musuhu ni xi naxu tjin.

¹⁹ Tíb'ejná chubayanuu ni xu'bi nga tinchjakoñuu at'aha 'ni mankjinná ni. Nistjin nk'ie, ni xi chuntí nginkun Ntíaná ko kjuach'onk'uun kin'ekjas'ohoon yjonintenuu tu xi ch'on kin'ehenu. Xuta musuhu niu kamo, tunga nd'aj n'ekjas'on yjonintenuu nga kamo xuta musuhu ni xi naxu tjin tu xi xuta xi ts'e Ntíaná kamahanu.

²⁰ Nk'ie nga kamo xuta musuhu ngatitsuun, kjin tintsuubohó ni xi naxu tjin. ²¹ ¿Mí nihi xi kisakóñuu nga kin'o ni xi kin'o nk'ie, ni xi tu subahá manuu nd'aj? Ngabaya y'aha ra ni xi kin'o. ²² Tunga nd'aj ja kamandoóho ngatitsuun ko yjankihuu Ntíaná. Tísakóñuu kjuaje xi tsjánuu Ntíaná tu xi kuintsuba tik'un síhinu. ²³ At'aha ngabayoo, kui xi chjihí ngatitsuun, tunga Ntíaná tu tsjáhá nga k'úentu tik'un sin xuta xi nkuhú makó Ndá Ntíaná Jesucristo.

7

B'i ts'in y'éjña chubaya Pabló nga ja tsayahaá kuaatéxumoo

¹ Jun já nts'e, tinchjakoñuu jun xi yo kuaatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi yanú nk'ie nga tjinu tik'un sa xuta y'aha kuaatéxumoo? ² Xi nkúhu nku tachjuun xi tijnaha x'in, tjit'a kuaatéxumoo nga najmi tjin nga k'uéjña x'ihin. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha ra yjohó kuaatéxumaha kjuabixooon. ³ Kui nga tsa kj'ai ndá k'uéjñakoho nk'ie nga tijná sa x'ihin, tibangane kjuabixahan. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha ra yjohó ni xi tjit'a kuaatéxumoo. Najmi tibangane kjuabixooon tsa kj'ai ndá k'uéjñako ngáha.

⁴ B'a ta kamanuu, já nts'ena. Xi ja k'ien najmi ta y'aha ra kuaatéxumoo, ko jun ja tsyakoo Cristo nk'ie nga k'ien tu xi kj'ai xi kama ts'e ngáhanuu. Xi j'álya ngáha ra ngabayoo, kui xi ts'enuu nd'aj. B'a ts'in kama n'ehená ni xi ts'e Ntíaná. ⁵ Nk'ie nga kich'a saá asunntee, ngatitsuun kits'inxájin yjonintená. Ngatitsuun kits'inchjén kuaatéxumoo nga kin'e mjeé ni xi najmi nda, ko kin'eé ni xi tjeheñ ra ngabaya. ⁶ Tunga nd'aj ja najmi ta kuaatéxumoo tijnanehená, at'aha ja tsayahaá kuaatéxuma xi kik'ít'a'yunná nistjin nk'ie. Kui nga tin'ehená ni xi mjehe Ntíaná nd'aj xi nkú ts'in tibakú niyá tsetsená

Espirítuhū Ntíaná, najmi xi nkú ts'ín tsakú nýaná xujun xi kis'et'a nistjin nk'ie.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xá xi tjihin kjuatéxumaha Ntíaná

7 *Ei ni ma, ¿nkú kuixiáán? ¿A kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise y'a ngatitsun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Tunga tsa najmi kis'ejña kjuatéxumoo, najmi kieke rá ni xi 'mihj ngatitsun. Najmi be tsa najmi nda tjin nk'ie nga ni xi tjihin xuta kjuasihin tsa najmi b'í títu kjuatéxumoo: “Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta.”* 8 *Tunga ngatitsuuhún kits'inchjén ni xi tjit'a kjuatéxumoo ko b'a ts'ín kinchjahana nga jasihin nkjin tákjá ni xi najmi an ts'an. At'aha tsa najmi tjin kjuatéxuma, najmi tjihin nga'yún ngatitsuun.*

9 *Xi nkúhu an. Nk'ie nga najmi kjee s'ejñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsátejña tík'an. Tunga nk'ie nga kamankjinna ni xi tjit'a kjuatéxumoo, kisakú nga'yuhun ngatitsuun, as'ai tsaya.* 10 *Kieke nga kjuatéxuma xi tjihin nga ts'ínk'íejña tík'unna, kui xi tu sahá kits'ínkjina ngabayoo.* 11 *At'aha ngatitsuun kits'inchjén ni xi tjit'a kjuatéxumoo tu xi ts'anachahana. B'a ts'ín kits'ínk'ienkohona ni xi tjit'a kjuatéxumoo.*

12 *Jehé kjuatéxumoo, ko ni xi tjit'a kjuatéxumoo je ko naxu tinchja ko nda.* 13 *Tunga, ¿a ni xi ndoo xi kitsjana ngabaya? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ngatitsuun ní kits'inchjén ni xi ndoo nga kitsjana ngabaya tu xi chaha nga kui xi ngatitsun. Ni xi tjit'a kjuatéxumoo tsakúchji nga tu xí 'yuhún ch'onk'un ngatitsuun.*

B'í ts'ín tsakúya Pablo ni xi ts'ihin ngatitsuun

14 *Yaá nga kjuatéxumoo ajihin Espirituhū Ntíaná tsitjuhu, tunga an asuntee y'ahana. Ja ts'atsena ngatitsuun ko an kama nda musuhū.* 15 *Najmi mankjinna ni xi ts'ian. At'aha najmi ni xi mjena ts'ian. Tu sa ní ni xi najmi sasinna, kui nihi xi ts'ian.* 16 *Tunga tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, ni xi tít's'ian tít's'ink'íekohona yjona nga nda kjuatéxumoo.* 17 *Kui nga najmi ta an xi b'a ts'ihinna nga b'a ts'ian. Ngatitsun xi tijnajin nina xi b'a ts'ín.*

18 *Be nga xi nkú ts'ín y'ahana asuntee, ndaha nku ni xi nda najmi tijnajinna. At'aha ndaha tsa mjena ts'ian ni xi nda, tunga najmi chúkjuahána b'a ts'ian.* 19 *Najmi ts'ian ni xi nda xi mjena ts'ian, tu sa ní ni ch'onk'un xi najmi mjena ts'ian.* 20 *Tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, najmi ta an xi b'a tít's'ihinna. Ngatitsun xi tijnajin nina xi b'a tít's'ín.*

21 *Mankjinna ni xu'bj. Nk'ie nga mjena ts'ian ni xi nda, tu ni ch'onk'un xi tijnajihinna bitjuchji.* 22 *Tsjo maha animana kjuatéxumaha Ntíaná,* 23 *tunga mankjihinna nga k'aj'á kjuatéxuma tít's'ínajin yjonintena, kui xi kjuatéxumaha ngatitsuun. Kui xi kjánko kjuatéxuma xi ts'jániyáha kjuankjintak'unna. F'akj'ánijéna ko ts'ín mana nda nubayáha.*

24 *¡Nima rú ts'ihinna! ¿Yá xi kuasinkona tu xi kama ndáihj rá yjoninte xu'bj xi tít's'iana ngabaya? 25 ¡Tsjaha máb'achjihj Ntíaná! Nda Ntíaná Jesucristo kits'ín ndáina. Tít's'inchjén kjuankjintak'unna nga tint'e'e'ehen kjuatéxumaha Ntíaná, tunga xi nkúhu nku nda, kjuatéxumaha ngatitsuun tint'e'e'ehen.*

8

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhū Ntíaná ts'ínk'íentu tik'unna

1 *Kui b'a maha, najmi ta chumi nihi ta n'enijéhe rá xuta xi nkúhu mako Cristo Jesu,* 2 *at'aha Espirituhū Ntíaná ts'ínk'íentu tík'unkoná Cristo Jesu ko ts'jáná nku kjuatéxuma xi ts'ín ndáiná kjuatéxumaha ngatitsuun ko ngabayoo.*

³ Ni xi najmi kamaha kits'in kjuat'exuma xi kin'ekjas'ehen Moise at'aha asuntee y'aha ra xuta ko najmi kamaha ts'ijntjusun ni xi tjit'a, kui nihi xi kits'in Ntjaná nga kits'in nibá Ntíhi. Ntíu kik'a yjoninte xi nkúhu yjoninte ngatitsuhun xuta tu xi y'échjintjaihi ngatitsuun. B'a ts'in kik'ojennkihi Ntjaná ngatitsun xi tijnajihin xuta. ⁴ B'a kits'in Ntjaná tu xi kuitjusuhun ajinná ni nda xi banki kjuat'exumoo, ñá xi najmi ta tintsubahana xi nkú ts'in mjehe yjonintená. Tintsuba nínáá xi nkú ts'in mjehe Espirituhu Ntjaná.

⁵ At'aha xi asuntee y'aha ra nga tjintu, kui xi ni xi ts'e asuntee ts'innkink'un, tunga xi Espirituhu Ntjaná y'aha ra nga tjintu, kui xi ni xi ts'e Espiritu ts'innkink'un. ⁶ Xi ni xi ts'e asuntee ts'innkink'un, kui xi kuayá, tunga xi ni xi ts'e Espirituhu Ntjaná ts'innkink'un, kui xi k'úentu tik'un ko s'ehe kjuajyu. ⁷ At'aha xi ni xi ts'e asuntee ts'innkink'un, kui xi unkie Ntjaná. Najmi tjintunkí kjuat'exumaha Ntjaná ko najmi maha tsa b'a incha ts'jin. ⁸ Xi asuntee y'aha ra nga tjintu, kui xi najmi maha ts'in ni xi tsjoho Ntjaná.

⁹ Tunga máha jun, ja najmi ta asuntee y'ahanuu nga tintsuboo. Espirituhu ní Ntjaná y'anuu nga tintsuboo tsa kjuaxi nga kui xi tijnajinnuu. Xi najmi tijnajihin Espirituhu Jesucristo, kui xi najmi Jesucristo ts'ehe. ¹⁰ Tunga tsa Cristo tijnajinnuu, tsuhu ra nga Espirituhu tít's'ink'léntu tik'unuu ko ja naxu tsichumo nginkun Ntjaná, ndaha tsa ngatitsuun ja kits'ink'ien yjonintenu. ¹¹ Tsa Espirituhu xi kits'ink'áiyaha Jesu ngabayoo tijnajinnuu, ta kuihi xi kits'ink'áiyaha Jesu ta ts'ink'léntu tik'un yjonintenu xi maha me. B'a ts'inkonuu Espirituhu Ntjaná xi tijnajinnuu.

¹² Kui b'a maha, já nts'e, ja najmi ta tjihin tsa kuintsubaá xi nkúhu xuta xi ts'in ni xi mjehe yjonintee. ¹³ At'aha tsa kuintsuboo xi nkúhu xuta xi ts'in ni xi mjehe yjonintee, kuayó. Tunga tsa Espirituhu Ntjaná n'ek'ienkohonu ni xi mjehe yjonintenu, kuintsuba tik'un.

¹⁴ Ngayjee xi Espirituhu Ntjaná bakú nyáha, kui xi ntíhi Ntjaná. ¹⁵ At'aha Espiritu xi kin'ekjohoon najmi kits'in manuu xuta musuhu kjuabinkjuun. Kits'in ma nínuu Ntíhi Ntjaná ko ts'in nga: "Na'mi ichí", k'úihjin Ntjaná. ¹⁶ Kui Espirituhu Ntjaná nkúhí mako animaná nga tsuya kixi nga ñá xi ntíhi Ntjaná. ¹⁷ Tsa ñá xi ntíhi Ntjaná, ta sakúná ni xi ts'e. Jesucristo n'ekjainkóoho ni xi ts'e Ntjaná. Tsa nd'ai tibitajiaán kjuanimá xi j'ajin, ta sakúná kjuachánkaha.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tichuyáhaá nistjin nga Ntjaná ts'jin ma kikinná ntíhi

¹⁸ B'a mana nga najmi chumi nihi kjua'un xi tibená nistjin nd'ai tsa ch'achubakohoná kjuachánkaha Ntjaná xi kama chjiná askahan. ¹⁹ Ngayjee ni xi kits'ímnda Ntjaná tijncha kuyá ko 'yún mjehe nga s'ejna chji yá xutaha xi ntíhi Ntjaná. ²⁰ At'aha ni xi kamandoo najmi ta tjihin ra nga 'yún xi kis'ehe nga tjuhun. Najmi kui kama mjehe nga b'a kamat'ain. Ntja níná b'a ts'in y'enda nga b'a kamat'ain. Tunga ta tikuyahá ra ²¹ ni xi kamandoo nistjin nga najmi ta kuatsúhun. Tikuyáha nk'ie nga kama ndáihí ch'á xi y'anji, nistjin nk'ie nga b'a ts'in kama ndáihí xi nkú tsjo ts'in kama ndáihí ntíhi Ntjaná.

²² Yaá nga santaha nd'ai un tibehe ngayjee ni xi kits'ímnda Ntjaná, xi nkúhu nku tachjuún xi tshih nti. ²³ Ko najmi tu nku kui xi un tibehe. Ta un tibená ko ñá. At'aha ja tijnajinná Espirituhu Ntjaná. Ja kik'ai títjunná ajihin ngayjee ni xi n'ekjáihiin askahan. Nkjún tibehe animaná nga tichuyáhaá nistjin nga ts'jin ma kikinná Ntjaná ntíhi, nistjin nga n'ek'anki yjonintená.

²⁴ At'aha ja kin'ek'ankiná kō tichuyáhaá ni xi sakúná, tunga tsa ja kisuya ntsáá ni xi tichuyáhaá, najmi tã tichuyá saha ráá ni xu'bo. ¿At'aha yá xi kuyáha ni xi ja tññaha? ²⁵ Tunga tsa tichuyáhaá ni xi najmi kjeé yaá, tññin nga chuyáhaá santa nkúhu nga n'ekjálhñ.

²⁶ Tã basinkoná Espiritúhu Ntñaná, at'aha najmi ndjá tñntuyáná. Najmi yaá ni xi kuincháá, tunga Espiritúhu ní Ntñaná bankintjálná. Nk'ie nga nchjantjai un'unná Espiritú nginkun Ntñaná, najmi tññ én xi kuixinyahaná xi nkú tsu. ²⁷ Ntñaná xi be animaha xuta, kui xi be mí xi mjehe ts'jñ Espiritú. At'aha xi nkú ts'ín mjehe Ntñaná, b'a ts'ín banki Espiritú nga nchjantjai xuta xi Ntñaná kíkjàts'e.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjoná Ntñaná

²⁸ Yaá nga ngayjee ni xi mat'ain xuta xi incha ts'intjo Ntñaná, Ntñaná ts'ínchjén niu ngandaha xuta xu'bo. Ntñanáhá j'ájñin xuta xu'bo at'aha b'a ts'ín kama mjehe. ²⁹ At'aha xuta xi kíkíe tññun Ntñaná, tã y'enda tññun nga b'a ts'ín s'eyaha xi nkúhu Ntñí, tñ xi kui Ntñí kamaha Ntñí tññ ajññin já nts'e xi nkñin maha. ³⁰ Kō xi y'enda tññun Ntñaná, tã j'áñin. Kō xi j'áñin, tã kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun. Kō xi kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun, tã kitsjáha kjuachánka.

³¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixín sahaná? Tsa Ntñaná makoná, ¿yá xi ngjuaj kontraná? ³² Kui xi ja y'éñña nga tñ nkú tsjáhá Ntñí. Kits'ínkjas'en Ntñí nga kin'ek'ien ngandaná. Kui nga tsa kitsjáná Ntñí, ¿nkú ts'ín najmi tã tsjáhaná ngayjee ni xi tññin?

³³ ¿Yá xi kamaha ts'jñnk'anji jé xuta xi Ntñaná j'áñin? Ntñaná kits'ín nga naxu xuta xi ts'e. ³⁴ ¿Yá xi b'a kuitsú nga ngatitsun y'a? Cristo Jesu k'ien kō j'áñya ngáha rá ngabayoo kō tññat'aha Ntñaná nd'aj nga tñbankintjálná. ³⁵ Tjohō ñá Cristo. ¿Yá xi kamaha kjé'aná kjuatjohō? ¿A kjuañima? ¿A kjuaboo? ¿A kjua'unchoo? ¿A kjintio? ¿A tñ ngat'aha nga x'aán? ¿A ni ch'onk'un xi mat'aán? ¿A rá ngahá n'ek'ienná? ³⁶ B'a ma xi nkú ts'ín tññ'a éhen Ntñaná: Ngat'a ts'j tehente tintsubajñin ngabayoo.

Xi nkúhu chutsánka xi n'ek'ien, b'a ts'ín basenñ jóo.

³⁷ Tunga ajññin ngatentee ni xu'bj xi kits'intjoná tã ts'ín nga tñ sahá 'yún n'e ngana saá. ³⁸ At'aha behe k'an nga najmi tññ xi kamaha kjé'aná kjuatjohō Ntñaná, ndaha tsa kuayáá kō ndaha tsa kuñtsubá tik'aán, tã ndaha ntñtsjee kō xi batéxuma kō xi tññin nga'yún, tã ndaha ni xi tíma nd'aj kō xi kama askahan, ³⁹ tã ndaha ni xi nk'a kō xi nanka, tã ndaha nku ni xi kits'ínnda Ntñaná. Najmi tññ xi kamaha kjé'aná kjuatjohō Ntñaná, kjuatjo xi tsakúchjíná nga kitsjáná Ndá Ntñaná Cristo Jesu.

9

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Ntñaná j'áñin xuta xi ntje judio tjeñen rá

¹ Cristo be nga kjuaxi ni xi tixian. Najmi tñ'anacha. Kō Espiritú Santo b'a tñtsuna nga b'a tññ ni xi tñts'ínkññin k'an. ² Tññ babana kō jxi tñneyahá tíma añmaná. ³ Tsa kama kai, mjena tsa santaha an kama nku xi najmi nda nginkun Ntñaná kō tsa kññ kuátejñaha Jesucristo, tsa tñ ahá ni b'a ts'ín kama kuásjñká já nts'e, kui xi ntjena. ⁴ Xi ntje Israel tjeñen rá. Ntñaná kits'ín ma ntñí. Y'eññajññin kō tsakúchjññ kjuachánkaha. Ni y'endakō ntje cháha kō kitsjáha kjuatéxumaha. Tsakúchjññ xi nkú ts'ín tññin nga ts'jñntsjohō kō kitsúya tññuhun ni xi tsjáha. ⁵ Nkuhú ntje chá xi j'áñin Ntñaná, yō nibaha rá xuta Israel

ko ajihin xuta tsitujin xi kits'in niba Ntjaná nk'ie nga kik'a yjoninte xi nkúhu xuta. Kui xi Ntja xi batéxumaha ngayjee ni xi tjin. Kan'etsjo tehentehe tu nkjéhé ni. B'a katuma.

⁶ Tunga najmi j'a tayahá ehén Ntjaná. At'aha najmi ngatentee xuta xi y'aha ra ntjehe Israel, tsa kui xi xuta Israel kikjin. ⁷ Ko najmi ngatentee xi y'aha ra ntjehe Abraham, tsa kui xi ntí kikhjin Abraham. At'aha Ntjaná b'a kitsúhu Abraham: "Ntje xi s'ehi Isaac nibaha ra." ⁸ Kui xi tsuhu ra nga najmi ntí xi kis'ehé Abraham xi nkú ts'in s'ená ntí, tsa kui xi ntíhí Ntjaná. Ntí xi kis'e níhí xi nkú ts'in kitsúya títjun Ntjaná, kui xi kits'ínchjéhí nga kui xi ntjehe Abraham. ⁹ At'aha kui én xu'bjí xi kitsúya títjuhun Ntjaná Abraham: "Núni xi nkú ma nistjin xu'bjí kuakuchjhi nga'yúna. Nku ntíx'in s'ejñaha Sara."

¹⁰ Ko najmi tu nku ni xu'bjí kama. B'a ta kamat'ain Rebecá nk'ie nga y'a ntí'yun. Kui xi kama chjuúhun Isaac xi ta ntje cháha xuta Israel. ¹¹ Ntjaná kinchjako títjuhun Rebecá nga kinchjaníjmíyaha ntíhí nk'ie nga najmi kjee tsin ko najmi kjee ts'in ni xi nda ko a ra ni xi ch'onk'un, tu xi kuitjusuhun ni xi y'enda títjun Ntjaná nga j'ájin ntí xi kama mjehe. At'aha Ntjaná f'ájin xuta xi mjehe, najmi f'ájin tu ngat'aha ni nda xi ts'in xuta. ¹² Kui nga b'a kitsúhu ra Rebecá: "Ntí xi tjun tsún, musúhu ntí xi tsjénkiy kama." ¹³ Xi nkú ts'in tjt'a ehén Ntjaná nga b'í títu: "Tjo kits'ian Jacob ko kits'in unkie Esau."

¹⁴ Kui b'a maha, ¿nkú kuixihinná? ¿A ts'in Ntjaná ni xi najmi naxu tjin? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁵ At'aha b'a kitsúhu Moise: "Kama nimana xi mjena nga kama nimana, ko kuase nimaha xi mjena nga kuase nimaha." ¹⁶ Kui b'a maha, najmi ngat'aha tsa ni xi mjená ko tsa ni nda xi t'n'eé, tsa kui kjuaha nga nda ts'ínkohoná Ntjaná. Nda ní ts'ínkoná at'aha ma nimaha ná. ¹⁷ At'aha b'í ts'in tjt'a má nga b'a kitsú Ntjaná nga kinchjako nda faraon: "Kitsja xáha tu xi kuakuchjhina nga'yúna ko tu xi cháhana nga ngúsuhun asuntjee." ¹⁸ Kui b'a maha, Ntjaná ma nimaha ra xi mjehe nga kama nimaha ko ts'in ndjá animaha xi mjehe nga ts'ín ndjá animaha.

B'í ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in Ntjaná bakúchji kjuakjahan ko juatsentaha

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixinní: "¿Mí nihi xi ts'ínnijehená Ntjaná yo ni ma? At'aha, ¿yá xi ma fi kontraha ni xi mjehe Ntjaná?"

²⁰ ¿Yáhá ni ji nda, tsa kuinchíhí kuenta Ntjaná? Nku ndjii najmi ma: "¿Á b'a n'e kin'endahaní?", tsa kuitsúhu xi kits'índaha. ²¹ ¿A najmi tjihín ra kixi nda xi ts'índda ndíu nga ts'ínko nintee xi nkú ts'in mjehe? Ta kuihi nintee kama ts'índdako nku ndjii xi sasiña tsjo ko nku xi n'echjén tehente.

²² Ntjaná mjehe nga kuakúchji kjuakjahan ko nga k'u'éña chji nga'yúhun. Tunga tít's'in chúkjuaha ko tít's'intentakó xuta xi nibajennehe kjuakjahan, kui xi xá n'ekjehe. ²³ B'a tít's'in Ntjaná tu xi cháha ra xi nkú ts'in chánka kjuachánka xi tjínkoho xuta xi tíma nimaha, xuta xi ja y'enda títjun nga tsjáha kjuachánkaha.

²⁴ Ná xuta xu'bo. Ntjaná j'ájinna najmi tu nku ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra, tu sa ní ko ta ajihin xi najmi ntje judio tjeheh ra. ²⁵ B'a kama xi nkú ts'in y'é't'a ehén Ntjaná nda profeta Osea nga b'í títu: Xuta xi najmi xutana, kui xi ts'in ma xutana.

Ko xi najmi kits'intjá, kui xi ts'intjá.

²⁶ Ko xi má nga b'a kik'ihin xuta: "Jun xi najmi xutana mahanu",

b'a k'úijn nga kui xi ntíhí Ntíjaná xi tǵña tǵ'uuñ.

²⁷ Kò b'a ǵa kitsú nda profeta Isaiá nga kinchjanijmíyaha xuta Israel: “Ndaha tsa b'a ts'in nkjin maha xuta Israel xi nkú joyaha tsumí xi tǵndai ntáchak'uuñ, tunga tu chubahá xi n'ek'anke. ²⁸ At'aha ja ts'íintjusun xati Ntíjaná ni xi kitsú nga kama nga ngúsuhun asunntee.” ²⁹ Xi nkú nga ǵa kitsú tǵtjun Isaiá nk'ie nga b'ǵ kitsú:

Tsa najmi y'ejña saná ntje Ntíjaná xi tǵihín nga y'un,
ja ra b'a ǵa kamat'aán tsakai xi nkúhu xuta Sodoma
kò tsichu ma raá tsakai xi nkúhu xuta Gomorra.

B'ǵ ts'in tsakúya Pablo yá xi naxu bichú ma nginkun Ntíjaná

³⁰ Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? Xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra, xi najmi tsangisjai nga naxu k'úentu nginkun Ntíjaná, kui xi naxu tsichu ma nginkun Ntíjaná. Kis'ejihín Ntíjaná, kui nga naxu tsichu maha. ³¹ Tunga máha xuta xi ntje judio tjeheñ ra, incha tsangisjai nga ts'íintjusun kjuatexuma xi kin'ekjas'eheñ Moise, tu xi b'a ts'in naxu k'úentuhu nginkun Ntíjaná, tunga najmi tsichukjuahá ra.

³² ¿Á b'a kamaha? At'aha najmi tsangisjai nga naxu k'úentu nginkun Ntíjaná xi nkúhu xuta xi s'ejihín Ntíjaná. Tu sa ní incha kama mjehe nga ts'íintjusun ni xi tǵt'a kjuatexumoo tu xi b'a ts'in naxu kuichú maha kai. Incha kisaténki ndjjo xi saténki xuta. ³³ B'a kama xi nkú ts'in tǵt'a:

An k'uejña nanki Sion nku ndjjo xi saténki xuta,
nku naxi xi ts'íinxuntuhu.
Tunga xi s'ejihín xi ts'in nibá,
kui xi najmi sakúhu kjuasuba.

10

¹ Jun já nts'e, nk'ie nga nchjaka Ntíjaná, bankintja xuta Israel, at'aha mjena nga n'ek'anke. ² At'aha kama xinya nga kui xi y'un tǵincha bangisjai ni xi ts'e Ntíjaná, tunga najmi incha mankjihín ra xi nkú ts'in tǵihín nga incha ts'ín. ³ Najmi kamankjihín nga Ntíjaná tu tsjáhá ra xuta xi s'ejihín nga naxu kama. Tu sa ní kuenta ts'e suba incha tsangisjai xi nkú ts'in naxu kuichú ma nginkun Ntíjaná. Najmi kits'in nímakjua yjoho tsa ts'ínkjáihín nga Ntíjaná tu tsjáhá ra xuta nga naxu kama nginkun. ⁴ At'aha tsichutjusun kjuatexuma xi kin'ekjas'eheñ Moise nk'ie nga j'ai Cristo, tu xi naxu kuichú maha nginkun Ntíjaná ngayjee xi s'ejihín.

B'ǵ ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta xi s'ejihín Ntíjaná naxu bichú ma nginkun Ntíjaná

⁵ B'ǵ ts'in y'et'a Moise xi nkú ts'in naxu bichú maha xuta xi ts'íintjusun kjuatexuma xi kin'ekjas'eheñ Moise. B'ǵ kitsú: “Xi ts'íintjusun ni xi tǵt'a kjuatexumoo, ngat'aha kjuatexumoo sakúhu ra nga k'úejña tǵk'un.” ⁶ Tunga b'ǵ ts'in y'et'a ngá xi nkú ts'in naxu bichú maha xuta xi s'ejihín Ntíjaná: “Najmi tu b'ǵ ts'in n'enkjíntak'uin: ¿Yá xi nguajinji ndjjojmi jáñ?” Tshu ra éin tsa n'e nibájen xi ts'ín niba Ntíjaná ngajoho. ⁷ Kò b'ǵ ǵa kitsú ya: “Kò najmi tu b'ǵ ts'in n'enkjíntak'uin: ¿Yá xi nguaj kinte t'anankiu?” Tshu ra éin tsa chjúsintjen xi ts'ín niba Ntíjaná ngajoho ajihín xuta k'ien. ⁸ B'ǵ kitsú Moise: “Tǵñat'a tiñahi éheñ Ntíjaná, tsu'bai kò animahǵ tǵñat'a.” Kui éin xi tǵ'enijmǵ nd'ái, éñ xi tsu nga xuta tǵihín nga s'ejihín Ntíjaná.

⁹ At'ahā tsa tsu'bai kuitjuhu nga n'ekiei yjohi nga Jesu xi Nda Ntjaná, kō tsa ngayjehe animahí s'ejihin nga Ntjaná kits'ínkj'áiya ngáha ra Jesu ngabayoo, n'ek'ankihi. ¹⁰ At'ahā ajin animaha ní xutá nibáha ra nga s'ejihin Ntjaná, tū xi naxu bichú maha. Kō ts'a bitjuhu nga b'a tsu nga Jesu xi Nda Ntjaná, tū xi n'ek'ankihi.

¹¹ B'i ts'ín tjit'a éhen Ntjaná: “Xi s'ejihin Ntjaná najmi sakúhu kjuasuba.”

¹² At'ahā nkuhú chasehe ra xutá xi ntje judio tjeheh ra kō xi najmi ntje judio tjeheh ra. At'ahā nkuhú maha Nda Ntjaha ngayjee xutá kō tsjáha ngayjee xi kuinchjakoho kjuanchiná xi tjihin. ¹³ At'ahā b'i ts'ín tjit'a: “N'ek'anki ngayjee xi ts'ínkjáihin nga kui xi Nda Ntjaná.”

¹⁴ Tunga xutá xi najmi kjee s'ejihin, ¿nkú ts'ín ts'ínkjáihin ra nga kui xi Nda Ntjaná? ¿Nkú ts'ín s'ejihin ra xi najmi kjee nt'é yáha kui? ¿Nkú ts'ín kuint'éhe tsa najmi tjin xi k'uénijmíhi? ¹⁵ ¿Nkú ts'ín k'uénijmíhi tsa najmi s'et'a xáha nga k'uénijmí? At'ahā b'i ts'ín tjit'a: “Á b'a tsjo tjihin nga f'aik'úhunná xi b'énijmíná én nda tsu.”

¹⁶ Tunga najmi ngayjeehé xutá Israel kits'ínsihin én nda tsuhu Ntjaná. B'i kitsú Isaia: “Ji Ntja, ¿yá xi kis'ejihin én xi y'enijmí?” ¹⁷ Kui b'a maha, s'ejinná Ntjaná nk'ie nga nu'yáá éhen, kō nu'yáá éen nk'ie nga s'enijmíná Jesucristo. ¹⁸ Tunga b'ahá xian: ¿A najmi kinu'yáhá éen? Johon, kinu'yá. At'ahā b'i ts'ín tjit'a:

Nga ngúsuun asuntee kinu'yá ntaha,
santaha má fekuhu asuntee tsichu éhen.

¹⁹ Kō b'i tã xin ya: ¿A najmi incha kikiehé xutá Israel ni xu'bi? Tjun Moise b'i ts'ín y'et'a éhen Ntjaná:
An ts'ian nga jun kama xintak'un
xi tū a xutáha,
kō ts'ian nga n'ekjankoo
xi najmi chumi nihi xi mankjihin.

²⁰ Kō askahan kama k'un Isaia nga b'i tã ts'ín y'et'a éhen Ntjaná:
Xi najmi tsangisjaina, kui xi kisakúhu an,
kō xi najmi kingjásjaiyana, kui xi tsakuchjhi yjona.

²¹ Ngat'a ts'e xutá Israel b'i ts'ín tjit'a: “Nku nistjin ntanta kik'ana nga kingjentéhe ntsa nku naxinantá xi najmi nt'één kō si.”

11

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tã tjin ajihin xutá xi ntje judio tjeheh ra xi ja ts'anki

¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a kits'ín t'axíhin Ntjaná xutáha? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'ahā tã nda Israel ná, ntjehe Abraham. Ntje cháná Benjamin y'ahana. ² Najmi y'éjña t'axín Ntjaná xutá xi ts'e xi j'ájin títjun. ¿A najmi yanú xi nkú ts'ín tjit'a xujun éhen Ntjaná má nga nda profeta Eliá kinchjako Ntjaná kō tsatéjéne xutá Israel? B'i ts'ín tjit'a: ³ “Ji Ntja, ja kits'ínk'ien xutá xu'bi já profeta xi ts'i kō ja kits'ínkatsún nachan chjehi. Tū nkuhú an títjña sa. Tã incha mjehe tã ts'ínk'ienna.” ⁴ Tunga b'ahá kitsú Ntjaná: “Ja kits'ín ts'an yatu miú já xi najmi tsasinkúnch'int'ahá ntja Baal.”

⁵ B'a tã tíma nistjin nd'ai. Tū ngat'ahā kjuandaha Ntjaná tjintu sa chuba xutá xi Ntjaná j'ájin. ⁶ Tsa tū ngat'ahā kjuandaha Ntjaná kichj'ajihin xutaj, tsuhu ra nga najmi kichj'ajin tū ngat'ahā ní nda xi incha kits'ín. At'ahā tsa tū

ngat'aha ni nda xi incha kits'in xuta kich'ajihin, kjuandaha Ntjaná najmi ta chjihí ra ma.

⁷ Kui b'a maha, ¿mí nihi xi kama? Najmi kisakúhu ni xi tsangisjái xuta Israel. Xi j'ájin ní Ntjaná, kui ní xi kisakúhu niu. Xingisoó kama ndjá anjmaha.

⁸ B'a kama xi nkú ts'in tjt'a: "Ntjaná kitsjáha xuta xu'bo kjuankjintak'un tya, tunkun xi najmi skuéko ho ko tjabaxínñju xi najmi kuint'éko ho santaha nistjin nd'ai."

⁹ Ko b'i ta kitsú ya David:

Kasaténkiko s'íhi xuta xu'bo,
ta kuihi kats'imdyjajihin ko kats'ínk'íechjihí.

¹⁰ Incha katuma ka tu xi najmi ta skuéhe,

ko musu incha katuma sín.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta n'ek'anki xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra

¹¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a tu n'iyá kis'entuhú xuta Israel nk'ie nga kisaténki? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! B'i ní kama. Tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntjaná xuta Israel, kui nga j'ahí ra én xi ts'ínk'ankihí xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra, tu xi b'a ts'in kama xintak'uhun xuta Israel. ¹² Tsa tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntjaná xuta Israel, tsa kui ngat'oo kisakúhu ra kjuanchináha Ntjaná xuta xi tjin asuntee, ko nk'ie nga kisaténki Israel kisakúhu kjuanchináha Ntjaná xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra, ¿nkú sa kama nk'ie nga sakú ngáha ra xuta Israel ante xi ts'e nginkun Ntjaná?

¹³ Tinchjakoñuu jun xi najmi ntje Israel tjeheñuu. Ntjaná kits'in mana nda postruhú xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ ra ko xinya kjuachánkaha xána.

¹⁴ B'a ts'ian tsa tu ahá ni ngat'anuu kama xintak'uhun ntjena, tsa tu xi b'a ts'in n'ek'ankihí k'ua. ¹⁵ At'aha kisakúhu kjuajyu nginkun Ntjaná xuta xi tjin asuntee nk'ie nga kin'e t'axín xuta Israel. Kui nga, ¿nkú sa kama nk'ie nga n'ek'ján ngáha ra? Sakú ngáha ra nga k'úentu tik'un xuta k'ien.

¹⁶ Tsa tsje nginkun Ntjaná na'yu xi n'endako ho ninkuan chje xi 'bai tjuhun Ntjaná, tsuhu ra nga ta tsje ngayjee na'yu ninkuon. Tsa tsje nginkun Ntjaná kjamaha nku yá, tsuhu ra nga ta tsje tjiaha. ¹⁷ Xuta Israel, kui xi nkú joyaha tjia xi kitit'áha nku yá olibo, ko ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá. Tunga jihí kis'et'ai antehé tjia xi kitit'óo ko kisakút'aihi kjuatík'un xi tijnajin kjamaha yá olibo xi ndoo. ¹⁸ Tunga najmi tu nk'ahá n'esjei yjohí, tsa b'a kuixín nga ji xi 'yún nda sai nga tjia xi kitit'óo. Tsa mjehi nk'a n'esjei yjohí, tu sahá n'ek'játsjein nga kjamaha yóo y'aha ri. Najmi ji xi kich'ai kjamó.

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixín: "Tu xi an s'et'ahana antehé yóo, kui nga kitit'áha."

²⁰ B'a tjin. Tunga kitit'áha at'aha najmi kis'ejihin Ntjaná, ko ji ndjá tisinjñai nd'ai at'aha s'ejihin. Kui nga najmi tu n'enkjintak'uhunni tsa ji xi 'yún nda sai. Tu sa ní tñkjún Ntjaná. ²¹ At'aha tsa Ntjaná najmi kits'imdyjat'aha tjia xi ndaha yá olibo, ¿a tu kjehé ji ts'ínndyjat'ahi nga tu kisut'aní yóo?

²² Chasej xi nkú ts'in nda ko ndjá ts'ínko Ntjaná xuta. Ndjá kits'ínko xi kisaténki ko ji nda kits'ínkóhi. Ko nda ts'ínkóhi tsa tu nku kuinchunjiní kjuandaha. Tunga tsa najmi b'a n'ei, ko ta ji kuichát'ahi. ²³ Ko ta xuta Israel, tsa nguajik'áha ra anjmaha ko s'ejihin Ntjaná, k'uai ngáha ra ante xi ts'e. At'aha tjihin nga'yún Ntjaná nga tsjá ngáha ra ante xi ts'e xuta Israel ajihin yá olibo. ²⁴ At'aha ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá tu kis'et'aní antehé yá olibo xi ndoo. Kui b'a maha, ¿a najmi kama há k'uai ngáha ra xuta Israel antehé? At'aha kui xi tjia xi ndoo.

B'i ts'in tsakúya Pabló nk'ie nga kama nímaha Ntíaná ngayjee xuta

²⁵ Jun já nts'e, mjena nga choo nku ni xi y'éjña 'ma Ntíaná, tū xi najmi nk'a n'esjehenu yjonuu. K'ua xi tjin ajihin xuta Israel kama ndjá animaha. B'a kama santa nkúhu nga sakúntehe nginkun Ntíaná ngayjee xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra. Kui xi tjihin nga n'ek'anki. ²⁶ Nk'ie nga ja b'a kama, ta n'ek'anki ngayjee xuta Israel. Xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntíaná:

Nanki Sion nibaha xi ts'ínk'anki xutana, kui xi kjéxihin kjuach'onk'uhun ntjehe Jacob.

²⁷ Kui nij xi y'endáka xutana nga ts'ian, nk'ie nga ja kjexián ngatitsuhun.

²⁸ Najmi mjehe xuta Israel én nda tsuhu Ntíaná. Ngandanuu xuta kontraha Ntíaná tsichu ma. Tunga tjohó ra Ntíaná xuta Israel tū ngat'aha nga Ntíaná j'ájin ntje cháha. ²⁹ At'aha najmi kje'a Ntíaná ni xi tsjá ko ta ndaha najmi ts'in t'axín xuta xi j'ájin.

³⁰ Nistjin nk'ie, najmi kinu'yá'óhooon Ntíaná, tunga tibase nímahánuu nd'ai tū ngat'aha nga najmi kint'é'én xuta Israel. ³¹ Ko santaha nistjin nd'ai najmi tint'é'én xuta Israel, tū xi ta chase nímaha ra tū ngat'aha nga jun kichase nimanuu. ³² B'i tjihin ra nij. Ndaha nku xuta xi tjin najmi nt'é'éhen Ntíaná. Ntíaná y'éjñaha xuta nga najmi kint'é'én, tū xi nkuhú nga kama nímaha ra ngayjee.

B'i ts'in kits'intsjohó Pabló Ntíaná

³³ Já b'a nkjún ts'in chánkaha kjuanchinaha Ntíaná! Já b'a nkjún ts'in nanka ts'innkjink'uhun ko á b'a nkjún ts'in tsehe kjuankjintak'uhun! Najmi tjin xi mankjihin ni xi ts'in Ntíaná ko najmi ch'a maha tsuya á b'a ts'ihin.

³⁴ At'aha, ¿yá xi be xi nkú ts'in ts'innkjink'un Ntíaná?

¿Yá xi kitsúyaha ni xi tjihin nga ts'ín?

³⁵ ¿Yá xi kits'ínkienyaha tsa mí nihi,

tū xi Ntíaná tjihin nga ts'ínk'óya ngáha ra?

³⁶ At'aha Ntíaná kits'innda ngayjee ni xi tjin. Ngat'aha ko nga tsjohó tjihin niu. j'Nekie yjoná nga tjihin kjuachánka Ntíaná tū nkjéhé ni! B'a katuma.

12

B'i ts'in tsakúya Pabló xi nkú ts'in tintsuqa nd'ai nga ja yjankiá Cristo

¹ Kui b'a maha, já nts'e, at'aha tibase nimaná Ntíaná, kui nga túbankihinu nga ngayjehe tak'un n'etsjohoo Ntíaná, nga n'ekjas'ohooon yjonuu xi nkú joyaha nku chje tik'un xi tse ko xi sasihin Ntíaná. ² Najmi tū bintsuqoo xi nkú ts'in tjinu xuta asunntee. Tū sa ní n'ek'óntjaiyo yjonuu xi nkú ts'in Ntíaná tits'in tsetse kjuankjintak'unnuu, tū xi b'a ts'in kamankjihinnuu ni xi mjehe Ntíaná, ni xi nda, xi sasihin ko xi ja nda tsichu ma.

³ Nga nkúnkú jun tínchjakonuu, at'aha Ntíaná kitsjána kjuandaha. Najmi tū nk'a n'esjo yjonuu. Nkú ní ts'in tjíyanuu. B'a ts'in n'esjo yjonuu xi nkú ts'in kitsjánuu Ntíaná nga s'ejinnuu. ⁴ At'aha xi nkú ts'in nkjin tikjá maha ni xi y'aha yjonintená ko xi nkú ts'in kj'ai kj'ai xá xi kik'ahí nga nkúnkú, ⁵ b'a ta joyaha ná. Nkjin mahaná tunga nkuhú yjoninte kamakaá Cristo. Nga nkúnkáá kich'aa xinkjá.

⁶ Kj'ai kj'ai ni xi maná n'ee. Kui kjuanda xi kitsjáná Ntíaná nga nkúnkáá. Xi Ntíaná kitsjáha éhen tū xi ts'ínkjas'ehen, kui xi katsúya éhen Ntíaná xi nkú ts'in kik'ahí nga s'ejihin. ⁷ Xi kik'ahí nga kuasinko xuta, kui xi katasinko

xuta. Xi kik'aihi nga kuakúya, kui xi katakúya. ⁸ Xi kik'aihi nga tsjá nga'yún, kui xi katsjá nga'yún. Xi kik'aihi nga tsjá toon, kui xi ngayjehe animaha katsjá toon. Xi kik'aihi nga tsjén tíjún, kui xi kixi katjikó xáha. Xi kik'aihi nga kuase nímaha xuta, kui xi tsjo kat'ehe nga b'a kats'in.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjo tíjñajinná

⁹ N'etjò kjuaxi xinkiu. Najmi tu n'esiuhun ni xi ch'onk'un. Ni xi nda ch'a ntsja ntsjon. ¹⁰ B'i ngján n'etjò xinkiu xi nkú ts'in tjohò xinkjin xi nts'e maha, at'aha nts'ohó mahanuu xinkiu. 'Yún chankjún so xinkiu. ¹¹ Kixi n'oo ni xi tín'o kò najmi tu n'ets'o. Tu xi tsjohó kat'ehe animanuu nga n'oo ni xi mjehe Nda Ntjaná. ¹² Tsjo kat'enuu nga chúyohoo ni xi tsjánuu Ntjaná. N'echúkjúo kjua'un xi tíyo. Najmi tu n'ek'ajjun nga chubakoo Ntjaná. ¹³ Tjohoon ni xi ndyjat'aha xuta xi yjanki Ntjaná kò nda n'ekjohoon xi kuichúk'unnuu.

¹⁴ Chubantjo xuta xi tjennki unkienuu. B'a t'ihun Ntjaná nga nda kats'ínkoho. Najmi tu ni xi najmi nda binchinó nga kamat'ain. ¹⁵ Tsjo kat'ekonuu xi tsjo tjihin. Ch'íiko xi tikjintá. ¹⁶ B'i ngján nda chasohò xinkiu. Najmi tu nk'a katumanuu yjonuu. Tu sa ní nda chasohò xuta x'an. Najmi tu xuta nkjink'un n'e ma suboo yjonuu.

¹⁷ Najmi tu ch'on n'ohoo xi ch'on títs'inuu. Chase nínú xi nkú ts'in nda kama n'ohò ngayjee xuta. ¹⁸ Tsa kama, tsa aya ntsoo tíña, kas'ekonuu kjuajyu ngayjee xuta. ¹⁹ Já nts'ena, najmi tu n'e ngajoyo ni xi tín'enuu. Aya ntsja ní Ntjaná t'ejñayo xi b'a títs'in. At'aha b'i ts'in tíjt'a ehen Ntjaná: "Ahán xi k'uasé chjía, an xi tsjaha chjiji. B'a títsu Ntjaná." ²⁰ B'i tá ts'in tíjt'a ya: "Tsa tíma bjohò nda kontrahí, tjeihin ni xi kjine. Tsa tíma xintáha, tjeihin ntá xi k'úi. At'aha tsa b'a n'ei, tu ni xi kama subahá rá nda kontrahí." ²¹ Najmi tu 'bainte tsa kjuach'onk'uun xi ts'in nghaní. Tu sa ní ni xi nda n'ei. B'a ts'in n'e nghaná ri ni ch'onk'uun.

13

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga chankjún xi batéxuma

¹ Ngayjee xuta tjihin nga kuint'é'ehen xi batéxuma. At'aha xá xi tjihin xi batéxuma nginkun Ntjaná nibáha rá. Ntjaná y'éjña xóo. ² Kui nga xi fi kontraha rá xi batéxuma, kui xi tífi kontraha ni xi ja y'éjña Ntjaná. Kò xi b'a títs'in, tá kuihi tibangisjai suba nga n'ekokjuaha.

³ At'aha já xi batéxumoo najmi tíntu tsa tu xi ndjá ts'ínkoho xuta xi nda ni xi títs'in. Xuta xi najmi nda ni xi títs'in, kui xi b'a kats'ihin. ¿A mjehi nga najmi ndjá ts'ínkóhi já xi batéxumoo? Tsa b'a, nda n'ei, kò nda ts'in kuasehi já xi batéxumoo. ⁴ At'aha ngandahí ní títs'inxát'aha rá jóo Ntjaná. Tunga tsa ni xi najmi nda tín'ei, tjihin nga kuinkjún tu ngat'aha ni xi ts'ínkóhi jóo. At'aha najmi tu a tjihin xá jóo. Ntja níná títs'inxát'aha tu xi ts'ínk'íechjilhi kò ts'ínkokjuaha xi ch'on títs'in. ⁵ Kui nga tjihin nga kuinú'yá'ehen raá já xi batéxumoo, najmi tu ngat'aha ni tsa ts'ínk'íechjíná ni xi n'ée. B'a ní n'ée tu xi je s'eyaha kjuankjintak'unna nginkun Ntjaná.

⁶ Kui kjuaha nga b'echjihinu ni xi f'áchjínuu já xi tjihin xá, at'aha kui xi tijncha ts'inxát'aha Ntjaná. Xáha tijncha ts'in. ⁷ Tjohoon ni xi kanéhe nga nkúnkú jóo. T'echjihuu xi f'áchjintjai ni xi tjinnuu kò xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Romá. Chankjún xi nkú ts'in tjihin nga chankjún, kò nda n'esiuhun xi nkú ts'in tjihin nga nda n'esihiin.

B'i ts'in tsakúya Pablo mí kjuaha nga n'etjohóná xinkjá

⁸ Najmi tu chumi nihi xi katsjennuu. Tjohoon kjuatjo xinkju. At'aha xi tjoho xinkjin, kui xi tits'intjusun ngayjee kjuatexumaha Ntjaná. ⁹ B'i ts'in tjit'a kjuatexumoo: "Najmi tu ch'at'aihí chjihin. Najmi tu n'ek'iein animá. Najmi tu n'ei ndyjé. Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta." Kui kjuatexumoo ko ngayjee kjuatexuma xingisoo nkuhu bichú majihin kjuatexuma xu'bi: "N'etjói xutahi xi nkú ts'in tjohi yjohi." ¹⁰ Xi tjoho xinkjin, kui xi najmi ch'on tits'ihin. Kui nga bichútjusuhun kjuatexumoo ajihin xuta xi tjihin ra kjuatjo.

¹¹ B'a n'oo at'aha yo nistjin xi kich'aá nd'ai. Ja chubaha nga n'ek'jáhaá yjoná nga kuintsuba ndaa. Ja 'yún chuba ndyjahá nd'ai nk'ie nga Ntjaná ts'ínk'ankiná. Najmi b'a ta tjin ndyjahá ra xi nkúhu nk'ie nga kis'ejinná. ¹² Ja ma kuichúhú chuba. Najmi ta n'ehená ngatitsun, ataha nk'ie nga ngatitsun n'eé, b'a joyaha xi nkúhu tsa má jyuun tintsubaá. Ni xi nda n'eé. Kui xi b'a ta joyaha xi nkúhu tsa má ndzjen tintsubaá. K'úendaá yjoná tu xi kuinimajihinná má ndzjeen.

¹³ Kixi tankinkáá yjoná xi nkúhu xuta xi tjima nga nistjiun. Najmi kuintsubaá tsa tu xi s'ihiná ko chineé. Najmi tjihin nga chuba súntukonáá xinkjá ko tsa n'ejnu n'et'aá. Ko ta ndaha najmi tu bixkankaá xinkjá ko tsa kama xin k'aán ni xi tjihin. ¹⁴ Tu sa ní tinúngjiun yjonuu Nda Ntjaná Jesucristo ko najmi tu n'enkjintak'un xi nkú ts'in n'ehenu ni xi mjehe yjoninte ngatitsuun.

14

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjihin nga n'ek'anjiá jé xinkjá

¹ Nda n'ekjohoon xi najmi ndjá síñajin xi nkú ts'in s'ejinná, ko najmi tu b'esikoo ngat'aha xi nkú ts'in ts'innkink'un. ² Tjin xi b'a ts'in s'ejihin nga ma kjine tu mí nichinehé ni, ko tjin ngá xi najmi ndjá síñajin xi nkú ts'in s'ejinná kui nga tu xkahá kjinehe. ³ Xi kjine tu mí nichinehé ni najmi tjihin nga ch'on ts'in kuasehe xi b'éch'ohó yjohó ni xi kjine. Ko xi b'éch'ohó yjohó ni xi kjine najmi tjihin nga ts'ínk'anji jé xi kjine tu mí nichinehé ni. B'i incha kats'in at'aha Ntjaná ja kits'ínkájihin nga joo. ⁴ Yáha ji xi tin'ek'anjihinni jé nda musuhu xi kj'ai? Tsa ndjá síña nda musu ko tsa tísaténki, Nda Ntjaha kjinehe ni xu'bo. Tunga ndjáhá kuasijña, at'aha tjihin nga'yún Nda Ntjaná nga ndjá ts'ínkasjñaha.

⁵ Tjin xi b'a maha nga 'yún nkún sa nku nistjin nga kj'ai nistjin, ko tjin ngá xi tu nku chuba maha nistjiun. Nkúnkú tjihin nga ts'ínkink'un sisin xi nkú ts'in behe k'un. ⁶ Xi benkjún nku nistjin, kui xi b'a ts'in tu xi benkjúhun Nda Ntjaná. Ko xi kjine tu mí nichinehé ni, kui xi b'a ts'in tu xi benkjúhun Nda Ntjaná. Tsjaha máb'achjihí Ntjaná ngat'aha nichinehe. Ko xi b'éch'ohó yjohó ni xi kjine, kui xi b'a ts'in tu xi benkjúhun Nda Ntjaná ko ta tsjaha máb'achjihí Ntjaná.

⁷ Najmi tjin ajinná xi kuenta ts'e suba tjña tik'uhun ko tsa kuenta ts'e suba 'mehe. ⁸ Tsa tintsuba tik'aán, Nda Ntjaná tintsuba tik'uhunná. Ko tsa tibayaá, Nda Ntjaná tibayahaná. Kui b'a maha, ndaha tsa tintsuba tik'aán ko ndaha tsa tibayaá, Nda Ntjaná ts'ená. ⁹ At'aha kui kjuaha k'iehen Cristo ko j'áya ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'in kamaha Nda Ntjaha xuta k'ien ko xi tjintu tik'uuun.

¹⁰ Ko máha ji, ¿á ji tichasehe rj tsa nda ko tsa najmi nda tits'ihin nda nts'ei? Ko ta, ¿á kinte n'esjeheni nda nts'ei? Katumankjihin nga ndyjun nkiní kuasehe Ntjaná mí nihi xi kin'eé nga nkúkáá. ¹¹ B'i ts'in tjit'a ehen Ntjaná: Ahán xi tjjña tik'an, titsu Ntjaná.

Ku^uasinkúunch'in ngayjee xuta nginkán,
ko ngayjee ts'ínkie yjoho nga an xi Ntjá.

¹² Kui b'a maha, nga nkúnkáá n'ekjas'eheén kuenta Ntjáná ni xi kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjihin nga n'endyjajihín xinkjá

¹³ Kui nga najmi ta chasehe raá tsa nda ko tsa najmi nda ni xi tít's'ín xinkjá. Tu sa ní chasoo xi nkú ts'ín najmi n'endyjajihun nda nts'o ko xi nkú ts'ín najmi n'ekijnejun ngatitsun. ¹⁴ S'ejinna Nda Ntjáná Jesu ko be nga ndaha nku ni najmi chuntí nginkun. Tunga tsa tjin xi: "Chuntí ni xu'bj nginkun", tsa kuitsy, tu nginkun ndohó chuntí niu.

¹⁵ Tunga tsa tu ngat'aha ni xi tichinei tít's'ínndyjajihin ra yjoho nda nts'ei, najmi ta tin'etjohoni nda nts'ei ma. Najmi tu 'bainte tsa tu ngat'aha nichinehi ndyjaha xuta xi k'ientjáihi Cristo. ¹⁶ Najmi tu 'bainto tsa ch'on ts'ín kuinchjayane xuta ni xi n'ekjohoon nga nda. ¹⁷ At'aha ni xi chineé ko ni xi s'já najmi chumi ni chjhi ra. Nk'ie ní Espiritu Santo tsjáná nga naxu kuintsubaá nginkun Ntjáná ko nga s'ená kjuajyu ko kjuatsjo, kui ni ni xu'bj xi bakúchji nga ja tsitjas'enjián nga Ntjáná tibatéxumaná. ¹⁸ Xi b'a ts'ín tjiná nginkun Cristo, kui ni xi tsjoho Ntjáná ko xuta ta nda ts'ín nchjayanehe.

¹⁹ Kui b'a maha, tinchísjaihiná xi nkú ts'ín s'ehená kjuajyu ko xi nkú ts'ín kuiskná xinkjá nga saáján ni xi ts'e Ntjáná. ²⁰ Najmi tu ngat'aha nichinehi n'ekatsuhuni xá xi tít's'ín Ntjáná ajihin xuta xi ts'e. Kjuaxi kjáihin nga je nginkun Ntjáná ngayjee nichine xi tjin, tunga najmi ndahá tjin tsa chineí nichine xi ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta xingisoo. ²¹ Tu sahá nda n'ei tsa najmi chineí yjo ko tsa najmi s'j binu ko tsa najmi n'ei ndaha nku ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun já nts'ei.

²² Xi nkú ts'ín s'ejihin ni xu'bj, tu ji b'a ts'ín kas'ejihin ri nginkun Ntjáná. Já b'a nda tjihin ts'e xi behe k'un nga nda tjin ni xi tít's'ín ko najmi tít's'innijéhe ra kjuankjintak'uhun askahan! ²³ Tunga xi jo jan tímaha nga tikjine tsa mí nihi, ta kuihi tít's'ínk'anji je yjoho, at'aha najmi tít's'ín xi nkú ts'ín s'ejihin. At'aha ngayjee ni xi n'eé xi fi kontra xi nkú ts'ín s'ejinna Ntjáná, kui xi ngatitsun.

15

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga kuiskná xinkjá tu xi saájihinná ni xi s'ejinna

¹ Ná xi ja ndjá tinchaiján xi nkú ts'ín s'ejinna najmi tu n'eé ni xi tu ná tsjo subahána. Tjihin ni nga n'ekjáihiin xi najmi kjee ndjá tinchajin xi nkú ts'ín s'ejinna. ² Nga nkúnkáá tjihin nga n'eé ni xi tsjoho xinkjá ko ni xi ngandaha n'eé, tu xi saájihin xi nkú ts'ín s'ejinna. ³ At'aha ko ta Cristo najmi ni xi tsjoho kits'ín. Ni xi tjin'a ní éhen Ntjáná má b'a títu kits'ínkjáihiin: "Én ch'on tsu xi kitsúhi xuta, kui xi j'aisaténa." ⁴ Ni xi kis'et'a nistjin nk'ie, kis'et'a tu xi kuakú nijáhaná. At'aha ajin xujun éhen Ntjáná sakújinná kjuatsenta ko sakú nga'yúnná tu xi chúyahá raá ni xi tsjáná Ntjáná.

⁵ Ntjáná xi tsjáná kjuatsenta ko tsjá nga'yúnná, kui xi katsjánuu nga nkuhú n'enkjínk'un xi nkú ts'ín tjiyahá Cristo Jesu. ⁶ Nkuhú kas'eya animanuu ko nkuhú katuma ntanuu. B'a ts'ín n'ekiehenu yjonuu nga tjihin kjuachánka Ntjaha ko Na'mihí Nda Ntjáná Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra tsichujihin én nda tsuhu Cristo

⁷ Kui b'a maha, b'i ngján nda n'ekjáihin ruu xinkiu xi nkú ts'in nda kits'ínkjáinnu Cristo, tu xi s'ejña chjihi kjuachánkahá Ntjáná. ⁸ At'aha an b'a tíxinnu. J'ai Cristo ngandaha xuta xi ntje judio tjeheh ra. Tsakúchji nga ts'in Ntjáná ni xi kitsú nga ts'ín. J'ai ts'intjusun ni xi kitsúya tíjuhun Ntjáná ntje cháha xuta judio. ⁹ B'a ts'in ko ta xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ts'ínkie yjoho nga tjihi kjuachánka Ntjáná, at'aha ko ta kui kichase nímaha xi nkú ts'in jtít'a éheh Ntjáná:

Kui nga xínyahana kjuachánkahá ajihin xuta xi jtíntu asuntee, ko séhe nga ts'intsoho.

¹⁰ Ko b'a ta ts'in jtít'a ya:

Jun xuta xi tintsuho asuntee, n'etsjokoo xutaha Ntjáná.

¹¹ Ko b'a ta títsu sa:

N'etsjohoo Ntjáná ngayjee xuta xi jtíntu asuntee.

Chanink'o Ntjáná ngayjee xuta naxinantá xi jtín.

¹² Ko b'a ta ts'in y'ét'a nda profeta Isaiá:

Stjúkjá nda xi kama kjamaha Isai,

nda xi k'jáitexumaha xuta xi jtíntu asuntee,

kui kama 'yún tak'un xuta.

¹³ Ntjáná xi tíma 'yún tak'aán, kui xi kats'intsejnyje animanuu kjuatsjo ko kjuajyu, jun xi s'ejinnu Ntjáná. Katsjá nga'yunnuu Espiritu Santo tu xi tu nku ndjáhá kuinchajihinnu ni xi tíchuyóho.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kui xi nku nda postru xi ts'inxájihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra

¹⁴ Behe k'an, já nts'e, nga kitsejihinnu kjuanda ko kjuankjink'un, tu xi kama k'uai nýaha ruu xinkiu. ¹⁵ Tunga tjihi ni xi tíma k'an tib'et'á xujunnuu ei tu xi najmi n'echayahanu. At'aha Ntjáná kitsjana kjuanda xu'bj ¹⁶ nga an xi ts'inxát'aha Cristo Jesu ngandaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Tib'enjímíhi én nda tsuhu Ntjáná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu xi kuichú maha chje xi tsjoho Ntjáná, chje xi títs'in tsje Espiritu Santo.

¹⁷ Tsjo mana nga nchjanijmíya xá xi kitsjana Cristo Jesu nga ts'inxát'aha Ntjáná. ¹⁸ At'aha najmi ma k'an nchja ni xi k'jái, tu nkuhú xi nkú ts'in ts'inchjénna Cristo tu xi kuint'é'éheh ra Ntjáná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Cristo ts'inchjén ntána ko xána ¹⁹ ko nkjin tikjá kjuankjún xi bakúchji nga'yúhún. Nga'yúhún Espiritu Santo b'a títs'ín. B'a ts'in jehena nga y'enjímíhi én nda tsuhu Cristo nanki Jerusalen ko santaha má nga 'mi Ilirico.

²⁰ Y'enjímíhi én nda tsuhu Cristo ante má nga najmi kjee ch'a b'énjímíhi. B'a kits'ian at'aha najmi kama mjena y'esún sahá xá xi kik'atuts'ihin xuta xi k'jái.

²¹ Tu sa ní títs'ian xi nkú ts'in jtít'a éheh Ntjáná:

Xi najmi kjee 'miyahá yáha kui, kui xi skuéhe.

Ko xi najmi kjee nt'é yáha kui, kui xi kamankjihin.

B'i ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga mjehe nguaisehe xuta ninku Roma

²² Nkjin nýá najmi kisakú nýána nga kama kfínsehehu, ²³ tunga nd'aj ja kama ndjuúna xá xi títs'ian ante xi jtín ei ko ta ja tjihi nú nga mjena kfínsenuu.

²⁴ Kui nga mjehena nga skuenú nk'ie nga kfían España, at'aha mjena yo kfian. Tsjo kamana nga kúatejñajinnu chuba nístjin. Nk'ie nga k'jái yo, tísinkonú nga ts'innjáa nýána.

²⁵ Tunga nd'aj nanki Jerusalen tífia. Xuta xi kik'áts'e Ntjáná kfínsinka yo.

²⁶ At'aha ngayjehe k'un xuta ninku xi jtín ante Macedonja ko ante Akaya

incha kits'insun tpon tu xi ts'jinkjihī rā xuta x'an xi kikj'áts'e Ntjaná xi tjintu Jerusalem. ²⁷ Tsjo kamaha nga b'a incha kits'in. Ko kjuaxi nga tjeheh ts'e xuta xu'bo. At'aha nd'ai tít's'ínkjáihīn xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ni xi ts'e Ntjaná, ni xi Ntjaná kitsjáha xuta xi ntje judio tjeheh ra. Kui nga xi najmi ntje judio tjeheh ra tjihin nga kuasinkoho nga kuakjányako xuta xi ntje judio tjeheh ra ni xi tjihin ej asunntej. ²⁸ Kui b'a maha, nk'ie nga ja kama ndjuuhuna xá xu'bj ko nk'ie nga ja ts'inkjas'en ni xi kama njakúu, as'áihí ní kfián España ko kj'ua má nga tintsuho. ²⁹ Be nga Cristo tu xí ndahá ts'jinkoná nk'ie nga kama njakáá.

³⁰ Jun já nts'e, ngat'aha Nda Ntjaná Jesucristo ko ngat'aha kjuatjo xi tsjáná Espiritu Santo tbankinuu nga chubantjainú nginkun Ntjaná. B'a ts'in n'ekohonú nga'yúu. ³¹ Tjinchihu nga najmi tu kasatéjña xuta xi najmi s'ejihin Nda Ntjaná xi tjintu ante Judea. Ko ta tjinchihu nga xuta xi kikj'áts'e Ntjaná xi tjintu nanki Jerusalem nda ts'in ts'jinkjáihīn ni xi kfiinkoho. ³² B'a ts'in tsjo tjihinna nga kuichusenuu ko ts'inkj'áya ichi kutju ajinnuu. B'a katuma tsa b'a ts'in mjehe Ntjaná. ³³ Ntjaná xi tsjáná kjuajyu kat'ejñajinnuu ngatentoo. B'a katuma.

16

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjintu Roma

¹ Be na nichjaá Febe. Ninku xi tjín nanki Cencrea ts'inxát'a. ² Ngat'aha Nda Ntjaná nda n'ekjóhóon xi nkú ts'in tjihin nga n'ee ñá xi xutaha Ntjaná mahaná. Tjinkoo nga tjohoon tu mí nihí ni xi machjéhen. At'aha nkjin nkjún xuta tsasinko ko ta tsasinkona.

³ Tjohoon kjuasuniñana Priscila ko Akila, xi ta tít's'inxát'aha Cristo Jesu xi nkúhu an. ⁴ Najmi incha kitsankjún tsa kuayá ngat'ana. Tít'sjaha máb'achjihī ngat'aha ni xi incha kits'in. Najmi tu nku an xi b'a tíxian. B'a ta tjíncha tsu ngayjee xuta ninku xi najmi ntje judio tjeheh ra.

⁵ Tjohoon kjuasuniñana xuta ninku xi ma njakú ni'yaha Priscila ko Akila. Tjohoon kjuasuniñana Epeneto. 'Yún tjona ndo. Ajihīn xuta xi tjín ante Asia, kui xi tjun kis'ejihin Cristo. ⁶ Tjohoon kjuasuniñana Maria. 'Yún tse xá xi kits'in ajinnuu. ⁷ Tjohoon kjuasuniñana Androniko ko Junias, xi ta ntje judio tjeheh ra. Ta kis'eya'yunka nubayá jóo. Ta já postruhú jóo ko yankjún. Kui tjun kis'ejihin Cristo nga an.

⁸ Tjohoon kjuasuniñana Ampliato. 'Yún tjona ndo at'aha ta s'ejihin Nda Ntjaná. ⁹ Tjohoon kjuasuniñana Urbano, kui xi nkúhu jin ta Cristo tít's'inxát'aha. Tjohoon kjuasuniñana Estakis. 'Yún tjona ndo. ¹⁰ Tjohoon kjuasuniñana Apeles, xi ja tsakúchji nga 'yún s'ejihin Cristo. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjin Aristobulo.

¹¹ Tjohoon kjuasuniñana Herodion, xi ta ntje judio tjeheh ra. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjin Narciso, xi ta s'ejihin Nda Ntjaná. ¹² Tjohoon kjuasuniñana Trifena ko Trifosa, xi ta tít's'inxát'aha Nda Ntjaná. Tjohoon kjuasuniñana Persida, xi 'yún tjona ko xi 'yún tse xá xi kits'in at'aha Nda Ntjaná tjenki.

¹³ Tjohoon kjuasuniñana Rufo, xi Nda Ntjaná j'ájihin, ko naaha, xi ta ko an basehe xi nkúhu tsa naana maha. ¹⁴ Tjohoon kjuasuniñana Asinkrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas ko já nts'eé xi tjintujihin. ¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana Filologo ko Julia ko Nereo ko na nichja ko Olimpás ko ngayjee xutaha Ntjaná xi tjintujihin.

¹⁶ B'i ngján súnifohoo xinkju. Títs'ínkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta ninku xi ts'e Cristo.

¹⁷ Jun já nts'e, tibankingu nga chuhun yjonuu xi bakjanya xuta ko xi ts'índyjajihin xuta. Kui xi fi kontraha ni xi ja tsinchiyó. N'e t'axihun yjonuu xuta xu'bo. ¹⁸ At'aha xi b'a títs'ín najmi títs'ínxát'aha Nda Ntjaná Jesucristo. Ni xi tsjo nihí tijncha bangisjai. En sin én nda nchja nga b'anachaha xuta xi najmi kjee 'yún mankjihin ni xi ts'e Ntjaná.

¹⁹ Ya tu má xi tjeheń ni nga tínu'yá'ón. Kui nga tsjo mahana ngat'a ts'ajun ko mjena nga 'yún kamankjin sanuu ni xi nda ko nga kuankín t'axihun ni xi najmi ndoo. ²⁰ Ntjaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi ts'ín nga n'e nganoho ndanindoo. Kas'enuu kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo.

²¹ Timoteo títs'ínkjinuu kjuasuniña. Kui xi tjenkona nga t'n'exát'ajhi Jesucristo. Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Lucio ko Jason ko Sosipater, xi ta ntje judio tjeheń ra.

²² Ko ta an Tercio xi títs'inntá xi nkú ts'ín títusyana Pablo, títs'ínkjinuu kjuasuniña, an xi ta s'ejinna Nda Ntjaná.

²³ Gayo títs'ínkjinuu kjuasuniña. Ni'yaha tijnja. Yo má nga ma njakú ngayjee xuta ninku. Ko ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Erasto, xi tjihin xá nga f'átjo toohon xuta nantjo, ko ta nda nts'eé Cuarto.

²⁴ Kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo kat'ejñajinnuu ngatento. B'a katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujin

²⁵ Kan'etsjoho Ntjaná. Kui xi kamaha nga ndjá ts'ínkinchangu xi nkú ts'ín tijnja én nda tsuhu Jesucristo xi tixinya ko tib'enijmía. Tís'ejña chji nd'aj ni xi kis'ejña 'ma nkúhu nú chá jáni. ²⁶ Ja tís'ejña chji nij xi nkú nga titsu xujuhun já profeta ko t'n'ekint'é ngayjee xuta xi tjin asuntee. B'a kitsú Ntjaná xi tijnja tík'un sín nga b'a n'e tu xi s'ejihin ra ko kuint'é'ehen ra ngayjee xuta.

²⁷ Ngat'aha Jesucristo kas'ejña chji síhin kjuacháncakaha Ntja, kui xi nku tutuu ko xi nkjink'uun. B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'in kjihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'in kikjaniñahá Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, Ntjaná kits'in mana nku nda postruhu Jesucristo at'ahá b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Sostene ² tísuniñaihi jun xuta ninkuhu Ntjaná xi tintsuboo nanki Corinto. Cristo Jesu kits'in nga Ntjaná kikj'áts'enúu. Kinchjanuu nga kjuáts'enúu xi nkú tá kits'ínko ngatentee xuta xi tu má xi tjeñén ni s'ejihin Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi Nda Ntjaná ko tá Nda Ntjaha xuta xu'bo.

³ Kas'enúu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in tsjaha Pablo máb'achjhi Ntjaná nk'ie nga f'áitsjehen xi nkú ts'in nda kits'ínkoho Ntjaná xuta ninku Corinto

⁴ Tehente tsjaha máb'achj' Ntjaná nga f'áitsjenna jun, at'ahá kisakúnúu kjuandaha Ntjaná. Cristo Jesu kits'in nga kisakúnúu kui niu. ⁵ Kits'in nga kin'ekjóhooon ngayje tákjá kjuanchíná xi tsjá Ntjaná. Kui kjuanchinóo xi nkú ts'in tjiñin nga chubo ko xi nkú ts'in tjiñin nga kamankjinnuu ni xi ts'e Ntjaná. ⁶ B'a ts'in kis'ejña chjhi ajinnuu nga kjuaxi én nda tsuhu Cristo xi kis'enjímínuu.

⁷ Kui nga najmi ndyjat'ahanuu ndaha nku kjuanda xi tsjá Ntjaná nk'ie nga tichuyóhoo nistjin nga kuakúchji yjoho Nda Ntjaná Jesucristo. ⁸ Ko ndjá ts'jínkinchánúu Ntjaná santaha nistjin xi fekuu, tu xi najmi tjin ni xi n'enijehenúu nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha Nda Ntjaná Jesucristo. ⁹ Ts'intjusun Ntjaná ni xi tsu. Kui xi kinchjanuu nga nkuhú kamakoo Ntíhi, kui xi Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi nda tjin tsa najmi nkuhú k'ua xinkjin xuta ninku

¹⁰ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntjaná Jesucristo b'a tixinnuu nga nkuhú ni xi chubo ko nkuhú ch'oo xinkju. Nkuhú kas'eyanuu ko nkuhú ni xi n'oo. ¹¹ B'a tixian, já nts'e, at'ahá xinkjín Kloe kitsúyana nga kjuachán rú tjin ajinnuu. ¹² Tjin rú ajinnuu xi: "An tjennkia Pablo", tjincha tsu rú. Ko rú tjin ngá xi: "An tjennkia Apolo", tjincha tsu rú. Ko tá tjin rú ngá xi: "An tjennkia Pedro", tjincha tsu rú. Ko tá tjin rú ngá kj'ai xi: "An tjennkia Cristo", tjincha tsu rú.

¹³ Nga chasehe raá, ¿a tsakjányahá yjoho Cristo? ¿A Pablohó kis'et'a kruu ngandanuu? ¿A Pablohó kikj'áts'enúu nk'ie nga kisaténtó? ¹⁴ Tsjaha máb'achjhi Ntjaná nga najmi tjin ajinnuu xi an tsatentá, nku tutuhú Krispo ko Gayo. ¹⁵ B'a ts'in najmi ch'a xi b'a kuitsuhu tsa an kikj'ats'an.

¹⁶ Tá tsatentá xinkjin nda Estefana. Najmi tá f'áitsjehenna tsa tjin sa kj'ai xi tsatentá. ¹⁷ At'ahá najmi kui xá xi kitsjana Cristo, tsa xuta kuatentá. Nk'ie ní k'uenjímía én nda tsuhu, kui ní xáha xi kitsjana. Ko najmi én nanka ts'inchjén nga nchja, tu xi najmi nku én tiya kamaha ngabayahá Cristo t'a kruu.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ajihin ni xi kits'in Cristo kis'ejña chji nga'yuhun ko kjuankjintak'uhun Ntjaná

¹⁸ Én xi s'enjímí ngat'a ts'e xi nkú ts'ín k'ien Cristo t'a kruu, kui xi tu a éhén mahá xuta xi tindyja. Tunga máha ná xi kin'ek'ankiná, nga'yúhún Ntíaná maná kui éen. ¹⁹ At'aha b'í títu Ntíaná má nga tjit'a xujun:

Ts'inndyja kjuankjintak'uhún já xi nanka ts'innkjink'un.
Ts'inndyjajian xi nkú ts'ín ts'innkjink'un já nkjink'uun.

²⁰ ¿Yá nda xi nanka ts'innkjink'un? ¿Yá nda xi tu xi mahá ra xujun? ¿Yá nda xi mahá nchjanjímíyaha ni xi tjin asunteej? Tu a nihí kits'ín ma Ntíaná kjuankjintak'un nanka xi tjin asuntee. ²¹ At'aha ajin kjuankjintak'un nankaha Ntíaná y'enda nga najmi kjuankjintak'un xi tjihin xuta skuekohó ra. Kama mje nihí nga xuta xi s'ejihin én xi tís'enjímíy, nga kui xi ts'íink'anki, én xi tu a éhén mahá xuta.

²² Xuta xi ntje judio tjeheh ra mjehe skue kjuankjúhún Ntíaná, ko xi najmi ntje judio tjeheh ra mjehe kuásinñjuhu nku kjuankjink'un nanka. ²³ Tunga jin, nga kis'et'a kruu Cristo tib'enjímí. Kui niú xi najmi sasihin xuta xi ntje judio tjeheh ra ko tu a éhén mahá xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra.

²⁴ Tunga máha xuta xi Ntíaná kinchjaha nga kjuáts'e, ndaha tsa xi ntje judio tjeheh ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeheh ra, kui xi ts'ínkjáihin nga ajihin Cristo tsakúchji Ntíaná nga'yúhún ko kjuankjintak'uhún. ²⁵ At'aha ni xi y'enda Ntíaná xi tu a nihí mahá xuta, 'yún tjin saha sin nk'ie nga ni xi ts'innkjink'un xuta. Ko má b'a mahá xuta nga ts'innkjink'un nga najmi tjihin nga'yún Ntíaná, yo ní 'yún bakúchji nga'yúhún nga nga'yún xi tjihin xuta.

²⁶ Jun já nts'e, n'ekj'áitsjon xi nkú ts'ín kinchjanuu Ntíaná nga kjuáts'enuu. Najmi nkjin mahanu xi yaha nga nkjink'un. Najmi nkjin mahanu xi já k'aku. Najmi nkjin mahanu xi nk'a tjoon. ²⁷ Tunga xi tu a xutahá mahá xuta, kui xi j'ájin Ntíaná tu xi tsjáha ra kjuasuba já nkjink'uun. Ko j'ájin xuta xi najmi chumi ni chjihí ra nginkun xuta tu xi tsjáha ra kjuasuba já xi nk'a tjen. ²⁸ Ta j'ájin xuta xi najmi b'achjihí ra xuta ko xi najmi nda t'ímihí. Ta j'ájin santaha ni xi najmi kjee tjin tu xi kjéxihin ni xi ja tjin. ²⁹ B'a kits'ín Ntíaná tu xi najmi ch'a nk'a kama k'uasjehe yjoho nginkun.

³⁰ Tunga nukuhú kits'ín makonuu Ntíaná Cristo Jesu ko kits'ín nga Cristo tsichu ma kjuankjintak'unná. Ngat'aha ni xi kits'ín Cristo naxu tsichu maá nginkun Ntíaná, kikj'áts'ená ko y'échjintjai jéná. ³¹ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntíaná: "Xi nk'a k'uasje yjoho, ngat'aha ní ni xi kits'ínkoho Ntíaná, kui ni ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjoho."

2

B'í ts'ín kits'ínkjáitsjehen Pablo xuta ninku Corinto xi nkú ts'ín y'enjímíhi én nda tsuhu Cristo

¹ Já nts'e, nk'ie nga tsichuk'ienjímínúu én xi Ntíaná tib'éjña chji nd'aj, najmi én tsjo tsu kits'inchjén ko tsa én xi nanka. ² Najmi kama mjena tsa kj'ai nihi kinchja ajinnu. Nku tutuhú Jesucristo kinchjanjímíya ko a kruu k'ient'áha.

³ Nk'ie nga tsátejñajinnuu najmi nda chánka kamana yjona. Títsankjun níná ko xí tib'atsénkjúnná. ⁴ Ko nk'ie nga y'enjímínúu ko tsakuyánuu éhen Ntíaná, najmi kits'inchjén én nkjink'un xi s'ejihin xuta. Espirituhú ní Ntíaná ko nga'yúhún Ntíaná y'ejñá chjikohona ni xi kinchja, ⁵ tu xi s'ejihinnuu Ntíaná xi tjihin nga'yún, najmi kjuankjink'uhún xuta.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhú Ntíaná xi y'éjña chjiná kjuankjink'uhún Ntíaná

⁶Tunga ajihin ní xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntjaná kjuankjink'un n'echjén nk'ie nga chubakoi. Najmi kjuankjink'un xi ts'ínchjén xuta n'echjén nga chubai, ko ta ndaha najmi kjuankjink'un xi ts'ínchjén já xi batéxuma n'echjén, já xi ndyja ndyun nkinj. ⁷Nk'ie ní bakuyái éhen Ntjaná, chubanjmíyái ni xi kits'innkjink'un Ntjaná nga y'éjña 'ma. Kui niu xi y'enda Ntjaná kintehe ni nga kits'inná asuntee. B'a kits'ín tu xi s'ehená kjuachánka. ⁸Ndaha nku xi batéxuma asuntej najmi kamankjihin kjuankjintak'un xu'bj. At'aha tsa kamankjihin niu, najmi kingját'a kruu ra Nda Ntjaná xi tjihin kjuachánka.

⁹Tunga b'ahá kama xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntjaná:

Ni xi najmi kieke xuta ko najmi kint'é, xi ndahachí najmi kjee n'enkjink'un, kui nihi xi Ntjaná y'enda títjun, ngandaha xuta xi incha tjoho Ntjaná.

¹⁰Espirítuhu Ntjaná y'éjña chjiná ni xi y'enda títjun Ntjaná. At'aha Espirituhu Ntjaná be sisin ngayjee ni xi tjin ko santaha ni xi 'yún nanqaha Ntjaná. ¹¹At'aha, zyá xi be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un xuta xi kj'ai? Nku tutuhú xuta xu'bo xi be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un. B'a ta ts'ín najmi ch'a be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un Ntjaná. Nku tutuhú Espirituhu Ntjaná be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un.

¹²Ngat'a ts'añá bi, nginkun Ntjaná nibáha Espiritu xi kin'ekjáihín, najmi asuntej ts'e. Ntjaná kitsjáná Espirituhu tu xi kamankjihinná kjuanda xi kitsjáná. ¹³Kui niu xi chubai nk'ie nga bakuyái. Najmi n'echjén én xi bitjuhu kjuankjink'uhun xuta. Kjuankjink'un xi bitju níhi Espirituhu Ntjaná n'echjén. B'a ts'ín 'miyaha ri xuta xi tijnajihin Espirituhu Ntjaná ni xi ts'e Espiritu.

¹⁴Xuta xi najmi tjihin Espirituhu Ntjaná najmi ts'ínkjáihín ni xi ts'e Espiritu, at'aha tu a nihí maha. Najmi tjin nkú ts'ín kama kamankjihin ra, at'aha nku tutuhú Espirituhu Ntjaná b'éjña chji niu. ¹⁵Xi tijnajihin Espirituhu Ntjaná, kui xi mankjihin ni xi tjin. Tunga xuta xi k'oq najmi mankjihin á kj'ai ts'ín ts'innkjink'uhun xuta xi tijnajihin Espirituhu Ntjaná.

¹⁶At'aha b'j ts'ín tjit'a éhen Ntjaná:

¿Yá xi be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un Ntjaná?

¿Yá xi tsjániyáha?

Tunga ná bi, n'enkjink'aán xi nkúhu Cristo at'aha Espirituhu Ntjaná tijnajinná.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kikanéhe ko xá xi kikanéhe Apolo ajihin xuta ninku Corinto

¹Jun já nts'e, najmi kama kinchjakonuu xi nkú ts'ín nchjaka xuta xi tijnajihin Espirituhu Ntjaná. Kinchjako níngu xi nkú ts'ín nchjaka xuta xi asuntee tjehe ra, xi nkúhu xuta xi as'ai kuakatuts'ihin ra nga kuakak'já éhen Cristo. ²Kintehe ni nga ni xi ndjá kuakuyánuu, tu ni xi najmi ndjáhá tsakuyánuu. At'aha b'a k'un ntí xihí k'un, ntí xi tu ntáchikihí 'bi, xi najmi ma kjine ni xi ndjá. Ko santaha nd'ai najmi kjee tjinandu yjonuu tsa kamankjinnuu ni xi nanka tjin.

³Asuntee y'a sanuu. Nk'ie nga tjin sa ajinnuu kjuanchini ko kjuachán, ¿a najmi asunteehe y'ahanuu? ¿A najmi b'ahá ts'ín tintsuboo xi nkú ts'ín tjinu xuta asuntee? ⁴At'aha tjin xi: "An tjennkia Pablo", títsu ko tjin ngá xi: "An

tjennkia Apolo”, títu. Nk'ie nga b'a tìn'o, ¿a najmi b'ahá tìn'o xi nkú ts'ín xutá xi najmi be Ntjáná, xi najmi tǐñajihin Espirituhu Ntjáná?

⁵ ¿Yáha Pablo? ¿Yáha Apolo? Tǔ já musuhú niú xi Ntjáná kits'ínchjéhen tǔ xi s'ejihinnuu. Nga nkúnkú kin'ej xá xi kits'jánǐ Ntjáná. ⁶ Xi nkúhu tsa an y'entje yá tuú kǒ Apolo kikuhun, tunga Ntjánáhá xi kits'ín nga kísá yóo. ⁷ Kui b'a maha, najmi xi b'éntje yóo kǒ tǎ ndaha xi kuhun, tsa kui xi chánka. Nku tutuhú Ntjáná xi kits'ín nga kísá yóo, kui xi chánka. ⁸ Xi b'éntje kǒ xi kuhun yóo tǔ nku chubahá. S'echjíhi nga nkúnkú xi nkú ts'ín kits'ínxá. ⁹ Nga nkúnkú makǒj xinkǐ nga tìn'exát'ajihǐ Ntjáná. Jun xi nkú joyaha jǎá xi ts'e Ntjáná xi jin tìn'exájjin.

Jun xi nkú joyaha ni'yahá Ntjáná. ¹⁰ Xi nkú ts'ín tǐña kjuandaha Ntjáná xi kits'jáná, an xi kama nda maestrǔ chjinexjó xi kingǐájña tuts'ín ni'yoo. Kǒ kj'ái nga xi tǐncha kjesintjen xjóho ni'yoo nd'aj, tunga ndahá ts'ín kats'ínkjink'un nga nkúnkú xi nkú ts'ín ngjuajndjuko xjóo. ¹¹ At'ahá Jesucristo, kui xi tuts'ín xjóho ni'yoo. Najmi ma s'ejña sa kj'ái tuts'ín xjó nga xi ja kjijñoo.

¹² Asun tuts'ín ni'yoo kama chjúsintjen xjó xi kamandakoho toonsine, kǒ a rá toontaba, kǒ a rá ndjio tso k'un, kǒ a rá yáte, kǒ a rá ndji, kǒ a rá xká. ¹³ S'ejña chji xá xi kits'ín nga nkúnkú xutá nǐstjin nga kuasehe Ntjáná ni xi kits'ín xutá. At'ahá nd'í xi k'juái kui nǐstjiun k'uéjña chji xi nkú k'un xá xi kits'ín nga nkúnkú xutá. ¹⁴ Xi kits'ínnda xjó xi kuichúkjuahá nd'íu, kui xi ts'ínkjáihin chjǐhi. ¹⁵ Tunga xi kits'ínnda xjó xi k'uétihǐ nd'íu, kui xi ndyja ni xi kits'ín, ndaha tsa tǔ kui kuankihǐ xi nkú mahá xi nd'í bitujjin.

¹⁶ ¿A najmi yanú nga jun xi nǐnkuhu Ntjáná kǒ nga Espirituhu Ntjáná tǐñajinnuu? ¹⁷ Tsa tǐjn xi ts'ínkatsún nǐnkuhu Ntjáná, Ntjáná ts'ínkǐe xi b'a ts'íiun. At'ahá tse nǐnkuhu Ntjáná, kǒ jun bi, jun xi nǐnkuhu Ntjáná.

¹⁸ Najmi tǔ ch'a k'uanachaha yjoho. Tsa tǐjn ajinnuu xi b'a mahá nga kui xi nkjink'un xi nkúhu já nkjink'un xi tǐjn asuntee, tǔ sa ní nku ndá xi najmi chumi nihi xi mahá kats'ín ma yjoho, tǔ xi b'a ts'ín kuichú ma kjuaxǐhi nku xi nkjink'un. ¹⁹ At'ahá kjuankjink'un xi tǐjn asuntee, kui xi tǔ a nihi nginkun Ntjáná. At'ahá b'ǐ ts'ín tǐjt'a éhen Ntjáná: “Ntjáná ts'ín nga tǎ kuihi kjuamañaha já nkjink'uun jnejin.” ²⁰ Kǒ b'ǐ tǎ ts'ín tǐjt'a ya: “Ntjáná be nga tǔ a nihi ni xi ts'ínkjink'un já nkjink'uun.”

²¹ Kui b'a maha, najmi tǔ ch'a nk'a k'uasjehe yjoho ngat'ahá yá xi tjenni. Jun kich'o ngayjee ni xi tǐjn. ²² Pablo, Apolo kǒ Pedro, asuntee, kjuatík'uun kǒ ngabayoo, ni xi tíma kǒ ni xi kama, ngayjee niú jun kich'o. ²³ Cristo y'anuu, kǒ Ntjáná y'ahá Cristo.

4

B'ǐ ts'ín kits'ína Pablo nkú tǐhǐn rá xáha já postru

¹ Kui b'a maha, já xi ts'ínxát'ahá rá Cristo katumanuu jin nga chasenǐ, já xi kik'aj xáha nga kuakúya ni xi y'éjña 'ma Ntjáná nǐstjin nk'ie kǒ mjehe nga k'uéjña chji nd'aj. ² Yahá nga xi 'bahǐ nku xá binchihǐ nga kixǐ ngjuajko xáha. ³ An bi najmi kjintahana tsa chasohó mí nihi xi nda kǒ tsa najmi nda tǐts'ian kǒ tsa nku ndá jue xi b'a ts'íin. Tǎ ndaha an najmi be xi nkú ts'ín ts'innisihǐ rá yjoná tsa mí nihi.

⁴ Nda tǐfya kjuankjintak'unna tunga najmi kuihǐ niú tsuhu rá tsa najmi tjenna. At'ahá Ntjánáhá xi basehe ni xi ts'ian. ⁵ Kui nga najmi tǔ chasehe ruu yá xi nda tǐts'ín kǒ yá xi najmi nda tǐts'ín kintehe ni nga kj'uai Nda Ntjáná.

At'aha kuihi xi kuakúchji ni xi tjiña 'ma má jyuun ko k'uéña chji xi nkú ts'in tjintuyá animaha xuta. Kui nistjiun Ntjaná nda ts'in kuinchjane xuta xi nkú ts'in kanéhe nga nkúnkú.

⁶ Jun já nts'e, Apolo ko yjona kuanchjanimiyahana tu xi chahanu nga najmi tjihin nga kuitjátihyu xi nkú ts'in tjit'a. Kui nga najmi tu chánka katumahanyu yjonuun ngat'aha xi tjennkiu ko as'ai najmi n'echjihí ruu xinkuu. ⁷ At'aha, zyá xi b'a títsu nga ji xi 'yún nda sai ajihin xuta xingisoo? Ngayjee ni xi tjihin tu kik'aihíri. Nk'ie nga tu kik'aihí ri ni xi tjihin, zá chuba chánkahá t'n'esjeheni yjohi, xi nkúhu tsa najmi tu kik'aihí ri ni xi tjihin?

⁸ Jun ja tjinnuu ngayjee ni xi mjenuu. Ja kama nchinó. Ja tsichumo xi nkú joyaha já rej xi najmi ta machjehen ra jin. Mjena tsa já rej kjuaxi kamo kai, tu xi b'a ts'in ko jin sakút'ahanj xánuu nga ta kuatexumai. ⁹ At'aha b'a mana nga jin xi tí'mini já postru Ntjaná kitsjante nga kamai xi nkúhu já xi finijé, xi tjin nga n'ek'ien. Ntitsjee ko xuta tibe ni xi tímat'ain. ¹⁰ Jin xi xuta chini tí'mini at'aha Cristo n'exát'aihi, ko jun xi xuta nkjink'un kamo nga kis'ejinnuu Cristo. Jin xi najmi tjinni nga'yún, jun xi tjinnuu nga'yún. Jun nda ts'in ts'inkjáinnuu xuta, jin ch'on ts'in ts'inkjáinni.

¹¹ Santaha nistjin nd'ai kjintjáa týai ko santaha ni xi s'i najmi tísakúni. Najmi tjinni najyun, tábich'onjinni ko chuba tinimasún ní. ¹² Jin kjineni yjoni. Ch'on tsuni xuta, tunga binchintjáa ní xi b'a tsuni tu xi Ntjaná nda ts'inkocho ra, ndaha tsa b'a títsuni. Tjenni unkiení xuta, tunga n'e chúkua ní. ¹³ Ch'on ts'in nchjayaneni xuta, tunga én ndahá n'ek'óyaihí xi b'a tsuni. Ja tsichu mai xi nkúhu stjé ajihin xuta asuntee, xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjihí ra. B'a tímat'ain santaha nistjin nd'ai.

¹⁴ Najmi tib'et'ánuu ni xu'bi tsa tu xi tsjahanuu kjuasuba. Tib'et'á níná ni xu'bi tu xi títsjaníyahanyu jun xi ntína xi tjona. ¹⁵ At'aha ndaha tsa s'enuu te mií xi kuakúyanuu éhen Cristo, tunga najmi nkjihin na'mi xi s'enuu. An tsichu ma xi nkúhu tsa na'minuu nga y'enijmínuu én nda tsuhu Cristo Jesu, kui xi kits'ink'iéntu tík'unnuu.

¹⁶ Kui b'a maha, tibankihínuu nga chase chubayahanu tu xi b'a ta n'ehenu.

¹⁷ Kui kjuaha nga títs'inkjisehenuu Timoteo, xi ta kikj'áts'ehe Nda Ntjaná. Kui xi nkú joyaha ntína xi tjona, xi ma 'yún k'an. Ts'inkj'áitsjennuu xi nkú títs'ian nga títs'inxát'aha Cristo Jesu, xi nkú ts'in bakuyá ngayjee ninku xi tjín tu má xi tjeén ni.

¹⁸ Tjin xi chuba tibasin tíjuhún ajinnuu at'aha b'a títsu nga najmi kfínsenuu.

¹⁹ Tunga tsa Ntjaná mjehe, kfínse xatínuu ko skue najmi tu nkú títsu jóo. Ta skue nkú tu nk'a xáha xi b'a tíjicha tsu. ²⁰ Nk'ie nga Ntjaná batéxumaha xuta, ní xi ts'in xuto bakúchji nga Ntjaná batéxumaha, najmi ni xi tsu. ²¹ Má nihi xi mjenuu? ¿A nk'ie nga kfínsenuu, ndjá ts'inkonuu? ¿A ra tu sahá kjuatjo kfínkonuu ko nijakjua kuasenuu?

5

B'i ts'in tsasehe Pablo kjuaha nda xi tjñajihin xuta ninku Corinto

¹ Kjuaxi nga tínu'yá nga tjñajinnuu nku xi ta kuihi najúhun tjñako, ni xi ta santaha xuta xi najmi be Ntjaná najmi ts'in. ² ¿Nkú ts'in nga tsjo tímahanuu xi nkú ts'in tifi ninku? ¿A najmi tjihin ni nga k'úé babanuu ngat'aha ni xi tímoo ko najmi ta k'uaíntehe ruu nga k'úéñajinnuu nda xi b'a títs'ín?

³ Ndaha tsa kjin tjiñanuu tunga animanahá tintsubajiun. Kui nga b'a mahana xi nkúhu tsa tjiñajinnuu. Ko xi nkúhu tsa tjiñajinnuu, ja b'a kixian nga najmi nda tjin ni xi tits'in ndo. ⁴ Nk'ie nga kama njakú xi nkúhu tsa an kuátejñajinnuu ko ta k'úéjñajinnuu nga'yuhun Nda Ntjaná Jesu, ngajoho Nda Ntjaná Jesu ⁵ n'ekjas'ohoon ndanindoo nda xi b'a tits'íun. B'a ts'in katatsuhun yjoninte ngatitsuhun tu xi n'ek'ankihi animaha ndo njstjin nga k'juáí ngáha Nda Ntjaná Jesu.

⁶ Ngat'a ts'e xi nkú ts'in tintsuboo, ¿nkú ts'in nga tsjo tímahanuu nk'ie nga t'n'ekjohoon nda xi b'a tits'íun? ¿A najmi yanú nga kutin na'yu san ts'insanyje na'yu ninkuon? ⁷ Ngatitsuhun ndo, kui xi nkú joyaha na'yu san. Tits'ínkatsúnnuu ngatitsuhun. Chjúxiun ndo xi nkú ta ts'in xuta xi ntjehe judio tjeheh ra nga kjaxin na'yu soon kintehe ni nga k'uasje S'í Pascua. At'aha Cristo ja k'ienntjái ngandaná, kui xi chutsankaha S'í Pascuaná ko jun xi nkú joyaha na'yu tsetse xi najmi ta tjihin ra na'yu san. ⁸ Kui b'a maha, n'esjekohoná S'íu ninkuan xi najmi tjihin na'yu san. Kui xi tsuhú ra nga najmi ta kas'ejñajinná kjuangak'un ko kjuach'onk'un. Tu sa ní je kas'eyaná ko naxu.

⁹ Xujun xi ja kits'inkjínuu b'a kixinnuu nga najmi tu n'engujinkoo yjonuu xuta xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan. ¹⁰ Tunga najmi xuta xi najmi behé Ntjaná kinchjajihín nga b'a kixian. Ta ndaha xi 'yún mjehe toon, ta ndaha xi ts'in ndyjé, ko ta ndaha xi ts'intsjoho ntja xi ntsja xuta ts'índaha. At'aha tsa najmi kuintsujajihun xuta xi b'a ts'íun, tjihín ni nga kuitju ei asuntee ma. ¹¹ Nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a kixinnuu nga najmi tu n'engujinkoo yjonuu xi chuba já nts'eé ts'in ma yjoho tunga jminchjihín fantuko ngá, ko tsa xi 'yún mjehe toon, ko tsa xi ts'intsjoho ntja xi ntsja xuta ts'índaha, ko tsa xi nchja én ch'on tsu, ko tsa xi ma ch'í, ko tsa xi ndyjé ts'in. Xi chuba já nts'ehé ts'in ma yjoho tunga b'ahá ts'in ngá, santaha niñu najmi tu chinekoo.

¹² At'aha an najmi tjehehna nga kuasehe tsa tjeheh jé ko tsa najmi tjeheh jé xuta xi najmi ninku nchjaha ra. Tunga máha jun, ¿a najmi tjihín ni nga chasohó ni xi tíma aya ninku? ¹³ Kui nga tiyú tjeñnikihinu nda ngatitsuun. Xuta xi najmi ninku nchjaha ra bi, Ntjaná tjeheh ra nga kuasehe tsa tjeheh jé ko tsa najmi tjeheh jé.

6

B'í ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjihin nga s'enda nku kjuasti ajihin xuta ninku

¹ Tsa kjuasti sakúkohó xinkjín já nts'eé, ¿a ma k'un fisehe ra já jue xi najmi benkjúhun Ntjaná tu xi k'uéndaha kjuaha, antehé ni nga xuta xi s'ejihín Ntjaná nguaisehe ra? ² ¿A najmi yanú nga xuta xi s'ejihín Ntjaná kuasehe ni xi nda ko tsa xi najmi nda xi kits'in xuta xi tjin asuntee ndyjun nkiní? Tsa jun xi b'a n'oo, ¿nkú ts'in najmi kamanuu k'uéndahanu nku ni xi najmi 'ni tjin? ³ ¿A najmi yanú nga ta santaha ntitsjee chaséhe mí nihi xi kits'in? Kui nga tjihin nga kamahaná k'uéndaá kjuasti xi sakúná asunteej.

⁴ Kui nga tsa t'n'ekokjuahanu xinkiu ngat'aha kjuasti xi tjin asunteej, ¿a já xi najmi yankjúhun ajihín xuta ninku tbankisehe ruu nga k'uéndaha kjuanuu? ⁵ B'a tixinnuu tu xi kama subahanuu. ¿A najmi tjihin ajinnuu nku ni nkjink'un, xi kamaha k'uénda kjuá xi tjinkohó xinkjín já nts'eé? ⁶ Tu sa ní nginkun já xi najmi s'ejihín Ntjaná tjincha ts'ínkokjuá xinkjín já nts'eé.

⁷ Nga tə juhun tǵínkõnuu kjuasti xinkju tshu rā nga ja tǵindyajinnuu. ¿Á najmi tu sahá tǵín'e chúkjuahanu ni xi najmi b'a tǵín xi tǵín'enuu? ¿Á najmi tu sahá tǵí'aintehenu nga n'ehenuu ndyjé? ⁸ Tunga tə juhún ni tǵín'o ni xi najmi b'a tǵín kō ndyjé. Najmi xutá xi kj'ái xi b'a tǵín'ohõ. Já nts'ehé ní xi b'a tǵín'ohõ.

⁹ ¿A najmi yanú nga xutá xi najmi naxu ts'ín nginkun Ntǵianá, kui xi najmi kama kjuas'enjin nga Ntǵianá kuatéxumaha? Najmi tu ch'anachõho yjonuu. Xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, xi ts'intsjõho ntǵia xi ntsja xutá ts'ínndaha, xi najmi benkjún kjuabixahan, já nõ ya, ¹⁰ xi ts'ín ndyjé, xi 'yún mjehe toon, xi ma ch'j, xi ch'on ts'ín nchjane xutá, kō xi b'anachaha xutá nga kje'áha ni xi tǵíhín, ngayjee xi b'a ts'ín najmi kama kjuas'enjin nga Ntǵianá kuatéxumaha. ¹¹ Kui ni xu'bǵ kits'ín k'ua xi tǵín ajinnuu nǵstjin nk'ie, tunga nd'ái ja kisanéjnunuu. Ntǵianá ja kǵj'áts'enuu. Já naxu tsichumo nginkun Ntǵianá ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntǵianá Jesucristo kō ngat'aha Espirituhu Ntǵianá.

B'ǵi ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Ntǵianá ts'e yjonintená

¹² “Ma ts'ian tu mí nihí ní”, tsu xutá. B'a tǵín, tunga najmi ngandanáá ngatentee niu. Ndaha tsa ma ts'ian tu mí nihí ní, tunga najmi tsjantéhé ra tsa tǵín nku ni xi kjé'yúnna nga ts'ǵints'ena. ¹³ “Nichinee kants'á tǵehen rā kō kants'á tǵehen rā nichinee”, tsu xutá kō b'a tǵín kjáhlín, tunga Ntǵianáhá ts'ǵínkatsún nga joo niu. Najmi kui xáha yjonintená tsa tu chubá súnntukonáá xinkjá. Tǵíña ní tu xi Nda Ntǵianá kama ts'ehe kō tu xi ts'ǵíhín xáha Nda Ntǵianá. ¹⁴ At'aha nga'yúhún Ntǵianá kits'ínkj'áiyakõho Nda Ntǵianá ngabayoo, kō ñá bi, nga'yúhún ta ts'ǵínkj'áiyakoná ngabayoo.

¹⁵ ¿A najmi yanú nga nku te nǵnkũ nga nkúnkú jun kō nga nǵnkũ kui xi yjonintehe Cristo? ¿A nda tǵín tsa nku te nǵnkũhu Cristo kamangujinko nku naská? Najmi. Ndaha tsa mí yjehe. ¹⁶ ¿A najmi yanú nga xi ts'ínkõ nku naská, kui xi nkuhú bichú mako yjonintehe naskõõ? At'aha b'ǵi ts'ín tǵí'a ehẽn Ntǵianá: “Nkuhú yjoninte kuichú ma nga joo.” ¹⁷ Tunga xi nkuhú ts'ín mako yjõho Nda Ntǵianá, kui xi nkuhú bichú mako Espirituhu Nda Ntǵianá.

¹⁸ Kui nga tǵiyú t'axihín ruu ngayje tǵiká ni xi ts'ín nga chubá fantukõhõ xinkjín xutá. Tu má ngatǵisuhún ni xi ts'ín xutá najmi fas'enjin yjonintehe, tunga xi chubá fantukõhõ xinkjín, kui xi ts'ín nku ngatǵisun xi ts'ín chuntǵi yjonintehe. ¹⁹ ¿A najmi yanú nga yjonintenuu xi nǵnkũhu Espiritu Santo xi tǵíñajinnuu, Espiritu xi kitsjánuu Ntǵianá? Najmi tə ts'ajuhunnu yjonuu. ²⁰ At'aha kis'echjǵintjainuu nga kich'atsenuu. Kui nga chǵnkjúnkõhonu yjonintenuu Ntǵianá.

7

B'ǵi ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e nga k'úéntuko xinkjín xutá

¹ Kuinchjako ma ngánuu nd'ái ngat'aha ni xi kichasjaiyanú nga kin'e nibánu xujun. Nda tǵín tsa nku ndá najmi kuixan. ² Tunga tu ngat'aha ní nga ma mjehe nga chubá kjuántukõhõ xinkjín xutá, kui nga tu sahá kat'entukõho chjuún jáx'iun kō nga jminchjín kas'ehe x'ín. ³ Xi tǵí'mi x'ín najmi tu kat'échõho yjõho chjuúhún nga kjuájñako, kō xi tǵí'mi chjuún najmi tu kat'échõho yjõho x'íhín nga kjuájñako. ⁴ At'aha xi tǵí'mi chjuún najmi tá kui batéxuma subaha rá yjõho. Kō ní x'íhín batéxumaha yjõho. B'a tə tǵín ts'e xi tǵí'mi x'ín. Najmi tə kui batéxuma subaha rā yjõho. Kō ní chjuúhún batéxumaha yjõho. ⁵ Najmi tu b'ech'õhõ yjonuu xinkju, nku tutuhú tsa tse mjenuu

chubakoo Ntíaná. Tunga t'endako tíjunnú xinkju tu xi tu chubahá nístjin najmi chjúngajnuhunú xinkju, askahan chjúngajnu ngáhanu xinkju. At'ahá tsa najmi chjúngajnu xinkju, kját'ayák'unnú ndanindoo nk'ie nga najmi kama 'yúhunnú.

⁶ Tíb'ejná ndáinu tsa b'a n'oo. Najmi kjuá'yún títs'ihinnú kui nii. ⁷ Mjena kai tsa ngatente xutá k'úentu suba xi nkúhu an, tunga kj'ái kj'áihí kjuanda xi kitsjáná Ntíaná nga nkúnkáá. Najmi tu nku chubá kjuanda xi kik'ainá.

⁸ Ngat'a ts'e xi najmi kjee bixan ko jminchín xi ja k'ien x'ihín, b'a tíxian nga nda tjin tsa k'úentu suba xi nkúhu an. ⁹ Tunga tsa najmi kama 'yúhun nk'ie nga mjehe nga chjúngajnu, tu sahá incha katixan. At'ahá tu sahá nda tjin nga kuixan tsa ch'on ts'in kuinchja anímaha.

¹⁰ Ngat'a ts'e xi ja tsixan títsjahá kjuatéxuma xu'bi, kjuatéxuma xi najmi an ts'an, xi Nda Ntíaná ts'e. Xi tí'mi chjuún najmi tu kat'éjña x'ihín. ¹¹ Tunga tsa ni xi túb'ejnáha x'ihín, najmi tá katixahan ko tsa kanchjakonda ngáha. Ko xi tí'mi x'in najmi tu kat'éjña chjuúhún.

¹² Ngat'a ts'e xi tíntuko xinkjín nga s'ejihín ko xi najmi s'ejihín Ntíaná, an xi b'a tíxihín, najmi Nda Ntíaná xi b'a ts'in tibatéxumaha. Tsa nku nda nts'eé tíjñaha chjuún xi najmi s'ejihín Ntíaná ko tsa yuhú chjuúhún nga k'úejñakohó, najmi tu kat'éjña. ¹³ Ko tsa nku tachjuún tíjñaha x'in xi najmi s'ejihín Ntíaná ko tsa yuhú x'ihín nga k'úejñakohó, najmi tu kat'éjña. ¹⁴ At'ahá nda xi tí'mi x'in xi najmi s'ejihín Ntíaná, fát's'ehe Ntíaná tu ngat'ahá chjuúhún xi s'ejihín. Ko tachjuún xi najmi s'ejihín Ntíaná, fát's'ehe Ntíaná tu ngat'ahá x'ihín xi s'ejihín. Tsa najmi b'a maha niu, najmi je ntíhi nginkun Ntíaná. Tunga nd'ai Ntíaná ja ts'e ntíhi.

¹⁵ Tunga tsa xi najmi s'ejihín Ntíaná mjehe k'úejña xi s'ejihín, tsa x'ihín ko tsa chjuúhún maha, najmi tíhín kjuá'yún nda nts'eé ko a rá nichjáa nga k'úejñako xi najmi s'ejihín Ntíaná. At'ahá Ntíaná mjehe nga s'ená kjuajyu nga kuíntsubáá. ¹⁶ At'ahá, ¿nkú n'e yahani ji xi tí'mihi chjuún tsa kuíjneihi x'ihín? ¿Ko nkú n'e yahani ji xi tí'mihi x'in tsa kuíjneihi chjuíhín?

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ja játs'ená Ntíaná, kui xi 'yún chjhi ra

¹⁷ Tunga tíhín ni nga kat'entu nga nkúnkú xutá xi nkú ts'in kitsjáha Ntíaná ko kat'entu xi nkú ts'in tíntu nk'ie nga Ntíaná kinchjaha nga kjuáts'ehe. Kui kjuatéxuma xu'bi xi tsjaha ngayjee xutá ninku. ¹⁸ Xi Ntíaná kík'áts'ehe nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, najmi tu katjántaha rá yjohó. Ko xi Ntíaná kík'áts'ehe nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision, najmi tu kats'in ni circuncision. ¹⁹ Najmi chumi ni ts'ihín tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'iehe nga n'etjusaán kjuatéxumaha Ntíaná, kuihi xi chjhi ra.

²⁰ Kat'entu saha nga nkúnkú xutá xi nkú ts'in tíntu nk'ie nga Ntíaná kinchjaha nga kjuáts'ehe. ²¹ Tsa ja tsatéñahi jóo nk'ie nga kík'áts'ehi Ntíaná, najmi tu fantaha ri yjohi. Tunga tsa tsakú níyáhi nga kama ndáihí yjohi, b'a n'ei. ²² At'ahá xi kich'ats'e nk'ie nga Ntíaná kík'áts'ehe, kui xi ja ndáihí yjohó nginkun Nda Ntíaná. B'a tá tjin ts'e xi ndáihí yjohó nk'ie nga Ntíaná kík'áts'ehe. Kui xi xutá musuhú Cristo nd'ai. ²³ Tse chí xi kis'echí nga kich'atsenuu, kui nga najmi tu xutá musuhú xutá n'e mahanu yjonuu. ²⁴ Kui b'a maha, já nts'e, xi nkú ts'in tintsúbóo nk'ie nga Ntíaná kitsúyanuu nga kjuáts'enúu, b'a ts'in tíntsubá sahanu nginkun Ntíaná.

B'i ts'in basehe Pablo ngat'a ts'e tsa kuixan xutá ninku ko tsa najmi

²⁵ Ngat'a ts'e xi tǵña xunkú najmi tǵinna nku kjuatéxuma xi kitsjá Nda Ntǵaná xi tsjahá. Tunga xinyahanuu xi nkú ts'ín ts'innkjǵhǵn k'an. At'aha Ntǵaná tsase nǵmana nga kits'ín mana nku xi ma n'e s'eǵhǵn ni xi tsu. ²⁶ B'a mana nga nda tǵǵn nga kat'entu saha xuta xi nkú nga ts'ín tǵǵntu tu ngat'aha kjuanǵma xi tǵǵn nd'ǵi.

²⁷ ¿A tǵǵnahi chjuún? Najmi tu binchisjáǵ nǵyáǵ xi nkú ts'ín k'úéǵǵnai. ¿A najmi tǵǵhǵn chjuún? Najmi tu binchisjáǵ nǵyáǵ nga kuǵxain. ²⁸ Tsa tǵbixain, najmi ngatitsun tǵn'ei. Kó tsa nku takǵǵn xunkú tǵbixan, najmi ngatitsun tǵts'ín. Tunga xi kuǵxan s'eǵhe kjuasti xi tǵǵn asunntee. An bi, najmi mjena tsa kuitǵǵjiun kui niu.

²⁹ Jun já nts'e, ni xu'bi xi mjena xǵnnuu. Tu chubahá nǵstǵǵn tǵǵña sa. Kui nga nǵstǵǵn xi ndyja saha, xi tǵǵhǵn chjuún kats'ín xi nkúhu tsa najmi tǵǵhǵn. ³⁰ Xi tǵǵntá kats'ín xi nkúhu tsa najmi tǵǵntá. Xi tsjo tǵǵhǵn kats'ín xi nkúhu tsa najmi tsjo tǵǵhǵn. Xi tǵb'atse tsa mí nihi, kats'ín xi nkúhu tsa najmi kui ts'e niu. ³¹ Kó xi tǵts'ínchǵén tsa mí nihi, kats'ín xi nkúhu tsa najmi kui niu xi 'yún chǵǵi. At'aha ndyja asunnte xi tǵyáá nd'ǵi.

³² Mjena nga najmi kjuántaha ruu yjonuu. Xi tǵǵña xunkú, kui xi ni xi ts'e Nda Ntǵaná fántaha ra yjoho kó xi nkú ts'ín ts'ǵǵn ni xi tsjoho Nda Ntǵaná. ³³ Tunga xi tǵǵñaha chjuún, ni xi tǵǵn kui xi fántaha ra yjoho kó xi nkú ts'ín ts'ǵǵn ni xi tsjoho chjuúhun. ³⁴ B'a ts'ín najmi nkuhú ni xi kǵǵntaha ra. Nku tachjuún xi najmi tǵǵhǵn x'ǵn kó a ra takǵǵn xi tǵǵña xunkú, kui xi fántaha ra yjoho ni xi ts'e Nda Ntǵaná kó xi nkú ts'ín kama je yjonintehe kó anǵmaha. Tunga tachjuún xi tǵǵñaha x'ǵn, ni xi tǵǵn kui xi fántaha ra yjoho kó xi nkú ts'ín ts'ǵǵn ni xi tsjoho x'ǵhǵn.

³⁵ Ngandanuu b'a tǵxihǵnnuu. Najmi mjena tsa ch'á ts'ink'anǵnuu. Mje nína nga nda n'e kuǵntsuboo kó n'ekjas'en sishuun yjonuu Nda Ntǵaná.

³⁶ Tsa tǵǵn xi b'a maha nga najmi tǵts'íntǵusunko ni xi y'éndako takǵǵn xi ja tǵǵndakoho, kó tsa ja tǵf'a nuhu takǵǵǵn kó b'a maha nga tu sahá nda tǵǵn nga kuǵxanko, kats'ín xi nkú ts'ín tǵma mjehe. Katixan. Najmi ngatitsun niu.

³⁷ Tunga xi tǵǵnkuhu k'un nga najmi kuǵxan kó chúkǵuaha ts'ín jnenta yjoho nga chjuún ma mjehe, kó ma 'yúhun nga b'éch'oho yjoho, kó ja kits'innkjǵnk'un sisin nga tu sahá nda tǵǵn nga najmi kuǵxan, nda tǵǵn nga najmi kuǵxan. ³⁸ Kui b'a maha, xi kuǵxankoho xi tǵǵndakoho, nda ts'ǵǵn. Tunga 'yún nda tǵǵn sa ni xi ts'ǵǵn xi najmi kuǵxan.

³⁹ Nku tachjuún xi tǵǵñaha x'ǵn, kui xi tǵǵt'a'yúnko x'ǵhǵn nk'ie nga tǵǵña sa. Tunga tsa kuayá x'ǵhǵn, kama ndaǵ ngáha ra yjoho kó kama k'úéǵǵnako ngáha xi mjehe, tsa nku xi ta s'eǵhǵn Ntǵaná k'úéǵǵnako. ⁴⁰ Tunga b'ahá xian nga 'yún nda ts'ín k'úéǵǵn tsa najmi ta k'úéǵǵnako x'ǵn. B'a ts'ín ts'innkjǵhǵn k'an kó ndzjen mana nga ta tǵǵǵajinna Espirituhu Ntǵaná nga b'a tǵxian.

8

B'i ts'ín tsakǵya Pablo ngat'a ts'e nichine xi chǵe 'baihǵ ntǵa xi ntsja xuta ts'ǵnnda

¹ Kuǵinchjako ma ngánuu nd'ǵi ngat'a ts'e nichine xi chǵe 'baihǵ ntǵa xi ntsja xuta ts'ǵnnda. Ja yáá nkú tǵǵhǵn ra ngat'a ts'e kui niǵ. Tunga ni xi be xuta, kui xi ts'ín ngak'uhun. Kjuatǵoo bi, kui xi tsǵá nga'yúhun xuta. ² Xi b'a maha nga be tsa mí nihi, kui xi najmi kǵee be xi nkú ts'ín tǵǵhǵn nga skue. ³ Tunga xi tǵjoho Ntǵaná bi, Ntǵaná be yáha xuta xu'bo.

⁴ Kui b'a maha, ngat'a ts'e tsa ma chine nichine xi chje kik'aihi ntia xi ntsja xuta kits'innadaha, yaá nga ntia xu'bo najmi chumi ni chjihí ra ko nga nku tutuhú maha Ntjaná. Najmi tjin sa kj'ai. ⁵ Kjuaxi nga tjin nk'a jan ko t'anankiu xi ntia tsuhu xuta, ko santaha nkjin maha xi 'mi ntia ko nkjin maha xi chubá yankjúhún. ⁶ Ná bi, nku tutuhú maha Ntjaná. Kui xi Ntja Na'miu xi kits'innada ngayjee ni xi tjin ko at'aha mjehe kui nga tintsubahaná. Ko ta nku tutuhú maha Nda Ntjaná, kui xi Jesucristo xi ngat'aha tjihin ni xi tjin ko xi ngat'aha tintsubahaná.

⁷ Tunga najmi ngatenteehé xuta be ni xu'bi. Tjin xi ja kama nkaha ntia xi ntsja xuta ts'innadaha. Tsa xuta xu'bo kjine nichine xi chje kik'aihi ntio, tu sa b'ahá tsu ngá kjuankjintak'uhun nga ja chuntí kama nginkun Ntjaná, at'aha najmi ndjá tjiya kjuankjintak'uhun. ⁸ Kjuaxi nga najmi ngat'aha ni xi chineé binchúk'un tiñahá Ntjaná. Najmi 'yún nda kama saá tsa chineé ko najmi 'yún ch'onk'un kama saá tsa najmi chineé.

⁹ Tijná ndainnu ni xi ma chino, tunga chasenú nga ni xi chino najmi ts'innadyajihín xuta xi najmi ndjá tjincha. ¹⁰ At'aha tsa nku xi najmi ndjá tjiya kjuankjintak'uhun skuehi ji xi ja yai ni xu'bi nga kabinchin nku ante má yankjún ntia xi ntsja xuta kits'innadaha ko nga tichinei ni xi tjin yo, ¿a najmi kohó kui kama k'un kjine ni xi chje kik'aihi ra ntia xu'bo? ¹¹ B'a ts'in ngat'aha ni xi yai ndyaha nda nts'éé xu'bi xi najmi ndjá sijná, xi Cristo k'ienntjáhi.

¹² Nk'ie nga b'a ts'in tin'ekatsúnjiun kjuankjintak'uhun já nts'éé xi najmi ndjá tjincha, ngatitsun xi tifi kontraha já nts'éé tin'o ko ta xi tifi kontraha Cristo. ¹³ Kui b'a maha, tsa ngat'aha nichinena tits'inkijnejihinna ngatitsun nda nts'é, tu sahá ndaha nku nstjin najmi ta kjinehena yjo, tu xi b'a ts'in najmi ts'inkijnejihinna ngatitsun nda nts'é.

9

B'i ts'in tsasintjai yjoho Pablo nga kjuaxi nga nda postru

¹ ¿A najmi kamahá ts'ian ni xi ts'in nku nda postru? ¿A najmi nda postruná? ¿A najmi tunkáhán kikiékohona Nda Ntjaná Jesu? ¿A najmi juhún nga chjihí xá xi tits'ian nga Nda Ntjaná tits'in xáha? ² Ta ndaha tsa tjin xi najmi ts'inkjáihín nga an xi nku nda postru, tunga jun tjihin nga n'ekjáinnú. At'aha nd'ai nk'ie nga s'ejinnu Nda Ntjaná, kui niu xi bakúchji nga kjuaxi nga an xi nku nda postru.

³ B'i ts'in básintja yjoná nginkun xuta xi b'aya xána. ⁴ ¿A najmi kamahá n'ekjáihín an ko Bernabe ni xi chineé ko ni xi s'i? ⁵ ¿A najmi kamahá nga s'ejnani chjuún xi s'ejihín Ntjaná, xi tsjénkonj nga kwinimai xi nkú incha ts'in já postru xingisoo ko já nts'e Nda Ntjaná ko Pedro? ⁶ ¿A tu nukuhú an ko Bernabe tjihini nga n'exái tu xi sakúhuni ni xi machjenni?

⁷ Nku nda jun, ¿a kuihi b'échji ni xi fet'aha nga ts'in xáha? Xi b'entje tuntsjajé, ¿a najmi kjinehé tuu? Xi kunntá chutsanka, ¿a najmi yohó sakút'aha ni xi kjine? ⁸ ¿A kjuankjintak'un ts'ahán tib'asjéhena ni xi tíxian? ¿A najmi b'ahá ta ts'in tjit'a kjuatéxumoo? ⁹ At'aha b'a ts'in y'et'a Moise xujun kjuatéxumoo: “Najmi tu tsa b'e'ohoo turu tsa tu xi najmi kjinehe tuniñu nk'ie nga tits'inxá nga tibitjá tuniñu.” ¿A turuhú kjintaha ra Ntjaná? ¹⁰ ¿A najmi ngandanáhá b'a kitsú? Johon, ngandaná b'a ts'in kis'et'aha kjuatéxumoo. At'aha xi bakján t'anankiu ko xi bitjá tuniñu, kui xi tjihin nga kúyaha nga ta sakút'aha chon.

¹¹ Kui kjuaha, tsa jin tib'entjehenj ajinnu ni xi ts'e Ntjaná, ¿a tsehé ni xi tbinchij tsa ta sakút'anj chuba chahan ni xi tjinnu eí asunntej? ¹² Tsa kj'ai

ma sakút'ahá ni xi tǵinnu, ¿a najmi 'yúhún tsuhunǵi nga sakút'ani ni xi tǵinnu? Kamaní kuinchi, tunga najmi b'ahá tǵin'e. Ni xi n'e ní, n'e chúkjuai ngayjee ni xi mat'ain tu xi najmi chumi ni k'uéch'ohó rǵa xuta én nda tsuhu Cristo.

¹³ ¿A najmi yanú nga xi ts'inxá nǵinku kjine ni xi masún nǵinku kó xi ts'inxát'a nǵanhan chje tá sakút'ahá yjohó chu xi n'ek'ien yo? ¹⁴ B'a tá ts'in y'enda Ntǵianá nga xi b'eníjmi én nda tsuhu, én xi k'úeníjmi k'úéntuhu. Yo sakúhu rǵa ni xi kjine.

¹⁵ Tunga an ndahachi najmi tǵbankia ni xi tǵihin nga kanéna kai. Kó tá ndaha najmi tǵts'inntúnú tsa tu xi ni k'uaihinú. Tu sa ní nda tǵin tsa kuayá kintehe ni nga tu nku k'uaihina ni, at'ahá tsjo tǵinna nga najmi chumi ni tǵbaina. ¹⁶ Nk'ie nga tǵb'eníjmiá én nda tsuhu Jesucristo, najmi kui kjuaha tsa nk'a k'uasjéhena yjona. At'ahá ja tǵinena nga b'a ts'ian. ¡Nima rú ts'ihinna tsa najmi k'uenjmiá én nda tsuhu Jesucristo!

¹⁷ Kui b'a maha, tsa xá an mjehena k'uenjmihina én nda tsuu, ts'inkjáihi chjina. Tunga tsa tǵinena nga k'uenjmiá, a xá xi kik'aihina tǵts'ian ma. ¹⁸ Kui nga, ¿mí chjǵhi xi ts'inkjáihi rǵa ma? Chjina nga najmi f'achjá nga b'eníjmiá én nda tsuhu Jesucristo kó nga najmi bankia ni xi kanéna ngat'ahá nga tǵb'eníjmiá én nda tsuu.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi ts'in nga ts'in xaha

¹⁹ Ndaha tsa ndaina yjona, tunga jahá kits'in ma yjona nku nda musuhu ngayjee xuta, tu xi b'a ts'in nkjin xuta ts'in ngana sahana nga kuakj'á éhen Cristo. ²⁰ Ajihin xuta xi ntje judio tjeheh rǵa b'a ts'ian xi nkú ts'in xuta xi ntje judio tjeheh rǵa, tu xi ts'in nganahana kui xuto. Ndaha tsa an najmi tǵñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tunga ajihin xuta xi tǵñanehe kjuatéxumoo b'a ts'ian xi nkú ts'in xi tǵñanehe kjuatéxumoo, tu xi ts'in nganahana kui xuto.

²¹ Ajihin xuta xi najmi tǵñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise b'a ts'ian xi nkúhu tsa kó an najmi tǵñanena kjuatéxumoo, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi tǵñanehe kjuatéxumoo. Tunga najmi tǵñā t'axíhi rǵa kjuatéxumaha Ntǵianá, at'ahá kjuatéxumaha Cristo tǵñajihin. ²² Ajihin xuta xi najmi ndjá tǵincha nginkun Ntǵianá b'a tá ts'in ts'in ma yjona, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi kje ndjá tǵincha. Ts'in ma yjona xi nkú k'un ngayje tikjá xuta tu xi tǵin xi k'uan kihi. ²³ B'a tǵts'ian at'ahá xaha én nda tsuhu Jesucristo tǵts'ian kó tu xi tá sakúhuna kjuanda xi tsjá.

²⁴ ¿A najmi yanú, nk'ie nga nkjin maha xi bangatsanka, nkuhú xi ts'in ngana? Kui nga tǵyútsanka sisihinu tu xi kama n'ekjáihi ruu chji xi k'uiná. ²⁵ Kó xi b'enda yjohó nga tsúton, nkjin ni xi b'éch'ohó yjohó. B'a incha ts'in tu xi kama ts'ínkjáihi rǵa nku chji xi batsun. Tunga ñá bi, tǵb'endaá yjoná tu xi n'ekjáihi rǵa nku chji xi najmi maha batsun.

²⁶ An bi, najmi tǵbangatsanka xi nkúhu xi chuba tǵbangatsankahá kó najmi tǵkjan xi nkúhu xi chuba tǵb'énjín séhén. ²⁷ Tu sa ní tǵtsjaha kjuanima yjonintena kó tǵts'ink'a niyá, tu xi najmi ndyjahana an xi y'eníjmihi xuta xingisoo.

10

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kits'in chjén ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio

¹ Jun já nts'e, najmi mjena nga n'echayo ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio. Ngayjee y'ema kintehe nǵntǵi xi kitsjániyaha kó ngayjee j'atikjá

ntáchak'uun. ² B'a ts'in ngayjee nkuhú kamakoŋo Moise nga kiséntájín n̄ntj̄u kō ntáchak'uun.

³ Nkuhú nichine xi kitsjáha Ntjaná incha kikjine ngayjee ⁴ kō nkuhú ntá xi kitsjáha Ntjaná incha kik'i ngayjee. Incha kik'i ntánjua xi tsitjuhu nku naxi xi kitsjáha Ntjaná. Kui naxiu xi Cristo kō kui naxiu xi kitsjenkoŋo. ⁵ Tunga ndaha tsa b'a kama, najmi kisasihin Ntjaná xi nkú ts'in y'entu nkjin xuta. Kui kjuaha incha k'iehen ante kixiu.

⁶ Ni xi kamat'ain xuta xu'bo kis'ejña chubayaná, tu xi najmi n'e mjehená ni xi najmi nda xi nkú ts'in kits'in mje xuta xu'bo. ⁷ Najmi tu n'etsjohoo ntja xi ntsja xuta ts'innda xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo, xi nkú ts'in tjt'a ehén Ntjaná: "Y'entu xuta nga kikjine kō kik'i kō askahan incha tsisintjen nga kitenki tsjo."

⁸ Najmi tu chuba suntukonáá xinkjá xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen kan jan mij nga nkuhú n̄stjin sa. ⁹ Najmi tu chjut'ayák'aán Nda Ntjaná xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen nga kikjinehe ra ye. ¹⁰ Najmi tu chubayanó Ntjaná xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha nga nt̄tsje xi ts'ínkje xuta kits'ínk'iehen ra.

¹¹ Ni xu'bj xi kamat'ain ntje cháha xuta judio, kui xi kis'ejña chubayaná. Xujun ehén Ntjaná kis'et'a niu tu xi tsjániyáhaná ñá xi tintsubaá nd'aj̄ n̄stjin xi fekuu. ¹² Kui b'a maha, xi ts'innk̄ink'un nga najmi kuj̄jenki, kakuhun yjohō tu xi najmi kuj̄jenkihi. ¹³ Ni xi timat'on nga tichjut'ayák'unn̄u najmi ts'at̄i sa nga ni xi mat'ain xuta. Ma ma 'yún tak'aán Ntjaná. Najmi tsjante tsa 'yún chjut'ayák'un sanuu nga k'uaínenuu nku ni xi najmi kuj̄chjúkjuanu. Tsjániyá n̄inu xi nkú ts'in kuj̄tjunkihi nu nk'ie nga chjut'ayák'unn̄u, tu xi b'a ts'in n'e chúkjuahanu ni xi n̄banenuu.

¹⁴ Já nts'ená xi tjona, kui nga tankín t'axih̄in ruu ntja xi ntsja xuta ts'inndaha. ¹⁵ Tinchjakonuu xi nkúhu xuta xi be ni xi ts'in. N'enk̄jink'un sisiun ni xi tixinn̄u. ¹⁶ Nk'ie nga 'yaá binu nkj̄un nga 'baj̄hi máb'achj̄ih̄i Ntjaná, ¿a najmi nkuhú bichú majih̄in j̄ih̄i Cristo? Kō nk'ie nga chineé n̄nkuan xi bakjanyáá, ¿a najmi nkuhú bichú majih̄in yjonintehe Cristo? ¹⁷ Nkuhú maha n̄nkuon, kui nga nkuhú yjoninte bichú mahaná ndaha tsa nkjin mahaná. At'aha ngatenteé sakút'aná n̄nkuan xi nkuhú maha.

¹⁸ Chase chubayohoo xuta xi ntje Israel tjeheh ra. Xi incha kjine yjohō chu xi chje 'baj̄hi Ntjaná, ¿a najmi nkuhú bichú majih̄in chje xi s'entusún n̄achan chje? ¹⁹ Nk'ie nga b'a tixian, najmi b'a tixian tsa chj̄ih̄i ra ntja xi ntsja xuta ts'inndaha kō ta ndaha tsa chj̄ih̄i ra yjo xi 'baj̄hi chje. ²⁰ Ni xi tixin níná, chje xi tsjáha ntja xuta, kui xi jánindoō t̄tsjáha. Najmi Ntjaná tsjáha niu. Najmi mjena tsa t̄jn̄ ni xi s'ekonuu jánindoō.

²¹ Najmi kama s'juyo chutsín xi ts'e Nda Ntjaná kō ta chutsín xi ts'e jánindoō. Najmi kama kuj̄ntsubat'o yámixa xi ts'e Nda Ntjaná kō ta yámixa xi ts'e jánindoō. ²² ¿A ra mjehéná nga kama stih̄i Ntjaná? ¿A 'yuhún t̄jinná nga 'yún nga kama kuankín kontraá Ntjaná?

B'i ts'in tsakúya Pablō nkjé ch̄ineé yjo xi ja kin'e ma chje

²³ "Ma ts'ian tu mí nihí ni", tsu xuta. Tunga najmi ngandanáha ngayjee niu. "Ma ts'ian tu mí nihí ni", tsu xuta. Tunga najmi ngatenteéhé niu tsjá nga'yunná. ²⁴ Ndaha nku najmi tu katangisjai ngandaha. Ni xi kama ní ngandaha xuta xinkjín katangisjai.

²⁵ Kama ch̄n̄oṓ t̄u mí yjohó ni xi t̄jín má satéña yjo. Najmi t̄u b'a bixiún tsa kui niu xi ts'íinkatsún k̄juank̄jintak'unn̄u. ²⁶ At'aha ngayjee asuntee k̄o ni xi t̄jihin, Nt̄ianá ts'e.

²⁷ Tsa nku xi najmi s'ejihin Nt̄ianá b'a kuitsun̄u nga kuankín ch̄n̄oṓ niñ̄u ni'yaha k̄o tsa m̄jenuu kuankiún yo, ch̄n̄oṓ t̄u mí ni xi k'uéñat'ahan̄u. Najmi t̄u b'a bixiún tsa kui niu xi ts'íinkatsún k̄juank̄jintak'unn̄u. ²⁸ Tunga tsa t̄jín xi b'a kuitsun̄u: "Nt̄ia xi ntsja xuta ts'imndaha ja kik'aihi ch̄je yjo xu'bi", najmi t̄u chino nk'ie. T'ech'oh̄o yjonuu niu t̄u ngat'aha tsa nkú kamaha xi b'a kuatsun̄u k̄o t̄u ngat'aha tsa kuatsún k̄juank̄jintak'uhun.

²⁹ Najmi b'a tixian tsa k̄juank̄jintak'uhun xi k̄jine niu kuatsún. K̄juank̄jintak'uhun nihi xi b'a kuatsúu tixian. At'aha, zá xi nkú ts'in t̄inchjaha k̄juank̄jintak'uhun xuta xi k'ái chasehe ra nga cha mí nihi xi ma ts'ian? ³⁰ Tsa tsjaha máb'achj̄hi Nt̄ianá at'aha t̄itsjana ni xi t̄jine, zá kuinchjayanehena xuta tsa k̄jine ni xi ja kuatsjaha máb'achj̄hi Nt̄ianá?

³¹ Kui b'a maha, tsa ch̄n̄oṓ k̄o tsa s'ju k̄o tsa t̄u mí nihi ni xi n'oo, ngayje ni xi n'oo katakúchji k̄juachánkaha Nt̄ianá. ³² Najmi t̄u n'o nga ndyjajihin xuta xi nt̄jehe judio t̄jehen ra k̄o xi najmi nt̄jehe judio t̄jehen ra k̄o t̄a ndaha xuta n̄inkuhu Nt̄ianá. ³³ An bi, t̄u mí nihi ni xi ts'ian, ni xi sasihin ngayjee xuta ts'ian. Najmi t̄u ni xi ngandana bangisja nga ts'ian. Ni xi kama ní ngandaha xuta ts'ian. B'a ts'ian t̄u xi k'uan̄k̄ihi.

11

1 B'a t̄a n'oo xi nkú nga ts'ian, at'aha an bi, b'a t̄a ts'ian xi nkúhu Cristo.

B'i ts'in tsakuya Pablo xi nkú ts'in skuenk̄jún jminchjún

² Tsjo ts'in nchjanijm̄yahan̄u, já nts'e, at'aha tehente f'áitsjenn̄u an k̄o at'aha t̄in'o ni xi tsakuyan̄u. Kui ni xi kik'aina k̄o b'a t̄a ts'in kits'inkjas'enn̄u. ³ Tunga mjehéna nga choo nga Cristo kui xi t̄jen t̄tjuhun nga nkúnkú jáx'in, k̄o xi t̄'mi x'in kui xi t̄jen t̄tjuhun ch̄juúhun, k̄o Nt̄ianá kui xi t̄jen t̄tjuhun Cristo.

⁴ T̄u yá ndahá ni xi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Nt̄ianá k̄o tsa nga ts'íinkjas'en én xi tsjáha Nt̄ianá, kui xi najmi t̄benk̄jún xi t̄jen t̄tjuhun. ⁵ K̄o t̄u yá tachjuúhún ni xi najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Nt̄ianá k̄o tsa nga ts'íinkjas'en én xi tsjáha Nt̄ianá, kui tachjún xi najmi t̄benk̄jún xi t̄jen t̄tjuhun. Nk'ie nga chasehe raá, b'a joyaha tsa kich'ajnu kaha. ⁶ At'aha tsa nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku, t̄u sahá katate ntsjaha. K̄o tsa subaha nga kuate ntsjaha k̄o a ra nga k'ujánu kaha yjoho, t̄u sahá kat'é'ma nintaku ma.

⁷ Xi t̄'mi ndax'in najmi t̄jihin nga k'ué'ma nintaku. At'aha xi nkú ts'in t̄jyaha Nt̄ianá, b'a ts'in kits'imndaha Nt̄ianá ndax'in xi t̄juun, k̄o kui ndo bakúchji k̄juachánkaha Nt̄ianá. Tunga xi t̄'mi tachjuún, kui xi bakúchji k̄juachánkaha xi t̄'mi x'in. ⁸ At'aha ndax'in xi t̄juun najmi yjonintehe tachjuún nibaha ra. Tachjuún xi t̄juun ní xi nibaha ra yjonintehe ndax'jun. ⁹ Najmi ngandaha tachjuún kin'endaha ndax'jun. Ngandaha ní ndax'jun kin'endaha tachjuún. ¹⁰ Kui k̄juaha t̄jihin nga k'ué'maha nintaku xi t̄'mi tachjuún, t̄u xi skuenk̄júnun xi batexumaha k̄o skuenk̄júnun nt̄tsjee.

¹¹ Tunga ajinná xi s'ejinná Nd̄a Nt̄ianá, t̄jín xi ch̄juún at'aha t̄a t̄jín xi x'in, k̄o t̄jín xi x'in at'aha t̄a t̄jín xi ch̄juún. ¹² At'aha xi nkú ts'in yjonintehe ndax'jun nibaha ra tachjuún xi t̄juun, b'a t̄a ts'in nd'ai xi t̄'mi tachjuún t̄sihin xi x'in t̄'mi. At'aha ngatentee ni xi t̄jín nginkun Nt̄ianá nibaha ra.

¹³ N'enkjintak'un sisiun ni xu'bj. ¿A nda tjin nga nku tachjuun najmi k'ue'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntjaná? ¹⁴ Xi nkú ts'in yaha, tsa nku nda ts'innndju ntsjaha, ta kui ta maha titsjaha kjuasuba yjoho. ¹⁵ Tunga tsjohó tjihin nku tachjuun tsa ts'innndju ntsjaha. At'aha kui xi kik'aihi nga ndju kama ntsjaha tu xi k'ue'makoho nintaku.

¹⁶ Tunga tsa tjin xi mjehe k'uesiyaha ni xu'bj, najmi b'a ts'in nkanj ko ta ndaha najmi b'a ts'in nkaha xuta ninkuhu Ntjaná.

B'i ts'in tsakuya Pablo xi nkú ts'in tjihin nga n'ekj'áutsjen ngabayaha Nda Ntjaná nk'ie nga kama njaku xuta ninku

¹⁷ Najmi tinchjako tsjo tsjonuu ni xi xinnuu nd'ai, at'aha najmi ngandanuu ma njakúkohonu xinkju. N'e'un níhi xinkju nga ma njaku. ¹⁸ Kui ni xu'bj xi tjun xinnuu. Tí'miyana nga b'i ngjáhán ch'ach'anú xinkju nga n'esje t'axiún yjonuu nk'ie nga ma njaku ninku. Ko santaha tís'ejinna ni xi tí'mina, ¹⁹ at'aha tjihin ni nga ch'ach'anú xinkju nga n'esje t'axiún yjonuu tu xi chaha yá xi ndjá síjña nginkun Ntjaná.

²⁰ Nk'ie nga ma njakúkoo xinkju, najmi n'o xi nkú ts'in tsakúyaná Nda Ntjaná nga kikkineko sa ja ní'yakuyáha. ²¹ At'aha nk'ie nga chino, b'iján nkúnkú fakj'á ni xi ts'e. Tjin xi najmi sakúhu nichinee ko tjin ngá xi ma ch'i. ²² ¿A ra najmi tjihinnuu ni'ya má nga kama chinoo ko s'ju? ¿Á tu ni xi najmi chumi ni chihí ra tin'ekohonu xuta ninkuhu Ntjaná ko tí'baihi ruu kjuasuba xuta xi najmi chumi ni xi tjihin ra? ¿Nkú xinnuu? ¿"Nda tin'o", a xinnuu? Nk'ie nga b'i tin'o, najmi tjin xi nkú ts'in "Nda tin'o" xihinnuu.

²³ Ta kui ma maha én xi kitsjana Nda Ntjaná, ta kui ma maha én xi tsakuyannuu. B'i kixinnuu: Ta kuihi nistjen nga kin'ekjas'en Nda Ntjaná Jesu, jakj'á ninkuan. ²⁴ Nk'ie nga ja kamaha nga kitsjana máb'achihí Ntjaná, tsakjanya ninkuon ko b'i kitsu: "Kui xu'bj xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanuu. B'i ta n'oo tu xi k'j'uaitsjehennuu an."

²⁵ B'a ta ts'in jakj'á chutsiun nk'ie nga ja kamaha nga kikkine nichinee. B'i kitsu: "Kui chutsin tibakúchji jinina xi ja tib'éndako tsetsehe Ntjaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'inko xuta. B'i ta n'oo tu xi k'j'uaitsjehennuu an xki xki nga s'ju." ²⁶ Kui b'a maha, xki nga chinoo ninkuon ko s'jyo chutsiun, b'aha ra nga kik'atuts'ihin kui ni santa nkúhu nga k'j'uaí ngáha Nda Ntjaná, tibixinyo nga k'ien.

²⁷ Kui nga tu yáha ni xi najmi skuengkjahun nga kjine ninkuon ko nga k'úiya chutsiun nga ts'jin xi nkú kitsú Nda Ntjaná, kui xi titsjehen jé nga najmi tibenkjún yjonintehe ko jnihí Nda Ntjaná. ²⁸ Kui b'a maha, kintehe ni nga xuta kjine ninkuon ko nga k'úiya chutsiun, tjihin ni nga katasejin sisin animaha. ²⁹ At'aha tsa tjin xi chuba kjinehé ko chuba k'úhí nga najmi ts'inkie yjoho nga yjonintehe Nda Ntjaná niu, kui xi n'enijéhe ra at'aha chuba tjkinehé ko tí'bi niu.

³⁰ Kui kjuaha nga tjihin ajinnuu nkjin xi kjintu'un ko xk'ién ko k'ua xi ja k'ien. ³¹ Tunga tsa chasejin sisihin animaná, Ntjaná najmi ts'ink'anjiná jé. ³² Nk'ie nga base Ndanntjaná tsa nda ko tsa najmi nda ni xi n'eé, yo titsjanianá tu xi najmi n'enijéhená nistjin nga n'enijéhe xuta xi tjin asuntee.

³³ Kui b'a maha, já nts'ena, nk'ie nga kama njaku nga chinoo nichinee, b'i ngján chúyohoo xinkju. ³⁴ Tsa tjin xi tíma bjoho, ni'yaha kakjine. B'a kats'in tu xi najmi ts'ink'a niyáha ra Ntjaná ngat'aha ni xi tits'in nk'ie nga tíma njakúkoo xinkju.

Ni xi tjin sa ajinnuu, nk'ie nga kfínsenuu k'uendá.

12

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga kj'ai kj'ai kjuanda tsjáha Espirituhu Ntjaná xuta ninku

¹ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin tíkjá kjuanda xi tsjáha Espirituhu Ntjaná xuta ninku.

² Yo xi nkú n'e tintsuboo nk'ie, nga najmi kjee s'ejinnuu Ntjaná. Xi nkúhu tsa kichju'yúnnuu nga kitsjennkíhuu ntjá xi najmi maha nchja, xi ntsja xuta ts'índaha. ³ Kui b'a maha, tixinyahanuu nga ndaha nku xuta xi Espirituhu Ntjaná títs'ínkinchjáha najmi ma b'a tsu: "iNajmi nda Jesu!" Kó tá ndaha nku najmi ma: "Jesu xi Nda Ntjaná!" tsu, tsa najmi tijnájihin Espirituhu Ntjaná.

⁴ Kj'ai kj'ai kjuanda xi baihi xuta, tunga nkuhú maha Espirituhu Ntjaná xi tsjáha. ⁵ Kj'ai kj'ai xá xi maha ts'in xuta, tunga nkuhú maha Nda Ntjaná xi tsjá xáha. ⁶ Kj'ai kj'ai ni xi maha incha ts'in, tunga nkuhú Ntjaná xi ts'in ngayjee niu nga ts'ínxájinnyeje xuta ninku.

⁷ Nga nkúnkú kik'aihi nga Espirituhu Ntjaná kuakúchji yjoho ngandaha ngayjee xuta ninku. ⁸ Tjin xi Espiritu tsjáha nga kuitsuyaha xuta én xi nanka, kó tá tjin xi tá kuihi Espiritu tsjáha nga kuitsuyaha xuta ni xi kamankjihin. ⁹ Tjin xi tá kuihi Espiritu tsjáha nga 'yún s'ejihin Ntjaná, kó tjin ngá xi ts'ínkilihí xuta. Tá kuihi Espiritu xi tsjáha nga b'a ts'in.

¹⁰ Tjin xi maha ts'in kjuankjún, kó tjin ngá xi Ntjaná tsjáha éhen, as'ai ts'ínkjas'en niu. Tjin xi mankjihin tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntjaná tijnájihin xuta. Tjin xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, kó tjin ngá xi ts'ínk'atiya én xi tsjá Espiritu. ¹¹ Nkuhú Espirituhu Ntjaná xi ts'in ngayjee ni xu'bj. Xi nkú ts'in mjehe tsjá ni, b'a ts'in tsjáha nga nkúnkú xuta ninku.

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga nkuhú kich'aá xinkia ná xi xuta ninku

¹² Xi nkúhu yjonintená, nkuhú maha tunga nkjihin ni xi tjihin nga tjaxanya. Kó ngayjee ni xi tjihin, ndaha tsa nkjin maha tunga nkuhú yjoninte bichú ma. B'a tá tjin ngat'a ts'e Cristo. ¹³ At'aha nkuhú Espirituhu Ntjaná kisaséntáhaná ngatenteé kó ngayjee kik'ainá nga ki'yaá tá kuihi Espirituhu Ntjaná. B'a ts'in nkuhú yjoninte tsichu mahaná, ndaha tsa xuta xi ntje judio tjeheñ ra kó tá ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeheñ ra, ndaha tsa xuta musu xi kich'atse kó tá ndaha tsa xi ndai yjoho.

¹⁴ Nku yjoninte najmi nku ndjuú maha. Nkjin ní ni xi y'aha ra nku yjoninte.

¹⁵ Tsa b'a kuitsu nku tsukaá: "Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi ntsa 'mina", tsa b'a kuitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi tá yjonintee y'aha ra? ¹⁶ Kó tsa nku tjabaxínñjaá b'a kuitsu: "Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi tunkun 'mina", tsa b'a kuitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi yjonintee y'aha ra?

¹⁷ Tsa tu subahá tunkun kama yjonintee, ¿nkú ts'in kuinú y'ahaná? Kó tsa tu subahá tjabaxínñju kama yjonintená, ¿nkú ts'in kjuántahaná? ¹⁸ Xi nkú ts'in kisasíhín Ntjaná, b'a ts'in y'entu nga nkúnkú ni xi tjihin yjonintená. ¹⁹ At'aha tsa nkuhú ni xi tjiná, najmi tá yjonintehe ma. ²⁰ Kui nga ndaha tsa nkjin maha ni xi y'aha ra yjonintee, tunga nkuhú maha yjonintee.

²¹ "Najmi machjéna ji", najmi tsuhu tunkaán ntsaá. Tá ndaha: "Najmi machjéna jun", najmi tsuhu nintakaá tsukaá. ²² Tu sa ní má najmi 'yún machjénná yjonintená bixíhaán, tu sa ní kui xi 'yún machjén sa. ²³ Kó xi b'a maná nga kinte tjeñ, kui xi tu sahá tsjo nek'ié saá. Kó má najmi mjená nga

kama chji, kui xi b'e'maá, ²⁴ at'aha najmi machjéhen nga k'úé'maá yjonintená má nga ma chji bixiáán. B'a kits'ínk'íé Ntjáná yjonintená nga 'yún n'echjí saá xi b'a maná nga kinte tjen.

²⁵ B'a kits'ín Ntjáná tú xi najmi kama ngabihí rá xinkjín yjonintená kó tú xi b'í ngján kúhún rá xinkjín. ²⁶ Nga ngayjee ni xi y'aha rá yjonintená, tsa tjin xi un tibehe, tá un skuehé xi k'oo. Kó tsa 'yún tichun sahaá nku, ngayjee xi k'oo tá tsjo incha kamaha.

²⁷ Jun xi yjonintehe Cristo. Nga nkúnkú jun, jun xi yjonintee. ²⁸ Ntjáná kitsjá nga s'e ajihín xuta nínku tjun já postru, xi ma johó já profeta xi tsuya én xi Ntjáná tsjáha, xi ma jahan já maestru, kó askahan xi maha ts'ín kjuankjún, kó xi maha ts'ínk'íé xuta, kó xi be nkú ts'ín kuasínko xuta, kó xi tsjen títjun, kó xi nchjá k'ái én xi Espirituhu Ntjáná tsjáha.

²⁹ ¿A ngatenteehé xuta nínku xi já postru? ¿A ngatenteehé xi já profeta? ¿A ngatenteehé xi já maestru? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ín kjuankjún?

³⁰ ¿A ngatenteehé xi kik'aihi nga kamaha ts'ínk'íé xuta? ¿A ngatenteehé xi kik'aihi nga nchjá k'ái én xi tsjáha Espirituhu Ntjáná? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ín'atiya nkú tsuhu rá k'ái én xi Ntjáná tsjáha xuta?

³¹ Kui b'a maha, ajihín ngayjee kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntjáná, n'e mjo xi kjennuu n'iyá. Tungá xinyahánuu nku xi 'yún kjennuu n'iyá.

13

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjoo xi 'yún chjí saha

¹ Tsa mayjena én xi tjin kó én xi nchjá ntítsjee tunga tsa najmi tjíhína kjuatjo, xi nkú joyaha nku ni xi tú tífanehé bichú ma kó a rá nku kichá xi tífanet'áha son xi ch'on ts'ín nu'yá nga t'ín'ekjane. ² Tsa ts'ínkjas'en én xi tsjána Ntjáná, tsa mankjinna ngayjee ni xi y'éjña 'ma Ntjáná, tsa be tú mí nihí ní, kó tsa 'yún s'ejinna Ntjáná nga santaha kama ts'ínk'íé t'axián naxi, tunga tsa najmi tjíhína kjuatjo, najmi chumi ni chjíhi rá an. ³ Tsa tsjáha xuta x'an ngayjee ni xi tjinna kó tsa ts'ínkjas'en yjona tú xi kuitíhi ngandaha xuta xi k'ái, tunga tsa najmi tjíhína kjuatjo, tu kjuandahá b'a ts'ian.

⁴ Xi tjíhin kjuatjo, kui xi tá tjíhin kjuatsenta kó nda animaha. Xi tjíhin kjuatjo najmi xintak'un, najmi nchjá én ngak'un, najmi nk'a b'asje yjoho, ⁵ najmi ts'ín ni xi najmi sasíhin xuta xingisoo, najmi tú ni xi ts'e subahá bangisjai, najmi kítsa ma kjahan, najmi b'éjin tak'un ni xi najmi nda kin'ehe, ⁶ najmi tsjo maha ni ch'onk'un xi ts'ín xuta. Tsjo ní maha ni xi naxu ts'ín xuta. ⁷ Xi tjíhin kjuatjo ts'ín'yún tak'unye ni xi f'ajin, s'ejihín ngayjee ni xi ts'e Ntjáná, ma 'yún k'un tehente Ntjáná, kó ts'ín chúkjuayye ni xi mat'ain.

⁸ Najmi kamaha kfeya kjuatjoo. Kuichú nístjin nga najmi tá ts'ínkjas'ehen já profeta éhen Ntjáná, kó nga najmi tá tsjáha Ntjáná nga kuinchjá xuta k'ái k'ái én, kó nga najmi tá kamachjéhen nga chá xi nkú ts'ín yaá nd'ai. ⁹ At'aha tú ichíhí yaá nd'ai kó tú ichíhí ni xi tsuyaná já profeta nd'ai, ¹⁰ tunga nk'ie nga kuitjusun ni xi tjíhin nga kama, nk'iehé kfet'a ni xi tú ichíhí yaá nd'ai.

¹¹ Nk'ie nga ndyjana, kinchjá xi nkú ts'ín nchjá jántí xi, kits'innkjíhin k'an xi nkú ts'ín ts'innkjink'un jántí xi, kó kamankjinna xi nkú ts'ín mankjíhin jántí xi. Tungá nk'ie nga ja kama chá, y'éjña t'axián ni xi ts'ín jántí xi. ¹² At'aha nd'ai tú tía xanáá ni xi ts'e Ntjáná xi nkú joyaha tsa nku chutsín tichaseyaá nga najmi nda ts'ín t'iyáá, tunga kuichúhú nístjin nga chá sisian. Nd'ai chuba be, tunga kuichúhú nístjin nga skue sisian. B'a ts'ín skue xi nkú ts'ín bona.

¹³ Najmi maha feya nga ts'ejinná Ntíaná kò nga tíma 'yún k'aán kò nga tjinna kjuatjo. Tunga kjuatjoohó xi 'yún chjihí ra nga nga jaan nií.

14

B'i ts'in tsakúya Pablo xá xi tjihin nga kj'ai kj'ai én nchja xuta

¹ N'e mjo kjuatjoo kò ta n'e mjo nkjin tikjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná. Tunga ajihin kui niu, 'yún n'e mjo nga Ntíaná tsjánuu éhen kò nga n'ekjas'on. ² At'aha xi tsjáha Espirituhu Ntíaná nga kj'ai én kuinchja, kui xi Ntíaná nchjako, najmi xuta. Nkuhú Espiritu be ni xi nchja. Najmi tíña chji niu. Najmi ch'a be nkú tsuhu ra. ³ Tunga xi Ntíaná tsjáha éhen kò nga ts'ínkjas'en, kui xi xuta nchjako tu xi kjésintjehen, kuasínko kò tsjá nga 'yúhún.

⁴ Xi kik'aihi nga nchja kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ta kuihi tsjá nga 'yún subaha yjoho. Tunga xi kik'aihi nga Ntíaná tsjáha éhen kò nga ts'ínkjas'en, kui xi kjesintjen xuta ninku. ⁵ Mjena kai tsa ngatentoo k'uainuu nga chubo én xi kj'ai xi tsjá Espiritu, tunga 'yúhún mje sana tsa k'uainuu nga tsjánuu Ntíaná éhen kò nga n'ekjas'on. At'aha 'yún chjí saha ra xi ts'ínkjas'en én xi Ntíaná tsjáha nga xi nchja én xi kj'ai xi najmi ch'a mankjihin. Tunga ndahá tjin tsa tjin xi ts'ínk'atiya én xi kj'ai xi tsjáha Espiritu, tu xi b'a ts'in kuísintjehen xuta ninku.

⁶ Kui b'a maha, já nts'e, tsa kfínsenuu kò kuinchjakonuu kj'ai én xi tsjana Espiritu xi najmi ch'a mankjihin, ¿mí nihi xi sakúnuu tsa b'a ts'ian? ¿A najmi tu sahá nda tjin nga xinyanuu ni xi b'éjña chjina Ntíaná, kò a ra ni xi ts'e Ntíaná xi mankjinna, kò a ra ts'ínkjas'ennuu nku én xi kitsjana Ntíaná, kò a ra tjin ni xi kuakuyánuu?

⁷ Santaha ni xi fane xi nkúhu yánaxu kò a ra arpa, tsa najmi kj'ai kj'ai ts'in fane, ¿nkú ts'in cháha suun xi tín'ekjanekoho yánaxu kò a ra arpa?

⁸ Kò tsa najmi kjuane sisin tjio xi nchjaha já juun nga kjan, ¿yá xi k'uénda yjoho nga nguaí kjan? ⁹ B'a ma ajinnuu. Tsa chubo kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ¿nkú ts'in kamankjihin ra xuta ni xi chubo? B'a joya xi nkúhu tsa tichubajihinsón.

¹⁰ Nkjin maha én xi tjin asuntee kò nkúnkú tjihin sin. ¹¹ Tunga tsa najmi tímankjinna nkú tsuhu ra én xi tinchjakona nku nda, nku nda xi najmi yo nankihí kamaha an ndo kò an nku nda xi xin nankihí kamana ndo. ¹² B'a ta tíma ajinnuu. Mjenuu nga s'enuu nkjin tikjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná. 'Yún ní n'e mjo nga nkjin katuma kjuanda xi kjésintjen xuta ninku.

¹³ Kui b'a maha, xi nchjaha kj'ai én xi tsjáha Espiritu, katankihí Ntíaná tu xi kamaha ra ts'ínk'atiya én xi kuinchja. ¹⁴ At'aha tsa nk'ie nga kuinchjaka Ntíaná, kuinchja kj'ai én xi tsjana Espiritu, najmi ts'inchjén kjuankjink'unna. Tu animana tinchjakohó Ntíaná. ¹⁵ Kui nga, ¿mí ni xi ts'ian nj ma? Animana kuinchjakohona Ntíaná, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. Animana sékohona, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. ¹⁶ At'aha tsa tu animahi ní tín'etsjokohó ri Ntíaná kò as'ai tibasínñjuhi nku xi najmi be ni xi tín'ei, ¿nkú ts'in nkúhu ts'in makoho ri yjoho nga ts'íntsjohe Ntíaná nk'ie nga najmi tímankjihin ni xi tichubai? ¹⁷ At'aha kjuaxi nga nda ts'in tín'etsjoihi Ntíaná nga b'a tín'ei, tunga najmi tichjusintjenní nda xinkuu.

¹⁸ Tsjaha máb'achjihí Ntíaná nga 'yún nchja sa kj'ai én xi tsjana Espiritu nga jun. ¹⁹ Tunga nk'ie nga ma ñjakúka xuta ninku, tu sahá mjena kuinchja tsa tu un tsu'ba én xi kuitjujin kjuankjintak'unna nga te mií tsu'ba én xi najmi ch'a

kamankjihin. At'aha én xi bitujin kjuankjintak'unna, kui xi tsjáníyaha xuta xingisoo.

²⁰ Jun já nts'e, najmi b'a tu ts'in n'enkjintak'un xi nkú ts'in ts'innkjink'un jánti xi. Xi nkú ní ts'in je tjíyaha ntí xi, b'a ní ts'in je kas'eyanu, tunga n'enkjintak'unnu xi nkú ts'in ts'innkjink'un xuta xi chá. ²¹ B'i ts'in tjit'a xujun kjuatéxumog:

Kj'ai én ko kj'ai xuta xi xin nankihi
ts'inchjén nga kuinchjaka xuta xu'bj.
Tunga ndaha tsa b'a ts'ian,
najmi kuasínñjuna, kitsú Ntíaná.

²² Kui b'a maha, kj'ai én xi tsjá Espiritu nga nchja xuta, kui xi bakúchji nga'yuhun Ntíaná ngandaha xuta xi najmi s'ejihin Ntíaná, najmi ngandaha xi ja s'ejihin. Tunga én xi tsjá Ntíaná nga n'ekjas'ehen xuta, kui xi 'bai ngandaha xuta xi ja s'ejihin, najmi ngandaha xi najmi s'ejihin.

²³ Tsa tíma ñjakú xuta ñnku ko tsa ngayjee kuinchja kj'ai kj'ai én xi tsjáha Espiritu, ko tsa as'ai kjuas'en yo xuta xi najmi be ni xi tín'o ko tsa xuta xi najmi s'ejihin Ntíaná, ¿a najmi b'ahá kuitsu nga lukyu? ²⁴ Tunga tsa ngatentoo tín'ekjas'on én xi tísjánu Ntíaná, tsa as'ai kjuas'en yo xi najmi s'ejihin ko tsa xi najmi be ni xi tín'o, nk'ie nga kuint'é ni xi tíchubo, b'a kuitsu animaha nga tíihin ngatitsun ko nga n'eníjéhe ra ni xi tjehe. ²⁵ S'ejña chji ni xi tíntu'má animaha ko kuasínkunch'in nga ts'íintsjoho Ntíaná ko b'a kuitsu nga kjuaxi nga Ntíaná tíñajinnu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú n'e aya ñnku

²⁶ Kui nga, ¿nkú kuixíaán ñi, já nts'e? Nk'ie nga ma ñjakúko xinkju, tjin xi se, tjin xi bakúyaha xuta xingisoo, tjin xi tsuya ni xi b'éjña chjihí Ntíaná, tjin xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, ko tjin xi ts'ínk'atiya éen. Ngatentee ni xi n'oo nga nkúnkú, b'a n'oo tu xi chjúsintjehenu xuta ñnku. ²⁷ Tsa tjin xi kuinchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, tsa jo ko santaha tsa jan katuma. Nkúnkú b'a incha kats'in ko nku xi kats'ínk'atiya éen. ²⁸ Tsa najmi tjin xi maha ts'ínk'atiya éen, xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu tu sahá jyu kat'ejña. Kanchjako suba yjoho ko kanchjako Ntíaná.

²⁹ Ko máha xi ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, tsa jo ko tsa jan katuma ko xuta xingisoo kats'innkjink'un sisin nkú tsuhu ra ni xi tint'é. ³⁰ Ko tsa nku xi kab'ejña yo Ntíaná k'uéjña chjihí kj'ai ni, kandjén jyu xi tínchjo. ³¹ B'a ts'in nkúnkú jun kama n'ekjas'on én xi Ntíaná tsjánú tu xi ngatentoo chahanu ko sakú nga'yunnú. ³² Xi kik'aihí kjuanda nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui xi tíihin nga skue chuba nga kuinchja. ³³ At'aha kjuajyu tsjoho Ntíaná, najmi ni xi n'ejnu n'et'a.

Xi nkú ts'in tíñaha ngayjee xuta ñnku xi ts'e Ntíaná, ³⁴ jminchjín tjihin nga ngjuén jyu aya ñnku. At'aha najmi tíihin kjuá tsa kuinchja. Kant'é'éhen x'ihin xi nkú nga títsu kjuatéxumog. ³⁵ Tsa tjin ni xi mjehe skue, ni'yaha kandjásjaiyaha x'ihin. At'aha najmi nda tjin tsa ajihin xuta ñnku kuinchja nku tachjuún.

³⁶ ¿A ajinnuhú kich'atuts'ihin ra nga kis'enjímí éhen Ntíaná? ¿A tu nkuhú jun xi kin'ekjóhon éen? ³⁷ Tsa tjin xi b'a maha nga Ntíaná tsjáha éhen ko a ra tsa kui xi kits'ínkjáihin nku kjuanda xi tsjá Espiritu, kui xi kats'ínkie nga kjuatéxumaha Nda Ntíaná xi tib'et'ánu ei. ³⁸ Tsa tjin xi najmi ts'ínsihin ni xi tib'et'ánu ei, najmi tu n'esihun ko kui.

³⁹ Kui b'a maha, já nts'ena, katuma mjenuu nga Ntjaná katsjánuu éhen nga n'ekjas'on kō najmi tū b'ech'óhoo xi kuinchja k'ái én xi tsjá Espiritu.
⁴⁰ Ngagentee ni xi n'oo, n'esisiun kō tankínko ch'ich'iun.

15

B'i ts'in kits'inkj'áitsjehen Pablo xuta ninku Corinto ni xi tjun tsakúyaha

¹ Kō nd'ái já nts'e, mjena ts'inkj'áitsjennuu én nda tsuhu Nda Ntjaná xi y'enijmínuu, xi kin'ekjohoon kō xi ndjá tinchajiuun. ² Kui én nda tsu xu'bjí ts'jín nga k'uankinuu yjonuu. B'a kama tsa n'etjusun én xi y'enijmínuu. At'aha tsa najmi, tsuhu ra ma nga tū kjuandahá kis'ejinuu éen.

³ Títjun kits'inkjas'enuu én xi kits'inkjáihiin, nga ngat'aha ngatitsunná k'iehen Cristo. B'a kama xi nkú ts'in tjít'a xujun éhen Ntjaná. ⁴ Kis'eyanji kō nistjin xi ma jahan j'áiya ngáha ra ngabayoo, xi nkú ts'in tjít'a xujun éhen Ntjaná.

⁵ Tsakúchjihí yjohō Pedro kō askahan já postru xi te joo. ⁶ Askahan nkuhú nga tsakúchjihí ra yjohō ts'ati un unchan já nts'eé. Nkjin maha xi tjintu sa xi incha kíkíe Nda Ntjaná kō k'ua xi ja k'ien. ⁷ As'ai ta tsakúchjihí yjohō Santiago kō askahan ngayjee já postru.

⁸ Kō xi fekuhu, askahan kjin tsakúchjina yjohō. ⁹ At'aha b'a xian nga an xi 'yún ichi sa ajihin já postru kō najmi ma k'an tsa nda postru xihin yjona, at'aha kitsjennkí unkie xuta ninkuhú Ntjaná. ¹⁰ Tunga tū ngat'aha ní kjuandahá Ntjaná tsichu mahana yáha an nd'ái, kō najmi tū kjuandahá kitsjana kjuandahá Ntjaná. An xi 'yún kits'inxá sa nga ngayjee já postru xingisoo. Tunga najmi ahán xi b'a kits'ian. Kjuanda xi kik'ái nína, kui xi b'a kits'iun. ¹¹ Kui b'a maha, tsa an kō tsa já postru xingisoo, én nda tsuu y'enijmí kō kúu xi kis'ejinuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga k'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

¹² Tunga tsa ni xi ts'ienijmíhi nga j'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo, ¿nkú ts'in b'a tíncha tsuhu k'ua xi tjín ajinnuu nga najmi tá k'uaíyaha ra xuta xi ja k'ien? ¹³ At'aha tsa najmi k'uaíyaha xuta xi ja k'ien, tá ndaha Cristo najmi j'áiyaha ngabayoo ma. ¹⁴ Kō tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, kui xi tsuhu ra ma nga tū kjuandahá tib'enijmí kō nga tū kjuandahá tís'ejinuu éen. ¹⁵ Tsa ni xi b'a tjihin ní, já tsank'á ní jín, at'aha najmi b'a tjín ni xi tibixínyai. B'a tixian at'aha jín tsixínyai nga Ntjaná kits'inkj'áiyaha Cristo ngabayoo, tunga tsa najmi tá k'uaíyaha ra xuta, kui xi tsuhu ra nga najmi j'áiyaha Cristo.

¹⁶ At'aha tsa najmi tá k'uaíyaha ngáha ra xuta xi ja k'ien, tá ndaha Cristo najmi j'áiyaha. ¹⁷ Tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, tū kjuandahá kis'ejinuu ni xi kis'ejinuu. Tū yje tintsúbajihín so ngatitsunnuu b'a. ¹⁸ Kō tá ja kindyja xuta xi k'ien xi kis'ejinú Cristo. ¹⁹ Tsa ni xi tū eihí asunntej tíchuyáá ni xi sakúná at'aha s'ejinná Cristo, tū xí kintehé tsjéheén ngayjee xuta xi tá tjín asunntej b'a.

²⁰ Tunga j'áiya kjuaxihí ra Cristo ngabayoo. Kui xi nkú joyaha çan xi tjun xi 'bajihí Ntjaná, at'aha kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien. ²¹ At'aha xi nkú ts'in ngat'aha ni xi kits'ihin nku nda j'aikjas'ehen ngabayoo, b'a tá ts'in ngat'aha ni xi kits'ihin k'ái nda k'uaíyaha xuta ngabayoo. ²² Xi nkú ts'in ngat'aha ni xi kits'in Adan fesuhun ngayjee xuta, b'a tá ts'in ngat'aha ni xi kits'in Cristo n'ek'íentu tik'un síhin ngayjee xuta.

²³ Tunga f'áiyahá rá nga nkúnkú xi nkú ts'ín kanéhe. Tjun j'áiyahá Cristo kò askahan nk'ie nga k'jái ngáha k'jáiyahá xutá xi ts'e. ²⁴ Nk'iehé kuitjusunye ni xi kama asunntee. Tjun ts'ínkje Cristo ngayjee xi batéxuma kò ngayjee xi tjihin xá kò xi tjihin nga'yún, kò askahan ts'ínkjas'en má batéxuma aya ntsja Ntjáná xi Ná'miná maha. ²⁵ Tjihin nga kuatéxuma Cristo santaha nkúhu nga k'uéntu kinte sjai ngayjee xi tífi kontráha. ²⁶ Kontrá xi kfekuhu nga n'ekje, kui xi ngabayoo.

²⁷ At'ahá Ntjáná kits'ínk'iéntu kinte sjai Cristo ngayjee ni xi tjin. Tunga nk'ie nga b'a títsu éhen Ntjáná nga kin'ek'iéntu ngayjee ni xi tjin kinte sjai Cristo, tinchja chji chji nga najmi kò Ntjáná xi tjin kinte sjai Cristo, at'ahá kui xi b'a kits'ín. ²⁸ Ntjáná kits'ínkjas'ehen aya ntsja Cristo ngayjee ni xi tjin, kò nk'ie nga kits'ínk'iéntu Cristo ngayjee ni xi tjin kinte sjai, as'ai kò tá Cristo xi Ntíhi Ntjáná ts'ínkjas'ehen yjoho Ntjáná. B'a ts'ín Ntjáná nkúhú kui kama ts'ehé ngayjee ni xi tjin.

²⁹ Tjin xi baténtá yjoho ngajoho xutá xi ja k'ien. Tunga tsa najmi k'jáiyahá xutá xi ja k'ien, zá ngajoho xutá xu'bo incha baténtáha yjoho xi b'a ts'ín?

³⁰ Kò jin, zá tin'ekjáhín rí ni ch'onk'un xi tímat'ain tehenteheni? ³¹ An bi, já nts'e, xkí nstjin tijnajihín ngabayoo. Kjuaxí ni xi tíxinnyu xi nkú ts'ín kjuaxí nga tsjo mana nga s'ejinnyu Nda Ntjáná Jesucristo. ³² Nanki Efeso kis'ekona kjuastí já xi b'a ts'ín kjan xi nkúhu chü kjan, tunga tsa najmi tá k'jáiyahá ngáha rá xutá xi ja k'ien, zá nihi ni tsijnena nga b'a kits'ian? Tú sahá b'a n'éé xi nkú incha tsu k'ua já: "S'já kò chineé, at'ahá ndyjunní kuayáá."

³³ Najmi tú 'bainto tsa tjin xi k'uanachanu. Yo nga b'a tsu é: "Xi tsjenko xutá xi ch'onk'un, tá ch'onk'un bitju." ³⁴ N'ek'óntjaiyo kjuankjintak'unnyu kò najmi tú n'o ngatitsun. At'ahá tjin ajinnnyu xi najmi be ni xi ts'e Ntjáná. B'a tíxinnyu tú xi kama subahanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nkú kama nk'ie nga k'jáiyahá ngáha rá xutá xi ja k'ien

³⁵ Kutsa tjihín xi b'a kuitsu: "¿Nkú kama nk'ie nga k'jáiyahá ngáha rá xutá k'ien? ¿Mí yjonintehe xi k'ua ngáha?"

³⁶ Ji nda nchini xi b'a tibixín! Ni xi b'entjei najmi kuasu tsa najmi títjun kuayá. ³⁷ Najmi ni xi stjúkóo b'entjei. Xujmá ní b'entjei, tsa xujmá tunjñu kò tsa k'jái xujmá. ³⁸ Ntjáná tsjáha xujmóo yjoninte xi mjehe. Nga nkúnkú xujmóo tsjáha yjoninte xi kanéhe.

³⁹ Najmi tú nku chubá yjoninte xi tjin. K'jái k'un yjonintehe xutá kò k'jái k'un xi ts'e chü. K'jái k'un ngá xi ts'e nisee kò tá k'jái k'un xi ts'e tíu. ⁴⁰ B'a tá ts'ín k'jái k'un ni xi tjin nk'a ján kò xi tjin t'anankiu. Tsjo k'un xi tjin nk'a ján kò tsjo k'un xi tjin t'anankiu, tunga k'jái k'jái kjuatsjo xi tjihín. ⁴¹ Ts'íu k'jái ts'ín bat'ai, kò sóo k'jái ts'ín bat'ai, kò niñuu k'jái ts'ín bat'ai ngá. Kò nga nkúnkú niñu xi tjin k'jái k'jái ts'ín bat'ai.

⁴² B'a tá kama nk'ie nga k'jáiyahá xutá ngabayoo. S'eyanji yjoninte xi maha batsun, tunga yjoninte xi k'jáiyahá ngáha rá najmi tá kamaha rá kuatsúhun. ⁴³ S'eyanji ni xi najmi chumi ni chíhí rá, tunga nk'ie nga k'jáiyahá ngáha rá s'ehé kjuachánka. S'eyanji xi najmi tjihín nga'yún, tunga nk'ie nga k'jáiyahá ngáha rá s'ehé nga'yún. ⁴⁴ S'eyanji yjoninte xi kich'aá nd'ái, tunga k'jáiyahá ngáha rá yjoninte xi Espirituhu Ntjáná k'uénda xi nkú ts'ín mjehe. Tsa tjin yjoninte xi nkúhu xi kich'aá, kò tá tjin ngá xi k'uénda Espirituhu Ntjáná.

⁴⁵ B'a ts'ín tjit'a xujun éhen Ntjáná: "Nda xi tjuun kin'enda kò y'ejña tít'un." Kui xi Adan. Tunga Adan xi fekuhu, xi Cristo, kui xi tsichu ma Espiritu xi

ts'ínk'iéntu tík'un xuta. ⁴⁶ Tunga najmi kjuatik'un xi tsjáhá Espiritu xi tjun. Títjun ní kjuatik'un xi tsjá asunntej, askahan kjuatik'un xi tsjá Espiritu.

⁴⁷ Nda xi tjuun ndyjo t'anankiu kin'endakoho, tunga nda xi ma joh ndjiojmi ján nibaha. ⁴⁸ Xi nkú tjin nda xi kin'endakoho ndyjo t'anankiu, b'a ta k'un ngayjeé xi ts'e t'anankiu. Ko xi nkú tjin nda xi nibaha ndjiojmi ján, b'a ta k'un ngayjeé xi ts'e ndjiojmi ján. ⁴⁹ Xi nkú ts'in tjiyaná nd'ai xi nkúhu nda xi kamandakoho ndyjo t'anankiu, b'a ta ts'in s'eyaná xi nkúhu nda xi kin'e nibáha ndjiojmi ján.

⁵⁰ Jun já nts'e, tixinyanu nga yjoninte xi kich'aá nd'ai najmi kama kjuas'enjin nga Ntjaná kuatexumaha. Ta ndaha ni xi maha batsun najmi ma sakuntehe ajihin ni xi najmi maha batsun. ⁵¹ Xinya manuu ni xi tjina 'maná. Najmi ngatenteé kuayáá, tunga ngatentehe k'óontjaiyáá. ⁵² Xi nkú ts'in kitsa b'echjáá ko chjux'áá tunkaán, b'a ts'in kitsa k'óontjaiyáá nk'ie kjuane tjio xi fekuu. At'aha kjuane tjio, as'ai k'uaiyaha ngabayoo xuta xi ja k'ien tu xi najmi ta kuayá saha, ko ná ta k'óontjaiyáá. ⁵³ At'aha yjoninte xi kich'aá nd'ai xi maha batsun tjihin nga yjoninte xi najmi maha batsun kama. Yjonintená xi maha 'me nd'ai tjihin nga yjoninte xi najmi ta kuayáha kama.

⁵⁴ Nk'ie nga yjonintená xi maha batsun kama yjoninte xi najmi maha batsun, ko nk'ie nga yjonintená xi maha 'me kama yjoninte xi najmi ta kuayáha, nk'iehe kuitjusun én xi tjit'a: Ja kuan'ekje ngabayoo, ja kuan'e nganaha.

⁵⁵ Ji ngabaya, ¿má ni nga kin'e nganai?

Ji ngabaya, ¿má ni nga'yún
xi n'ek'ienkohoni xuta?

⁵⁶ At'aha ngabayoo ts'inchjen ngatitsuun nga ts'ínk'ienkoho xuta, ko ngatitsuun ts'inchjen kjuatexumoo nga bakúchji ni xi 'mihj ngatitsuun. ⁵⁷ Tunga máb'achjihj rá Ntjaná, kui xi tsjáná nga n'e nganaáha ngabayoo ngat'aha ni xi kits'in Nda Ntjaná Jesucristo.

⁵⁸ Kui b'a maha, já nts'ena xi 'yún tjona, ndjá tincho ko tjen nga'yúhuun yjonuu. Tehente tankinko ndju so xaha Nda Ntjaná. Yo nga najmi xá tiya tín'o nga Nda Ntjaná tín'exát'ohoo.

16

B'i ts'in kitsúya Pablo nga n'esúhun toon chje xuta ninku Jerusalen

¹ Máha ngat'a ts'e toon chje xi tmasúhuun xuta ninku Jerusalen, b'a ta n'oo xi nkú nga kixihj xuta ninku xi tjintu nanki xi tjin ante Galacia. ² Xi nkú tjin mahanu, xki tuminku t'ejna t'axiún ichi toon nga nkúnkú. Xi nkú tjin sakúnuu, b'a tjin t'ejna t'axiún. Ch'atjó tooon tu xi nk'ie nga kuichusehenuu najmi tjihin nga ch'asúshun toon chje.

³ Nk'ie nga kuicha yo ts'inkjía nanki Jerusalen xuta xi jun ch'ajiuun ko tsjaha xujun má nga an tib'exá, tu xi ngjuajikoho rá toon xi kin'esúun xuta ninku xi tjin ján. ⁴ Tsa nda tjin nga ko an kfián yo, ta ts'inka niyá jóo.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi tjindaha nga ts'in

⁵ Kfinsenuu, tunga nk'iehe nga k'jua ante Macedonja kfinsenuu, at'aha tjihin nga k'jua nanki xi tjin yo. ⁶ Kutsa nkjihín nistjin kúatejñajimnuu nga kuicha yo. Kutsa yohó ts'inkj'a nistjin chunch'óon, tu xi b'a ts'in kama kujsinkohonú má xi tjehe kfín ngáhana askahan. ⁷ At'aha najmi mjena tsa tu skuehénuu nga k'jua yo. Mje nína nkjin nistjin kúatejñajimnuu. B'a ts'ian tsa Ntjaná tsjántena.

⁸ Tunga kúatejñaná nanki Efeso santaha nkúhu nga kujichú S'í Pentekoste, ⁹ at'ahá sakúntena nga ts'inxá sisian, ndaha tsa nkjin maha xi fi kontraḥa ni xi títs'ian.

¹⁰ Tsa kujichúsenūu Timoteo yo, nda n'e n'ekjóhooon tu xi tsjo k'úéhe ra nga k'úejñajinnūu. At'ahá ta xáha Nda Ntjaná títs'ín xi nkúhu an. ¹¹ Kui nga najmi tu 'bainto tsa tjín xi tu tohón kamaha ndo. Tu sa ní tšinkoo tu xi nda ts'ín kats'inndjuúhu niyáha nga kj'uaísehena ei. Kas'ehe kjuajyu nga kanibá, at'ahá tikuyá nga kj'uaíko já nts'eé xingisoo.

¹² Máha nda nts'eé Apolo, b'a kixin nkjúhun nga ngjuaiiko já nts'eé xi ngjuaitsubek'únnūu, tunga najmi kits'ín yuhú nga nd'ai ngjuai. Nk'ie rú nga sakúntehe, nk'ie rú nga ngjuai.

B'i ts'ín kits'ínke Pablo xujin

¹³ Tintsuba ndo ko ndjá tinchajiun xi s'ejinná. Ndjá n'esjo yjonuu ko tjen nga'yúhun yjonuu. ¹⁴ Ngayjee ní xi n'ekoo xinkiu, katakúchji kjuatjonuu.

¹⁵ Jun já nts'e, yo nga xuta xinkjín nda Estefana tjun kits'ínkjáihin éhen Ntjaná ajihin xuta xi tjín ante Akaya ko kitsjáha yjoho nga tíncha basinko xuta ninku. ¹⁶ Tíbankinuu nga tasinñjuhu xuta xi b'a k'un xi nkúhu xuta xu'bj ko ngayjee xi ta kuihi xá xi ts'ín ko xi ts'ínkjas'ehen yjoho xóo.

¹⁷ Tsjo mana nga j'aisena Estefana ko Fortunato ko Akaiiko, at'ahá nga-jonuu incha tsasinkona. ¹⁸ Kits'ín nga kikjenta animana xi nkú nga ta kits'ín ajinnūu. Xuta xi nkúhu xu'bj kayaha nga nda nkjún xá xi ts'ín.

¹⁹ Títs'ínkinuu kjuasuniña xuta ninku xi tjín ante Asja. Akila ko Priscila ko ngayjee xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha 'yún títs'ínkinuu kjuasuniña jun xi ta s'ejinnūu Nda Ntjaná. ²⁰ Ko ngayjee já nts'eé xi tjín ei títs'ínkinuu kjuasuniña. B'i ngján súniñohoo xinkiu.

²¹ An Pablo ntuna t'ib'et'áhanuu kjuasuniñana.

²² Tsa tjín xi najmi tjoho Nda Ntjaná Jesucristo, kui najmi nda katuma nginkun Ntjaná. ¡Nibái Nda Ntia!

²³ Kas'enūu kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo. ²⁴ Tjona ngatentoo jun xi nkú ts'ín Cristo Jesu tjoho ñá.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo tísuniñaihi jun xuta ninkuhu Ntjaná xi tintsuḅoo nanki Corinto ko ngatentoo xutaḅa Ntjaná xi tintsuḅoo nga ngúsuhun ante Akaya.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in y'éña chji Pablo nga Ntjaná kitsjáha nga'yuhun ajihin kjuanima xi ajin

³ Kan'etsjoho Ntjaná, kui xi Ntjaha ko Na'mihí Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi Na'miná ko Ntjaná xi ma nimaha ñá ko xi tehente tsjá nga'yunná. ⁴ Ajihin ngayjee kjuanima xi tibatjajaán tsjá nga'yunná tu xi ko ta ñá ta kama k'uai nga'yuhun raá xuta xi kjuanima tíf'ajin. At'aha títstá nga'yunná Ntjaná, kui nga kamahaná k'uai nga'yuhun raá xuta.

⁵ Xi nkú ts'in nkjin kjuanima tibatjajin ngat'aha Cristo, b'a ta ts'in tse nga'yun xi tsakújinni Cristo. ⁶ Tu xi sakú nga'yun nihinu ko tu xi k'uankihinu, kui nga tibatjajihinni kjuanima. Ko nk'ie nga tí'bai nga'yunni, tí'bai nga'yunni tu xi sakú nga'yuhunnuu. Kui nga'yun xi kuasinkonuu tu xi n'e chúkjuanuu nk'ie nga nibanenuu kju'aun xi tibatjajin. ⁷ Yaj xi nkú ts'in tjiyanuu. Kui niu xi tíma 'yún tak'uin. At'aha yaj nga nkuhú bitjajaán kju'aun ko b'a ta ts'in sakú nga'yunná.

⁸ Jun já nts'e, najmi mjeni tsa k'úé'mai kjuanima xi tsitajjin ante Asia. Tu xi tsehé ni xi kama'tain nga ta santaha najmi ta tichúkjuahani niu. "Ja najmi ta kuitjunkihihá xu'bjí", tsixjín. ⁹ B'a kamaní xi nkú mahá já xi n'ek'ien. Tunga b'ahá kamaní tu xi najmi jin suba kama 'yún tak'uhunni yjoní. B'a ní kama tu xi Ntjaná kama 'yún tak'uhunni. Kui xi ts'ínkj'áiyaha xuta k'ien. ¹⁰ Ntjaná kits'ínk'ankiní nga ja ma kuayá ní ko behe tak'uin nga tu nku ts'ínk'ankihini. Tu nkú b'ahá ts'jin.

¹¹ Chubantjai sahani nk'ie nga chubakoo Ntjaná. At'aha tsa nkjin maha xi kuinchjantjainí nk'ie nga kuinchjako Ntjaná, ta nkjin kamaha xi tsjáha máb'achjihí Ntjaná ngat'aha nga nda títst'ínkoni.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga tu xujuhun kits'ínkjihí ra xuta ninku Corinto

¹² Tsjo maní nk'ie nga chasej xi nkú ts'in tintsuḅai ko yaj nk'ie nga naxu kin'eí ajihinnuu ko ajihin ngayjee xuta. Najmi ch'a kich'anachaihi. Nk'ie nga b'a kin'eí ajinnuu, kjuandaha ní Ntjaná kitsjáníyáni. Najmi xi nkú ts'in tijnaha xuta kitsjáníyáni. ¹³ Nk'ie nga n'ekj'ihí xujun, b'et'ajihí ni xi kamankjinnuu nga n'eyo. Nda nkjún tjin tsa kamankjinyjenuu niu. ¹⁴ Ja tímankjinnuu ichí nd'aj nga nistjin nga k'j'uai ngáha Nda Ntjaná Jesu tsjo kamanuu jin xi nkú ta ts'in tsjo kamaní jun.

¹⁵ Tu ngat'aha nga ja be nga b'i tíma ajinná, kui nga kama mjehena nga tjun kfinsehenuu tu xi sakúhunu kjuanda nga jo njá kfinsubek'uhunnuu.

¹⁶ Mjena kai nga tjun k'j'ua ajinnuu nk'ie nga kfian ante Macedonía ko

askahan ta kjuáísehé ngáhanuu nk'ie nga k'óóya ngáhana yo. B'a ts'in kama kuisinkohonú nga ts'innđuú ngáhana n'yána xi tjehe ante Judea.

¹⁷ Kui b'a maha, nk'ie b'a ts'in y'endáhana, ¿a najmi kits'innkjín sisihín ra k'an? ¿A ra b'endána ni xi ts'ian xi nkú ts'in b'enda xutá ni xi ts'in, nga ta kuihi chubo "johon" ko tsa "najmi" tsu? ¹⁸ Ntjaná xi be nga najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" bixíhín. ¹⁹ At'aha ajinnuu an ko Silbano ko Timoteo y'enjímí Jesucristo xi Ntíhí Ntjaná, ko kui xi najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" títsu. Kui ní xi "johon" títsuná. ²⁰ At'aha gayjee ni xi tsuya tíjün Ntjaná nga ts'ín, kui xi bitjusun ajihín Cristo. Kui kjuaha ngat'aha Cristo "b'a kat'e" bixíhinná tu xi sakúhu ra kjuachánka Ntjaná.

²¹ Ntjaná ts'in nga jun ko jin ndjá binchajián Cristo, kui xi j'ájinná. ²² Kikj'áts'ená nga y'éjñajin Espirituhu animaná. B'a ts'in yahaná nga n'ekjáihín ni xi tsjáná askahan.

²³ Nginkun Ntjaná b'a tixinnuu: Nk'ie nga najmi ngjisenuu nanki Corinto, najmi ngjia at'aha najmi mjena tsjanuu kjuaba. Kataya tsa najmi kjuaxi ni xi tixian. ²⁴ Najmi tin'e kjuayúhün rj xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntjaná, at'aha ja ndjá tincho. Tu sa ní tibusinkoíhí tu xi s'ehenuu kjuatsjo.

2

¹ Kui nga b'a kixihinna nga najmi kfsenuu, tu xi najmi kjuaba k'uejñajihinnuu. ² At'aha tsa tsjanuu kjuaba, ¿yá xi ts'ín nga k'úe tsjo tsjona? ¿A najmi nku tutuhú jun xi kitsjanuu kjuaba n'oo nga k'úe tsjo tsjona?

³ Kui nga kits'inntúhünuu tu xi najmi sakúhuna kjuaba nk'ie nga kuichusehenuu. At'aha jun xi tjíhin nga k'uainú kjuatsjo. Ko behe k'an nga kjuatsjona, kui xi ta kjuatsjonuu. ⁴ At'aha ni xi y'et'anuu nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a ts'in y'et'á at'aha tu xi bahá tjíhin animana ko tu xi nushin tíyaha kui chubo nga santaha íxi kikjinnntaná. Najmi kits'inntúnuu tsa tu xi k'úe babahanuu. Kits'inntú nínuu tu xi cháhanu nga tu xi tjohóna jun.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga tjíhin nga n'endyjat'aha ra nda xi najmi nda kits'ün

⁵ Tsa tjín xi kits'in nga kik'ie babana, najmi tu nku an xi b'a kits'inna. Nk'ie nga chasehe raá, ko ní jun b'a ta kits'innuu. Nk'ie nga chasehe raá tixian, b'a tixian tu xi najmi k'uatíhí ra ni xi tixian. ⁶ Nkjín maha xi tjín ajinnuu xi ja kits'ínk'íechjí nda xi kits'ínk'íe babana. Najmi ta chúkjuaha ra. ⁷ Tu sahá n'endyjat'ohoo ndo ko tjon nga'yúhün tu xi najmi kjuaboo ts'ínkjet'aha ra k'un. ⁸ Kui nga tbankihínuu nga takúchji ngáha ruu ndo nga tjonuu.

⁹ ¿Á kits'inntúhünuu? Kits'inntúnuu tu xi skuehena tsa kúnú'yá'émú. ¹⁰ Xi n'endyjat'ohoo ko ta an ts'innidyjat'aha. Tsa ni xi tjíhin nga n'endyjat'a nku ni, ja kits'innidyjat'a. B'a kits'ian ngandanuu nginkun Cristo, ¹¹ tu xi najmi tjín xi nkú ts'in tsungijihin yjoho ndanindo. At'aha ja yaá xi nkú ts'in ch'on ts'in tíyaha.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga najmi ts'andayaha ra nk'ie nga ngji nanki Troa

¹² Nk'ie nga tsichuk'ienjímí nanki Troa én nda tsuhu Cristo, ndaha tsa kitsjántena Nda Ntjaná nga k'uenjímí yo, ¹³ tunga najmi kis'eya tsjo tsjohó ra animana, at'aha najmi kisakúna nda nts'eé Tito yo. Kui nga "ja tífihina", kixihín ra xutá xi tjín yo ko ngjia ante Macedonia.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga Ntjaná kits'inchjéhen nga ngjindjuko én nda tsuhu Cristo

¹⁴ Máb'achjihí ra Ntjaná xi ts'in nga tehente n'e nganakoi Cristo Jesu ko nga jin títs'inchjénni nga tib'éjña chji éhen. Kui éen xi nkú joyaha ni xi sinje xi tíf'ánta tu má xi tje'hén ni. ¹⁵ Jin xi nkú joyaha ntaha chje sinje xi Cristo ts'ínkjas'éhen Ntjaná, xi tíf'ánta ajihín xi tib'anki ko ajihín xi tindyja. ¹⁶ Xi tindyjoo jne ngabaya tíf'ántaha jin ko kui ntó títs'ínk'ie'hen. Tungá jne kjuatík'uhún tíf'ántaha jin xi tib'anki ko títs'ínk'iéntu tik'uhún ntó. ¿Yá xi kamahá ts'ín xá xu'bi? ¹⁷ Jin najmi b'a tin'ei xi nkú incha ts'in xi tibatéña éhen Ntjaná tu xi sakúhu ra ni. Ngayjehe ní anímaní b'enijmí Cristo. B'a n'ei nginkun Ntjaná xi kitsjá xáni.

3

B'i ts'in y'éjña chji Pablo mí nihi xi y'aha ni xi y'enda Ntjaná nga tjuhun ko ni tsetse xi y'enda nd'ai

¹ Nk'ie nga b'a tibixín, ¿a jihín nda ts'in tíchubantjái yjoni? ¿A ra machjéhénni xi nkúhu xuta xi k'ái nku xujun xi nda ts'in kuinchjantjaini tu xi jun n'ekjálhinní? ¿Ko a ra machjéhénni tsa jun n'endo nku xujun tu xi ts'ínkjalhinní xuta xingisoo? ² Jun ní xujun xi nda nchajantjaini, kui xi y'éjñajinni Cristo. Be ko ts'inya ngayjee xuta, ³ at'aha ya chji chjihí nga jun xi xujun xi kits'íntu Cristo xi jin kin'ekjas'ein. Najmi kin'entú xi nkú ts'in n'entú xujun. Espirituhu ní Ntjaná xi tjíña tik'uhún kin'entúkoho. Ko najmi ndjio kis'et'a éen. Ajin nína xi xutahá kis'et'a.

⁴ Cristo títs'in nga ma k'uin nga b'a kuixín nga b'a tjín ni xi tibixín nginkun Ntjaná. ⁵ Najmi tjínni nga y'un kuenta ts'ajin subai, tsa b'a kuixín nga ts'ajin ni xi maní n'ei. Ntja nína tsjání nga y'un nga n'ei ni xi n'ei. ⁶ Kui xi y'éndani tu xi kama n'exájihin ri ni tsetse xi Ntjaná y'enda nga nda ts'ínkoho xuta xi ts'e. Ni xi tsetse, najmi nku kjuatéxuma xi tjít'a niu. Ni xi títs'in ní Espirituhu Ntjaná niu. At'aha ngabaya fikóna kjuatéxuma xi kis'et'oo, tunga Espirituhu Ntjaná ts'ínk'iéntu tik'unná bi.

⁷ Kis'ehe kjuachánka xá xi kis'ehe kjuatéxuma xi kis'et'a ndjio nga santaha xuta Israel xi kis'e nk'ie najmi kama tsase'a Moise tu ngat'aha kuachánka xi tibát'ajín ankjín, ndaha tsa najmi tse kamahá nga tsat'ai. Tsa kjuatéxuma xi kis'ehe xá nga ts'ínnijéhe ra xuta nga tje'hen ngabaya, tsa kui xi b'a nkjún ts'in kis'ehe kjuachánka, ⁸ ¿a najmi 'yuhún nkjún ts'in tjín saha kjuachánka ni xi ts'in Espiritu?

⁹ Tsa kis'ehe kjuachánka xáha kjuatéxuma xi ts'ínnijéhe xuta, ¿a najmi 'yuhún tjín saha kjuachánka xáha én nda tsuhu Ntjaná xi ts'in nga naxu tíma xuta nginkun Ntjaná? ¹⁰ At'aha kjuachánka xi kis'ejña nk'ie ja kandyja. B'a ts'in mankjinná nga ch'achubakáa kjuachánka xi 'yún chánka sa xi tjíña nd'ai. ¹¹ Tsa kis'ehe kjuachánka ni xi najmi tse kamahá nga tsat'ai, ¿a najmi 'yuhún tjín saha kjuachánka ni xi najmi mahá feya?

¹² At'aha yai nga b'a tjín ni xi s'ejjinni, kui nga najmi tjín ni xi títs'ínkasín'yuhunni. ¹³ Najmi b'a n'ei xi nkú kits'in Moise. Kui xi najyun y'émakoho ankjín tu xi najmi skuéhe xuta Israel nd'ihí kjuachánka xu'bo, kjuachánka xi najmi tse kamahá nga tsat'ai. ¹⁴ Tungá kis'e jjuhún kjuankjintak'uhún xuta xu'bo. Ko santaha nd'ai, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'éndakoho Ntjaná nk'ie, b'a ma tsa ta kuihi najyuuñ b'é'ma kjuankjintak'uhún. Najmi kje chjuxihín najyun xi nkuhú Cristo mahá kjexín.

¹⁵ Santaha n̄st̄j̄in nd'aj, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'ét'a Moise, kji'ma sa kjuankjink'uhun.

¹⁶ Tunga nk'ie nga s'ejihin xuta Nda Nt̄ianá, chjuxih̄in najyuun. ¹⁷ At'aha nkuhú Nda Nt̄ianá ko Espiritu, ko má nga t̄j̄ña Espirituh̄u Nda Nt̄ianá ndáhi yjoh̄o xuta. ¹⁸ Kui b'a maha, ngatenteé najmi ta t̄j' maha ank̄jián. Xi nkú ní ts'in ma chjiya sénn̄st̄j̄inná nku ch̄ts̄ín, b'a ts'in bakuchjáá kjuachánkaha Nda Nt̄ianá. Tibichú maá xi nkú t̄j̄in ko xk̄i n̄st̄j̄in 'yún t̄sákú saná kjuachánkaha. B'a t̄ts'ínkoná Nda Nt̄ianá xi Espiritu.

4

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in y'énjimi

¹ Kui nga najmi n'ekjehe r̄i tak'uin, at'aha Nt̄ianá tsase n̄m̄an̄i nga kits̄j̄ani xá xu'bj. ² Najmi t̄j̄in ni xi kin'ej̄i xi suba man̄i. Najmi chumi nihi n'e'mái. Najmi kjuamaña t̄in'echj̄ēin ko najmi t̄in'ek'ont̄jaiyai éhen Nt̄ianá. T̄ibix̄inya ch̄ji ch̄ji n̄i éhen Nt̄ianá xi naxu t̄j̄in. B'a ts'in nginkun Nt̄ianá bakuchj̄ih̄i r̄i nkú k'uin ngayjeé xuta xi je t̄j̄intuyá kjuankjintak'uhun. ³ Tsa b'a ma tsa t̄j̄ña 'ma sa én nda tsuhu Nt̄ianá xi t̄ib'enj̄imí, t̄u ajih̄in ní xuta xi ndyja t̄j̄ña 'ma.

⁴ At'aha nt̄ia xi batéxumaha asuntej̄ kits'in jyun kjuankjintak'uhun xuta xi najmi s'ejihin Nt̄ianá t̄u xi najmi incha skuehe nd'íu, tsa kamankjih̄in én nda tsu xi t̄ts̄uya kjuachánkaha Cristo. At'aha nk'ie nga chasehéé Cristo, Nt̄ianá yáá. ⁵ Najmi j̄in t̄ib'enj̄imiyahan̄i yjon̄i. T̄ib'enj̄imí n̄i nga Jesucristo xi Nda Nt̄ianá maha. Ngandan̄u t̄in'ej̄i ni xi t̄in'ej̄i at'aha t̄j̄ñajim̄i kjuat̄joh̄o Jesu. ⁶ At'aha Nt̄ianá xi kits̄j̄a kjuá nga kuat'ai nd'íu má jyuun, kui xi ta kits'ínkat'aj̄inná t̄u xi b'a ts'in cháhaná kjuachánkaha Nt̄ianá xi t̄ibat'ai ank̄j̄in Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi j'ajin

⁷ Kik'ain̄i kjuanchiná xu'bj, tunga b'ahá joya j̄in xi nkú joyaha ndj̄i ninte xi má nga t̄j̄ñaya kjuanchinóo. B'a kama t̄u xi s'ej̄ña chj̄ih̄i nga Nt̄ianá ts'e nga'yún chánko ko najmi j̄in ts'aj̄in. ⁸ Nk̄j̄in t̄ík̄já maha kjuanj̄ima xi t̄iyaj, tunga t̄sákú n̄iyáhán̄i. K̄j̄intahan̄i, tunga najmi t̄ifet'ahá ra k'uin. ⁹ T̄j̄in xi yjanki unkien̄i, tunga najmi t̄ts'ín nga mahán̄i Nt̄ianá. T̄j̄in xi 'yún t̄ts'ín'unn̄i, tunga najmi t̄ts'ín̄in nga t̄ibayai.

¹⁰ T̄u má xi t̄jehén ni nga t̄ibank̄j̄in, ta kuihi kjuanj̄ima tibit̄jaj̄in xi nkúhu xi j'ajin Jesu nga k'ien, t̄u xi b'a ts'in ta sakúchj̄ih̄i aj̄inn̄i nga Jesu xi t̄j̄ña t̄ik'un. ¹¹ At'aha j̄in xi t̄intsuba t̄ik'uin, tehente t̄intsubaj̄iin ngabayoo t̄u ngat'aha Jesu, t̄u xi b'a ts'in ta sakúchj̄ih̄i nga t̄j̄ña t̄ik'un Jesu aj̄ih̄in yjon̄inten̄i, yjon̄inte xi t̄j̄ih̄in nga kuayá ndyjun nkin̄i. ¹² B'a ts'in j̄in xi t̄ibayahan̄i ko jun t̄ibintsuba t̄ik'un.

¹³ B̄i ts'in t̄j̄t'a éhen Nt̄ianá: "Kis'ejinna, kui nga kinchjahana." Ko j̄in b'a ta ts'in t̄j̄intuyán̄i. Ta s'ejinn̄i, kui nga ta chubahan̄i. ¹⁴ At'aha yáá nga Nt̄ianá xi kits'ínk'áiya ngáha ra Nda Nt̄ianá Jesu ngabayoo, kui xi ta ts'j̄ink'áiyakoná Jesu ko ts'j̄in kincháná nginkun. ¹⁵ Ngandan̄u ngayjeé ni xu'bj, t̄u xi nk̄j̄in xuta ts̄jáha ra máb'achj̄ih̄i Nt̄ianá t̄u ngat'aha kjuanda xi t̄incha sakúhu. B'a ts'in t̄s'ej̄ña chj̄ih̄i kjuachánkaha Nt̄ianá.

¹⁶ Kui nga najmi n'ekjehe r̄i tak'uin. Ndaha tsa t̄ifenki nga'yúhun yjon̄inten̄i, tunga xk̄i n̄st̄j̄ih̄in t̄sákú nga'yúhun an̄iman̄i. ¹⁷ Ichí ko kutjuhú f'a kjuanj̄ima xi t̄iyáá nd'aj, tunga kuih̄i niȳ xi ts'j̄in nga nku kjuachánka xi t̄j̄ña sín ko xi nda ts'ati sa sakúná. ¹⁸ Najmi ni xi t̄iyáá n'eshih̄in. Ni xi najmi t̄iya nínáá

kjintahaná. At'aha ni xi ma chji tu tífahá, tunga ni xi najmi ma chji s'ejña sín.

5

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga yjoninte tsetse ch'áa

¹ At'aha yjonintená, kui xi nkú joyaha nku ni'ya najyunte xi tintsúbayaá ei asunteej. Ko nk'ie nga kuatsún ni'ya najyuntee, yaá nga ndjiojmi ján ch'áa nku ni'ya xi 'yún nda xi tsjáná Ntjáná, xi najmi xuta kits'innnda ko xi najmi maha batsun. ² Un tímaná nk'ie nga tintsubaá ei. Mangimjená n'ekjálhín ni'ya xi k'uainá ndjiojmi ján. Kui xi nkú joyaha tsa najyun tsetse kamaná nga ndyjaá. ³ B'a ts'in ndaha tsa chjúxiná ni'ya najyunte xi kich'áa nd'ái, najmi kisti chaná.

⁴ At'aha nk'ie nga kich'a saá ni'ya najyunte xu'bi xi yjonintená, xi f'áitse'uhúnná nga najmi ta chúkjuahaná. Nk'ie nga najmi mjená ch'áa yjoninte xi kich'áa nd'ái, najmi tsuhu ra tsa najmi mjená yjoninte. Ni xi mje nínáa, nga ch'áa yjoninte tsetse tu xi b'a ts'in ni xi tjña tik'uun k'úejñaha ngajoho ni xi maha 'me. ⁵ Kui ngat'oo kits'innndahaná Ntjáná ko kitsjáná Espirituhu, tu xi cha kixihiná nga n'ekjálhín ni xi tsjáná askahan.

⁶ Kui nga tehente ndjá tinchahaná ko yaá nk'ie nga tintsúbajin saá yjonintee, tintsuba t'axihín Nda Ntjáná. ⁷ Tinimáa tu ngat'aha xi s'ejinná, najmi ngat'aha ni xi týaá. ⁸ Ndjá tincháa ko mangimjená nga tu sahá k'úejña t'axiáan yjoninte xi kich'áa nd'ái nga kuintsubaá Nda Ntjáná.

⁹ Kui nga tu nkú mjehéná nga n'eé ni xi tsjoho Nda Ntjáná, tsa ni xi tintsúbajin saá yjoninte xu'bi ko tsa ja kin'ekj'áiyáa. ¹⁰ At'aha ngatentee tjíhin nga kuicháa nginkun Cristo nga kuasehe ni xi kin'eé, tu xi n'ekjálhín raá ni xi kanéná nga nkúnkáa, ni xi kin'eé nga tintsúbajían yjonintená ei asunteej, tsa nda ko tsa najmi nda kin'eé.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi kits'in Cristo ngandaná

¹¹ Kui b'a maha, at'aha yankjúin Nda Ntjáná, kui nga tí'miya sisihín ri xuta nga ta s'ejihin. Ntjáná be xi nkú ts'in tjíyaní ko mjena nga ko ta jun xi nda animanuu chox xi nkú ts'in tjíyaní. ¹² Najmi ta tichubantjái ngáhaní yjoní, tsa tu xi jun n'ekjálhíní. Tu sa ní tí'báintej nga jun tsjo tímanuu jin. B'a ts'in kama n'ek'óyaha ruu xi chuba tsjohó maha xi nkú ts'in týa, xi najmi nusihín xi nkú ts'in tjíyaha.

¹³ At'aha tsa jin xi lukú tsu xuta, luku níj at'aha xáha Ntjáná tín'ei. Tunga ngandanuu, kui nga n'esisihíní ni xi n'ei. ¹⁴ At'aha kjuatjoho Cristo tjíñajinní ko tibatéxumani. Behe tak'ujin nga nkúhú maha xi k'ien ngandaha ngatentee xuta, ko kui nga k'iehen ngatentee xuta. ¹⁵ K'ien Cristo ngandaha ngatentee xuta, tu xi xi tjintu tik'uhun ja najmi ta kuentá ts'e suba k'úentu tik'uhun. K'úentu ní tu xi ts'íhín ni xi tsjoho Cristo. Kui xi k'ien ngandaha xuta ko j'áiyá ngaha ra.

¹⁶ Kui nga najmi ta chasehe ri xuta xi nkú ts'in basehe xinkjín xuta. Ndaha tsa nk'ie b'a ta ts'in kichasehíhí Cristo, tunga nd'ái najmi b'a ta ts'in chasehe ri.

¹⁷ Kui nga xi nkúhú kamako Cristo, kui xi xuta tsetse ngaha. Ja j'a ni chóo. Ja j'ai ni xi tsetse.

¹⁸ Ngayjee ni xu'bi Ntjáná nibáha ra. Cristo kits'inchjén nga tsichuk'un ngaha raá Ntjáná. Ko jin kitsjá xáni nga k'úeníjmíhí xuta nga ja ma bichúk'un ngaha ra. ¹⁹ Tsuhu ra níj nga Ntjáná kits'inchjén Cristo nga kama kuichúk'un

ngáha ra xuta xi tjin ngayjee asuntee, nga najmi ts'jinsihin jéhe. Jin kitsjáni nga k'úenimí nga ja ma bichúk'un ngáha raá Ntjaná.

²⁰ Jin xi y'exáni Cristo nga kuixínyai éhen. Kui nga xi nkúhu tsa Ntjaná tinchjakonuu nk'ie nga tichubakoíhi. Ngajoho Cristo b'a tí'míhi nga t'endakoo Ntjaná. ²¹ Cristo najmi kis'ehe ngatitsun, tunga tsasehé ra Ntjaná xi nkúhu tsa ngatitsun kis'ehe. Ngandaná b'a kits'ihin Ntjaná, tu xi tu ngat'aha Cristo naxu kamahaná nginkun.

6

¹ Kui nga tbinchihí ri jin xi t'n'exát'ahí Ntjaná nga najmi tu tohón manuu kjuandaha Ntjaná. ² At'aha b'í titsu éhen Ntjaná: Nda chuba tsasinjúhu, tsásinkoho nistjin nga kits'ink'ankia xuta. B'a tixinnuu nga nd'ai ja kich'aá chubaha Ntjaná. Ja tinchajián nistjin nga tít's'ink'anki xuta.

B'í ts'in kitsúya Pablo ni xi incha j'ajin tu ngat'aha xáha

³ Ndaha nku najmi t'n'endyjajihín tsa tu xi ndyjaha. B'a t'n'ei tu xi najmi ch'on ts'in chubayanéhe xá xi t'n'ei. ⁴ Tu sa ní ajihín ngayjee ni xi n'ei bakúchji nga Ntjaná t'n'exát'ahí. T'n'e chúkjuai nkjin tikjá kjua'un ko kjuanimá xi t'iyai ko kjuaba xi tísakúni. ⁵ Tís'ení, nuabayá t'n'ekjas'enni, ko tíma ñjakúneni xuta nga tífi kontraní. Xá ndjá t'n'ei, najmi tísuntuféi, ko kjintía t'iyai.

⁶ Naxu t'bankinkoi yjoni ko mankjinni ni xi najmi chuba mankjina. Tjinni kjuatsenta ko n'etjóihi xuta. Tjñajinni Espirituhu Ntjaná ko tjñajinni kjuatjo xi nda. ⁷ Én xi b'a tjin tichubai ko nga'yúhun Ntjaná tjñajinni. Naxu tinchaj nginkun Ntjaná, kui xi n'echjéin nga binsinkoi yjoni.

⁸ Tjin nga yankjúnni ko tjin nga najmi yankjúnni. Tjin nga nda ts'in chubantjái ni ko tjin nga ch'on ts'in chubantjái ni. Já tsank'a n'e maní, ndaha tsa én xi naxu tichubai. ⁹ Xuta xi najmi ch'a xi behe n'e maní, ndaha tsa ya sisinni. Xuta xi ja t'ime n'e maní, ndaha tsa tintsuba tik'un sai. T'ibaini kjuanimá, tunga najmi t'baya ní. ¹⁰ Tintsubai xi nkúhu tsa kjuaba tjinni, tunga tehentehé tjin tsjo tsjoni. Tintsubai xi nkúhu xuta xi x'an, tunga nkjihín maha xi ja kin'e nchinái. Tintsubai xi nkúhu xi najmi chumi nihi xi tjihín, tunga tjíhinni ni.

¹¹ Jun xuta Corinto, jin ja kuachubako kixi kixihi. Tí'miyaihi ni xi tjñajin animani. ¹² Mje níni jun, tunga jun najmi b'a ts'in mjenuu jin. ¹³ Kui nga tinchjakohonuu xi nkúhu tsa ntína jun. B'a ta n'oo xi nkú nga t'n'ei. B'a ta ts'in takúni ni xi tjñajin animanuu.

B'í ts'in kitsúya Pablo nga najmi tjihin nga nkuhú ts'ín mako yjoho xi s'ejihín Ntjaná ko xi najmi s'ejihín

¹⁴ Najmi tu nkúhu n'e makoo yjonuu xuta xi najmi s'ejihín Ntjaná nga ts'ínkonuu ni xi ts'e. At'aha, ¿a nkuhú mako xinkjin ni xi jee ko ni xi ch'onk'uun? ¿A mahá má ndzjeen ko má jyuun b'atjijihín xinkjin? ¹⁵ ¿A mahá nda nchjako Cristo ndandinoo? ¿Mí ni xi nkúhu incha y'a xi s'ejihín Ntjaná ko xi najmi s'ejihín?

¹⁶ ¿A kamahá ninkuhu Ntjaná ts'ínkjáihín ntja xi ntsja xuta ts'ínnda? At'aha ñá xi ninkuhu Ntjaná xi tjña tik'uun. B'í kitsú Ntjaná nk'ie: Kúatejñajihín ko kjuatsú'bajihín xuta xu'bo. An xi kama Ntjaha ko kui xi kama xutana.

¹⁷ Kui nga b'a ta kitsú saha Ntjaná:

Títjujúhún xuto, tankín t'axiún.

Najmi tu n'ekoo ni xi si nginkán,
ko b'a ts'in an nda ts'in ts'inkjánnuu.

¹⁸ An xi kama Na'minuu ko jun xi kamo ntína.

B'a titsu Ntjaná xi tjihin nga'yún.

7

¹ Kui b'a maha, jun xi tjona, ña ts'añáá ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Kui nga n'e jehená yjoná nginkun Ntjaná nga n'e t'axiáán ngayjee ni xi ts'insi yjonintená ko anímaná. Katuma je kikjián nginkun Ntjaná nk'ie nga chjankjáán.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga tsjo tímaha ni xi nda ts'in j'ajin xuta ninku Corinto

² Tjenntení ajin anímanuu. Ndaha nku najmi ch'on kin'eihí. Ndaha nku najmi kin'e'ujhin. Ndaha nku najmi kich'anacháihí. ³ Najmi b'a tixinnuu tsa tu xi s'entáhanuu. At'aha xi nkú nga ja kixinnuu, jun xi tintsubajiun anímaní, tu xi nkuhú ch'ahaná xinkjá ndaha tsa kuintsubaá ko ndaha tsa kuayáá. ⁴ Ma k'an nchjako kixí kixínuu ko tsjo mana jun. Ajihín ngayjee kjuanjíma xi tíyáí, 'yún tísakúna nga'yún ko títsejihinna kjuatsjo.

⁵ Nk'ie nga jáí ante Macedonía, ndahachí najmi kin'ekj'áiyáí. Tu sa ní kjuasti kisakúni tu má xi tje'hén ni. Incha kikjánko xinkjín xuta xi tjtundáini ko tsinkjunyáí. ⁶ Tunga Ntjaná xi tsjá nga'yúhún xuta xi tjihín kjuaba, kui xi kitsjá nga'yúnni nga kits'in nibáseni Tító. ⁷ Najmi tu nku nga kiyáí Tító nga kisakú nga'yúnni. Ta kisakú nga'yún níni nga kitsúyaní xi nkú ts'in kisakú nga'yúhún ajinnuu. Kitsúyaní nga 'yún mjenuu chá ngáhaní ko nga nusin tjtuyánnuu ko nga kjintahannuu an. Kui niu xi kits'in nga 'yún kis'e sana kjuatsjo.

⁸ Ndaha tsa kits'ink'íé babanuu xujun xi kits'inkjínuu, tunga najmi ta kjintahana nd'ai. Kjuaxí nga kis'entána nga tjuhún, at'aha kamankjinna nga kik'ie babanuu kutju ngat'aha xujun xi kits'inkjínuu. ⁹ Tunga nd'ai tsjo tímaha, najmi tu ngat'aha nga kik'ie babanuu, tu ngat'aha ní nga ku kjuaboo kits'in nga tsankinch'ja ngáha ruu anímanuu. Kik'ie babanuu xi nkú ts'in sasihín Ntjaná. Kui nga najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kin'ehe rí. ¹⁰ At'aha kjuaba xi nibáha rá Ntjaná ts'in nga bankich'j'aha rá anímaná. Kui niu xi ts'in nga b'ankiá. Kui nga najmi tjin xi nkú ts'in un kamaha tak'aán nga kui kjuaboo nibanehená. B'a tixian at'aha kjuaba xi tsjáná asuntee, kui xi ts'ink'ienná.

¹¹ Chasoo ni xi kits'ínkonuu kjuaba xi kits'in nibánnu Ntjaná. Tu xí kj'áihí ts'in kis'eyanuu. Nku tutuhú nga b'a kamanuu, kiyo nga najmi chumi nihi tjenna. Santaha kichubantjainú. Kama stinnuu ko tsinkjun ngat'aha ni xi kama kai. Kama mjenuu nga chanú ko kik'ohó xi nkú ts'in tjeheh rá nda xí ch'on kits'íun. Nk'ie nga b'í nkjún kama, tsakuchjúú nga najmi ko jun y'ahanuu ni ch'on tjin xi kamoó. ¹² Kui nga ndaha tsa kits'inkjihinnuu xujun xu'bo, najmi b'a kits'ian tu ngat'aha xi ch'on kits'in ko ta ndaha ngat'aha xi ch'on kin'ehe. B'a ní kits'ian tu xi cháha nginkun Ntjaná nga kjintahannuu jin. ¹³ Ni xi kamoó kitsjá nga'yúnni.

Ko najmi tu nku ni xu'bjí xi kitsjá nga'yúnni. Ta tu xí tsjo ní kamaní nga kiyáí nga tu xí tsjohó tjihín Tító at'aha kisakú nga'yúhún nga y'eñ'ajinnuu. ¹⁴ Ja ní b'a kixihín Tító nga tsjo mana jun, ko b'a tjin ní xi kixian. Najmi tíya tsank'ána.

Xi nkú ts'in kjuaxi ngayjee ni xi tsixihin, b'a ta ts'in kjuaxi ni xi kik'ihin Tito nga tsjo maní jun. ¹⁵ Tito 'yún tjo ts'atihí jun nd'ai, at'aha f'áitsjehen xi nkú ts'in ngatentoo kinu'yá'ohoon ko xi nkú ts'in nda kin'ekjohoon ko kiyankjún. ¹⁶ Tsjo mana, at'aha be nga ma ma 'yún tak'unnuu.

8

B'i ts'in kitsúya Pablo nga tjihin nga kamakúhu toon chje xuta ninku xi tjin ante Judea

¹ Ko nd'ai, já nts'e, mjeni nga choo xi nkú ts'in Ntjaná títsjáha kjuandaha xuta ninku xi tjin ante Macedonia. ² Ndaha tsa ndjá kjuanima xi tíncha satéjin nga tíchjut'ayák'un, tunga tsjohó tjintuhu. Ko ndaha tsa x'an nkjún, tunga incha kits'insuhún toon chje xi nkú joyaha tsa nchiná.

³ Be nga ngayjehe k'un incha kitsjá. Xi nkú tjin kamaha kitsjá, ko santaha y'ésun saha nga kitsjá. ⁴ 'Yún tsankini nga kjuanteihí nga sakút'aha kjuatsjo xu'bi tu xi kuasinkoho xuta xi s'ejihin Ntjaná xi tjintu ante Judea. ⁵ Ko najmi tu nku ni xi tsixin nga ts'in incha kits'in. At'aha títjun títjun incha kitsjáha yjoho nga incha tsjénki Ntjaná, ko ta incha kitsjáha yjoho nga kamakoní xi nkú ts'in mjehe Ntjaná.

⁶ Kui nga tsinchihi ri Tito nga ts'ínndjuúhu xá nda xi kik'atuts'ihin ra ajinnuu, nga k'uénda chje nda xi t'n'esún. ⁷ 'Yún nda n'o ngayjee ni xi n'o. S'ejinuu Ntjaná. Chubanímíyahanu ni xi ts'e Ntjaná. Mankjinnuu éhen Ntjaná. Tjindanuu yjonuu nga kujsinkoo xuta xi k'ái. Tjonuu jin. Kui nga xi nkú ts'in tehente nda n'ehenu ni xi n'o, b'a ta ts'in nd'ai nda n'ésún ngó toon chje xu'bi.

⁸ Najmi b'a tíxian tsa tjihin kjuax'yún nga b'a ta n'oo. Ni xi mje nína, nga choo ni nda xi tíncha ts'in já nts'eé xi k'oo tu xi b'a ta ts'in kuakúchjihinu nga ta ngayjee animanuu t'nibáha kjuatjonuu. ⁹ Ja yo kjuanda xi y'a Nda Ntjaná Jesucristo nga j'ai, nga ndaha tsa tu xi nk'ahá tjen tunga ts'asje x'ahán yjoho ngandanuu, tu xi ajihin kjuax'an xi kis'ehe ra kisakúhunu kjuanchiná.

¹⁰ Tsjanuu nku kjuatéxuma at'aha kjennuu niyá nga choo kui ni. Nk'ie nú jun tjun kama mjenuu nga n'ésún toon chje ko jun tjun kin'esún. ¹¹ Kui nga n'endjuúhunu nd'ai ni xi kich'atuts'ihinruu. Xi nkú ts'in ngayjehe k'un kama mjenuu nga b'a n'oo, b'a ts'in ngayjehe k'un xi nkú ts'in tísakúnuu tjon niu nd'ai. ¹² At'aha tsa ngayjee animaná tí'baá, ko tsa tí'baá xi nkú tjin tísakúná, Ntjaná ts'ínkjáihin ni xi tí'baá. Najmi t'ibankiná ni xi najmi tjiná.

¹³ Najmi b'a tíxian tsa jun tjihin nga kuitjájun kjuanima ko tu sa k'áihí ngá xi nda ts'in k'uéntu. Ni xi nda ní tjin nga nkuhú nga nda ts'in kuintsuboo. ¹⁴ Nd'ai tjinuu ko kama k'uohó ni xi ndyjat'aha xuta xu'bo, ko k'ái nistjin ngáha kui s'ehe ni xi ndyjat'anuu. B'a ts'in ta kama tsjanuu. Nku chubaha s'enuu. ¹⁵ Kuitjusun xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjaná: "Najmi ts'anki kamaha xi 'yún tse j'áya ko najmi kindyjat'aha xi chuba j'áya."

B'i ts'in kitsúya Pablo yá xi ngjuaikoo toon chje

¹⁶ Tsjaha máb'achjihí Ntjaná at'aha kitsjáha Tito nga ta ngjuántaha ra yjoho jun xi nkú ta ts'in kjintahana an. ¹⁷ Kits'in'jo nga ts'íntjusun ni xi an tsankihí ko ngayjehe k'un tifisenuu. Ja b'a títsu koyaha animaha.

¹⁸ Ko ta t'n'ekjikoí Tito nda nts'eé xi nda ts'in nchjayanehe ngayjee xuta ninku, at'aha kixi b'énjimi én nda tsuhu Ntjaná ndo. ¹⁹ Ko najmi tu nku nda ts'in chubanímíyaha ndo. Ta y'é't'a xáha xuta ninku nga kui xi ngjuaikoni

nga kuankínkoj tōon chje. B'i nda tìn'ei kō b'a ts'ín tìn'etsjohō rā Nda Ntjaná kō tīb'ejña chjii nga mjenj kuisínkoj xuta. ²⁰ Najmi mjenj tsa tjin xi kuinchjayanenj ngat'aha xi nkú ts'ín tìncha títjuhijn tōon chje chánka xi tímákú. ²¹ Kui nga nda nda tichasehē rj xi nkú ts'ín kixi tībankínkoj ni xi tìn'ei nginkun Nda Ntjaná kō tā nginkun xuta.

²² Kō tā tìn'ekjikoj já xu'bj k'já nda nts'eé xi ja nkjin njyá tsakúchjini nga nda fiko xáha. 'Yún mjehe kuasínkōnuu, at'aha 'yún sasíhjn jun. ²³ Kō máha Tito, tā kui xáha xi tīts'ín xi nkúhu an, nga tā tībasínkōnuu. Kō já nts'eé xingisoo xi tjenko, xuta nínku kits'ínkijihj. Kui jóo tā ts'ín nga yankjún Cristo tū ngat'aha xá xi ts'ín. ²⁴ Kui b'a maha, nda ts'ín n'ekjáihjn ruu jóo tū xi skuēhe ngayjee xuta nínku xi nkú tjin kjuatjonuu kō mí kjuaha nga tsjo mahanj jun.

9

B'i ts'ín y'enda Pablo xi nkú ts'ín s'ekú tōon chje xi kamakú

¹ Tā ndaha najmi machjēhen tsa kuet'ánuu nga tōon chje tīmasúhjn xuta xi Ntjaná kík'áts'ehe xi tjinu ante Judea. ² At'aha be nga nda animanuu. Xí tsjohó tīmána nk'ie nga kixinyahá kui nij xutá xi tjin ante Macedonia. B'a kixihjn nga jun xi tintsuḅoo ante Akaya nk'ie nú kjin tintsuḅa ndahanu nga k'uo tōon. Nk'ie nga kint'é xutá Macedonia kui nij, nkjin xi tā kixinchá tsjohō nga tā ts'jinsun tōon.

³ Tunga tīts'ínkjisehēnuu já nts'eé xu'bj tū xi najmi tū a éhén kamaha ni xi kixihjn jóo nk'ie nga b'a kixian nga tsjo mana jun ngat'aha ni xi tìn'o. Tífi jóo yō tū xi kuasínkōhōnuu nga k'úékú tōon xi k'uo. B'a ts'ín kamaha ni xi kixihjn. ⁴ At'aha tsa kuankínkoj yō k'ua xutá Macedonia, kō tsa as'áihj incha skuē nga najmi kjee tjkúnuu tōon chje, kama subanj. At'aha ja tū xi tīma 'yún k'un níj ni xi tsixiún. Kō jun tā kama subanuu. ⁵ Kui nga b'a kixihinna nga tū sahá b'a xihjn já nts'eé nga tjun ngjuaisehenuu tū xi k'uéndakōhōnuu tōon chje xi tsixinya títjun nga k'uo. B'a ts'ian tū xi b'a ts'ín s'ejña ndaha nku tōon chje xi ngayjee animá t'ibai, najmi tū kjuá'yúhún t'ibai.

⁶ N'ekj'átsjon ni xu'bj. Xi chuba ni xi b'éntje, kui xi chuba chan kjesintjen, kō xi tse ni xi b'éntje, kui xi tse chan kjesintjen. ⁷ Nga nkúnkú tjon xi nkú tjin nibáha rā animanuu. Najmi tū un katuma k'un ni xi k'uo nga k'uo, kō tā ndaha najmi tū kjuá'yún 'ḅoo. At'aha Ntjaná tjohō xi tsjo tjihjn nga tsjá ni xi tsjá. ⁸ Tjihjn nga'yún Ntjaná nga tū ni xi tsjáhanuu ngayje tjká kjuanda, tū xi tū nkjéhé nihi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu kō b'a ts'ín kama n'ehenu ngayjee ni xi nda. ⁹ Xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntjaná nga b'j títu:

Kits'innzdjo ni xi tjihjn,

xutá x'an kitsjáha.

Tū nkjéhé ni nga naxu ts'ín.

¹⁰ Ntjaná xi tsjá xujmá xi s'entje kō tsjá nichine, kui xi tse ni xi tsjánuu tū xi tā kama kuisínkōhōnuu xuta. Ts'jín nga 'yún tse s'enuu kō nga xúbáya ni nda xi tìn'o. ¹¹ Nkjin tjká kjuanchíná s'enuu tū xi ngayjehe k'un kama kuisínkōo xuta. Kō máha ni xi n'e nibákōni, kui xi ts'jín nga já nts'eé tsjáha máb'achjihj Ntjaná.

¹² Nk'ie nga tībisínkōo xuta xi Ntjaná kík'áts'e, t'ibohō ni xi machjēhen kō kui nga nkjin xi títjáha rā máb'achjihj Ntjaná. ¹³ Nk'ie nga skuē ni xi tìn'o, incha ts'jinsjohō Ntjaná, at'aha tīnu'yá'óhōon én nda tsuhu Cristo kō at'aha ngayje animanuu tībisínkōo, kō najmi tū kui, k'já sa xuta. ¹⁴ Kō nk'ie nga

incha kuinchjako Ntjaná, kuinchjantjainuu at'aha tjoho jun. Incha skué nga tu xí tsehé kjuandaha Ntjaná kitsjánuu. ¹⁵ ¡Máb'achjîhi ra Ntjaná ngat'aha ni xi tsjáná! ¡Najmi tjinná én xi kuixínyahaná xi nkú ts'ín chánka ni xi tu kitsjáháná!

10

B'í ts'ín y'éjña chji Pablo nga tsjo maha xá xi Ntjaná kitsjáha

¹ Nginkun Cristo xi tjoho ko xi nda ts'ínko xuta, an Pablo t'bankinuu nku ni. B'a tixian at'aha tjín xi b'a tsu nga najmi nda nkjún tján nk'ie nga tjiñajinnuu ko nga ndjá nchja nk'ie nga kjin tjiñanuu. ² T'bankinuu nga najmi tu n'o nga ndjá kuinchjakonuu nk'ie nga kuichusenuu. At'aha tjinnkuhu k'an nga ndjá kuinchjaka xi b'a maha nga b'a ts'ín tintsubai xi nkú ts'ín nkaḥa xuta asunntej.

³ Kjuaxi kjáihin nga asunntej tintsubai, tunga najmi b'ahá ts'ín t'ibixkjain xi nkú ts'ín kjan xuta asunntej. ⁴ At'aha najmi asunntej ts'e ni xi t'ín'echjéin nga t'ibixkjain. Nga'yúhun ní Ntjaná t'ín'echjéin, nga'yún xi maha ts'ínkje nga'yúhun já kontra ko basinne'yún én xi nchja xi fi kontrañi. ⁵ Chjuxubai ngayjee nga'yún ch'onk'un xi b'échjaha xuta nga skué Ntjaná, ko n'e nganaihi ngayjee ni ch'onk'un xi ts'ínkjin'un xuta. B'a n'ei tu xi kuint'é'éhen ra Cristo. ⁶ Tjindani yjoni nga n'ek'échjîhi xi nkú ts'ín tjeḥen ra xi najmi kuint'é'én, tunga titjūn tjiḥin nga jun tjun kuinú'yá'én sisinnú.

⁷ Jun xi chase sunnk'ohoo ni xi tjín. Tsa tjín xi behe k'un nga Cristo yjanki, kui xi ta kats'ín kuenta nga ko ta jin yjankij Cristo xi nkúhu kui. ⁸ Ndaha tsa nk'a b'asjé yjona ngat'aha xáni, tunga najmi subahá mana nga b'a ts'ian, at'aha Nda Ntjaná kitsjá xáni. Kui xi mjeḥe nga n'ei nga saájin so ni xi ts'e Ntjaná, najmi mjeḥe tsa n'ei nga ndyjo.

⁹ Najmi mjena tsa xujun xi tít's'ínkjínuu kuinchánkjúnnuu. ¹⁰ At'aha tjín xi b'a tsu nga ndjá rú ko kjan rú én xi b'et'ánuu, tunga nk'ie rú nga tjiñajinnuu najmi ndjá rú b'asjé yjona ko rú najmi chumi ni chjîhi ra én xi nchja. ¹¹ Tunga xi b'a tít'suu kats'ín kuenta nga ni xi b'et'a xujun nga kjin tintsubai, kui niu xi n'ei nk'ie nga kuintsabajihin.

¹² Tjín xi nda ts'ín nchjanijmíyaha yjoho. Tunga máha jin, najmi ma k'ujin tsa b'a bixín nga jin xi nkú joyaha já xu'bo, ko tsa ta nja n'e makoj yjoni jó. Ta ndaha najmi be ni xi incha ts'ín jó, at'aha ta kuihi xinkjín base chubayakoho ra yjoho ko incha base chubayahá xinkjín. ¹³ Tunga máha jin, nku tutuhú ngat'aha xá xi kik'ainj jin, kui niu xi chánka n'esjekohoni yjoni. Najmi bitjatîhi chjinti xi y'éjñaha Ntjaná xáni, xá xi tsichuk'únnuu santaha ko jun. ¹⁴ Tsa najmi tsichuk'úhjin kai, ja ra t'ibitjatîhi má tjeḥen ra xáni. Tunga kjuaxihí kjáihin nga jin tjun tsichukojîhi én nda tsuhu Cristo.

¹⁵ Najmi tí'a ts'ajin xá xi incha kits'ín kj'ai xutaha, tsa tu xi nk'a n'esjeheni yjoni. Tu sa ní tichuyáihî nga xi nkú ts'ín 'yún s'ejin sanuu Ntjaná, b'a ts'ín kama tse sa ajinnuu xáni, ¹⁶ tu xi kama kuankínk'íénijmíhîni én nda tsuhu Cristo ajihin xuta xi kjin tjintu sa nga jun. At'aha najmi mjeni tsa n'e ts'ajin xá xi kits'ín kj'ai, tsa tu xi b'a ts'ín n'e chánkahani yjoni.

¹⁷ Tsa tjín xi mjeḥe nk'a k'uasje yjoho, ngat'aha ní ni xi kits'ínkoho Ntjaná, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjoho. ¹⁸ At'aha najmi xi nda ts'ín nchjayane suba yjoho, tsa kui xi nda n'ekjáihin. Xi nda ní ts'ín nchjayaneḥe Ntjaná, kui ní xi nda n'ekjáihin.

11

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi ts'in já postru ts'ank'óo

¹ N'echúkjuo ichí tsa kuinchajnu kuinchjat'a. Johon, n'e chúkjuanu. ² At'aha nginkun Ntíaná nibáha ra xi nkú ts'in tikunnuu. At'aha jun xi nkú joyaha takjin xi an kits'inkjas'en nga kuixankó nku nda, kui xi Cristo. Kó mjena ts'inkjas'ehen jun xi nkú joyaha nku takjin xunkú. ³ Tunga tsankjunná tsa b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain Eva nk'ie nga kjuamañaha ye ts'anachakohó ra, tsa b'a ts'imndyjajihin kjuankjintak'unnuu kó najmi ta ngayejehe k'un kó je tsjénkkih rúu Cristo.

⁴ B'a tíxian at'aha nda ts'in n'ekjóhóon já xi kj'ai én b'énijmínuu, kui xi najmi éhen Jesu xi jin y'enijmí. Jun xi ja kin'ekjóhóon Espirituhu Ntíaná, ta n'ekjóhóon kj'ai xi najmi Espirituhu Ntíaná. Jun xi ja kin'ekjóhóon én nda tsuhu Cristo, ta tin'ekjóhóon kj'ai én. ⁵ Najmi ichí mana yjona nginkun já postru i xi tjín. ⁶ Ndaha tsa najmi 'yún mana nchja nga nchja, tunga bená ni xi ts'e Ntíaná. Ja ní tu xi tsakujihí ri nga yaj ni xi ts'e Ntíaná.

⁷ Nk'ie nga y'enijmínuu én nda tsuhu Ntíaná, najmi j'achjínuu. B'a ts'in ts'asjé nima kjuahana yjona kó jun ts'asjénk'anuu. ¿A ngatitsuhún kits'ian nga b'a kits'innuu? ⁸ Tsak'ja toon xi kitsjana kj'ai ninku tu xi kama ts'ihinna xána ajinnuu. ⁹ Nk'ie nga tsátejnajinnuu kó nga kindyjat'ana tsa mí nihi, najmi kits'instinnuu. At'aha ni xi kindyjat'ána, já nts'eé xi nibáha ante Macedoniá kitsjana. Najmi y'enénuu yjona kó tu nkú najmi k'uenéhénuu yjona. ¹⁰ Kjuaxi nga éhen Cristo tjínajinna kó kjuaxi nga ngúsuhun ante Akaya najmi kama s'ech'ónna kjuatsjo xi tjínna nk'ie nga najmi f'achjá nga b'enijmía én nda tsuhu Cristo. ¹¹ ¿Ahan? ¿A at'aha najmi tjona jun? Ntíaná be nga tjona jun.

¹² Tu nkú kfinndjukoná ni xi tít'sian. B'a ts'in najmi tsjantéhe ra xi tjincha bangisjai niyáha nga xi nkúhu jin ts'jin ma yjohó, tsa tu xi b'a ts'in nk'a k'uasjehe yjohó. ¹³ At'aha já postru tsank'ahá jái. Xá xi incha ts'in b'anachakohó ra xuta. Já postruhu Cristo ts'in ma maña yjohó. ¹⁴ Najmi ni tsetse ni xi tjincha ts'in jóo. At'aha ndanindoo nku ntitsjehe Ntíaná ts'in ma maña yjohó. ¹⁵ Kui nga najmi ma nkújunná nga já xi ts'inxát'aha ra ndanindoo xuta xi ts'in ni xi nda incha ts'in ma maña yjohó. Tunga kuichúhu nistjin nga ts'jinkjálhin chjihí ni xi tjincha ts'in.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga nkjin kjuanima j'ajin ngat'aha xáha

¹⁶ B'ahá ta tíxin ngáhanuu. Ndaha nku najmi b'a tu katsu nga nchajnu nchjat'a. Tunga tsa jun xi b'a kuixiún, tu sa ní tjennténú nga kuinchjakonuu xi nkúhu nku xi nchajnu nchjat'a tu xi chánka k'uasjehena ichí yjona. ¹⁷ Nga ma k'an chánka k'uasje yjona, najmi Nda Ntíaná tinibáha ra nga b'a tíxian. An ní suba chuba tinchjaná. ¹⁸ Xihí nkjihín maha xi chánka incha maha yjohó ngat'aha xi nkú ts'in, kui nga kó ta an chánka kamahana yjona. ¹⁹ At'aha jun xi nkjink'un, kui nga nda ts'in n'ekjálhin rúu xi nchajnu nchjat'a. ²⁰ Santaha 'bainto nga xuta musu n'e manuu, nga ch'anachanuu, nga chju'anuu ni xi ts'ajun, kó 'baintoho xi nk'a b'asjenuu yjohó kó xi incha m'ojinnuu.

²¹ Jin bi najmi b'a ts'in ndjá kin'ekoihí xi nkúhu já xu'bo. Xí tíma subahána nga b'a tíxian. Tsa tjín xi ma k'un nga tsjo maha ngat'a ts'e yáha kui, ta kama k'an b'a ta ts'ian, ndaha tsa tinchajnu tinchjat'a nga b'a tíxian. ²² ¿A tá hebreo niu? Tá nda hebreoná. ¿A ntje Israel tjejen rá jóo? Tá ntje Israel tjejhena. ¿A ntjehe Abraham jóo? Tá ntjehe Abraham an. ²³ ¿A kui xi tjincha ts'inxát'aha Cristo? An xi 'yún tít'sinxát'a saha, ndaha tsa b'a ts'in tinchja xi nkú ts'in nchja

xi nchajnu nchjat'a. An xi 'yún kits'inxá sa nga kui jóo. 'Yún nkjin nnyá kin'ekjína nubayá. 'Yún nkjin nnyá kis'ena. Kō nkjin nnyá ja ma tsayaná kai. ²⁴ Un nnyá kingjána já k'aku xi tjihin xuta judio kan t'ion ņju nnyá. Xi nkú ts'in tijnaha, b'a kits'in. ²⁵ Jan nnyá tsich'onýána. Nku nnyá y'éjtisena ndjio jóo. Jan nnyá ngjijinti yábarku xi tjiya. Nku nistjen kō nku nistjin kitsjenb'asan ntachak'uun.

²⁶ 'Yún nkjún jatsúu'ba tu má xi tjeheñ ni. Nk'ie nga kits'ian nnyá kitsankjan ni xi kamat'an ajin ntáje. Kitsankjan tsa já ndyjee satéjian. Kitsankjan tsa nkú incha ts'ínna xi ta ntje judio tjeheñ ra xi nkúhu an kō ta xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Kitsankjan tsa nkú kamat'an ajin nantio kō ngijnōo kō ajin ntachak'uun, kō ta ajihin xi já nts'eé ts'in ma maña yjoho. ²⁷ Tu xi nchjáhá ni xi kits'ian kō tse kjuanjima kieke. Tu xi nkjihin nnyá najmi kikjafe. Kama bjona, kama xintána, kō tu xi nkjihin nnyá tsátejña kjintia nga najmi chumi nihi xi kisakúna nga kjiñe. J'ajian nch'an kō kindyjat'ána najyun.

²⁸ Ndaha tsa b'a tímat'an, tunga ta kis'entahána ngayjee ninku xki nistjin. ²⁹ Tsa tjin xi saté ch'in, kō ta an ma unna. Tsa tjin xi n'endyjajihin ni xi ts'e Ntjaná, tu xi kjahán mana.

³⁰ Tsa ni xi machjehen ra nga chánka k'uasjehena yjona, chánka ní k'uasjé yjona nga najmi tjinna nga'yún xi ts'an. ³¹ Ntjaha kō Na'mihí Ndá Ntjaná Jesucristo xi tjihin nga n'etsjoho tu nkjéhe ni. Kui xi be nga najmi tib'anacha. ³² Nk'ie nga tsátejña nanki Damasco, kitsjá kjuá ndá títjun xi ts'inxát'aha ndá rej Areta nga chúnnta ankjuaha nankiu tu xi chjúbénijehena. ³³ Tungá nkúhú nisin kichjujenkohona xjó xi tíf'a tjindaihi nankiu. Ankjuank'a xi tjent'a xjóho nankiu kin'esjehena. B'a ts'in tsankaha ra jóo.

12

B'i ts'in kitsúya Pablo nga nga'yúhun Cristo tijnaha

¹ Ndaha tsa najmi chumi ni chjihi ra nga chánka k'uasjé yjona, tunga tjihin ni nga b'a ts'ian. Kui nga kuinchjahana ni xi kieke kō xi tsakúchjina Ndá Ntjaná. ² Be nku ndá xi s'ejihin Cristo xi kichjubéjihin sén nga ngji nk'a ján xi ma jahan. Ja tjihin te ņju ní nga b'a kamo. Tsa ngji yjonintehe kō tsa najmi ngji, najmi be. Ntjaná xi be. ³ Be nga ndá xu'bo ngji ndjiojmi ján. Tsa ngji yjonintehe kō tsa najmi ngji, najmi be. Ntjaná xi be. ⁴ Yo kint'é én xi najmi tjin xi nkú ts'in chubahaná, xi tijná nkjún nga k'únyaha xuta.

⁵ Kama chánka k'uasjé yjona ngat'aha ni xi kamaha ndá xu'bo, tunga najmi chuba chánkahá k'uasjé yjona. Chánka ní k'uasjé yjona ngat'aha nga najmi an ts'an nga'yún xi tjinna. ⁶ Tungá tsa chánka k'uasjé yjona, najmi tinchajnu tinchjat'a tsa b'a ts'ian, at'aha b'a tjin ni xi kuinchja. Tungá najmi b'ahá ts'ian tu xi najmi ch'a b'a kuitsuhu tsa nihi xi nkjún ts'ian kō nihi xi nkjún ts'in nchja, tsa as'ai najmi b'a tjin niu.

⁷ Tu xi najmi chánka kamahana yjona ngat'aha ni chánka xi kis'ejña chjina, Ntjaná kits'in nibánena nku kjuá'un xi nkú joyaha tsa na'yá kisasíns'eheñ yjonintena. Tsuhu ra nga ndá musuhu ndanindoo ts'in'unna tu xi najmi chánka kamahana yjona. ⁸ Jan nnyá tsankihí Ndá Ntjaná nga kjéxinna kjuá'uun, ⁹ tunga b'ahá kitsúna: "Kjuandanahá xi machjéhin, at'aha ajihin ni xi najmi tjihin nga'yún s'ejña chji nga'yúnna." Kui nga tsjo mahana nga chánka tímahana yjona ngat'aha nga najmi tjinna nga'yún. B'a ts'in s'ejña chjihi nga'yúhun Cristo ajinna. ¹⁰ At'aha mjena Cristo, kui nga tsjo mahana nga

najmi tjihinna nga'yún, ko nga ch'on ts'in nchjayanena xuta, ko nga ndyjat'ána ni xi machjénna, ko nga tsjennki unkiena xuta, ko nga sakúna kjuanjima. At'aha nk'ie nga najmi tjinna nga'yún, nk'iehé nga tjinna nga'yún.

B'i ts'in y'ejña chji Pablo nga kjintaha ra xuta ninku Corinto

¹¹ Kuanchja xi nkúhu nku nda xi nchjajnu nchjat'a, tunga juhún kuan'e kjuayúnnú nga b'a kuats'ian. Kutsa juhún xi tjihin nga nda k'úinnú. At'aha najmi 'yún nk'a tjenna já xi chubá já postruhú maha yjoho ko chubá ihí maha yjoho nga an, ndaha tsa b'a xian nga najmi chumi ni chjhi ra an. ¹² Kjit'a kjit'a kama kjuankjún ko kjuachánka ko ni xi tsakúchji nga'yúhún Ntjáná ajinnúu. Kui ni xi tsakúchji nga nda postruná. ¹³ ¿Mí nihi xi kisakúhu xuta ninku xingisoo xi najmi kisakúnuu? Nku tutuhú nga najmi kik'ienénuu yjona nk'ie nga tsátejñajinnuu, xi nkú kits'inka xuta ninku xingisoo. ¡N'e'yún tak'unnú nga b'a ch'on kits'inkonuu!

¹⁴ Ja tjíndana yjona nga kfínsenuu nnyá xi ma jahan ko ta ndaha nd'aj najmi k'uenénuu yjona. At'aha najmi ni xi tjinnuu títangisja. Jun ní xi nusinna. At'aha najmi xi tí'mi ntí tjihin nga k'juátjo toon xi ts'ínchjén xi cháha. Xi tí'mi ní xi chá, kui xi tjihin nga k'juátjo toon xi ts'ínchjén ntíhi ndyjun nkiní. ¹⁵ Kui nga tsjo tjihinna nga ts'inchjén ngayjee ni xi tjinna ko santaha yjona katjejnú tsa ma tu ngat'aha ngandanuu. Nk'ie nga 'yún mjena jun, ¿á 'yún ichí tín'e mjehenú?

¹⁶ N'ekjáhiín nga najmi y'enénuu yjona, ndaha tsa b'a tsu xuta nga nda mañaná xi ts'anachánuu. ¹⁷ Já xi kits'inkjísenuu, ¿a kits'inkjía jóo tu xi kjé'ahanuu ni xi tjinnuu? ¹⁸ Tsankihí Tító nga ngjisenuu ko ta kits'inkjika kj'ái nda nts'eé. ¿A ra kikej'ahánuu Tító ni xi tjinnuu? ¿A najmi tu nkuhú tjíntuyá anjimaní an ko Tító? ¿A najmi ta kuihi ni xi tín'ei?

¹⁹ Kutsa b'ahá ts'in tín'enkjink'un, nga tóbisinkoi yjoni nga b'i tóbixín. Cristo ts'ení ko nginkun Ntjáná tichubai. Jun xi tjoní. Ngayjee ni xi tín'ei, b'a tín'ei tu xi sahánu nginkun Ntjáná. ²⁰ At'aha kjintahana tsa nk'ie nga kuichusenuu, skue nga najmi b'a n'e tintsuboo xi nkú ts'in mjena nga skuenuu. Ko jun kutsa najmi cháhanú xi nkú ts'in mjenuu nga chánú. Kjintahana tsa najmi nkuhú kich'o xinkju, tsa tjin kjuaxintak'un, tsa tjin kjuakjan, tsa tjin xi nk'a tí'aha xinkjín, tsa tjin én tsank'á, tsa tjin xi tínchjayane xinkjín, tsa tjin xi ngak'un, ko tsa tjin xi tób'éntje kjuachán.

²¹ Kjintahana tsa nk'ie nga kuichuse ngáhanuu, sakúna kjuasuba nginkun Ntjáná. Kutsa tjihin ni nga kjíntat'á nkjin xi tjin ajinnu xi kits'in ngatitsun ko najmi kjee fik'áha ra anjima ngat'aha ni xi incha kits'in, xi ts'in ni xi chuntí nginkun Ntjáná, xi chubá fantukohó xinkjín, xi tu ts'ínkjas'ehén ra yjoho tu mí nihi ni xi nchjahá anjima.

13

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'ínko xuta Corinto nga kuichúseh

¹ Nnyá xi ma jahan nga kfínsenuu xu'bi. S'enda tu mí kjuahá ni tsa jo ko tsa jan já testiyu kuinchja ni xi be. ² Ja b'a kixinnuu nk'ie nga ngjisenuu nnyá xi ma joho ko nd'aj nga najmi tjiñajinnuu b'ahá ta tixin ngáhanuu. Nk'ie nga kfíne ngáhanuu, najmi kama nmana xi kits'in ngatitsun nk'ie ko ta ndaha tsa kj'ái sa. ³ B'a ts'ian at'aha tóbínchisjó ni xi kuakúchji nga éhen Cristo tínchja. Tunga ajinnuhú bakúchji nga'yúhún. Najmi tjiñajinnuu Cristo xi nkúhu nku xi najmi tjihin nga'yún. ⁴ Ndaha tsa najmi tsakúchji nga'yúhún nk'ie nga

k'ient'á kruu, tunga nd'ái nga'yúhún Ntíaná tíjña tík'uhun. Kó jín b'a tã ts'ín najmi tíjnni nga'yún, xi nkúhu Cristo nk'ie nga k'ien. Tungá ngandanúu nga'yúhún Ntíaná tintsúba tík'unkohoní Cristo.

⁵ Jun chase subohó yjonúu tsa s'ejinnúu Jesucristo. ¿A najmi mankjihínnúu nga Jesucristo tíjñajinnúu? N'enkjínk'un sísín ní ngáhanu. Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sísín, kutsa najmi tíjñajihínnúu Cristo. ⁶ Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sísín, tókuyáha nga s'ejña chji nga ehén Cristo tíchubaj. ⁷ Tíbinchihí Ntíaná nga ndaháchí najmi ch'on n'ehenu. Najmi b'a túbixín tsa tú xi cháha nga tín'etjusun sísijn xáni. B'a ní túbixín tú xi nda n'ehenu, ndaha tsa b'a kuítsu xutá nga najmi nda tín'ei xáni. ⁸ At'ahá najmi ma bankín kontraihi ní xi b'a tjin xi bakúya Jesucristo. Jín ní tín'exát'aihi kui niu.

⁹ Tsjo maní nk'ie nga b'a tsu xutá nga najmi tíjnni nga'yún kó nk'ie nga jun xi tíjnnúu nga'yún xi tsjá Ntíaná. Tú nku tíbinchihí rí Ntíaná nga kuichúmo xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná. ¹⁰ Kui kjuaha nga b'j ts'ín túb'et'áhanúu ní xu'bj nk'ie nga najmi tíjñajinnúu, tú xi nk'ie nga kuichusehenuú najmi tíjhin nga 'yún ndjá ts'ínkonúu. At'ahá Nda Ntíaná kitsjá xána xi má nga ts'ian nga saájium xi s'ejinná. Najmi kitsjá xána tsa ts'ínkjénúu.

B'j ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

¹¹ Kó ní xi fekuhu xi xínnúu, já nts'e, kas'enúu kjuatsjo. Tinchísjo xi nkú ts'ín naxu kamo nginkun Ntíaná. Tjen nga'yúhún xinkju. Nkuhú kas'eyanúu. Jyu tintsúbakoo xinkju. Kó k'úejñajinnúu Ntíaná ma xi tsjáná kjuatjo kó kjuajyu.

¹² B'j ngján súniñohoo xinkju. ¹³ Títs'ínkjinúu kjuasuniña ngayjee xutá xi kík'áts'e Ntíaná xi tjin ei.

¹⁴ Ngatentoo kas'enúu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo kó kjuatjoho Ntíaná kó kat'eñajinnúu Espiritúhu Ntíaná.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Galacia

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin ante Galacia

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postru at'aha Jesucristo kitsjá xána ko Ntia Na'miná xi kits'ínkj'áíya ngáha ra Jesucristo ngabayoo. Najmi xuta kitsjá xána ko y'éxána. ² An ko ta ngayjee já nts'eé xi tjintukona ei tín'ekj'íhí xujun jun xuta ninku Galacia.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo. ⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáíhiná at'aha ngatitsun tjiná. B'a kits'in tu xi ts'in ndáíhiná asunnte ch'onk'un xi kich'aá nd'ai. Kitsjá yjoho xi nkú ts'in kama mjehe Ntia Na'miná.

⁵ Kas'ehe Ntia Na'miná kjuachánka santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú én nda tsuhu Jesucristo xi tjiná

⁶ Tu b'ahá tu mana nk'ie nga kutjuhú tibánkín t'axihúun Ntíaná xi j'ájinnuu ko xi kitsjánuu kjuanda xi sakújinná Jesucristo. Tín'ekj'óhoon kj'ai én xi incha tsu jóo nga kui xi én nda tsuhu Ntíaná. ⁷ Tunga najmi tjihín kj'ai én nda tsu. B'a tixian at'aha tjin xi tít's'índyjjajinnuu ko mjehe nga ts'ínk'óntjaiya én nda tsuhu Jesucristo.

⁸ Tsa tjin xi najmi b'a ts'in k'uénijmínuu én nda tsuhu Ntíaná xi nkú ts'in y'enijmí, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntíaná. B'a ta katumanj tsa jin kj'ai ts'in k'uénijmí ko tsa nku ntítsje xi njbaha ndjiojmi já. ⁹ Ja b'a kixinnuu nga tjuhun ko b'ahá ta tixin ngáhanuu nd'ai. Tsa tjin xi k'uénijmínuu nku én nda tsuhu Ntíaná xi kj'ai nga xi kin'ekj'óhoon, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntíaná.

¹⁰ ¿Yá xi mjena nga nda ts'in kuasena nd'ai? ¿A xuta a ra Ntíaná? ¿A ra tibangisjainá nga tsjaha kjuatsjo xuta? Tsa mjena nga tsjaha kjuatsjo xuta, ja najmi ta Cristo tít's'inxát'aha ra ma.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in kama nku nda postruhú Jesucristo

¹¹ Tixinyanuu ni xu'bjí, já nts'e. Én nda tsu xi tib'enijmía, najmi ehen xuta niu. ¹² Najmi xuta kitsjána éen ko ta ndaha najmi xuta tsakúyana. Jesucristo kikjihín y'éjña hjina éen.

¹³ Ja yo xi nkú ts'in tsátejña nistjin nk'ie. Kikienkján Ntíaná xi nkú ts'in tjináha xuta xi ntje judio tjeheh ra. 'Yún kitsjennkí unkie xuta ninkuhu Ntíaná. Kama mjena nga ts'ínkjé kai. ¹⁴ Xi nkú ts'in tjináha xuta judio nga k'úéntu nginkun Ntíaná, an xi 'yún nk'a kitsjehen nkjin já judio xi ta nja kama cháka. Ngayjehe k'an kits'intjusan sin cháha ntje chána.

¹⁵ Kintehe ni nga kitsian, at'aha chánka kjuandaha Ntíaná, y'éjña t'axínna ko j'ájinna. Chuba nk'ie nga kama mjehe ¹⁶ tsakúchjina Ntíhí, tu xi k'uenijmíhí ra én nda tsuhu xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ko nk'ie nga tsakúchjina Ntíhí, najmi xuta ngingjasáiyaha. ¹⁷ Ta ndaha najmi ngjia nanki Jerusalen, tsa ngjisehe já postru xi tjun nga an. Ante Arabia ní ngjia. Askahan kik'óya ngáhana nanki Damasco.

¹⁸ Askahan nk'ie nga ja j'a jan nú, ngjia Jerusalen nga ngjisehe Pedro. Tj'ion nistjin ts'andayana yo nga tsátejñaka. ¹⁹ Najmi kikié já postru xingisoo.

Nkúhú Santiago kíkíe, kúi xí nts'e maha Ndá Ntíaná Jesu. ²⁰ Ntíaná be nga najmi t'ib'anachanu ni xi t'ib'et'á xujunnu eí!

²¹ Askahan ngjia ante Sirjá kō ante Cilicjá. ²² Kúi chubō najmi bena xutá ninkuhú Cristo xi t'jín ante Judea. ²³ Tū incha behé nk'ie nga b'a kitsú én: "Ndá xi kitsjennkí unkie rúná nk'ie, kúi rú xi ja t'á t'ib'énijmí nd'ái én nda tsu xi s'ejinná, én xi kama mjehe nga ts'índyja njstjin nk'ie." ²⁴ B'a ts'ín, ngat'aha ni xi kamat'an, incha kits'ínkiehe yjohō nga Ntíaná xi 'yún chánka.

2

B'í ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín incha kits'ínkjáihín já postru xingisoo

¹ Nk'ie nga ja j'a te űju nú t'á ngjihí ngáhana Jerusalen. Ngjikōna Bernabe kō t'á ngjika Tito. ² Ngjia at'aha Ntíaná tsakúchjina nga t'jihin nga b'a ts'ian. Yo kinchjanijmíko t'axián já xi yaha nga kúi xi já k'akuhú xutá ninku. Kixinyaha xi nkú ts'ín t'ib'énijmíhi én nda tsuhú Jesucristo xutá xi najmi ntje judio tjeheñ ra. B'a kits'ian tū xi najmi ndyjaha xá xi t'its'ian.

³ Tito, nda xi t'jenkōna xi najmi ntje judio tjeheñ ra, najmi kin'e k'ua 'yúhūn nga n'ehe ni circuncision, ⁴ ndaha tsa jas'enjinní k'ua xi já nts'eé kits'ín ma maña yjohō. Kama űjajinní tū xi tsase maña xi nkú ts'ín űá xi s'ejinná Jesu Cristo najmi t'jñanená k'uatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise nk'ie. B'a kits'ín jóo at'aha mjehe nga ts'ín maná xutá musuhú k'uatéxumoo. ⁵ Tunga ndahá íchí najmi kik'ainteihi, ataha mjení nga xi nkú t'itsu én nda tsuhú Ntíaná, kuihí xi nguaíndju ajinnu.

⁶ Máha já xi yaha nga kúi xi já k'akuhú xutá ninku, najmi y'ésuhūn ni xi t'ib'énijmíá. Tsa já k'aku niu a ra najmi, najmi an be. At'aha tū nku chubanáhá nginkun Ntíaná. ⁷ Incha kamankjihín nga Ntíaná kitsjá xána nga xutá xi najmi ntje judio tjeheñ ra k'uenijmíhi én nda tsuhú, xi nkú t'á ts'ín kik'ái xáha Pedro nga kúi xi k'uenijmíhi xutá xi ntje judio tjeheñ ra. ⁸ At'aha xi t'its'ínchjéheñ Pedro nga kama ndá postru ajihín xutá judio, t'á t'its'ínchjénna nga kama ndá postru ajihín xutá xi t'jín asuntee.

⁹ Incha kamankjihín Santiago, Pedro kō Jua, xi yaha xi nkúhu já k'aku, nga Ntíaná kitsjána k'ua nda xu'bi. Incha kitsjání ntsja nga b'í ts'ín y'eñaj nga an kō Bernabe n'eí xáha Ntíaná ajihín xutá xi najmi ntje judio tjeheñ ra kō nga kúi incha ts'ín xáha Ntíaná ajihín xutá xi ntje judio tjeheñ ra. ¹⁰ Nku tutuhú ni xu'bi xi tsankiní, nga kat'áítsjenni xutá x'an, ni xi ngayjehe k'an ja nd'ái t'its'intjusuhunna.

B'í ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín b'a kitsúhu Pedro nga najmi nda kits'ín

¹¹ Nk'ie nga tsichu Pedro nanki Antiokia, ankjín ankjín b'a kixihín nga najmi nda t'jín ni xi t'its'ín, at'aha jé tjeheñ ra ni xi kits'ín. ¹² Kintehe ni nga incha tsichu yō k'ua já xi makō Santiago, t'jtun t'kjineko maha xutá xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Tunga nk'ie nga tsichu jóo, as'ái kikjexín yjohō Pedro kō ngji t'axin. Kitsankjún já xi tsu nga t'á t'jihin nga n'ehe ni circuncision já xi najmi ntje judio tjeheñ ra. ¹³ As'ái já nts'eé judio xingisoo t'á jo kits'ín eheñ xi nkúhu Pedro. Santaha kō Bernabe t'á kama k'un nga kits'ín jo eheñ.

¹⁴ Kíkíe nga najmi kixí t'íncha fíko én nda tsuhú Ntíaná xi nkú ts'ín tjeheñ ra éen, as'ái b'í kixihín Pedro nginkun ngayjee xutá: "Ji xi ntje judio tjeheñ ri kō t'ínchin xi nkú ts'ín t'jintu xutá xi najmi ntje judio tjeheñ ra, najmi xi nkú ts'ín t'jintu xutá xi ntje judio tjeheñ ra. Kúi nga, zá mjehe ri n'e k'ua 'yúhūn ri

xuta xi najmi ntje judio tjeheṅ ra nga k'úéntuhu xi nkú ts'ín tjíntu xuta xi ntje judio tjeheṅ ra?"

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta judio ta bichú ma naxu nginkun Ntjaná tu ngat'aha nga Jesucristo s'ejihin

¹⁵ Jín xi xuta judio nga kitsiín, najmi tintsubajiín ngatitsun xi nkúhu xuta xi tjín asuntej. ¹⁶ Tunga yaní nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntjaná tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo, najmi tu ngat'aha ni tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. Kui nga ko ta jín kin'e s'ejihinni Cristo Jesu tu xi naxu kuichú mahani nginkun Ntjaná tu ngat'aha nga s'ejinni Cristo, najmi tu ngat'aha tsa tín'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo. At'aha ndaha nku xuta najmi naxu kuichú ma nginkun Ntjaná tu ngat'aha tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

¹⁷ Jín xi xuta judio ta tbinchisjái nga naxu kuichú maj nginkun Ntjaná ngat'aha ni xi kits'ín Cristo. Tunga nk'ie nga b'a tín'ei, tiyani xi nkúhu xuta ngatitsun. ¿A kui xi tsuhu ra nga Cristo y'éjñajinni ngatitsun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁸ Tsa ta ts'ihín ngáhana ni xi ja y'ejñá t'axián, nk'iehé nga ta ahan títs'in ma suba yjona nku nda xi tjihín jé. ¹⁹ At'aha kjuatéxumoo tsayahana. Kjuatéxumoo xi b'a kits'ínna, tu xi ngat'aha Ntjaná kuátejña tik'uhunna nd'ai.

²⁰ T'a kruu tsayaka Cristo. Najmi ta an tíjña tik'un sahana. Cristohó tíjña tik'unjinna. S'ejinna Ntíhí Ntjaná xi kits'íntjona ko kits'ínkjas'enntjaihina yjoho. B'a ts'ian nga tíjña sa asuntej. ²¹ Najmi ts'in t'axián kjuandaha Ntjaná. At'aha tsa kjuatéxumoo maha ts'in nga naxu ma xuta nginkun Ntjaná, kui xi tsuhu ra nga tu kjuandaha k'ien Cristo.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi kits'ínkoho Espiritu xuta Galacia

¹ Jun xuta Galacia, já b'a nkjún ts'ín nchinihinu! ¿Yá ts'anachanu? Kis'ejña chjinu xi nkúhu tsa tunkun kiyakohonu xi nkú ts'ín kis'et'a kruu Jesucristo.

² Nku ni mjena kuasjáyanu. ¿Nkú ts'ín kin'ekjáihin ruu Espirituhu Ntjaná? ¿A at'aha kin'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga kis'ejinnu énd nda tsu xi kinu'yó?

³ ¿A tu xí nchinínú? Nga tíjuhun ni Espirituhu Ntjaná tsasinkonuu xi nkú ts'ín kuintsubo nginkun Ntjaná, tunga nd'ai, ¿á jun suba b'a tín'ehenu? ⁴ ¿A tu kjuandaha nkjin kjuanjima tsitjajúu? ¡Kutsa tu kjuandaha b'a kama!

⁵ Ntjaná tsjánuu Espirituhu ko ts'ín kjuankjún ajinnu. ¿Á b'a maha? ¿A at'aha tín'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga s'ejinnu énd nda tsu xi kinu'yó?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga naxu tsichu ma Abraham nginkun Ntjaná nk'ie nga kis'ejihin Ntjaná

⁶ Abraham bi kis'ejihin Ntjaná. Kui niu xi kits'ínchjéhí ra Ntjaná nga nku nda xi naxu kama Abraham. ⁷ Kui nga katumankjihinnu nga xuta xi s'ejihin ra Ntjaná, kuihi xi ntjehe Abraham. ⁸ Kis'et'a éhen Ntjaná xi má nga Ntjaná tsjáha nga naxu kuichú ma xuta xi najmi ntje judio tjeheṅ ra tu ngat'aha nga Ntjaná s'ejihin. Ntjaná kitsúya tíjuhun Abraham énd nda tsuhu nk'ie nga b'i kitsúhu: "Ts'inchjéhen tu xi tu ngat'ahí nda kamataihin ngayjee naxinantá xi tjín asuntee." ⁹ Kui b'a maha, xi s'ejihin ra Ntjaná nd'ai, Ntjaná ta nda ts'ínkoho xi nkú ts'ín nda kits'ínko Abraham xi kis'ejihin nk'ie.

¹⁰ Ngayjee xi tikúyá nga kuichú ma naxu nginkun Ntjaná at'ahá tít's'íntjusun ni xi tjt'a kjuatéxumoo, kui xi tijnanehe nga najmi nda kama nginkun Ntjaná tsa najmi ts'íntjusun ngayjee kjuatéxumoo. At'ahá b'j ts'in tjt'a: "Najmi nda nginkun Ntjaná ngayjee xuta xi najmi ts'íntjusun tehente nga nkúnkú ni xi tjt'a xujun kjuatéxumoo." ¹¹ Kó tijná chji chji nga ndaha nku xuta najmi naxu bichú ma nginkun Ntjaná tu ngat'ahá tsa ts'íntjusun ni xi tjt'a kjuatéxumoo, at'ahá b'j tá ts'in tjt'a ya: "Xi ja naxu nginkun Ntjaná tu ngat'ahá nga s'ejihin k'úejña tik'un." ¹² Najmi b'a tít'su kjuatéxumoo: Xi s'ejihin Ntjaná kui xi k'úejña tik'un. B'j ní tít'su: "Xi ts'íntjusun ni xi tjt'a kjuatéxumoo, kui ní nihi xi ts'íink'íejña tik'uhun."

¹³ Cristo y'échjintainá. Ngajoná kits'in ma yjohó nku ni xi najmi nda nginkun Ntjaná tu xi ts'in ndáihiná kjuá'un xi nchjanjímíyaha kjuatéxumoo. At'ahá b'j tá ts'in tjt'a ya: "Tú yáhá ni xi tsjén tjenb'anki'a nku yá nga n'ek'ien, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntjaná." ¹⁴ B'a kits'in Cristo tu xi Ntjaná ts'íihin nga nda kamat'ain xuta xi tjin asuntee xi nkú nga kitsúya títjuhun Abraham, kó tu xi n'ekjáihin ráá Espirituhu Ntjaná xi kitsúya títjun nga tsjáha xi s'ejihin.

B'j ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ts'ínk'óntjaiya Ntjaná ni xi y'enda nk'ie

¹⁵ Jun já nts'e, k'uejña chubayanuu nku ni. Nk'ie nga tjin xi b'enda nku ni kó basinnehe ntsja xujun, najmi tá ch'a ma banganehe ni xi tjt'oo kó a rá tsa k'uésun saha. ¹⁶ Ntjaná kitsúya títjuhun Abraham ni xi tsjáha kui kó ntje xi s'ehe. Najmi b'a tít'su éhen Ntjaná tsa nkjin maha ntjehe Abraham. B'a ní tít'su nga nku ichi maha. "Ntje xi ts'j", tít'su. Kui ntje, kui xi Cristo.

¹⁷ Kui ni xu'bj xi mjena xinnuu nga b'a tixian. Ni xi y'endako Ntjaná Abraham najmi maha ts'índyjajnu nku kjuatéxuma xi j'ai s'ejña nju unchan kó katé nú askahan. Tsa ni xi b'a kamaha, kindyja ni xi kitsú Ntjaná nk'ie. ¹⁸ At'ahá tsa kjuatéxumoo y'ahá rá ni xi tsjáná Ntjaná, ja najmi tá én xi kitsúya títjuhun Ntjaná xi y'ahá rá ni xi tsjá. Tunga b'ahá kitsú títjuhun Ntjaná Abraham nga tu tsjáha rá niu.

B'j ts'in tsakúya Pablo xá xi tjihin kjuatéxumaha Ntjaná

¹⁹ Kui b'a maha, ¿má xi kui xáha kjuatéxumoo? J'ai s'ejña tu xi skuéhe xuta nga ngatitsun ni xi tjincha ts'in. Kui xá xi kis'ehe santa nkúhu nga kis'ejña ntjehe Abraham, kui ntje xi tjihin nga ts'íinkjáihin ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha. Kó najmi ntsja Ntjaná kitsjáha rá xuto kjuatéxumoo. Tú kits'ínk'atiyahá. Ntít'sjee kó Moise kits'ínchjén nga b'a kits'in. ²⁰ Tunga nk'ie nga kinchjako Ntjaná Abraham, najmi kits'ínk'atiya éhen.

²¹ Kui b'a maha, ¿a tífi kontrahá rá kjuatéxumoo ni xi kitsúhu Ntjaná Abraham? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'ahá tsa kis'ejña nku kjuatéxuma xi kamaha ts'íink'íéntu tik'un xuta, nk'iehé kama ts'íinchjén xuta kjuatéxumoo kó b'a ts'in kuichú ma naxuhu nginkun Ntjaná. ²² Ni xi tít'su ní éhen Ntjaná, nk'ie nga ngatitsuun tj'yúhun ngayjee xuta, tu xi xuta xi s'ejihin rá Jesucristo, kui xi ts'íinkjáihin ni xi kitsú Ntjaná nga tu tsjáha rá xi s'ejihin.

²³ S'ejinná Jesucristo nd'aj, tunga kintehe ni nga kis'ejña chji Jesucristo, kjuatéxumoo tj'yúhun ñá. ²⁴ Xi nkú joyaha nku ndá musu xi kjebéni jánti xi, b'a ts'in ngjikoná kjuatéxumoo nginkun Cristo tu xi s'ejihinná kó b'a ts'in naxu kuichú mahaná nginkun Ntjaná. ²⁵ Tunga nd'aj, nk'ie nga ja s'ejinná Jesucristo, ja najmi tá machjéhenná xi kjebékiná.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntíjaná nd'ai

²⁶ Ngatentoo ja ntíhi Ntíjaná mahanu nd'ai, at'aha s'ejinnuu Cristo. ²⁷ Ngatentoo ksaténtájiiun Cristo ko Cristo tintsúbajiiun. ²⁸ Najmi chumi ni ts'ihin yá xi ntje judio tjeheñ ra ko yá xi najmi ntje judio tjeheñ ra, yá xi musu xi kich'atse ko yá xi ndaihi yjoho, yá xi x'ihin ko yá xi chjuúhun. At'aha nkuhu makoo Cristo Jesu, kui nga nku chubahanu nginkun Ntíjaná. ²⁹ Tsa Cristo ts'enuu, ntjehe Abraham tjeheñnuu ko n'ekjohoon ni xi kik'inya tíjuhun Abraham.

4

¹ B'i ts'in xinyanuu ni xi tíxian. Ntíhi nku nda ts'inkjáihin ni xi ts'e na'mihí santaha nga kama chá. Nk'ie nga ndyja saha, b'a ta joya xi nkúhu nku nda chí musu xi kich'atse, ndaha tsa kui ts'e ngayjee ni xi tíhlin na'mihí. ² Tjin xi kunnatáha ko tjin xi ts'in kuenta ni xi machjéheñ. Tunga nk'iehe nga b'a kuitsu na'mihí nga najmi b'a ta ts'in k'úéjñaha, ja ndaihi yjoho.

³ B'a ta kamataán ko ñá. Nk'ie nga najmi kjee yaá Nda Ntíjaná, ni xi ts'e asuntee tsatéxumaná. Kamaá xi nkúhu musu xi kich'atse. ⁴ Tunga nk'ie nga tsichu nistjin xi y'éjña Ntíjaná, kits'in nibá Ntíhi. Kitsihin nku tachjuún ko kis'ejñanehe kjuatéxumoo nkúhu nga kitsin. ⁵ B'a kits'in Ntíjaná tu xi y'échjintjaihi xuta xi tíjñanehe kjuatéxumoo, tu xi ko ta ñá Ntíjaná ts'jin mahaná ntíhi.

⁶ At'aha ja ntíhi Ntíjaná mahaná nd'ai, kui nga Ntíjaná kits'in nibáha ajin anímaná Espiritúhu Ntíhi, xi: “ji Na'mi ichí!”, tsuhu Ntíjaná nga nchjako. ⁷ Kui b'a maha nd'ai ja najmi ta xuta musu xi kich'atseheñi. Ntíhi ní Ntíjaná ji nd'ai. Ko tu ngat'aha nga ji xi ja ntíhi Ntíjaná, kui nga ta n'ekjáihin ri ni xi tsjáha ra Ntíjaná ntíhi.

B'i ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga tu b'ahá tu maha ni xi títs'in xuta ninku xi jintu ante Galacia

⁸ Nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntíjaná, nkjin tákja ntia xi najmi Ntíjaná tsatéxumanuu. ⁹ Tunga nd'ai ja yo Ntíjaná, nk'ie nga kjuaxihi Ntíjaná níná xi benuu. Kui nga, ¿nkú ts'in ta tin'ek'ótjiyak'ún ngáhanu ni xi najmi tíhlin nga'yún, ni xi najmi chumi ni chjihí ra? ¿A mjehénuu nga ta kjuatéxuma ngáhanuu ntia xi najmi Ntíjaná? ¹⁰ At'aha k'ua nistjin ko sá ko s'í ko nú tiyankjún. ¹¹ Tu b'ahá tu mana. Kutsa xá tiyahá kits'ian ajinnuu, tjin nga xian.

¹² Tíbankinuu, já nts'e. Kas'eyanuu xi nkúhu an. At'aha an bi ja tíjyana xi nkúhu jun. Najmi b'a tíxian tsa at'aha tsa tjin ni xi kin'enu. ¹³ Xi nkú ts'in ja yo, nga tjuhun najmi nda tíjma nk'ie nga ngjik'ienjímínuu én nda tsuhu Jesucristo. ¹⁴ Ko ndaha tsa kjuasti kitsjanuu ngat'aha ch'in xi ksaténa, tunga najmi ch'ohón ts'in kichasenu ko ta ndaha najmi kin'e t'axinnú. Tu sa ní kin'ekjáinnú xi nkúhu tsa nku ntítsjehe Ntíjaná an, xi nkúhu tsa Cristo Jesu kikjin xi kin'ekjohoon. ¹⁵ Kui nga, ¿má ngjihí ra ngayjee kjuatsjo xi kis'ejñajinnuu kui nistjin xu'bo? At'aha kama xinya kixia nga santaha kama k'un kai nga kin'esjo tunkun nga kik'ainú kui nistjiun. ¹⁶ Kui b'a maha, ¿a nda kontránuhú an nd'ai tu ngat'aha nga tíxinyanuu ni xi naxu tjin?

¹⁷ Nda ts'in basenuu já xi mjehe nga ko kjuatéxumoo ch'oo, tunga najmi ngandanuu nga b'a tíjncha ts'in. At'aha ni xi mje níhi jóo nga n'e t'axihín xinkjá, tu xi kui jóo nda ts'in chaseheruu. ¹⁸ Nda tjin nga nda ts'in basehe xinkjín xuta. Ná bi, tehente b'a n'eé, najmi tu nku nk'ie nga tíjñajinnuu.

19 Mjena jun xi nkúhu tsa ntína mahanu. Nk'ie nga najmi kjee b'a ts'in s'eyanuu xi nkú ts'in tjíyaha Cristo, tí'bainú kjuanimá xi nkúhu kjuanimá xi f'ajin nku tachjuún xi túb'éntaha ntí. 20 Já b'a uhun kjuá nga najmi yó tǐjǐnjahinnuu nd'ái tǔ xi kuinchjako sisihinnuu kai! Najmi tǎ behena nkú ts'innuu, at'aha tǔ b'áhá tǔ mana ni xi tǐn'o.

B'í ts'in y'éjña chubaya Pablo nga tsakúya ni xi y'enda Ntǐaná nk'ie

21 T'inyanú ma, jun xi mjenuu nga s'ejñanenuu Kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise. ¿A najmi kjehé nu'yó ni xi tǐt'a yó? 22 B'a tǐtsu nga jo ntí kis'entuhú Abraham, nku xi kitsihín na musu xi kich'atse ko nku xi kitsihín chjuúhún. 23 Kitsin ntíhí na musu xi kich'atsee at'aha kikjantuko xinkjín jóo, tunga kitsihín ntíhí chjuúhún Abraham at'aha Ntǐaná ja b'a kitsúhú nga nku ntí tsjáha.

24 Ni xi tǐxinnuu, b'í ts'in tjíña chubayaná. Nga jóo ni xi y'endako Ntǐaná xuta xi ts'e, kui xi nga jóo jminchjún. Ni xi tjun y'enda Ntǐaná naxí Sinai, kui xi na xi tjuun. Kui xi 'mi Agar ko ntíhí nǎ, kui xi ma xuta musu. 25 Na Agar, kui xi naxí Sinai xi tjíña ante Arabjá. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalem xi tjíña nd'ái. Xuta musu xi kich'atse kui ko ntíhí.

26 Ni tsetse xi y'enda Ntǐaná, kui xi chjuúhún Abraham. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalem xi tjíña nk'a jáñ. Ndaíhí yjoho ko tǎ ndaíhí yjoho ntíhí, kui xi ñá. 27 At'aha b'í ts'in tǐt'a éheñ Ntǐaná:

Kat'etsjohi ji tachjuún ntí xi najmi tǐhín ntí.

Chajnutsin ji xi najmi yai xi nkú ts'in nibá chjintíhí ntí.

At'aha 'yún s'e saha ntí tachjuún xi kis'ejña masen

nga tachjuún xi tǐjñaha x'in.

28 Jun já nts'e, jun xi nkúhu Isaac. Jun xi ntí xi kitsúya tǐtjun Ntǐaná nga tsjáha Abraham. 29 Tunga xi nkú kama nk'ie, b'a tǎ tíma nd'ái. Ntí xi kitsin tǔ ngat'aha nga kikjantuko xinkjín jóo, kui xi kitsjennkí unkie ntí xi kitsin xi nkú ts'in mjehe Espirituhú Ntǐaná. 30 Tunga, ¿nkú tǐtsu éheñ Ntǐaná? B'í tǐtsu: "Tiyútjennki na musu xi kich'atsee ko ntíhí. At'aha ntíhí na musu xi kich'atsee najmi kama sakút'aha ni xi ts'ǐnkjáihín ntíhí chjuúhún Abraham." 31 Kui b'a maha, já nts'e, najmi ntíhí na musu xi kich'atsee ñá, ntíhí ní na xi ndaíhí yjoho ñá.

5

B'í ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Jesucristo kits'in ndaína kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise

1 Cristo kits'in ndaína ni xi tǐjñanená tǔ xi kuinima ndaíhiná. Kui nga ndjá tǐnchahanu ko najmi tǔ 'bainto tsa tǔ mí nihí ni xi tǎ k'ué'yún ngáhanuu.

2 Tǎsinñjunú. An Pablo b'a tǐxinnuu. Tsa n'enuu ni circuncision, najmi sakúnuu ni xi mjehe Cristo nga tsjánuu. 3 Tǎ ts'inkj'áitsjen ngáhanuu nga ngayjee xi n'ehe ni circuncision, kui tǐhín nga ts'ǐntjusun ngayjee ni xi tǐt'a kjuatéxumoo. 4 Xi tǐbangisjai nga naxú kuichú ma nginkun Ntǐaná tǔ ngat'aha nga tǐts'ǐntjusun kjuatéxumoo, kui suba suba ngji t'axíhín Cristo. Najmi tǎ tǐjñajihín kjuandaha Ntǐaná. 5 Ná bi tǐjñajinná Espirituhú Ntǐaná ko tǐchuyáá nga naxú kuichú maá nginkun Ntǐaná tǔ ngat'aha nga Cristo s'ejinná. 6 Nkúhí makaá Cristo Jesu. Najmi tǎ chjǐhí rǎ tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'ie ní s'ejinná Ntǐaná, kui ní nihí xi chjǐhí rǎ ko kui xi bakúyaná xi nkú ts'in n'etjáá xinkjá.

⁷ Nga tjuhun nda ts'in tintsu^ubo^o, tunga, *ɔ*yá xi y'éch'onu^u nga najmi ta tɪnu'yá'éhɛn ruu én xi naxu^u tɪn? ⁸ Én xi tɪnu'yó nd'áɪ najmi nginkun Ntɪaná xi j'ájinnu^u nibáha^u ra. ⁹ B'i tsú xuta: "Kutin na'y^u san ts'ínsanyje na'y^u ninkuon." ¹⁰ Behe k'an nginkun Ntɪaná nga najmi k'j'ái ts'in n'enkjintak'un ngat'aha^u ni xi tɪxinnu^u. Tu yáhá ni xi tɪts'ínnɔyájinnu^u ni xi kis'ejinnu^u, Ntɪaná ts'ínnijéhe.

¹¹ Já nts'e, tsa an xi k'uenjímihina nga tɪhɪn nga n'ehɛ ni circuncision xuta xi s'ejihɪn Jesu, najmi ta k'úema tɛnki unkiehena jóo b'a. Kó b'a ts'in najmi incha kama tɪhɪ^u rá nk'ie nga k'uenjímíá Cristo Jesu xi k'ient'á t'a kruu.

¹² Já xi tɪts'ínnɔyájinnu^u, xi mjehe nga kuichát'o yjonintenu^u nga n'enenu^u ni circuncision, itɔ sahá katatet'ayje má nkjúhɪn ma!

¹³ Jun já nts'e, Ntɪaná j'ájinnu^u tu xi kama ndaíhɪnu^u ntɪa xi najmi Ntɪaná, xi tsatɛxumanu^u nk'ie. Tunga ndaha tsa ja ndaínu^u yjonu^u, najmi tɪjña ndaínu^u nga n'oo ni xi kuinchjaha animanu^u. Tu sa ní tu ngat'aha kjuatjo xi tɪjnnu^u, b'i ngán tɪsɪnkoo xinkɪu. ¹⁴ At'aha ngayjee ni xi tɪt'a kjuatɛxumoo nkuhú bichú majihɪn kjuatɛxuma xu'bj: "N'etjói xutahɪ xi nkú ts'in tɪjohi yjohi." ¹⁵ Tunga tsa tá jun tɪjnkɔnu^u kjuasti kó tɪn'e'uhun xinkɪu, chúhɪn yjonu^u, at'aha kutsa tá jun tá mahá n'ekjehenu xinkɪu.

B'i ts'in tsakúya Pabló nk'ie nga Espirituhu Ntɪaná tsjáníyáná xi nkú ts'in kuintsu^ubaá

¹⁶ Kuí nga b'a tɪxihinnu^u. Tɪntsuboo xi nkú ts'in mjehe Espirituhu Ntɪaná. Najmi tu n'o ni xi tɪnchjaha animanu^u. ¹⁷ At'aha^u ni xi nchjaha animaná fi kontra^uha Espirituhu Ntɪaná, kó Espiritu^u fi kontra^uha ni xi nchjaha animaná. Satéko nga jóo, kó tu ngat'aha nga b'a ma najmi jun batexumohoo yjonu^u. ¹⁸ Tunga tsa Espirituhu Ntɪaná tɪtsjáníyánu^u, tsuhu^u rá ma nga najmi tɪjñanenu^u kjuatɛxuma xi kin'ekjas'ehɛn Moise.

¹⁹ Yahá nk'ie nga ni xi nchjaha animaha xuta ts'in. Chubá fantukohó xinkjín, ts'in ni xi si nginkun Ntɪaná, najmi chumi nihi b'éch'ohó yjohó, ²⁰ benkjún ntɪa xi ntsja xuta ts'ínnada, ts'in tje, fi kontra^uha xinkjín, b'ésiko xinkjín, nchíní, ts'in unkie xinkjín, ts'ínxkíhɪn xinkjín ni xi tɪhɪn, kjuachán b'éntje kó xin ma ñjakúko xinkjín, ²¹ ni xi tɪhɪn xuta xingisoó mjehe, ma ch'i, kó tu nku ngatɪsuhún incha mjehe ts'ín. Ngayjee ni xu'bj kó k'j'ái sa ni xi nkúhu ni xu'bj incha ts'in xuta xi ts'in ni xi nchjaha animaha. Tɪts'inkj'áɪtsjennu^u nd'áɪ xi nkú nga tá kixinnu^u nga tjuhun. Xuta xi b'a tɪncha ts'in najmi tsuhu^u rá nga Ntɪaná kuatɛxumaha.

²² Tunga Espirituhu Ntɪaná bi ts'in s'ená kjuatjo, kjuatsjo, kjuajyu kó kjuatsenta. Ts'in ya nga bisinkaá xinkjá, nga nda s'eya animaná, nga kixi n'etjusaán ni xi nda, ²³ nga nɪmakjua n'e maá yjoná, kó nga k'úéch'o subaáha yjoná ni xi tɪjín. Nk'ie nga n'ée ni xu'bj, najmi tɪjín kjuatɛxuma xi k'úéch'oná. ²⁴ Kó xuta xi ts'e Cristo Jesu ja kingját'a kruu animaha, animá ngatɪsun xi mjehe kó fásihɪn ni ch'onk'un xi tɪjín asuntee. ²⁵ Tsa Espirituhu Ntɪaná tintsu^uba tɪk'uhunná nd'áɪ, tá tɛnnteheé nga Espiritu^u katsjáníyáná. ²⁶ Najmi tu nk'a n'esjee yjoná. Najmi tu n'estihí xinkjá. Najmi tu kas'ená kjuanchɪnɪ.

6

B'i ts'in tsakúya Pabló nk'ie nga tɪhɪn nga kuɪsɪnkaá xinkjá

¹ Jun já nts'e, tsa yo nga tɪjín xi tɪjnejin ngatɪsun, jun xi ja tintsu^ubo^o xi nkú ts'in bakú nɪyáná Espirituhu Ntɪaná tɪsɪnkoo nga chjúsɪntjen ngáhanu. Chaso sisiun kó nɪmakjua n'esjo yjonu^u nga b'a n'oo, tu xi najmi kó tá jun

chjút'ayák'uhunnuu. ²Xinkju xi tíf'ajin kjuanjima b'í ngján t̄isinkoo. Nk'ie nga b'a n'oo, kjuatéxumaha Cristo t̄in'etjusun.

³Tsa t̄jín xi chub̄a chánka suba kuihí k'uasje yjoho nk'ie nga yaha nk'ie nga najmi b'a t̄jín ni xi t̄ibakú, t̄a kuihi t̄ib'anach̄a subaha yjoho. ⁴Nga nkúnkáá t̄jihin nga ch̄ase sisih̄in tsa b'a t̄jín ni xi t̄in'eé. B'a ts'ín tsjo k'úéhená ngat'aha ni xi t̄in'eé, najmi ngat'aha ni xi t̄its'in k'j'ái xuta. ⁵At'aha nga nkúnkáá ch'anji ch'anjináá ni xi t̄in'eé.

⁶Xi t̄ibangiya éhen Nt̄ianá t̄jihin nga kuakjányako xi t̄ibakúyaha ngayje t̄ikjá ni xi nda t̄isakúhu.

⁷Najmi t̄u ch'anachoo yjonuu. Ndaha nku najmi ma tsutonko Nt̄ianá. At'aha ni xi k'uéntje xuta, kui nihi xi sakú ngáha ra. ⁸Xi t̄its'in ni xi nchjaha animaha, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi najmi nda t̄ib'éntje. Ch̄an xi k'j'úaya, kui xi ngabayoo. Tunga xi t̄its'in ni xi bakúyaha Espirit̄uh̄u Nt̄ianá, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi nda t̄ib'éntje. Ch̄an xi k'j'úaya, kui xi kjuatik'uun. At'aha Espirit̄uh̄u Nt̄ianá ts'j̄ink'íej̄na t̄ik'un síh̄in. ⁹Kui nga najmi t̄u n'ekjentaha raá yjoná nga n'eé ni xi nda. At'aha tsa najmi n'ekjeheé tak'aán, kuichú n̄istj̄in nga ch'j'ayaá ch̄ahan ni xi y'entjeé. ¹⁰Kui b'a maha, nda n'eh̄e raá t̄u yáha ni xk̄i xk̄i nga sakúntená nga b'a n'eé. Kó 'yún nda n'e saháá já nts'eé xi t̄a s'ejih̄in Nt̄ianá.

B'í ts'in kits'inke Pablo xujin

¹¹An sub̄a sub̄a t̄its'imnt̄unuu. Ch̄asoo nga xí ih̄i ntu xi t̄ib'et'ánuu.

¹²Xi t̄incha ts'in kjuayúhunnuu nga n'enuu ni circuncision, b'a t̄incha ts'in at'aha mjehe nga nda skuéhe xuta. Najmi mjehe nga n'e unkie, kui nga najmi y'énijmíhi nga nku tutu Cristo xi kis'et'a kruu ts'ink'anki xuta. ¹³Ta ndaha já xi n'eh̄e ni circuncision najmi ts'int̄jusun ni xi t̄jít'a kjuatéxumoo. Ni xi mjehé ra jóo nga n'enuu ni circuncision t̄u xi nk'a k'uasjehe yjoho nk'ie nga kuinchjanijmíyaha nga kui ngat'aha t̄jít'ahanuu kui chub̄o. ¹⁴An bi, najmi mjena tsa nk'a k'uasjé yjoná ngat'aha ni xi t̄its'ian. Nku tutuhú ni xi kits'in Nd̄a Nt̄ianá Jesucristo t'a kruu, kui nihi xi b'asjé chánkakohona yjoná. T'a kruu xu'bo k'ien ni asunnte xi nchjana kó an t̄a tsaya yo. ¹⁵Najmi chumi ni chj̄ih̄i ra tsa kin'ená kó tsa najmi kin'ená ni circuncision. Ni xi chj̄i níhi ra, nk'ie nga Nt̄ianá kits'in maná xuta tsetse. ¹⁶Nt̄ianá katsjáha kjuajyu kó katasinko ngayjeé xuta xi b'a ts'in t̄jintu xi nkú ts'in t̄its'ániyá kjuatéxuma xu'bj̄i kó xi kjuaxi nga xutaha Nt̄ianá.

¹⁷Nd'ái t̄ib'aha ra nga najmi t̄a mjehena tsa t̄jín xi tsjana kjuasti. At'aha yjon-intena yjajnu chub̄aha ni xi kin'ena. Kui xi t̄ibakúchji nga Jesu t̄its'inxát'aha.

¹⁸Já nts'e, katsejihin animanuu kjuandaha Nd̄a Nt̄ianá Jesucristo. B'a katuma.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Efeso

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Efeso

1 An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'ín kama mjehe. Tifaniñanuu jun xuta Efeso xi kikj'áts'enuu Ntjaná, jun xi s'ejinuu Cristo Jesu.

2 Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo kjuandaha Ntjaná

3 Kan'etsjoho Ntjaná xi Ntjaha ko Na'mihí Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi kits'ín nga ajihín Cristo kisakúná ngayje tjká ni nda xi nibáha ndjiojmi ján, ni xi tsjáná Espirituhu. ⁴ Cristo kits'ínchén nga j'ájiná kintehe ni nga kits'ínnda asuntee tu xi kjuáts'ehená ko tu xi najmi s'ehená jé nginkun. Tjoho Ntjaná ná. ⁵ Kui nga y'enda tíjuhun nga Jesucristo ts'ínchjéhen tu xi ntíhí tsichu mahaná. Tsitjusun xi nkú ts'ín kama tsjoho ko kama mjehe. ⁶ Kui nga kan'etsjoho rá Ntjaná xi bakúchji kjuanda chánkaha, kjuanda xi sakújiná Ntíhí xi tu xi tjohó rá.

⁷ Kiaténdzjo jníhí Ntíu. B'a ts'ín kis'echjintjaihi jéná ko kin'endyjat'aná ngatitsunná. Kama xi nkú tjin bichú kjuachánkaha kjuandaha Ntjaná. ⁸ Kui kjuandoo xi tu ni xí kitsjáháná tu xi s'ehená ngayje tjká kjuankjintak'un ko tu xi kamankjihinná ni xi ts'e. ⁹ Y'éjña chjiná ni xi kama mjehe nga ts'ín, xi y'éjña 'ma njstjin nk'ie. Kama tsjoho nga y'enda tíjun ni xi ts'ín Cristo. ¹⁰ Y'enda nga nkuhú kuichúk'iekú ajihín Cristo ngayjee ni xi tsichuba ndjiojmi ján ko asuntee. B'a kama nk'ie nga ja kuichú chuba. Ts'íntjusun ni xi ja y'enda.

¹¹ Xi nkú ts'ín y'enda tíjun Ntjaná, b'a ts'ín kits'ínchén Cristo tu xi j'ájihinni jin xi ntje judio tjeheñni ko kitsjání ni xi tsjáha ntíhí. B'a kits'ín at'aha Ntjaná ts'íntjusun ngayjee ni xi b'enda. ¹² Ko jin kichuyáihí ni nda xi sakújiní Cristo. Jin tjun b'a kin'eji. Kui nga t'n'etsjoho rá Ntjaná xi tjihín kjuachánka.

¹³ Jun bi kinu'yó ko kis'ejinuu éñ xi naxu tjin. Kui xi éñ nda tsuhu Jesucristo xi kits'ínk'ankinuu. Ko Cristo kits'ín nga kin'ekjóhooon Espirituhu Ntjaná, Espiritu xi kitsúya tíjun nga tsjá. B'a ts'ín kis'ejña chjihí nga Ntjaná ts'enuu. ¹⁴ At'aha tsjá tíjun Espirituhu tu xi chaha nga n'ekjálhín ni xi tsjáha ntíhí nk'ie nga kama ndaíyjehe xuta xi ja kis'echjintjai. Kui nga kan'etsjoho rá Ntjaná xi tjihín kjuachánka.

B'i ts'ín kinchjantjai Pablo xuta ninku nanki Efeso

¹⁵ Kui b'a maha, nkúhu nga kint'e nga s'ejinuu Nda Ntjaná Jesu ko nga tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná, ¹⁶ najmi títs'ínkj'áiya nga nchjantjainuu nk'ie nga nchjaka Ntjaná ko tsjaha máb'achjihí nga nda tímat'on. ¹⁷ Tibankihí xi Ntjaha Nda Ntjaná Jesucristo, Na'mi xi tjihín kjuachánka, nga Espirituhu katsjanuu kjuankjintak'un ko k'uéjña chjinuu ni xi ts'e, tu xi kamankjihinnuu nkú tjihín rá ngat'a ts'e Ntjaná.

¹⁸ Tibankihí nga kadjex'ájin kjuankjink'unnuu tu xi chahanu ni xi tikuyáha xuta xi Ntjaná j'ájihín ko tu xi chahanu xi nkú ts'ín chánka ni xi ts'ínkjálhín

xuta ts'e. ¹⁹ Mjena nga choo xi nkú ts'in chánka ts'ati nga'yúhun Ntjaná, nga'yún xi basinkoná ñá xi s'ejinna éhen. Kui nga'yún xu'bo bakúchji ni xi ts'in Ntjaná. ²⁰ Kui xi kits'inxájihin Cristo nk'ie nga Ntjaná kits'ínkj'áiyaha ngabayoo ko kits'ínk'íéñat'aha Ntjaná nk'a ján, yo má batéxuma.

²¹ Kitsjáha ante xi 'yún nk'a ajihin ngayjee xi batéxuma asuntej ko xi tjihin xá, xi yankjún, xi nk'a tjen ko xi tjihin tu mí xáhá ni xi yankjún. Najmi tu nku nstjin xi kich'aá nd'ái b'a ts'in nk'a tjen, ko ní nstjin xi kj'uaí askahan. ²² Ngayjee ni xi tjín aya ntsja Cristo y'éya Ntjaná ko y'éña tíjzun ya Cristo nga kuatéxumaha ngayjee ni xi tjín ngandaha xuta ninku. ²³ At'aha xuta ninku, kui xi yjonintehe Cristo ko Cristo xi ts'in nga kama ndjuú tu mí nihí ni. Tsa ni xi najmi tjihin xuta ninku, najmi ma ndjuú Cristo kai.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga n'ek'ankiná tu ngat'aha ni xi kits'in Cristo

¹ Jun bi tu ngat'aha ngatitsunnuu ko jénuu xuta'k'ien kamo. ² Nk'ie tintsubajjun jénuu xi nkú ts'in tíñaha xuta asunte xu'bj ko xi nkú ts'in mjehe ndaninda k'aku xi tjihin nga'yún ajihin séen. Kui xi títs'inxájihin nd'ái xuta xi najmi nt'é'éhen Ntjaná.

³ Ngatenteé b'a ta n'e tintsubaá nstjin nk'ie xi nkú ts'in kinchjaha anjimaná asuntee. Kin'eé ni xi kama mjehe anjima ngatitsunná ko ni xi tjínjin kjuankjink'unná. Xi nkú k'aán nk'ie, ñá tsuhuná kjuakjahan Ntjaná xi nkúhu xuta xingisoo. ⁴ Tunga tu ni xi ma nimahá ra Ntjaná xuta, kui nga 'yún kits'íntjohoná. ⁵ Kui kjuaha kits'ínk'íéntu tík'unkehoná Cristo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsunná. Ngat'aha kjuandaha tu títs'ínk'ankihínuu Ntjaná.

⁶ Ntjaná ta ñja kits'ínkj'áiyakoná Cristo ngabaya xi tintsubajján kai ko kits'ínk'íéntukoná Cristo ndjiojmi ján. ⁷ B'a kits'in tu xi nstjin xi nibáha kuakúchjiji xi nkú ts'in chánka tíña kjuandaha, kui xi tu xí ndahá, at'aha nda tsasená ngat'aha ni xi kits'in Cristo Jesu. ⁸ Ngat'aha kjuandaha Ntjaná ts'ankihinu at'aha kis'ejinuu. Ntja níná tu kits'ínk'ankihínuu. Najmi jun manuu n'o ni xu'bj. ⁹ Najmi ngat'aha ni nda xi kin'eé ts'ankihiná, tsa tu xi b'a ts'in tjín xi nk'a k'uasjehe yjoho. ¹⁰ Ntjaná kits'inndaná. Y'éyaná xi nkúhu Cristo nga kits'inndaná tu xi n'ehená ni xi nda xi y'énda tíjzun ko tu xi kuintsubajhinná ni xi ndoo.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo nkuhú ntje kits'in ma xuta judio ko xi najmi judio

¹¹ Kui b'a maha, jun xi najmi ntje judio kich'o nga kitsiun, n'ekj'áitsjehenuu xi nkú n'e tintsuboo nstjin nk'ie. Xuta xi najmi kin'ehe ni circuncision kitsúnuu xuta xi ntje judio tjeheh ra, at'aha kui xi ts'ihin yjonintehe ni circuncision. ¹² N'ekj'áitsjon nga kui nstjiun tintsuba t'axihunun Cristo ko nga najmi ntjehe xuta Israel jun. Najmi kama ts'ajun ni xi y'éndako tíjzun Ntjaná xuta xi ts'e, ni xi kitsúya tíjuhun nga tsjáha. Ndaha nku ni xi tsjáha Ntjaná xuta xi ts'e najmi tichuyóhoo nga sákúnuu kai. Chuba tintsubanú asuntee nga najmi yo Ntjaná. ¹³ Kjin tintsuboo nstjin nk'ie, tunga nd'ái nkuhú ja kamakoo Cristo Jesu ko ja tintsuba tíño tu ngat'aha jni xi tsaténdzjo Cristo.

¹⁴ Ngat'aha Cristo tjihinná kjuajyu. Kui xi nkuhú ntje kits'in ma xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. Kikjexuba xjó xi y'échjaha xuta nk'ie tu xi nkuhú kamaha. Kikjexin ni xi ngji kontraha ra xinkjin xuta. Kitsjá yjonintehe ¹⁵ tu xi y'éña t'axihin kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise xi nkjin

ni tjt'ahā. B'a ts'in nkuhú ntje tsetse kits'in maha nga joo ko nkuhú kits'in mako yjoho. Kits'in nga tsichut'ahā xinkjín nga nkúnkú. ¹⁶ K'ient'á kruu tu xi nkuhú ntje ts'in maha nga joo ko nga kuinchjako nda ngáha Ntjaná. B'a ts'in kíkexihín ni xi ngji kontraha ra xinkjín xuta.

¹⁷ Cristo j'ai tsjá én nda tsu, kui xi y'a kjuajyu. B'a ts'in kisakúhunu kjuajyu jun xi kjin tintsu boho Ntjaná nistjin nk'ie ko ta kisakúhu kjuajyu xi tiña tjintu.

¹⁸ Ngat'ahā Cristo xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra ma bichút'ahā Ntjaná nd'ai. Nkuhú Espirituhu Ntjaná xi ts'in nga bichút'ahaá.

¹⁹ Kui b'a maha, najmi ta xuta kj'aihinu ko ta ndaha xuta xi tjímasún. Ja ní tsichumo ko jun xuta xi ts'e Ntjaná ko nkuhú ja mako xuta xi tjintunkí nk'íehén Ntjaná. ²⁰ Jun xi nkú joyaha nku ni'ya xi tímanda, xi já postru ko já profeta kík'atuts'ihín. Tunga Jesucristohó kitsjá xáha nga b'a incha ts'ín.

²¹ Cristo be xi nkú ts'in ngjuai ni'yoo. Nk'ie nga kama ndjuú ni'yoo, nku nínku xi tsje kamaha Ntjaná. ²² Jun xi y'ahanuu Cristo bichúmo nínku xi má nga tíjñaya Espirituhu Ntjaná.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo xá xi kík'áihí

¹ An Pablo ngat'ahā Cristo Jesu kjíya'yúhunna. B'a tímat'an tu ngat'ahā ngandanuu jun xi najmi ntje judio tjehehnu. ² Yo nga kík'aina nga k'uenjímínu kjuandaha Ntjaná. ³ Tsakúchjina ni xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie, xi nkú nga ja ta kuak'iet'ánuu. ⁴ Nk'ie nga n'eyo xujuin, choo nga be sisian ni xi kis'ejña 'ma ngat'a ts'e Cristo. ⁵ Kui niú xi najmi kík'inyaha xuta xi kis'e nú chá ján nk'ie, tunga nd'ai Espirituhu Ntjaná ja tsakúchjihí já postruhu ko já profetaha Ntjaná ⁶ nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ta ts'ínkjáihín ni xi tsjáha Ntjaná ntíhí ko ta kuichú ma nku yjonintehe Cristo ko ta sakú yaha ni xi kitsúya tíjun Ntjaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Én nda tsuhu Cristo xi b'a ts'ín.

⁷ Ntjaná tu kitsjáhana nga k'uenjímía én nda tsu xu'bi. Kjuandaha Ntjaná xi b'a kits'ín. Kitsjána xi nkú ts'in tjeheh ra nga'yún chánkaha. ⁸ An xi 'yún ichí sa ajihín ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná, tunga kík'áihína kjuandaha nga t'benjímíhí xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra kjuanchínaha Cristo xi ndaha nku najmi ch'a mankjinyjehe. ⁹ T'benjímí chja xi nkú ts'in t'bitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntjaná nistjin nk'ie, kui xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjín. ¹⁰ B'a ts'in xuta nínku t'benjímí chji nd'ai xi nkú tjín kjuankjink'uhún Ntjaná, kjuankjink'un xi kj'ai kj'ai ts'in yaha. Kui ni xu'bi t'benjímí chji nginkun xi t'jihín xá ko xi t'jihín nga'yún nk'a ján.

¹¹ Kui niú xi y'énda tíjun Ntjaná nkúhu nistjin nk'ie ko Nda Ntjaná Jesucristo ja kits'intjusun niú nd'ai. ¹² At'ahā nkuhú makaá Cristo ko at'ahā s'ejinná én nda tsuhu, kui nga tsuhu ra tak'aán ko najmi binkjaán nga bichút'un tíhahaá Ntjaná. ¹³ Kui b'a maha t'bankihínuu nga najmi tu n'ekjehe ruu tak'un ngat'ahā nga un t'bena ngandanuu. Ngat'ahā nga un t'bena, Ntjaná t'it'sín nga t'benjímí chjínuu kjuachánkaha.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in bankintjái xuta nínku Efeso

¹⁴ Kui kjuaha báasínkúnch'ihinna nginkun Ntjá Na'miná. ¹⁵ Kui xi b'éjña nga s'e nga nkúnkú ntje xi tjín ndjiojmi ján ko asuntee. ¹⁶ Bankihí nga Espirituhu Ntjaná katsjá nga'yúnkohonuu xi nkú ts'in tíjña kjuachánka tsjo t'jihín tu xi s'ehé ra nga'yún anjmanuu, ¹⁷ ko nga Cristo kat'ejñajin anjmanuu tu ngat'ahā

nga s'ejinnuu. Katji nan̄ka k̄jamañuu ajih̄in k̄juatjoō ko ndjá t̄inchajiun, ¹⁸ t̄u xi b'a ts'in̄ jun ko ngayjeē x̄uta xi ts'e Nt̄ianá kama kamankjih̄innuu xi nkú ts'in̄ tayá ko ndju ko nan̄ka ko nk'a k̄juatjoh̄ō Cristo. ¹⁹ Mjena nga ch̄o k̄juatjoh̄ō Cristo t̄u xi b'a ts'in̄ katsej̄in̄ kikjih̄innuu Nt̄ianá, ndaha tsa 'yún ch̄anka sa k̄juatjoh̄ō nga ni xi man̄kjinná.

²⁰ Kan'etsjoh̄ō Nt̄ianá, kui xi ts'ati ni xi mahá ts'in̄ nga xi nkúhu ni xi binchih̄j̄i ko tsa xi nkú ts'in̄ t̄itsu an̄imaná nga kama. B'a ma xi nkú ts'in̄ t̄ij̄ña nga'yún xi ts'e xi t̄íts'inx̄ájjinná. ²¹ Kats'ínkjáih̄in̄ Nt̄ianá k̄juachánka ajih̄in̄ x̄uta n̄inku xi ts'e Cristo Jesu. Tehente b'a katuma ko santaha t̄u nk'éhé ni. Johon, b'a katuma.

4

B'i ts'in̄ tsakúya Pablo nk'ie nga nkúhu t̄inchajián Cristo

¹ Kui b'a maha t̄ibankih̄innuu an xi k̄jiya'yán ngat'ahā Ndá Nt̄ianá. Kixi tankínkōo yonuu xi nkú ts'in̄ t̄j̄hin̄ nga ts'j̄in̄ x̄uta xi Nt̄ianá j'ájih̄in̄. At'ahā Nt̄ianá j'ájjinnuu. ² Nimakjuā n'esjo yonuu ko nda kas'eya an̄imanuu. Kas'enuu k̄juatsenta ko b'i ngj̄án n'e'yún tak'un xinkju. B'a n'oo t̄u ngat'ahā k̄juatjo xi t̄j̄ñajinnuu. ³ Tjen nga'yúh̄un̄ yonuu nga nkúhu katumakō tehento xinkju xi nkú ts'in̄ ts̄anj̄íanuu Espirit̄uh̄u Nt̄ianá ko xi nkú ts'in̄ nkúhu ts'in̄ manuu k̄juajyuu.

⁴ Nkúhu maha yjonintehē Cristo ko nkúhu maha Espirit̄uh̄u Nt̄ianá xi t̄j̄ña. B'a t̄a ts'in̄ nkúhu j'ájjinnuu Nt̄ianá, kui nga nkúhu ni xi t̄ichuyóh̄ō.

⁵ Nkúhu maha Ndá Nt̄iā xi t̄j̄ña. Nkúhu ni xi s'ejinná ko nkúhu Ndá Nt̄ianá n'ekjas'eheén̄ x̄uta nga batentáhaá. ⁶ Nkúhu maha Nt̄ianá xi Na'miná ngatenteē, kui xi batéxumaha, ts'ínchj̄en̄ ko t̄j̄ñajih̄in̄ ngayjeē ni xi t̄j̄in̄.

⁷ Tunga kin'ekjáīh̄in̄ raá k̄juanda nga nkúnkáá. Xi nkú ts'in̄ kits'índzjoná Cristo, b'a ts'in̄ kisakúná. ⁸ Kui nga b'i ts'in̄ t̄j̄t'ahā éhen̄ Nt̄ianá:

Ngjin̄ji nk'a ján nga ngj̄iko xi jakj'á,
ko t̄u kitsjáhá r̄a x̄uta ni xi nda.

⁹ ¿Nkú tsuh̄u r̄a nga ngjin̄ji? Kui xi tsuh̄u r̄a nga t̄jun ngj̄ijen má nan̄kah̄a t'anankju. ¹⁰ Ko xi ngj̄ijeen̄, kui xi t̄a ngjin̄ji má 'yún nk'ahā nk'a ján t̄u xi ts'j̄int̄jusuhun̄ ngayjeē ni xi tsichuba.

¹¹ Ko kui kikjin̄ xi kitsjá nga t̄j̄in̄ xi kama já postru, ko nga t̄j̄in̄ xi kama já profeta, ko nga t̄j̄in̄ xi k'uéñim̄i én nda tsuh̄u Nt̄ianá, ko nga t̄j̄in̄ xi kama já bastuu ko já maestru. ¹² Kui k̄juandōo kik'aj̄ih̄i j̄ōo xi kuakúyahā r̄a x̄uta xi ts'e Nt̄ianá xi nkú ts'in̄ kuasj̄inko xinkj̄in̄ ko t̄u xi b'a ts'in̄ sakú nga'yúh̄un̄ r̄a x̄uta n̄inku, kui xi yjonintehē Cristo. ¹³ B'a ts'in̄ nkúhu s'ejihinná ko nkúhu chaá yáha Nt̄ih̄i Nt̄ianá. Yohó n̄i ma kuichú maá xi t̄j̄hin̄ nga kuichú maá ko s'eyaná xi nkúhu kui.

¹⁴ Nk'ie nga b'a kamoo, najmi s'eyaná xi nkúhu jánti x̄i xi k̄jit'a k̄jit'a k̄j'aī ts'in̄ s'eyahā ko najmi k'uāinteé tsa t̄u mí ni tsetsehé xi sakúyaná, tsa kui niu xi kjé'yunná nga mjehē k'uānahaná. At'ahā kui niu xi ts'ínchj̄en̄ já mañā xi ni tsank'á bakúya. ¹⁵ T̄u sa ní én xi naxu ch̄ubaá at'ahā t̄joná x̄inkjá. B'a ts'in̄ sájjihinná Cristo, kui xi nintaku x̄uta n̄inku. ¹⁶ Cristo ts'in̄ nga ngayjeē yjoninteē nkúhu bichú makō xinkj̄in̄ ko b'a'yún sisih̄in̄ xinkj̄in̄ ngatenteē ni xi t̄j̄ih̄in̄ yjoninteē. Tsa ngatenteē yjoninteē ts'inxá sisin̄, ngayjeē yjoninteē sá sisin̄ ko sakú nga'yúh̄un̄ nga binchajin̄ k̄juatjo.

B'i ts'in̄ tsakúya Pablo xi nkú ts'in̄ t̄j̄hin̄ nga kūint̄subaá nginkun̄ Nt̄ianá

17 Kui nga b'a xihinnuu ko ngajoho Nda Ntjaná b'a xihinuu ma. Najmi b'a ta n'e bintsuba sahanu xi nkú ts'in tjintu xuta xi tjin asuntee, xuta xi ni tiya ts'innkink'un. 18 Kui xi ja kis'ejyún kjuankjintak'uhun ko najmi tjintu tik'un xi nkú ts'in ts'ink'ientu tik'un Ntjaná xuta xi ts'e. At'aha ja kits'in ndjá animaha ko najmi ta mankjihin ra ni xi ts'e Ntjaná. 19 Ja najmi ta tjihin ra kjuasuba ko ja kits'inkjas'ehen yjoho ni ch'onk'uun. Najmi ta b'éch'oho ra yjoho nga ts'in ngayje tikjá ni xi chuntí nginkun Ntjaná.

20 Jun bi najmi b'a tsu éhen Cristo xi tsakuyáhi tsa b'a noo. 21 At'aha ja kinu'yó éhen Cristo ko tsinchiyó ni xi ts'e, ko yo nga Jesu tijnajihin ni xi naxu tjin. 22 Najmi b'a ta ts'in bintsubahanu xi nkúhu nk'ie. N'ek'ontjaiyo animanuu. At'aha ni xi kama mjenuu nk'ie ts'anachaha ko kits'inkatsúhun. 23 Tjihin nga n'e tsetse ngáhanu animanuu ko kjuankjintak'unnuu. 24 N'e tsetsoo yjonuu, at'aha Ntjaná kits'innda tsetse ngáha animanuu. Xi nkú ts'in tjiyaha nga kixi ko je, b'a kits'ink'ie.

25 Kui b'a maha, najmi ta ch'anachaha ruu xinkiu. Najmi tu én tsank'a chubo, at'aha nkúhu yjoninte mahaná ngatenteé.

26 Nk'ie nga tíma kjannuu, najmi tu ngatitsun n'o. Najmi tu bintsuba kjon nku njstjin tanto. 27 Najmi tu 'bajntohoo ndanindoo.

28 Xi ndyjé ts'in nk'ie, najmi b'a ta kats'ihin. Kats'inxá ní ko kats'inchjén ntsja nga kats'in ni xi nda, tu xi b'a ts'in kama kuasinkoho xuta xi machjéhen ra tsa mí nihi.

29 Ndaha nku én ch'on tsu najmi tu kuitju tsu'bo. Én xi nda ní chubo, én xi tsjá nga'yúhun xuta, tu xi nda kamat'aihin xuta xi kuint'é énnuu. 30 Najmi tu ni xi ts'jin'uhun Espirituhu Ntjaná n'o. At'aha kui xi kik'ainuu tu xi chaha nga jun xi xuta xi ts'e Ntjaná nk'ie nga kujichú njstjin nga kuitjusun nga kama ndái kikkjinnuu.

31 Tich'onsjoo ngayjee ni ch'onk'un xi tjintujin animanuu, kjuakjoo ko kjuastintoo. Najmi tu ch'íya kjon, ko najmi tu ch'on 'mihú xinkiu, ko najmi tu ngat'aha tu mí nihi ni n'e uncho xinkiu. 32 Nda ní chasoho xinkiu ko chasenimoho xinkiu. N'e ndyjat'ohoo xinkiu xi nkú ts'in kiskakujinnuu kjuan'endyjat'a ajihin Cristo.

5

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga ñá xi ntihí Ntjaná

1 Ntí tjoho Ntjaná jun, kui nga b'a ta n'ehenu xi nkú ts'in Ntjaná. 2 Xi nkú ts'in y'eñajin kjuatjo Cristo nga kits'intjoná, b'a ts'in tintsubajiuu kjuatjo. Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáihiná. Kui xi kama nku chje sinjne xi kin'ekjas'ehen Ntjaná.

3 Ja kikk'áts'enuu Ntjaná. Kui nga ta santaha najmi tjihin nga chubanjmíyahanu xi nkú ts'in chuba fantukohó xinkjin xuta xi tjin, ko tsa tu mí nihi ni xi chuntí nginkun Ntjaná, ko tsa kjuásihúun ni xi tjihin xuta xingisoo. 4 Ko najmi tu chubo én xi najmi nda tsu, ko tsa én ton ch'on tsu, ko tsa nku én xi najmi nda fane, at'aha najmi chumi ni chjhi ra ni xu'bo. Tu sa ní én xi tsjáha máb'achjhi Ntjaná chubo. 5 At'aha ja yo nga xi chuba fantukohó xinkjin, ko xi ts'in ni xi chuntí nginkun Ntjaná, ko xi fásihin ni xi tjihin xuta xingisoo, kui xi najmi tsuhu ra nga Cristo ko Ntjaná kuatéxumaha. Xi tífásihin ni xi tjihin xuta xingisoo, kui xi k'aj' ntja tjennki.

⁶ Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachakonuu nku én tiya, at'aha ngat'aha ni xu'bi kjuakjahan Ntjaná nibánehe ra xuta xi najmi nt'é'éhen. ⁷ Kui nga najmi tu jun n'engujihin ruu yonuu xuta xi b'a tijncha ts'in.

⁸ At'aha nistjin nk'ie má jyuun tintsuboo, tunga nd'ai ja má ndzjeen tintsuboo nga nkuhú makoo Nda Ntjaná. Kui nga tintsubahanu xi nkú ts'in tjihin nga k'úéntu xi tjintu má ndzjeen. ⁹ N'oo ni xi nda ko naxu ko kixi, at'aha kui niu xi bakúchji nga má ndzjeen tjeheñná. ¹⁰ Tijnchísjo má nihi xi sasihin Ntjaná. ¹¹ Ndahachi najmi tu n'o ni xi najmi chumi ni chjihí ra, ni xi ts'in xuta xi ts'e má jyuun. Tu sa ní t'ejñachiu nga najmi nda niu.

¹² At'aha tu ñáhá xí subahá maná nga n'ekjáá ni xi ts'in'ma xuta xu'bo. ¹³ Tunga ma chjihí ngayjee ni xi tjín nk'ie nga s'entuchjí má ndzjeen, ¹⁴ at'aha nd'íu b'éjña chji tu mí nihi ní. Kui nga b'a ts'in tjt'a:

N'ekj'áihí yjohí, ji xi kisufei.

Tísintjein ajihin xutak'ien.

Tsa b'a n'ei, Cristo ts'ín ndzjehin.

¹⁵ Kui b'a maha, nda nda chāsehenu xi nkú n'e kujintsuboo. Najmi tu ni xi ts'in xuta stjen n'o. N'e nínú xi nkú ts'in xuta nkjink'un. ¹⁶ N'oo ni xi nda tu mí chubahá ni nga sakúntenuu nga b'a n'oo, at'aha ch'on chun nistjin xi kich'aá nd'ai. ¹⁷ Kui nga najmi tu nchini n'esjehenu yjonuu. Katumankjin nínuu mí nihi xi mjehe Nda Ntjaná nga n'oo.

¹⁸ Najmi tu n'e ch'iu, at'aha kui niu xi ts'in nga n'eé tu mí nihi ní. Tu sa ní Espirituhú Ntjaná katsejihinnuu. ¹⁹ Salmó ko sohon ninku chubanijmíyakohonu xinkiu ko só xi nkú ts'in kuakúyanuu Espirituhú Ntjaná. Ngayehe animanuu só ko n'etsjohoo Nda Ntjaná. ²⁰ Tu mí kjuahá ni tehente tjohoon máb'achjihí Ntia Na'miná. B'a n'oo at'aha Nda Ntjaná Jesucristo ts'enuu.

B'í ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úéntuko xinkjín xuta

²¹ Chanjkún xinkiu at'aha Cristo tíyankjún. ²² Jun xi tí'minuu chjuún, chanjkún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'in tíyankjún Nda Ntjaná. ²³ At'aha xi tí'mi x'in, kui xi síjña tíjtuhun chjuúhun xi nkú tá ts'in Cristo síjña tíjtuhun xuta ninku. Xuta ninku kui xi yjonintehe Cristo, ko Cristo kui xi kits'ink'ankihí. ²⁴ Xi nkú ts'in xuta ninku benjkún Cristo, b'a tá ts'in xi tí'mi chjuún tu nkjéhe ni katenkjún x'ihin.

²⁵ Ko jun xi tí'minuu x'in, n'etjó chjuúnnuu xi nkú ts'in Cristo kits'intjo xuta ninku ko kitsjá yjohó ngandaha. ²⁶ B'a kits'in tu xi k'ikj'áts'ehe. Éhen kits'in jekoho ko ntánijua tsanéjnuoho ²⁷ tu xi ja tjihin ra kjuachánka xuta ninku nk'ie nga kuichú nginkun. Najmi s'ehe ni chuntí, najmi ch'on k'úé, ko najmi s'ehe tsa mí nihi. Mje níhi Cristo nga je ko nga nda kikjin kama xuta ninku.

²⁸ B'a tá ts'in xi tí'mi x'in tjihin nga ts'íntjo chjuúhun. Kats'intjo xi nkú ts'in tjohó yjonintehe. Xi tjohó chjuúhun, kui xi tjohó yjohó. ²⁹ At'aha najmi tjín xi unkie yjonintehe. Tsjá níhi nichine ko kuhun xi nkú nga ts'ihin Cristo xuta ninku. ³⁰ At'aha tá yjonintehe Cristo tintsubaján.

³¹ B'í ts'in tjt'a: "Kui nga nku nda k'úéjñaha xi cháha nga k'úéjñako chjuúhun ko nkuhú yjoninte kuichú ma nga jo." ³² Yún nanka ni xu'bi, tunga nk'iehé nga nchjanjmíya Cristo ko xuta ninku ts'inchjén niu. ³³ Jun tjihin nga n'etjó chjuúnnuu xi nkú ts'in tjonuu yjonuu. Ko xi tí'mi chjuún katenkjún x'ihin.

6

1 Ko jun xi tí'minuu ntí, t́nú'yá'óhooon xi chánuu at'aha Nda Nt́aná s'ejinuu. At'aha kui niu xi nda t́jn nginkun Nt́aná. 2 Ajih́n kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise kui kjuatéxuma xu'bj́ xi t́jun t́tsuya ni xi Nt́aná tsjáha xi kuin't'é'éhen. B'a t́tsu: "Chankj́un na'mihí ko naahí" 3 tu xi nda kamat'aihinni ko tse ństjin kamaha ri nga kuínchin asuntee."

4 Ko jun xi tí'minuu na'mi, najmi tu chubá kjan n'ekoo nt́inuu. Tu sa ní t́jen ńyóhoo nga n'echó ko takúyohoo ni xi ts'e Nt́aná.

5 Ko jun xi tí'minuu xuta musu xi kich'atse, t́nú'yá'óhooon xi já nt́anuu eí asuntee. Chankj́un ko t́nkj́un ko ngayjehe animanuu t́nú'yá'óhooon, xi nkú joyaha tsa Cristo t́nú'yá'óhooon. 6 Najmi tu nku nk'ie nga t́basenuu nga b'a n'oo, tsa tu xi b'a ts'ín nda skuéhenuu. N'e nínú xi nkúhu xuta musu xi Cristo ts'atse. Ngayjehe animanuu n'oo ni xi mjehe Nt́aná. 7 Nk'ie nga t́n'o nku xá, ngayjehe k'un b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa nku xáha Nda Nt́aná t́n'o. 8 At'aha yo nga Nt́aná tsjá ngajoya ngáha ra ni xi nda kits'ín nga nkúnkú xuta, ndaha tsa musu xi kich'atse ko ndaha tsa xi ndáhi yjoho.

9 Jun xi tí'minuu já nt́ia, b'a ta n'oo xi nkú nga t́xih́n xuta musu. Najmi tu binchankjúhun. Ja yo nga nkuhú maha Nda Nt́anuu xi t́jña ndjiojmi ján ko nga kui xi najmi ngabi ts'ín ajih́n xuta.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úéndaá yjoná tu xi najmi ts'ín nganqhana ndanindoo

10 Ni xi fekuhu xi xinnuu, kasakúnuu nga'yún ajih́n nga'yún chánkaha Nda Nt́aná. 11 Xi nkú joyaha já jun xi b'énda yjoho nga kján, b'a ts'ín n'ech'okohonu yjonuu ni xi tsjáná Nt́aná, tu xi ndjá kama kuínchahanu nga kuankín kontrohó kjuamañaha ndanindoo.

12 At'aha najmi xuta asuntee t́bixkjanakaá. Xi t́jn níhi nga'yún t́bixkjanakaá, xi nk'a xáha, xi batéxuma asuntee ngatitsun xu'bj́. Kui xi jáninda ch'onk'un nkj́un xi t́jn nk'a ján. 13 Kui nga t'endahanu yjonuu xi nkú joyaha já jun xi Nt́aná kitsjáyjehe ni xi ts'ínch'okohó ra yjoho, tu xi kuichúkjuahanuu nk'ie nga kuichú ństjin xi ndjá niba. Ko nga ja t́jnda sisinnuu yjonuu, ndjá t́ncho.

14 Kui b'a maha, ndjá t́nchahanu. Ni xi y'éjña Nt́aná ko ni xi naxu nginkun, kui xi n'ech'okohonu yjonuu xi nkúhu já jun xi ts'ínch'ohó yjoho. 15 T'endo yjonuu nga t'enjímú én nda tsu xi tsuya kjuajyuhu Nt́aná. 16 Machjéhen nga n'e s'ejuun Nt́aná, tu xi najmi t́jn xi nkú ts'ín ts'ín'uhunnuu ndanindoo. 17 T'ejin tak'un nga Nt́aná kits'ínk'ankinuu. Chjúbó éhen, kui xi kitsjánuu Espiritúhu Nt́aná tu xi kuísínkokohonu yjonuu.

18 Tehente chubakoo Nt́aná xi nkú ts'ín tsjáníyanuu Espiritúhu. Chubakoo ko t́nchíhu ni xi machjénuu. T́ntsubá ndo ko najmi tu n'ekjiohoo tak'un nga chubantjo ngayjee xuta xi ts'e Nt́aná. 19 Ko ta chubantjainú nk'ie nga chubakoo Nt́aná, tu xi tsjáhana én xi kuínchja, tu xi ndjá kuínchjahana nga k'uenjímá ni xi kis'ejña 'ma ństjin nk'ie, xi ja t́b'éjña chji én nda tsuhu Nt́aná nd'aj. 20 Kui ngat'aha éen kjíya'yúhunna an xi tsú'ba ngajoho Nda Nt́aná. Chubantjainú nginkun Nt́aná tu xi kuínchjahana xi nkú ts'ín t́jhin nga kuínchja ko tu xi najmi tsankjuhunna.

B'í ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

21 Ngatentee ni xi t́mat'an ko ni xi t́ts'ian kuít́suyanuu Tikiko, nda nts'eé xi tjona ko xi kixi t́ts'ínxát'aha Nda Nt́aná. 22 Kui kjuaha t́ts'ínkjisehenuu tu xi chahanu nkú ts'ín t́ntsubá ko tu xi tsjá nga'yúhun ra animanuu.

²³ Nt̄iá Nā'miná kō Ndā Nt̄ianá Jesucristo katsjáha já nts'eé kjuajyu kō kjuat̄jo, kō kat'éyahā nga 'yún s'ejih̄in. ²⁴ Kjuandaha Nt̄ianá kas'ehe ngatentee xi t̄johō Ndā Nt̄ianá Jesucristo, kjuat̄jo xi najmi mahā feya.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Filipino

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Filipino

¹ An Pablo ko Timoteo, jin xi tin'exát'aihi Jesucristo. Ngayjee jun xi tintsuḅoo nanki Filipino, jun xi kikj'áts'enuu Jesucristo tísuniñaihi ko ta tísuniñaihi já xi basehe xuta ninku ko já xi ta tjiñin xá.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntjá Na'miná ko Nda Ntjáná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín nchjantjai xuta ninku Filipino

³ Tsjaha máb'achjihí Ntjáná xki nga f'áitsjenna jun. ⁴ Xki nga nchjaka Ntjáná nchjantjáiñu ngatentoo. Tsjo mana nga b'a ts'ian ⁵ at'aha nkuhú makaá xinkjá nga tin'exát'ahaá én nda tsuhu Jesucristo. B'aha rá nistjin nga tjun tsichujinnuu éen ko santaha nd'ai. ⁶ Behe k'an nga xi kik'atuts'ihín ni xi nda ajinnuu, kui xi tu nku ngjuaikondjuhú santaha nistjin nga k'j'uaí ngáha Jesucristo.

⁷ Ajin animana tintsuḅajjun, kui nga f'áitsjehenna jun. Xian nga nda ts'ian nga f'áitsjenna jun at'aha nkuhú kjuandaha Ntjáná tísakúná jun ko an, ndaha tsa nubayá kjíiya'yán ko ndaha tsa nginkun já tjíxóo tíxinya chich'an én nda tsuhu Jesucristo ko tib'ejná chja nga najmi én tiya niu. ⁸ Ntjáná be xi nkú ts'ín mjena jun. Kjuatjoho Jesucristo xi tjiñajinna, kui xi tjokohonu.

⁹ Nk'ie nga nchjantjáiñu, bankihí Ntjáná nga 'yún kasaá sa kjuatjo xi tjinuu, ko nga 'yún kas'enuu kjuankjintak'un, ko nga kixi kamankjinnuu ni xi ts'e Ntjáná. ¹⁰ B'a ts'ín kama chj'ajihinnu má nihi xi kjuaxi nga nda tu xi je kjuintsuḅahanu ko najmi s'e ni xi n'énjéñuu nistjin nga k'j'uaí ngáha Cristo.

¹¹ Kui nistjiun kuakuchjú nkjin tíkjá ni xi naxu kin'o, xi kitsjánuu Jesucristo nga n'oo tu xi s'ejña chjihí kjuachánkaha Ntjáná ko n'etsjoho rá.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga ngandaha tíma ni xi tífajin

¹² Mjena nga choo, já nts'e, nga ni xi tímat'an ei, kui xi tu sahá títs'ín nga tífindju én nda tsuhu Jesucristo. ¹³ At'aha tíbe ngayjee já juhun nda títuun ko ngayjee xuta xingisoo nga ngat'aha Cristo kjíiya'yúhunna. ¹⁴ Tu ngat'aha nga kjíiya'yán, nkjin já nts'eé 'yún tjincha ma 'yún k'un Nda Ntjáná ko tjincha ma k'un tib'énijmí éhen.

¹⁵ Kjuaxi nga tjin xi tib'énijmí ni xi kits'ín Cristo at'aha tíma xintak'un ko mjehe nga ts'ín ngana. Tunga tjiñin ngá xi ngayjehe animaha tib'énijmí. ¹⁶ Xi tíma xintak'un, kui xi tjincha b'énijmí Cristo at'aha ngandaha tjincha bangisjai. Najmi kjuaxihí nga b'a tjincha ts'ín. Ni xi incha mje níhi nk'ie nga tu sahá 'yún sakúna kjuanimá nk'ie nga kjíiya'yán. ¹⁷ Tunga máha xuta xingisoo, tjincha b'énijmí Cristo at'aha tjiñin kuaatjo. Be nga kjíiya ei tu xi xinya chich'ihinna én nda tsuhu Ntjáná nginkun já tjíxóo.

¹⁸ Tunga najmi chumi ni ts'ihín rá. Ndaha tsa najmi kjuaxihí ko ndaha tsa ngayjehe k'un nga tjincha b'énijmí, xi tu ja ní ts'énijmíhi ni xi kits'ín Cristo ko kui niu xi tsjo mana. Ko 'yún s'e sana kjuatsjo. ¹⁹ At'aha be nk'ie nga tu ngat'aha nga tichubantjáiñu nginkun Ntjáná ko xi nkú ts'ín títsjá nga'yúnna Espirituhu Jesucristo kuitju'a. ²⁰ Mje nkjúnna ko tókuyá nga ndahachí najmi

sakúna kjuasuba. Tụ sa ní 'yún ndjá kúásinjña nd'aj xi nkú nga títs'in tehente, kọ chā kjuachánkaha Cristo ajihin ni xi tímatain yjonintena. B'a kama tsa tijiña kọ tsa ja kabaya.

²¹ At'aha an bi nk'ie nga tijiña tik'un sa, Cristo tijiña tik'uhunna. Kọ tsa ni xi tibayahana, tụ sahá ts'in ngana. ²² Tsa kúátejña tik'un sa, 'yún xúbáya xána. Najmi be má nihi xi k'juaiján. ²³ At'aha síjijñaya masehen nga joo niu. Mjena k'uejña asuntee kọ kfínsehe Cristo. Tsa ni xi kfínsehe ra Cristo, tụ sahá 'yún nda tjin ngat'a ts'an. ²⁴ Tunga ngat'aha ní ngandanuu 'yún machjén saha nga kúátejña tik'un sa. ²⁵ Behe k'an nga b'a tjin niu, kui nga behena nga kúátejña tik'un sahana kọ nga k'andaya sana ajinnuu, tụ xi 'yún s'ejin sahanuu kọ tsjo k'úénuu nga b'a n'oo. ²⁶ B'a ts'in nk'ie nga kuichuse ngáhanuu, tsjo kamanuu nga n'etsjohoo Cristo Jesu.

B'i ts'in kitsúyaha Pablọ xuta ninku nga tụ nku ndjáhá kuincha

²⁷ Nkuhú nga tintsubahanu xi nkú ts'in tjeheñ ra xuta xi y'a én nda tsuhu Cristo. Kui nga tsa kfínsenuu, skue, kọ tsa kjin kúátejña, kuin't'e én xi nkú ts'in tintsuboo, nga ndjá tincho, nga nkuhú ni xi n'enkjintak'un, kọ nga nkuhú t'in'e mo yjonuu nga ta ñja ta ñja tin'oo nga 'yún ngandaha én nda tsuhu Cristo xi s'ejinná. ²⁸ Ndahachí najmi tụ binkjun já kontrannuu. Kui niu xi kuakúchijihí xuta xu'bo nga ndyja kọ nga jun xi n'ek'ankinnuu. Ntjaná tsjánuu nga n'e nganoo.

²⁹ At'aha jun bi kik'ainuu nga s'ejinnuu Cristo, tunga ta kik'ahínuu nga ngat'aha ta choo kjuanimá. ³⁰ B'a ta ts'in tibitajíun kjuanimá nd'aj xi nkúhu kjuanimá xi kiyó nga j'ajian kọ xi tínu'yó nd'ái.

2

B'i ts'in tsakúya Pablọ xi nkú ts'in tjiñ nga s'eyaná

¹ Kui b'a maha tsa Cristo basinkonuu, kọ tsa kjuatjohó tsjá nga 'yunnuu, kọ tsa Espirituhú nkuhú títs'in manuu, kọ tsa nda tichasohoo kọ tíma nimanuu xinkju, ² kui nga n'ehenu nga tụ xi tsjohó kat'ena. Nkuhú kas'eyanuu kọ nkuhú kjuatjo xi kas'eya animanuu. Nkuhú ch'a xinkju kọ nkuhú ni xi n'enkjintak'un. ³ Ndaha nku ni najmi tụ n'o tsa tụ xi n'e nganaha ruu xinkju kọ tsa tu xi nk'a n'esjehenu yjonuu. Tụ sa ní nima kjuá n'esjo yjonuu kọ chasohó xinkju, chasohó xi nkúhu tsa 'yún nk'a tjen nga jun. ⁴ Najmi tụ nku ni xi ts'ajun chasohó, ta chasohó ni xi ts'e já nts'o.

⁵ B'a ta ts'in kas'eyanuu xi nkú ts'in kis'eyaha Cristo Jesu. ⁶ Kui xi tụ b'a ts'in Ntjanáhá, tunga najmi kits'innisihí ni nga y'éjña chji nga kui xi Ntjaná. ⁷ Tụ sa ní y'éch'ohó yjohó yáha kui kọ nku nda musu kits'in ma yjohó nga j'ai tsin xi nkú ts'in tsin xuta. ⁸ Kọ nk'ie nga kik'a yjoninte, kinte ts'asje yjohó. Kint'é'ehén Ntjaná santaha nga ngji ngabayoo. Kruu kin'ek'ient'á.

⁹ Kui kjuaha Ntjaná 'yún tse kjuachánka kitsjáha ra, kọ kitsjáha nku j'áin xi tụ xi 'yúhún nk'a tjen, ¹⁰ tụ xi nk'ie nga kuinú'yáha j'áihín Jesu kuinchakúnch'in tụ yáhá ni xi tjin ndjiojmi ján kọ asuntee kọ kinte t'anankiu. ¹¹ Kọ ngayjee xi tjin b'a kuitsú nga Jesucristo xi Ntjá. B'a ts'in s'ejña chjihí kjuachánkaha Ntjá Na'miu.

B'i ts'in tsakúya Pablọ xi nkú ts'in k'úéntu xuta ninku ajihin xuta

¹² Kui b'a maha, jun já nts'ena, xi nkú ts'in tehente kinu'yá'énnu nk'ie nga tsátejñajinnuu, b'a ta n'oo nd'aj nk'ie nga kjin tijiñanuu. Chankjún Ntjaná kọ

kat'atsó nga n'endjuú ni xi títs'ín Ntjáná ajinnuu nga títs'ínk'ankinuu. ¹³ At'aha xi nkú ts'ín sasihín Ntjáná, kui xi títs'ín nga n'e mjo kó nga n'oo ni xi mjehe.

¹⁴ Tsa tjín ni xi n'oo, najmi tū katuma stinnu nga b'a n'o kó najmi tū chubatikoó xinkiu, ¹⁵ tū xi je kó naxu skuhehenu xuta. Jun xi ntíhi Ntjáná kó tjíhin nga je kuintsuabajuhun xuta xi tjín nd'ai xi ch'onk'un kó xi ja kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun. Katumo ajihín xuta xu'bo xi nkúhu niíhu xi tibat'ai má jyuun. ¹⁶ Chubanijmíyahanu én xi ts'ínk'íentu tik'uhun xuta. Tsa b'a n'oo, tsjo k'úéna nistjin nga k'juai ngáha Cristo. At'aha nk'ie kama chji nga najmi tū kjuandahá kits'ian nga'yún nga kits'inxá ajinnuu.

¹⁷ Nk'ie nga s'ejinnuu Ntjáná, b'a joyaha tsa chje tí'bohoo Ntjáná. Kó tsa n'ek'ienna ei, an xi kuichú ma xi nkú joyaha chje xi ts'íinnđuút'a chje xi tí'bohó Ntjáná. Tunga tsjohó tjínna ndaha tsa b'a n'ena. Ta n'etsjokoho kjuatsjoná. ¹⁸ B'a ta ts'ín tsjo katumanuu kó ta tjennú kjuatsjonuu.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo xuta Filipo nga ts'ínkjisehe Timoteo

¹⁹ Tsa Nda Ntjáná Jesu tsjánte, kitsá ts'ínkjísenu Timoteo tū xi tsjo kámahana nga kuint'e ni xi tíma ajinnuu. ²⁰ Najmi tjín sana k'ái xi nkúhu kui, xi b'a ta ts'ín ts'ínkjink'un xi nkúhu an nga kjintaha rá jun. ²¹ At'aha k'ái xutaha bi ni xi ts'e bangisjai, najmi ni xi ts'e Jesucristo.

²² Tunga jahá yo xi nkú k'un Timoteo kó xi nkú ts'ín títs'ínxákona nga tib'énjmikona én nda tsuhu Jesucristo, xi nkú joyaha nku ndati xi ts'ínxákona míhi. ²³ Kui nga tib'endáhana nga kui ts'ínkjísenu chuba nga skue xi nkú ts'ín s'enda ni xi tíf'ajian. ²⁴ Kó behe k'an nga Nda Ntjáná ta tsjántena nga kama kfínsenu.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo xuta Filipo nga títs'ínkjisehe Epafrodito

²⁵ Tunga nd'ai títs'innkjíhin k'an nga tjíhin nga ta ts'ínkjisehé ngáhanuu nda nts'éé Epafrodito. Kui xi títs'ínxákona nga tíf'ajinkona kjuanjima ngat'aha Cristo. Kui xi y'exó nga kin'e nibásenu tū xi kuasínkohona nga ts'ín ni xi machjénna. ²⁶ Tū xi tíma bahá rá jun kó kjintaha rá jun, at'aha be nga kinu'yó nga kisaté ch'in. ²⁷ Kjuaxi kjáíhin nga 'yún ndjáhá kisaté ch'in, nga ja ma kuayáhá kai. Tunga Ntjánáhá tsase njmaha nga kits'innkihi. Kó najmi tū suba kui xi tsase njmaha Ntjáná, ta tsase njmana kó an, at'aha tsa k'ien ndo 'yún kama tse kjuabana kai.

²⁸ Kui nga kitsá mjehena nga ts'ínkjisehenu tū xi tsjo k'úehenu nga cha ngáhanu kó tū xi najmi ta 'yún s'entahana. ²⁹ N'ekjohoon ndo xi nkú ts'ín tjeheh rá xuta xi ts'e Nda Ntjáná. Tsjo kat'enu nga b'a n'oo. Chanjúun xuta xi b'a k'un xi nkúhu kui. ³⁰ At'aha ngat'aha xaha Cristo ja ma k'ienntjáihi ni kai. Kitsjá yjohó ndaha tsa ja ma k'iehén tū xi ts'íintjusuhun ngandaná xá xi kik'áihiruu.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo nkú ts'ín y'éjña ni xi kis'ehe

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tsjo kat'enu at'aha Nda Ntjáná Jesucristo tjíhajinnuu. Najmi tífehe k'an nga ta kui ta maha ni xi tib'et'ánuu, at'aha ngandanu niu.

² Chúhuun yjonuu já ch'onk'un xi ja yo, xi ch'onk'un xá xi títs'ín, xi mjehe nga n'e circuncision tiya. ³ At'aha circuncision xi ndoo, kui xi kich'aa ná xi yankjáan Ntjáná xi nkú ts'ín bakúyaná Espirituhu Ntjáná kó ma 'yún k'aán ngat'aha ni xi kits'ín Cristo Jesu, najmi ngat'aha ni xi n'ehe yjonintená.

⁴ An bi kama nkjún kama 'yún k'an ntje xi y'ahana. Najmi tjin kj'ai xi b'a ts'in kama 'yún k'un nij xi nkúhu an, ⁵ nga ajihin xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kitsian ko kin'ena ni circuncision nga tjinna jin nistjin nga kitsian. Ntje chánj Benjamin tjeheña. Xuta hebreohó xi chána. Nku nda fariseo xi 'yún kits'intjusun chich'in kjuatéxumaha Moise kama. ⁶ Kui kjuatéxumoo 'yún kikuhun nga santaha kitsjennki unkie xuta ninkuhu Cristo. Naxu tsátejña xi nkú ts'in bakúya kjuatéxumoo. Najmi tjin xi ch'on ts'in kinchjayanena ngat'a ts'e kui nij.

⁷ Nk'ie bi, ngat'a ts'an 'yún chjihí ra ngatentee ni xu'bi, tunga nd'ai tu ngat'a ts'e Cristo xi nkú joyaha ni xi najmi chumi ni chjihí ra kits'in ma kui niu. ⁸ Nd'ai b'a xian nga najmi chumi ni chjihí ra ngayjee niu, at'aha ja be Cristo Jesu. Kui xi Nda Ntjaná maha ko kui xi 'yún chji saha ra nga tu mi nihi ni. Ngat'aha Cristo kits'inndyja ngayjee ni xi tjinna tu xi kama ts'in nganahana Cristo. Nd'ai nk'ie nga basehe ni xi kindyjo, b'a mana xi nkúhu tsa stjé niu mana. ⁹ Mjena kúatejñajian ni xi kits'in Cristo. Nk'ie kits'intjusan kjuatéxumoo. Kuenta ts'an tsangisja nga naxu kuichú ma nginkun Ntjaná. Tunga nd'aihi s'ejinna Jesucristo. Kui nga Ntjaná títshahana nga naxu tujña nginkun tu ngat'aha nga s'ejinna.

¹⁰ Ni xi mjena nd'ai, mjena nga skue sisian Cristo ko nga'yuhun Ntjaná xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo. Mjena nga ta sakúna kjuanima xi kits'ínkj'áihin. Mjena b'a k'ué xi nkú kik'ie Cristo nk'ie nga k'ien ¹¹ tu xi ta kj'uaíyahana ko an ajihin xuta k'ien.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi kingásihin nga y'ejña

¹² Najmi b'a tixian tsa ja kisakúna ni xi kuaxian ko a ra tsa ja kama yá xi tjihin nga kama. Tunga tu nku tifi tjennkiná ni xi kuaxian, tu xi sakúhuna ni xi kama mjehe Cristo Jesu nk'ie nga kisakúhu an. ¹³ Jun já nts'e, najmi b'a mana tsa ja kisakúna niu. Ni xi títshinná, títshinchaya ni xi chóo ko títsh'in kjua'yúhún ra yjoná tu xi sakúhuna ni xi niba askahan. ¹⁴ Cristo Jesu ts'inchjén Ntjaná nga tinchjaná nk'a ján. An bi tifi tjennkia ni xi títshu nga tsjáha xi nt'é éhen.

¹⁵ B'a ts'in tjihin nga s'eyahaná ñá xi ja tsichu maá xi tjihin nga kamaá. Ko tsa tjin xi kj'ai ts'in s'eyaha, Ntjaná ta k'uéjña chjihí ni xu'bo. ¹⁶ Tunga tjihin ni nga tu nku ndjáha kjuinchaján ni xi ja kin'ekjáihin santaha nd'ai.

¹⁷ Jun já nts'e, b'a n'oo xi nkú nga títshian ko ta chase chubayohoo xuta xi b'a ta tijncha ts'in xi nkú ts'in kik'iejña chubayajhi. ¹⁸ At'aha nkjin maha xi tjintu xi nkúhu tsa tu kjuandahá kin'ek'ien Cristo at'a kruu. Ja ma nkjin njyá b'a xinnuu ko nd'ai santaha tijncha ts'ihinna nga tixinyanuu xi nkú ts'in tjiyaha xuta xu'bo. ¹⁹ Kui xi tijncha fi má nga ndyja, ko ni xi incha mjehe s'ehé kui xi ntjaha. Tijncha bangisjai kjuachánka ajihin ni xi tu subahá maná, ko tu nku ni xi ts'ehé asuntee tjintuyáha kjuankjintak'uhun.

²⁰ Tunga máha ñá, nanki xi tjña nk'a ján tjeheña. Yohó nankiná má nga tichuyáhaá nga nibajehen Nda Ntjaná Jesucristo xi ts'ínk'ankiná. ²¹ Tjihin nga'yún nga kuatéxumaha ngatentee ni xi tjin ko ts'inchjén nga'yuhun nga ts'ínk'ontjaiya yjoninte x'an xi kich'aa nd'ai. Xi nkú ts'in tjihin kjuachánka yjonintehe, b'a ta ts'ínk'íé xi ts'añá.

4

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi incha ts'ín xuta ninku Filipino

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tjo nkjúnna jun ko f'áitsjenna jun. Jun xi kjuatsjona ko nga chjihí xána. Tu nku b'a n'e ndjáhá tinchajiuun Nda Ntjáná, jun xuta tjona.

² Tíbankihí na Ebodja ko títankihí na Sintike nga kanchjako nda ngáha xinkjín at'aha nkuhú Nda Ntjáná incha yjanki. ³ Ko ji ta títankihí nga tísinkoi jminchjún, ji xi b'a ta tsu xá xi tít'ei. At'aha nga y'enjímia yó, kui jminchjún ta y'enjímí én nda tsuhu Ntjáná, xi nkú nga ta kits'in nda Clemente ko xuta xingisoo xi kits'ínxákona. Kui xi ja tjíntut'á j'áihín xujun má nga tjíntut'á j'áihín xuta xi k'úéntu tít'un sín.

⁴ Kas'enuu kjuatsjoho Nda Ntjáná. B'ahá ta tixin ngáhanuu. Tsjo kat'enuu.

⁵ Ngatentee xuta incha kate nga nda animanuu. Ja tijná tiña Nda Ntjáná.

⁶ Najmi tu chumi nihi xi fantaha ruu yjonuu. Tu sa ní tehente t'inyohoo Ntjáná ni xi machjénnuu nga chubakoo. Tjinchíhuu ko ta tjohoon máb'achjihí ni xi tí'bainuu. ⁷ Kjuajyuhu Ntjáná xi najmi mankjihín xuta, kui xi kúhún animanuu ko tsjáníyá xi nkú ts'in n'enkjínk'un at'aha Cristo Jesu ts'enuu.

⁸ Ko ni xi fekuhu, já nts'e, títankinuu nga n'enkjínk'un ni xi naxu tjin, ni xi yankjún, ni xi nda, ni xi je, ni xi tsjo k'un, ni xi nda chasehe. Ngayjee ni xi yún nda ko ni xi sasinná, kui niij xi n'enkjínk'un. ⁹ N'etjusun ni xi tsakuyánuu ko xi kixinyanuu nga n'oo, ni xi kinu'yó nga kinchja ko xi kiyo nga kits'ian. B'a n'oo ko k'úéjñajinnuu Ntjáná xi tsjáná kjuajyu.

B'í ts'in kitsjáha Pablo máb'achjihí xuta njnku Filipo at'aha tsasinkoho

¹⁰ Yún títsjána kjuatsjo Nda Ntjáná nga ta kis'entahá ngáhanuu an. Kjuaxi nga tehente kjintahannuu an, tunga santahá ni nd'ai kisakú njíanuu nga tsisinkonú. ¹¹ Najmi tsuhu ra tsa ndyjat'ana tsa mí nihi, tsa kui nga b'a tíxihinnuu. At'aha ja kamankjinna nga tsjo k'úéna ajihín tu mí nihi ni xi kamat'an. ¹² Be xi nkú ts'in bintsubajián kjuax'an ko ta be xi nkú ts'in bintsubajián kjuanchjiná. Ja kama nkana tu mí nihi ni, tsa tsé sisinna ko tsa kama bjona, tsa yún s'ena ni ko tsa najmi chumi nihi xi s'ena. ¹³ Ts'in chúkjuu tu mí nihi ni, at'aha Cristo tsjá nga'yúnna. ¹⁴ Tunga ndahá tín'o nga títisinkonú ajihín kjuanima xi tíf'ajian.

¹⁵ Jun xuta njnku nanki Filipo, yo ni xu'bj. Nk'ie nga tjun y'enjímínuu én nda tsuhu Jesucristo ko nk'ie nga tsitja ante Macedonja, ajihín xuta njnku xingisoo tu nkuhú jun xi tsisinkonú. Kik'ainú xi nkú tjin kitsjánuu Ntjáná.

¹⁶ Santaha nga tsátejña nanki Tesalonjka, nku jo njyá ta kin'ekjínú ni xi kamachjénna. ¹⁷ Najmi chje xi tí'bainú títangisja. Títangisja níná nga yún kas'e sanuu kjuanchjiná nginkun Ntjáná.

¹⁸ Ja kits'ínkjáihín ngayjee ni xi kin'e nibánú ko santaha tít'anki tímana nd'ai. Ni xi kin'e nibákonú Epafrodito, kui xi kits'ínndjuú ngayjee ni xi machjénna. Kui niu xi nkú joyaha nku chje sinjé xi ts'ínkjáihín Ntjáná ko sasihín. ¹⁹ Tsjánuu Ntjáná ngatentee ni xi machjénnuu, xi nkú ts'in tijnajin kjuanchjiná chánka xi sakújinná Cristo Jesu. ²⁰ Ntjáná xi Na'miná maha, kui xi kayaha kjuachánkahá santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

B'í ts'in kits'ínkje Pablo xujuin

²¹ Tjohoon kjuasuniñana ngatentee xuta xi ts'e Cristo Jesu. Títs'ínkjínuu kjuasuniña já nts'eé xi tjíntukona ej. ²² Títs'ínkjínuu kjuasuniña ngatentee xuta xi ts'e Ntjáná xi tjin ej. Ko xi tijncha ts'ínxá ní'yahá nda títjun k'aku Cesar, kui xi yún títs'ínkji sanuu kjuasuniña.

²³ Kat'ejñajinnuu kjuandahá Nda Ntjáná Jesucristo.

Xujun xi kits'ínkijihí nda postru Pablo xuta ninku Colosa

B'i ts'in kíkjaníñahá Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhú Jesucristo at'ahá Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo ² tísuníñaihí já nts'eé xi tintsuḅoḅo nanki Colosa, jun xi kík'áts'enū Ntjaná ko s'ejinnū Cristo.

Kas'enū kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Na'miná.

B'i ts'in kinchjantjai Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

³ Xki nga chubantjáihí nginkun Ntjaná xi Na'mihí Nda Ntjaná Jesucristo, 'bahí máb'achjihí ⁴ at'ahá kik'inyaní xi nkú ts'in s'ejinnū Jesucristo ko xi nkú ts'in tjonūu ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná. ⁵ B'a t'n'ó at'ahá kinu'yó én nda tsuhú Jesucristo, én xi naxu tjin. Y'éñña chjinū ni xi tjiná ngandanū ndjiojmi ján. Kui niyú xi ja tichuyóho nd'ái.

⁶ Kui éin xi tsichujinnū nda tít's'in ko tífndju ajihín xuta nga ngúshun asuntee. B'a ta tima ajinnū b'ahá rá nistjin nga kinu'yó ko tsichu mankjinnū xi nkú tjihín rá kjuandahá Ntjaná. ⁷ Kui éin xi tsakúyanū nda Epafra, nda musu xinkí xi 'yún tjoní. Naxu tífiko xáha eí nga tít's'inxát'ahá Cristo ngajonū. ⁸ Kui xi kitsúyaní kjuatjo xi y'éññajin animanū Espirituhú Ntjaná.

⁹ Nkúhu nga kik'inyaní kui niyú, najmi t'n'ekj'áiyai nga tichubantjáihí nk'ie nga tichubakoi Ntjaná. Tíbinchihí nga katumankjinyenū ni xi mjehe, ko nk'ie nga Espirituhú katsjánū nga nanka n'enkjintak'un ko nga kamankjinnū ni xi ts'e Ntjaná. ¹⁰ B'a katuma tu xi kuintsuḅahanu xi nkú ts'in tjeheḅa xuta xi ts'e Nda Ntjaná ko nga n'oo ni xi sasihín. Tíbinchihí nga n'oo ngayje tíkjá ni xi nda ko nga 'yún kamankjinnū nkú tjihín rá ngat'a ts'e Ntjaná. ¹¹ 'Yún kasakú nga 'yúnūu xi nkú ts'in tjeheḅa rá nga'yúhun Ntjaná xi tjihín kjuachánka, tu xi kuichúkjuahanū tu mí nihí ni ko tu xi najmi n'ekjehe ruu tak'un.

¹² Tsjo kat'enū ko tjohon máb'achjihí Ntja Na'miná xi kits'in nga kama sakúnū ni xi ts'ínkájihín xuta xi ts'e xi k'úentu má ndzjeen. ¹³ At'ahá ja kík'exinná ajihín nga'yún xi tjin má jyuun ko kits'ínk'aná má batéxuma Ntí xi tjoho. ¹⁴ Kui xi y'échjintjainá, kui nga kin'endyjat'ahaná ngatitsunná nd'ái.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi kits'in Cristo ngandaná

¹⁵ Cristo kui xi nk'ie nga yaá, Ntjaná yaá. Ntukaán bi najmi ma chjihí Ntjaná. Kui xi Ntíhí Ntjaná xi tjun kintehe ni nga n'enda ngayjee ni xi kin'enda. ¹⁶ At'ahá kui tjiná, kui nga kin'endaha ni xi tjin ndjiojmi ján ko asuntee, ni xi ma chji ko ni xi najmi ma chji, xi k'aku ko xi tjihín xá, xi batéxuma ko xi nk'a tjeḅ. Kui kin'echjén nga kamanda ni xi tjin ko kui kama ts'e. ¹⁷ Kui xi tu b'a ts'in jahá tjiná kintehe ni nga kamanda ngayjee ni xi tjin, ko kui ngat'ahá b'a k'uhun ni xi tjin xi nkú k'un.

¹⁸ Xi nkú ta ts'in nintakaá batéxumaha yjonintená, b'a ta ts'in Cristo batéxumaha xuta ninku. Kui xi tjuhun. Kui xi tjun j'áiyahá ajihín xuta k'ien tu xi nk'a tsjeheḅa rá ngayjee ni xi tjin. ¹⁹ At'ahá kama tsjoho Ntjaná nga y'éññajihín Jesucristo xi nkú ts'in tjiyahá. ²⁰ Ntjaná kits'in nga kjuaik'un ngáha

ra ngayjee xi incha ngji t'axín. Cristo kits'ínchjén, kui nga tu ngat'aha jní xi tsaténdzjoho Cristo t'a kruu kitsjáha ra kjuajyu ngayjee xi tjín t'anankiu ko xi tjín nk'a ján.

²¹ Njstjin nk'ie tsinima t'axihun Ntjaná ataha ni ch'onk'un kin'o ko anjmanuu ngji kontraha Ntjaná. ²² Tunga nga nd'ai Ntjaná ja kits'ín nga kjúáik'un ngáha ruu tu ngat'aha nga Cristo kits'ínkas'en yjonintehe nga kin'ek'ien. B'a kits'ín Ntjaná tu xi kama kujichúnchahanu nginkun ko kamo xuta xi ts'e xi najmi tjihín chuntí ko xi najmi kama n'eniéhe ra tsa mí nihi.

²³ B'a kama tsa tu nku kixihí ko ndjá kujinchajiuun xi nkú ts'ín s'ejinnuu Ntjaná ko tu nku chúyahá ruu ni xi y'éjña chjinuu én nda tsuhú Jesucristo xi ja kinu'yó. Kui éen xi tís'enijmíhi xuta xi tjín nga ngúsuhun asunntee. An Pablo kik'ai xána nga k'uenijmía éin.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kik'aihi

²⁴ Nd'ai tso tjínna nga tísakúna kjua'un ngandanuu. Ajihín yjonintena tífindju kjua'un xi tísakúhu Cristo ngandaha xuta njnku, at'aha xuta njnku xi yjonintehe Cristo. ²⁵ Títs'inxá ajihín xuta njnku xi nkú ts'ín y'éjña Ntjaná nga kitsjána xá xu'bjí ngandanuu, tu xi b'a ts'ín s'enijmíhi xi nkú tjihín ra éhen Ntjaná.

²⁶ Tib'enijmía ni xi kis'ejña 'ma nú chá ján. Najmi kisakúchjihí niu xuta xi kis'e njstjin nk'ie. Tunga nd'ai xuta xi Ntjaná kik'áts'e tís'ejña chjihí niu. ²⁷ Kits'ín mje nga kuakúhu xuta xi ts'e xi nkú ts'ín tjíña kjuanchináha ko kjuachánkaha ajihín xuta xi tjín nga ngúsuhun asunntee. Kui nihi xi ja tís'ejña chji nd'ai. Ko ni xi tís'ejña chjiu, kui xi Cristo. Kui xi tjíñajinnuu ko títs'ín nga tíchuyohoo nga sakúhunuu kjuachánka.

²⁸ Kui Cristo xu'bjí tib'enijmíhi xuta. Ya sisiin xi nkú ts'ín tí'bai niyáihí ko tibakuyáihí ngayjee xuta, tu xi kujichú maha ngayjee xuta xi s'ejihín Cristo xi nkú ts'ín mjehe Ntjaná. ²⁹ Kui nij xi títs'ian nk'ie nga títs'inxá. Nga'yún xi títsjána Cristo tibasinkona, kui nga ndjá títs'inxáhana.

2

¹ Mjena nga choo nga tu xi tsehé kjuanjima tibenkinuu jun ko xuta njnku nanki Laodicea ko ngayjee xuta xi najmi be xi nkú tján. ² Mjena nga sakú nga'yúhun ngayjee xuta njnku, nga nkuhú k'ua xinkjín at'aha tjoho, ko nga nkuhú b'a kujtsu kjuankjintak'uhun nga nkúnkú, ko nga kamankjinyjehe ni xi mjehe Ntjaná. Yohó ni ma kamankjihín ni xi y'éjña 'ma Ntjaná, kui nihi xi Cristo nd'ai. ³ Kui nga nk'ie nga yahaná Cristo yaá ngayjee kjuankjink'un xi 'yún nanka xi chjihí ra.

⁴ B'i ts'ín tít'et'ánuu tu xi najmi ch'a én tso tsu tsank'á k'uanachakohonuu. ⁵ Ndaha tsa najmi an kikjin tíjñajinnuu, tunga kjintahána jun ko tso mana nga be xi nkú ts'ín nda tintsúbakoo xinkiu ko xi nkú ts'ín ndjá tinchajiuun Cristo, at'aha kui xi s'ejinnuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tintsúbakáá Cristo

⁶ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín kin'ekjáihín ruu Nda Ntjaná Jesucristo, tu nkú b'ahá ts'ín tsjénkiu. ⁷ Nanka katji kjamanuu ajihín Cristo ko ndjá tinchajiuun, at'aha kui xi kis'ejinnuu xi nkú ts'ín kisakúyanuu. Ko tehente tjohoon máb'achjihí Ntjaná nga ja kamo xuta xi ts'e.

⁸ Chúhúun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachakohonuu én nanka tiya xi be xuta. Kui xi nibáha ra sin chá xi be xuta, ni xi asunnte y'aha ra. Najmi Cristo nibáha ra.

⁹ Ajin yjonintehe Jesucristo tijnajin kikjin Ntjaná, ¹⁰ ko jun ja kisakúnuu ni xi ndyat'anuu kai at'aha nkúhú tsichu makoo Cristo. Kui xi batéxumaha ngayjee xi tjiin xá ko xi batéxuma.

¹¹ Nk'ie nga kis'ejinnuu Cristo, kin'enuu nku circuncision, tunga najmi circuncision xi n'ehé ra yjonintee kin'enuu. Circuncision xi kjexin ní je xi kich'o kin'enuu. Cristo xi b'a kits'innuu. ¹² Nk'ie nga kisatentó, tsangiyanjikoo Cristo. Nk'ie nga kis'ejinnuu nga'yúhúun Ntjaná xi kits'inkj'áiyako ngáha ra Cristo ngabayoo, ta j'áiyakoo ko kui ajihin ngabayoo.

¹³ Jun xuta k'ien kamo nistjin nk'ie tu ngat'aha ngatitsunuu, nk'ie nga najmi kin'enuu ni circuncision xu'bo. Tunga Ntjaná kits'ink'íentu tik'unkonuu Cristo. Kits'inn dyjat'aná ngayjee ngatitsunná. ¹⁴ Kikjetiya xujun xi má nga kis'et'a ni xi tjenná, xi ngji kontraná. Kikjexin xujun ko kingját'a kruu. ¹⁵ Cristo kits'inchjén Ntjaná nga kits'in nganaha xi tjiin xá ko xi nk'a tjen. Kiya kjuasuba xi kisakúhu nga kin'e nganaha xi tjiin xá ko xi nk'a tjen.

¹⁶ Kui nga najmi tu ch'a n'esihin ruu xi kuinchjayanenuu ngat'aha ni xi tichino ko tsa xi tí'yu, ko a ra ngat'aha nistjin nga tibitju s'í, ko a ra nistjin nga tib'atuts'ihin sóo, ko tsa nistjin nkjún. ¹⁷ Ngayjee ni xu'bi mjehe kuakúchji ni xi nibá askahan, tunga Cristo bi b'éjña chji sisin ni xi nibóo.

¹⁸ Najmi tu bainto nga xi b'asje nimakjua maña yjoho ko benkjún ntitsjee incha k'uechjanuu ni xi n'ekjohoon. Kui joo xi ni xi ma chji suba kuihi nchjanimiyaha ko nk'a b'asje tiya yjoho ngat'aha ni xi mankjihin ei asunntee. ¹⁹ Ja incha ngji t'axihin xi nintaku xuta ninku maha. At'aha xi nintaku xuta ninku maha, kui xi ts'in nga sá yjonintee xi nkú ts'in mjehe Ntjaná nga sá. Sá yjonintee at'aha incha y'a y'aha ra xinkjin.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo tsayaká ko j'áiyako ngáhaná

²⁰ Ja tsayakoo Cristo, kui nga kama ndaihi ruu ni xi batéxumaha asunntei. Kui nga, ¿á tintsuba saha ruu asunntee xi nkú ts'in tjintuhu xuta xi ts'e? ¿Á tínu'yá'én saha ruu kjuatéxuma xi tsuhu xuta? ²¹ B'a tsu éen: "Najmi tu n'ekoo niu. Najmi tu chjut'o niu. Najmi tu chjubó niu." ²² Kui ni xu'bi nintaku xuta tsitjuhu ko xuta y'éjña. Feya ni nga n'echjén. ²³ B'a maha xi kixi mankjihin maha nga b'a ts'in nchja, at'aha ts'in kjuá'yúhúun ra xuta nga skuenkjún Ntjaná ko nga ts'in nimakjua yjoho ko nga y'un tsjáha kjuanimá yjonintehe. Tunga najmi chumi ni chjhi ra tsa basinkoná nga b'éch'oná ni xi nchjaha animaná asunntei.

3

¹ Ja j'áiyakoo Cristo ngabayoo, kui nga tinchisjaihini ni xi tjin ndjiojmi ján má tijnat'aha Cristo Ntjaná. ² Ni xi tjehe ra ndjiojmi ján n'enkjintak'un, najmi ni xi ts'e asunntee. ³ At'aha ja tsayo ko tintsuba tik'unkoo Cristo nginkun Ntjaná. Kui nga najmi ma chjhi yáha jun nd'ai. ⁴ Cristo xi ts'in nga tintsu'boo. Nistjin nga k'uaikúchji yjoho Cristo, kui nistjiun ta chá yáha jun ko kuakúchjiu kjuachánkaha.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in chúhúun yjoná

⁵ Kui nga n'ek'iehennu ni xi tjintujin animanuu xi tjehe ra asunntee. Najmi tu ch'a xi chuba kjuántukohó xinkjin, ko tsa ts'in ni xi chuntí nginkun

Ntíaná, tsa yjonintee xi kuatéxumaha, tsa mjehe ts'ín ni xi ch'on tjin, tsa kjuanchiná 'yún kjuásihin. Xi 'yún fásihin kjuanchiná, kui xi k'ái ntia tjennki. ⁶ Tū ngat'aha nga b'a incha ts'ín xuta, kui kjuaha nga incha nibánehe ra kjuakjahan Ntíaná. ⁷ Kō jun b'a ta kin'o nistjin nk'ie, nk'ie nga tintsubajun ni xu'bo.

⁸ Nd'aj ta n'e t'axiún kjuakjoon, kjuastintoo, kjua'unchoo, én chubati'oon ko én ch'on tsuu. ⁹ Najmi tū ch'anachoho xinkiu. Xi nkú ts'ín tintsubo nistjin nk'ie, b'a joyaha tsa nku najyun chá kin'esjo. ¹⁰ Tunga xi nkú ts'ín tintsubo nd'aj, b'a joyaha tsa najyun tsetse kindyja ngáhanu. Xi nkú ts'ín tjíyaha Ntíaná, b'a ts'ín tís'eyanuu nk'ie nga tít'sín tsetsenuu ko nga tímankjin sisinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntíaná. ¹¹ Ajihin xuta xi ja kama tsetse najmi ta chumi ni behe yá xi ntje judio tjeheh ra ko yá xi najmi ntje judio tjeheh ra, yá xi kin'ehe ni circuncision ko yá xi najmi kin'ehe, yá xi xin nibáha ko yá xi kinte tjen nginkun xuta, yá xi xuta musu xi kich'atse ko yá xi ndáihí yjoho. Ngayjee kui niú nkuhú bichú majín Cristo, ko Cristo tjiñajihin ngayjee.

¹² Ntíaná j'ájinuu, kikj'áts'enuu ko tjoho jun. Kui nga n'e tsetse yahanu xi nkú ts'ín kuinsubo nga chasenimoo xinkiu, kas'enuu kjuanda, nimakjua kas'eyanuu, nimakjua n'ekoo xinkiu ko najmi tū kitsa katuma stinnuu. ¹³ N'e 'yún tak'uhun xinkiu ko n'endyjat'ohoo xinkiu tsa tjin ajinnuu kjuasti. Xi nkú ts'ín kits'ínndyjat'anuu Ndá Ntíaná, b'a ta ts'ín n'endyjat'ohoo xinkiu. ¹⁴ N'etjō xinkiu, at'aha kjuatjoo xi 'yún chí saha ra nga ngayjee ni xingisoo ko nkuhú ts'ín manuu.

¹⁵ Kich'ajinnuu tū xi nkuhú yjoninteehē Cristo kamahanu ko b'a ts'ín s'ehenuu kjuajyu. Kjuajyuhu Cristo katsániyáha animanuu ko tehente tjohoon máb'achjihí Ntíaná ngat'a ts'e kui niú. ¹⁶ Kat'eñajinyenuu éhen Cristo. N'enkjín'un sisiun xi nkú ts'ín kuakúyohoo ko nga k'uai n'yóhoo xinkiu. Tjohoon máb'achjihí Ntíaná ajin animanuu nga sóhoo salmo ko sohon ninku ko xi nkú ts'ín kuakúyanuu Espiritu nga só. ¹⁷ Ngatentee ni xi n'oo, tsa chubo ko tsa tū mí xáha ni xi n'oo, Ndá Ntíaná Jesu n'ekasiún titjun nga b'a n'oo ko tjohoon máb'achjihí Ntía Na'miná ngat'a ts'e ni xi kisakújinnuu Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úentu xuta

¹⁸ Jun xi tí'minuu chjuún, chankjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tjiñaha xuta xi yjanki Ndá Ntíaná.

¹⁹ Jun xi tí'minuu x'in, n'etjō chjuúnnuu ko najmi tū ndjá n'ekoo.

²⁰ Jun xi tí'minuu ntí, tinnú'yá'én tehentohoo xi chánuu. At'aha kui niú xi sasihin Ndá Ntíaná.

²¹ Jun xi tí'minuu na'mi, najmi tū chuba kjahan n'ekoo ntinnuu, tū xi najmi kfehe ra k'un.

²² Jun xi tí'minuu xuta musu xi kich'atse, tinnú'yá'én tehentohoo xi já ntianuu maha ej asunntej. Najmi tū nk'ie nga tibasenuu b'a n'oo, tsa tū xi nda kuasehenuu. Ngayjehe ní tak'un b'a n'oo at'aha Ndá Ntíaná yankjún. ²³ Tū mí xáha ni xi n'oo, ngayjehe animanuu b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa Ndá Ntíaná tinn'axat'ohoo, najmi tsa xuta. ²⁴ Yo nga sakúnnu ni xi tjin dáha Ntíaná nga tsjáha ntíhí. Cristo tinn'axat'ohoo, kui xi Ndá Ntíanuu. ²⁵ Xi tít'sín ni xi najmi b'a tjin, kui xi ts'ínkjáin ngajoya ngáha ra chíhí ni xi tít'sín. Najmi ngabi ts'ínko Ntíaná xuta.

4

¹ Ko jun xi t'íminyu já ntĩa, nda ko kixi n'ekoo xuta musu xi kich'atso. At'aha yo nga ta tijnanu ko jun nku Nda Ntĩa ndijojmi jan.

² N'ekjas'ohoon yjonuu nk'ie nga chubakoo Ntĩa. Najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga tjoohon mab'achjihi ngat'a ts'e ni nda xi tsjanuu. ³ Ko ta chubantaini tu xi Ntĩa tsjantenj ma nga k'uenimji éhen, tu xi kuixinyahani ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie ko ts'ejña chji nd'aj ngat'aha Cristo. At'aha kui kjuaha kjiya'yuhunna ei. ⁴ Chubantaini tu xi kama kuakuchji sisihinna éhen ko xi nkú ts'in tjihin nga kuinchja.

⁵ Nanka n'ekjink'un xi nkú ts'in kuintsubajihun xuta xi najmi s'ejihin Ntĩa. Xki nistjin xi kjuu chase sisihun ni xi n'oo. ⁶ Tehente tsjo ts'in chubo ko kas'ehé sin ni xi chubo. B'a ts'in chahanu xi nkú k'úihun nga nkunkú xuta.

B'i ts'in kits'ínke Pablo xujin

⁷ Xi nkú ts'in tijiña ei kuitsuyayjenu nda Tikiko, nda nts'eé xi tjona, xi kixi tít's'intjusun xaha, xi ta tít's'inxát'aha Nda Ntĩa xi nkúhu an. ⁸ Kui xi tít's'inkjisenju tu xi chahanu xi nkú n'e tintsubai ei ko tu xi sakú nga'yuhunnu. ⁹ Ko tít's'inkjika Onesimo, nda nts'eé xi tjona xi ta kixi tít's'intjusun xaha ko xi nda nankinuu maha. Incha kuitsuyanuu ngatentee ni xi tima ei.

¹⁰ Tít's'inkjinuu kjuasuniña Aristarko, nda xi kjiya'yunkona nubayá ei, ko Marko xi nts'esti maha Bernabe. Ja ta tsichunuu éhen Marko. Nda n'ekjohoon tsa kuichusenju yo. ¹¹ Ko tít's'inkjinuu kjuasuniña Jesu, kui ndo xi ta 'mi ya Justo. Tu kuihi já judio xu'bi xi y'anjikona xa xi tít's'ian nga tib'enijmía xi nkú ts'in batexuma Ntĩa. Kui joo xi tsja nga'yúna.

¹² Ta tít's'inkjinuu kjuasuniña Epafra, xi nda nankinuu maha. Kui xi ta tít's'inxát'aha Cristo Jesu ko tehente ngayjehe k'un tibankintjainuu nga tinchjako Ntĩa, tu xi ndja kuinchahanu ko kama je kikjiun ko kamo xi nkú ts'in mjehe Ntĩa. ¹³ An be sisan xi nkú ts'in Epafra kjintaha ra jun ko ta kjintaha ra xuta xi tjin nanki Laodicea ko xi tjin nanki Hierapoli.

¹⁴ Ta tít's'inkjinuu kjuasuniña Luca, nda chjinenki xi tjona, ko Dema.

¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana já nts'eé xi tjin nanki Laodicea ko tjohoon kjuasuniñana tachjuun Ninfá ko xuta ninku xi ma njakú ni'yaha. ¹⁶ Nga ja kamanuu nga n'eyo xujin, ta n'ekjihuu nga kats'inya xuta ninku Laodicea. Ko jun ta n'eyo xujin xi nibaha Laodicea.

¹⁷ B'a t'ihun Arkipo: "N'enkjintak'uin nga nda n'etjusun xaha Nda Ntĩa xi kik'aihi."

¹⁸ An Pablo ntuna tib'et'ahanuu kjuasuniñana. N'ekj'átsjon nga kjiya'yán.

Kas'enuu kjuandaha Ntĩa.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pabło xuta ninku Tesalonika

B'i ts'in kikjaniñaha Pabło xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pabło, Silbanõ ko Timoteõ tísuniñahí, jun xuta ninku nanki Tesalonika, xi kikj'áts'enuu Ntía Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo. Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu.

B'i ts'in tít's'ínkj'átsjen Pabło xi nkú ts'in kits'ínkjáhín xuta ninku nanki Tesalonika én nda tsuhu Jesucristo

² Tehente nk'ie nga chubakoj Ntíaná chubantjáihí ko 'báihí máb'achjihí Ntíaná at'aha kichubó éhen. ³ Nginkun Ntía Na'miná f'átsjen tehentení xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntíaná ko t'n'ó xá xi mjehe, xi nkú ts'in tjonuu ko t'ibisinkoo xinkju, ko xi nkú ts'in t'n'echjúkjoo kjuanjima xi t'bitajáúun nga t'ichuyóhoo nga k'juái ngáha Nda Ntíaná Jesucristo.

⁴ Jun já nts'e, tjoho Ntíaná jun ko yai nga j'áinnuu. ⁵ At'aha nk'ie nga kik'ienijmí én nda tsuhu Jesucristo ajinnuu, najmi tu suba én kichubaj. Kis'ejña chji ní nga'yúhún Ntíaná. Espirituhu Ntíaná kits'inxá ko ndahachí najmi jo jan kamaní nga kichubaj. Yo xi nkú n'e tintsúbaj ajinnuu nga ngandanuu ni xi kin'ej.

⁶ Nk'ie nga kichasení ta kichasohó Nda Ntíaná, b'a ts'in tsinchiyó xi nkú ts'in kuínsuboo. At'aha nk'ie nga ja kin'ekjóhooon éhen Ntíaná, ta kisakúnuu nkjin t'kjá kjuanjima, tunga Espirituhu ní Ntíaná kitsjánuu kjuatsjo. ⁷ B'a ts'in y'ejña chjihí ruu ngatentee xuta xi s'ejhín Ntíaná xi tjin nga ngúsuhún ante Macedonía ko ante Akaya xi nkú ts'in tsjenkiaá Nda Ntíaná.

⁸ At'aha jun tjun kichubó éhen Ntíaná ko t'findju éen najmi tu suba ante Macedonía ko ante Akaya. Tu má níhi tiya xi nkú ts'in t'is'ejinnuu Ntíaná. Kui nga najmi ta machjéhen rá tsa nkú kuixín sahaní jin. ⁹ At'aha xuta t'jincha nchjanijmíyaha xi nkú ts'in jun kin'ekjáiinní nk'ie nga tsichusejihí, ko xi nkú ts'in kin'ekjí t'axiún ntía xi ntsja xuta ts'innaha nga kin'ekjóhooon Ntíaná. Nd'ai yjankiu Ntía xi t'jña t'k'uum. Kjuaxi nga kui xi Ntíaná. ¹⁰ Nd'ai t'ichuyóhoo Ntíhí Ntíaná xi nibá ngáha ndjiojmi ján. Kui xi Jesu xi Ntíaná kits'ínkj'áíya ngáha rá ngabayoo ko xi ts'ínk'ankiná n'istjin nga nibánehe kjuakjahan Ntíaná asunntee.

2

B'i ts'in tít's'ínkj'átsjen Pabło xi nkú ts'in kits'inxá ajihín xuta ninku nanki Tesalonika

¹ At'aha ja yo jun, já nts'e, nk'ie nga najmi xá tiya kama nk'ie nga tsichii ajinnuu. ² Yo nga un kikiení ko ch'on kamat'ajn nanki Filipo kintehe ni nga tsichii ajinnuu. Tunga Ntíanáhá kitsjá nga'yúmmí, kui nga ndjá kin'esjeheni yjoní nga y'enijmí én nda tsuhu Ntíaná ajinnuu. B'a kin'ej ndaha tsa nkjin maha xi ngji kontrani.

³ Najmi ni xi ngasten ko tsa ni xi ch'onk'un nibáha rá ni xi b'enijmí ko ta ndaha najmi ch'anachaihi xuta. ⁴ Nda ní tsasení Ntíaná ko kin'ekjas'enni nga k'úenijmí én nda tsuhu, ko b'a n'e t'ichubaj. Najmi xuta t'í'báihí kjuatsjo. Ntía níná t'í'báihí kjuatsjo, kui xi be xi nkú ts'in t'jintuyáni.

⁵ Xi nkú n'e ja yo, najmi kichuba un ujn kō tā ndaha najmi kich'anachaihi, tsa tu xi b'a ts'in kjuaihiñi toon. Ntjaná be nga b'a tjin ni xi tixian. ⁶ Najmi tsinchisjái tsa kjuachánka sakúni ajinnuu kō tā ndaha ajihin xuta xingisoo, ⁷ ndaha tsa jin xi já postruhu Cristo kama kai tsinchijhi ni xi machjenni. Kichase sisijhiñ. B'a kin'ej xi nkú ts'in nku tachjuun xi basehe ntíhi.

⁸ Yún nkjún tjoní jun, kui nga santaha najmi tu nku én nda tsuhu Ntjaná kin'ekjas'ehen ri. Tsa ni xi kuayántjaihi ri kai, tsayantjaihi ri. 'Yún nkjún kisasiní jun. ⁹ ¿A f'áitsjennuu, já nts'e, xi nkú ts'in kin'exái kō kiyai kjuanima ajinnuu? Nistjin nistjen kin'exái tu xi najmi ch'a kamahaní nk'ie nga y'enjimíhi én nda tsuhu Ntjaná.

¹⁰ Jun kō Ntjaná be xi nkú ts'in je kō naxu tintsu bai ajinnuu jun xi s'ejinnuu Ntjaná, kō nga najmi tjin xi kjaninení tsa mí nihi. ¹¹ Yo xi nkú ts'in kichijhiñ nga nkúnku jun, xi nkú ts'in kuhun xi tí'mi na'mi ntíhi. ¹² Kik'ai nyáihi kō kik'ai nga'yíhiñ. Kik'inyaihi nga kuintsu bōo xi nkú ts'in tjihiñ nga k'úentu xuta xi ts'e Ntjaná. At'aha jun j'ajinnuu Ntjaná nga kuítjás'enjiun nga Ntjaná kuatéxumanuu kō nga sakúnuu kjuachánkaha.

¹³ Kui kjuaha nga najmi n'ekj'áiyai nga tehente 'baihi máb'achjíhi Ntjaná, at'aha kichjubó éhen Ntjaná xi kik'ienjímí. Najmi kin'ekj'ohoon xi nkúhu tsa éhen xuta. Kjuaxi kjáhiñ nga kui xi éhen Ntjaná kō títs'inxájinuu nd'ai jun xi s'ejinuu Ntjaná. ¹⁴ Jun já nts'e, b'a tā kamat'on xi nkú kamat'ain xuta ninkuhu Ntjaná xi tjin ante Judea xi tā s'ejihin Cristo Jesu. Un kikienuu aya ntsja xuta nankinuu xi nkú ts'in tā un kiekehe xuta ninku xu'bo aya ntsja xuta judio xinkjín.

¹⁵ Kui xi tā incha kits'ink'ien Nda Ntjaná Jesu kō já profeta, kō jin incha kikatjennkiní. Najmi maha incha ts'in ni xi sasihin Ntjaná kō fi kontraha ngatentee xuta. ¹⁶ B'éch'oní nga b'enjimíhi xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra én xi ts'ink'ankihí xuta. Tehente títs'intsené jé yjohō nga b'a tjincha ts'in, tunga nd'ai ja j'aik'úhun xuta xu'bo kjuakjahan Ntjaná.

B'i ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga tā mjehé ngáha ra nguajisehe xuta ninku Tesalonika

¹⁷ Jun já nts'e, kama mje nkjúnni kō tu ni xi tsinchisjái nyá ní nga kuankínse ngáha ri nk'ie nga ja j'a chuba nistjin nga tsankin t'axín má nga tintsu bōo, ndaha tsa najmi ngji t'axíhiñ xinkjín anímaná. ¹⁸ Kui nga kama mjeheni nga kuankínse ngáha ri. An Pablo nku jo nyá kama mjena nga kfínse ngáhanuu kai, tunga ndanindoohó y'échjani. ¹⁹ At'aha, ¿mí nihi xi tichuyáhi kō mí nihi xi kama kjuatsjoni kō mí nihi xi kama chánka n'esjekohoni yjoni nginkun Nda Ntjaná Jesucristo nk'ie nga kj'uai ngáha? ¿A najmi juhún? ²⁰ Kjuaxi nga jun xi kjuachánkani kō kjuatsjoni.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga y'éxaha Timoteo

¹ Kui b'a maha nk'ie nga najmi tā kama 'yún sahaní, tu xi b'a ts'in cháhaní ni xi tímat'on y'endaj nga kuintsu ba subai nanki Atena ² kō kin'ekjii nda nts'eé Timoteo, nga kui xi nguajisenuu. Kui xi tā títs'inxát'aha Ntjaná nga túb'énimí én nda tsuhu Cristo. Kin'ekjii tu xi tsjá nga'yúhunnuu nga kuasinkohonuu kō ndjá kuinchajiun xi s'ejinna. ³ Najmi mjeni tsa tjin xi tjin ajinnuu kfehe k'un tu ngat'aha ni xi tíf'ajin. Ja yo nga tjihiñ nga b'a kamat'aan.

⁴ At'aha nk'ie nga tintsuba sai ajinnuu, tsixinya títjuhín nga sakúná kju'a'un, xi nkú nga ja kama kó yo. ⁵ Kui kjuaha tú xi kis'entahána. Kui nga kits'inkjisehenuu Timoteo tú xi skuehena tsa tú b'a ts'ín ndjáhá s'ejin sanuu. Najmi mjena tsa ndanindoo kjút'ayák'unnuu, tsa b'a ts'índyjaha xá xi kin'eí ajinnuu.

⁶ Ja kik'óya ngáha Timoteo nga ngjisenuu. Én nda tsu j'aikoní. B'a títu nga tú nkú b'ahá ts'ín s'ejinnuu Ntjáná kó nga tú b'a ts'ín tjihínnuu kjuatjo. Kitsúyani nga tsjo ma tehentenuu nga f'áitsjennuu jin kó nga tú xi mjehénuu chá ngáhani xi nkú tá ts'ín jin 'yún mjeni nga cháhí jun.

⁷ Kui kjuaha, já nts'e, ajihín kjuanusin xi tjínní kó kju'a'un xi tibení, tísakú nga'yúnní nga tinu'yái nga tú nku b'ahá ts'ín ndjá s'ejinnuu Ntjáná. ⁸ Títsjá nga'yúnní nga yai nga ndjá tinchajiuun Nda Ntjáná. ⁹ Najmi tísakújinní én xi nkú ts'ín k'uaíhí rí máb'achjihí Ntjáná at'aha ndjá tinchajihun Nda Ntjáná kó t'ibainí kjuatsjo nginkun Ntjáná. ¹⁰ Nístjin nístjen 'yún nkjún binchihí Ntjáná tú xi katsjantehení nga chás'e ngáhaná xinkjá kó nga n'endjuút'ají ní xi s'ejinnuu, tsa tú aha tjín ní xi ndyjat'a sa.

¹¹ Katsjániyáni Ntjá Na'miná kó Nda Ntjáná Jesu tú xi kama kuankihínse ngáha rí. ¹² Kó 'yún katsjá sanuu kjuatjo Nda Ntjáná tú xi b'í ngján n'etjónonu xinkjú kó xuta xingisoo xi nkú ts'ín tjoní jun. ¹³ Katsjá nga'yúhun animanuu tú xi najmi chumi ní sakújihinnuu kó je s'eyahanuu nginkun Ntjá Na'miná nístjin nga k'uaíko Nda Ntjáná Jesu ngayjee xuta xi kik'áts'e.

4

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjihín nga kuintsubaá nginkun Ntjáná

¹ Nd'ai já nts'e, ngajoho Nda Ntjáná Jesu t'ibinchihí kó t'ibai níyáihí nga n'ehenu xi nkú ts'ín kisakúyanuu kó xi nkú t'n'o tú nkú b'ahá n'e so. At'aha ja y'ejna chjihí xi nkú ts'ín tjihín nga kuintsuuboo kó nga k'uoohoo kjuatsjo Ntjáná. ² Yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin, kui kjuatéxumaha xi y'éjna Nda Ntjáná Jesu.

³ Ní xi mjehe Ntjáná, mjehe nga xuta je kamo nginkun. N'e t'axíhuun yjonuu nga chuba súntukonú xinkjú. ⁴ Nga nkúnkú xi tjín ajinnuu katu-mankjihín xi nkú ts'ín je kó kixí ts'ínchjén yjonintehe. ⁵ Najmi tú nku ní xi fásihín yjonintenuu n'esihuun, xi nkú nga ts'ín xuta xi tjín asuntee xi najmi be Ntjáná.

⁶ Ndaha nku najmi tú ch'a xi kuankikjuaha nda nts'e kó tsa k'uanachaha. Xi nkú ts'ín kik'inyaihí kó y'ejna chjihí, Ntjáná ts'ínnijéhe rá xuta xi ts'ín kui níj. ⁷ At'aha najmi j'ájinná Ntjáná tsa tú xi ní xi chuntí kuintsuubajihinná. J'ájin níná tú xi ní xi je kuintsuubajihinná nginkun. ⁸ Kui b'a maha, xi ts'ín t'axíhin kjuatéxuma xu'bjí, kui xi najmi kuatéxumaha xuta tít'sín t'axín. Kjuatéxumaha ní Ntjáná xi kitsjánuu Espirítu Santo tít'sín t'axín.

⁹ Ngat'a ts'e kjuatjo xi tjíñajinná ná xi nts'eé mahaná, najmi machjén tsa k'uet'a xujunuu. At'aha Ntjáná ja tsakúyanuu nga b'í ngján tjihín nga n'etjó xinkjú. ¹⁰ B'a ts'ín kjáihin t'n'etjó ngayjee já nts'eé xi tjín nga ngúsuhun ante Macedonia. Tunga jin t'ibinchihí, já nts'e, nga 'yún nkjún kas'e sanuu kjuatjo. ¹¹ Tinchísjo nga kas'enuu kuajyu nga tintsuuboo, kó n'oo ní xi t'ajun, kó ntsoo n'exákohonu. B'a n'ó xi nkú tsixín nga n'oo, ¹² tú xi nda ts'ín kuinimahanu ajihín xuta xi najmi s'ejihín Ntjáná kó tú xi najmi chumi níhi xi ndyjat'ahanuu.

B'i ts'in tsakúya Pabló xi nkú ts'in kj'uaíkj'áná Nda Ntíaná Jesu

¹³ Jun já nts'e, mjenj nga chọo ni xi kamaha xuta xi ja k'ien, tu xi najmi k'úé babaha ra yjonuu xi nkú ts'in 'be babaha xuta xingisoo, xuta xi najmi chumi nihi xi tikuyaha. ¹⁴ Xi nkú ts'in s'ejinná nga k'ien Jesu ko j'áya ngaha ra ngabayoo, b'a ta ts'in s'ejinná nga Ntíaná ts'ínkj'áiyako ngaha ra Jesu xuta k'ien, kui xuta xi kis'ejihin Jesu.

¹⁵ Éhen Nda Ntíaná ni xi tibixínyai nga ñá xi tintsubaá nistjin nga kj'uaí ngaha Nda Ntíaná najmi kuitjá títjuhúun xuta xi ja k'ien. ¹⁶ At'aha nk'a ján nĩbaha Nda Ntíaná. Kuinú'yá nku nta xi k'úéxá ngajoho Ntíaná, kui xi ntaha ntitsje k'aku, ko kjuane tjooho Ntíaná. Tjun xuta xi kis'ejihin Cristo kintehe ni nga kuayá kj'uaíyaha ngabayoo. ¹⁷ Ko askahan ñá xi tintsuba tík'un saá kui nistjiun n'ekjínjikóná xuta xu'bo ajin nintju xi má nga n'ekjáihiin Nda Ntíaná nk'a ján. Yohó ni ma kuintsubaka síhaán Nda Ntíaná. ¹⁸ Kui én xu'bi tjen nga'yúnkoho ruu xinkju.

5

B'i ts'in kitsúya Pabló xi nkú chun nk'ie nga kj'uaí Nda Ntíaná

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nistjin xi nibá ko nkjé kuitjusun niu, najmi machjéhen tsa k'uet'á xujunnuu. ² At'aha jun ja ya sisiun nistjin nga kj'uaí ngaha Nda Ntíaná, kj'uaí nistjin nga najmi ch'a xi tikuyaha, xi nkú ts'in f'ai nku nda ndyjé nga jyuun. ³ Nk'ie nga: "Tjinná kjuajyu nd'ai ko ja nda n'e tintsubaá", kuitsu xuta, nk'ie tjen'yún nĩbanehé ra ni xi ts'ínkjehe xi nkú ts'in nibanehe chjinti nku tachjuun xi ja tsihin ntí. Najmi s'e má kuanka 'ma xuta kui nistjin xu'bo.

⁴ Tunga máha jun, já nts'e, najmi má jyuun tintsubo, tsa tu ndyjahanuu nga kj'uaí nistjin xu'bo xi nkú joyaha nku nda ndyjé. ⁵ Ngatentoo tintsubo má ndzjeen ko má nistjiun. Najmi má nistjen ko tsa má jyuun ts'ená. ⁶ Kui nga najmi tu sufehená xi nkúhu xuta xingisoo. Tintsuba tík'un nínáá ko chasehe ni xi n'ée.

⁷ At'aha xi fantufé, nga jyuun fantufé, ko xi ma ch'i, nga jyuun ma ch'i. ⁸ Tunga ñá xi má ndzjeen ts'ená tjihin nga n'enkjín sisihjin tak'aán ko k'úéndaá yjoná xi nkú joyaha já jun xi kjaán. N'e s'ejían Ntíaná, kas'ená kjuatjo, ko chúyahaá nga k'uañkiá. B'a ts'in chjúhun raá yjoná xi nkú ts'in kuhun yjoho já jun xi kjan.

⁹ At'aha najmi b'a ts'in y'enda Ntíaná tsa ñá sakúná kjuakjahan. Y'éjña ní nga Nda Ntíaná Jesucristo ts'ínk'ankiná. ¹⁰ Kui xi k'ienntjáihiin tu xi kuintsuba tík'unkehoná, ndaha tsa ja tsayaá ko ndaha tsa tintsuba tík'un saá ej asuntej. ¹¹ Kui b'a maha, b'i ngján tjen nga'yúhunruú xinkju ko tjsinkoo tu xi ndjá kuintchunjihinnu xi s'ejinná. B'a n'oo xi nkú nga t'n'o santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'in tsakúya Pabló ni xi incha ts'íin xuta ninku

¹² Jun já nts'e, tĩbinchihj nga katumankjinnuu nga Nda Ntíaná tĩs'ínxát'aha já xi tĩncha ts'ínxájinuu, já xi yja tĩtjunnuu ko tĩtsjánjyánuu. ¹³ Yún chankjún ko n'etjójóo tu ngat'aha xá xi tĩncha ts'in. Ko b'i ngján kas'enuu kjuajyu nga tintsubaako xinkju.

¹⁴ Jun já nts'e, tá tĩbinchihj ni xu'bi. Tjen nuyóhoo xi najmi mjehe ts'íinxá. Tjen nga'yúhuun xi tifehe k'un. Tjsinkoo xi najmi ndjá tĩnchajin xi s'ejinná. N'e'yún tak'uhun ngatentee xuta. ¹⁵ Tsa tjin ajinnuu xi ch'on kin'ehe, chasoo

nga najmi tu ts'ín ngajoya ngáha ni xi kin'ehe. B'i ngján nda n'e tehentohoo xinkü ko ngayjee xutá xingisoo.

¹⁶ Tehente tsjo kat'enüu. ¹⁷ Tu nkú chubakonú Ntíaná. ¹⁸ Tu mí nihí ni xi kamat'on, tjohoon máb'achíhí Ntíaná. At'aha kui niü xi mjehe Ntíaná nga n'oo jun xi s'ejinnüu Cristo Jesu.

¹⁹ Najmi tu n'ek'ienyo nd'í xi títs'ínkat'ai Espiritühu Ntíaná ajinnüu. ²⁰ Najmi tu tohón manüu xi nchja én xi tsjá Ntíaná. ²¹ Chasohoo ngayjee tu mí nihí ni nga tñchísjaiiun ni xi nda ko kui xi n'oo. ²² T'ech'óhoo yjonüu ngayje tikjá ni xi najmi nda.

²³ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kats'ín jeyjenuu nginkun ko kakunnüu, tu xi ndahachí najmi s'ehe jé ajin kjuankjintak'unüu ko tsa ajin animanüu ko tsa ajin yjonintenuu nistjin nga k'uaí ngáha Nda Ntíaná Jesucristo. ²⁴ Ntíaná xi kixi ts'intjusun ni xi nchja, kui xi j'ájinnüu ko ts'íntjusun ni.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

²⁵ Jun já nts'e, nk'ie nga chubakoo Ntíaná, chubantjání.

²⁶ Ngajoni súniñaha ruu ngatentee já nts'eé.

²⁷ Ngajoho Nda Ntíaná tibankihinüu nga kan'eya xujuin nginkun ngatentee já nts'eé.

²⁸ Kas'enüu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbanō ko Timoteō tísuniñaihi, jun xuta ninku xi tintsuboō nanki Tesalonika, xi kikj'áts'enūu Ntjā Nā'miná ko Nda Ntjānā Jesucristo.

² Kas'enūu kjuanda ko kjuajyu xi tsjánā Ntjā Nā'miná ko Nda Ntjānā Jesucristo.

B'i ts'in kits'uya Pablo ni xi kamat'ain xuta nk'ie nga kj'uai ngáha Jesucristo

³ Jun já nts'e, jin tjihin nga tehente k'uaihi máb'achjihi Ntjānā nga ja kichjubó éhen. Kixi tjihin nga b'a n'ei, at'aha 'yún tís'ejin sanūu éhen Ntjānā ko at'aha b'i ngján 'yún tín'etjō so xinkju. ⁴ Kui nga tsjo mahani jun ajihin xuta ninku xingisoō xi Ntjānā tā ts'e. Tíbixínyai xi nkú ts'in tín'e chúkjuo ni xi tímat'on ko xi nkú ts'in tín'e s'ejiun Ntjānā, ndaha tsa tín'e unchanūu ko nkjin tikjá kjuanimā tsakúnūu. ⁵ Kui ni xu'bi xi bakúchji nga kixi basehe Ntjānā mí nihi xi nda ko tsa xi najmi nda títs'in xuta. Tíb'axkínūu nga jun xi tsuhunūu má batéxuma. Kui kjuaha nga un tibeheñūu.

⁶ Kixi ts'íin Ntjānā nga tsjáha kjua'un xuta xi títs'ínkj'ajinnūu kju'a'un ⁷ ko nga tsjánūu jun xi tín'ekj'ajinnūu kju'a'un nga n'ekj'áiyakoní. B'a kama nistjin nga k'uaikúchji yjoho Nda Ntjānā Jesu, nk'ie nga nūbajenko nk'a ján ntútsjehe xi tjihin nga 'yún nga tjenjin ts'íhin nd'í. ⁸ Kj'uai ts'ínk'íechji xi najmi be Ntjānā ko xi najmi kint'é'éhen én nda tsuhu Nda Ntjānā Jesu.

⁹ Kui xutaha xi ts'ínkjáihiin kjuanimā nga ndyja sín. N'ekjí t'axín nginkun Nda Ntjānā. Najmi skuē kjuachánkaha ko nga'yúhūn. ¹⁰ B'a kama kui nistjiun nk'ie nga ja kj'uai ts'ínkjáihiin Nda Ntjānā kjuachánkaha ajihin xuta xi ts'e, ko ngayjee xuta xi kis'ejihin tsjo kamaha nga skuē. Tā choō at'aha kin'e s'ejiun éhen Ntjānā xi tsixínyai ajinnūu.

¹¹ Kui kjuaha, nk'ie nga chubakohoní Ntjānā tehente chubantjáihi rí, tū xi k'uaqxíhínūu Ntjānā nga jun xi tsuhunūu nga kamankukoo xuta xi j'ájin. Binchihi Ntjānā nga kats'íntjusunko nga'yúhūn ngayje tikjá ni xi nda mjenuu nga n'oo ko ngayjee xá xi tín'o tū ngat'aha nga s'ejiinnūu. ¹² Nk'ie nga b'a kama, sakúhu kjuachánka Nda Ntjānā Jesu ajinnūu ko jun tā sakúnūu kjuachánka ngat'aha Nda Ntjānā, xi nkú ts'in tjeheñ rā kjuandaha Ntjānā ko kjuandaha Nda Ntjānā Jesucristo.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo ni ch'onk'un xi kama kintehe ni nga kj'uaikúchji yjoho Jesucristo

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nga kj'uai ngáha Nda Ntjānā Jesucristo ko nga kama ñjakúkaá, jin tūbinchihi ² nga najmi tū kitsa n'ek'óntjaiyo xi nkú ts'in n'enkjíntak'un. Najmi tū fantaha ruu yjonūu tsa kuínú'yó én nga ja kuichu nistjin nga kj'uai ngáha Nda Ntjānā, ndaha tsa tjin xi b'a kuítsu nga Espiritúhu Ntjānā títs'ínkinchjaha ko tsa b'a kuítsu nga éhen Ntjānā tīb'énjímí, ko ndaha tsa n'ekj'óhōon nku xujun xi nkúhu tsa jin kin'e nibái.

³ Ndahachí najmi tū 'bainto tsa tjin xi k'uanachanūu. At'aha kintehe ni nga kujichú kui nistjiun, tjun incha ts'ín t'axín xuta Ntjānā ko kuakúchji yjoho

nda xi ngatitsuun ts'ehe, xi ngak'ien tjeheh ra. ⁴ Kui xi ts'ín cháńka yjoho ko ngjuai kontraha ngayjee ni xi tsu xuta nga Ntia ko ngayjee ni xi benkjún xuta. Santaha ante nkjuhun ninkuhu Ntjaná k'úéjña nga ntia ts'ín ma suba yjoho.

⁵ ¿A najmi ta f'áítsjehéńnuu, nk'ie nga tsátejñajinnuu kixinyanuu ni xu'bi?

⁶ Ko ja yo nd'ai mí nihi xi tib'échjaha nda xi ngatitsuun ts'ehe, tu xi kuakúchjihi yjoho nga kuichú nistjihin. ⁷ At'aha ja tít's'inxá nd'ai nga'yúhun ngatitsuun xi tjíña'moo. Tu ni xi ndyjaha sa, ndyja nga chjuxin xi tib'échjaha nd'ai. ⁸ Nk'iehé kuakúchji yjoho nda ch'onk'uun. Tunga ntjo ts'ahá Nda Ntjaná Jesu ts'ín nganakoho ra ko nd'íhi sénnistjihin ts'ínkjekoo nk'ie nga kj'uai.

⁹ Ndanindoo ts'ínxájihin nda ch'onk'uun nk'ie nga kj'uai. Chánka nga'yún xi kj'uai. Ts'ín ni xi kuakúchji nga'yúhun ko kjuankjún tsank'a ts'ín.

¹⁰ Ts'ínchjén ngayje tákjá ni xi najmi nda nga k'uanachaha xuta xi tjíhin nga ndyja. Kui xutaha xi kits'ín t'axín én xi naxu, én xi kama ts'ínk'ankihi kai. ¹¹ Kui kjuaha nga Ntjaná ts'ín nibáha ra xuta xu'bo nku nga'yún xi k'uanachaha nga s'ejihin én tsank'óo. ¹² B'a ts'ín n'enijéhe ra ngatentee xi najmi kis'ejihin én xi naxu, xi tu sahá kama tsjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntjaná.

B'i ts'ín kinchja Pablo nga ndja kunchajin xuta Tesalonika ni xi ts'e Ntjaná

¹³ Tunga máha jin, tehente tjíhin nga k'uaihi máb'achjhi Ntjaná at'aha kichjubó éhen. 'Yún tjoho Nda Ntjaná jun, já nts'eé. At'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni j'ájinnuu Ntjaná tu xi n'ek'ankihinuu ngat'aha Espirituhu Ntjaná xi tít's'ín jenuu nginkun ko ngat'aha én naxu xi kis'ejinnuu. ¹⁴ Kui kjuaha kinchjahanuu Ntjaná nga kits'ínkint'énuu én nda tsu xi y'enijmí ajinnuu, tu xi b'a ts'ín sakúhunu kjuachánkaha Nda Ntjaná Jesucristo.

¹⁵ Kui b'a maha, já nts'e, ndja tinchahanu ko n'etjusun ni xi tsinchiyó nga kin'ekjas'ejihin, ni xi tsixinyaihi ko xi y'ét'a xujihin. ¹⁶ Tjoho ná Ntia Na'miná ko tsjá nga'yúnná ko tsjáná nga chúyahaá ni xi nda, at'aha chánka kjuandaha. Nda Ntjaná Jesucristo ko Ntia Na'miná ¹⁷ katsjá nga'yúhun animanuu ko kats'ín nga ni xi nda n'oo ko chubo.

3

B'i ts'ín tsanki Pablo nga chubako Ntjaná

¹ Ni xi xín yanuu, já nts'e, chubantjaini nk'ie nga chubakoo Ntjaná. Tinchúhuu nga kitsá katjitse ko nda ts'ín kan'ekjáihin éhen Nda Ntjaná tu má xi tjeheh ni. B'a katuma xi nkú nga kama ajinnuu. ² Ko tinchintjaini tu xi Ntjaná kjéxihinni ajihin já xi kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun ko ch'onk'un xi tjin. At'aha najmi ngayjee xuta s'ejihin Ntjaná.

³ Tunga ts'intjusuhún Nda Ntjaná ni xi nchja. Kui xi ndja ts'ínkinchánuu ko kúnnuu ajihin ni ch'onk'un xi tjin. ⁴ Xihí nkuhú Nda Ntjaná s'ejinná behe tak'uín nga t'n'etjusun ko nga tu nku n'etjusunnú kjuatéxuma xi kin'ekjas'ejihin. ⁵ Nda Ntjaná katsjániyáha animanuu nga n'e mjo xi nkú ts'ín mjehe ná Ntjaná ko nga n'e chúkjuo ni xi tibitjáiún xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuo Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ts'inxá xuta ninku Tesalonika

⁶ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntjaná Jesucristo b'a t'ímiihi nga n'e t'axihun yjonuu ngatentee já nts'eé xi tjíntu ts'e, xi najmi tíncha ts'ín xi nkú ts'ín tjíña én xi tsakuyáihí ko kin'ekjóhooon. ⁷ At'aha jun ja yo xi nkú ts'ín tjíhin nga kuintsuboo nga chase chubayani. Najmi tintsuba ts'ej ajinnuu.

⁸ Ndaha nku najmi chuba kichinej nichinehe tsa najmi y'echjihi. Nistjin nistjen ni kin'exai ko kiyai kjuanimu tu xi ndaha nku xi tin ajinnu najmi jin y'enehe ri yjoni. ⁹ Kjuaxi nga kama tsinchihini ni xi kamachjenni kai, at'aha tinini kixi nga b'a n'ei. Tunga tu sa ni kin'exai nga y'ejna chubayaihi xuta, tu xi b'a ta n'ehenu xi nkú nga kin'ei. ¹⁰ At'aha nk'ie nga tintsu bai ajinnu, kik'aihi kjuatexuma xu'bi: "Tsa tin xi najmi mjehe ts'inxá, ta najmi kakjine ma."

¹¹ At'aha tinu'yai én nga tin ajinnu xi tjima ts'e, xi najmi chumi nihi xi tincha ts'in, nga tu sahá chuba tincha tsungijihin yjoho má najmi kui tjehe ra. ¹² Ngajoho Nda Ntiana Jesucristo b'a ti'miihi ko tbinchihini xuta xu'bo nga tu sahá jujuk'i kats'inxá. B'a ts'in sakuhu ra ni xi machjehen.

¹³ Ko jun já nts'e, najmi tu n'ekjentoho yjonu nga n'oo ni xi nda. ¹⁴ Tsa tin xi najmi ts'insihini én xi tib'et'ai xujun, chase sisiun ya xi b'a ts'in ko najmi ta makohonu, tu xi katuma subaha ra. ¹⁵ Tunga najmi tu chahé ru xi nkúhu tsa kui xi xuta kontranu. Tjenniyá níhu at'aha nda nts'o maha.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujun

¹⁶ Nda Ntiana xi tsjana kjuajyu, kui xi katsja tehenten u kjuajyu ajihin ni xi kuitjajun. Nda Ntiana kat'ejnajinnu ngatento.

¹⁷ An Pablo ntuna tib'et'ahanu kjuasunihana. Kui xi bakuchji ngayjee xujun xi ts'inkjhi xuta. B'a ts'in b'et'a.

¹⁸ Ngatento kas'en u kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'í ts'ín kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo xi nkú ts'ín y'éña Ntjāná xi ts'ínk'ankinā kō Jesucristo xi tichuyáhaá. ² Tifaniñaha Timoteo, ji xi ntina at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Katsjáhi kjuanda kō kjuajyu Ntjā Nā'miná kō Nda Ntjāná Cristo Jesu kō nda katasehi.

B'í ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi tjihin nga ts'ínkō já maestrū xi tsank'á

³ Xi nkú ts'ín tsankihi nk'ie nga ngjia ante Macedonia, tñchin nanki Efeso kixihin kō t'ech'óihí xuta xi najmi b'a tjin ni xi tibakúya, ⁴ at'aha échá xi nchja xuta kō xi nkú ts'ín nibatuts'ihin ra ntje cháha tít'sínsihin. At'aha yō nibáha ra nga b'ésikō xinkjín xuta. Najmi basinkōná nga n'eé xá xi kitsjáná Ntjāná. Nga ní s'ejinná, kui ní nihi xi basinkōná.

⁵ Mjena nga s'e kjuatjo, kui kjuaha nga tsankihi ra nga k'uéch'ohō rī xuta xu'bo. At'aha nk'ie nga je animaha xuta kō je s'eya kjuankjintak'uhun kō ngayjehe k'un ts'ín s'ejin Ntjāná, yō ní nibáha ra kjuatjo. ⁶ Tjin xi ja ngji t'axihin ni xu'bi. Kindyjajihin niyōō kō tsichujnejin én xi najmi tjihin sin. ⁷ Já maestrūhū kjuatexumaha Ntjāná mjehe ts'ín ma yjohō, ndaha tsa najmi mankjihin ni xi nchja kō chūbā b'ahá tsu nga b'a tjin ni xi bakúya.

⁸ Yaá nga nda kjuatexumaha Ntjāná tsa sakúya xi nkú ts'ín tjihin nga sakúya. ⁹ At'aha yaá nga najmi xuta xi ma naxu nginkun Ntjāná tjñanehe kjuatexumoō. Xi najmi nt'één ní tjñanehe kjuatexumoō, xi najmi benkjún Ntjāná kō ts'ín ngatitsun, xi najmi ts'ín ni xi naxu tjin kō najmi benkjún ni xi ts'e Ntjāná, xi ts'ínk'ien nā'mihí kō ts'ínk'ien nāaha kō ts'ínk'ien animā, ¹⁰ xi chūbā fantukohō xinkjín, xi nā, xi batéña xuta musu, xi nchja én tsank'á, xi najmi ts'intjusun ni xi ts'ínkie Ntjāná nga ts'ín, kō xi ts'ín tū mí nihi ni xi fi kontraha ni nda xi bakuyáá. ¹¹ At'aha ni nda xi bakuyáá, yō nibáha ra én nda tsu chánkaha Ntjāná xi n'etsjohō. Kō an kik'aina nga k'uenjímá kui én nda tsu.

B'í ts'ín títjáha Pablo máb'achjihí Cristo at'aha kui kits'ín maha nku nda postru

¹² Tsjaha máb'achjihí Nda Ntjāná Jesucristo xi tsjá nga'yúnna, at'aha tsasej-nuna nga kamana ts'ian xáha, ¹³ ndaha tsa ch'on ts'ín kinchjané nistjin nk'ie kō kitsjennkí unkie xuta xi ts'e kō én ch'on tsu kixihin. Tunga kama njmahá ra an at'aha najmi be ni xi kits'ian kō najmi kjee kui s'ejinna. ¹⁴ Yún nda kits'ínkōna Nda Ntjāná kō kitsjána nga kui s'ejinna kō kitsjána kjuatjo xi kui nibáha ra.

¹⁵ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi kō ngayjee xuta tjihin nga ts'ín s'ejin, nga Cristo Jesu j'ai asuntej tū xi j'ai ts'ínk'ankihi xuta ngatitsun, b'aha ra an xi 'yún tjinna jé. ¹⁶ Tunga kuihí kjuaha kama njmahá ra an Ntjāná, tū xi nk'ie nga cháhana an xi 'yún tjinna jé, kuakúchjhi Jesucristo ngayjee kjuatsentaha. B'a ts'ín kis'ejña chūbayaha ra an xuta xi askahan s'ejihin Jesucristo kō sakúhu nga k'úentu tík'un sín. ¹⁷ Kui b'a maha, jkayankjún kō kats'ínkie yjohō xuta nga

tjihin kjuachánka santaha tu nkjéhé ni Ntjaná xi Nda rej xi batéxuma sín, xi najmi maha 'me, xi najmi ma chji, xi nku tutu Ntjaná maha! B'a katuma.

¹⁸ Ji Timoteo, xi nkúhu tsa ntína ji, ja kuaxinyaha ni xi n'ei. Én xi kitsjáhi já xi kinchja én xi kitsjáha Ntjaná nibáha ra kui ni. En xi incha kitsú kuasinkohi nga nda kuitjusun xá xi t'n'ei. ¹⁹ Ndjá t'isjnãjini ni xi s'ejinná ko je kas'eya kjuankjintak'uhin. At'aha tjin xi ja kits'in t'axin ni xu'bi ko b'a ts'in kits'innidyajihin ra yjoho. Najmi ta s'ejihin ra Ntjaná. ²⁰ B'a kamat'ain nda Himeneo ko nda Alejandro. Kui jóo xi ja kits'inkjas'en aya ntsja ndanindoo tu xi katehe nga tjihin nga skuenkjún Ntjaná nga kuinchja.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi n'e aya ninku

¹ Titjun tibankia nga xuta ninku katankihí Ntjaná ni xi machjéhen. Kanchjako ko katankintjái ngayjee xuta xi tjin ko katsjáha máb'achjihí nga nda tít'sínkoho. ² Kanchjantai já rej ko ngayjee já xi tjihin xá, tu xi kjuajyu ko kjuanch'án s'ehená nga kuintsubaá ko tu nku chankjúhunná Ntjaná ko nda kuintsubaá. ³ At'aha kui ni xu'bi xi nda ko sasihin Ntjaná xi ts'ínk'ankiná. ⁴ Mjehé Ntjaná nga n'ek'anki ngatentee xuta ko nga kuichú mankjihin ni xi naxu tjin.

⁵ At'aha nkuhú maha Ntjaná ko nkuhú maha nda xi nchjantjai xuta nginkun Ntjaná. Jesucristo, kui xi nda xu'bo. ⁶ Kui xi kitsjá yjoho nga y'échjintjai ngayjee xuta. Kui niu xi kik'inyaha xuta nk'ie nga tsichu nistjin xi y'enda Ntjaná. ⁷ Kui kjuaha nga kin'e mahana nku xi b'énjimi én nda tsuhu Ntjaná, nku nda postru. Kjuaxi ni xi tixian. Najmi tib'anachá. Kin'e mana nda maestruhu xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu xi kuakuyáha ra ni xi tjihin nga s'ejihin, ni xi naxu tjin.

⁸ Kui b'a maha, mjena nga tu má antehé ni kanchjako Ntjaná jáx'iun, katjénk'ahá ts'ihin ntsja ko je kas'eya animaha nga b'a incha ts'ín. Najmi tu kjuakjan tjintujihin nga b'a incha ts'ín ko tsa kjuastinta.

⁹ Ko máha jminchjün, mjena nga najmi tu ni xi nkjün ts'in k'uénda yjoho, tsa tu xi b'a ts'in nda skuéhe ra xuta xingisoo. Katenkjün ní yjoho ko nimakjua kat'asje. Najmi tu nihi xi nkjün ts'in kat'enda ntsjaha, tsa ts'íntsejnúhu yjoho toonsine ko tsa ndjio tsjo k'un perla, ko tsa ngjua najyun xi 'yún chji. ¹⁰ Xá xi nda ní n'e, kui niu xi tsjo ts'in katakúhu, xi nkú ts'in tjeheh ra jminchjün xi ja kitsjáha yjoho nga skuenkjün Ntjaná.

¹¹ Jyu katasinju jminchjün ni xi tsakúyaha ko kant'é'éheh éen. ¹² Najmi tsjanté tsa nku tachjuún kuakúya aya ninku ko tsa kui nk'a kj'uaaha jáx'iun. Tu sa ní jyu kat'eña. ¹³ At'aha najmi Eva tjun kin'enda, tjun ní Adan kin'enda. ¹⁴ Ko najmi Adan xi kich'anachaha. Tachjuún ní xi kich'anachaha ko b'a ts'in tsijnejihin ngatitsun. ¹⁵ Tunga n'ek'ankihí jminchjün nga kuasehe ntí xi s'ehe, tsa ndjá kuinchajini ni xi s'ejinná ko kjuatjoo ko ni xi je nginkun Ntjaná, ko tsa nda s'eyaha.

3

B'i ts'in tsakúya Pablo má jáha xi kama ts'ín xaha ninku

¹ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi. Tsa tjin xi mjehé kuasehe xuta ninku, nda tjin xá xi mjehé. ² Tunga katumahá nda xi kuasehe ninku nku nda xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuúhun, xi kixi fiko yjoho, xi nda basehe ni

xi ts'ín, xi benkjúhún xuta, xi nda ts'ínkjáihín xuta ni'yaha, xi maha bakúyaha xuta, ³ xi najmi 'yún 'bi binu, xi najmi kitsa ma kjaħan, xi nda animaha, xi tsjohó kjuajyu, ko xi najmi toon mangimjehe.

⁴ Tjihin nga nda ts'ín kuatéxumaha xuta xi tjín ni'yaha ko ts'ín nga ntíhi kuint'é'éhen ko nga kixi skuenkjúhún. ⁵ At'aha nku nda xi najmi maha batéxumaha xuta xi tjín ni'yaha, ĉnkú ts'ín kamaha ra kúnntaha nínkuhu Ntíaná?

⁶ Ko najmi tjihin nga s'et'a xá nku nda xi as'ai kis'ejihín ra Ntíaná, tu xi najmi nk'a k'uasjehe yjohó ko kuinjehihin ngatitsun xi tsijnejin ndanindoo ko b'a ts'ín n'enijéhe ra. ⁷ Nda xi mjehe xá xu'bj ta tjihin nga ja yankjún ajihín xuta xi najmi s'ejihín Ntíaná, tu xi najmi ch'a ch'on ts'ín kuinchjayanéhe ra ko tu xi najmi kuinjehihin kjuamañaha ndanindoo.

⁸ B'a ta tjín ts'e já xi basinko já xi basehe nínku. Tjihin nga já xi benkjún yjohó s'et'a xá, xi najmi nchja én tsank'a, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. ⁹ Tjihin nga ndjá katinchajin ni xi s'ejinná, ni xi kis'ejña 'ma nįstjin nk'ie ko tís'ejña chji nd'ai, ko je kas'entuyá kjuankjintak'uhún. ¹⁰ Tjun kachase sisihin xi nkú ts'ín tjíma já xu'bj. Tsa najmi chumi nihi xi sakújin, kas'et'a xá nga kuasinko já xi basehe nínku.

¹¹ Ko b'a ta ts'ín jminchjún, tjihin nga katenkjún yjohó, najmi tu én tsank'a k'uasjené xuta, kixi katjiko yjohó, ko katuma 'yún tak'aán.

¹² Nkuhú chjuún kas'ejñaha nda xi k'uaí xáha nga kuasinko já xi basehe nínku. Tjihin nga nda ts'ín kuatéxumaha ntíhi ko xuta xi tjín ni'yaha. ¹³ At'aha xi kixi fiko xá xu'bj, kui xi yankjún ajihín xuta xingisoo ko najmi jo jan maha nk'ie nga b'énijmi nga ja kis'ejihín Jesucristo.

¹⁴ Ndahá tsa mjena kfínse xatíhi, tunga tib'et'áhá ra ni xu'bj ¹⁵ tsa tu aha k'uandayana nga kfínsehe. Tíb'et'áhá kui niį tu xi b'a ts'ín chahani xi nkú ts'ín xuta xi ts'e Ntíaná, kui xi xuta nínkuhu Ntíaná xi tjíña tík'uun. Tjíncha kjanínk'a ko tsjá nga'yúhún én xi naxu tjín.

¹⁶ Tjíña chji chji nga 'yún tse ni xi y'aha ra ni xi s'ejinná, kui nihi xi kis'ejña 'ma nįstjin nk'ie ko ja y'éjña chji Ntíaná nd'ai.

Tsakúchji yjohó nga kik'a yjoninte, y'éjña chji Espiritu nga kui xi naxu. Ntįtsje kíkíehé,

kis'enįjmíhi ajihín xuta.

Xuta asunnteį kis'ejihín kui,

ko ngji ngáha má tjíña kjuachánkaha.

4

B'į ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo nga s'e xi ngjuai t'axihín én nda tsuhu Cristo

¹ Tsuya chji chji Espirituhú Ntíaná nga nįstjin xi fekuu s'e xi ngjuai t'axín ko nga najmi ta s'ejihín ra Ntíaná. Tsjénnkihí jáninda xi k'uanachaha xuta ko ni xi kuakúya jánindoo. ² Kui nių xi kuįtsuya já maña tsank'a xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná, kui já xi ja tsatsun kjuankjintak'uhún.

³ Kui jóo najmi ts'ínj'o nga bixan xuta ko b'éch'o má nihi xi najmi ma chine, nichine xi Ntíaná y'éjña nga kjine xuta xi s'ejihín Ntíaná, xi ja kíkíe ni xi naxu tjín ko tsjáha má b'achjíhi Ntíaná nk'ie nga kjine ni xi tjín. ⁴ Nda ni ngayjee ni xi kits'ínnda Ntíaná. Najmi tjihin nga n'e t'axíaán nių tsa k'uaíhi máb'achjíhi Ntíaná nga tįtsjáná. ⁵ At'aha bichú ma je nginkun Ntíaná ni xi sakúná nk'ie nga mankjinná éhen Ntíaná ko nk'ie nga chubakaá Ntíaná.

B'i ts'in kitsúyaha Pabło Tímoteo xi nkú ts'in k'úéjñajihin xuta ninku

⁶ Nda ts'in n'exát'aihi Jesucristo tsa b'i ts'in kuakúyahi já nts'eé. Kasakú nga'yúnkoihí é n xi s'ejinná, é n da xi tsinchiyái kó kich'ai. ⁷ Najmi tu n'eshihín é n chá nchini xi ts'e asunnteí. N'enkahí animahí ni xi ts'e Ntjaná. ⁸ Kjuaxi kjáihín nga nk'ie nga n'enkahaá yjoná nku ni, basinkoho yjonintená. Tunga 'yúhún basinkoná nga n'enkahaá animaná nga chankjáán Ntjaná. At'aha nga tiyankjáán Ntjaná, kui xi basinkoná xi nkú ts'in tintsúbaá nd'ai kó tã xi nkú ts'in kujntsubáá askahan.

⁹ É n xi ma n'e s'ejin xu'bi kó ngayjee xuta tjihin nga ts'jin s'ejin. ¹⁰ Kui kjuaha 'yún tín'exáhaná kó tí'baihi raá kjuanimá yjoná, at'aha tichuyáá ni nda xi tsjaná Ntjaná xi tjña tik'un. Kui xi maha ts'ínk'anki ngayjee xuta, xi s'ejihín kui b'aha rá nga ts'ínk'anki.

¹¹ B'a ts'in tjenniyáihí xuta kó takúyahi. ¹² Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha jí at'aha ndati. Nk'ie nga skuéhi xuta xi s'ejihín Ntjaná xi nkú ts'in chubai, xi nkú ts'in tinchin, xi nkú ts'in n'etjói xuta, xi nkú ts'in s'ejihín Ntjaná, kó xi nkú ts'in je tinchin nginkun Ntjaná, tã katumaha kui nií.

¹³ N'eyajihin xuta ninku éhen Ntjaná, takúyai kó tjen nga'yúihín santaha nga kuichá yo. ¹⁴ Najmi tu n'e nga mahí yjohí kjuanda xi kik'aihi nk'ie nga kitsjáhi éhen Ntjaná já xi Ntjaná kits'ínkinchjaha. B'a kama nk'ie nga kingjénnehi ntsja jácháha xuta ninku. ¹⁵ Nda n'eshihín ni xu'bi kó tisinjñajin, tu xi skuéhe ngayjee xuta nga tixubáya ni xi kik'aihi. ¹⁶ Ch'ihín yjohí kó nda chashéhi ni xi tibakuyái. N'etjusun tehentei niu. Tsa b'a n'ei, n'ek'anki yjohí kó tã n'ek'anki xi tìncha basínñijhi.

5*B'i ts'in kitsúyaha Pabło Tímoteo xi nkú ts'in ts'jinxáko xuta ninku*

¹ Najmi tu ndjá chubakoi nku ndá chá. Tjenniyáihí xi nkúhu tsa na'mihí maha. B'a tã n'ekoi já xunkúu xi nkúhu tsa já nts'eí maha. ² Kó tjenniyáihí jminchjín chóo xi nkúhu tsa náhi maha, kó istinchjín xunkúu xi nkúhu tsa nichjai maha. Je kas'eya animahí nk'ie nga tjenniyáihí jminchjín.

³ Tisinkoi jminchín xi ja k'ien x'ihín, kui xi najmi ch'a xi tjihin. ⁴ Tunga tsa nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi naa kó tsa nachá tí'mi, xi títu naa kó tsa nachá, kui xi tjun katuma chubayaha ni xi tjihin nga ts'jin at'aha ja s'ejihín Ntjaná. Kats'ínk'óya ngaha rá kjuanda xi kitsjáha xi cháha nk'ie nga kjintí. At'aha kui nií xi sasihín Ntjaná.

⁵ Nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín kó xi najmi ch'a xi tjihin, kui xi kuyá nga Ntjaná kuasinkoho. Nistjin nistjen nchjako Ntjaná nga bankihí ni xi machjéhen. ⁶ Tunga xi ja kits'ínkjas'éhen yjoho kjuatsjo xi tjin, kui xi ja k'ien ndaha tsa tjña tik'un sa.

⁷ N'ek'a nyákoí xuta ninku ni xi kuaxihin, tu xi najmi chubayanéhe ngat'aha ni xi tìncha ts'in. ⁸ At'aha xi najmi nkjún maha xuta xinkjín, b'aha rá xi tjintu ni'yaha, kui xi tít'sín t'axín xi s'ejinná kó 'yún ch'onk'un sa nga xuta xi najmi s'ejihín Ntjaná.

⁹ Tu j'áihín ní jminchjín xi k'ien x'ihín, xi ja tjihin cháte kó te nú, kui xi kas'et'a xujun, xi nkuhú x'in kis'ejñaha, ¹⁰ xi behe xuta nga nda kits'ín, xi 'mihí nga nda ts'in kits'ínchá ntíhi, nga nda ts'in kitsjántehé xuta ni'yaha, nga nda ts'in kits'ínkjáihín xuta xi ts'e Ntjaná, nga nda ts'in tsasinko xuta xi un kíkíehé kó nga ngayjehe animaha kits'ín ngayje tikjá ni xi nda.

¹¹ Jminchjín xi ja k'ien x'ihín tunga kjintíhí sa, najmi tu b'et'a xujuin. At'aha nk'ie nga kuinchja animaha, nguai t'axihín Cristo ko kama mjehe nga kuixan ngáha. ¹² Kui niu n'enijéhe ra, at'aha najmi ngjikondju ni xi tjun kits'ínkjas'ehen yjoho. ¹³ Ko ni xi incha ts'in ya, ts'e ma ko xkí ni'ya incha b'ema. Ko najmi tu suba ts'e ma, én ní ya incha b'emako ko tsungijin yjoho tu mí níhí ní, ko nchja ni xi najmi tjíhín nga kuinchja. ¹⁴ Kui b'a maha, mjehena nga kuixahan jminchjín xi ja k'ien xihín xi ndyja saha, ko nga s'ehé ntí ko nga kuasehe ni'yaha, tu xi b'a ts'in najmi tsjántehé tsa kuinchjayanéhe ra xi fi kontráná. ¹⁵ At'aha tjín xi ja ngji t'axín ko yjankihí Satana nd'ai.

¹⁶ Tsa ni'yaha xuta xi s'ejihín Ntjaná tjintut'á jminchjín xi ja k'ien x'ihín, katsjáha ni xi machjéhen, tu xi najmi ch'á kamaha ra xuta ninku. B'a ts'in xuta ninku kama kuasinkoho kj'ai jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi najmi ch'a xi tjíhín.

¹⁷ Ko máha jácháha xuta ninku xi yja títjun nga nda ts'in tifindjuko xáha, kui xi 'yún kayankjún, b'aha ra xi tjíhín xá ts'e s'énijmí ko xi bakúya éhen Ntjaná.

¹⁸ At'aha b'a títu éhen Ntjaná: "Najmi tu tsa b'e'ai ts'a chu xi tibasine tuniñu nga tibitjá." Ko b'a ta ts'in tjít'ya: "Nda xi tít's'inxá tjíhín kixí nga kamachjihí."

¹⁹ Najmi tu n'esihín xi kuatéjéne nku ndacháha xuta ninku tsa najmi tjíhín tsa jo ko tsa jan já testiyu. ²⁰ Tungá máha xi tu nku tjincha ts'íhín sa ngatitsun, kui xi nginkun ngayjé xuta ninku n'ek'a niyái, tu xi kas'ejña nkjühun ra xuta ninku.

²¹ Nginkun Ntjaná ko Jesucristo ko ntítsje xi ts'e, tibankihi nga n'etjusuini ni xi tíxihín. Najmi tu ngabi n'ei nga cháséihí xuta. Nkúhú n'ei. ²² Najmi tu ch'a chuba mjenéi ntsai nga k'uai xáihí. At'aha tsa chuba k'uai xáhá rí, n'engujin yjohí ngatitsuhun. Je katumai.

²³ Najmi ta tu nku ntánijua s'ihini. Tu sa ní s'i'ichí ko binu tu xi kamandaha kants'ai ko kuitjuxín ch'in xi nkjin niyá tsjáhi kjuasti.

²⁴ Tjín ngatitsun xi yaha kintehe ni nga n'ekokjua xi b'a kits'íun, ko tjín ngá xi yaha askahan. ²⁵ B'a ta ts'in ya chji chji ni nda xi ts'in xuta, ko ni xi najmi tjintuchjí nd'ai najmi kama s'entu'má tehente.

6

¹ Máha xuta musu xi kich'atse, b'j ts'in kats'innkjink'un ngat'a ts'e jántjiaha. Katenkjún kjuaxí jóo, tu xi b'a ts'in chankjúhun Ntjaná ko ni xi títakuyáá. ² Ko xi tjíhín já ntjá xi s'ejihín Ntjaná, kui xi ta katenkjún, ndaha tsa já nts'e ja tsichu ma jóo. Tu sa ní nda ts'in kats'inxát'a saha, at'aha tjoho xi tít's'ínkjalíhín xáha ko at'aha ta s'ejihín Ntjaná.

Kui ni xi takúyaihi ko tixínyaihi xuta ninku.

B'i ts'in tsakúya Pablo ngat'a ts'e toon

³ Tsa tjín xi kj'ai ni títakúya, nga ja ngji t'axihín ni nda xi tsakúya Nda Ntjaná Jesucristo ko kjuatéxuma xi bakúyaná nkú ts'in chankjáán Ntjaná, ⁴ xi b'a ts'íun, kui xi chuba nk'ahá tít'asje yjoho. Najmi chumi nihi xi be. Najmi nda tít's'innkjink'un ko chuba mjehé ra k'uékjoko xuta ko k'uésiyáha tu mí éhen ni. Kui xi b'éntje kjuaxintak'uun ko kjuakjoon, nga ch'on tsuhu xinkjín xuta ko nga najmi s'ejihín xinkjín, ⁵ nga kjánko tehente xinkjín xuta xi ngakjá ts'innkjink'un ko xi najmi tjíhín ni xi naxu tjín. Kui jóo xi ni xi ts'e Ntjaná ma nchinántjaihi.

⁶ Nga ní yankjáán Ntjaná, kui xi kjuanchiná chánkaná, kui nga najmi ta kj'ai nihi fasihín raá. ⁷ B'a tjín at'aha najmi chumi nihi xi jájkaá asuntee ko

najmi chumi nihi xi kuankínko ngáhaná. ⁸ Kui b'a maha, tsa tísakúná nichine ko najyun xi tindyjáá, tsjo kat'ená.

⁹ Xi mjehe kama nchiná, kui xi najmi maha b'éch'oho yjoho ni xi nchjaha animaha, ko ngayjee ni xi ma mjehe b'et'a'yúhün niü. Nkjin tikjá ni xi ma mjehe, tunga tu a nihí niü ko ts'in'uhün. Ts'ínkatsúhün ko ts'ínndyjaha niü. ¹⁰ At'aha nk'ie nga 'yün mjehe toon xuta, yo nibáha rá ngayje tikjá ni ch'onk'un. Tjin xi b'a incha kits'in, 'yün incha kama mje saha toon, kui nga ngji t'axihün rá ko najmi tá kis'ejihün rá Ntjaná. B'a ts'in tá kui tá maha kits'in'uhün rá yjoho.

B'i ts'in kitsján'yáha Pablo Timoteo

¹¹ Tunga máha ji xi Ntjaná ts'ehi, tiyú t'axihün ngayjee ni xu'bi. Tjinchinjin ni xi naxu nginkun Ntjaná, chankjün Ntjaná, ko tu nku n'e s'ejinní Ntjaná. Kas'ehi kjuatjo ko kjuatsenta ko kjuanimatak'un. ¹² N'e sahani nga 'yün nga ch'ai xi s'ejinná. Ch'a ntsjan ntsjain xi ts'ínk'íéña tik'un sínná, at'aha j'ájihün nga kuinchun tik'uin. Kui kjuaha nga tsixinyahani nga s'ejihün Jesucristo nginkun nkjin xuta.

¹³ Ntjaná xi ts'ínk'íentu tik'un ngayjee xi tjin ko Jesucristo xi kitsúya yáha kui nk'ie nga kin'ekokjua nginkun Poncio Pilato, tjíncha be nga t'ib'exáha. ¹⁴ N'etjusun sisin ni xi tixihin ko najmi tu kas'e má ndyjajihin. B'a n'ei santaha nkúhu nga kj'uaíkúchi yjoho Nda Ntjaná Jesucristo. ¹⁵ Kui xi kj'uaí nk'ie nga kujúchú chuba, chuba xi Ntjaná y'éjña, at'aha Ntjaná xi n'etsjoho ko kui xi batéxuma suba, kui xi Nda rejihí já rej ko Ntjaha já ntja. ¹⁶ Nku tutu kui xi najmi maha ndyja, xi tjíñajin nd'í nga najmi ch'a ma bichúk'un tiñaha, xi najmi kjee ch'a behe ko najmi ch'a ma base'aha. ¡Kui xi tu nkjéhe ni kayankjün ko kasakúchi nga 'yúhün! B'a katuma.

¹⁷ Já nchiná xi tjin asunntej n'ek'a niyái nga najmi tu nk'a k'uasje yjoho ko nga najmi tu kjuanchináha kama 'yün k'un, at'aha maha fe kjuanchinó. Ntja níná katuma 'yün k'un, kui xi tsjáná ngayje tikjá ni xi machénná tu xi nda ts'in kujntsubahaná. ¹⁸ B'a t'ihün já nchinó nga kats'in ni xi nda ko nga kui niü xi katuma kjuanchiná ndaha. Katsjáha xuta xingisoó ni xi machjéhen ko najmi tu kats'ínxkihün xuta ni xi tjihün. ¹⁹ Tsa ts'jin kui nij, s'ehé kjuanchiná nda xi kuasinkohó ko sakúhu nga k'úentu tik'un xi nkú ts'in tjeheñ rá.

²⁰ Ji Timoteo, n'etjusun sisin ch'á xi kich'anji. Najmi tu nungijin yjohi én tiya xi tjin asunntej ko tá ndaha ni tsank'á xi b'ésiyáha xuta xi b'a tsu nga tjihün kjuankjintak'un. ²¹ At'aha tjin xi kits'in s'ejin kjuankjintak'un tsank'á xu'bo ko b'a ts'in incha ngji t'axihün rá xi s'ejinná.

Kjuandaha Ntjaná kas'enüü.

Xujun xi ma joho xi kits'inkjihini nda postru Pablo Timoteo

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntiana b'a ts'in kama mjehe. Tibitjusun ni xi kitsuya titjun nga ts'ink'ientu tik'un xuta xi s'ejihin Cristo Jesu. ² Tifaniñaha Timoteo, ji xi nkúhu tsa ntina ko tjo nkjuna ji.

Katsjahi kjuanda ko kjuajyu Ntia Na'mina ko Nda Ntiana Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'i ts'in kitsja nga'yuhun Pablo Timoteo

³ Nistjin nistjen nhjantjaihi nginkun Ntiana ko tsjaha mab'achjihi ngat'a ts'e ni xi tin'ei. Kui xi tits'inxat'aha xi nkú nga ta kits'in ntje chana ko je tjia kjuankjintak'unna nga b'a tits'ian. ⁴ F'aitjsenna nga kich'i ko mjena skue ngaha ra tu xi b'a ts'in ts'ejihina kjuatsjo. ⁵ Ts'ink'aitjsen xi nkú ts'in ngayjehe animahi s'ejihin Ntiana. Tjun Loida, nachahi, b'a ta ts'in kis'ejihin, ko Eunice, nahi. Nd'ai be sisihin k'an nga ko ji b'a ta ts'in s'ejihin.

⁶ Kui b'a maha, tits'ink'aitjsen ra nga n'e'yunai kjuanda xi kitsjahi Ntiana nk'ie nga kingjennehe ntsa. ⁷ At'aha najmi kjuabinkjun tsjana Espiritu xi kits'in nibana Ntiana. Nga'yun ni tsjana ko kjuatjo, ko ta tsjana nga naxu s'eyana.

⁸ Kui nga najmi tu n'e subaha ri yjohi nga k'uenjimi Nda Ntiana ko ta ndaha nga kjiya'yan ngat'aha nga tib'enjimi. Nga'yuhun Ntiana katasinkohi nga kuitjaihi kjuanima ngat'aha en nda tsuhu Ntiana xi nkúhu an. ⁹ Ntiana kits'ink'ankina ko j'ajinna nga kamaa xuta xi ts'e. Tunga najmi ngat'aha ni ni xi kin'ee j'ajihina. B'a ni kits'in at'aha b'a ts'in y'enda titjun ko b'a ts'in niba kjuandaha. Kintehe ni nga kamanda asunteji, ajihin Cristo Jesu kits'in nga na tsuhuna kjuanda xu'bi. ¹⁰ Nd'ai ni ma ja y'ejna chji kjuandoo nk'ie nga ja j'ai Cristo Jesu xi kits'ink'ankina nga j'ai kjexin nga'yuhun ngabayoo ko ts'asje chji nga kama kuintsuba tik'un sian tu ngat'aha en nda tsuhu Ntiana.

¹¹ Ntiana kits'in mana nku xi b'enjimi ehén, nku nda postru ko nku nda mastru. ¹² Kui kjuaha nga t'ajihina kjuanima. Tunga najmi subaha mana, at'aha be ya xi kits'in s'ejian ko behe k'an nga tjihin nga'yun nga kj'uatjo ni xi kits'inkjas'enna. B'a ts'in santaha nkúhu nga kuichu nistjin nga chasehe mi nihi xi kits'in nga nkunkú xuta.

¹³ Ndja n'e s'ejin Cristo Jesu ko tinchinjin kjuatjoho. Xi nkú kits'inkoho nga tsakuyaha, ni nda xi tsakuyaha, b'a n'ei. ¹⁴ Nga'yuhun Espiritu Santo xi tijnajinna chinkoho ri en nda tsu xi kin'ekjas'ehin.

¹⁵ Ja yai nga ja incha kits'in nga mana ngayjee xuta xi tjin nga ngusuhun ante Asia. Santaha ko nda Figelo ko nda Hermogene b'a kits'inkona.

¹⁶ Ntiana katase nimaha xuta xinkjin nda Onesiforo. Nkjin njya kitsja nga'yunna ndo ko najmi kama subaha ngat'aha nga kjiya'yan. ¹⁷ Ni xi kits'in ni, nk'ie nga j'ai nanki Roma tsangisjaina santaha nkúhu nga kisakuhu an. ¹⁸ Nda Ntiana katase nimaha nistjin nga chasehe mi nihi xi kits'in nga nkunkú xuta. Ko ji ja ya sisin xi nkú ts'in tsasinkona ndo nanki Efeso.

2

B'i ts'in y'ejña chubaya Pablo nk'ie nga tsakúyaha Timoteo

¹ Kui b'a máha, ji ntína, n'ejahani nga'yún xi sakújinná kjuandaha Cristo Jesu. ² Kó ni xi kinu'yái nga kixian nginkun nkjin xuta, kui xi n'ekjas'eihin já xi ma 'yún tak'aán, já xi kama kuakúya ngáha rá kj'ai.

³ N'e chúkjuai kjuanimá xi kuitjájín, at'aha ji xi nkú joya nda juhun Cristo Jesu ji, nda jun xi nda ts'in xáha. ⁴ Yaá nga ndaha nku nda jun xi tikján najmi tsungijin yjoho ni xi tjín asunntej. B'a ts'in at'aha mjehe nga nda skuéhe xi kitsjá xáha. ⁵ Kó tá máha nku ndatsuton, najmi kama ts'ín nana tsa najmi tsuton xi nkú ts'in tjíña nga nuton. ⁶ Kó tá máha nku xi títs'in kjuanimá nga títs'inxá, bichú nistjin nga sakúhu ni tjun xi b'éntje. ⁷ N'echubayahí yjohí ni xi tíxihin kó b'a tá ts'in Nda Ntjáná ts'ín nga kamankjihin ngayjee níj.

⁸ N'ekj'áitsjein Jesucristo xi j'áíya ngáha rá ngabayoo, xi ntjehe David y'aha ra. B'i tsu én xi t'b'enjimiá. ⁹ Kó kui ngat'aha én un t'behena kó santaha kjííya'yán xi nkúhu tsa an xi nda ch'on k'an. Tunga máha éhen Ntjáná, najmi kjííya'yún. ¹⁰ Kui nga ngandaha xuta xi Ntjáná j'ájin títs'in chúkjuahana ngayjee ni xi tímát'an, tu xi kó kui incha sakúhu rá nga Cristo Jesu ts'ínk'anki kó tsjáha kjuachánka xi najmi máha feya.

¹¹ Ma n'e s'ejin én xi tsu:

Tsa tsayakaá Cristo,
tá kuintsubá tik'unko ngáhaná.

¹² Tsa t'n'e chúkjuá nga un t'bená,
tá kuatexumakaá.

Tsa najmi n'ekié yjoná nga yaá,
kó kui najmi ts'ínkie yjoho nga bená.

¹³ Tsa najmi ch'a s'ejihin ná,
tunga kui ma ma 'yún tak'aán,
at'aha kui najmi máha ts'injo éhen.

B'i ts'in tsakúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'in ts'ínxát'aha Cristo

¹⁴ N'ekj'áitsjeihin xuta nínku, nginkun Ntjáná tu xi b'ahá t'ihin, nga najmi tu mí éhen ni incha k'uésiyáha, at'aha kui ni xu'bjí xi najmi chumi ni chjínj rá. Tu sa ní ts'inndyjajihin xuta xi mjéñjuhu kui niyú. ¹⁵ Ngayjehe k'uin n'ei ni xi nda nginkun Ntjáná tu xi nda skuéhe ni xi t'n'ei. N'ei xi nkúhu nku nda musu xi najmi ma subaha ni xi títs'in kó xi nda ts'in bakúya én xi naxu tjín.

¹⁶ Najmi tu nungijin yjohí én tiya xi tjín asunntej, at'aha xi b'a ts'in nchja, kui xi tu nku fi t'axíhin rá Ntjáná. ¹⁷ Kó kui éhen xi nkú joyaha tsé xi finanka. Najmi máha manda. B'a ts'in tsatsun nda Himeneo kó nda Fileto. ¹⁸ Kui xi ja ngji t'axíhin ni xi naxu tjín. B'a t'íncha tsu nga ja j'a nistjin nga kj'uaíya ngáha rá xuta ngabayoo. B'a ts'in títs'inndyjajihin rá k'ua xuta xi s'ejihin Ntjáná. ¹⁹ Tunga tu nkú ndjáha síjña éhen Ntjáná. Síjña xi nkúhu nku xjó xi: "Nda Ntjáná be xuta xi ts'e", tsu ntu xi tjit'aha. Kó b'a tá ts'in tjit'a yaha: "Ngayjee xi tsu nga s'ejihin Cristo kats'in t'axíhin yjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntjáná."

²⁰ Xi nkúhu nku ni'ya chánka, najmi tu suba ni t'oonsine kó toontaba tjíhjin. Tá tjín nihí ni xi kamandakoho yá kó ninte. K'ua xi n'echjén nk'ie nga tjín s'í kó k'ua xi n'echjén tehente. ²¹ Kó b'a tá ts'in tjíña ajinná. Tsa tjín xi ja kits'in je yjoho, kui xi nkú joyaha ni xi ma n'echjén nk'ie nga tjín s'í. Ja je kó Ntjáná kama ts'ínchjéhen, at'aha ja tjíndaha yjoho nga kama ts'ín ngayjee ni xi nda.

²² Chihin yjohi ni xi nchjaha animaha ja istiu. N'ei ni xi naxu nginkun Ntiana, tu nku n'e s'ejinni Ntiana, ko kas'ehi kjuatjo ko kjuajyu. Nkuhu n'e mako yjohi xuta xi je tjintuya animaha ko nchjaha Nda Ntiana. ²³ Najmi tu n'esihin en tsujnu tsut'a ko en xi najmi tjihin sin xi nchja xuta, at'aha ja yai nga yo nibaha ra kjuachan. ²⁴ Xi tits'inxat'aha Nda Ntiana najmi tjihin nga kjuachan kjuajin yjoho. Nda ni ts'in kats'insihin ngayee xuta. Ko tjihin nga kamaha kuakuyaha xuta. Kats'in chukjua ni xi kamat'ain.

²⁵ Nimakjua kat'asje yjoho nk'ie nga tsjaniyaha xi tifi kontraha. Kutsa Ntiana tsaha xuta xu'bo nga ts'ink'ontjaiya animaha nga skuje ni xi naxu tjin ²⁶ ko nga kuankaha ni xi ts'anachakoho ra ndanindoo. At'aha incha kjintuya'yun ko ni xi mjehe ndanindoo tits'inkoho.

3

B'i ts'in tsakuya Pablo xi nku kama kintehe ni nga k'ujai ngaha Nda Ntiana

¹ Katumankjihin ni xu'bi. Nistjin xi fekuhu s'e nistjin kju'a'un. ² At'aha kamaxkin xuta ko 'yun ts'iin mje toon. Ngak'un kama ko nk'a k'uasje yjoho. Ch'on ts'in kuinchjane Ntiana ko najmi kuint'ehen xi chaha. Ndjá s'eyaha ko najmi skuengkjun Ntiana. ³ Najmi s'ehi kjuatjo ko najmi kama nimaha xuta. Kuinchjayane xuta ko najmi k'uech'oho yjoho ni xi kuinchjaha animaha. Kjan kama ko ngujai kontraha ngayee ni xi nda. ⁴ Tsank'a kama, najmi kama nusihin ni xi incha ts'iin, ko tséjihin ra kjuangak'un. Najmi kuangisjai Ntiana. Ni xi kuinchja nihi animaha kuangisjai. ⁵ B'a incha ts'iin xi benkjún Ntiana ts'iin, tunga xi nku ts'in tjintu kui niu xi kuakuchji nga najmi tjijnajihin nga'yun xi Ntiana tsaha xuta xi benkjúhun.

N'e t'axihin yjohi xuta xu'bi. ⁶ At'aha xi b'a k'un, kui xi xki ni'ya incha fi ko b'anachaha jminchjin xi najmi ndjá tjintuyaha, xi kitsejihin ra ngatitsun ko nt'ehen tu mi nihi ni xi nchjaha animaha. ⁷ Kui jminchjún xi tehente bangiya tunga ndaha ichi najmi ma bichú mankin sisihin ni xi naxu tjin. ⁸ Xi nku ts'in jat'je Jane ko Jambre ngji kontraha Moise nistjin nk'ie, b'a ta ts'in ko kui ja xu'bi tifi kontraha ni xi naxu tjin. Najmi nda kjuankjintak'uhun ko yaha nga najmi Ntiana s'ejihin. ⁹ Tunga najmi ngjuajndjukoho ni xi incha y'a, at'aha ngayee xuta skuje kjuanchinihi. B'a kamat'ain xi nku nga ta kamat'ain Jane ko Jambre.

B'i ts'in kitsjaniyaha Pablo Timoteo

¹⁰ Ji Timoteo, ja yai sisin ni xi tsakuya ko xi nku ts'ian. Ta yai ni xi mjena ts'ian, xi nku ts'in s'ejinna, kjuatsentana, kjuatjona, ko xi nku ts'in tits'in chukjua ni xi timat'an. ¹¹ Yai xi nku ts'in kitsjennki unkiena xuta, ko kju'a'un xi kkie, ko ni xi kamat'an nanki Antiokia, nanki Ikonjo ko nanki Listra. Kitsjennki unkiena xuta tunga Nda Ntiana tsasinkona ajihin ngayee ni xu'bi.

¹² Kjuaxi nga ngayee xi mjehe skuengkjun Ntiana ko Cristo Jesu, kui xi tsjennki unkiehe xuta. ¹³ Tunga máha xuta ch'onk'uun ko xi tsank'ó, 'yun ch'onk'un kama sa. K'uanacha ko ta ch'anachaha.

¹⁴ Tunga máha ji, ndjá tsijnajin ni xi tsinchiyái, ni xi tsichu mankjihin. At'aha yai ya xi tsakuyahi niu. ¹⁵ N'ekj'átsjein nga santa nkuhu nga ndyaji yai nku titsu xujun éhen Ntiana. Kui xi tsje. Kui xi tjihin nga'yun nga tsjahi kjuankjintak'un, at'aha s'ejihin Cristo Jesu ko tib'anki. ¹⁶ Espirituhu Ntiana kits'inxajihin xi y'et'a ngayee xujun éhen Ntiana ko kui xujun basinkona nga bakuyaha xuta, nga n'ek'a niyaha, nga bixinyaha má nihi xi najmi nda tjin

títs'ín, kò nga 'baj niyáháá xi nkú ts'ín naxu ngjuai^{ko} yjoho. ¹⁷ B'a ts'ín xujun tu xi nda xi ts'ínxát'ahá rá Ntíaná skue sisihin ni xi tjíhin nga ts'ín nga ts'ín xá xi nda.

4

¹ Nginkun Ntíaná kò nginkun Cristo Jesu, kui xi kuasehe ni xi kits'ín xuta xi tjintu tík'un kò xi ja k'ien nk'ie nga kj'uaikúchji yjoho nga kj'uaitéxuma, tu xi tibankihí ra nga ² t'enijmí éhen Ntíaná. Tu nkú b'ahá n'ei tu mí nistjihín ni kò tu mí chubahá ni. T'inyaihi xuta tsa najmi nda tjín ni xi títs'ín, kò n'ek'a niyái, kò tjennniyáíhi. Kas'e tehentehi kjuatsenta nk'ie nga kuakúyai éhen Ntíaná.

³ At'ahá kuichú nistjin nga najmi tá ts'ínsihin rá xuta én nda xi bakuyáá, xi nda ts'ínkoná. Tu sa ní incha kuangisai nga nkjin nkjún já maestru xi kuakúyaha ni xi tsjoho kuaint'é, at'ahá kui niu xi nchjaha animaha.

⁴ Ngjuai t'axihin kò najmi tá kuasínñjuhu rá én xi naxu tjín. Échá xi nchja xuta incha ts'ínsihin. ⁵ Tunga máha ji, tu nkú chase sisinní ni xi n'ei. N'e chúkjuai kjuá'uun. N'ekjas'eihin yjohi nga t'enijmí éhen Ntíaná. Nda n'etjusuin xáhi.

⁶ An bi, ja ma kamaná nku chje xi kuichúsehe Ntíaná. Ja tibichú tiña chuba nga k'uejñá asunntej. ⁷ Ja tsásinchjahá xi fi kontrahá éhen Ntíaná. Ja tsichu kjet'a niyána. Tu nkú kis'ejihinna Ntíaná. ⁸ Ja tikuyána nd'ai chji xi ts'ínkjáihin xuta xi ja naxu nginkun Ntíaná. Nda Ntíaná tsjana niu, at'ahá naxu ts'ínko xuta nistjin nga kuase mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú. Kò najmi tu nku an tsjana chji xu'bo. Tá tsjáha ngayjee xuta xi tjoho kò xi tjincha kuyá nga kj'uai ngáha.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi mjehe nga ts'ín

⁹ N'e kitsá xáhi yjohi nga nibáase xatíní. ¹⁰ At'ahá nda Dema 'yún tjo saha ni xi tjin asunntej. Ja kits'ín nga mana. Nanki Tesaloníka ngji. Nda Krescente ngá ante Galaciá ngji, kò nda Tito ja ngji ante Dalmaciá. ¹¹ Tu nkuhú nda Luko tññako sana ei. Tjinchísjai nda Marko kò nibákoj, at'ahá kui xi kama kuasínkona ajihin xána. ¹² Nda Tikiko bi, nanki Efeso kits'ínkjía. ¹³ Nk'ie nga nibai, nibákoní najyunna xi ts'ínchjén nistjin chunch'óon. Kui xi y'ejñá nanki Troa, ni'yahá nda Karpó. Kò tá nibákoní xujunna. Tu xi najmi tu n'echayaní ichi xi tjabaixin kamandakoho.

¹⁴ Tse nkjún kjuasti kitsjáná nda Alejandro, nda xi ts'imnda ni kicha. Nda Ntíaná k'uechjí ngajoya ngáha rá ni xi kits'ín. ¹⁵ Kò ji, chíhin yjohi ndo, at'ahá tu xi 'yuhún ngji kontrahá én xi tib'enijmíaa.

¹⁶ Nk'ie nga tjun kinchjantjá yjoná nginkun já tjixóo, najmi ch'a tsasinkona. Ngayjee y'entu masenna. Najmi tu kat'axkíhi rá Ntíaná ni xi incha kits'ín. ¹⁷ Tunga Nda Ntíanáhá tsasinkona kò kitsjana nga'yún tu xi kama y'enijmíyehena éhen. B'a ts'ín kint'éhe ngayjee xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ts'asje'ana Nda Ntíaná ngabayoo. ¹⁸ Kò tá k'uasjejinna ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjín kò ngjuaikona má batéxuma ndjiojmi já. ¡N'ekíe yjoná nga tjihin kjuachánka santaha tu nkjéhé ni! B'a kat'e.

B'i ts'ín kits'ínke Pablo xujun

¹⁹ Tjeihin kjuasuniñana na Priská kò nda Akilá kò xuta xinkjín nda Onesiforo. ²⁰ Nanki Corinto y'ejña nda Erasto. Nanki Mileto kiséché'in nda Trofimo kò yo y'ejñá. ²¹ N'e'ahí yjohi nga nibáasení kintehe ni nga kj'uai nistjin chunch'óon. Títs'ínkjíhi kjuasuniña nda Eubulo kò nda Pudente kò nda Lino kò na Claudiá kò ngayjee já nts'eé xi tjín ei.

²² Nda Nt̄ianá Jesucristo kat'ejñakohi. Ngatentoq kas'en̄u kjuandaha Nt̄ianá.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Tito

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo Tito

¹ An Pablo, an nda musu síhín Ntjaná ko nda postruhú Jesucristo. Xi nkú ts'in s'ejihín xuta xi j'ájin Ntjaná ko kamankjihín ni xi naxu tjin, kui xi xána, kui nga kui xutaha xi skuenkjühun Ntjaná. ² Tichuyáá nga kuintsuba tik'un síaán. Kui niu xi kitsúya títjun Ntjaná kintehe ni nga kin'enda asuntee, ko yaá nga najmi maha b'anacha. ³ Nd'ai ni ma, nk'ie nga ja tsichu chuba, ajihín én xi kik'ainá nga k'uenjimiá y'éjña chji Ntjaná ni xi kitsú. Ntjaná xi maha ts'ink'ankiná kitsjana kui xóo.

⁴ Tifaniñaha Titó, ji ntúna at'aha nkuhú xi s'ejinná. Kas'ehi kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Nq'miná ko Jesucristo xi ts'ink'ankiná.

B'i ts'in kitsúyaha Pablo Tito xa xi ts'in

⁵ Kits'ink'íejñaha xjo Creta tu xi k'uéndahani ni xi kindyat'a sa yo ko tu xi k'uaí xáha ri jácháha xuta ninku xi tjin xkí nanki xi tjin yo. Kixinya chich'ihin ni xi n'ei. ⁶ Kama s'et'a xá xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuühun, xi tjihín ntí xi s'ejihín Ntjaná ko naxu incha ts'in ntihí ko nt'één.

⁷ At'aha nku nda xi kuasehe ninku, kui xi tijnaha nga kúnnta ni xi ts'e Ntjaná. Kui xáha. Kui nga kas'et'a xáha nku nda xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi najmi ngak'un, xi najmi stinta, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi kjánko xuta ko najmi mjehe toon xi ch'on ts'in sakú. ⁸ Nda xi ts'ínkjáin níhi xuta ní'yaha machjén, xi tsjoho ts'in ni xi nda, xi nda basehe ni xi ts'in, xi naxu ts'in, xi benkjún Ntjaná, xi maha b'éch'oho yjoho ni xi mjehe animaha. ⁹ Ni xi kuakúya tjihín nga ni xi tsangiya nibaha ra, tu xi b'a ts'in kama tsjáníyá sísihín ra xuta ko kama k'uéjña chjihí já xi tífi kontraha ni xi bakúya.

¹⁰ At'aha tjin nkjún xi ngji t'axihín én xi naxu, xi tu a ehén ni xi bakúya ko b'anachaha xuta. Xi incha bakúya nga n'e ni circuncision, kui xi 'yún b'a incha ts'in. ¹¹ Najmi ta k'uaíntehe ra nga b'a incha ts'in jái, at'aha ni xi najmi tjihín nga kuakúya tjincha bakúya. B'a tjincha ts'in tu xi tít'sín ngana ndaha toon. Ja nkjin xuta ts'innjajihín.

¹² Santaha nku nda profeta xi ts'e jóo b'a kitsú: "Xuta Creta én tsank'á nchja tehente. Ch'onk'un jóo xi nkúhu chu ch'onk'un, xuta ts'e xi najmi tsehe." ¹³ Kjuaxi kjáihín ni xi kitsú ndo. Kui nga ndja chubakohoni jóo tu xi incha skué sísihín ni xi s'ejinná ¹⁴ ko tu xi najmi nguénñjühú ra én tiyaha xuta judio ko ta ndaha ni xi b'éne'yühun já xi ngji t'axihín ni xi naxu tjin.

¹⁵ Je ngayjee ni xi tjin ko ma n'echjén tsa je tjíntuyá animaha xuta, tunga najmi tjihín ni xi je ngat'a ts'e xuta xi chuntí tjíntuyáha ko xi najmi s'ejihín Ntjaná. At'aha ngasten ts'innkjink'un ko ja tsatsun kjuankjintak'uhun. ¹⁶ Kui xi tsu nga be Ntjaná tunga ni xi incha ts'ihín bakúchji nga najmi be. Kui xi ch'onk'un, najmi nt'één, ko najmi maha ts'in ni xi nda.

2

B'i ts'in kitsúyaha Pablo Tito xi nkú ts'in tjihín nga kuakúyaha xuta ninku

¹ Tunga máha ji, takúyai ni xi y'aha ra ni xi nda ts'ínkoná xi tsinchiyái. ² B'a t'ihin já xi ja chá nga kixi incha katjiko yjoho, incha katenkjún yjoho, nda

incha katasehe ni xi incha ts'íin, nda incha katumankjihin ni xi s'ejiná, ko incha kas'ehe kjuatjo ko kjuatsenta.

³ Ko jminchjín xi ja chá b'a ta ts'ín incha katenkjún Ntíaná, najmi tu én tsank'á incha k'uasjené xuta ko najmi tu 'yún incha k'úi binu. Incha katakúya ni xi nda ⁴ ko incha katsjáníyahá jminchjín xi kjintí sa nga ts'íintjo x'ihín ko ntíhi, ⁵ ko nga nda incha katasehe ni xi incha ts'íin, nga je kas'entuyá anímahá, nga incha kuasehe ni'yahá ko nda incha s'entuyáha, ko nga incha skuenkjún x'ihín. B'a ts'ín chankjúhun éhen Ntíaná.

⁶ Ko já istiu b'a ta t'ihín nga nda incha katasehe ni xi incha ts'íin. ⁷ Ngatentee ni xi n'ei, nda n'ei tu xi b'a ta incha ts'íihin. Nga kuakúyai, katuma chji nga kixi tjíyahi ko nga tiyankjún yjohi. ⁸ En nda katitju tsu'bai, én xi najmi tjín xi nkú ts'ín n'eníjéhe ri. Kui niu xi ts'íin nga kama subahá rá já kontra, at'ahá najmi sakúhu nkú ts'ín ch'on ts'ín kuinchjayanehená.

⁹ Ko b'a t'ihín já musu xi kich'atse nga tehente katenkjún já ntíahá ko kats'ín ni xi sasíhín jóo. Najmi tjíhin tsa kuinchjá tsa'ako jóo ¹⁰ ko tsa ndyjé ts'íihin. Tu sa ní incha katakúchji nga ma ma 'yún k'aán jóo, tu xi ngayjee ni xi ts'íihin chankjúhun én xi b'éña chjiná Ntíaná xi ts'ínk'ankiná.

¹¹ Ntíaná ja y'éña chjihí ngatentehe xuta kjuandaha, kui xi ts'ínk'ankiná ¹² ko bakúyaná nga k'úéch'oojó yjoná ni xi najmi je nginkun Ntíaná ko ni xi nchjahá anímaná ei asunnteí, nga nda chasehé ni xi n'eé ko nga naxu n'eé ko nga chankjáán Ntíaná nk'ie nga tintsuba saá ei asunnteí. ¹³ Chúya sahá raá ma ni nda xi tichuyáá, kui niu xi nístjin nga cháá kjuachánkaha Jesucristo, kui xi Ntíaná xi chánka ko xi ts'ínk'ankiná. ¹⁴ Kui xi kitsjá yjohó nga kin'ek'ien ngandaná tu xi k'uasjehihinná ngayjee ni xi najmi ndoo ko ts'íin je nku naxinántá xi kui ts'e, xi ngayjehe k'un mjehe ts'íin ni xi nda.

¹⁵ Kui nijí xi takúyai. Tjenniyáhi xuta ko nek'a niyái. Najmi tu jo jan katumahi nga b'a n'ei. Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha ji.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga incha ts'íin xuta nínku

¹ N'ekj'áitsjeihin xuta nínku nga katenkjún já titjuun ko já tjíxóo. Incha kant'é'éhen ko incha kat'entu nda nga incha ts'íin ngayje tikjá ni xi nda.

² Ndaha nku xuta najmi tu ch'on ts'ín incha kuinchjane ko najmi tu ch'a xi kjaánkó. Nda ní ts'ín incha kas'eyahá. Ko kate xuta nga nímakjua incha tjintuyáha.

³ At'ahá nístjin nk'ie ta tu xí sináá. Najmi kinu'yá'één, ngakjá kin'enkjíntak'aán, ko nkjin tikjá ni xi nchjahá anímaná tjí'yúhun ñá ko ni xi mjehe yjonintená. Kjuakjan ya ko kjuaxíntak'un tintsubajíán. Kits'ín unkiená xuta ko b'i ngján kin'e unchaá xinkjá. ⁴ Tunga nk'iehé nga kis'eña chji kjuandaha Ntíaná xi ts'ínk'ankiná ko kjuatjo xi tjíhin, ⁵ kits'ínk'ankiná. Najmi ngat'ahá tsa nda tjín ni xi kin'eé, tsa kui kjuaha nga b'a kits'íihin. B'a ní kits'ín at'ahá kama nímahá ñá. Kits'ín jená nk'ie nga kits'ín tsin tsetse ngáhaná ko Espiritúhu kits'ín tsetsená.

⁶ Tu ngat'ahá ni xi kits'ín Jesucristo xi ts'ínk'ankiná, najmi kits'ínk'ín Ntíaná nga kitsjána Espiritúhu. ⁷ Ko tu ngat'ahá kjuandaha Ntíaná kits'ín nga naxu tsichu maá nginkun. B'a kits'ín tu xi n'ekjáhín raá ni xi tichuyáhaá, kui xi tsuhu rá nga kuintsuba tik'un síáán.

⁸ Ma n'e s'ejin én xu'bi kó mjena nga takuyái sisin nij, tu xi xuta xi s'ejihin ra Ntjaná ts'ínkjas'ehen ra yjohó nga ts'íihin ni xi nda. Tu xi ndahá tjin kó basinkóná nga b'a n'ee. ⁹ Xi mjehe nku én k'uesintjáhi, t'yú t'axihin. Najmi tu n'eshihin xi b'ésiyáha ntje chá xi y'ahá ra kó ta ndaha xi b'ésiyáha kó kjántjaihi kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. At'ahá najmi basinkóná kui kjuastiú kó najmi tjihin sin.

¹⁰ Xi kuakjánya xuta ninku, chubakoj tsa nku kó tsa jo niyá tjihin. Tunga tsa najmi ts'ínsihin, najmi ta k'uaintehe ra aya ninku. ¹¹ Yai nga xi b'a títs'íun, kui xi ja kits'ínkatsún suba yjohó kó niyáha ngatitsuun tsú'baya. Ta kuihi tífiko yjohó xi má nga ndyja.

B'í ts'ín kitsúyaha Pablo ni xi mjehe nga ts'ín Tito

¹² Nk'ie nga ts'ínkjisehe nda Artema kó a ra nda Tikiko, n'e kitsa xáhi yjohi nga nibáasení nanki Nikopoli. At'ahá ja tjindana nga yó ts'ínk'a nistjin chunch'ón. ¹³ Nda tjsinkoi nda Zena, nda xi nchjantjai xuta, kó nda Apolo, tu xi ts'ínndjuúhu niyáha kó tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahá ra. ¹⁴ Katangiya xuta ts'áná nga ts'ín ni xi nda kó nga tsjáha xuta ni xi machjéhen. B'a ts'ín incha saájihin ni xi ts'e Ntjaná.

B'í ts'ín kits'ínkje Pablo xujun

¹⁵ Títs'ínkjihí kjuasuniña ngayjee xuta xi tjintukona ei. Tjehihin kjuasuniña xuta xi tjohó ná at'ahá nkuhú xi s'ejinná.

Ngatento kas'enuu kjuandaha Ntjaná.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Filemon

B'í ts'ín kikjaniñahq Pablo Filemon

¹ An Pablo kjíi'ya'yán ngat'ahá Cristo Jesu. An kō nda nts'eé Timoteo tísuniñahí nda Filemon. Tjo nkjúnna ji. Ji xi tã t'n'exát'ahí Cristo. ² Tísuniña yaihi nichjaá Apia, kō nda nts'eé Arkipo xi tã t'its'ín nga'yún ngat'ahá Cristo, kō xutã ninku xi ma ñjakú ni'yahi.

³ Kas'enūu kjuanda kō kjuajyu xi tsjáná Ntĩa Nã'miná kō Nda Ntĩaná Jesucristo.

B'í ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín nchjantjai Filemon

⁴ F'áitsjenna ji nk'ie nga nchjakã Ntĩaná. Tehente tsja máb'achjihí ⁵ nga tí'miyana xi nkú ts'ín t'johi ngayjee xutã xi Ntĩaná kits'ín ts'e kō xi nkú ts'ín n'e s'ejin Nda Ntĩaná Jesu.

⁶ Bankihí Ntĩaná nga xi nkú ts'ín n'e s'ejin ni xi ngujiñin n'e s'ejián, kui xi kats'inxájin kjuankjintak'uhin tu xi b'a ts'ín kamankjihin ri ngayjee ni nda xi tjinná ngat'ahá Cristo Jesu. ⁷ Tsjo nkjún tjinna kō sakúna nga'yún ngat'ahá xi nkú ts'ín t'johi xutã ninku. At'ahá ngat'ahí, nda nts'é, kisakú nga'yúhūn animahá xutã xi ts'e Ntĩaná.

B'í ts'ín nchjantjai Pablo Onesimo

⁸ Kui b'a maha, ndaha tsa ngajohō Cristo kama kuinchjakō masen masehen ni xi tjiñin nga n'ei, ⁹ tunga tu sa ní t'bankihi ni xi xihin at'ahá tjoná xinkjá. An Pablo xi ja kama chá kō kjíi'ya'yán nd'aj tu ngat'ahá Cristo Jesu ¹⁰ t'bankihi nku kjuanda ngat'a ts'e Onesimo. Kui xi ja tsichu ma xi nkú joyaha tsa ntina ej aya nūbayó. ¹¹ Kui xi najmi kamachjéhin nistjin nk'ie tunga nd'aj ji kō an machénná ndo.

¹² T'its'inkjise ngáhara. N'ekjáihin xi nkúhu tsa an niu. ¹³ Mjena nga k'úejñakō sana ej tsakai tu xi ngajohí ts'ínxát'ahana ej má nga kjíi'ya'yán tu ngat'ahá én nda tsuhu Nda Ntĩaná. ¹⁴ Tunga ndahá nku ni najmi mjena chubã ts'ian tsa najmi tjínkuhu tak'uin, tu xi animahí ñibahá rã kjuanda xi n'ení kō najmi an ts'ín kjuã'yúhunra.

¹⁵ Kutsa kuihi kjuaha ngji t'axihin ri Onesimo chuba nistjin, tu xi n'ekjáin sín ngáha rj nd'aj. ¹⁶ Tunga najmi tã xi nkúhú ni tsa nku nda musu xi kich'atsei chãsehí. Tu sa ní chãsehí xi nkúhu nku nda xi 'yún chí saha rã nga nku nda musu. Ngat'a ts'an ndats'é ja tsichu ma ndo kō t'jona. Ngat'a ts'i 'yún chí saha rã ndo, at'ahá tã ts'ínxát'a ngáha ri kō tã s'ejiñin Nda Ntĩaná xi nkúhu ji.

¹⁷ Kui b'a maha, xihí yaní nga nkúhú tinchajián ni xi ngujiñin s'ejiñná, n'ekjáin ngáha rj Onesimo xi nkúhu tsa an niu. ¹⁸ Tsa tjin má najmi nda kits'ínkōhi kō tsa tjin ni xi tjeñen ts'i, kuentana t'et'ai niu. ¹⁹ An k'uechjá ni xi tjeñen. An Pablo ntuna t'ib'et'áhana xujuin nga b'a ts'ian, ndaha tsa kama ts'ínkj'áitsjehen ni xi tjeñin ts'an. Ngat'ana tinchihinni. ²⁰ Ji nda nts'e, at'ahá t'johi Nda Ntĩaná, kasakújinna ji nku kjuanda. Tjen nga'yíhūn animana tu ngat'ahá nga nkúhú kich'aa Cristo.

²¹ B'a ts'ín t'ib'et'áha at'ahá behé k'an nga kúinú'yá'énni. Be nga 'yún n'etjusun sai ni xi t'bankihi. ²² Kō tã t'bankihi kj'ai sa ni. T'endaní nku ante ni'yahi, at'ahá t'ibinchihūu Ntĩaná nga kama kfinsenuu. Tu t'ikuyáhá rã nga b'a kama.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujun

²³ Títs'ínkjihj kjuasuniña nda Epafra. Ei ta kjiya'yúnkona ngat'aha Cristo Jesu. ²⁴ Kò ta títs'ínkjihj kjuasuniña nda Marko, nda Aristarko, nda Dema ko nda Luko. Kui jáj ta y'anjikona xá xi títs'ian.

²⁵ Kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo kas'eyaha animanuu.

Xujun xi kin'ekjǎhi xuta xi ntje Hebreo tjehen ra

B'ǎ ts'ín tís'ejña chji nga kinchjakoná Ntǎaná nk'ie nga kits'ín nibá Ntǎhi

¹ Nkjin niyá ko kj'ái kj'ái ts'ín kinchjako Ntǎaná ntje cháná. Já profeta kits'ínchjén nga kinchja nǎstjin nk'ie. ² Tunga nǎstjin fekuhu xi kich'aá nd'ái Ntǎaná kits'ín nibá Ntǎhi nga j'ai nchjakoná ngajohó. Kui Ntǎu xi kits'ínchjén nga kits'ínnda asuntee ko nk'a ján, ko kitsjáha nga kama ts'e ngayjee ni xi tjín.

³ Ajihin Ntǎu sakúchji kjuachánkaha Ntǎaná ko kui xi bakúchji kjuatík'uhun Ntǎaná. Kui xi ts'ín nga s'e ngayjee ni xi tjín tu ngat'aha nga'yún chánkaha éhen. Nk'ie nga ja kík'jéxinná ngatitsunná nga kits'ín jená nginkun Ntǎaná, ngjik'iejnat'aha Ntǎaná nk'a ján.

B'ǎ ts'ín tís'ejña chji nga yún nk'a tjeñ Jesu nga ntǎtsjee

⁴ Yún nk'a kin'etsjen nga ntǎtsjee, at'aha tu nkúhu kui xi 'mi Ntǎhi Ntǎaná.

⁵ B'ǎ kitsúhu Ntǎaná nga kinchjako:

Ji xi Ntǎna,

an xi tsichu ma Na'mihi.

Ndaha nku ntǎtsje najmi b'a kik'ihín. B'ǎ ts'ín kinchjanjímíyaha Ntǎhi:

An xi kama Na'mihi,

ko kui xi kama Ntǎna.

Nk'ie nga b'a kitsú, najmi ntǎtsjee kinchjanjímíyaha.

⁶ Nk'ie nga kits'ín nibá Ntǎ tjuhun asuntee, b'ǎ kitsú:

Ngatentee ntǎtsjena kats'intsjohó.

⁷ Ko b'ǎ ts'ín kinchjanjímíyaha ntǎtsjee:

Ntǎtsjena, kui xi xi nkúhu ntjo.

Ko xi ts'ínxát'ana, kui xi xi nkúhu njai nd'í.

⁸ Tunga b'ǎhi ts'ín kinchjanjímíyaha Ntǎhi:

Ntǎ ní, ji xi kuatexumai sín,

ko kuatexumai sisin nk'ie nga kuatexumai.

⁹ Tsjohi ni xi naxu tjín,

ko najmi sasíhin ni xi najmi nda.

Kui nga j'ajihin ra an xi Ntǎahí,

ko 'yún kitsjaha kjuatsjo nga xi tjintujihin.

¹⁰ Ko b'ǎ ta kitsú sa:

Ji xi Ntǎa,

nga tuts'ihín ni kin'endai asuntej,

ko ntsai kin'endakohoni nk'a ján.

¹¹ Kfe ngayjee ni xu'bǎ,

tunga ji tu nkú kuinchunní.

Kama chá ngayjee niu xi nkú joyaha tsa najyun.

¹² Kama b'a n'eǎhi xi nkúhu nku najyun,

ko n'ek'óntjaiyai

xi nkú ts'ín n'ek'óntjaiya nku najyun.

Tunga ji bi najmi k'óntjaiyai,

ko ndaha nku nǎstjin najmi kama cháí.

¹³ Ndaha nku ntǎtsje najmi b'ǎ kik'ihín:

Tjinchint'ání má batexuma,
k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.

¹⁴ At'ahá ntítsjee bí, kui xi ntjò xi ts'ínxát'ahá Ntjáná. Kui xi n'e nibá tų xi basinkoho xuta xi ts'ínkjáhjin nga k'uanki.

2

B'i ts'in tís'ejña chji nga tjihin nga n'eshiín én xi kits'in nibáná Ntjáná

¹ Kui kjuaha tjihin nga 'yún n'eshiín raá ni xi kinu'yáá, tų xi najmi kuankín t'axihín raá ni xi ts'e Ntjáná. ² At'ahá santaha én xi kits'ínkjás'en ntítsjee kis'ehe nga'yún kò kits'ínkjáhjin chjí xi kanéhe ngayjee xuta xi kits'in ngatitsun nga najmi kint'é'éhen éen. ³ Kui nga nd'ái, ¿nkú ts'in kuitjunkihinná tsa najmi n'eshiín én chánka xi ts'ínk'ankiná? Tjun Ndá Ntjáná kitsúya xi nkú ts'in kuankihiná kò as'ai xi incha kint'éhe nga b'a kitsú kitsúya kixi ngáhaná kui nių. ⁴ Kò Ntjáná tá tsakúchji nga kjuaxi éen. Kits'in ni xi bakúchji kjuachánkaha kò nga'yúhún kò nkjin tákjá kjuankjún, kò xi nkú ts'in mjehe kits'innndzjoná kjuanda xi tsjá Espiritu.

B'i ts'in tís'ejña chji nga xi nkúhu ñá j'ai ts'in ma yjoho Jesu

⁵ Asunnte xi tichubanijmíyahaná, xi as'ai nibáhá, najmi aya ntsja ntítsjee y'éjñaya Ntjáná, tsa kui xi incha kuatéxumaha. ⁶ Tjít'a xujun éhen Ntjáná má nga b'i kitsú nku xi kinchja:

¿Yáha xuta, nga najmi ndyjajihin kjuankjintak'uhin?

¿Á ch'axkihí rj xuta, yáha kui?

⁷ Chubahá 'yún kinte kin'e mai nga ntítsjee,

kò kik'áihí kjuachánka kò nga chankjún.

⁸ Aya ntsja y'entuyái ngayjee ni xi tjin asunntee.

Nk'ie nga aya ntsja xuta y'éntuyá Ntjáná ngayjee ni xi tjin, ndaha nku ni najmi y'éjña ndái ma. Tunga nk'iehé nga chasehéé, yaá nga najmi ngayjee nių tjintuyáyje aya ntsja. ⁹ Tunga yanáá xi nkú ts'in Jesu. Tų chubahá 'yún kinte kin'e ma nga ntítsjee. Kik'áihí kjuachánka kò tyanjkjún at'ahá j'ajin ngabayoo. Tų ngat'ahá kjuandaha Ntjáná ngabayaha Jesu ngandaná kamaha.

¹⁰ Tų xi nkjin kamaha ntíhí Ntjáná xi sakúhu rá kjuachánka, Ntjáná xi kits'innnda ngayjee ni xi tjin kò ngat'ahá Ntjáná tjintuhu nių, kits'in nga ajihín kjuá'uun kama Cristo xi tjihin nga kama, tų xi ts'ínk'ankihí xuta. ¹¹ At'ahá xi ts'in je xuta nginkun Ntjáná kò xuta xi n'e je, nkúhú maha Na'mihí. Kui kjuaha nga najmi ma subaha rá Ntíhí Ntjáná nga nts'e tsuhú rá xuta xu'bo.

¹² Tjít'a xujun éhen Ntjáná má nga b'a kitsú:

Ji k'uenijmíhí já nts'é,

kò ts'intsjoho ajihín xuta xi ma ñjakú nga ts'intsjohi.

¹³ Kò b'i kitsú ya:

Kama 'yún tak'an Ntjáná.

Kò b'a tá kitsú sa nginku niyá:

Á an ei síjñaká ntíhí Ntjáná xi kitsjána.

¹⁴ Xi nkú ts'in yjoninte y'a ntí xi tjinchako Jesu, kui nga b'a tá kik'iehe. B'a kik'ie tų xi nk'ie nga kuayáha ts'ínkjehe xi batéxumaha rá ngabayoo, kui xi ndanindoo. ¹⁵ B'a ts'in kits'in ndáihí rá ngatentee xuta xi y'entuhu xi nkúhú xuta musu xi kich'atse at'ahá kitsankjún ngabayoo.

¹⁶ At'aha tǎña chji chji nga najmi ntǎtsjee j'aisinko. Xi ntjehe ní Abraham y'aha ra, kui xi j'aisinko. ¹⁷ Kui kjuaha nga j'ai ts'in maha yjoho xi nkúhu já nts'e, tu xi nginkun Ntǎnǎ tsichu maha nku ndǎ na'mi tǎtjun xi ma nǎmaha xuta ko xi kixi fiko xáha, tu xi kama b'a ts'in tsjáha ra chje Ntǎnǎ nga k'u'échji ngatitsuhun xuta. ¹⁸ Kikie kjuanimǎ ko kichjut'ayák'un. Kui kjuaha nga ta ma basinkoho nd'aj xi chjut'ayák'uhun.

3

B'i ts'in tǎs'eǎna chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga Moise

¹ Kui b'a maha, já nts'e, jun xi kin'e jenuu ko j'ájinnuu Ntǎnǎ nga kjuáts'enuu, n'enkjǎntak'un sisiiun yáha Jesu. Kui xi y'éxáha Ntǎnǎ ko kui xi ndǎ na'mi tǎtjun xi s'ejinnǎ. ² Kui xi kixi kits'in nginkun xi kitsjá xáha, xi nkú ts'in Moise ta kixi ngjiko xáha ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntǎnǎ.

³ 'Yún chánka sa kjuachánka xi kikanéhe Jesu nga xi kikanéhe Moise. B'a kama xi nkú ts'in 'yún chánka sa kjuachánka xi ts'ínkjáihin ndǎ xi ts'innnda nku ni'ya nga kjuachánka xi sakúhu ni'yoó at'aha tsjo tjin. ⁴ Tu má ni'yahá ni, tjin xi ts'innnda. Tunga ngayjee ni xi tjin, Ntǎnǎ kits'innnda.

⁵ Nku ndǎ musu xi kixi ngjiko xáha ajihin xutaha Ntǎnǎ kama Moise. Kui xi y'éǎna chji ni xi kuǎtsu Ntǎnǎ askahan. ⁶ Cristo bi, ta kixi fiko xáha, tunga Ntǎnǎ tǎ'mi bi. Kui nga batéxumaha ra ni'yaha Ntǎnǎ. Ko ni'yoó, kui xi ná nd'aj. Ni'yá tsa tu nku ndjáha kuǎinchajǎn ni xi ma 'yún tak'aan ko tsjo maná at'aha tichuyáha ni xi tsjáná Ntǎnǎ.

B'i ts'in tǎs'eǎna chji ni xi maha xi fi t'axihin Ntǎnǎ

⁷ Kui b'a maha, n'esihin ruu xi nkú ts'in tǎt'a ni xi tǎtsu Espirituhu Ntǎnǎ: Tsa nd'aj kuǎnú'yó ntaha,

⁸ najmi tu ndjá b'eyo anǎmanuu, xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín énnǎ, nǎstjin nga kikjut'ayák'unna nanki kixiu.

⁹ Yo kikjut'ayák'unna ntje chánuu xi nkú k'an, ndaha tsa yachán nú kikie ni xi kits'ian.

¹⁰ Kui nga kits'ínkjankohona xuta xi kis'e nk'ie ko b'a kixian:

“Ja kindyjajihin jái, ko najmi mjehe incha k'úémajin ni xi ts'an.”

¹¹ Kui nga kama kjahanna ko ts'intjusan ni xi kixian, nga najmi kjuas'en xuta xu'bo, má nga ts'ínkj'áya xuta xi ts'an.

¹² Chúhgun yjonuu, já nts'e. Najmi tu kas'e ajinnuu xi najmi nda tǎya anǎmaha, xi najmi s'ejihin, xi ngjuaj t'axihin Ntǎnǎ xi tǎña tǎk'un. ¹³ Tu sa ní xki nǎstjin b'i ngǎn tjen nga'yúhgun xinkú nk'ie nga tǎña sa nǎstjin xi tǎtsu éhen Ntǎnǎ, tu xi ndaha nku xi tǎn ajinnuu najmi k'uanachaha ra ngatitsupun ko ndjá s'eya anǎmaha. ¹⁴ Tǎsakút'aná nd'aj ni xi ts'e Cristo, tunga tǎhín ni nga tu nku ndjáha kuǎinchajǎn xi nkú ts'in kama 'yún tak'aan Ntǎnǎ nk'ie nga tuts'ihin ni. B'a n'éé santaha nǎstjin xi fekuhu.

¹⁵ At'aha tǎnchjako saná éhen Ntǎnǎ xi b'i ts'in tǎt'a: Tsa nd'aj kuǎnú'yó ntaha, najmi tu ndjá b'eyo anǎmanuu,

xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín énná.

¹⁶ ¿Yá xutaha xi kint'é tunga kits'ínkj'a t'axíhín éhen Ntjaná? ¿A najmi ngatenteehé xuta xi tsitjuko Moise Egipto? ¹⁷ ¿Kó má xutaha xi kits'ínkjanko Ntjaná yachán nú tjihin? ¿A najmi xi kits'íhín ngatitsun? Kui xi kis'entu yjoninte k'iehen ante kixiu.

¹⁸ Kó nk'ie nga b'a kitsú kixi kixi Ntjaná nga: “Najmi kjuas'en xuta xu'bo má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'an”, ¿yá xi kits'ínkjó nga b'a kitsú? ¿A najmi xuta xi najmi kint'é'éhen? ¹⁹ Kui nga yahaná nga najmi kama incha jas'eheh at'aha najmi kis'ejihin Ntjaná.

4

B'i ts'in tís'ejña chji nga xuta xi ts'e Ntjaná kjuas'en ante xi má nga ts'ínkj'áiya

¹ Kui b'a maha, b'a títu saha nd'ai éhen Ntjaná xi títuya títjun nga kuitjás'éen má nga tsjá Ntjaná nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'e. Tunga tjihín ní nga kjuántaha raá yjoná tu xi najmi s'ehe xi natsin k'uéntu. ² At'aha ñá tá kis'enijmíná én nda tsuhu Ntjaná. Kama xi nkú tá ts'in kis'enijmíhi xuta xu'bo. Tunga máha kui, najmi tsakj'á kjuanda xi y'a éen at'aha najmi kis'ejihin én xi kik'inyaha.

³ Tunga ñá xi ja kis'ejiná kuitjás'éen má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'e Ntjaná. B'i kitsú Ntjaná:

Kui nga kama kjahanna
kó ts'intjusan ní xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'an.

B'a kitsú ndaha tsa ja kama ndjuúhu xáha Ntjaná nistjin nga kits'innda asuntee. ⁴ At'aha b'i ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná ngat'a ts'e nistjin xi yatuu: Nistjin xi ma yatuhu kama ndjuúhu ngayjee xáha Ntjaná kó kits'ínkj'áiya.

⁵ Kó b'a tá títu ya:
Najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'an.

⁶ Kui b'a maha, ndyjat'a sa xuta xi kjuas'en yo. At'aha xi tjun kis'enijmíhi én nda tsuhu Ntjaná najmi kint'é'éen, kui nga najmi jas'eheh yo. ⁷ Kó kui nga tá y'éñahá ngáha Ntjaná k'ái nistjin, kui xi nd'ai. Askahan nga ja j'a nkjin nú, kits'ínkinchja David nga b'i kitsú xi nkú nga ts'in ja kab'et'á ei:

Tsa nd'ai kúinú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo animanuu.

⁸ At'aha tsa Josue kitsjáha xuta xu'bo nga incha ts'ínkj'áiya, najmi tjin xi nkú ts'in k'ái nistjihin tá k'uéjña ngáha Ntjaná. ⁹ Kui kjuaha nga tjña sa nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'e Ntjaná xi nkú ts'in kits'ínkj'áiya Ntjaná nistjin xi yatuu.

¹⁰ At'aha xi kjuas'en má nga tsjáha Ntjaná nga ts'ínkj'áiya, kui xi ja kama ndjuúhu xáha xi nkú tá ts'in Ntjaná kits'ínkj'áiya nga ja kama ndjuúhu xá xi kits'in. ¹¹ Kui nga n'ehená nga'yún nga kuitjás'éen má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'e Ntjaná, tu xi najmi s'ehe ajinná nku xi kuijne, tsa b'a tá ts'in xi nkú nga kits'in xuta xi najmi kint'é'éen.

¹² Éhen Ntjaná najmi ni k'ien. Tjihin nga'yún. Kui xi 'yún yjo sa nga ngayjee kichá xi yjo nga jo ngaba. Nga masehen animaná kó espirítuná fas'enjin nga bateya, kó nga masehen má tjaxanyaha nintaná kó na'yuhu nintaná fas'enjin

nga bateya. Base sisin ni xi n'enkjintak'aán kọ xi nkú ts'in tjíya anjimaná. ¹³ Najmi tjín ni xi kamanda xi najmi tibe Ntjaná. Tjintu chji chji. Najmi tjín ni xi tjintu'máha xi tjihin nga n'ekjas'eheén kuenta.

B'i ts'in ts'ejña chji nga Jesu xi nda na'mi títjunná

¹⁴ Kui nga tjihin nga tu nku ndjáhá kuinchajihinná xi s'ejinná. At'aha tjíjaná nku nda na'mi títjun cháka xi tsichu ndjiojmi ján, kui xi Jesu Ntíhi Ntjaná. ¹⁵ Kọ Nda na'mi títjunná, kui xi maha base nimaná nk'ie nga najmi ndjá tjíyaná, at'aha kọ ta kui ta kichjut'ayák'un xi nkúhu ñá, tunga ndahá ichi najmi kits'in ngatitsun. ¹⁶ Kui nga najmi tu jo jan kas'eyahaná nga kfink'úhúun Ntjaná xi batéxumaná kọ xi tjihin kjuanda, tu xi b'a ts'in kama nimaná ra ñá kọ sakúná kjuandaha xi kuasinkoná nistjin nga un skuená.

5

¹ Ajihin xuta ch'ajin ngayjee xi ma nda na'mi títjun kọ 'bai xáha nga kui xi tsjén títjuhun xuta nginkun Ntjaná, tu xi tsjáha chje kọ ts'ínk'ien chju tu xi kama ndyjat'aha ngatitsuun. ² Be xi nkú ts'in base nimaná xuta xi machjéhen nga sakúyaha kọ xi kindyjajihin, at'aha nda na'mi títjuun ta xutáha niu. ³ Kui nga machjéhen nga ta tsjáha chje xi ts'e tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuun, xi nkú ts'in ta tsjá chjehe xuta naxinantóo.

⁴ Nk'ie nga b'i tsu xá xi ts'in jóo, najmi kui b'et'a xá suba yjoho. Ntja níná tsjá xá xu'bi, xi nkú ta kamat'ain Aaron nistjin nk'ie. ⁵ Cristo bi, nk'ie nga kama nda na'mi títjun, najmi kui suba ts'asje nk'a yjoho. Ntja níná xi b'a kits'in. B'i kitsúhu:

Ji xi Ntina,

an xi tsichu ma Na'mihi.

⁶ Kọ b'i ta ts'in tjit'a ya éhen Ntjaná:

Ji xi nda na'mi tu nk'éhé ni.

B'a ts'in tjíña xáhi

xi nkúhu xá xi ts'e nda na'mi Melkisedec.

⁷ Nk'ie nga y'ejña Cristo asunteej, animaha ngijk'áha ra nga kinchjako Ntjaná kọ kikanindzo ntánkun. Tsankihí Ntjaná nga ts'ínk'ia t'axihin ngabayoo, kọ tsasinju Ntjaná ni xi kitsú at'aha tu xi kits'ínkjas'ehén ra yjoho Ntjaná. ⁸ Ndaha tsa kui xi Ntíhi Ntjaná, tunga j'ajihin kjuanima. B'a ts'in kíkíehe ni xi 'mihj nga nuú'yá'één. ⁹ Kọ nk'ie nga ja kama xi tjihin nga kama, tsichu ma xi tu nkjéhé ni ts'ínk'anki ngayjee xuta xi kuint'é'éhen. ¹⁰ Kọ Ntjaná kits'in maha nda na'mi títjun nga kitsjáha xá xi tjehehen ra Melkisedec.

B'i ts'in ts'ejña chji nga tjihin nga kfinndjukaá xi s'ejinná

¹¹ Ngat'a ts'e ni xu'bi tjín nkjún sa ni xi kuixín kai, tunga 'nihí tjín nga k'úejña chjihí, at'aha ja najmi ta kitsá mankjihinnuu. ¹² Ja ní nd'ai tjihin nga kamo já maestru kai, tunga tu yje machjén sahanuu xi kuakúyanuu nku niyá sa ni xi tjun binchiyáá éhen Ntjaná. Jun ja tu tsichu ma ngáhanu xi nkúhu ntúnta xi machjéhen ntáchiki. Kui xi najmi nichine nda machjéhen. ¹³ Ngatenteej xi baki, kui xi ntúnta kọ najmi kjee be má nihi xi naxu nginkun Ntjaná. ¹⁴ Tunga nichine ndoo, já xi chóo ma kjine. Kui xi ts'ínchjén tehente kjuankjintak'uhun kọ mankjihin má nihi xi nda kọ má nihi xi najmi nda.

6

¹ Kui b'a maha, ja kuichu chuba nga k'úéntaá ni xi tjun binchiyáá Cristo, tu xi tu nku kfinndjunáá ni xi ndyjat'áná nga cháá. Najmi chubaha nga ta

sakúya ngáhaná nga kfinchj'a ngáha ráá anímaná, kò tsa tá sakúya ngáhaná nga k'úéntáá ni ch'onk'un xi ngabayoo fikoná, kò tsa tú nku sakúyaháná nga s'ejinná Ntíaná, ² kò ni xi ts'e nga mjenéé ntsaá xinkjá nga saténtáá, kò nga ni xi ts'e nga kuichú nístjin nga kj'uíya ngáha rá xutá ngabayoo kò nk'ie nga kuasehe Ntíaná mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xutá. ³ Mjení kuakúyáihí ni xi ndyajat'ánúu. B'a n'ej tsa Ntíaná tsjánteni.

⁴ Xutá xi ja tsichu mankjihín ni xi ts'e Ntíaná kò kits'intsjojín ni xi tsjáná Ntíaná, kò tá kisakút'ahá Espiritúhu Ntíaná, ⁵ kò kits'intsjojín én ndaha Ntíaná kò nga'yúhún Ntíaná xi kama chji askahan, ⁶ tsa k'uéjña ni xi ts'e Ntíaná xi ja kikjut'a ngayjee ni xu'bj, najmi tá tjin xi nkú ts'ín kama tsetse saha, tsa ngjuakj'á ngáha rá animaha. At'ahá tá kuihi kuenta ts'e suba tijncha fát'a kruu xi ma jo níyá ngáha Ntíhí Ntíaná kò títsjánté nga tíchajnuha Ntíhí Ntíaná.

⁷ B'a máha xutá xi yjanki Ntíaná, xi nkúhu t'ananki xi nkjin níyá b'anehe ts'í. Tsjáha çan xi kjine xi ts'inxásun t'ananki, kò Ntíaná nda ts'ínkò t'ananki. ⁸ Tunga t'ananki xi tú jñhá tsjá kò na'yá, ndaha tsa ts'íu b'anehe, kui xi najmi chumi ni chjihí rá kò ni xi najmi nda nginkun Ntíaná bichú ma. Kui xi sakúhu nga kuítí.

⁹ Kò máha jun, já nts'e xi tjoní, ndaha tsa b'a ts'ín tíchubai, behe tak'ujn nga jun xi sakúnúu ni xi 'yún nda sa. Kui ni xi y'ahá rá nga k'uankiá. ¹⁰ Kixi ts'ín Ntíaná kò najmi ts'ínchaya ni xi kin'o kò xi nkú ts'ín tsakuchjiú nga tjonúu Ntíaná nk'ie nga nda kin'ekoo xutá xi ts'e nístjin nk'ie, xi nkú nga tá t'n'o santaha nd'ai.

¹¹ Mjení nga tú nkú b'a n'enú santaha nístjin xi fekuu tú xi sakú kikjihinnúu ni xi tíchuyóho. ¹² Najmi mjení tsa kama ts'o. Tú sa ní b'a tá n'oo xi nkú nga incha ts'ín xi sakúhu ni xi kitsúhu Ntíaná nga tsjáha. Kui xutáha xi tú nkú s'ejihín rá Ntíaná kò máha kuyá.

B'í ts'ín tís'ejña chji nga ts'ín Ntíaná ni xi tsu

¹³ Nk'ie nga kitsúya tíjun Ntíaná ni xi tsjáha Abraham, tá y'éjña nga ts'íntjusun ni xi kitsú. B'a kits'ín at'ahá najmi tjin xi 'yún çánka sa, tsa kui xi ts'ínkie nga ts'íntjusun ni xi kitsú. ¹⁴ B'í kitsú Ntíaná: "An ts'ian nga nda kamat'ain kò an ts'ian nga ntje xi s'ehi 'yún nkjin kama." ¹⁵ Kikuyá k'uk'un Abraham kò kui nga kits'ínkjáihín rá ni xi kitsúya tíjun Ntíaná nga tsjáha.

¹⁶ Xutá, tú xi çahá rá nga ts'íntjusun ni xi tíb'enda, nku xi 'yún nk'a tjen nga kui ts'ínkie nga ts'íntjusun éhen. B'a ts'ín najmi tá s'ehe én. ¹⁷ Kui nga y'éjñaha Ntíaná nga ts'íntjusun ni xi kitsú, at'ahá kama mjehe nga skué sisihín xi ts'ínkjáihín ni xi kitsúya tíjun nga tsjáha kò nga najmi ts'ínk'óntjaiya éhen.

¹⁸ Ntíaná najmi máha b'anacha. Kui nga nga joo ni xi kitsúhu Ntíaná najmi máha b'óntjaiyaha, kò kui niú xi tsjá nga'yúnná ñá xi kich'aá ni xi kik'inná nga n'ekjáihín. ¹⁹ Nk'ie nga b'a ts'ín tíchuyáhá ni xi tsjáná Ntíaná, tísasíjña ntsjan ntsjan anímaná nga tíma 'yún tak'un xi jas'en santaha ante xi 'yún nkjúhún njnku xi síjña ndjiojmi ján. ²⁰ Yo má nga jas'en Jesu ngajoná, nga ngji tíjunná. Kò kui xi tsichu ma ndá na'mi tíjun xi nkú ts'ín tjeheh rá Melkisedec. Najmi ma feya xáha.

7

B'í ts'ín tís'ejña chji xáha ndá na'mi Melkisedec

¹ Melkisedec, kui xi kama ndá rejhi nanki Salem kò ndá na'mi xi kits'inxát'ahá Ntíaná, Ntíaná xi tíjña nk'a ján. Nk'ie nga ja t'ík'óya ngáha

Abraham nga kits'in nganaha já rej xi ngji kjánko, as'ai Melkisedec ngjik'á n'yáha ko nda kinchjane nginkun Ntjaná. ² Ko Abraham ta kitsjáha nku tjká ngayjee ni xi kisakúhu.

J'áin Melkisedec, kui xi tsuhú ra “nda rej xi naxu ts'in”. Ko nda rejhi Salem, kui xi tsu ngáha ra “nda rejhi kjuajyu”. ³ Najmi yaha má nibaha ra. Najmi kis'ehe na'mi ko naa ko ntje chá. Kui xi najmi kitsin ko najmi k'ien, nda na'mi xi nkú nga ts'in nda na'mi Ntíhi Ntjaná. Najmi maha feya xáha.

⁴ Chasoo xi nkú ts'in 'yún chánka Melkisedec. Santaha ntje cháná Abraham kitsjáha nku tjká ni xi kisakúhu nga ngji kjánko já rej. ⁵ Tjít'a kjuatéxumaha Moise nga já na'mi xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Levi tjihin nga ts'ínkjáihin nku tjká ni xi sakúhu xuta, ndaha tsa xinkjin maha xinkjin, at'aha nkuhú ntjehe Abraham y'aha ra.

⁶ Tunga Melkisedec xi najmi ntjehe Levi y'aha ra, kui xi kits'ínkjáihin nku tjká ni xi kisakúhu Abraham ko nda kinchjane nginkun Ntjaná Abraham, nda xi Ntjaná kitsúya tíjuhun ni xi tsjáha. ⁷ Ko tjíña chji chji nga 'yún chánka sa xi nda nchjane xinkjin nginkun Ntjaná nga xi nda chubantjái.

⁸ Nk'ie nga nku tjká toon ts'ínkjáihin já na'mi xi ntjehe Levi y'aha ra, a xutahá xi ts'ínkjáihin kui niu, xi ndyun nkinj kuayá. Tunga ngat'a ts'e Melkisedec b'a títu éhen Ntjaná nk'ie nga kui najmi k'ien. ⁹ Ko nk'ie nga Abraham kitsjáha Melkisedec nku tjká ni xi kisakúhu, ma b'a bixiaán nga ko Levi kitsjá, ndaha tsa Levi xi askahan ts'ínkjáihin nku tjká ni xi sakúhu xuta. ¹⁰ B'a tjín kjáihin at'aha Levi tjíñajin sa yjonintehe Abraham nistjin nga j'aikj'á n'yáha Melkisedec, at'aha yaá nga Abraham xi ntje cháha Levi.

B'i ts'in ts'ejña chji á nku nda na'mi tjun tsetse kamachjéhen

¹¹ Xuta Israel kits'ínkjáihin kjuatéxumaha Ntjaná nk'ie nga tjihin xá já na'mi xi y'aha ra Levi. Tunga najmi tsichukjuahá ra xáha já na'mi xu'bo nga ts'in nga kama xuta xi tjihin nga kama. Kui kjuaha kamachjéhen nga j'aihi kj'ai nda na'mi xi kik'aihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, najmi xi nkúhu xi ts'e Aaron. ¹² Kui nga tsa tib'óntjaiya xáha já na'miu, ta tjihin nga ta n'ek'óntjaiya kjuatéxuma xi y'aha ra Moise.

¹³ At'aha xi títu éhen Ntjaná ei, xi k'uajhi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, kui xi y'aha ra kj'ai ntjehe xuta Israel má nga najmi kjee bitjujin ndaha nku nda na'mi. ¹⁴ Tjíña chji chji nga Nda Ntjaná Jesucristo ntjehe Juda nibaha ra, ntje xi najmi kits'ínkjó Moise nk'ie nga kinchja nga s'e já na'mi.

¹⁵ 'Yún tjíña chji chji sa ni xi tichubayaá ei. At'aha nda na'mi tsetse xi j'ai b'a tjín xáha xi nkúhu xi ts'e Melkisedec. ¹⁶ Najmi kik'ai xáha xi nkú ts'in tjíña kjuatéxuma xi títuya má ntje cháha nibaha ra já na'miu. Kik'ai xá níhi at'aha tjihin nga'yún nga tjíña tik'un sín. Najmi maha 'me.

¹⁷ At'aha b'i ts'in tjít'a má nga tichubanijmíyaha: Jj xi nku nda na'mi santaha tu nkjéhe ni.

B'a ts'in tjíña xáhi

xi nkúhu xá xi ts'e Melkisedec.

¹⁸ Kui b'a maha, tsichukjet'aha kjuatéxuma chóo, at'aha najmi kis'ehe nga'yún ko najmi tsasinkoná. ¹⁹ At'aha najmi kamaha kjuatéxumoo nga ts'in nga kama xuta xi tjihin nga kama. Tunga nd'ai 'yún nda sa ni xi tichuyáá xi tsjáná Ntjaná, kui nga tibichúk'un tiñaha raá Ntjaná at'aha kui ni tichuyáá.

²⁰ Nk'ie nga kama ni xu'bj, Ntjaná kikjihin y'éjña nga kuitjusun. ²¹ At'aha nk'ie nga kik'ai xáha já na'mi xi ntjehe Levi nibaha ra, najmi Ntjaná kikjin

y'éjña. Tunga ngat'a ts'e nda na'mi xu'bj, Ntjaná kikjihin y'éjña nga kuihí xi kama nda na'mi. At'aha b'j ts'in tjt'a má nga b'a kik'ihin: Ntjaná y'éjña ni.

Najmi ts'injo éhen nga b'j kitsú:

"Ji xi nku nda na'mi tu nkjéhé ni."

²² Kui nga Jesu kits'ihin nga nku ni tsetse y'éndako ngáha Ntjaná. 'Yún nda sa kjuá tsetse xu'bj nga kjuá xi chóo.

²³ Nkjin nkjún kama já na'mi xingisoo at'aha ngabayoo y'échjaha nga ngjuáindjuko xáha. ²⁴ Tunga máha Jesu, najmi kfet'a xáha at'aha tjña tik'un sín. ²⁵ Kui kjuaha nga maha rá ts'ínk'anki síhin xi f'aik'úhún Ntjaná tu ngat'aha ni xi kits'in, at'aha kui xi tjña tik'un tu nkjéhé ni kó bankintjái xuta xi ts'e.

²⁶ At'aha machjénná nku nda na'mi títjun xi nkúhu xu'bj, nku xi je, xi najmi n'enijéhe rá tsa mí nihi, xi najmi chuntí, xi najmi kin'engujihin já ngatitsuun. Kui xi n'etsjohó ndjiojmi ján. ²⁷ Kui xi najmi tjihin nga xki nístjin tjun tsjá chje tu xi n'endyjat'aha rá ngatitsuhún kó askan ngáha tu xi n'endyjat'aha rá ngatitsuhún xuto, at'aha b'a incha ts'in já na'mi xingisoo. Nkúhú niyá kitsjá sín chje nk'ie nga kits'ínkjas'en yjohó. ²⁸ Kjuatéxumoo já na'mi títjun xi yjoninte y'a kitsjá xáha, tunga askahan nga kitsjá Ntjaná kjuatéxumoo, as'ai y'éjña nga kitsjá xáha Ntíhi. Kui xi kin'e ma xi tjihin nga kama. B'a kik'ie sín.

8

B'j ts'in ts'ejña chji xáha Jesu ndjiojmi ján

¹ Nd'ai tjñaná nda na'mi títjun xi b'a tjín xáha, kui xi Ntjaná kitsjáná. Ngjik'iejñat'aha Ntjaná má tibatéxuma ndjiojmi ján. Kuihí ni xu'bj xi mjení nga chóo. ² Kui xi tjíhin xá ante xi 'yún nkjúun, ante xi tjñaha aya nínku najyunte xi kui kikjin. Kui xi Ntjaná kits'innda, najmi xuta.

³ Má xi kui xáha já na'mi títjun? Chje tsjá kó ts'ínk'ien chu xi f'aiko xuta. Kui nga Jesucristo tá tjñaha rá chje xi tsjáha. ⁴ Tsa ni xi k'úejñaha ei asunntej, najmi ká ma rá nda na'mi kai, at'aha ja tjín já na'mi ei xi tsjá chje xi nkú ts'in tjt'a kjuatéxumoo.

⁵ Nínku ni'ya najyunte xi kui kikjihin nk'a ján tjña. Kui nga xi tjñaha ei, kui xi ma johó. Yo má nga ts'ínxá já na'mi xi tjín asunntej. Kó yaá ni xu'bj at'aha nk'ie nga ts'innda Moise nínku najyuntee, Ntjaná b'a kitsúhu: "Nda nda chasej. B'a n'ek'ié sisin ngayjee xi nkú tjín xi tsakuhu nga tsichuk'unni asunntu tjennkiu." ⁶ Tunga nd'ai 'yún nda sa xá xi kik'aihi Jesucristo nga já na'mi xi tjín asunntej. Kui xi kits'inchéhen Ntjaná nga y'éndako xuta ni tsetse xi 'yún nda sa, at'aha Ntjaná kitsúya títjun ni xi 'yún nda sa xi tsjáha xuta xi ts'e.

B'j ts'in ts'ejña chji ni xi y'enda tsetse Ntjaná

⁷ Tsa najmi chumi nihi xi kindyjat'aha ni xi tjun y'éndako Ntjaná xuta, najmi kamachjén xi ma johó kai. ⁸ Tunga najmi kisasihín rá Ntjaná ni xi kits'in xuta xi ts'e. B'a ts'in tjt'a éhen Ntjaná:

B'j kitsú Ntjaná: Kúichú nístjin,

nga k'uendáká nku ni tsetse

xuta Israel kó xuta Juda.

⁹ Kó ni tsetse xi tixian nga k'uendá, najmi b'a joyaha xi nkúhu xi y'endáká ntje cháha, nga jak'j'a ntsja nga kik'onsje ante Egipto.

At'ahā najmi ndjá tsinchajin ni xi tjun y'endáka,
kui nga kits'in nga mahā ra.

¹⁰ Kuichú nįstjin nga kuihi ni xu'bi
xi k'uendáka xuta Israel.
K'uejńajian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,
ko ta k'uet'á asun anįmahā.
An xi kama Ntįaha,
ko kui xi kama xutana.

¹¹ Najmi ta b'i ngjan kuakúyahā ra já nts'e,
ko ta ndaha xinkjín,
tsa tu xi skuęhe nga an xi Ntįaha.
At'ahā ngatentee skuęna,
xi 'yún ndyjahā ko santaha xi 'yún cháha.

¹² An ts'inndyjat'ahā ngatitsuhun,
ko najmi ta ts'inkj'áitsjehenna jéhe.

¹³ Nk'ie nga Ntįaná tít's'inkjó ej nga nku ni tsetse tít'éndā, kui xi tsuhu ra nga
ja chá xi tjuun. Ni xi ja chá xi najmi ta ndaha, kui xi ja najmi ta tse kamahā
ra ma.

9

B'i ts'in tís'ejńa chji xi nkú chjun nįnku najyuntee

¹ Ni xi tjun y'enda Ntįaná kitsúya xi nkú ts'in tjihin nga n'etsjoho, tunga
asunntejhi kisasįńńa ante nkjún xi má nga n'etsjoho. ² B'i ts'in kin'enda
nįnku najyuntee. Ante xi tjuun, kui xi kik'in ante nkjún. Yo kisasįńńa nd'í
setiu ko kis'ejńa yámixa xi s'entusún nįnkuan chje.

³ Ko ante xi tįńa astun najyun xi ma joho xi tjenchja aya nįnku najyuntee,
kui xi kik'in ante xi 'yún nkjún. ⁴ Yo kis'ejńa nāchan chje tōonsine xi
má nga s'etísun ni xi sinjņe. Ko yo ta kis'ejńa kaxa tsje xi kįjnuyjehe
tōonsine. Kui xi bakúchji nga Ntįaná y'endako nku ni xuta xi ts'e, ko aya
kaxo kisasįńńaya chutsín tōonsine xi má nga kis'eya nichine manaa, ko ta
kis'ejńaya yánisehe Aaron xi kitjuhu nts'én, ko ndįjote xi tįit'a kjuatéxumoo.
⁵ Asun kaxo kis'entusún jo xi yjahā tsjanka. Kui xi tsakúchji kjuachánkaha
Ntįaná ko kitsjennéhe tsjankaha ante xi má nga Ntįaná kįkjexín jéhe xuta.
Ngat'a ts'e ni xu'bi najmi machjéhen tsa 'yún tse chubanįjmíyaa nd'aj.

B'i ts'in tís'ejńa chji xá xi kis'ehe nįnku najyuntee

⁶ B'a ts'in kis'enda ni xu'bi, as'ai fas'en tehente já na'miu ante xi tjuun nga
ts'įntjusun xáha. ⁷ Tunga máha ante xi ma joho, nku tutuhú nda na'mi tįjuun
fas'en yo. Nku nįyá fas'en xkį nú. Ko nk'ie nga fas'en yo, tjihin nga ngjuaikō
jnį tu xi tsjaha chje xi k'úechjį ngatitsuhun ko ngatitsun xi tu ndyjuhé ra kits'in
xuta. ⁸ B'a ts'in bakúchjiji Espirítuđu Ntįaná nga nk'ie nga tįńa sa nįnku
najyunte xi tjuun, najmi kjee yahā nįyá xi bichú ante xi 'yún nkjún.

⁹ Ngayjee niu bakú chubayaná xi nkú ma nd'ai. At'ahā chje ko chu xi
n'ek'ien najmi mahā b'eya xi nkú ts'in tjihin nga s'eya kjuankjintak'uhun xuta
xi kui nį ts'įntsjokohō ra Ntįaná. ¹⁰ Najmi mahā b'a ts'in niu at'ahā ni xi tít'suhú
kjuatéxuma xu'bo xi tu a tјent'ahá, tu ni chinehé y'ahā ra ko ni xi s'i ko nga
kj'ai kj'ai ts'in ts'in je yjoho xuta nginkun Ntįaná y'ahā ra. Kui xi n'etjusun
santa nkúhu nga kj'ai k'uejńa ngáha Ntįaná.

B'i ts'in tís'ejńa chji ni xi kits'in jńihi Jesu

¹¹ Tunga ja j'ai Cristo ko nd'ai kui xi nda na'mi titjun xi bangisjainá ni xi nda kjuaxi. Kui xi jas'en ninku najyunte xi 'yún nda sa ko xi nda kikjin, xi najmi xuta kits'imda. Kui xi tsuhu ra nga najmi asuntee y'aha ra. ¹² Nkuhú nyá jas'en ante xi 'yún nkjún. Najmi jnihí chutentsu ngjiko yo ko ta ndaha jnihí ntí turu. Jní xi ts'e ní ngjiko. B'a ts'in y'échjintjai síhinná.

¹³ Jnihí turu ko jnihí chutentsu ko nasuhu ntí turu xi kití, kui xi saténdzjojnúhu xuta xi najmi je nginkun Ntjaná, ko kjuaxi nga b'a ts'in ma jehe ei asuntee. ¹⁴ Tsa ni xi b'a ts'ihin kui niu, za najmi 'yúhún tjin saha nga'yún jnihí Cristo? Kui xi tijnajihin Espiritu xi tijná sín nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu nku chje xi je nginkun Ntjaná. Kui nga jnihí Cristo ts'in jehe kjuankjintak'unná, tu xi najmi ta n'ehená ni xi fikoná ngabaya nga tu sahá tsjénnkihí Ntjaná xi tijná tik'un.

¹⁵ Kui b'a maha, Cristo k'ienntjáihi xuta ko b'a ts'in kits'in ndáihi ra ngatitsun xi incha kits'in nk'ie nga chji saha ra ni xi tjun y'enda Ntjaná. Ko Cristo kits'in nga kama chjihí ra ni tsetse xi y'enda Ntjaná, tu xi xuta xi Ntjaná j'ájihin kama ts'jinkjáin síhin ra ni xi kitsúya titjun nga tsjáha.

¹⁶ Xi nkúhu xuta, kintehe ni nga kuayá, b'enda titjun ni xi kama ts'e ntíhi. Tunga najmi kamahá n'ekjáihin niu tsa najmi tjun kuayá xi kitsjá niu. ¹⁷ At'aha nistjin nga kuayá xuta xi b'a kits'in chjihí ra ni xu'bo, tunga tsa tijná tik'un sa, najmi kjee chjihí ra niu.

¹⁸ Ko b'a ta kits'in Ntjaná. Jní ta y'éndakoho ni xi tjuun. B'a ts'in kama chjihí ra kui ni. ¹⁹ B'a kits'in Moise nk'ie nga kitsúyaha ngayjee xuta nga nkúnku kjuatéxuma xi tjit'a xujun kjuatéxumoo. As'ai jak'a jnihí ntí turu ko jnihí chutentsu. Ntánijua kits'intjijinkoho ko kitsungijin tsanka xi ni ko yá isopo. Kui xi kits'inchjén nga tsaténdzjojnúko ho ra jniú xujun kjuatéxumoo ko ta ngayjee xuto. ²⁰ As'ai b'a kitsú Moise: "Kui jní xu'bi xi tits'in nga chjihí ra ni xi tib'éndakonuu Ntjaná."

²¹ Ko Moise ta tsaténdzjojnuhu jniú ninku najyuntee ko ngayjee ni xi n'echjen yo nga n'etsjoho Ntjaná. ²² Xi nkú nga ts'in tjit'a kjuatéxumoo nga tu xi nku ni kama jehe nginkun Ntjaná, jnihí xi maha b'a ts'in. At'aha tsa najmi ngjuai ndzjo jní, najmi tjin kjuan'endyjat'a.

B'i ts'in tís'ejña chji nga Jesu kits'inkjas'en yjoho ngandaná

²³ B'a ts'in tihin nga kin'e je nginkun Ntjaná ni xu'bo. Kui niu xi b'éjña chubaya ni xi tjin ndjiojmi jan. Tunga máha ni xi tjin ndjiojmi ján, nku chje xi 'yún nda sa nga xu'bo kamachjéhen nga kin'e je. ²⁴ Cristo najmi ante xi 'yún nkjún xi ntsja xuta kits'imndakoho jas'en, ko tsa nku xi b'a mama tjin xi nkú nga tjin xi kui kikjin. Ndjiojmi ján ní tsichu ko tijná nginkun Ntjaná nd'ai ngandaná.

²⁵ Ko najmi jas'en ndjiojmi ján tsa tu xi nkjin nyá tsjáha chje yjoho, xi nkú ts'in fas'en já na'miu ante xi 'yún nkjún nga xki nú fas'enko jní xi najmi kui ts'e. ²⁶ At'aha tsa nkjin nyá jas'en Cristo yo, nkjin ra nyá k'ien kai, b'aha ra nkúhu nga kamanda asuntee ko santaha nd'ai. Tunga nkuhú nyá tsakúchji yjoho nd'ai, nistjin fekuhu xi kich'aa nd'ai, ko kits'inkjas'en yjoho xi nkúhu chje tu xi kits'in t'axihin ngatitsuun.

²⁷ Xi nkú nga ts'in tijná nga ngayjee xuta tihin nga nkuhú nyá kuayá ko askahan chésehe mí nihi xi kits'in, ²⁸ kui nga b'a ta ts'in Cristo nkuhú nyá kitsjá yjoho xi nkúhu chje nga kikjéxin ngatitsuun xuta. Ko nk'ie nga k'j'ai

nijá xi ma johó, najmi kj'uaí tsa ngatitsun ts'ínndyjat'a. Xuta xi tikuyá níhi kj'uaik'á.

10

B'i ts'in tís'eña chji nga nkuhú nijá kitsjá Jesu chje tu xi n'endyjat'aha ngatitsuun

¹ Kjuatéxumaha Moise tu 'ya y'éña chubayahá ni nda xi kj'uaí askahan. Najmi kui xi nda kikjiun. Kui nga kjuatéxumoó ndahachí najmi maha ra ts'ihin nga kama xi tjihin nga kama xuta xi xki nú f'aik'úhün Ntjaná nga ta kuihi chje tsjá. ² At'aha tsa xuta xi chje tsjáha Ntjaná nkuhú nijá kama je kai, najmi b'a ta kuitsuhu kjuankjintak'uhün nga jé tjeheñ kó najmi ta tsjáha chje. ³ Tunga chje xi tsjá ni xki nú, kui xi ts'inkj'áitsjeheñ nga tjihin ngatitsun. ⁴ At'aha níhi turu kó jníhi chutentsu najmi maha kjexín ngatitsuun.

⁵ Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi Cristo asuntee, b'i kitsú: Najmi kin'e mjei chu xi n'ek'ien kó chje, kui nga nku yjoninte kin'ek'ahaní.

⁶ Najmi kama tsjohi chu xi s'etíyje, kó ta ndaha xi n'ek'ien nk'ie nga s'echjí ngatitsuun.

⁷ Kui nga b'a kixihinna: "Á an ei. Ji Ntjana, jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi, xi nkú ts'in tínchjanjmíyahana xujun éhin."

⁸ Títjun b'i kitsú nga kinchja: "Najmi kin'e mjei kó ta ndaha najmi kama tsjohi chu xi n'ek'ien kó chje kó chu xi s'etíyje kó xi n'ek'ien nga s'echjí ngatitsuun." B'a kitsú ndaha tsa b'a títu kjuatéxumoó nga xuta tjihin nga tsjá ni xu'bo. ⁹ Askahan b'i ta kitsú sa: "Á an ei. Jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi." B'a ts'in kits'in t'axíhin chje xi tjun kits'inkjó tu xi y'éñaha ni xi kitsú askahan. ¹⁰ Kó at'aha kits'intjusun Jesucristo ni xi mjehe Ntjaná, kui nga tsichu ma jehená nginkun Ntjaná nk'ie nga nkuhú nijá kits'inkjas'en yjonintehe xi nkúhu chje.

¹¹ Ngayjee já na'miu xki nistjin ts'in xá xi kanéhe. Nkjin nijá tu nku kuihi xáha xi ts'in nga tsjá chje, chje xi ndahachí najmi maha kjexín ngatitsun.

¹² Tunga Jesucristo nkuhú nijá kitsjá chje. Kui xi kits'ínndyjajnu ngatitsuhün xuta kó tu nkjéhe ni chjhi ra. As'ai ngjik'iejñat'aha Ntjaná. ¹³ Yo tjña nga tikuyá santa nkúhu nga k'uéntu Ntjaná xi fi kontraha kinte tsuku. ¹⁴ Nkuhú chje kitsjá tu xi kamaha xuta xi kík'áts'e xi tjihin nga kama kó b'a k'úéntu sín.

¹⁵ Kó Espirituhu Ntjaná b'éña chjiná niu nga b'i tsu:

¹⁶ Nk'ie nga b'a kama, títu Ntjaná, kuihi ni xu'bi xi k'uendáka xuta xu'bo. K'ueñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhün, kó ta k'uet'á asun animaha.

¹⁷ Kó b'i ta kitsú: Najmi ta ts'inkj'áitsjen sahana ngatitsuhün kó ni ch'onk'uhün.

¹⁸ Kó má nga n'endyjat'a ngatitsun, najmi ta n'ek'ien saha chu nga s'echjí.

B'i ts'in tís'eña chji nga tjihin nga kfinndjukaá ni xi tsjáná Jesu

¹⁹ Kui b'a maha nd'ai, já nts'e, ngat'aha ngabayaha Jesu najmi ta binchankjúhün raá yjoná nga kuitjás'eén ante xi 'yún nkjúun. ²⁰ At'aha Jesu kikjex'áná nijá xi f'atikjá najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúun, nku nijá

tsetse xi tǐña tǐk'un. Kui najyuun, kui xi tsuhū rā yjonintehe Jesu. ²¹ Kō kui xi ndā nā'mi k'akuná xi basehe nǐnkuhū Ntǐaná. ²² Kui nga ngayjehe animaná tǐnk'úhūn rāá Ntǐaná kō najmi tū jo jan katumaná nga s'ejinná Ntǐaná. At'ahā ja kin'e je animaná. Najmi tā chuntǐ tǐyaha kjuankjintak'unná kō ja kin'e chunkoḡo ntánijua je yjonintená.

²³ Ndjá tǐnchajǐn ni xi tǐchuyáá, at'ahā b'a ts'ín s'ejinná kō yaá nga ts'ín Ntǐaná ni xi kitsú. ²⁴ Tǐnchǐsǐai nǐyáá xi nkú ts'ín b'j ngǐhán kuǐsínkaá xinkǐá tū xi s'e sahaná kjuatjo kō nga n'e saá ni xi nda. ²⁵ Najmi tū b'ejǐná nga kama nǐjakúkaá xinkǐá, xi nkú incha ts'ín k'ua. Tū sa ní b'j ngǐán tǐen nga'yúhūn xinkǐá, kō 'yún b'a n'e saá at'ahā tǐyáá nga tǐbichú tǐña nǐstǐin nga k'uaí Nda Ntǐaná.

²⁶ Tsa ja yaá én xi naxū tǐjn kō tū nku tǐn'enáá ngatitsun, najmi tā tǐjn saha chje xi k'uaí tū xi n'endyjat'aha ngatitsunná. ²⁷ Nku tutuhú nkǐhūn kjuā xi n'ená ndyjun nkinǐ chǐyahaá kō nd'í xi tū xi 'yúhūn xi ts'ínkǐkǐo Ntǐaná xi fi kontraha.

²⁸ Nǐstǐin nk'ie, xi najmi ts'íntjusun kjuatǐxumaha Moise, kui xi najmi ch'a ma nǐmaha nga n'ek'ien. B'a ma tsa jo kō tsa jan xi kuǐtsuya je xi kits'ín. ²⁹ Tsa b'a ts'ín nkǐjún tǐña kjuatǐxumoo, ¿mǐ ni xi n'ehe xi tǐbasinne Ntǐhǐ Ntǐaná? ¿Mǐ nihi xi n'ehe xi tū a nihi tǐmaha jni xi y'endakǐo Ntǐaná ni tsetse xi ts'ín jehe xutā xi b'a tǐts'íun? ¿Mǐ nihi xi kamaha xi ch'on tǐtsuhū Espiritu xi ts'ínndzjo kjuandaha Ntǐaná? 'Yún tse kjuanǐmā xi ts'ínkǐáihǐn xi b'a ts'íun.

³⁰ Yaá nga b'j kitsú Ntǐaná: "Ahán xi k'uasjé chǐjá, an xi tsjaha chǐhǐ." Kō b'j tā ts'ín tǐt'a ya: "Ntǐaná kuasehe mǐ nihi xi kits'ín xutā xi ts'e." ³¹ ¡Tū xi nkǐjūhūn tǐjn nk'ie nga Ntǐaná xi tǐña tǐk'uun ts'ínk'íechǐjǐ xi najmi benkǐjūhūn!

³² N'ekǐ'áitǐsǐohoon yjonu nǐstǐin nk'ie, nk'ie nga as'ái kamankǐhǐnnu en nda tsuhū Ntǐaná. 'Yún ndjá tsincho nga kin'e chúkjuo kjuanǐmā xi kisakúnū. ³³ Tǐjn nǐstǐin nga ch'on kik'innu kō kin'e'unnū nginkun ngayjeē xutā nantǐo, kō kǐ'ái nǐstǐin ngáha tā kamakoo xutā xinkǐu xi b'a tā kamat'ain. ³⁴ Tā kama nǐmanū xutā xi kǐintuyá'yún kō kin'ekjón nga kǐchju'ánū ni xi tǐjnnū. Tsjo kamanū nga b'a kamat'on at'ahā yo nga ndǐjiojmi ján tǐjnanū ni xi 'yún nda sa xi najmi maha fe.

³⁵ Tū nkú katuma 'yún tak'unnú Ntǐaná, at'ahā tsa b'a n'oo, chánka chǐjǐ xi n'ekjóhōon. ³⁶ Tǐjhin nga n'e chúkjuo ni xi tǐmat'on, tū xi kama n'ehenu ni xi mjehe Ntǐaná kō b'a ts'ín sakúhūnū ni xi kitsúya tǐtjun nga tsjá. ³⁷ At'ahā b'j ts'ín tǐt'a ehēn Ntǐaná:

Ndyja sa ¡chǐ nga k'uaí xi tǐjhin nga k'uaí, najmi tā k'uaḡandayaha rā.

³⁸ Xutā xi ts'an xi ja naxū nginkán k'úéjǐa tǐk'un tū ngat'ahā nga s'ejihǐn an.

Tunga tsa ngjuainǐhǐstun, najmi tā sasǐhinna kui xuto.

³⁹ Ná najmi xutā xi finǐhǐstun nga tǐfi xi má nga ndyja. S'ejin níná kō tǐchuhūn animaná.

11

B'j ts'ín tǐs'ejǐa chǐjǐ ni xi 'mihǐ kō nkú tsuhū rā nga s'ejinná Ntǐaná

¹ Nk'ie nga s'ejinná Ntǐaná, ya kǐxǐá nga n'ekǐáihǐn ni xi tǐchuyáaha kō behe tak'aán nga kjuaxǐ ni xi najmi tǐma chǐjiná. ² At'ahā kis'ejihǐn xutā xi kis'e nǐstǐin nk'ie, kui nga nda ts'ín incha kichubanǐmǐyaha.

³ At'aha s'ejinná Ntjaná, kui nga yahaná nga én xi tsitjuhu ts'a Ntjaná kits'innakoho asunntee kō mankjinná nga ni xi týaa kin'endakoho ni xi najmi ma chji.

⁴ At'aha kis'ejihin Abel Ntjaná, kui nga kitsjáha rá Ntjaná chje xi 'yún nda sa nga xi kitsjá Cain. At'aha kis'ejihin, kui nga Ntjaná b'a kitsúhu nga kui xi nku nda xi naxu kō kits'ínkjáihin chjehe. Kō ndaha tsa ja k'ien Abel, tunga tábakú chubayaháná xi nkú ts'ín kis'ejihin.

⁵ At'aha kis'ejihin Enoc Ntjaná, kui nga Ntjaná ngjiko tík'uhun rá ndjiojmi ján kō najmi k'ien. Najmi tá kisakúhu, at'aha Ntjaná jakj'ájihinséhen. Kō kintehe ni nga kichjubé, nda ts'ín kichubanajmíyaha nga kits'ín ni xi kisasíhin Ntjaná. ⁶ Tsa najmi s'ejihin xutá Ntjaná, najmi tjín xi nkú ts'ín sasíhin rá Ntjaná xutá xu'bo. At'aha xi mjehe kj'uaik'un tiñaha Ntjaná, tjihin nga s'ejihin nga tjíña Ntjaná kō nga Ntjaná tsjáha ni xi nda xutá xi bangisajihí.

⁷ At'aha kis'ejihin Noe Ntjaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga Ntjaná kitsúya tíjuhun rá ni xi najmi kjee ma chji kō kits'inná tsutsu chánkoō nga kits'ínk'anki xutá xi ts'e. B'a ts'ín kis'ejñanehe rá xutá nga kfe, kō kisakúhu Noe nga naxu kama nginkun Ntjaná at'aha kis'ejihin.

⁸ At'aha kis'ejihin Abraham Ntjaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga kichubaha nga ngjuaj nanki xi ts'ínkjáihin askahan, ndaha tsa najmi be sisin má nga ngji nga tsutju. ⁹ At'aha kis'ejihin, kui nga y'ejñaha nanki xi kitsúya tíjuhun rá Ntjaná nga tsjáha, ndaha tsa y'ejña xi nkúhu nku nda xi xin nibáha. Ni'ya najyunte y'ejñayako Isaac kō Jacob, xi askahan tá ts'ínkjáihin ni xi kitsúya tíjuhun Ntjaná. ¹⁰ B'a kits'ín Abraham at'aha ja tjíñajin kjuankjintak'uhun nga nanki xi najmi ndyja k'uéjña, xi Ntjaná k'uénda kō ts'ínnda.

¹¹ Kō at'aha kis'ejihin Abraham Ntjaná, kui nga kik'aihi rá nga'yún nga kama na'ni, ndaha tsa ja chá nkjún kō ntí Sara, at'aha kis'ejihin nga Ntjaná ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjuhun. ¹² Kui nga nku nda xi najmi tá tjihin rá nga'yún yjonintehe, kui xi kis'ehe ntje xi b'a ts'ín nkjin tsichu ma xi nkúhu niñu xi tjín nk'a ján kō xi nkúhu tsumí xi tjín andai ntáchak'uun, kui xi najmi mahá s'exki.

¹³ Ngayjee xutá xu'bjí incha k'ien nga najmi kits'ínkjáihin ni xi kitsúya tíjuhun Ntjaná nga tsjáha. Tunga incha kis'ejihin rá kō kama chubayahá niyú, kō b'a incha kitsú animaha nga kui xi xin incha nibáha kō nga tu tjímasúhún asunntej. ¹⁴ Xi b'a incha tsu, kui xi bakúchji nga nanki xi ts'e tjíncha bangisjai.

¹⁵ At'aha tsa tu nku kama bahá rá má nga incha nibaha, kik'óya rá ngáha kai.

¹⁶ Tunga kama mjehé rá nku ante xi 'yún nda sa, kui xi tjíña ndjiojmi ján. Kui nga najmi ma subaha rá Ntjaná nga ya nga kui xi Ntjaha xutá xu'bo, at'aha Ntjaná ja y'éndaha nku nanki.

¹⁷ At'aha kis'ejihin Abraham Ntjaná, kui nga kitsjáha Isaac xi nkúhu tsa chje nk'ie nga kikjut'ayák'uhun Ntjaná. Kama k'un nga xi nkúhu nku chje tsjá ntí nku tutuhú, ndaha tsa ntíu kinchajin Ntjaná ¹⁸ nga b'j' kitsúhu: "Isaac y'aha rá ntje xi s'ehi." ¹⁹ B'a kitsú Abraham nga Ntjaná tjihin nga'yún xi má nga ts'ínkj'áya ngáha rá xutá ngabayoo. Kui nga kisakú ngáha rá ntíhi xi nkúhu tsa j'áya ngáha rá.

²⁰ At'aha kis'ejihin Isaac Ntjaná, kui nga nda kinchjanehe Jacob kō Esau nginkun Ntjaná nga kitsúyaha ni xi kama askahan.

²¹ At'aha kis'ejihin Jacob Ntjaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, nda kinchjane nginkun Ntjaná nga nkúnkú ntíhi Kuse. Kits'intsjoho Ntjaná nga y'a'yúhún kó ya yánisehe nga tsisintjen.

²² At'aha kis'ejihin Kuse Ntjaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, kitsúya tíjún nga kuichú nistjin nga kuitju xutá Israel ante Egipto kó kitsúya xi nkú n'ehé nintaha.

²³ At'aha kis'ejihin xi cháha Moise Ntjaná, kui nga kingjájña 'maha ntúu jan sá tjihin nk'ie nga kitsin, at'aha incha kieke nga tsjo tjin ntúu kó najmi kitsankjún kjuatéxuma xi kitsjá nda rejhi Egipto.

²⁴ At'aha kis'ejihin Moise Ntjaná, kui nga najmi kits'in yuhu nga ntíhi takjihin nda faraon k'úhín rá nga ja kama chá. ²⁵ Kama mje níhi nga tá sakút'aha kju'a'un xi tibehe xutáha Ntjaná kó najmi nga ts'intsjotin kutju kjuatsjo xi tsjá ngatitsuun. ²⁶ Kits'innkjink'un nga 'yún chí saha rá kjuanima xi sakúhu nga kjuanchiná xi tjin ante Egipto, at'aha kikuyáha chí xi ts'ínkjáihín askahan. Tá kuihi kjuanima xi akahan sakúhu xi ts'ín nibá Ntjaná ngajoho.

²⁷ Kó at'aha kis'ejihin Ntjaná, kui nga tsitjuhu ante Egipto kó najmi kitsankjún kjuakjahan nda rej. Najmi kits'ínkjehe k'un, at'aha b'a kama xi kieke Ntjaná xi najmi ma chí kamaha. ²⁸ Kó at'aha ya kis'ejihin Ntjaná, kui nga ts'asjehe S'í Pascua kó kitsjákjua nga jní n'ek'ikoho ankjuaha ni'yaha xutá Israel, tú xi ntítsje xi ts'ínk'iehen ntí tjuhún xutá Egipto najmi ts'ínkoho ntí tjuhún xutá Israel.

²⁹ At'aha kis'ejihin xutá Israel Ntjaná, kui nga j'atikjáha Ntáchak'un Niú xi nkúhu tsa nanki kixi. Tunga k'ienjinntáhá já jun Egipto nk'ie nga kama mjehe nga b'a tá incha ts'ín kó kui.

³⁰ At'aha kis'ejihin xutá Israel Ntjaná, kui nga tsixuntuhu xjóho nanki Jericó askahan nga y'emandai xutá Israel yo yatu nistjin tjihin. ³¹ At'aha kis'ejihin naská Rahab Ntjaná, kui nga najmi k'iehen xi nkúhu xutá xi najmi kint'é'én, at'aha nda ts'ín kits'ínkjáihín já jun Israel xi tschukase maña yo.

³² ¿Kó mí nihi xi xín sa? Tse nkjún ngjuaikona tsa kuinchjanijmíyahana nda Gedeon, nda Barak, nda Sanson, nda Jefe, nda David, nda Samuel kó já profeta. ³³ At'aha kis'ejihin Ntjaná jóo, kui nga tjin xi kits'in nganaha rá já rej, kó nga nda tsatéxumaha xutá xi ts'e, kó nga kits'ínkjáihín ni xi kitsúya tíjún Ntjaná nga tsjáha, kó nga kits'in nganaha xoó, ³⁴ kó nga kits'ínk'ienya nd'í xi tú xi 'yúhún, kó nga tsitjunkihi yjoho nga kis'ehe kicha, kó nga kitsjá nga'yúhún yjoho ndaha tsa najmi tá chúkjuaha rá, kó nga ndjá ts'asje yjoho nga kikján, kó nga tsanka tjenni já jun kontraha.

³⁵ Kis'e jminchín xi kits'ínkjáin tík'un ngáha rá xutá xinkjín xi ja k'ien. Kó tjin ngá xi un kiekehe nga k'ien, at'aha ante xi 'yún nda sa nga k'jáiya ngáha rá mjehe. Kui nga najmi kits'in yuhu nga ts'íhín ni xi kik'ihín tú xi kama ndáihí rá kai. ³⁶ Kó tá tjin xi kichajnuha kó kis'ehe, kó santaha kis'e'yún kó kis'entuyá'yún.

³⁷ Kó tjin xi ndjjo kis'ehe, kó xi kicha'yá kitikjáha, kó xi kicha ndju kin'ek'ienkoho. Kó tjin xi y'emasún nga chuba kingjáha tjabaxihín chutsanka kó xi ts'e chutentsu. X'an y'entu, kó kitsjenni uncha, kó kin'euhún. ³⁸ Y'emasún nanki kixiú kó ajin asunntu tjenki. Y'entuyá tíxa ngijoo kó tíxa xi yja t'anankiu. Xutá xu'bjí, kui xi 'yún nda kama nginkun Ntjaná. Asunntee najmi tjeheh rá xutá xu'bjí.

³⁹ Nda ts'in kichubanijmíyaha ngayjee xuta xu'bi at'aha kis'ejihin Ntjaná, tunga najmi njstjihin kisakúhu ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha. ⁴⁰ B'a kama at'aha kits'in kuantaná Ntjaná. Najmi kitsjá nga nkuhú kui xuta xu'bo kama xi tjihin nga kama. Kama mje níhi Ntjaná nga ta ñja ta ñja kamakáá xuta xu'bo xi tjihin nga kamaá.

12

B'i ts'in tís'ejña chji nga Ntjaná ts'ínk'a niyá xi tjoho

¹ Kui b'a maha, kitsendáihiná xuta xi bakú chubayaná xi nkú ts'in kis'ejihin Ntjaná. Kui nga t'entu t'axíhinná tu mí níhi ní xi ts'in'áiná kó ngatitsun xi mjehe k'ojennkiná, kó tjen nga'yúhuún yjoná nga kfin jahaná má títbankiáán.

² Nkuhú Jesu xi n'eshíin. Kui xi kik'atuts'ihin nga s'ejinná kó ts'in nga s'ejinná xi nkú ts'in tjihin nga s'ejinná. Kikie títjun kjuatsjo xi sakúhu kó kui nga kits'ihin nga'yún nga k'ient'á kruu kó najmi nkjun kamaha ngat'aha kjuasuba xi kisakúhu nga b'a ts'in k'ien. Kó askahan y'eñat'aha Ntjaná má nga batéxuma.

³ Chase chubayohoo Jesu xi 'yún nkjun kits'in chúkjuá nk'ie nga kitsúnju kitsút'aha já ngatitsuun. Chase chubayohoo, tu xi najmi kfentahanuu kó kféhe rá tak'un. ⁴ Tíbixkjanqoo ngatitsuun, tunga najmi kjehé sakúnuu ngabaya nga b'a t'n'o.

⁵ Kó ja kin'echayo én xi tsjáníyánuu, xi títsuya nga jun xi ntíhi Ntjaná. At'aha b'i ts'in tít'a:

Ji ntína, najmi tu tohón mahi éhen Ntjaná xi ts'ínk'a niyáhi, kó najmi tu n'ekjehi tak'uin nk'ie nga ndjá kuinchjakohi.

⁶ At'aha Ntjaná ts'ínk'a niyáha xi tjoho, kó bjáha ngatentee xi bichú ma ntíhi.

⁷ N'echúkjuo nk'ie nga ts'ínk'a niyánuu Ntjaná, at'aha Ntjaná tít'sínk'ónuu xi nkúhu ntíhi. Ngatentee xi t'imi na'mi ts'ínk'a niyá ntíhi. ⁸ Tunga tsa najmi ts'ínk'a niyánuu Ntjaná xi nkú ts'in ts'ínk'a niyá ngayjee ntíhi, tu a ntínú ma, najmi ntí kikjihin jun.

⁹ Nk'ie nga ndyaná, na'miná xi tjin ei asunntej ts'ínk'a niyáná kó yankjáán. ¿Nkú ts'in najmi 'yún kuínú'yá'éhen ráá Na'miná xi tñña ndjiojmi ján ma, tu xi sakúhuná nga kuintsuba tít'uhunná? ¹⁰ Najmi tu xi tsehé ts'ínk'a niyáná na'miná. Ts'in xi nkú ts'in ma chubayaha. Tunga nk'ie nga Ntjaná ts'ínk'a niyáná, ngandaná b'a ts'in, tu xi b'a ts'in ta je kamahaná xi nkuhu kui.

¹¹ Kjuaxi nga najmi tsjo maná nk'ie nga tjin xi ts'ínk'a niyáná. Ma un níná. Tunga xi b'a ts'in 'bai niyáha, kui xi askahan b'eñajin kjuajyu kó be xi nkú ts'in naxu fiko yjoho.

¹² Kui b'a maha, n'ehenu nga'yún. Tjen nga'yúhuun ruu yjonuu. ¹³ Niyá xi naxu tjen tankínyo, tu xi kamandaha tsuku xi nima't'a kó najmi ta ts'ónki saha.

B'i ts'in tís'ejña chji nga najmi kfi t'axihín Ntjaná

¹⁴ Tinchísjo nga kas'ekonuu kjuajyu ngatentee xuta kó nga kjuaje tintsúbajjun. At'aha xi najmi tññajin kjuaje, kui xi najmi skué Ntjaná. ¹⁵ Nda nda chasoo nga najmi tu kas'e ajinnuu nku xi najmi ts'ínk'áihin kjuandaha Ntjaná, tsa xi najmi nda s'eyaha kó as'ai tsjá kjuasti kó ts'ín nga ajihin nkjin xuta ngjuaitse ni xi najmi ndaha.

¹⁶ Najmi tu kas'e ajinnu xi chuba kjuántukohó xinkjín ko ta ndaha xi najmi skuenkjún Ntjaná xi nkú kits'in Esau. Kui xi kama ntí tjun ko nga kui ts'ínkjáihín ni xi ts'e na'mihí, tunga nkuhú nichine kikatéñaha ni xi kanéhe kai. ¹⁷ At'aha yo xi nkú ts'in askahan kin'e t'axín, nk'ie nga kama mjehe nga ts'ínkjáihín nga nda kuinchjanehe na'mihí kai. Ndaha tsa kikjintá nga tsangisjai nyá, tunga najmi ta kis'ehé ra nki ni xi kits'in.

¹⁸ Jun najmi b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain xuta Israel. Kui xi ngjik'uhun nku asunntu tjennki xi tjíña ei asunnteje, xi kis'ejña ndzjen ndzjen nga kití, má nga kama nistjen nistjen ko kis'ejuún ko ntjo kama. ¹⁹ Ko kinu'yá tjo ko nku nta xi kinchja. Xuta xi kint'é nto tsanki nga najmi ta kuinchjako saha ra, ²⁰ at'aha najmi tsichukjuaha kjuatéxuma xi b'a títu: "Santaha ko chu xi kuasint'a tsuku asunntu tjennki tjíhin nga ndjio s'ehé." ²¹ Tu ni xi nkjühún tjín ni xi kama chjuntú nga santaha Moise: "Tíb'atsé nkján", kitsú.

²² Tunga máha jun, tsankink'uhun Asunntu Tjennki Sion, nanki xi ts'e Ntjaná xi tjíña tük'ulun, nanki Jerusalem xi tjíña ndjiojmi ján, má nga kama ñjakú nkjin nkjún ntítsje xi tít'sintsjohó Ntjaná, ²³ má nga kama ñjakú xi tjun kama ntihí Ntjaná, xi tjíntut'á j'áihín ndjiojmi ján. Tsankink'uhun Ntjaná xi kuasehe mí nihi xi kits'in ngayjee xuta, má nga tjíntu animaha xuta xi naxu kits'in, xi ja kama xi tjíhin nga kama. ²⁴ Tsankink'uhun Jesu xi kits'inchéhen Ntjaná nga y'enda tsetse nku ni. Ko ta tsankink'uhun jni xi kiséndzjo, kui xi bakú chubayaná ni xi 'yún nda sa nga xi tsakú chubaya jníhi Abel nistjin nk'ie.

²⁵ Chuhun yjonu. Najmi tu n'e t'axiún xi tínchja. At'aha yaá nga najmi tsitjunki nistjin nk'ie xuta xi kits'in t'axín xi ndjá kinchjakohe ei asunnteje. Kui nga, ¿nkú ts'in kuítjunkihihá ñá tsa najmi n'eshiún xi tjíña ndjiojmi ján xi ndjá tínchjako ná nd'ái? Kui xi Ntjaná. ²⁶ Nistjin nk'ie ntaha Ntjaná kits'ínk'atsé t'anankiu, tunga nd'ái títu: "Nku nyá ts'ínk'atsé sa t'anankiu ko santaha nk'a ján."

²⁷ Nk'ie nga "nku nyá sa" títu, kui xi tsuhú ra nga chjuxin ni xi kin'endo, ni xi máha f'ajnyá, tu xi b'a ts'in s'entuhu ni xi najmi máha ra f'ajnyáha. ²⁸ Najmi ma f'ajnyá má batéxuma Ntjaná, ko kui xi n'ekjáihín. Kui nga tjehe raá máb'achjíhi Ntjaná ko n'etsjohó xi nkú ts'in sasíhin nga 'yún chankjáán. ²⁹ At'aha Ntjaná, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ínk'eyje tu mí níhi ní.

13

B'í ts'in tís'ejña chji xi nkú ts'in kuintsubaá

¹ Tehente b'í ngján n'etjó xinkiu, at'aha nkuhú maha Na'minu. ² Najmi tu n'echayo nga nda ts'in n'ekjóhooon xi kjuáisenú ni'yanu, at'aha tjín xi kits'ínkjáihín ntítsje ni'yaha nga najmi be tsa ntítsje xi j'aisehe.

³ Tjantaha ruu yjonu xi kjintuyá'yún, xi nkúhu tsa ko ta jun kisuntuyá'yúnko. Ko ta tjantaha ruu yjonu xi kjuanima tíf'ajin xi nkúhu tsa ko ta jun b'a timat'on.

⁴ Ngatento chankjún kjuabixoon, chankjún xi tintsubaako, at'aha Ntjaná ts'ínk'okjua xi tjín xi kjuájñako nga najmi kjee bixan ko xi k'uat'aha xinkjín.

⁵ Najmi tu toon n'e mjo. Katumahanu ni xi tjinnu. At'aha b'í kitsú Ntjaná: "Ndahachí najmi k'uejñaha ko ta ndaha najmi ts'in nga maha." ⁶ Kui nga ma k'aán nga b'a bixihinná: Ntjaná basinkona, najmi tjín ni xi kuinchánkjúnna.

¿Mí nihi xi kama ts'ínna xuta?

⁷ N'ekj'áitsjohoon yjonuu já k'aku xi kis'enuu, xi kitsúyanuu éhen Ntíaná. N'enkjintak'un xi nkú ts'in y'entu kó xi nkú ts'in jet'a nistjihin, kó b'a ts'in ta n'e s'ejiun Ntíaná xi nkú ts'in kis'ejihin Ntíaná.

⁸ B'a ts'in tjiyaha Jesucristo nk'ie xi nkú ts'in tjiyaha nd'aj, kó tu nkú b'ahá ts'in s'eyaha. ⁹ Najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachanuu nga kuakúyanuu kj'ai k'ái ni. Nda tjin nga sakú nga'yuhun animaná ajin kjuandaha Ntíaná, najmi ajihin kjuatexuma xi tsjá xuta xi b'a tsu nga nichinee sakújinná nga'yún. Ndahachí najmi basinkoná kui nii.

¹⁰ Nginkun Ntíaná tijnáná nku nathan chje. Yaá nga tijná nkjühun já na'mi xi ts'inxát'ahá ninku najyuntee nga kjiné chje xi s'ejnásun nathan chjená.

¹¹ Tijná nga nda na'mi tijuun fas'enko jnhi chu ante xi 'yún nkjühun ninku najyuntee nga tsjá chje tu xi n'endyjat'ahá ra ngatitsuhun xuta, tunga najmi máhá tjinu xuta s'etí yjonintehe chu. Natsin ní s'etí. ¹² Kui nga un kiekehe ra Jesu natsin nantjo, tu xi jnhi kits'in jekoho xuta. ¹³ Kui nga tjihinsehe raá Jesu natsihin nantjo kó kasakúná kjuasuba xi ta kisakúhu. ¹⁴ At'ahá najmi tjiná ej nku nanki xi tijná sín. Nanki xi s'ejná ní askahan tjenkiá.

¹⁵ Kui nga tehente n'etsjoho raá Jesucristo, a jahá Ntíaná tin'etsjohoo nga b'a tin'eé. Kui xi chjená. Katitju tsu'baá nga Jesu xi Ntíhi Ntíaná. ¹⁶ Kó najmi tu n'echayo nga n'oo ni xi nda kó nga b'i ngján tisinkoo xinkiu, at'ahá ta sasihin Ntíaná chje xu'bi.

¹⁷ Tinú'yá'ohoon já k'akunuu kó chankjún, at'ahá kui xi basehe nga n'oo ni xi tihin nga n'oo, kó tihin nga ts'inkjas'ehen kuenta Ntíaná. B'a n'oo tu xi tsjo k'úehé ra nga ts'ihin xáha kó najmi áí kamaha xóo, at'ahá ta ngandanuu tsa najmi áí kamaha xáha.

¹⁸ Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, chubantjání. Ndahá tjiya kjuankjintak'unni nga tin'ei xáni kó mjeni nga tu nkú ndahá n'ei.

¹⁹ Chubantjánín nginkun Ntíaná nku kjuanda, tu xi tsjante xatihina Ntíaná nga kfínsenuu.

Nda xi kits'ínnda xujuin b'i ts'in tít's'inkjet'a

²⁰ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo Nda Ntíaná Jesucristo. Kui xi Nda bastu chánkaha chutsankó, at'ahá jni xi ts'e y'éndakoho Ntíaná ni xi najmi mahá fe. ²¹ Ntíaná katsjánuu ngayjee ni xi nda xi machjénuu, tu xi kama n'etjususuhunni ni xi mjehe. Jesucristo kats'ínchjén nga katuma ajinná ni xi sasihin. N'ekie yjoná nga tjihin kjuachánka Jesucristo santaha tu nkjéhé ni. B'a katuma.

²² Jun já nts'e, tbankinuu nga nda n'ekjóhoo en xi tib'et'ánuu ej nga títjaniyanuu, at'ahá najmi 'yún tse ni xi kuakiet'á.

²³ Mjena nga choo nga ja tsitju'a nubayoo nda nts'eé Timoteo. Tsa kj'uaíse xatína, kfínka kó kui nk'ie nga kfínsenuu.

²⁴ Tifaniñaha ngayjee já k'akunuu kó ngayjee xi k'ak'áts'ehé Ntíaná. Xuta ante Italia ta tifaniñanuu.

²⁵ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi kits'inntu Santiago

B'i ts'in kikjaniñaha Santiago xuta ninku

¹ An Santiago, an nda musu sihin Ntjaná ko Nda Ntjaná Jesucristo, títs'inkjínjuu xujuin jun xi y'ahanuu ntje te jo xi tsitjuihin ra ntje chána Israel. Jun xi kindzjoyo asuntee.

Tífaniñanuu.

B'i ts'in tsakúya Santiago mí nihi xi basinkoná nga ndjá s'ejinná Ntjaná

² Jun já nts'e, tsjo nkjún katumanuu nk'ie nga nkjin tikjá ni kuitjájiun nga nibanenuu. ³ At'aha ja yo nga nk'ie nga nibanenuu ni xi kuitjájiun nga nda bitjunku at'aha ndjá s'ejinnuu Ntjaná, b'a ts'in sakúhunuu nga kama n'e chúkjuo tu mí nihi ní xi kamat'on. ⁴ Tjehennto nga nk'ie nga tin'e chúkjuo, kjuachúkjuu xi tjínnyu kats'inndjuu xá xi ts'e ajin animanuu. Kui xi ngjuaikonuu nga kamo xi tjihin nga kamo ko s'eyanuu xi nkú ts'in tjihin nga s'eyanuu, ko najmi chumi nihi xi ndyjat'anuu.

⁵ Tsa tjín ajinnuu xi ndyjat'aha nga nanka ts'inkjink'un, katankihí Ntjaná ko Ntjaná tsjáha. At'aha kui ngayjehe k'un tsjáha xuta ko najmi b'éch'oho yjoho nga b'a ts'in. ⁶ Tunga xi kuankihí Ntjaná tjihin nga s'ejihin ko najmi tu jo jan katumaha. At'aha xi jo jan maha, kui xi nkú joyaha t'éhen ntáchak'uun, kui xi tu má fikohó ra ntjo. ⁷ Xi b'a ts'in tjíyaha najmi tu kakuyá nga Ntjaná tsjáha tsa mí nihi. ⁸ At'aha jo jan tjíyaha ko najmi ts'inndjuu ni xi ts'in.

B'i ts'in kitsúya Santiago nkú tjihin ra ngat'a ts'e xi x'an ko xi nchiná

⁹ Nda nts'eé xi x'an, kui xi tsjo katumaha, at'aha nk'a tjen nginkun Ntjaná. ¹⁰ Ko tsjo katumaha xi t'imi ndanchiná, at'aha x'an nginkun Ntjaná. At'aha xi nchiná, kui xi ndyja xi nkú joyaha naxú xi tjín ajin jñóo. ¹¹ Nk'ie nga bitju ts'íu ko 'yún sje ma nubóo, ts'inxi jñóo ko jne naxúhu ko ndyjajihinsén kjuatsjotjihin. B'a ta ts'inndyja xi t'imi ndanchiná ajihin xá xi títs'in.

B'i ts'in tsakúya Santiago ngat'a ts'e ni xi bitjajáaún

¹² Á b'a nda tjihin ts'e xi títs'in chúkjuaha ni xi tñibán'ehe, at'aha kui niu tñ'éjña chji yáha kui ko nk'ie nga nda kuitjuko kui niu, ts'íinkjáíhin nga k'úéjña tik'un. Kui chjju xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha xuta xi tjoho Ntjaná.

¹³ Nk'ie nga tjín xi tñibánehe nga ts'ín ni xi najmi nda, najmi tu kats'innkjink'un tsa Ntjaná xi títs'in nibánehe kui niu. At'aha Ntjaná najmi nchjaha nga ts'ín ni xi najmi nda, ko ta ndaha najmi ts'ín nibánehe xuta nku ni xi nchjaha tu xi ts'íihin ni xi najmi nda. ¹⁴ Ni xi nchja níhi animaha xuta, kui xi b'anachaha ko kje'yúhun tu xi ts'íihin ni xi najmi nda. ¹⁵ As'ai tu nku fásihín ra ní xi nchjaha animaha ko yo tsihin ngatitsuun. Ko nk'ie nga ja sá ngatitsuun, yo nibáha ra ngabayoo.

¹⁶ Jun já nts'ena, najmi tu ch'anachoho yjonuu. ¹⁷ Ngayjee ni xi 'yún nda xi 'bainá, kui nihi xi 'yún nda ko ndjiojmi ján nibáha ra. Kui xi tsjáná Na'miná xi kits'imnda ngayjee ni xi bat'ai nk'a ján, xi najmi b'óntjaiya ko ta ndaha najmi f'ajniyá xi nkúhu nku nk'ién. ¹⁸ Kama mjehe nga kits'in maná ntíhi. Én xi bakúyaná ni xi naxu tjín, kui xi kits'inchjén nga kits'intinná, tu xi kuichu mahaná xi nkú joyaha tu xi tjun chjúsitjen ajihin ngayjee ni xi kits'imnda.

B'i ts'in tsakúya Santiago xi nkú ts'in chùhūun njaá kò xi nkú ts'in tjhin nga n'etjusaán éhen Ntjaná

¹⁹ N'ekj'áitsjon ni xu'bi, já nts'ena. Tintsuba ndo nga tasinñju, chúyakoo nga chubo kò 'ni katuma kjannuu. ²⁰ At'aha kjuakjoon najmi basinkoná nga naxu n'eé nginkun Ntjaná. ²¹ Kui b'a maha, t'entuhunu ngayjee ni xi si kò ni ch'onk'un xi tjin nkjún. N'esje nimakjuo yjonuu nga n'ekjóhooon éen xi kis'entjéin anjmanuu. Kui xi tjihin nga'yún nga ts'ínk'ankinuu.

²² Tunga n'etjusunú éen. At'aha tsa tu nku kuasinñjuhú ruu kò najmi n'etjusun, yjonuu tích'anachó. ²³ Xi tu basínñjuhú rá éen kò najmi ts'intjusun, kui xi xi nkú joyaha xuta xi baseya nku chutsin nga basehe sénnistjihin, ²⁴ as'ai fi kò kutjuhú chayaha ni xi kuakie. ²⁵ Tunga máha xuta xi base sisihin kjuatéxuma xi naxu tjin, kjuatéxuma xi ts'in ndaíná, kò xi tu nku b'ejñajihin kui kjuatéxumoo, xi najmi ts'ínchaya ni xi basínñjuhú nga tu sahá ts'intjusun ni xi titsu kjuatéxumoo, kui xutaha xi Ntjaná ts'in nga nda kamat'ain ajihin ni xi tjincha ts'in.

²⁶ Tsa tjin xi b'a máha nga nda ts'in nginkun Ntjaná, tunga tsa tu sa najmi máhá ngáha b'éch'ohó tsa'a xi nkú nga ts'in nchja, kui xi b'anachaha yjoho kò najmi chumi ni chjihí rá xi nkú ts'in benkjún Ntjaná. ²⁷ Tunga nk'ie nga bisinkaá nti xi ja k'ien xi cháha kò jminchjin xi ja k'ien x'ihin nga un tibehe, kò nk'ie nga najmi n'esikaá yjoná ni ch'onk'un xi tjin asuntee, b'a ts'in je kò nda n'eé nginkun Ntjaná xi Na'miná maha.

2

B'i ts'in tsakúya Santiago nga ngúsuhún n'ekaá xuta

¹ Jun já nts'ena, Nda Ntjaná Jesucristo tjihin kjuachánka kò kui xi s'ejinnuu. Kui nga najmi tu ngabi n'ehenu ajihin xuta. ² K'úéñaha ráá tsa kjuas'enjinnuu xi má nga ma ñjakúko xinkju nku nda xi tjiyaha stjink'un toonsine kò yja najyun tsjo tjin, kò tsa tá kjuas'en yo nku nda x'an xi yja najyun chá. ³ Tsa nda n'ekjóhooon nda xi yja najyun tsjo tjin nga: "Tinchin ante nda xu'bi" k'úihūun, kò tsa b'a k'úihūun nda x'on: "Tisijnña ndjui yo ji" kò tsa: "Tinchintet'áni" k'úihūun, ⁴ tsa b'a n'oo, ¿a najmi ngabihí t'n'o? ¿A najmi ch'ohón ts'in ja t'n'enkjintak'un nga jun tichasohoo yá xi nk'a tjen?

⁵ Jun já nts'ena, tasinñjú nga Ntjaná j'ájin xuta xi x'an xi tjin asunteej tu xi sakúhu rá kjuanchjiná xi tjihin xi s'ejinná kò tu xi ts'ínkjáihin rá nga Ntjaná kjuatéxumaha. Kui nij xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha xi tjoho. ⁶ Tunga máha jun, xi najmi chumi ni chjihí rá n'e mó xuta x'an. ¿A najmi jáchinóohó xi b'anachanuu nga ngandaha n'o ni xi n'o kò a najmi kuihi xi fiko kjuay'unnuu nginkun já jue nga batéjéneenu? ⁷ ¿A najmi kuihi jóo xi najmi benkjún Jesucristo, kui xi ja ts'enuu?

⁸ Nda n'oo tsa n'etjusun kjuatéxuma xi xi 'yún nk'a tjen, xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná: "N'etjói xutahí xi nkú nga ts'in tjohi yjohi." ⁹ Tunga tsa ngabi n'oo ajihin xuta, ngatitsun t'n'o kò kjuatéxumoo kuitsuyanuu nga jé tjennuu.

¹⁰ At'aha tsa tjin xi ts'intjusunyje kjuatéxumoo, tunga tsa ndyjat'ahá rá nga ts'intjusun nku ni xi tjit'a yo, kui xi jé tsjehen ngat'aha ngayjee ni xi tjit'a kjuatéxumoo. ¹¹ At'aha xi: "Najmi tu ch'at'aihi chjihin" kitsú, kui xi tá: "Najmi tu n'ek'iein" kitsú. Máha ji, ndaha tsa najmi ch'at'aihi chjihin kò tsa x'ihin, tunga tsa n'ek'ieiní aníma, tsa b'a n'eí, jé tjehin nga tíbiyunéí kjuatéxumaha Ntjaná.

12 Chubo ko n'oo xi nkúhu tsa kjuatéxuma xi ts'ín ndaíná n'ekokjuaqohonu. 13 At'aha nstjin nga kuasehe Ntjaná mí nihi xi kits'ín xuta, najmi kama nimaha xi najmi kama nimaha xuta xingisoo. Tunga xi kama nimaha xuta xingisoo, kui xi nda kujtju kui nistjün.

B'í ts'ín tsakúya Santiago ni xi 'mihí nga s'ejinná

14 Jun já nts'ena, ¿mí xi chjihí ra tsa tjín xi títsu nga s'ejihín Ntjaná tunga tu sa najmi títs'intjusuhún ngá xi nkú ts'ín s'ejihín? ¿A kamahá n'ek'anki tu ngat'aha nga b'a ts'ín s'ejihín? 15 K'úéjñaha raá tsa nku nda nts'eé ko tsa nku nichjaá ndyjat'aha najyun ko najmi tjihín nichine. 16 Ko tsa tjín ajinnuu xi: “Tankíhin ndo, tich'okjó sisiun najyun ko chine sisiun”, tsa kuítsuhu tunga najmi kuásinkohó nga tsjáha ni xi machjéhen, ¿a najmi tu kjuandahá b'a kuítsu? 17 B'a ta ts'ín tjíña ngat'a ts'e xi nkú ts'ín s'ejinná. Tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná, b'a ta joya xi nkúhu tsa ndahachí najmi s'ejinná.

18 Kutsa tjihín xi b'a kuítsu: “Ji xi s'ejihín Ntjaná ko an títs'intjusan ni xi nda.” Tunga takúchjihíni nga s'ejihín Ntjaná nk'ie nga najmi tín'etjusuin xi nkú ts'ín s'ejihín, ko an ni xi títs'intjusan kuakuchjíkoho ra nga s'ejinna Ntjaná. 19 Ji xi s'ejihín nga nkuhú maha Ntjaná. Nda nkjún n'ei. Tunga jánindoqó b'a ta ts'ín s'ejihín, ko b'atsénkjún.

20 Najmi nda ts'ín tín'enkjíntak'uin. ¿A mjehi chaj nga najmi basinkoná nga s'ejinná Ntjaná tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná? 21 Ntje cháná Abraham naxu tsichu ma nginkun Ntjaná tu ngat'aha ni xi kits'intjusun nk'ie nga kitsjá Isaac xi ntíhí xi nkúhu chje asun nachan chje.

22 Tíyai nga nkuhú tsichu ma xi nkú ts'ín kis'ejihín Abraham ko xi nkú ts'ín kits'intjusun ni xi kik'ihín. Xi nkú ts'ín kis'ejihín, kui xi tsichu ma ndjuú nk'ie nga kits'intjusun ni xi kik'ihín. Kuihí ni xu'bj xi 'mihí nga s'ejinná. 23 B'a ts'ín tsitjusuhun ni xi tjít'a xujun éhen Ntjaná: “Kis'ejihín Abraham Ntjaná ko kui niu xi kits'ínchjihí ra Ntjaná nga Abraham xi nku nda xi naxu.” Ko b'a kik'ihín Abraham nga kui xi nda'amigohó Ntjaná. 24 Tíyo nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntjaná tu ngat'aha ni xi ts'intjusun ko najmi tu nku ngat'aha nga s'ejihín Ntjaná.

25 Ko b'a ta kamat'ain naská Rahab. Naxu tsichu ma nginkun Ntjaná tu ngat'aha ni xi kits'intjusun, nk'ie nga nda ts'ín kits'ínkjáihín já Israel xi tsichuse 'maha nankihí ko kitsjáníyáha nga xin kits'ínkji. 26 Xi nkú ts'ín najmi tjíña tik'un yjonintehe xuta nga ja bitju anímaha, b'a ta ts'ín najmi tjíña tik'un xi nkú ts'ín s'ejinná Ntjaná tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná.

3

B'í ts'ín tsakúya Santiago nkú k'uhun njaa

1 Jun já nts'e, najmi tu nkjin xi kama já maestru kas'e ajinnuu, at'aha yo nga jin xi já maestru ndyjun nkiní 'yún ndjá chasehe ni xi tín'ei nga xuta xingisoo. 2 At'aha ngatenteé n'eé nkjin tíkjá ni xi najmi b'a tjín. Tsa tjín xi najmi bitju ts'a ni xi najmi b'a tjín, kui xi ja tsichu ma xi tjihín nga kama ko ta maha b'éch'oyjehe yjoho tu mí níhi ni.

3 Nk'ie nga b'e'ahaá n'úts'a ndje tu xi kuínt'é'éhenná, ndaha tsa chánka tunga nt'éhéná. 4 Ta chasehubayohó yábarku. Ndaha tsa i ko ndaha tsa b'í ngján 'yún nibá ntjo xi kjenimanehe, tunga já xi ts'ínkóhó yóo fiko xi má nga mjehé, at'aha yá jchí xi tjen tuts'in yábarku xi bate ntóo tsjáníyáqoho ra.

⁵ B'a ta tjin ngat'a ts'e njaá. Kui xi nku tikjá ichihí yjonintená, tunga mahá ra ts'in ni xi i. Chase chubayohoo xi nkú ts'in kutin ichí nd'í mahá b'eti nku jñáchá chánka. ⁶ Xi nkú joyaha nku nd'í njaá. Tu xi ch'onk'uhún. Yjonintená tññajin tunga ts'inkatsúnyehéná. Ngak'ien b'et'a nd'íhi njaá, ko kui xi b'et'a nd'í xki nistjin xi kich'aa.

⁷ Ngayje tikjá chu kjan xi tjin ma n'ent'é, nisee, ye, chu xi tjin ajin ntáchak'uun. Kui xi xuta ts'inn't'éhe. ⁸ Tunga ndahá nku najmi mahá ts'inn't'é njaá. Kui xi nku ni ch'onk'un xi najmi ma n'ek'íejña jyu. Xi nkúhu ye, kitsejihin ra xán xi ts'ink'ienná.

⁹ Njaá n'echjéén nga n'etsjooho Ntja Na'miná ko ta kuihi xi n'echjéén nga én xi najmi nda 'mihí xuta, xuta xi Ntjaná kits'innnda nga kik'íeyaha xi nkúhu kui.

¹⁰ Ta kuihi tsu'baa bitjuhu én xi n'etsjokohoo raá Ntjaná, ko ta kuihi xi bitjuhu én xi najmi nda 'mihí xuta. Jun já nts'ena, najmi tjihin nga b'a n'ee.

¹¹ ¿A mahá ta kuihi ntá tixa xi bitjuhu ntánijua xi nda ta bitjuhu ntánijua xi sja? ¹² Jun já nts'ena, ¿a mahá tsjá tu olibo nku yá higuera? ¿A mahá tsjá tu higo nku n'ú tuntsajé? B'a ta ts'in, ta ndaha najmi ma bitjuhu ntánijua xi nda nku ntá tixa má bitju ntánijua xi ntia.

B'i ts'in tsakúya Santiago kjuankjink'un xi nibáha ra Ntjaná

¹³ ¿Yá xi nanka ts'innkjink'un ajinnuu ko mankjihin ni xi tjin? Kixi katjiko yjoho ko kats'in ni xi nda nga nimakjua kat'asje yjoho, ko b'a ts'in katakúchijihí nga kjuaxi nga kui xi nanka ts'innkjink'un. ¹⁴ Tunga tsa kjuaxintak'un tññajin animanuu ko mjenuu nk'a kuankihun xinkiu, najmi tu tsjo katu-manuu, at'aha b'a ts'in tibiynéhenu én xi naxu tjin ni xi bakúya. ¹⁵ Xi b'a ts'in ts'inkjink'un, najmi Ntjaná xi tibakúyaha xi nkú ts'in nanka ts'inkjink'un.

Asuntee ní ts'e, kjuankjintak'uhun xuta nibáha ra, ko ndanindoo ts'e. ¹⁶ At'aha xi má nga tjin kjuaxintak'un ko xi má nga nk'a fihí xinkjin xuta, najmi nkúhú y'a xinkjin ko ngayje tikjá ni ch'onk'un ma.

¹⁷ Tunga xuta xi Ntjaná tsjáha nga nanka ts'innkjink'un, kuihi xu'bo xi je nginkun Ntjaná, tjihin kjuajyu, nda tjiyaha, najmi si, nima tjiyaha ko ni xi nda ts'in, najmi ngabi ts'in, ko naxu ts'in.

¹⁸ Xuta xi b'entje kjuajyu, kjujyu sakúhu. Kui nij xi nga chjihí nga naxu ts'in xuta.

4

B'i ts'in tsakúya Santiago mí nihi xi ngakjá tin'ee

¹ ¿Má nibáha ra kjuachán ko kjuasti xi s'e ajinnuu? ¿A najmi ngat'aha ni ni xi fasihun nibáha ra? Kui niu xi kjákonuu. ² Mjenuu tsa mí nihi, tunga najmi sakúhúnuu. N'ek'ion anima ko ma xintak'un, tunga najmi mahá bichú tjennkiu ni xi mjenuu. N'estikoo xinkiu ko bixkjanoo. Najmi sakúnuu ni xi mjenuu at'aha najmi Ntjaná binchuhuu.

³ Ko nk'ie nga binchu, najmi n'ekjóhoon at'aha ngakjá binchu. Ni tiya xi mjehénuu n'etsjoiún, kui nihi xi binchu. ⁴ Jun xi najmi kixi yjankiu Ntjaná! ¿A najmi yanú nga xi tjoho asuntee, kui xi kontraha Ntjaná? Tu yáhá ni xi mjehe nga kama ndamigohoo asuntee, kui xi nda kontraha Ntjaná títs'in ma yjoho.

⁵ Tjihin sin nga b'i ts'in tjit'a: "Espirituhu Ntjaná xi y'éjñajinná, kui xi 'yún mje ts'atihí ná." ⁶ Ntjaná tsjá saná kjuanda. Kui nga b'i títsuhu xujun éhen Ntjaná: "Ntjaná tsjáha kjuanda xi nimakjua ko fi kontraha xi ngak'un."

⁷ Kui nga nįmakjuā n'esjehenu yjonuu nginkun Ntįanā. Tankın kontrohoo ndanindoo, ko kui xi nguaj t'axinnuu. ⁸ Tankınk'un tiňohoo Ntįanā, ko Ntįanā nįbak'ún tiňanuu. Jun xi n'o ngatitsun, je tįntsuboo. Jun xi jo jan tįyanuu, n'oo nga katumaje anįmanuu. ⁹ N'ekio yjonuu nga tjennuu nginkun Ntįanā. Tankınchj'ahā ruu anįmanuu nga ch'įú. Antehę nga chajnuu, tų sahā ch'įú. Antehę nga tsjo k'úenuu, tų sahā kat'e nusin nusinnuu. ¹⁰ N'e nįmakjuo yjonuu nginkun Ntįanā, ko kui xi kjanínk'anuu.

B'į ts'ín tsakúya Santiago nkú ts'ín chasęęhę já nts'eé

¹¹ Jun já nts'e, najmi tų chubatit'ón xinkju. Xi nchjatit'ain ndā nts'e ko xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda tįts'ín ndā nts'e, kui xi tįnchjatit'ain kjuatęxumahā Ntįanā ko b'a tįtsu nga najmi kixi tįnchjā kjuatęxumoo. Tsa b'a tįbixín nga najmi kixi tįnchjā kjuatęxumoo, najmi tįnu'yá'élhın. Ji ní xi chųbā tįchasehé tį tsa nda ko tsa najmi nda tįtsu kjuatęxumoo. ¹² Nku tutuhú maha xi kitsjā kjuatęxumoo, kui xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'ín xuta. Kui xi mahā ts'ínk'anki xuta ko ts'ín nga ndyja xuta. ¿Tųnga yáha ji xi tįchasehi tsa nda ko tsa najmi nda ni xi tįts'ín xuta xinkju?

B'į ts'ín tsakúya Santiago nga aya ntsja Ntįanā kuįntsubayaá

¹³ Máha nd'aj jun xi b'a bixiún: "Nd'aj ko tsa ndyjunni kuankíaán nanki xu'bo. Tsa nku nú kamanā yo. Ch'atseé ko kuatęnā ni ko n'e nganasaán toon." ¹⁴ B'a bixiún, tųnga najmi yanú ni xi kamat'on ndyjunni, tsa kuįntsubā so. Jun xi nkú joyaha nįnti xā xi kutju ma chji ko kutjuhú ndyjajihįnsın.

¹⁵ Tų sa ní b'į tįxiún: "Tsa mjehe Ntįanā, katsjānā nįstjın ko chasęé ni xi n'eé." ¹⁶ Tųnga nd'aj, nk'a tįn'esjo yjonuu ajihın kjuangak'unnuu. Ngatentęę xi b'a ts'ín nk'a b'asje yjohó, kui xi najmi nda ni xi tįts'ín. ¹⁷ Xi be xi nkú ts'ín ts'jın ni xi nda ko najmi b'a tįts'ín, kui xi tįts'ín ngatitsun.

5

B'į ts'ín tsakúya Santiago ni xi tjeheñ rā xuta nchínā xi najmi naxu ts'ínko xuta musuđu

¹ Jun xi 'minuu xuta nchínā, ch'įú ko ch'įibo ngat'ahā kjuanįma xi nįbanenuu. ² Ja tsatsun kjuanchínānuu. Ja jehę xubų najyunnuu. ³ Ja katju tsján toonsinenuu ko toontabanuu, ko kui tsjón xi kjuakuchji nga ch'on kin'o ko ts'jįnkje yjonintennuu xi nkú ts'ín ts'ínkje nd'įú ni xi tįjın. Jun xi tįch'atjó kjuanchínā nįstjın nd'aj xi nįstjın xi fekuhu.

⁴ Chasę maruu. Najmi y'echjįhuu xuta musu xi kits'ínxájın jńānuu, ko toon xi najmi y'echjįhuu tįkjintáya nga tifi kontrānuu. Ni xi tįkjintáyaha já musu xi j'áya ntjenuu, kui xi ja tsichu nginkun Ntįanā xi tįhın nga'yún. ⁵ Ni xi nkjún tsjo ts'ín tįntsuboo eį asunnteį ko najmi tįb'ech'óhoo yjonuu ngayjee ni xi mjenuu. Tįn'e chánko yjonuu, tųnga xi nkú joyahā ni turu jun, xi tįn'e chánka tų xi n'ek'iehen. ⁶ B'a tsixiún nga tįhın jé xi najmi tįhın jé ko b'a ts'ín kin'ek'iehennu. Najmi kamahā tsasinko yjohó.

B'į ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ts'ín chųyahaá Ndā Ntįanā

⁷ Tųnga máha jun, já nts'enā, n'e chųkjuā sahanu santa nkúhu nga k'juai ngáha Ndā Ntįanā. Chasę chųbayohoo xuta xi ts'ínxájın jńāha, xi nkú ts'ín kuyáha ntje xi nda xi tsjā t'anankju. Kuyá k'uk'un santa nkúhu nga f'ai ts'į xi b'a nįstjın chųts'įú. ⁸ B'a tā ts'ín jun chųya k'un k'uhuu nga ja ma k'juaihi Ndā Ntįanā ko tjen nga'yúhuun anįmanuu, at'ahā ja tįbichú tiňa kui nįstjįun.

⁹ Jun já nts'e, najmi tų kjuasti binchajohoon xinkju, at'aha tsa b'a n'oo chasehe kjuanu. At'aha xi kuasehe mí nihi xi ts'in xuta ja síjñasti ankjuo.

¹⁰ Jun já nts'ena, chase chubayohoo xi nkú ts'in un kíkíehē kō xi nkú ts'in kits'in chúkjuá já profeta xi ngajoho Ntjaná kinchja. ¹¹ "¡Á b'a nda tjihin ts'e!" B'a 'mihijí xi ts'in chúkjuá ni xi mat'ain. Ja kinu'yó xi nkú ts'in kits'in chúkjuá Job ni xi kamat'ain kō yo xi nkú kits'inkohō Ntjaná askahan. At'aha 'yún tjihin kjuanimatak'un Ntjaná kō ma nimaḥa xuta, kui nga b'a ts'ihin.

B'i ts'in tsakúya Santiago xi nkú ma nga chubaká Ntjaná

¹² Jun já nts'ena, kui ni xu'bjí xi 'yún tiban kinu. Najmi tų nungjiun ndjiojmi ján ni xi kujíxún kō tā ndaha t'anankiu, kō tā ndaha najmi tų nungjiun tų mí nihi ní xi tjin. Tsa tichasaiyanu, "johon" tixiún tsa b'a tjin, kō "najmi" tixiún tsa najmi b'a tjin. B'a n'oo tų xi najmi ts'innijehenu Ntjaná.

¹³ Tsa tijnajinnu xi un tibehe, kanchjako Ntjaná. Tsa tijná nku xi tsjo tjihin, kase tsjohō Ntjaná. ¹⁴ Tsa tijná nku xi kjiijná un, kanchjahá jácháha xuta ninku tų xi chubantjaihi nga incha kuinchjako jóo Ntjaná kō ngajoho Nda Ntjaná kat'ojnuhu seti. ¹⁵ Kō nk'ie nga kuinchjako Ntjaná xi s'ejihin, kámanda xi kjiijná uun kō Nda Ntjaná kjésintjehen. Kō tsa tjeheḥen ngatitsun xi kjiijná uun, kama ndyjat'aha. ¹⁶ Kui nga b'i ngján t'inyaha ruu xinkju ngatitsun xi tjennu, kō b'i ngján chubantjo xinkju nga chubako Ntjaná tų xi kama nkihinnu. At'aha nk'ie nga ndjá nchjako Ntjaná xi naxu nginkun Ntjaná, 'yún tjihin nga'yún ni xi nchja.

¹⁷ Nda profeta Elia, tā xuta kama xi nkúhu ñá. Nk'ie nga kinchjako Ntjaná ndjá b'a kits'in. Kui chubo tsanki nga najmi tų k'ua ts'í, kō najmi kik'a ts'í asun t'anankiu jan nú masen. ¹⁸ Askahan tā kinchjako ngáha Ntjaná, kō kik'a ts'í kō kama chá ngáha ni asun t'anankiu.

¹⁹ Jun já nts'ena, tsa tjin ajinnu xi ngjuaj t'axihin ni xi naxu tjin kō tsa as'ai tjin xi ts'in nga kui nda xu'bo k'óoyak'un ngáha ni xi naxu tjin, ²⁰ tsa b'a kama, katumankjinnu nga tų yáhá ni xi ts'in nga k'ujéjña ngáha nku xutangatitsun niyá ch'onk'uhun, kui xi tib'asjehihin ngabayoo kō tít'sin nga nkjin ngatitsun n'endyjat'a.

Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Pedro

B'i ts'in kikjaniñaha Pedro xuta ninku

¹ An Pedro, an nda postruhu Jesucristo títs'inkjinnu xujun jun xi j'ájinnu Ntjaná. Jun xi kindzjoyo ante Ponto nga tinimasún, ko ante Galacia ya, ante Capadocia, ante Asia ko ante Bitinia. ² Kikie tíjunnnu Ntia Na'miná, kui nga j'ájihinnu ko Espirituhu kits'ín jenuu, tu xi kuinú'yá'éhen ruu Jesucristo ko tu xi tu ngat'aha jnhi Jesucristo kjuáts'éhenru Ntjaná.

Kas'e nkjinnu kjuanda ko kjuajyu.

B'i ts'in tsakúya Pedro ni xi ña tjeheñá nga kuichú nistjin xi fekuu

³ Kan'etsjoho Ntjaná xi Ntjaha ko Na'mihí Nda Ntjaná Jesucristo. Ngat'aha kjuanimatak'un chánkaha kits'ínsin tsetse ngáhaná nk'ie nga kits'ink'áíya ngáha ra Jesucristo ajihin xutak'ien. Kui nga tichuyáhaná nga kuintsuba tik'aán ko ña ⁴ ko nga n'ekjáihin ni xi tsjáná, ni xi najmi maha batsun ko najmi ma chuntí ko najmi maha 'meya, ni xi tíjtjoho ndjiojmi ján ngandanuu. ⁵ Nga'yúhun Ntjaná tikunkohonuu tu ngat'aha nga s'ejinuu. At'aha tjindaha yoho Ntjaná nga kuakúchji xi nkú ts'in ts'ínk'anki xuta xi ts'e nistjin xi fekuu.

⁶ Kui kjuaha nga kitsejihinnu kjuatsjo, ndaha tsa chuba nistjin tjihin nga n'e nibánnu nkjin tikjá ni xi kuitjájun. ⁷ Kui xi kuakúchji yáha jun nga kjuaxi. At'aha nga s'ejinuu, kui xi 'yún chji saha ra nga toonsinee. Ndaha tsa maha batsun toonsinee, tunga chahé ra tu xi s'e'ña chjihi tsa kui kjuaxi. Ko nk'ie nga s'e'ña chji xi nkú ts'in s'ejin kjuaxinnu, nda ts'in chubayanénu ko sakúnuu kjuachánka ko nda k'únnu nistjin nga k'uaíku chji yoho Jesucristo.

⁸ Tjonuu Jesucristo, ndaha tsa najmi yo nkú tjín. Ko ndaha tsa najmi tyo nd'aj, tunga s'ejihinnu ko tjinnu kjuatsjo xi tjihin kjuachánka, xi najmi yaá xi nkú ts'in bixiyáa. ⁹ Tjinnu kui ni at'aha tsakúnuu nga tín'ek'ankinnu, kui xi nibáha ra ngat'aha nga s'ejinuu.

¹⁰ Já profeta xi kis'e nistjin nk'ie, xi kitsúya tíjunnu kjuanda xi sakúnuu, kui xi kits'ínkjink'un nga kama chubayaha xi nkú ts'in k'uankihi xuta, at'aha mjehe skué kui ni. ¹¹ Kama mjehe nga incha skué ya xutaha ko mí nistjihin xi y'éña chji Espirituhu Cristo xi y'eñajihin já profeta nga kitsúya tíjuhun kju'un xi tjihin nga skué Cristo ko nga askahan s'e kjuachánka. ¹² Tungá Ntjaná tsakúchiji já profeta xu'bo nga ni xi tincha tsuya najmi kui kamats'e, nga ní ngandanuu b'a kitsúhu. Kui niu xi ta kitsúyanuu já xi y'éniminnu én nda tsuhu Jesucristo. Nga'yúhun Espiritu xi kin'e nibáha ndjiojmi ján y'énimíhinnu. Ko ta ntúsjee mje nkjühun nga skué nkú tjihin ra ni xu'bi.

B'i ts'in tsakúya Pedro nga tintsuba ndaa at'aha Ntjaná ja ts'ená

¹³ Kui b'a maha, chase sisihin ruu xi nkú n'oo. Nda n'enkjintak'un ko chuya k'un'uhun kjuanda xi k'uaítsjánuu Jesucristo nistjin nga kuakúchji yoho.

¹⁴ B'a n'oo xi nkú ts'in ntí xi nt'é'én. Najmi ta n'ehenu xi nkú ts'in kinchja animannu nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntjaná. ¹⁵ Tsje katumo nginkun Ntjaná, xi nkú ts'in tsje xi j'ájinuu. ¹⁶ At'aha b'i ts'in tíjt'a éhen Ntjaná: "Tsje katumo, at'aha tsjená."

¹⁷ Xihí "Na'mihí" bixíhunn xi ngúsuhún basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'in nga nkúnkú xuta, kui nga kas'ennu kjuabinkjuhun xi nkú ts'in kuankinkoo yonuu nk'ie nga tinimasún so ej asunntej. ¹⁸ Yo nga

kis'echjintjainuu tu xi kama ndáihinnuu nga chubá tintsubanú. B'a ts'in tintsuḅoo nk'ie at'aha kui nihi xi y'éjñanuu ntje chánuu. Najmi toonsine ko tsa toontaba kin'echjén nga kis'echjintjainuu, ni xi maha batsun. ¹⁹ Jníhi ní Cristo kin'echjén, kui xi 'yún chjí. Xi nkúhu nku chutsanka kama Cristo, chutsanka xi najmi chumi nihi xi k'uhun ko xi najmi uhun.

²⁰ Kintehe ni nga kamanda asuntee kis'enda títjun ni xi ts'ín Cristo, ko nístjin feku xi kich'aá nd'ai 'j'aikúchji yjoho ngandanuu. ²¹ Ngat'aha Cristo s'ejihinnuu Ntíaná, kui xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo ko kitsjáha kjuachánka. Kui nga t'n'e s'ejihinnu ko tíma 'yún tak'uhunnu Ntíaná.

²² Nd'ai ni nga ja kamaje animanuu at'aha kinu'yá'óhoon én xi naxu tjin ko nga tu xi ndahá ts'in tjiyanuu nga n'etjó xuta ninku, kui nga ngayjee animanuu n'etjohonu xinkju. ²³ At'aha ja kitsin tsetse ngáhanu. Najmi kitsiun xi nkú ts'in tsin xuta xi maha 'me. Ehen ní Ntíaná kits'intsin tsetse ngáhanuu. Kui xi fi ndju. Najmi kamaha kfe.

²⁴ At'aha b'i ts'in tjit'a xujun ehen Ntíaná:

Ngayjee xuta, xi nkú joyaha jñá xi tjin.

Ko ngayjee kjuachánkaha xuta,

xi nkú joyaha naxúhu jñóo.

Xi jñóo ko jne naxúu,

²⁵ tunga ehen Ntíaná santaha tu nkjéhé ni ngjuai ndju.

Kui éen, kui én nda tsu xi ja kis'enjimi ajinnuu.

2

¹ Kui b'a maha, n'e t'axihinnu ngayje kjuach'onk'un, ngayje ni tsank'á, kjuajohonkin, kjuaxintak'un ko ngayje tikjá kjuachubati'ain. ² Katumo xi nkú joyaha ntúnta xi mje nkjúhun ntáchiki. B'a ts'in katuma mjenuu én xi ndoo. Kui xi tsjá nga'yúhun kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'in saáhanu santaha nkúhu nga kjuáts'e s'innuu Ntíaná. ³ Xihí jahá kichjut' o ngandaha Nda Ntíaná.

B'i ts'in tsakúya Pedro nga nku ndjio k'aku kits'in ma Jesucristo nga y'éjña chubaya

⁴ Nibák'un tiñohoo Nda Ntíaná, kui xi nkú joyaha nku ndjio xi tijná tik'un. Kikjaníya xuta ndjio xu'bo, tunga Ntíanáhá j'ájin ndjio ko nginkun Ntíaná 'yún chjíhi ra. ⁵ Jun xi nkú joyaha ndjio xi tjintu tik'un, xi kin'endakoho nku ninku xi najmi asuntee y'aha ra. Kin'e manuu já na'mi jehe Ntíaná xi tsjáha chje Jesucristo, chje xi nk'a ján tjehe ra. A Ntíanáhá tí'bohóo kui chje nga b'a t'n'o, kui chje xi sasíhin Ntíaná.

⁶ At'aha b'i ts'in tjit'a xujun ehen Ntíaná:

An k'uejñá nanki Sion nku ndjio k'aku,

xi j'ajián ko xi 'yún chjí.

Ndahachí najmi sakúhu kjuasuba

xuta xi s'ejihin ndjio.

⁷ Ngat'a ts'ajun xi s'ejinuu Nda Ntíaná, chjíhi ra kui ndjio. Tungá xi najmi s'ejihin, bitjusun má nga b'i ts'in tjit'a xujun ehen Ntíaná:

Ndjio xi kikjaníya já chjínexjóo,

kui xi ja j'ai ma ndjio k'aku.

⁸ Ko b'i tá títu ya:

Tsichu ma nku ndjio xi ts'in saténki xuta,

nku naxi xi ts'inxuntuhu.

Saténki xuta xu'bo ngat'aha éen, at'aha najmi nt'é'éhen éen. B'a maha xuta xu'bo at'aha ja b'a ts'in tijná nga b'a kamaha.

⁹ Tunga máha jun, jun xi xuta xi kich'ajin, jun já na'mi xi ts'inxát'aha xi batéxumaha nk'a ján, tsjenú jun xi xuta naxinantáha Ntjaná, xuta xi ja tsichu ma ts'e Ntjaná. B'a kin'e manuu tu xi kuixinyahanu xi nkú ts'in cháńka xi j'ájinuu. At'aha Ntjaná j'ájinuu nga kuitjuun má jyuun ko nga kuitjás'enjuun má nga ts'in ndzjen kjuachánkaha. ¹⁰ Nistjin nk'ie, najmi xuta naxinantá kik'inuu, tunga nd'ai ja tsichumo xuta naxinantáha Ntjaná. Ko nistjin nk'ie najmi kichase njmanuu, tunga nd'ai ja tichase njmanuu.

B'i ts'in tsakúya Pedro xi nkú ts'in tihin nga kuankíkaá yjoná ajihin xuta xi tjin asunntej

¹¹ Tjona jun, já nts'e. Tíbankinuu nga t'ech'óhoo yjonuu xi nkú ts'in mjehe animanuu. At'aha kui ni, kui xi tifi kontranuu. Yo nga xin nankinuu ko tu tímimasúnnú ej asunntej. ¹² Tu nku kixihí tankínkoo yjonuu ajihin xuta xi najmi be Ntjaná. B'a n'oo ndaha tsa b'a incha kuitsu nga najmi nda t'n'o. Tunga incha skuéhé ni nda xi n'oo ko ts'íintsjohó Ntjaná nistjin nga kuanki kuenta.

¹³ Ngat'aha nga Nda Ntjaná ts'enuu, kui nga chankjúhunnu ngayjee já xi tihin xa ej asunntej. B'a n'oo nginkun nda títjun k'aku Roma ¹⁴ ko b'a n'oo nginkun já k'aku xi b'éxa nda títjun k'aku nga ts'innijéhe xi ch'on ts'in ko nga kjanínk'a xi nda ts'in. ¹⁵ At'aha mjehe Ntjaná nga n'oo ni xi nda. B'a ts'in k'úechjahanu ts'a xuta xi najmi be Ntjaná ko najmi mankihjin ni xi ts'e.

¹⁶ Ndaínuu yjonuu nginkun Ntjaná, tunga najmi tu n'echjénnú kjuandaínuu tsa k'uaíntohoo yjonuu nga n'oo ni xi najmi nda. Tu sa ní tintsúhoo xi nkú ts'in b'entu xuta xi ts'inxát'aha Ntjaná. ¹⁷ Chankjún ngayjee xuta. N'etjío xi ta Ntíhi Ntjaná. Chankjún Ntjaná. Nuú'yá'óhooon nda títjun k'aku Roma.

B'i ts'in tísuya Pedro ni xi tihin nga ts'íin xuta musu xi kich'atse

¹⁸ Jun xuta musu xi kich'atsenuu, chankjún já ntjanuu ko nuú'yá'óhooon, najmi tu suba xi nda tjiyaha ko xi ma njmaha jun xi b'a n'ekoo. B'a ní ta n'ekoo xi kjan ts'ínkonuu. ¹⁹ At'aha nda nginkun Ntjaná nga ts'íin chúkua jámusu kjuá'un xi tíf'ajin, ndaha tsa najmi tihin nga k'ujajin niu kai, tunga ts'in chúkua há at'aha ja kitsjáha yjohó Ntjaná. ²⁰ Tunga tsa ch'on t'n'o ko tsa as'ai tít's'in'unnuu já ntjanuu ko t'n'echjúkjuo, ¿mí ni chánkaha xi t'n'o ma? Tunga tsa nda t'n'o ko as'ai t'n'e chúkjuo kjuá'un xi tbitajjún, kuihí ni xu'bj xi nda nginkun Ntjaná.

²¹ J'ájinuu Ntjaná nga n'oo ni xi nda ko nga n'e chúkjuo ni xi tu kjuandahá kuitjajin, xi nkú ta kits'in Cristo nga un kikiéhe ngandanuu. Y'éjna chubayanuu, tu xi b'a ta n'ehenu. ²² Najmi kits'in ngatitsun ko najmi kik'anacha. ²³ Nk'ie nga ch'on kik'ihin, najmi ch'on ts'in kits'ínk'óya. Nk'ie nga un kikiéhe, najmi b'a kitsú nga k'uasje chí ni xi t'n'ehe. Tu sa ní aya ntsja Ntjaná y'éjnaya yjohó, at'aha kui xi kixi ts'in kjuá.

²⁴ Kui kikjin kik'anxi ngatitsunná nga kis'et'a kruu. B'a kits'in tu xi kuayáha raá ngatitsun ko naxu n'ee nga kuíntsubaá. Ko tu ngat'aha nga kin'e'uyah Cristo, kui nga kin'enkihínuu. ²⁵ Nistjin nk'ie xi nkú joyaha chutsanka xi ngji t'axín kamo, tunga nd'ai ja kik'óyak'un ngáhanu Nda bastuu, kui xi kunnuu.

3

B'i ts'in tísuya Pedro xi nkú ts'in tihin nga k'úéntuko xinkjin xuta

¹ Kō jun xi tí'minuu jminchjín, chankjún x'innuu. B'a ts'ín ni xi n'ehenu ts'ihin nga s'ejihín Ntíaná x'innuu. Najmi ni xi chubo ts'ín nga s'ejihín x'innuu. ² Skue xi nkú ts'ín naxu tbankinkoo yjonuu kō nga týankjún Ntíaná.

³ Najmi tū tsjo n'ek'íesunk'o yjonuu, tsa nihi xi nkjún ts'ín k'úendo ntsjanuu kō tsa nihi xi nkjún ts'ín ngjúát'o tsonsine kō tsa najyun xi 'yún chjí ndyjoó. ⁴ Tū sa ní ajin animanuu kas'e kjuatsjotjín xi najmi mahá feya, kui xi tsuhu rá nga nda kas'eyanuu kō najmi stinta. Kui ni xu'bj xi 'yún chjihí rá nginkun Ntíaná.

⁵ Nistjin nk'ie b'a ts'ín y'énda yjoho jminchjín je xi kis'e. Kui xi kama 'yún tak'un Ntíaná kō incha kikienkjún x'ihín. ⁶ Xi nkúhu Sara, kui xi kint'é'ehén Abraham kō "Chá Ntíaná" kitsúhu. Tsa ni xi nda n'ehenu kō najmi kuinkjún ni xi kamát'on, jun xi ntíhí Sará b'a.

⁷ Kō jun xi tí'minuu jáx'in, n'enkjín'un sisiun xi nkú ts'ín kuinsubakoo chjuúnnuu. Chankjún at'ahá najmi ndjá tjíyahá xi nkúhu jun, kō at'ahá jun kō kui tá ñja n'ek'jáinkohoo kjuandahá Ntíaná nga kuinsuba tík'un. B'a ts'ín tintsubakoo tū xi najmi chumi nihi xi k'uéchjahá rá nga chubakoo Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga kuinsubáá

⁸ Kō ni xi fekuhu, nda ts'ín tintsubakoo xinkju. B'i ngján chasé nimohoo kō n'etjō xinkju at'ahá nts'o mahanu. N'e'yún tak'un xinkju kō nimakjua katumo. ⁹ Najmi tū n'es'echjúú tsa ch'on t'n'enu kō najmi tū én ch'on tsu n'ek'óyo tsa ch'on tí'minuu. Tū sa ní chubantjō nginkun Ntíaná xi nkú títs'innuu, at'ahá tū xi nda ts'ínkohonu Ntíaná, kui nga kichj'ajihinnuu.

¹⁰ At'ahá b'i títu xujun éhén Ntíaná:

Xi mjehe ts'íntjo nistjin xi y'a,
kō mjehe nga tsjo ts'ín kj'uahá nistjin,
kui xi kat'éch'ohó njaí én ch'on tsu,
kō najmi tū katitju ts'a én tsank'á.

¹¹ Kats'ín t'axihín yjoho kjuach'onk'uun,
kō kats'ín ni xi nda.

Katangisjai kjuajyu kō kat'ejñajin.

¹² At'ahá Ntíaná basehe xutá xi naxu ts'ín,
kō nda basínjjuhu ni xi 'mihí nga chubako,
tunga fi kontrahá rá xi ch'on ts'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín s'eyaná tsa kjuanimá kuítjáján

¹³ Yá xi ch'on ts'íinnuu tsa ngayjehe k'un n'oo ni xi nda? ¹⁴ Á b'a nda tjihin ts'ajun tsa nk'ie nga t'n'o ni xi naxu tjín títbjájún kjuanimá! Najmi tū binkjun xutá kō najmi tū nkjún manuu. ¹⁵ Tū sa ní chankjún Cristo ajin animanuu, at'ahá kui xi Nda Ntíanuu maha. Kō tintsuba ndo nga kamanuu k'únyohoo xi ngjuásjaiyanuu ngat'a ts'e kjuanda xi tichuyóhoo.

¹⁶ Tunga nimakjuahá n'esjo yjonuu kō chankjún jóo nga b'a n'oo. Najmi tū chumi ni chubá n'ek'anjiu yjonuu, tū xi nk'ie nga chubayanéhenuu kjuasuba kasakúhu rá xi tinchjatit'ainnuu ngat'ahá xi nkú ts'ín naxu tbankinkoo yjonuu nga yjankiu Cristo. ¹⁷ Tsa ni xi kjuanimá títbjájhinnu, b'a katuma tsa Ntíaná b'a ts'ín mjehe. Tunga ngat'ahá ní nga nda t'n'o b'a katumanuu, najmi ngat'ahá nga ch'on t'n'o.

¹⁸ At'ahá kui nihi xi tá j'ajin Cristo. Nkúhu njyá k'ien tū xi kits'innidyajnuhu ngatitsuhun xutá. Xi naxu nginkun Ntíaná un kiekiehe ngandahá xi najmi naxu nginkun Ntíaná. B'a kamahá tū xi ngikohóná nginkun Ntíaná. Kui xi

ngat'a ts'e yjonintehe kin'ek'ien tunga ngat'a ts'ehé espirítuhú kin'ekj'áiyaha. ¹⁹ Kó espirítu nk'ie nga ngjik'íenijmíhí xi ja k'ien xi kjintuyá'yún, ²⁰ xi najmi kint'é'én nístjin nga y'ejña Noe nk'ie, kui nístjiun nga tsakúchji kjuatsentaha Ntjáná nga kikuyá tsa ngjuaikj'áha rá anímaha xutá nk'ie nga títs'índa tsutsu chánkoo Noe. Jin mahá xutá xi kits'ínk'ankihí ntóo nk'ie nga incha jas'en tsutsu chánkoo.

²¹ Ntóo y'ejña chji títjun xi nkú ts'ín kits'ínk'ankinuu ntánijuo nk'ie nga saténtáá. Tunga nk'ie nga saténtáná, n'ek'ankiná at'aha j'áiyaha Jesucristo ngabayoo. Najmi saténtáá tsa tú xi chjuxíhin kjuachuntíhí yjonintená. B'a ní n'ená tú xi tábichisjáíhiná nga je s'eyahaná nginkun Ntjáná. ²² Ngjinji Jesucristo nk'a ján kó tíjñat'aha Ntjáná. Nt'é'ehen ntítsjee, xi tjin yaha xá kó xi batéxuma.

4

B'i ts'ín títuya Pedro ni xi k'úéch'ohó yjoná

¹ Tú ngat'aha nga un kikiehe Cristo nga kik'a yjoninnte, kui nga tjehe ruu yjonuu nga tá kui niu xi kjuajin. At'aha xutá xi ja j'ajin kjuanima, kui xi ja y'ejña ngatitsuun. ² B'a incha kits'ín tú xi nístjin xi k'ua saha najmi tá k'úéntuhu xi nkú ts'ín nchjaha anímaha. K'úentu ní xi nkú ts'ín mjehe Ntjáná. ³ Ja j'a xi nkú n'e tintsuboo nístjin nk'ie, nk'ie nga kin'o ní xi tsjoho xutá xi najmi be Ntjáná, kó kik'aintohoo yjonuu nga kin'o tú mí níhí ní, kó kin'o ní xi nchjaha anímanuu, kó kama ch'iu, kó kik'ohoo kjuatsjo anímanuu, kó tú nku kjuatsjohó kama mjenuu, kó kiyankjún ntjá ch'onk'un xi ts'índa xutá.

⁴ Xutá xu'bo najmi mankjihín á najmi tá n'ekohonu ni ch'onk'un xi tú ní xi jáhá kits'ínkjas'ehen yjoho. Kui nga nd'ai ch'on ts'ín nchjayanehenuu. ⁵ Tunga tjíhín ní nga ts'ínkjas'en kuenta nginkun Ntjáná. Kui xi ja tjindaha yjoho nga kuasehé mí níhí xi kits'ín nga nkúnkú xi tjíntu tík'uun kó xi ja k'ien. ⁶ Kui kjuaha nga tá kis'enijmíhí rá xi ja k'ien én nda tsuhu Ntjáná, tú xi k'úentu tík'uhun espirítuhú xi nkú ts'ín mjehe Ntjáná, ndaha tsa ja kichasehe xi nkú ts'ín y'entu asuntee.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga nda n'exákáá ni xi kitsjáná Ntjáná

⁷ Ja tábichú tíña nístjin nga n'ekje ngayjee ni xi tjin. Kui nga chasé sinsihín ruu ní xi n'oo kó najmi tú n'ekj'áiyó nga chubakoo Ntjáná. ⁸ Yún mjena nga n'etjó xinkju, at'aha kjuatjoo nkjin nkjún ngatitsun ts'índyajnu. ⁹ N'ekjohoon xinkju ní'yanuu kó tsjo kat'enuu nga b'a n'oo.

¹⁰ Xi nkú nga ts'ín xkí kjuanda xi kin'ekjohoon nga nkúnkú, b'a ts'ín n'e chjónjihín xinkju kui níu. Ngandaha xinkju katumachjén kjuandoo, at'aha tjíhín nga nda n'e chjón nga nkúnkú kjuandaha Ntjáná xi kin'ekjas'ennuu.

¹¹ Tsa tjin xi kuinchja, én xi títjáha Ntjáná kui xi kanchja. Tsa tjin xi kuasínko xutá, katasínko xi nkú ts'ín tíjña nga'yún xi títjáha Ntjáná. B'a ts'ín ajihín ngayjee ni xi n'oo sakúhu rá kjuachánka Ntjáná. B'a kama at'aha Jesucristo yjankiu. Kui xi kas'ehé kjuachánka kó nga'yún santaha tú nkjéhé ní. B'a katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín ndjá kuinchajían ni xi ts'e Ntjáná

¹² Tjona jun, já nts'e. Najmi tú katuma nkjúnnyu ní xi tímát'on nga ndjá tichjut'ayák'unnyu, tsa b'a kamanuu tsa ní xi kj'ái kui níu. ¹³ Tú sa ní tsjo kat'enuu nga tísakút'anuu kjua'un, kjua'un xi tá j'ajin Cristo, tú xi 'yún tse katumaha kjuatsjonuu nístjin nga kama chji kjuachánkaha Cristo. ¹⁴ Tsa ch'on

tí'minuu at'aha Cristo yankiu, já b'a nda tjihin ts'ajun! At'aha Espirituhu Ntjaná tijnajinnuu, Espiritu xi tjihin kjuachánka. ¹⁵ Tjin xi un behe at'aha animá ts'ínk'ien, kō tsa ndyjé ts'ín, kō tsa ch'on ts'ín, kō tsa chuba tsungijihin yjohō kjuá xi tjihin kj'ai xutaha, tunga najmi b'ahá katuma ajinnuu. ¹⁶ Tunga tsa tjin xi un tibehe at'aha Cristo kits'ínkjas'eheñ yjohō, najmi tū katuma subaha. Tū sa ní kats'intsjohō Ntjaná at'aha Cristo tjenki.

¹⁷ Ja chuba nga kuatuts'ihin ra Ntjaná nga kuasehe mí nihi xi ts'ín xuta. Xuta xi ts'e k'uaha ra. Tsa ñá kuatuts'ínkohóná, ñnkú sa ts'íihin xi najmi títs'ínkjáihin éñ nda tshuh Ntjaná? ¹⁸ Tsa 'ni b'anki xi naxu ts'ín, ñyá xi behe nkú k'úé ts'e xi najmi benkjún Ntjaná kō xi títs'ín ngatitsun? ¹⁹ Kui b'a maha, xi f'ajihin kjuanimá nk'ie nga Ntjaná títsjante, kats'ínkjas'en animaha aya ntsja xi kits'índaha, kui xi ma 'yún tak'aán, kō tū nkú ndahá kats'ín.

5

B'i ts'ín títsuya Pedro xi nkú ts'ín chasehe xuta ninkuh Ntjaná

¹ An xi ndachá ajihin xuta ninku. Tunkán kikiékhona kjuanimaha xi j'ajin Cristo kō ta an xi sakút'ana kjuachánka xi s'ejña chji ndyjun nkinj. Tibankihí jácháha xuta ninku xi tjin ajinnuu. ² Chuhūun chutsankaha Ntjaná xi kin'ekjas'ennuu. Chasohōo, tunga najmi tū chasehé ruu xi nkúhu tsa kjuá'yún tñ'eheñuu. Ngayje níhi k'un chasohō xi nkú ts'ín mjehe Ntjaná. Kō ta ndaha tsa tōon mjenuu, tsa kui kjuaha nga chaseheruu. Chaso níhi at'aha mjenuu nga chasohō xuta ninku.

³ Najmi tū ndjá n'eko xuta xi kin'ekúntanuu. Tū sa ní t'eña chubayohōo xi nkú incha ts'íin xuta ninkuh Ntjaná. ⁴ B'a ts'ín nk'ie nga kj'uaikúchiji yjohō Nda bastu k'aku, n'ekjohōon chjihí kjuachánka xi najmi maha fe.

B'i ts'ín títsuya Pedro mí nihi xi chasehe nga kuintsubá

⁵ Kō ta jun xi tí'minuu já xunkú, tibankinuu nga chankjún jácháha xuta ninku. Ngatento b'i ngján nímakjua n'esjo yjonuu nginkun xinkiu, at'aha b'i ts'ín tjit'a:

Ntjaná fi kontraha xi ngak'un,

tunga tsjáha ra kjuanda xi nímakjua tjintuyaha.

⁶ Kui nga n'e nímakjuahanu yjonuu kinte nga'yún chánkaha Ntjaná, tū xi kui k'uasjenk'ahanuu nk'ie nga kujichú chuba. ⁷ Ntjaná n'ekjas'ohōon ngayjee ni xi kjintahānu, at'aha kui xi kjintahā ra jun.

⁸ Chase chubayohōo ni xi n'oo kō tintsuba ndo, at'aha ndanindoo xi nda kontrānu maha. Tsú'ba xi nkú joyaha xa xi tñ'éntsi nga tñangisjai xuta xi kjine. ⁹ Tankín kontrolhōo kō ndjá tñchajiun nga s'ejinnuu Ntjaná. At'aha yo nga ta kui kjuá'uhun xi títs'ín chúkjuá já nts'o xi tjin nga ngúsuhun asuntee.

¹⁰ Nk'ie nga ja un kabenuu chuba nistjin, Ntjaná kikjin, kui xi tsjáná ngayje tjká kjuanda, kui xi Cristo kits'ínchjén nga j'ájiná nga sakúná kjuachánkaha xi najmi maha feya, ts'ín nga kamo xi tjihin nga kamo, tsjá nga'yunnuu, ndjá ts'ínkinchānu kō najmi ta tsufi künchahanu. ¹¹ Kui xi tū nkjéhe ni tjihin nga'yún. B'a katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pedro xujuin

¹² Silbanō xi nda nts'é xihjñ, xi kixi fiko xáha, kui xi tsasinkōna nga kits'inntá xujuin. Chubahá ni xi tñbet'ānuu nga títsjaníyanuu kō tixinya kixinuu nk'ie nga ni xi tjit'a ej, kuihí xi kjuandaha Ntjaná. Ndjá tñchajiun kjuandoo.

¹³Títs'ínkjinuu kjuasuniña xuta nínku xi tjin ante Babilonia. Kui xi ta j'ájihin Ntíaná xi nkúhu jun. Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Marko, kui xi ntína xihin.

¹⁴B'j ngján tsjo n'e súnioho xinkju.

Kas'enyu kjuajyu ngatento jun xi tintsujihun Cristo.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Pedro

B'i ts'in kikjaniñaha Pedro xuta ninku

¹ An Simon Pedro, an nda musu síhín kò nda postruhu Jesucristo títs'ínkjínúu xujúin jun xi ja ta kin'ekjóhóon nga s'ejinnúu Ntíaná xi nkúhu jin, tú ngat'aha nga naxu kits'ín Jesucristo, kui xi Ntíaná kò kui xi ts'ínk'ankiná. Ndahankjún tjín nga s'ejinnúu.

² Kas'e nkjúnúu kjuanda kò kjuajyu at'aha yo Ntíaná kò Jesucristo xi Nda Ntíaná maha.

B'i ts'in tsakuya Pedro xi nkú ts'in tjihin nga k'úentu xuta xi ts'e Ntíaná

³ Ngat'aha kjuachánkaha kò kjuandaha Ntíaná j'ájihinná. Kò tú ngat'aha nga yaá xi j'ájiná, b'a ts'in nga'yúhún kitsjákhoná ngayjee ni xi machjénná, tú xi kuintsúba tik'uhunná kò tú xi chankjúhunná Ntíaná. ⁴ B'a ts'in kitsjáhaná ni xi kitsúya tíjún, xi 'yún chji kò xi 'yún chánka, tú xi b'a ts'in kuiyúhu ruu ni xi nchjaha anímaha xuta, ni xi títs'ínkatsúhún asuntee, tú xi sakúhúnúu nga kuintsúba tik'un xi nkú ts'in tjíña tik'un Ntíaná.

⁵ Nk'ie nga ja s'ejinnúu Ntíaná n'e kjua'yúhún yjonuu nga t'esún sohoo nga kixi tankinkoo yjonuu. Kò nga kixi tibankinkoo yjonuu t'esún sohoo nga mankjinnúu ni xi ts'e Ntíaná. ⁶ Kò nga mankjinnúu t'esún sohoo nga ja manuu b'ech'ó suboo yjonuu ni xi tjín asuntee. Kò nga ma b'ech'ó suboo yjonuu t'esún sohoo nga tjinnúu kjuatsenta. Kò kjuatsentoo t'esún sohoo nga týankjún Ntíaná. ⁷ Kò nga týankjún Ntíaná t'esún sohoo nga tín'etjò xuta ninku, at'aha kui xi já nts'o maha. Kò nga tín'etjò xuta ninku t'esún sohoo nga tjinnúu kjuatjo.

⁸ At'aha tsa b'a n'e kuintsúboo kò tsa tú nkú b'a n'enú, kama ndjuút'a ni xi ja yohoo Nda Ntíaná Jesucristo. Kui ni xi kuasínkonuu nga nda n'etjusun ni xi n'o kò najmi kuintsúba ts'o. ⁹ Tunga xi najmi b'a ts'in tjintu, kui xi najmi ma chjihí. Ka ma. Títs'ínchaya nga ja tsichu ma jehe ngatitsun xi kis'ehé nístjin nk'ie.

¹⁰ Kui b'a maha, já nts'e, n'e kjua'yún saha ruu yjonuu nga takúchjiu nga kjuaxí nga Ntíaná ja kinchjanuu kò j'ájinuu. At'aha tsa b'a n'e kuintsúboo, ndahachí najmi kuankiún t'axihúun Ntíaná. ¹¹ B'a ts'in k'uainte tsjo tsjohonuu nga kuitjás'oon má batéxuma sín Nda Ntíaná Jesucristo. Kui xi ts'ínk'ankiná.

B'i ts'in títsuya Pedro mí kjuaha nga tú nkú tibakúyahá ra xuta ninku

¹² Kui nga ts'ínkj'áitsjen tehenteheñuu ni xi tib'et'ánuu, ndaha tsa ja yo kò ndaha tsa ja ndjá tinchajiun ni xi naxu tjín xi ja yo. ¹³ An kjinena nga ts'ínkj'áitsjennúu niú nk'ie nga tíjñaya sa yjoninte xu'bjí. ¹⁴ At'aha ja be nga chubahá ndyjaha nga k'uejñá yjoninte xu'bjí, xi nkú ts'in y'ejña chjina Nda Ntíaná Jesucristo. ¹⁵ Kò ts'ian nga'yún, nga nk'ie nga ja k'uejñá asuntee, tú nkú n'ekjáitsjennú ni xi tíxinuu.

¹⁶ Nk'ie nga tsixinyajhi xi nkú ts'in kj'uai Ndantíaná Jesucristo, xi nkú ts'in kj'uai kò nga'yún chánkaha, najmi én tsank'á xi najmi chumi ni chjihí ra kin'echjéin. Kjuachánkaha ní y'ejña chji, kui xi tunkuin tunkuin kiyahani.

¹⁷ Ntía Na'miná kitsjáha nga chankjún kò nga s'ehé kjuachánka nk'ie nga

kinu'yá ntáha Ntjáná xi tú xí tjíhín rá kjuáchánka. B'í kitsú: "Kui xu'bj xi Ntína. Tjona kò tsjo mana." ¹⁸ Jín kinu'yáí ntá xu'bj xi nibaha nk'a ján nk'ie nga tintsúbakoi Jesucristo tjennki xi má kama kjuánkjuún.

¹⁹ B'a ts'ín bitju naxuhu éen xi kinchja já profeta nk'ie. Nda tín'o tsa tibasínjihuú éen. Kui xi nkú joyaha nd'í xi túb'at'ai má jyuún santa nkúhu nga kuichú ma sen nístjin xi ma ndyjuún kò niúu xi ma chji nga tá jyuún ts'ín ndjehen ajin animanúu. ²⁰ Katumankjinnúu nga ndaha nku ni xi kinchja já profeta, xi tjí't'a xujún éhen Ntjáná, najmi ma mjenaxaá xi nkú ts'ín mjená. ²¹ At'aha najmi animaha xutá nibaha ni xi kinchja já profeta. Espirituhu ní Ntjáná kits'ín nga kinchja xutá éen xi nibaha rá Ntjáná.

2

B'í ts'ín tsakúya Pedro ni xi ts'ín já maestru tsank'á xi tjinjihin xutá ninku

¹ Ajihín xutá xi ntje judio tjehen rá kis'e já profeta tsank'á, xi nkú nga tá ts'ín s'e ajinnúu já maestru tsank'á. Kui xi já maña xi ngakjá kuakúya ni xi ts'e Ntjáná. K'jáí ni xi kuakúyanúu, kui xi ts'ínkatsúnúu. Najmi ts'ínkie yjoho nga Nda Ntjáná xi ts'asjehihín. B'a ts'ín kitsá ts'ín nibánehe rá yjoho nga n'ekje. ² Nkjin xi incha ts'ín ni xi incha ts'ín jóo, ni xi tú subahá maná. Kui ngat'aha jóo ch'on ts'ín chubayanéhe ni xi naxu tjin. ³ Tú ngat'aha nga 'yún incha mjehe toon, kui nga k'uanachahanúu nga kje'anúu ni xi ts'ajun. Ngat'a ts'e jóo ja nd'ai tjindahá rá yjoho xi ts'ínnijéhe rá. Ja tjiña nda nístjin nga n'ekje.

⁴ Nístjin nk'ie Ntjáná najmi kits'ínndyjat'aha ntítsje xi incha kits'ín ngatit-sun. Ajin ngak'ien ní kiki'anik'aya. Má jyuún kingjáya'yún, tjinu nda nga n'ekokjua. ⁵ Kò tá ndaha najmi kits'ínndyjat'aha xutá xi kis'e nú chá ján. Ntá kits'ínkjekoho xi najmi kikienkjühun. Tunga máha Noe, kui xi y'énijmí ni xi naxu tjin, kui xi kin'enk'anki kò yatu sa xutá.

⁶ Tá y'éjñanehe Ntjáná nga n'ekje nanki Sodoma kò nanki Gomorra. Tú nasuhú kits'ín ma naxinantóo. B'a ts'ín y'éjña nkjühun rá xutá xi s'e askahan xi najmi skuenkjún Ntjáná. ⁷ Tunga kits'ínk'ankihí Lot, kui xi nku nda xi naxu kits'ín, xi un kikiéhe nga kikié xi nkú ts'ín y'entu xutá ch'onk'un xi kitsjantehe yjoho nga kits'ín tú mí nihí ni. ⁸ At'aha nda xu'bj xi naxu kits'ín, xi y'éjñajihín xutá xu'bo, xki nístjin un nkjún kikiéhe nk'ie nga kikié kò kint'é ni ch'onk'un xi kits'ín jóo. B'a kamaha at'aha je tjiyaha.

⁹ Kui b'a maha, ngayjee ni bakúchji xi nkú ts'ín Ntjáná maha b'asjenki xutá xi benkjühun ajihín ni xi nibánehe, kò be xi nkú ts'ín kuyáko xutá xi najmi naxu ts'ín, xi tjihín nga un skuéhe nga kuichú nístjin nga chasehe mí nihí xi kits'ín nga nkúnkú xutá. ¹⁰ Kò 'yún un skuéhe xi tjinujin ni chuntí xi nchjaha animaha kò najmi benkjún xi tjihín xá nk'a ján. Kui jóo xi si kò tú mí nihí ni xi incha ts'ín. Najmi tsankjún nga ch'on ts'ín nchjayane xi i nk'a ján. ¹¹ Tunga ntítsjee, ndaha tsa 'yún tjihín nga'yún kò nga nk'a tjen nga já xu'bo, najmi ch'on ts'ín nchjayane xi ch'onk'un xi tjihín kjuáchánka kò najmi batéjéne nginkun Ntjáná.

¹² Tunga máha já xu'bo, chuba ch'ohón ts'ín nchjane ni xi najmi mankjihín. Kui xi nkú joyaha chü. Najmi máha ts'ínkjin'k'un. Chuba tjinuhú nga ts'ín ni xi nibá suba kuihí. Kui xi xi nkúhu chü xi nuba kò n'ek'ien. Kui nga ndyaha jóo xi nkúhu chü. ¹³ Ts'ínkjáihín chjihí ni ch'onk'un xi incha ts'ín. B'a tsu nga sakúhu kjuatsjo nk'ie nga tít'sintsjojin tú mí ni ch'onk'uhún ni nga

nístjiun. Kui jóo xi nkú joyaha chuntí kó tsjián ajinnuu. Santaha ts'intsjojin kjuanajmindaha nk'ie nga kjinekonuu niñu.

¹⁴ Najmi ma be nda nku tachjuún. Najmi mjét'íahá nga ts'ín ngatitsun. B'anachaha xuta xi najmi ndjá tijncha. Tu ni xí kitsa xáhá ts'innkjink'un nkú ts'ín sakúhu rá toon. Ni xi ts'ín, kui xi ngjuaikohó má nga ndyja. ¹⁵ Ja ngji t'axihín ni xi naxu tjin kó ja kindyajihín, kui nga b'a tijncha ts'ihín xi nkú kits'ín ndá profeta Balaam xi ntíhí Beor. Kits'ín mje toon Balaam kó j'áchjí nga kits'ín ni xi najmi nda. ¹⁶ Tunga kichubatikohó ngat'ahá ngatitsuhun. Búrrúhu, chu ch'á xi najmi maha nchja, ntaha xuta kik'a nga y'éch'ohó Balaam nga ts'ín kjualukú xi tits'ín kai.

¹⁷ Já xi tít'anachaha xuta, kui xi nkú joyaha ntá tixá xi najmi tjihín ntá, ninti xi tu má fikohó rá ntjo. Kui xi tjeheñ rá má tu xí jyuhún. ¹⁸ Incha nchja én ngak'un kó én xi najmi tjihín sin. Bakúya nga ma n'e ni xi nchjaha xuta kó nga ma ts'ín tu mí nihí ni. B'a ts'ín b'anachaha rá xi as'ai kík'jexihín yjohó ajihín xuta xi tjiñtujín ni xi najmi b'a tjin. ¹⁹ Ndaha tsa ni xi ts'ínkatsuhun xuta tji'yúhún, tunga chuba b'ahá incha tsu nga ts'ín ndáihí xuta. Tji'yún jóo, at'ahá ni xi ts'ín nganáná, kui xi b'é'yunná.

²⁰ Tsa ja incha tsankin t'axihín ni ch'onk'un xi tjin asunntej at'ahá kin'ekjáihín Ndá Ntjáná Jesucristo xi b'asejinná, tunga tsa tá kujjnejihín ngáhaná kui niu xi najmi t'endyjahá, 'yún ch'onk'un ma sahá akahan. ²¹ Kui nga tu sahá rá nda tjin tsa najmi kík'ie jóo ni xi naxu tjin, at'ahá 'yún kama ch'onk'un sa nga kík'ie ni xi ndoo. B'a kamaha nga ngji t'axihín kjuatexuma je xi kik'áihí. ²² Tibitusunjihín jóo én xi nchja xuta: "Nañoó tá kjine tá ma ngáha ni xi bisuhu. Chínká xi as'ai mama kabinguya tím'otikjájín yjohó siu."

3

B'i ts'ín tsakúya Pedro nk'ie nga kj'uaí ts'ínkókjuá Ndá Ntjáná Jesucristo asunntee

¹ Tjona jun, já nts'e. Xu'bjí xi xi ma johó rá xujun xi tits'ínkjínuu. Xujun xu'bjí kó xi tjuun y'et'áñuu tu xi n'ekj'áitsjehennu ni xi ja tsakuyánuu. B'a kits'ian tu xi chahanu xi nkú ts'ín s'eyahanuu. ² N'ekj'áitsjohoon yjonuu én xi kinchja já profeta je xi kis'e nístjin nk'ie kó kjuatexuma xi tsakúyanuu já postru, kjuatexumaha Jesucristo xi Ndá Ntjáná maha kó kui xi ts'ínk'ankiná.

³ Katumankjin sisinnuu nga nístjin xi fekuu s'e xi k'úéntujín ni ch'onk'un xi nchjaha animaha kó kuajnúkie én xi ja kin'ekjóhóon. ⁴ B'i incha kuítu: "¿Á najmi tsitjusuhun én xi kitsúhu nga kj'uaí ngáha? B'aha rá nístjin nga k'ien ntje cháná santaha nd'ái, tu nkú b'ahá tíma asunntej xi nkú kama nk'ie nga as'ai kamandahá."

⁵ Najmi mjehe ts'ínkj'áitsjen nga nístjin nk'ie én xi tsitjuhu ts'a Ntjáná kits'innakohó nk'a jáñ kó t'anankiu. Kui t'anankiu xi ajin ntánijuó nibahaha rá kó ngat'ahá ntánijuó kis'ejñaha. ⁶ Kó ngat'ahá ntánijuaá ts'í xi 'yún kits'oo kin'ekjehe t'ananki xi kis'ejña nístjin nk'ie. ⁷ Tunga máha nk'a jáñ kó t'ananki xi tijná nd'ái, kui xi tá kuihi éheñ Ntjáná tít'ejña ndaha tu xi k'uétihi. Tís'ejña nda santa nkúhu nga kujchú nístjin nga chasehe mí nihí xi kits'ín nga nkúnkú xuta kó nga n'ekje xuta xi najmi kík'ienkjún Ntjáná.

⁸ Tunga najmi tu n'echayanú ni xu'bjí, já nts'ena. Nginkun Ntjáná nku nístjin, kui xi nkú joyaha nku miñ nú. Kó nku miñ nú, kui xi nkú joyaha nku nístjin. ⁹ Najmi tits'ínk'andaya Ntjáná nga ts'íntjusun ni xi kitsúya títjun, at'ahá k'ua xi b'a maha nga tits'ínk'andaya. Tibakú nínuu kjuatsentaha Ntjáná,

at'aha najmi mjehe tsa tjín xi ndyja. Mjehe nga ngatentee xuta ngjuajkj'áha ra animaha.

¹⁰ Xi nkú ts'ín tu ndyjahána nga f'ai nku nda ndyjé, b'a kama nistjin nga k'uaí ngáha Nda Ntjaná. Kui nistjiun ndyjajihinsén nk'a ján nga ni xi nkjún ts'ín kjuaneyá, ko kamanantá nga kuiti ni xi kamandakoho ni xi tjín. T'anankiú ko ngayjee ni xi tjíhin kuiti.

¹¹ Kui b'a maha, tsa b'a ts'ín n'ekatsún ngayjee niy, ¿nkú ts'ín tjíhin nga kuitsubo ni ma? Tjíhin nga je kuitsubo ko chanjkún Ntjaná ¹² ko nga kamangimjenu nga kuichú nistjin nk'ie nga ts'ín Ntjaná ni xi kitsú nga ts'ín, nistjin nk'ie nga kuiti ko n'ekje nk'a ján ko nga nd'íu ts'ínnantá ni xi tjín. ¹³ Tunga máha ná, tichuyáá nku nk'a tsetse ko t'ananki tsetse, xi nkú ts'ín kitsúya titjun Ntjaná. Yohó má nga naxu kuitsubaá nginkun Ntjaná.

¹⁴ At'aha tichuyóho ni xu'bi, jántsená, kui nga tjen nga yúhún ruu yjonuu tu xi s'ehenuu kjuajyu nginkun Ntjaná ko tu xi najmi s'ehé ajinnuu ni xi chuntí ko tsa ni xi chubayané. ¹⁵ T'ejintak'un, tibakúchjiná kjuatsentaha Ntjaná tu xi títsjántehená nga k'uanakiá. Ni xu'bi ja ta y'ét'anuu nda nts'ená Pablo. Kui xi xi nkú ts'ín tjíña kjuankjintak'un xi kitsjáha Ntjaná, b'a ts'ín yét'a. ¹⁶ Nga nkúnkú xujun xi kits'íntu ta kui ni xu'bi kinchjanjmíyaha. Tjín ni xi y'ét'a xi 'ni mankjihín xuta. Kui niy xi fiko ngakjá xuta xi najmi be sisin ni xi ts'e Ntjaná ko xi najmi ndjá tinchajin ni xi s'ejinná. Fiko ngakjá niy xi nkú ta ts'ín ta fikongakjá ni xi ja ta tjít'a. B'a ts'ín ta kuihi títs'ínkjihí yjoho má ndyja.

B'í ts'ín kits'ínkje Pedro xujin

¹⁷ Kui b'a maha, já nts'ená, ja yo ni xu'bi. Kui nga chuhún ruu yjonuu tu xi najmi kjébéhehenuu kjuab'anachaha já ch'onk'uun, ko tu xi najmi kuankín t'axihín ruu ni xi ndjá tinchajin. ¹⁸ Kasájin so kjuandaha Jesucristo ko kaya so ni xi ts'e, at'aha kui xi Nda Ntjaná maha ko ts'ínk'ankiná.

¡N'ekié yjoná nga tjíhin kjuachánka nd'ái ko santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'ín tsakúya Jua yáha Éen

¹ Tíb'enijmíhí xi tu b'a ts'ín jahá tǐña santa nkúhu nga tuts'ihín ni. Kinu'yái ntaha ko tukuin kiyakohóni. Kiyai ko ntsai kin'ekohóni. Kui xi Én xi ts'ínk'íéntu tǐk'un xuta. ² Y'eǐña tǐk'un ajinní ko jǐn kiyai. Tibixínya kixí ni xi kiyai ko tǐb'enijmí xi tǐña tǐk'un sín, xi y'eǐñajihín Ntǐa Na'miu ko xi jǐn kis'eǐña chjini.

³ Xi kiyai ko kinu'yái, kui xi ta tǐb'enijmíhí ko jun, tu xi b'a ts'ín ko jun nkuhú kamakohóni. B'a ts'ín nkuhú kamangujinkaá Ntǐa Na'miu ko Jesucristo xi Ntǐhi maha. ⁴ Tǐb'et'ajhí ni xu'bjí tu xi k'úé tsjo tsjohónu.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga ni xi n'eé bakúhji tsa kis'ejinná Ntǐaná

⁵ Tsakúyaní Jesucristo nga Ntǐaná, kui xi nd'í xi ts'ín ndzjen ko ndahachi najmi tǐjn má jyun ajihín. Kui xi tǐb'enijmíhí. ⁶ Tsa b'a kuixíaán nga Ntǐaná ts'éná ko tu sa má jyuuhún tintsuba ngáá, tǐch'anacháá ko najmi tǐn'eé ni xi naxu tǐjn. ⁷ Tunga tsa tintsubaá má ndzjeen xi nkú ts'ín tǐña Ntǐaná má ndzjeen, b'a ts'ín nkuhú makaá xinkía ko jnǐhí Jesucristo xi Ntǐhi Ntǐaná ts'ín jená nga kjexinná ngayjee ngatitsunná.

⁸ Tsa najmi tǐjinná ngatitsun kuixíaán, ta náha tǐch'anacháhaá yjoná ko najmi tǐñajinná ni xi naxu tǐjn. ⁹ Tsa n'ekié yjoná nga tǐjinná ngatitsun, ts'íinn dyjat'aná ngatitsunná Ntǐaná ko ts'íin jená nga kjexinná ngayjee ni xi tǐntujinná xi najmi naxu nginkun. B'a ts'íin at'aha ja kitsjá éhen nga b'a ts'íin ko ts'ín ni xi naxu tǐjn. ¹⁰ Tsa najmi tǐjinná ngatitsun kuixíaán, tiya tsank'áá Ntǐaná ko najmi tǐñajin animaná éhen.

2

¹ Jun ntána, tǐb'et'ánuu ni xu'bjí tu xi najmi n'ehenu ngatitsun. Tunga tsa tǐjn xi ts'íin tǐen'yún ngatitsun, tǐñaná xi kuinchjantjainá nginkun Ntǐa Na'miu, kui xi Jesucristo xi naxu ts'ín. ² Kui xi kitsjá yjoho xi nkúhu chje tu xi n'endyjat'ahaná ngatitsunná ná xi ja kis'ejinná. Ko najmi tu suba ngatitsunná kits'ínn dyjat'a, ko ní ngatitsuhun ngayjee xuta xi tǐjn asuntee.

³ Tsa tǐn'etjusaán ni xi y'eǐña Ntǐaná, b'a ts'ín yahaná nga ja yaá Ntǐaná. ⁴ Tsa tǐjn xi: "An be" kuitsu, tunga tu sa najmi ts'íntjusuhún ngá ni xi y'eǐña, kui xi nda tsank'á. Najmi tǐñajin animaha ni xi naxu tǐjn. ⁵ Tunga xi ts'íntjusun éhen, kjuaxí nga kui xi ts'íntjo Ntǐaná xi nkú nga ts'ín tǐjihin nga ts'íntjo. Nk'ie nga b'a n'e bintsubaá, b'a n'e yahaná nga tintsabajihín. ⁶ Xi tǐñajin ni xi ts'e Ntǐaná kuitsu, kui xi nkú ts'ín y'eǐña Jesucristo, b'a ts'ín tǐjihin nga k'úéǐña.

B'i ts'ín tibátexumaha Jua xuta ninku

⁷ Já nts'ena, ni xi tǐb'et'ánuu nd'aj, najmi as'ai tǐb'éǐñahá Ntǐaná. Kjuatexuma chá xi kin'ekjas'en nnuu santaha nga tuts'ihín ni tibet'ánuu. Kui kjuatexuma chá xu'bjí, kui éhen xi ja kinu'yó nk'ie. ⁸ Tunga xi nkú ts'ín y'eǐña Jesucristo ko xi nkú ts'ín tintsu b'o b'éǐña chji nku ni tsetse xi y'aha ra ni xi y'eǐña Ntǐaná. Kui ni xi tǐb'et'ánuu ej at'aha ja j'ai ts'ín ndzjen nd'í xi ndoo. Kui nga ja tǐfi ndyjaha má jyuun.

⁹ Xi b'a kuitsu nga má ndzjeen síjña tunga tu sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi má jyuun síjñajin sa. ¹⁰ Xi tjoho nda nts'e, kui xi má ndzjeen síjña tehente, má nga najmi tjín ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun. ¹¹ Tunga xi unkie nda nts'e, kui xi má jyuun síjña ko yo tsú'ba ko najmi be má xi tjehen tifi, at'aha ja kits'ínkaha má jyuun.

¹² Jun ntína, títs'inntúnyu at'aha tu ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo kin'endyjat'ahanu ngatitsunnu. ¹³ Ko jun xi tí'minyu na'mi, títs'inntúnyu at'aha ja yo xi tu b'a ts'ín jahá tjiña santaha nga tuts'ihin ni. Ko jun xi tí'minyu já asti, títs'inntúnyu at'aha kin'e nganoqoo ndanindoo.

¹⁴ Jun ntína, ja kuats'inntúnyu at'aha ja yo Ntía Na'miu. Ko jun xi tí'minyu na'mi, ja kuats'inntúnyu at'aha ja yo xi tu b'a ts'ín jahá tjiña santaha nga tuts'ihin ni. Ko jun xi tí'minyu já asti, ja kuats'inntúnyu at'aha tjimnyu nga'yun ko tjiñajin tehente animanuu éhen Ntíaná ko at'aha ja kin'e nganoqoo ndanindoo.

¹⁵ Najmi tu n'etjo asuntee ko ta ndaha ni xi tsjá asuntee. Tsa tjín xi tjoho asuntee, kui xi najmi tjoho Ntía Na'miu. ¹⁶ At'aha ngayjee ni xi tsjá asuntee najmi má tjiña Ntía Na'miu nibáha ra. Asuntee ní nibáha ra. Yo nibáha ra nga nchjaha animaha xuta ni xi tjín ko nga mjehe ts'jints'e ni xi fásihin ko nga nk'a b'asje yjoho ngat'aha ni xi tjihin. ¹⁷ Ja tife njstjihin asuntee ko ni xi nchjaha animaha xuta, tunga máha xi títs'in xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, kui xi k'úéjña sín.

B'i ts'in tsakúya Jua nga chúhuún yjoná já xi fi kontraha Jesucristo

¹⁸ Jun ntína, ja njstjin xi fekuu tintsubaá nd'ai. Ja kik'inyanuu nga tjihin nga k'uai xi nguai kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná, ko xi nkú kik'innuu b'a ts'ín nd'ai ja tijncha f'ai nkjún já kontraha Jesucristo. Kui nga mankjihinná nga ja tinchaján njstjin xi fekuu. ¹⁹ Kui xi incha tsitjújinni ei, tunga najmi já ts'ajihin niu. At'aha tsa já ts'ajin niu, najmi incha ngji t'axín ra kai. Tunga incha tsitjuhú tu xi b'a ts'ín kiya chji chjhi nga tjín xi najmi jin makoni.

²⁰ Máha jun, Jesucristo kitsjánuu Espirituhu Ntíaná ko ngatentoo mankjinnuu ni xi naxu tjín. ²¹ Tíb'et'á xujunnu at'aha mankjinnuu ni xi naxu tjín. Najmi ngat'aha tsa najmi mankjinnuu, at'aha ní nga mankjinnuu, kui nga tíb'et'áhanuu. Ko mankjinnuu nga ndaha nku kjuatsank'á najmi nibáha ra ni xi naxu tjín.

²² Xi najmi ts'ínkjáihin nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi nku nda tsank'á. Kui xi nda kontraha Jesucristo, at'aha najmi ts'ínkjáihin nga Ntía Na'miná xi Ntía ko nga Jesucristo xi Ntíhi. ²³ Tu yáhá ni xi najmi ts'ínkjáihin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná, kui xi ta ndaha najmi tjiñajihin Ntía Na'miu. Tunga xi ts'ínkjáihin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná, kui xi ta tjiñajihin Ntía Na'miu.

²⁴ Kui b'a maha, t'eñajin tehentehenu animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni. Tsa s'eñajin tehente animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni, b'a ts'ín ko jun ta kuintsubajin tehentohoo Ntíu ko Ntía Na'miu. ²⁵ Nga kuintsuba tik'un síaán, kui nihi xi kitsúya titjunná Jesucristo nga tsjáná.

²⁶ Tíb'et'ánuu ni xu'bi at'aha tjín xi mjehe k'uanachanu. ²⁷ Tunga máha jun, tjiñajin tehentenu Espirituhu Ntíaná xi kitsjánuu Jesucristo. Najmi machjéhen tsa tjín xi kuakúyanuu, at'aha ta kuihi Espiritu bakúyayjenu. Ni xi naxu tjín bakúyanuu, najmi ni tsank'á. Kui nga xi nkú ts'ín tsakúyahanuu Espiritu, b'a n'e tintsubajin tehentehe ruu Jesucristo.

²⁸ Kui b'a maha nd'aj, ntína, tintsúbajin tehentehe ruu Jesucristo, tu xi najmi jo jan kamahaná nk'ie nga kuakúchji yjoho ko najmi kama subaná nginkun nk'ie nga k'já. ²⁹ Yo nga naxu ts'in Jesucristo. Kui nga ta tjihin nga chahanu nga ngayjee xuta xi ts'in ni xi naxu, kui xi kitsjáha Ntíaná nga ntíhi kama.

3

B'i ts'in tsakúya Jua nga ntíhi Ntíaná kits'in maná

¹ Chasgo xi nkú ts'in tjo ts'atíhi ná Ntía Na'miná, nga santaha ntíhi Ntíaná 'miná. Ko kjuaxi nga ntíhi Ntíaná ná. Kui kjuaha nga najmi behená xuta asuntee, at'aha najmi be Ntíaná. ² Jun já nts'ena, ná xi ntíhi Ntíaná nd'aj. Ko ndaha tsa najmi kjee yaá nkú k'úéntá askahan, tunga yaná nga b'a k'úéntá xi nkúhu Jesucristo nk'ie nga k'jákuhchi yjoho, at'aha chá sisián xi nkú tjin. ³ Ko ngatentee xi b'a ts'in tikuyáha Jesucristo, kui xi tít's'in nga tin'e je nginkun Ntíaná. B'a tí'be xi nkú ts'in je Jesucristo.

⁴ Tu yáha ni xi tít's'in ngatitsun, kui xi tibangane kjuatéxumaha Ntíaná. Nk'ie nga biyuné kjuatéxumaha Ntíaná, kui ni xi ngatitsun. ⁵ Ja yo nga j'aikúchji yjoho Jesucristo tu xi j'aikjéxihin ngatitsunná. Ndaha nku ngatitsun najmi kis'ehe. ⁶ Kui b'a maha, ngayjee xi tjíñajin tehentehe rá Jesucristo najmi ts'in ngatitsun. Tunga ngayjee xi tít's'in ngatitsun, najmi kjee be Jesucristo ko ta ndaha najmi kjee mankjihin yáha kui.

⁷ Jun ntína, najmi tu ch'a xi k'uanachanu. Xi ts'in ni xi naxu tjin, kui xi naxu nginkun Ntíaná xi nkú ts'in naxu Jesucristo. ⁸ Tunga xi ts'in ngatitsun, kui xi ndanindoo ts'ehe, at'aha ndanindoo kits'in ngatitsun santaha nkúhu nga tuts'ihin ni. Kui kjuaha nga j'aikúchjiji yjoho Ntíhi Ntíaná, tu xi ts'inndya xáha ndanindoo.

⁹ Ngayjee xi Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhi najmi nkaha ts'in ngatitsun, at'aha kjuatik'uhun Ntíaná tjíñajihin. Najmi nkaha ts'in ngatitsun, at'aha Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhi. ¹⁰ B'a ts'in se'jña chjiji yá xi ntíhi Ntíaná ko yá xi ntíhi ndanindoo. Tu yáha ni xi najmi naxu ts'in ko a rá najmi tjoho nts'e, kui xi najmi Ntíaná ts'ehe.

B'i ts'in tsakúya Jua nga n'etjáá xinkjá

¹¹ Nga tjihin nga b'i ngjáán n'etjáá xinkjá, b'a tsu én xi kinu'yó santaha nkúhu nga tuts'ihin ni. ¹² Najmi b'aha tu n'eé xi nkúhu Cain. Kui xi ndanindoo ts'ehe. Kui nga kits'ínk'iehen nda nts'e. ¿Á kits'ínk'iehen? Kits'ínk'ien at'aha naxu ni xi kits'ín nda nts'e ko máha kui, ch'on kits'in.

¹³ Jun já nts'ena, najmi tu ma nkjúnnyu tsa ts'in unkiennyu xuta asuntee. ¹⁴ Ja yaá ná nga tsitjuáin ajihin ngabayoo ko nga kuintsúba tik'aán nginkun Ntíaná. Yaá ni xu'bj at'aha tjoná já nts'eé. Xi najmi tjihin kjuatjo, kui xi tjíñajin sa ngabayoo. ¹⁵ Ngayjee xi unkie nda nts'e, ndats'ínk'ien animahá xu'bo, ko ja yo nga nku ndats'ínk'ien animá najmi tjíñajihin kjuatik'un sín.

¹⁶ Yaá ni xi 'mihí kjuatjo at'aha Jesucristo kits'ínkjas'en yjoho ngandaná. B'a ta ts'in ko ná tjihin nga n'ekjas'eén yjoná ngandaha já nts'eé. ¹⁷ Tsa nku ndanchiná tibe nga ndyat'aha nda nts'e ni xi machjéhen tunga najmi kama nímahá ra, ¿a tjíñajin kjuatjoho Ntíaná animahá? ¹⁸ Jun ntína, najmi tu suba énnu xi b'a kuitsu nga tjinnu kjuatjo nga chubo. Tu sa ní ni xi katakúchji nga tjinnu kjuatjo n'oo.

¹⁹ Yaá nga ajiḥin ni xi naḡu tintsuḡbajián ko najmi jo jan maná nk'ie nga tintsuḡbaá nginkun Ntḡaná. ²⁰ Kui nga ndaha tsa anḡmaná b'a titsu nga tḡinná jé, tunga 'yuhún chánka sa Ntḡaná nga anḡmaná ko kui xi beyjená. ²¹ Jun já nts'ena, tsa najmi chumi nihi xi tḡts'innijéná anḡmaná, najmi jo jan maná nga tinchaá nginkun Ntḡaná, ²² ko kui tsjáná ngayjee ni xi kuinchihií, at'aha tin'etjusaán ni xi y'éjña ko tin'eé ni xi sasiḥin.

²³ Nga n'e s'ejián Jesucristo xi Ntḡi maha ko nga b'i ngján n'etjáá xinkjá xi nkú ts'ín y'éjña, kui xi kjuatéxumaha Ntḡaná. ²⁴ Xi tḡts'intjusun xi nkú ts'ín y'éjña, kui xi tḡñajin tehente Ntḡaná ko Ntḡaná tḡñajin tehentehe xuta xu'bo. Ko ngat'aha Espiritu xi kitsjáná, b'a ta n'e yahaná nga kui tḡñajin tehentená.

4

B'i ts'ín tsakúya Jua má xi kui Espirituhu Ntḡaná

¹ Jun já nts'ena, najmi tu n'e s'ejiun ngatentee xi b'a kuitsunu nga Espirituhu Ntḡaná tḡts'ín nga tḡnchja. Tu sa ní chase sisihuun xi nkú kuitsu, tu xi b'a n'e cháhanu tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntḡaná tḡñajihin a ra najmi. At'aha kitsejihin asunntee já profeta tsank'á. ² Xi b'a tsu nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai asunntee, kui niu xi kuakúchjinu nga kui xi tḡñajihin Espiritu xi ts'e Ntḡaná. ³ Ko xi najmi b'a tsu nga b'a ts'ín j'ai Jesucristo, kui xi najmi tḡñajihin Espirituhu Ntḡaná. Espiritu ch'onk'un xi ts'e ní nda kontraḡa Cristo tḡñajihin. Ja kinu'yó nga tḡihin nga k'juai xi nguai kontraḡa xi kits'ín nibá Ntḡaná. Kui ja tḡña asunntee nd'aj.

⁴ Jun ntintintína, Ntḡaná ts'enuu ko ja kin'e nganḡo já profeta tsank'á xu'bo, at'aha xi tḡñajinuu 'yún tḡn saḡa nga'yún nga xi tḡñajihin xuta asunntee. ⁵ Kui já xu'bo xi xuta asunntee. Kui nga ni xi ts'e asunntee nchjanjmíyaha ko xuta asunntee basinñjuhu ni xi nchja. ⁶ Tunga máha jin, Ntḡaná ts'ení. Xuta xi ja be Ntḡaná, kui xi basinñjuni. Xuta xi najmi Ntḡaná ts'ehe, kui xi najmi basinñjuni. B'a n'e cháha yá xi tḡñajihin Espiritu xi tsuya ni xi naḡu tḡn ko yá xi tḡñajihin jáninda xi b'anacha.

B'i ts'ín tsakúya Jua mí nihi xi y'aha kjuatjoo

⁷ Jun já nts'ena, b'i ngján n'etjáá xinkjá, at'aha Ntḡaná nibáha ra kjuatjoo ko ngayjee xi tḡihin kjuatjo, kui xi kitsjáha Ntḡaná nga ntḡi kama ko kui xi be Ntḡaná. ⁸ Xi najmi tḡihin kjuatjo, najmi kjee be Ntḡaná, at'aha kjuatjohó Ntḡaná.

⁹ B'i ts'ín tsakúchjiná kjuatjohó Ntḡaná. Kits'ín nibá Ntḡi nku tutuhu asunntee, tu xi ngat'aha Ntḡi sakúhuná nga kuintsuḡba tḡk'aán. ¹⁰ ¿Mí nihi xi 'mih kjuatjoo? Najmi tsa ñá xi kin'etjáá Ntḡaná. Kui ní xi kits'intjoná ko kits'ín nibá Ntḡi tu xi ts'índyjat'aha ngatitsunná nk'ie nga kitsjá yjohó xi nkúhu chje. Kuihi ní xu'bi xi tsakúchi kjuatjoo.

¹¹ Jun já nts'ena, tsa b'a ts'ín kits'intjoná Ntḡaná, kui nga ko ta ñá ta tḡihin nga b'i ngján n'etjohoná xinkjá. ¹² Ndaha nku najmi kjee be nkú tḡn Ntḡaná, tunga tsa b'i ngján n'etjáá xinkjá, Ntḡaná tḡñajin tehentená ko kjuatjohó s'ejna chji kikjin ajinná.

¹³ Yaá nga tintsuḡbajin tehenteheé Ntḡaná ko nga kui tḡñajin tehentená, at'aha kitsjáná Espirituhu. ¹⁴ Ko jin kiya kikjin ko tḡbixinyakixi nga Ntḡa Na'miu kits'ín nibá Ntḡi tu xi ts'ínk'ankihi xuta xi tḡn asunntee. ¹⁵ Tu yáha ni xi ts'ínkjáihin nga Jesu xi Ntḡi Ntḡaná, kui xi tḡñajin tehente Ntḡaná ko Ntḡaná tḡñajin tehentehe xuta xu'bo.

16 Mankjinná ko s'ejinná nga tjohó ñá Ntjāná. Ntjāná kui xi kjuatjo, ko xi tijnajin tehente kjuatjoo, kui xi tijnajin tehente Ntjāná ko Ntjāná tijnajin tehentehe xuta xu'bo. 17 B'a ts'in s'ejña chji kikjihin kjuatjoo ajinná, tu xi najmi jo jan kamahaná nstjín nk'ie nga kuasehe Ntjāná mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta. At'aha xi nkú ts'in y'eña Jesucristo, b'a ts'in tintsubaá asunntej. 18 Má nga tjin kjuatjo najmi tjin kjuabinkjun. Kjuatjo xi kui kikjiun, kui xi m'osje kjuabinkjuun, at'aha xi tjen kjuaha, kui xi tsankjún. Kui b'a maha, xi tsankjúhun, kui xi najmi kjee tijnajihin kjuatjo xi kui kikjin.

19 Ná tjoná Ntjāná at'aha Ntjāná tjun kits'intjoná. 20 Tsa tjin xi: "Tjona Ntjāná", kuitsu ko tu sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi tib'anacha. At'aha xi najmi tjohó nda nts'e xi tíma tibase'a, çnkú ts'in ts'íntjohó Ntjāná nga najmi tibe? 21 Xi tjohó Ntjāná tjihin nga ta ts'íntjo nda nts'e. Kuihi kjuatéxuma xu'bi xi kin'ekjájín.

5

B'i ts'in tsakúya Jua ni xi ts'in xi ntíhi Ntjāná

1 Ngayjee xi s'ejihin nga Jesu xi kits'in nibá Ntjāná, kui xi kitsjáha Ntjāná nga ntíhi kama. Ko ngayjee xi tjohó Ntjā Ná'miná, kui xi ta tjohó ngayjee xi ntíhi Ntjāná. 2 Nk'ie nga tjoná Ntjāná ko t'n'etjusaán ni xi y'éña, ya chji chjiá nga ta tjoná ngayjee xi ntíhi Ntjāná. 3 Nga n'etjáá Ntjāná, kui xi tsuhu ra nga n'etjusaán ni xi y'éña. Ko najmi ch'á xi áí ni xi y'éña Ntjāná, 4 at'aha ngayjee xi ja ntíhi Ntjāná ts'in nganaha asunntej. Ko ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo, b'a ts'in kin'e nganaha raá asuntee. 5 Xi s'ejihin nga Jesu xi Ntíhi Ntjāná, kui xi ts'in nganaha asuntee.

B'i ts'in tsakúya Jua xi nkú ts'in Ntjāná y'éña chji Jesu

6 Ntánijua ko jni j'ai s'ejña chjihi Jesucristo. Najmi tu suba ntánijua, ntánijua ní ko jni. Ko Espirituhu Ntjāná ta tsuya kui ni, at'aha kjuaxi ni xi nchja Espiritu. 7 Jan maha xi b'éña chji yáha Jesucristo: 8 Espirituhu Ntjāná, ntánijuo ko jni. Nkúhú b'a incha tsu nga joo.

9 Tsa n'ekjálhín én xi nchja xuta nga nchjanijmíyaha nku ni, tunga yúhún chjíhi ra én xi nchja Ntjāná. Á 'yún chjíhi ra, at'aha Ntjāná xi kinchja nga y'éña chji Ntíhi. 10 Xi s'ejihin Ntíhi Ntjāná, kui xi animaha tijnajihin én xi kinchja Ntjāná nga y'éña chji Ntíhi. Tunga xi najmi s'ejihin Ntjāná, kui xi tibe tsank'á, at'aha najmi s'ejihin én xi kinchja Ntjāná nga y'éña chji Ntíhi.

11 Nga kitsjáná nga kuintsuba tik'un síaán ko nga Ntíhi sakújinná kjuatik'un xu'bi, kui én xu'bi xi kinchja Ntjāná. 12 Xi tijnajihin Ntíhi Ntjāná, kui xi tijnaha kjuatik'un. Tunga xi najmi tijnajihin Ntíhi Ntjāná, kui xi najmi tijnaha kjuatik'un.

B'i ts'in kits'ínkje Jua xujún

13 Kuak'iet'anuu ni xu'bi, jun xi s'ejinnuu Ntíhi Ntjāná, tu xi chahanu nga tijnanuu kjuatik'un xu'bi ko kuintsuba tik'un síun.

14 Ma'yúnk'aán Ntjāná, at'aha yaá tsa kuinchihí xi nkú ts'in mjehe nga kuinchihí, kuasínñjuná. 15 Ko xi nkú ts'in yaá nga Ntjāná basínñjuhu tu mí níhi ni xi binchihí, b'a ta ts'in yaá nga ja n'ekjálhín ni xi kuakinchihí.

16 Tsa tjin xi tibe nga ngatitsun ts'in nda nts'e, ko tsa ngatitsun xi tít's'in najmi ngabaya tjeheñ ra, nk'ie nga kuinchjako Ntjāná kanchjantjai ko Ntjāná tsjá ngáha ra nda nts'e nga k'úéña tik'un. Ngatitsun xi najmi tjeheñ ra

ngabaya t́nchjanjmíyahana. At'ahá t́jín ngatitsun xi t́jehén rá ngabaya. Najmi t́bankia nga chubantjo xi ts'ín ngatitsun xu'bo. ¹⁷ Ngayjee ni xi najmi nda xi ts'ín xutá, kui xi ngatitsun, t́unga t́j́hín ngatitsun xi najmi t́jehén rá ngabaya.

¹⁸ Yaá nga xi kitsjáha Nt́ianá nga kama nt́ihí najmi nkaha nga ts'ín ngatitsun, at'ahá Nt́ihí Nt́ianá kuhun xutá xu'bo kó najmi ts'ínkoho ndanindoo.

¹⁹ Kó yaá nga Nt́ianá ts'éná kó nga ndanindoo batéxumaha ngayjee asuntee.

²⁰ Kó tá yaá nga j'ai Nt́ihí Nt́ianá kó kitsjáná kjuankjintak'un t́u xi cháhaná Nt́ia xi nku tutuu. Tintsúbajihín xi nku tutuu, kui xi Jesucristo Nt́ihí Nt́ianá. Kuihí xi Nt́ia xi nku tutuu kó kui xi tsjáha nga k'úentu t́k'un sín xutá.

²¹ Jun nt́ina, t́iyú t'axíhuun nt́ia xi xutá ts'ínnda.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'ín kikjaniñaha Jua xuta ninku

¹ An xi ndacháha xuta ninku tít's'ínkjinu xujun jun xuta ninku xi j'ájinu Ntjaná, xi tjona at'aha tintsujajian ni xi naxu tjin. Ko najmi tu nku an xi tjoho jun. Ko ní ta tjoho jun ngayjee xuta xi ja mankjihin ni xi naxu tjin. ² At'aha ni xi naxu tjin tijnajin tehente animaná ko tu nku s'ejñajihinná tu nkjéhe ni.

³ Katsjanuu kjuanda ko kjuajyu ko katuma nimaña jun Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo xi Ntíhí Ntia Na'miná. Kats'ints'ejhinnuu ni xi naxu tjin ko kjuatjo.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáá xinkjá

⁴ Tso nkjún kamana nk'ie nga kieke k'ua xuta ts'ajun xi tjincha ts'ín ni xi naxu tjin, xi nkú ts'ín y'éña Ntia Na'miná. ⁵ Ko nd'ái ja nts'ena, tbankinu nga b'í ngán n'etjáá xinkjá. Ni xi tib'et'ánuu nd'ái, najmi as'ái tib'éñahá Ntjaná. Xi nkú níhi nga tuts'ihin ni kin'ekjóhooon ni xu'bi. ⁶ Kjuatjo 'mihí nga n'ee ni xi y'éña Ntjaná. ¿Mí níhi xi y'éña nga n'ee? Nk'ie nga n'etjáá xinkjá, xi nkú ts'ín kik'inyanuu nga tuts'ihin ni.

B'i ts'ín tsakúya Jua ni xi incha ts'ín já maestrú tsank'á xi tjin

⁷ At'aha tjíma nkjún asuntee já tsank'á xi najmi ts'ínkjalihin nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai asuntej. Xi b'a títu, kui xi tib'anacha ko kui xi fi kontraha xi kits'ín nibá Ntjaná. ⁸ Chuhun yonuu tu xi najmi n'ekatsúnyahanu ni xi y'entjei ajinnuu. Tsa chuhun kui ní, n'ekjóhooon ngayjee ni xi kanénuu.

⁹ Tu yáhani xi k'úesuhun ni xi tsakúya Cristo nga najmi basinjñajin ni xi kisakúyaha, kui xi najmi be Ntjaná. Tunga xi sijnajin tehente ni xi tsakúya Cristo, kui xi be Ntia Na'miu ko Ntíu. ¹⁰ Tsa tjin xi kuichusenuu ko najmi kuakúyanuu ni xi tsakúya Cristo, najmi tu n'ekjóhooon ni'yanuu ko ta ndaha najmi tu suniñohoo. ¹¹ At'aha xi kjuániñaha, kui xi tibasinko xuta xu'bo nga tífikondju xá ch'onk'uhun.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujun

¹² Tjin nkjún sana ni xi xinnuu, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'ánuu. Mjena kfints'ínntu ko kuinchjanjmíkonuu nga kuichusenuu, tu xi b'a ts'ín tu xi tsjohó k'úehená.

¹³ Tít's'ínkjinu kjuasuniña xuta ninku xinkju xi tjin ei xi Ntjaná ta j'ájihin.

Xujun xi ma jahan xi kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'ín kíkjaníñaha Jua Gayo

¹ An xi ndacháha xuta ninku títs'ínkjíhi xujun nda xinkjían Gayo. Tjo kjuaxina ji.

² Ji nda nts'ena, bankihí Ntjaná nga xi nkú ts'ín nda tísájin ni xi ts'e, b'a ta ts'ín nda kasakú nnyáhi ngayjee ni xi n'ei ko nga nda nistjin xi tsjáhi nga kúinchin. ³ At'aha tsjo nkjún kamana nk'ie nga j'aaisena k'ua já nts'eé nga kitsúyana ni xi kikié, nga tu nkú tjennkiní Ntjaná ko nga xi nkú ts'ín tisinjñajin ni xi yaha ra ni xi naxu tjín. ⁴ Nga nt'e nga ntína tínchajin ni xi naxu tjín, kui nihi xi 'yún tsjana kjuatsjo.

B'i ts'ín kitsúya Jua xi nkú ts'ín Gayo tsasinko xuta ninku xi j'aik'úhun

⁵ Ji ndats'ena, t'n'ei ni xi b'a tjín nk'ie nga tibusinkoi já nts'eé ko 'yún nkjún sa nda t'n'ei nga tibusinkoi xi nibáha xin nanki. ⁶ Nginkun xuta ninku kitsúya já nts'eé xu'bj xi nkú ts'ín tjohi. Ko nda n'ei tsa kuisinkoi nga ts'ínndjuú ngáha nnyáha, at'aha b'a ts'ín tjíhin nga kuisinkaá xuta xi ts'ínxát'aha Ntjaná.

⁷ At'aha tjoho Jesucristo, kui nga incha tsitjuhu nankihí. Najmi incha kits'ínkjáihin ni xi ts'e xuta asuntee. ⁸ Kui b'a maha, tjíhin nga k'uaíntehe raá ni'yaná já nts'eé xi nkúhu xu'bj, tu xi kuisinkohóna nga k'uénijmí ni xi naxu tjín.

B'i ts'ín kitsúya Jua xi nkú ch'on kits'ín Diotrefe

⁹ Kits'ínkjíhi nku xujun xuta ninku, tunga máha Diotrefe, tsjoho nga tu nku kuihi kuat'exumaha xuta ninku. Najmi títs'ínkjáihin xá xi tjínni. ¹⁰ Kui kjuaha, tsa kfíhinna yo, ts'innisihí ra ni xi títs'ín. At'aha én tsank'á tíkjesíntjennení ko ch'on ts'ín tínchjayanení. Ko najmi tu nku ni xu'bj xi títs'ín. Ta najmi ts'ínkjáihin já nts'eé xi bichúk'uhun. B'échjaha xi mjehe ts'ínkjáihin já nts'eé ko m'osje ajihin xuta ninku.

¹¹ Ji nda nts'ena, najmi tu n'ei ni xi ts'ín já ch'onk'uun. Ni xi ts'ín ní já xi nda ts'ín, kui xi n'ei. Xi nda títs'ín, kui xi Ntjaná ts'ehé. Tungá xi ch'on títs'ín, kui xi najmi kjee be Ntjaná.

B'i ts'ín kitsúya Jua nga nda títs'ín Demetrijo

¹² Ngayjee xuta tsuya nga nda títs'ín Demetrijo, ko kjuaxi kjáihin ni xi incha tsu. Ko jin ta nda chubanijmíyahaní nkú nda ts'ín ndo. Ji yai nga kjuaxi ni xi chubai.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujun

¹³ Tjín nkjún sana ni xi xíhin, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'áha, ¹⁴ at'aha mjena kfínse xatíhi ko kuinchjanijmíko.

¹⁵ Kas'ehi kjuajyu. Xi tjoho ji xi tjín ei tíncha ts'ínkjíhi kjuasuniña, ko ta tjehin íchi kjuasuniñani nga nkúnkú xi tjoní xi tjín yo.

Xujun xi kits'inntu Juda

B'i ts'in kikjaniñaha Juda xuta ninku

¹ An Juda, an xi nda musu sihin Jesucristo ko nda nts'é tíxihin Santiago, títs'inkjinnuu xujun jun xi kich'ajinnuu. Ntia Na'miná tjoho jun ko tikunnuu Jesucristo.

² Katuma nimañaha Ntíaná jun ko 'yún katsjánuu kjuajyu ko kjuatjo.

B'i ts'in tsakúya Juda ni xi ts'in já maestru tsank'á xi tjínjihin xuta ninku

³ Já nts'e, ja nd'ai mje nkjúhunna nga k'uet'anuu xi nkú ts'in nkuhú ts'ankiá. Nd'ai tjihin nga tib'entúnuu ko tibankinuu nga n'e chúkúo nga tinchajiuu xi nkú ts'in s'ejinná, kui xi nkuhú nga kin'ekjas'eñen ra xuta xi kik'áts'e Ntíaná.

⁴ B'a tíxian at'aha k'ua já xi jas'enjin mañanuu. Kui xi ja nd'ai tjíñanehe ra ni xi kanéhe at'aha najmi nda kits'in. Najmi benkjún Ntíaná jóo ko tìncha ts'inkj'ontjaiya kjuandaha Ntíaná. B'a tìncha tsu nga nk'ie nga kjuandaha Ntíaná tintsubajján ma n'eé tu mí nihí ni. Ko najmi ts'inkjáihin Jesucristo xi Nda Ntíaná maha ko xi batéxumaná.

⁵ Ndaña tsa ja kisakúyanuu ni xi xinnuu, tunga mjehéna ts'inkj'áitsjennuu. Ntíaná ts'asjejin xuta xi ts'e nga kik'onsje ante Egipto ko askahan kits'inkjesun xi najmi kis'ejihin. ⁶ Ko ntítsje xi najmi kixi kits'intjusun xá xi kik'áihí nga tu y'entu masehén antehé, kui xi kjintuyá'yún sín má jyuun santa nkúhu nga n'ekokua nk'ie nga kuichú nístjin chánga nga chaséhe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta.

⁷ B'a ta incha kits'in xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra ko nanki xi tjíndaihi, xi nkú nga incha kits'in ntítsjee. Incha kits'inkas'eñen yjoho nga chuba kikjantukohó xinkjin. Najmi kikienkjún yjoho nga 'yún tse ni xi incha kits'in. Kui nga kin'e nibájeneñen ra nd'i xi najmi maha 'meyaha. B'a ts'in kik'áihí ra kjuá'un. Kui niu xi bakúyaná nkú maná nk'ie nga najmi nu'yá'éheén Ntíaná.

⁸ Ko b'a ta kamaha já xi jas'ejin mañanuu. Ngat'aha nchínihí títs'in chuntíhi yjoho nginkun Ntíaná, najmi benkjún xi tjíhin xá ko ch'on ts'in nchjayane xi i nk'a ján. ⁹ Najmi ma b'a n'e, ta santaha ntítsje k'aku Miguel najmi b'a kits'in. Nk'ie nga tikjánko ndánindoo nga tikjányaha yjonintehe Moise, najmi kama k'un tsa ta kuihi kits'ihin kjuá yjoho. Tu sa ní b'i kitsú: "Ntíaná kats'innijéhi ni xi t'n'eil" ¹⁰ Tunga máha já xi jas'ejin mañanuu, chuba ch'ohón ts'in nchjayane ni xi najmi mankjihin. Ko máha ni xi mankjín suba kuihi, xi chuba ts'inkjáihin ra xi nkú joyaha chu nga najmi ts'innkjink'un, kui ngat'aha ni xu'bi títs'inkatsúhun yjoho.

¹¹ Níma rú ts'ihin jóo! Ngakjá tjíma xi nkú ts'in ngakjá kikjatsú'ba Cain. At'aha 'yún mjehé toon, kui nga títs'innidyajihin ra yjoho xi nkúhu nda profeta Balaam. Ko at'aha incha fi kontraha xi tjíhin xá, kui nga kuayáha xi nkúhu Kore.

¹² Nk'ie nga ajihin kjuatjoho Nda Ntíaná ma ñjakúko xinkju, ta bichú jóo yo, tunga najmi kjehén ra niyá nga k'úentujinnuu jóo. Chuba kjinehé ko 'bi nga najmi chumi nihi xi nusihin. Xi nkú joyaha nintj xi najmi tjihin ts'í jóo, xi tu má xi tjeñen ni fikoho ntjo. Ko xi nkú joyaha yá tu xi najmi bjañ tu nga nístjihin, xi nkúhu yá xi kjamaha kjin kichjuyanji, yá xi tu xí jahá k'ien. ¹³ Xi nkú ts'in baténdzjo xúhu t'ehén ntáchak'uun nga 'yún, b'a ts'in bakúchji jóo ni

ch'onk'un xi ts'in, ni xi tjihin nga kama subaha kai. Kui xi nku joyaha niñu xi kindyjajihin niyaha. Kui xi tjen sihin ma jyuun.

¹⁴ Kits'inkjó Ntjaná jóo nk'ie nga kits'inkinchja Enoc. Enoc kui xi kama ntje xi ma yatuhu ra Adan. B'i kitsú: "An kieke nga j'aiko Ntjaná nkjin nkjun mij nttsjehe, ¹⁵ tu xi kuasehe ra mi ni xi nda kits'in ko mi ni xi najmi nda kits'in ngayjee xuta ko tu xi xi najmi benkjúhun Ntjaná k'uejñanehe ra mi nihi xi tjehe. B'a n'ehé tu ngat'aha ngayjee ni ch'onk'un xi incha kits'in ko tu ngat'aha ni ngayjee én ch'on tsu xi incha kitsúhu Ntjaná."

¹⁶ Najmi tjin ni xi sasihin ja xu'bi. Tu mi nihi ni xi b'a ts'inko. Nkuhú ni xi nchjaha animaha, kui xi bangisjai. Nk'a b'asje yjoho nga nchja, ko tu xi sakúhu ra ni xi incha mjehe, nda nchjayane k'ua xuta.

B'i ts'in kitsjaníyaha Juda xuta ninku

¹⁷ Tunga jun ja nts'ena, n'ekj'átsjon én xi kitsúya títjun ja postruhu Nda Ntjaná Jesucristo. ¹⁸ B'a kitsúnuu: "Nístjin xi fekuu s'e xuta xi kuajnikie ni xi ts'e Ntjaná ko k'úéntujin ni ch'onk'un xi incha fásihin." ¹⁹ Kui xutaha xi bakjanya xuta ninku, xi ts'in ni ch'onk'un xi nchjaha animaha. Najmi tijnajihin Espirituhu Ntjaná.

²⁰ Tunga máha jun, ja nts'ena, ndja tinchajiun xi nku ts'in s'ejinnuu, kui xi tu xi naxuhú nginkun Ntjaná. Ko xi nku ts'in tsjaníyanuu Espirituhu Ntjaná, b'a ts'in chubakoo Ntjaná. ²¹ Katjindjukonuu kjuatjoho Ntjaná nga chúyoho nístjin nga Nda Ntjaná Jesucristo ts'ink'iéntu tík'unko sinná kjuanimá tak'uhun.

²² Katuma nimanuu xi jo jan tímaha. ²³ N'esjejiun ajin nd'íu xi yo tjintujin. Xi machjehen nga kama nimanuu, katuma nimanuu. Tunga chúhún ruu yjonuu nga b'a n'o, tu xi najmi ts'inkatsúhunuu ni ch'onk'un xi kits'in.

B'i ts'in kits'intsjoho Juda Ntjaná

²⁴ Ntjaná tjihin nga'yún nga kúnnuu tu xi najmi kuankín t'axihin ruu ni xi ts'e, ko ts'ín nga najmi chumi nihi xi chjuntí s'enuu ko tsjanuu kjuatsjo chánka tu xi kuinchahanu nginkun nístjin nk'ie nga kuakúchji kjuachánkaha. ²⁵ Nku tutuhú kui xi Ntjaná xi ts'ink'ankiná. Kui xi kan'etsjoho, kayaha nga chánka ko nga kui xi batéxuma, ko nga kui xi tjihin nga'yún, tu ngat'aha Nda Ntjaná Jesucristo. B'a kama ko tu nkjéhé ni nga b'a tíma. B'a katuma.

Xujun xi tjt' a ni xi y'ejña chji Jesucristo nga kama

B'i ts'in b'aha ra xujun

¹ Jesucristo y'ejña chji ni xi tjt' a xujun xu'bi. Ntjaná kits'inkjas'eheñ tu xi kui kuéjña chjihí ra xuta xi ts'e ni xi tjiñin nga kama xatí. Kits'in nibá ntítsjehe tu xi kuakúchjihí ra niñ Jua, kui xi ndá musuhu. ² Eñ títsuya Jua ni xi kama chjihí, kui niñ xi éheñ Ntjaná ko ni xi kitsuya Jesucristo.

³ ¡Á b'a nda tjiñin ts'e xi ts'ínyaha én xu'bi xi kits'in nibá Ntjaná, ko á b'a nda tjiñin ts'e xi basínñjhuñ ra ko ts'insihin ra ni xi tjt'aha eñ, at'aha ja tífi tiña nistjiun!

B'i ts'in kits'inkjihí Jua kjuasuniña xuta ninku

⁴ An Jua tít's'inkjínñu xujun, ninku yatu xi tintsuñoo ante Asia. Katsjánñu kjuanda ko kjuajyu Ntjaná xi tjiña, y'ejña ko k'j'uaí. Katsjánñu kjuanda ko kjuajyu espíritu xi yatu incha maha xi tjin nginkun má b'ejña Ntjaná nga batéxuma. ⁵ Katsjánñu kjuanda ko kjuajyu Jesucristo xi títsuya ni xi ts'e Ntjaná. Kui xi tjun j'áiyaha ajihñ xuta k'ien ko batéxumaha já rej xi tjin asuntee. Kui xi johó ñá ko tsaténdzjo jniñi nga kits'inkjejnú ngatitsunná. ⁶ Kits'in maná xuta xi ts'e tu xi kuatexumahaná ko n'etsjooñó Ntjaha ko Na'mihí xi nkúhu já na'mi xi ts'e. ¡Kas'ehe kjuachánka ko katatéxuma santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

⁷ ¡Chasoo, kui xi nibájin nintju! Ngayjee xuta skuéhe, santaha ko já xi kik'iénjinkihí kicha. Kjintá nkjún ngayjee xuta naxinantá xi tjin asuntee nk'ie nga skuéhe. Johon, b'a katuma.

⁸ “An xi xi tjuhun ko xi fekuhu”, títu Ntjaná xi tjiñin nga'yún, xi tjiña, y'ejña ko k'j'uaí.

B'i ts'in tsakúchji yjohó Jesu

⁹ An ndá nts'o Jua tá tíf'ajian kjuá'un xi tjincha bitjajiún. Jun ko an Ntjaná tibatéxumaná. Jun ko an t'n'e chúkjuá kjuanima nga nkuhú makaá Jesu. Tsátejñanjé xjo xi 'mi Patmo at'aha y'enjimiá éheñ Ntjaná ko kits'inkie yjona nga Jesu tjennkia. ¹⁰ Nku tuminku j'ajinna Espirituhu Ntjaná ko astán kint'e nga nibaha nku ntá xi tu xí 'yúhún jane, xi nkú joyaha nku tjio. ¹¹ B'a kitsúna: —T'et'a xujun ni xi chai ko n'ekjihí ninku yatu xi tjin ante Asia, ninku xi tjiña nanki Efeño, xi tjiña nanki Esmirna, xi tjiña nanki Pergamo, xi tjiña nanki Tiatira, xi tjiña nanki Sardí, xi tjiña nanki Filadelfia, ko xi tjiña nanki Laodicea.

¹² As'ai kits'ink'ótjiya tu xi skuéhena yá xi tinchjakona. Nk'ie nga kits'ink'ótjiya, kieke yatu ni toonsine xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjen. ¹³ Ajihñ nd'í xi ts'in ndzjeen kieke xi b'a tjin Ntíhí Ndañ'iun tjin. Nku najyun ndju yja xi bichú santaha tsuku ko nku ni toonsine tjíkjá 'mehe. ¹⁴ Taba ntsjaha xi nkú joyaha ntsjaha chutsanka ko xi nkú joyaha nch'án. B'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í.

¹⁵ Tibat'ai tsuku xi nkú joyaha kicha sine bronçe xi kin'eña nga kin'echuhun. Tu xí 'yún ntaha, xi nkú joyaha xi nkú ts'in faneya ntaje nga

'yún xu. ¹⁶ Ntsja kixi tji't'ahá yatu niñu kō ts'a tsitjuhu nku kichá ndju ntsi xi yjo nga jo ngaba. B'a tjin ankjin xi nkú joyaha ts'íu nga 'yún bat'ai.

¹⁷ Nk'ie nga kikié, jáikijne kinte tsuku kō b'a kama xi tsaya kama. Tunga jánehéna ntsja kixi kō b'i kitsúna:

—Najmi tū binkjuin. An xi tjuhun kō xi fekuhu ¹⁸ kō xi tjiña tík'un. Tsaya tunga nd'aj tjiña tík'an tu nkjéhé ni. An tjiñana yubihí ngabayoo kō antehé xuta k'ien. ¹⁹ T'et'ai ni xi kuayai, ni xi tíma nd'aj kō ni xi kama askahan. ²⁰ B'i tsuhu rá ni xi tjiña 'ma xi kuayai, niñu xi yatu xi kuayai ntsá kixiá kō ni tionsine yatu xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjeen. Niñu xi yatu, kui xi ntisje xi basehé ninku xi yatu. Kō ni xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjen xi yatu, kui xi ninku xi yatu.

2

B'i tsu én xi kits'inkjiji Jesucristo ninku xi tjiña nanki Efeso

¹ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhí ntisjehe xuta ninku Efeso: “B'i títsu xi tji't'ahá niñu xi yatu ntsja kixi, xi tsú'bajin kamasehen ni tionsine xi yatu xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjeen: ² Be ni xi t'n'ei, xi nkú ts'in t'ib'enki kjuanimá xá xi t'n'ei kō xi nkú ts'in t'n'e chúkjuai. Be nk'ie nga najmi sasihin ni xi incha ts'in já ch'onk'uun. Kichjut'ayák'uin já xi já postru tjincha ts'in ma maña yjohō kō kiyai nga já tsank'á niu, nga najmi já postru. ³ T'in'etsentai kjuanimá xi tibitjain kō t'n'e chúkjuai kjuanimá xi tsakúhi ngat'ana. Najmi tifehe tak'uin.

⁴ Tunga najmi tísasihinna ngat'a ts'i nga najmi tá tjihin ri kjuatjo xi kis'ejnahi nga tjuhun. ⁵ Kui nga n'ekj'áitsjehenni ni xi ja kin'e t'axin. T'inch'ahá ri animahi kō n'e ngáhani xi nkú kin'ei nga tjuhun. At'ahá tsa najmi b'a n'ei, kjuáisehe kō kjexián ni xi síjnásun nd'í xi ts'in ndzjen xi ts'i má nga tjiña. B'a ts'ian tsa najmi k'úinch'ahá ri animahi.

⁶ Nda tjin nga najmi sasihin já nicolaíta. An tá najmi sasinna jóo.

⁷ Xi tjen tjabaxínju katasínju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjine tuhu yá xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta, xi síjña ndjiojmihí Ntjáná.”

B'i tsu én xi kits'inkjiji Jesucristo ninku xi tjiña nanki Esmirna

⁸ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhí ntisjehe xuta ninku Esmirna: “B'i títsu xi tjuun kō xi fekuu, xi k'ien kō xi tjiña tík'un ngáha: ⁹ Be nga tíyai kjuá'un kō nga x'ain, tunga nk'ie nga basehe, nchíná ní. Be nga tinchjatit'aihín xuta xi ntje judio tjincha ts'in ma maña yjohō. Najmi xuta judio niu. Xuta xi yjanki níhi ndanindoo niu. ¹⁰ Najmi tū binkjuin kjuanimá xi kuitjanki. At'ahá k'ua xuta xi ts'ajun ts'ínkjas'en nūbayá ndanindoo tū xi chjút'ayák'uhunnu. Te nistjin tjihin nga sakúnūu kjuá'un. Ndjá tsiñjñai ndaha tsa tjihin nga kuayái, kō an tsjaha coroná xi k'uaihi xuta xi k'úentu tík'uun.

¹¹ Xi tjen tjabaxínju katasínju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi najmi tá skuéhe ngabaya xi ma joo.”

B'i tsu én xi kits'inkjiji Jesucristo ninku xi tjiña nanki Pergamo

¹² B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhí ntisjehe xuta ninku Pergamo: “B'i títsu xi tjiñahá kichá ndju ntsi xi yjo nga jo ngaba: ¹³ Be ni xi t'n'ei kō nga má tjiña ndanindoo nga tibatéxuma tinchin. Tū nkú kixihí tisinjñai kō tū nkú tís'ejihín ri an, b'ahá rá nistjin nga kin'ek'ien ndá musuna Antipa xi y'énijmína. Kin'ek'ien ajinnūu má nga tjiña ndanindoo.

¹⁴ Tunga tjiín ni xi najmi tísasínna xi tìn'ei. At'aha tjiintujihin k'ua xi tìncha ts'ín ni xi tsakúya nda profeta Balaam. Kui tsinchá'a nda rej Balac xi nkú ts'ín kama ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta xi ntje Israel tjehe ra, tu xi incha kjiñehe chje xi kik'aihi ra ntja xi ts'índaha ntsja xuta ko tu xi chuba incha kjuántukoho xinkjín. ¹⁵ Ko ta tjiintujihin k'ua xi tìncha tít'sín sa ni xi bakúya já nicolajita. ¹⁶ Kui b'a maha, t'inchj'aha ri animaha. Tsa najmi b'a n'ei, kjuáise xatíi ko kicha xi tibitjuhu tsu'ba kjanqohona xuta xi b'a tìncha ts'íun.

¹⁷ Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsubu Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjiñe mana xi tijná 'ma, ko ta tsjaha nku ndjio taba má nga tjit'a nku j'áin tsetse xi najmi ch'a be. Tu nkúhu xi ts'ínkjáihin, kui xi skue."

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tijná nanki Tiatira

¹⁸ B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúih ntítsjehe xuta ninku Tiatira: "B'i títsubu Ntíh Ntjáná, xi b'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í ko tsuku xi nkú joyaha kicha sine bronçe xi kin'e'na nga kin'echuhun: ¹⁹ Be ni xi tìn'ei, nga tjohi ko s'ejihin an, nga tìn'exát'aní ko xi nkú n'e tìn'e chúkjuai. Be nga 'yún tìn'exá sai nd'ai nk'ie nga tuts'ihin ni.

²⁰ Tunga kuihi ni xu'bj xi najmi tísasínna nga tìn'ei. Tí'bañteih na Jezabel xi na profeta tít'sín ma maña yjoho. Tíbakúyaha ko tít'anachaha xuta xi ts'an, tu xi chuba incha kjuántukohó xinkjín ko incha kjiñe chje xi kik'aihi ntja xi ts'índaha ntsja xuta. ²¹ Kitsjantéhe no nga ngjuaijk'aha ra animaha tunga tu nkú mjehé ra chuba kjuántukohó já. ²² Kui nga nku ch'in ts'ín nibánehe no ko chánka kjuanima xi tsjaha já xi fantukoho, tsa najmi incha ngjuaijk'aha ra animaha nga incha k'uéntu ni xi tsakúyaha no. ²³ Ts'ínk'ién ntíh no. B'a ts'ín skuéhe ngayjee xuta ninku nga be xi nkú ts'ín tjiintuyá kjuankjintak'uhun xuta ko animaha ko nga tsjanu nga nkúnkú chjih ni xi kin'o.

²⁴ Máha jun xi tintsuboo Tiatira xi najmi tìn'o ni xi títakúya no ko najmi tsinchiyó ni xi tsu xuta nga tjihin ndanindoo, ni xi tjiintu'má, b'a tixinnu nga najmi ta tsjahanu kj'ai ch'a. ²⁵ Tunga chúhún ruu ni xi tijnanu santa nkúhu nga kjuái ngáhana.

²⁶ Xi ts'ín ngana ko tu nku ngjuaindjukohó xá xi mjena nga ts'ín, kui xi tsja xáha nga kuatexumaha nanki xi tjin asuntee xi nkú ts'ín kitsjá xána Na'mina. ²⁷ Ndja kuatexumaha xuta. B'a kamaha xuta xi nkú maha nku ndjii nga kicha bich'onnehe. ²⁸ Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha niñu xi bat'ai nga ja tifi ma sen.

²⁹ Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsubu Espiritu xuta ninku!"

3

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tijná nanki Sardj

¹ B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúih ntítsjehe xuta ninku Sardj: "B'i títsubu xi tijnaha espiritu yatu xi ts'e Ntjáná ko niñu xi yatu: Be ni xi tìn'ei. B'a incha tsu xuta nga tinchun tít'uin, tunga nk'ie nga basehe ja tsyai. ² Tinchin ndai ko tjen nga'yihin yohi kintehe ni nga kuayá kjin. At'aha tibe nga najmi kixi tí'mikoi xáhi nginkun Ntjáná.

³ Kui nga n'ekj'áitsjehen ri yohi ko tsjénki ni xi kik'aihi ko kinu'yái, ko t'inchj'aha ri animaha. Tsa najmi kjuinchinndai, kjuáisehe xi nkú joyaha nku nda ndyjé ko najmi chai mí chubaha nga kjuáisehe. ⁴ Tunga tjiintujihin ri nanki Sardj k'ua xuta xi najmi incha kits'ín chuntí najyuhun. Kui

xi k'úémakona nga ngjuá najyun taba, at'aha kui xi incha tjeheñ ra nga k'úémakona.

⁵Xi ts'ín ngana, kui xi n'engja najyun taba ko najmi ts'in ndyájna j'áihin xujun má nga tjíntut'á j'áihin xutá xi k'úentu tík'un. Tu sa ní ts'inkié yjona nga be xutá xu'bo nginkun Na'mina ko nginkun ntítsjehe.

⁶xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xutá nínku!"

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo nínku xi tjña nanki Filadelfia

⁷B'i ts'in t'et'ai nga n'entúihí ntítsjehe xutá nínku Filadelfia: "B'i títsu xi tsje ko naxu ni xi tsu, xi tjñaha yubihí nda rej David, xi kjex'á ko najmi ch'a maha b'échja, xi b'échja ko najmi ch'a maha kjex'á: ⁸Be ni xi tín'ei. Chasei. Nginkuin tjeñixana nku ankjuá xi najmi ch'a maha b'échja. Be nga najmi 'yún tjihin nga'yún, tunga t'n'etjusunni éna ko t'n'ekie yjohi nga yaní. ⁹Nd'ai ni xi ts'ihin xutá sinagogaha ndanindo, xutá tsank'á xi ntje judio tjeheñ ra ts'in ma maña yjohi, ts'in kjuá'yuhun ra nga incha ngjuaisinkúnch'int'ahi tu xi b'a ts'in incha skuhe nga tjona ji.

¹⁰Kich'atjói éna nga kin'e chúkjuai. Kui nga an ts'inkja t'axihin ra kjuanimá xi k'jái nstjin nga chjút'ayák'un ngayjee xutá xi tjin asuntee, kjuanimá xi k'jái nga ngúsuhun asuntee. ¹¹Kjúái xatía. Ndjá tjsinñajin ni xi tjñahi, tu xi najmi ch'a kjé'aha ri corona xi ts'i.

¹²Xi ts'ín ngana, kui xi ts'in ma yásjaihi nínkuhu Ntjana. Ndahachi najmi tá kuitjunkihi yo. Ko k'uet'aha j'áihin Ntjana ko j'áihin naxinantáha Ntjana, kui xi nanki Jerusalem tsetse xi Ntjaná ts'ín nibájeheñ ndjiojmi ján. Ko tá k'uet'aha j'áin tsetsena.

¹³xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xutá nínku!"

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo nínku xi tjña nanki Laodicea

¹⁴B'i ts'in t'et'ai nga n'entúihí ntítsjehe xutá nínku Laodicea: "B'i títsu xi 'mi Xi Naxu, xi ma n'e sejihin ni xi tsuya ko xi naxu ni xi tsu, xi kits'índako Ntjaná ni xi tjin: ¹⁵Be ni xi tín'ei. Ji xi nkú joyaha ntánijua xi ndaha najmi nch'án ko tá ndaha najmi sje. Tsa tu nch'áhan mahani kai, ko tsa tu sje mahani kai! ¹⁶Tunga suk'jenni. Najmi nch'áin ko tá ndaha najmi sjei. Kui nga kuatetéhera. ¹⁷At'aha: An xi nch'ina. Nda ts'in tijná. Najmi chumi nihi xi ndyjat'ana, tibixin. Tunga najmi tímankjihin ri nga najmi tjihin kjuatsjo, ko nga najmi chumi ni chjihí ra ji, ko nga x'ain ko kai ko kisusti.

¹⁸Kui nga b'a tíxihin ra nga ch'atseheñ ni xi tjinna. Ch'atsei toonsine xi 'yún nda, tu xi kama nchináhani. Ch'atsei najyun taba xi kamandyjai tu xi k'úé'mahani yjoninte kistihí xi títsjáhi kjuasuba. Ch'atsei ntánki xi ts'ínkijhi tunkuin tu xi chahani.

¹⁹Ngayjee xi tjona, kui xi si nchjaka ko tsjan'yáha. Kui nga tjeñ nga'yuhun ri yjohi ko t'inch'áha ri animahi. ²⁰Chasei. An síjña asti ankjuo nga ts'ínkjane. Tsa tjin xi kuint'é ntana ko kjéx'á ankjuo, an kjuas'en má tjña ko an kjinéka nichine ko kui kjinékona.

²¹Xi ts'ín ngana, kui xi tsjantéhe nga k'úejnat'akona má nga batexuma xi nkú ts'in an ja kits'in ngana ko tijnat'aka Na'mina má nga batexuma.

²²xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xutá nínku!"

4

B'i ts'in tsakuchijhi Jua xi nkú ts'in kin'etsjoho Ntjaná ndjiojmi ján

¹ Askahan nga ja j'a ni xu'bj, as'ai tsase ko kieke nku ankjua xi tjentixa nk'a jan. Ko nta xi tjun kint'e, xi b'a ts'in nu'ya xi nku joyaha nga fane tjio, kui xi b'a kitsuna:

—Nibanji ej. Kuakuchjhi ni xi tjihin nga kama.

² Ta kuihi chubo j'aijina Espiritu ko kieke ndjiojmi jan xi kab'ejna nga tibatéxuma. ³ Sémjistjihin xi kab'ejna yo, kui xi b'a tjín xi nku joyaha ndjio tsjo k'un jaspe ko ndjio tsjo k'un kornalina. Ko sinkjántjaihi má kab'ejna nku yejna xi tibat'ai xi nku joyaha ndjio tsjo k'un esmeralda. ⁴ Ko andaihi má kab'ejna kieke sa kan nju jáchá xi ta incha kab'entu, xi incha yja najyun taba ko corona toonsine tjintu'aha.

⁵ Má kab'ejna xi tibatéxumo tsitju nd'ich'on ko nta xi xaahan kinu'ya ko janeya ch'on. Ko ankjin xi tibatéxumo titi yatu nd'í s'ekuya. Kui xi tsuhu ra Espiritu xi yatuhu Ntiana. ⁶ Ko ankjin má kab'ejna xi tibatéxumo ta kjijna nku ni xi b'a tjín xi nkúhu ntáchak'un xi 'na xi nkúhu chutsin.

Andaihi má kab'ejna xi tibatéxumo tjintu nju xi tjintu tik'un, xi kitsejnuhu ra tunkun ankjin ko astun. ⁷ Xi tjuun b'a tjín xi nkúhu xa. Xi ma johu b'a tjín xi nkúhu turu. Xi ma jahan b'a tjín ankjin xi nkúhu xuta. Ko xi ma njuhu b'a tjín xi nkúhu ja xi tifi tjen.

⁸ Nga nkúnkú xi nju tjintu tik'uun jun maha tsankaha. Kitsejnuhu ra tunkun kintehe ko asunn'aha. Tu nku nga tincha sehé nistjin nistjen nga b'a tincha tsu:

Ntiana xi tsje, Ntiana xi tsje, Ntiana xi tsje.

Ntiana xi tjihin nga'yun.

Kui xi y'ejna, tjina ko kj'uai.

⁹ Xi nju tjintu tik'uun tincha ts'inkie yjoho nga chanka xi tibatéxumo, kui xi tjina tik'un tu nkjéhe ni. Tincha benkjún ko tincha tsjaha máb'achjhi. Ko nk'ie nga b'a tincha ts'in xi njuu, ¹⁰ jáchá xi kan njuu tincha basinkunch'int'aha nga tits'intsoho xi tibatéxumo, xi tjina tik'un tu nkjéhe ni. Tincha b'entu coronaha nginkun nga b'i tincha tsu:

¹¹ Ji Ntia xi Ntiani, ji xi tjehe ri nga chankjihin

ko nga s'ehi kjuachanka ko nga'yun.

Af'aha ji kin'endai ngayje ni xi tjín.

Kama mjehi, kui nga tjihin ko kamandaha.

5

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga Chutsanko tsakj'a xujun xi najmi ch'a maha bakj'a

¹ As'ai kieke nku xujun, kui xi ntsja kixi y'aha xi tibatéxumo. Kui xujun xi kin'entu nga jo ngabaha, ko tjichjanekoho ra yatu sellu. ² Kieke nku ntitsje xi 'yun tjihin nga'yun, kui xi 'yun tincha nga b'i titsu:

—Z'ya xi tjehe ra nga kjéntiya sellu xi tjichjanekoho xujun ko kjéxínka?

³ Tunga ndaha nku xi tjín ndjiojmi jan ko ndaha nku xi tjín asuntee ko ndaha nku xi tjín kintehe t'anankiu najmi kamaha kikjéxínka xujun, ko ta ndaha najmi kamaha tsa tu tsasehe ni xi jtít'a. ⁴ Tu xi kikjintaná nga najmi ch'a kamaha kikjéxínka xujun ko ta ndaha tsa tsasehe ni xi jtít'a.

⁵ As'ai b'a kitsuna nku ndachá xi kan njuu:

—Najmi tu ch'i. Chasei. Xa xi y'aha ra ntjehe Juda, xi ntjehe David y'aha ra, kui xi kits'in ngana ko kamaha kjéntiya sellu yatu xi tjichjanekoho xujun ko kjéxínka.

⁶ As'ai ankjín xi tibatéxumoo ko kamasehen xi ñju xi tjíntu tík'uun ko kamasehen jáchá xi kan ñjuu kíkíe nku Chutsanka xi síjña yo, xi b'a tjín xi nkúhu tsa ja kin'ek'ien. Yatu ndjia tjihin ko yatu tunkun. Kui xi tsuhú ra espirítu xi yatuhú Ntjáná xi kin'e nibá ngayjee asuntee. ⁷ Ngjik'á Chutsanko xujun xi kjiya ntsja kixi xi tibatéxumoo.

⁸ Nk'ie nga jak'á xujun Chutsanko, as'ai xi ñju xi tjíntu tík'uun ko jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkúnch'int'aha. Nga nkúnkú incha y'a najni arpa ko tasa toonsine xi kitsehe ni xi sinjne. Kui niu xi bakúchji ni xi nchja xuta jehe Ntjáná nk'ie nga nchjako Ntjáná.

⁹ As'ai incha kise soon tsetse xu'bi:
 Ji xi tjeheh ri nga chjúbéi xujun ko nga chjuntiyai selloho,
 at'aha ji xi tsayai nga kin'e mahi chje.
 Jnihí kich'atsehe ri Ntjáná
 ngayjee tík'á xuta xi tjín,
 xi k'áí k'áí én nchja,
 xi nibá tu má antehé ni,
 ko xuta naxinantá xi tjín.

¹⁰ Kui xi kin'e mai nku naxinantá xi tibatexumaihi,
 kin'e mai já ná'mi xi ts'intsjoho Ntjáná.
 Incha kuatéxumaha asuntee.

¹¹ As'ai tsase ko kint'e ntaha nkjin nkjún ntítsje xi tijnchat'a andaihi xi tibatéxumoo ko andaihi xi ñju xi tjíntu tík'uun ko jáchá xi kan ñjuu. Tu ni xi 'yúhún nkjin incha maha. ¹² Yún incha tinchja nga b'i tijncha tsu:
 Chutsanka xi kin'ek'ien tjeheh ra
 nga k'uai xaha nga kuatéxuma.
 Ts'ínkjáihin kjuanchiná,
 kjuankjintak'un ko kjuachánka.
 Kui xi kama chankjún ko n'etsjoho.

¹³ As'ai kint'e ntaha ngayjee xi kits'ínnda Ntjáná nk'a ján ko asuntee ko kintehe t'anankiu ko ajin ntáchak'uun nga b'i incha kitsú:
 Chutsanko ko xi tibatéxumoo
 n'etsjoho ko chankjún.
 Kui xi s'ehé santaha tu nkjéhé ni
 kjuachánka ko nga'yún xi tjín.

¹⁴ As'ai —;B'a katuma! — incha kitsú xi ñju xi tjíntu tík'uun. Ko jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkúnch'in ko incha kits'intsjoho Chutsanko ko xi tibatéxumoo.

6

B'i ts'in tsakuchíhi Jua nga ñju selo kichjux'á

¹ Kíkíe nk'ie nga kíkjex'á Chutsanko selo xi tjuun ko kint'e nga kinchja nku xi ñju xi tjíntu tík'uun. Ntaha, kui xi nkú joyaha xi nkú ts'in nu'yá nga faneya ch'on. B'i kitsú:

—;Níbái!

² As'ai tsase ko kíkíe nku ndje taba. Xi tjsuhun chu y'a nku ni xi s'eko yá. Kik'áihí nku corona ko tsitju tu xi ts'in nganaha.

³ Nk'ie nga kíkjex'á Chutsanko selo xi ma joho, kint'e nga b'i kitsú xi ma joho xi ñju xi tjíntu tík'uun:

—;Níbái!

⁴ As'ai tsitju kj'ai ndje, nku ndje ni. Xi t'isuhun chu kits'ink'áihin nku kichá chánka ko kik'ai xáha xi má nga kjéxin kjuajyu xi t'ín asuntee, tu xi ts'ínk'iehen xinkjin xuta.

⁵ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma jahan, kint'e nga b'i kitsú xi ma jahan xi ñju xi t'íntu t'ík'uun:

—iNíbái!

As'ai tsase ko kieke nku ndje jma. Xi t'isuhun chu y'a nku nisuchúba. ⁶ Ajihin xi ñju xi t'íntu t'ík'uun kint'e nku ntá xi b'a kitsú:

—Nku nistjin xánta nku kilu tuniñu katijnehe, ko nku nistjin xánta jan kilu tu cebada katijnehe. Tu xí ch'íhí katuma ni. Tunga najmi tu n'ekóni binu ko ta ndaha setju.

⁷ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma ñjuhu, kint'e ntaha xi ma ñjuhu xi t'íntu t'ík'uun nga b'i kitsú:

—iNíbái!

⁸ As'ai tsase ko kieke nku ndje sine k'ien. Xi t'isuhun chu, kui xi 'mi Ngabaya ko tjennkihí xi 'mi Antehe Xuta K'ien. Nga joo incha kik'aihi kjuá nk'ie nga kjuachán, kjintía, ch'in ko chu kjan xi t'ín asuntee incha ts'ínk'ienkoho nku t'ík'á xuta asuntee.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga kichjux'á sello xi ma uhun

⁹ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma uhun, kieke kintehé nachan chje anímaha xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga incha y'énijmí éhen Ntíaná ko ngat'aha nga tu nku kits'ink'iehé yjoho nga Jesu yjanki. ¹⁰ Yún incha kinchja nga b'i incha kitsú:

—Tsjeni ji, Nda Ntja, ko naxu én xi bixín. ¿Nkjé n'ekokjuai xuta xi t'íntu asuntee? ¿Nkjé n'ek'íechjí xi kits'ínk'ienni?

¹¹ As'ai incha kik'aihi najyun taba nga nkúnkú. Tu chubaha nistjin incha kúya kik'ihín, santaha nkúhu nga kama ndjuú xkihí xuta xi tá t'ihin nga n'ek'ien xi nkúhu nga kui, xi nts'e maha xinkjín xi tá t'íncha yjankihí Jesu.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga kichjux'á sello xi ma juhun

¹² Nk'ie nga kikjex'á Chutsankó sello xi ma juhun, tsase ko kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Kama jma ts'íu xi nkú joyaha najyun xi jma sénsén. Ni kama sóo xi nkú joyaha jní. ¹³ Niñu xi t'ín nk'a ján tsixuntu t'anankiu xi nkú ma nga bixuntu tu chjintéhe yá higuera nk'ie nga b'etsujnehe nku ntjo xi 'yún. ¹⁴ Xi nkú ma nga s'ekjoya xujun, b'a ts'ín kindyjajin sén nk'a ján. Ko ngayjee naxiu ko xjo xi t'ín ajin ntáchak'uun incha ngji t'axín.

¹⁵ Incha ngjik'ientu má aya tixa ngijoo ko ajin naxiu já rej, já tíjuun, já jun k'aku, já nchinóo, já i ko ngayjee xuta, xi ndáhi yjoho ko xi musuhu xi kich'atsehe. ¹⁶ B'a incha kitsúhu jnáchóo ko ndjio naxiu:

—Tixuntunéni ko t'entu'máni, tu xi najmi skuéheni xi tibatéxumoo ko tu xi najmi chahani kjuakjan chánkaha Chutsankó. ¹⁷ At'aha ja kuichu nistjin nga ja kuakúchji kjuakjan chánkaha. ¿Yá xi kuichúkuaha ni xi kama?

7

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kis'et'aha chubaha Ntíaná

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bj, as'ai kieke ñju ntísje xi t'íncha ndju nga ñju t'ík'áha asuntee. Kui xi tib'échjaha ntjo xi nibáha nga ñju t'ík'áha asuntee tu xi najmi tsjéhen ntjo asun t'anankiu, tá ndaha asun ntáchak'uun, tá ndaha ajihin

yá xi tjín asunntee. ² Tã kikié kj'ái ntítsje xi tñibáha má tju ts'íu. Kui xi j'ai tu xi k'uét'aha rá chubaha Ntíaná xuta xi ts'e. Kui ntítsje xu'bi 'yún kíkintáyaha ntítsje xi ñjuu xi kik'áihí xáha xi má nga ts'íinkatsún t'anankiu ko ntáchak'uun.

³ B'j kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi n'ohoo t'anankiu ko tã ndaha ntáchak'uun ko yá xi tjín. Nk'iehé nga ja s'et'aha stjen chubaha Ntíaná xuta xi ts'e, nk'iehé nga kama k'úét'a ntsoo.

⁴ Kint'e xkihí xuta xi kis'et'aha chuba. Unchan ko yachán ñju mií kama ngayjee ntjehé Israel. ⁵ B'j tjín kamaha nga nkúnkú ntje te joo: te jo mií xi ts'e Juda, te jo mií xi ts'e Ruben, te jo mií xi ts'e Gad, ⁶ te jo mií xi ts'e Aser, te jo mií xi ts'e Neftali, te jo mií xi ts'e Manase, ⁷ te jo mií xi ts'e Simeon, te jo mií xi ts'e Levi, te jo mií xi ts'e Isacar, ⁸ te jo mií xi ts'e Zabulon, te jo mií xi ts'e Kuse, ko te jo mií xi ts'e Benjamin.

B'j ts'ín tsakuchjhi Jua nga tu xi nkjihín xuta incha tsitjujin kjuanimã chánkoo

⁹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai tsase ko kikié nkjin nkjún xuta. Ndaha najmi ch'a ma b'exkihí. Ngayje tikjá xuta xi tjín asunntee niu, ngayje tikjá ntje, ngayje tikjá nanki ko ngayje tikjá én. Tíincha ndju ankjin xi tibátexumoo ko nginkun Chutsankoo. Najyun taba incha yja ko xkajén incha y'a.

¹⁰ 'Yún tíincha kjintáya nga b'j tíincha tsu:

¡Nkúhú Chutsankoo ko Ntíaná xi tibátexumoo,
kui xi ts'ínk'ankiná!

¹¹ Ngayjee ntítsjee xi tíincha ndju andaihi má kab'ejña xi tibátexumoo, andaihi jáchá xi kan ñjuu ko xi ñju xi tjintu tik'uun, incha kingjénsten ankjin nga incha kits'intsjohoo Ntíaná. ¹² B'j incha kitsú:

¡B'a tjín!

N'etsjohoo ko tjihin kjuachánka Ntíaná,
be nkú ts'ín ts'ínkjin'kun ko 'báihí máb'achjhi,
yankjún ko bakúchji nga 'yúhun santaha tu nkjéhé ni.
¡B'a katuma!

¹³ As'ai nku ndachá xi kan ñjuu kingjásjaiyana:

—¿Yá xutaha xi yja najyun taboo? ¿Má incha kanibáha?

¹⁴ —Ji xi yai, Nda Ntía —kixihín.

As'ai b'j kitsúna:

—Kui xi incha kikié kjuanimã chánkoo. Jníhi Chutsankoo incha kits'ín tabakoho nga tsané najyuhun. ¹⁵ Kui kjuaha nga tíinchaha ankjin Ntíaná xi batéxuma ko ñstjin ñstjen tíincha ts'intsjohoo aya ñnkúhu. Xi tibátexumoo kuhun xuta xu'bi aya ante nkjúhun. ¹⁶ Najmi tã skuéhe kjintía ko tã ndaha najmi tã xintá kamaha rá. Najmi tã ts'ínchjahan rá ts'íu ko najmi tã ts'ínstihí rá nuboo. ¹⁷ At'aha Chutsankã xi tã tibátexumoo, kui xi ndã bastu xi kúntaha ko ngjuakohoo má tjín ntánijua xi ts'ínk'íéntu tik'uhun xuta. Ntíaná ts'ínxijnu ntánkun nga nkúnkú.

8

B'j ts'ín tsakuchjhi Jua nk'ie nga kichjux'á sello xi ma yatuhu

¹ Nk'ie nga kíkex'á Chutsankoo sello xi ma yatuhu, as'ai kis'e jyu jyu ndjiojmi ján nkú rá ma masen ora. ² Kikié ntítsje xi yatuu xi tíincha ndju nginkun Ntíaná. Kui xi kik'áihí yatu tjio.

³ As'ai j'ai kj'ai ntítsje. Ankjín nāchan chje j'ai sinjña. Nku ni tōonsine xi má nga tisún ni xi sinjñe y'a. Kik'ai nkjühun ni xi sinjñe tu xi tsjáha ra chje Ntjáná asun nāchan chje tōonsine xi kjijña ankjín xi tibátexumoo. Kui niu kits'intjijinkoho ni xi nchja ngayjee xutaha Ntjáná nk'ie nga incha nchjako. ⁴ Y'ahá ts'ihin ntítsjee ni xi títíyá ni xi sinjñe nk'ie nga ngjisehe Ntjáná ntaha ni xi sinjñe ko ni xi incha nchja xutaha Ntjáná nk'ie nga nchjako. ⁵ As'ai jakj'á ntítsjee tabaha ni xi sinjñe ko kits'intsehe x'í xi tjíntusún nāchan chje. Asuntee kíkjaník'asún niu. As'ai janeya ch'on, xaáhan kama, tsat'ai nd'ich'on ko kama chón.

B'i ts'in tsakuchijhi Jua nk'ie nga jane ñju tjio

⁶ Incha y'énda yjoho ntítsje xi yatuu xi má nga incha ts'ínkjane tjioho. ⁷ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi tjuun. As'ai kichjanik'a asun t'anankiu ts'í ndjio ko nd'í xi kin'etjijinkoho jní. Kiti nku tíkjá t'anankiu ko nku tíkjá yá xi tjin ko ngayjee jña xi tjin.

⁸ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma joo. As'ai kichjanik'ajin ntáchak'uun nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku naxi chánka xi títí. Jní kama nku tíkjá ntáchak'uun.

⁹ K'ien nku tíkjá xi tjíntu tík'un ajin ntáchak'uun ko kin'ekje nku tíkjá yábarku xi tjin.

¹⁰ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma jaan. As'ai j'aikijne nku niñu chánka xi títí xjo xjo. Kits'ínkatsún nku tíkjá ntáje ko ntá tixa xi tjin. ¹¹ Sja 'mi niñuu. As'ai nku tíkjá ntá xi tjin kama sja. Tu ngat'aha nk'ie nga kama sja ntóo tu xi nkjihin xuta k'ien.

¹² Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma ñjuu. As'ai nku tíkjá ts'íu, sóo ko niñuu kin'ekatsún. B'a tjin niu xi kis'ejuún. Nk'ie nga incha kits'in ndzjen niu nku tíkjá nistjiun najmi ta kama ndzjehen ra ko ta nku tíkjá nistjen najmi ta kama ndzjehen ra.

¹³ As'ai tsase ko kint'e ntaha nku ja xi tifi tjen. 'Yún tuintaya nga b'i titsu: —Kjuanima nibá! iNima ru ts'ihin xuta xi tjíntu asuntee nk'ie nga kjuane tjio xingisoo xi ja ma ma incha ts'ínkjanehé ntítsje xi jan xi ndyjat'oo!

9

B'i ts'in tsakuchijhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma uun

¹ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma uun. As'ai kieke nku niñu xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne asuntee. Kik'aihi yubihí tixa nanka xi tjen t'anankiu. ² Kikjex'á tixa nanko ko yo tsitjunji ninti xi nkú joyaha ninti xi bitjuhu nku orno chánka. Kits'in jyun ts'íu ko nk'oo.

³ Ajin nintiu incha tsitjuhu chjuba xi incha j'aitsesuhun asuntee. Incha kik'aihi nga'yún xi nkúhu nga'yún xi tjihin chándayá ch'onk'un xi tjin asuntee. ⁴ B'a kik'ihin nga najmi incha ts'ínkatsún jña xi tjin t'anankiu ko ta ndaha nku ni xkfén xi tjin ko ta ndaha nku yá. Nku tutuhú xuta xi najmi kis'et'aha stjen chubaha Ntjáná xi kama incha ts'ín'uhun.

⁵ Najmi kik'aihi kjuá tsa ts'ínk'ien xuta. Tu b'ahá kik'ihin nk'ie nga tu uhún sá tsjáha kjuanima xuta xi kjiñehe. Kjuanima xi tsjá chu b'a joyaha xi nkú ts'in kjineya má kjinena chándayá ch'onk'un xi tjin. ⁶ Kui nistjiun kuangisjai ngabayoo xuta tunga najmi sakúhú ra. Kama mjehe nga kuayá tunga nguai t'axíhin ngabayoo.

⁷ B'a k'un chjubo xi nkú joyaha ndje xi kis'enda nga nguai kjuachán. B'a k'un corona tōonsine k'un ni xi incha tjíntu'aha. B'a k'un ankjín xuta k'un

ankjín. ⁸ B'a k'un ntsjahá xi nkúhu ntsjahá jminchjín. B'a k'un ni'yun xa k'un ni'yun. ⁹ B'a k'un kichá k'un ni xi kjiynuhu 'mehe. B'a ts'in faneya tsjankahá xi nkú ts'in faneya nkjin nkjún yá xi fiko já juun nk'ie nga incha fi kjuachán. ¹⁰ B'a k'un nits'in chándayá ch'onk'un k'un nits'in chu. Tã tjíhín na'yá ch'onk'un. Ni ch'onk'un xi tjíhín nits'in nga ts'ín'uhun xutã xi sã chúkjuhã niu. ¹¹ Ntítse xi tjíña ayahã tixã nanke, kui xi batéxumahã chjubó. Abadon 'mi ntítseje nga én hebreo, ko nga én griego Apolon 'mi. "Xi ts'ínkatsún ni" tsuhú ra j'áihín.

¹² J'a kjuá'un xi tjuun, tunga ndyjahá sa jo.

B'i ts'in tsakuchíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma juun

¹³ Kits'ínkane tjioho ntítse xi ma juhun. As'ai kint'e nku ntã xi nibaha kamasehen ndjã xi ñju xi tjíntut'á nachan chje toonsine xi kjiñña nginkun Ntjaná. ¹⁴ B'i kitsúhu ntítse xi ma juhun xi y'a tjio:

—N'e ndáihí nga ñjuu ntítse xi tjíntut'á 'yún andai ntáje chánka Eufrate.

¹⁵ As'ai kin'e ndáihí ntítse xi ñjuu, tu xi nku tíkjá xutã xi tjín asuntee incha ts'ínk'iehen. At'ahã ja b'a ts'in tjínda nga kui xi b'a incha ts'ín kui chubó, kui nístjiun, kui sóo ko kui núu. ¹⁶ Kint'e xkíhí já jun xi tjíntusúhun ndje. Jo unchan miyoon maha.

¹⁷ Kikie ndje ko xi tjíntusúhun, xi nkúhu tsa nchíni kik'áina nga kama chjina niu. Kichá xi kjiynu 'mehe, ni xi nkúhu nd'í, su xi nkúhu ndjio tso k'un safiro ko sine xi nkúhu sufrí. B'a k'un nintaku xa k'un nintaku ndje. Nd'í, nintí ko sufrí bitju ts'a. ¹⁸ Tu ngat'ahã nga jaan kjuá'un xi kitsjá chu nku tíkjá xutã xi tjín asuntee k'ien. Nd'í, nintí ko sufrí xi bitju ts'a chu b'a kits'ín. ¹⁹ Ts'a ko nits'in chu xi ch'onk'un. Nits'in chu b'a k'un y'e k'un, xi yjahá nintaku. Kui niu xi ts'in'unkohó ra xutã.

²⁰ Tunga xutã xi ts'ankiu, xi najmi kits'ínk'iehen kjuá'un xu'bi, najmi incha ngjik'áha ra anímahã ko tã ndaha najmi y'entu ni xi incha kits'in. Tu nku kits'ínstjohó ra jánindo ko ntjã xi kits'índakohó toonsine, toontaba, kichá, ndjio ko yá. Najmi ma chjihí niu, tã ndaha najmi nt'e ko tã ndaha najmi ma fi. ²¹ Tã ndaha najmi incha ngjik'áha ra anímahã xutã xu'bo ngat'ahã nga anímã incha ts'ínk'ien, t'e incha ts'in, chubã fantukohó xinkjín ko ndyjé incha ts'in.

10

B'i ts'in tsakuchíhi Jua ntítse xi y'a xujun

¹ As'ai kikie k'ái ntítseje xi tjenjin nintí. 'Yún nk'a tjen. Ndjiojmi ján nibajehen ko nku yejña sintjaihi. Xi nkúhu ts'íu b'a ts'in tibat'ai ankjín, ko sjai xi nkúhu yásjai xi títi. ² Kjiya ntsja nku xujun ichí xi kabix'á. Tsasjñasun sjai kixí ntáchak'uun ko sjai skjún tsasjñasun t'anankiu. ³ As'ai 'yún kikjintáya ko kinu'yá ntãhã xi nkú ts'in nu'yá ntãhã xoo nga kjintá. Nk'ie nga kikjintáya, yatu niyá janeya.

⁴ Nk'ie nga janeya yatu niyóo, ja tít'sinntá kai, tunga kint'ená nku ntã xi nibaha ndjiojmi ján xi b'a kitsúna:

—Najmi tú kayahã ni xi kuatsú ch'on xi yatu. Najmi tú b'et'ai.

⁵ As'ai kingjénnk'a ntsja kixí ntítseje xi nku sjai sjñasun ntáchak'uun ko xi nku sjai sjñasun t'anankiu. ⁶ Kits'ínkie xi tjíña tík'un tu nkjéhé ni, kui xi kits'ínnda nk'a ján ko ni xi tjín nk'a ján, xi kits'ínnda t'anankiu ko ni xi tjín t'anankiu, xi kits'ínnda ntáchak'uun ko ni xi tjín ntáchak'uun. B'i kitsú ntítseje:

—Ja najmi ta k'uandayaha ra. ⁷ Nistjin nk'ie nga ts'inkjane tjooho ntitsje xi ma yatuhu kuitjusun ni xi y'ejna 'ma Ntjaná. B'a kama xi nku nga ts'in kitsúya títjuhun já profeta xi ts'e.

⁸ As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi kint'e, xi nibaha ndjiojmi ján. B'i kitsúna:

—T'in ko chjubéi xujun xi kabix'óo, xi kjiya ntsja ntitsje xi síjnasun ntáchak'uun ko xi síjnasun t'ananki.

⁹ Kui nga b'a ngji xihin ra ntitsjee nga tsjáhana xujun ichiú. As'ai b'i kitsúna: —Chjubéi ko chinej. Xi nkúhu ntsjén kama aya tsu'bai niu, tunga aya kants'ai sja kama.

¹⁰ As'ai jakj'a xujun ichi xi kjiya ntsja ntitsjee ko kikjine. Xi kama aya tsu'ba xi nkúhu ntsjén. Tunga nk'ie nga ja kitujen, sja kama aya kants'a. ¹¹ As'ai b'a kik'inna:

—Tjihin nga ta kuixinya ngáha ri xuta ni xi Ntjaná ja kits'inkinchja já profeta. Kuixinyai ni xi Ntjaná ts'inko xuta xi tjín tu má nankihí ni, tu má antjehé ni, xi nchja tu má éhén ni ko já rej.

11

B'i ts'in tsakuchjhi Jua jo já xi kits'inkie yjoho nga Jesu yjanki

¹ As'ai kik'aina nku yá xá xi ch'achubako ko b'i kik'inna:

—Tisintjein. Ch'achubai ninkuhu Ntjaná ko nachan chje. T'exki nkú tjín maha xi incha ts'intsoho Ntjaná yo. ² Tunga najmi tu ch'achubani ante xi tjína natsihin ninku, at'aha xuta xi najmi be Ntjaná ja kik'aihi kui antee. Kui xi incha kuasinne nga ts'inkatsún nanki jee yachán jo sá tjihin. ³ Ts'inkjia jo já xi k'uéjna chji nga yjankina. Incha ngjua najyun kfe ko kuinchja ngajona nku mij ko jo unchan ko cháte ko te nistjin.

⁴ Kui já xi joo, kui xi nga joo yá olibo ko nga joo ni xi s'etisun nd'í xi tincha nginkun Nda Ntjaha asunntee. ⁵ Tsa tjín xi mjehe ts'jin'uhun xi joo, ts'a kuitjuhu nd'í xi k'uéti ngayjee já kontraha. B'a ts'in kuayá tu yáhá ni xi mjehe incha ts'jin'uhun. ⁶ Kamaha k'uéchja nk'a ján tu xi najmi ta k'uaa ts'í xi nkú tjín nistjin kamaha nga incha kuinchja éhen Ntjaná. Ko ta kamaha jni ts'jin ma ntánijoo ko kamaha tsjáha kj'ai kj'ai kjua'un asunntee tu xi nkú tjín niyá mjehe ra nga b'a incha ts'jin.

⁷ Nk'ie nga ja kama ndjuuhu já xi joo nga k'uénijmi, as'ai chu xi kuitjunji tixa nanko kjaánko joo. Ts'jin nganaha ko ts'ink'ien. ⁸ S'entu yjoninte k'iehen aya niyátéhe nanki chánko má ta kis'et'a kruu Nda Ntjaha. Kui nanki xi nanki Sodoma ko ante Egipto chubaha nga nkuhú n'e mako chubaya. ⁹ Jan nistjin masen kamaha nga incha kuasehe yjoninte k'ien xuta xi tjín nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuta xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni, ko nkú tjín ante má nga tjintu. Najmi tsjánte nga incha s'eyanji yjoninte k'ien. ¹⁰ Tsjo kamaha xuta xi tjintu asunntee ngat'aha ngabayaha. S'ehé kjuatsjo ko b'i ngán tsjáha xinkjín ni, at'aha kjuasti kitsjáha xuta xi tjintu asunntee já profeta xi joo.

¹¹ Tunga nk'ie nga j'a jan nistjin masen, Ntjaná kits'ink'ientu tik'un ngáha ra. Incha tsisintjen ngáha, ko tu ni xi incha kitsankjuhún ngayjee xi kiekehe. ¹² As'ai incha kint'é nku nta xi 'yún kinchja, xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúhu:

—iNibánjiiu ei!

As'ai nku nintj nginjikohō ndjiojmi ján kō kiekehe xuta kontraha. ¹³ Ta kuihi chubō kama nku chón xi tū xi 'yuhún. Nku tákjá nankiu je. Yatu mi j xuta kits'ínk'ieheh chón. Xuta xi ts'ankihj yjohō tū ni xi incha kitsankjúhún. Incha kits'ínkie yjohō nga chánka Ntjaná xi tǐña ndjiojmi ján.

¹⁴ J'a kjuanima xi ma johō, tunga jahá nibá tiña xi ma joon.

B'i ts'in tsakuchijhi Jua ni xi kama nk'ie nga jane tjio xi ma yatuhu

¹⁵ Kits'ínkjane tjiohō ntítsje xi ma yatuhu kō kinu'yá ndjiojmi ján nkjin ntā xi 'yún kinu'yá nga b'j incha kitsú:

Má tsatexuma xuta,

Ntjaná kō xi kits'ín nibá ngajohō

ja tǐncha batexuma yō nd'ai.

Kui xi kuatexuma santaha tū nkjéhé ni.

¹⁶ Jáchá xi kan ñjuu xi tjintu nginkun Ntjaná incha kingjénsten kō kits'intsjohō Ntjaná. ¹⁷ B'j incha kitsú:

Tí'baihj máb'achjihj ji, Ntjaní xi tjihin nga'yún,

Ntja xi tǐña kō y'eǐña.

At'aha ja tǐn'echjéin nga'yún chánka xi ts'j,

kō ja kuach'atuts'ihj nga tibatexumai.

¹⁸ Kama kjahan naxinantá xi tǐn asuntee,

tunga jahá kuichu nǐstjihin kjuakjan chánkahi,

chuba nga kamaha kjua xuta xi k'ien.

Kō k'uaihj chj'j xi sakúhu xuta xi ts'j,

já profeta kō xuta xi naxu kits'ín,

ngayjee xi bekjúhin,

xi ihj kō xi xixihj.

N'ekje xi ts'ínkatsún asuntee.

¹⁹ As'ai tsix'á ninkuhū Ntjaná xi sǐña ndjiojmi ján kō kiya aya ninku kaxa tsje xi bakúchji ni xi y'éndakō Ntjaná xuta xi ts'e. Tsat'ai nd'ich'on kō xaáhan kama. Janeya ch'on, kama nku chón, kō 'yún kik'a ts'í ndjio.

12

B'i ts'in tsakuchijhi Jua nku tachjuún kō nku chuyatuku

¹ As'ai kama chji ndjiojmi ján nku ni chánka xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku tachjuún xi kingja ts'íu xi nkúhu x'óti. Sóo kis'eǐña kinte tsukū kō tǐn'aha nku corona xi te jo niñu tǐhin. ² Ntú y'a kō chjintǐhi ntú tǐkjintáyakō nga un tibehe.

³ Ta kama chji ndjiojmi ján kj'ai ni xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku yē chánka xi ni. Yatu maha nintakū kō te ndjaha. Nga nkúnkú nintakū nkúnkú corona tǐ'aha. ⁴ Nits'in kíkje'yúnkoho nku tǐkjá niñu xi tǐn nk'a ján kō kikjanikj'ajen asuhun t'anankiu. Tsasin'yún chuyatuku nginkun tachjuún xi ja ma tsíhin ntǐhi tū xi kjinehe ntú nk'ie nga tsín.

⁵ As'ai nku ntix'in kitsihj tachjuún. Kui xi tǐhin nga ndjá kuatexumaha ngayjee naxinantá xi tǐn asuntee. Tunga kichju'áhá rá ntǐhi tachjuún. Má b'eǐña Ntjaná nga batexuma ngji s'eǐña ntú. ⁶ As'ai ante kixiu ngji tachjuún nga tsanka. Má y'endaha Ntjaná nku ante ngji, tū xi yō n'ekjéhen nku mi j kō jo unchan kō cháte kō nǐstjin.

⁷ As'ai kama nku kjuachán ndjiojmi ján. Ntítsje Miguel kō ntítsje xi tǐnkohō incha kikjánkō chuyatuku. Kikján chuyatuku kō ntítsje xi tǐnkohō.

⁸ Tunga kits'índyjahá kō najmi ta kis'ehe rá ante ndjiojmi ján. ⁹ Tsich'onsje

chuyatuku chánko, kui xi ye chók xi 'mi ndaninda ko xi ta 'mi ya Satana, xi b'anachaha ngayjee xuta xi tjin asuntee. Kui ko ntitshehe kichjanik'ajen asuntee.

¹⁰ As'ai tu xi yuhun kinu'yaha nku nta xi kint'e ndjiojmi jan. B'i kitsu:

—Nd'ai kuats'ink'anki Ntjaná xuta xi ts'e, kuakakúhji nga'yuhun ko nk'ie nga kui batéxuma. Xi kits'in nibá Ntjaná tibatéxuma. At'aha ja kuich'onsje xi batéjéne já nts'eé. Kui xi nstjin nstjen batéjénehe nginkun Ntjaná.

¹¹ Ngat'aha jnihí Chutsanko kuats'in nganaha já nts'eé, at'aha kuats'inkie yjoho nga yjanki Jesu. At'aha najmi incha kitsankjún nga kuayá. ¹² Kui nga n'etsjohonu xi tintsuboo ndjiojmi jan, tunga nima ru n'ehenu jun xi tintsuboo asuntee ko ajin ntáchak'uun. At'aha kaf'aijén'unnju ndanindoo. 'Yún kjan tímaha at'aha be nga chuba nstjin tijnaha.

¹³ Nk'ie nga ja kkie chuyatuku nga ja kichjanik'ajen asuntee, as'ai tsanka tjennki tachjuun xi kitsihin ntix'juun. ¹⁴ Tunga johó tsjanka ihí ja kik'aihi tachjuun tu xi kama nguají tjehe ante xi tijnaha ante kixiu. Ngjí t'axín kjihin ye ante má nga kin'ekjén jan nú masen tjihin. ¹⁵ As'ai ts'a chuyatuku tsasje xi nkúhu nku ntáje, tu xi kui ntóo kjébéfehe rá tachjuun.

¹⁶ Tunga t'anankiuhú tsasinkoho tachjuun. Kitsjen nku tixa má nga jas'en ntáje xi ts'asje ts'a chuyatuku.

¹⁷ As'ai tu xi kama kjahan rá chuyatuku ngat'aha ni xi kamoó ko ngjí kjánko ntje xi tjihin tachjuun, kui xutaha xi f'átjo kjuatéxumaha Ntjaná ko tu nku kits'inkiehe yjoho nga Jesu yjanki. ¹⁸ As'ai ngjí sinjna chuyatuku andai ntáchak'uun.

13

B'i ts'in tsakuchjhi Jua chu xi tsitjujn ntáchak'uun

¹ As'ai kkie nku chu xi tsitjujn ntáchak'uun. Yatu maha nintaku ko te maha ndjiaha. Nga nkúnku ndjiaha nkúnku corona tjintu'aha, ko nga nkúnku nintaku nku j'áin xi najmi sasihin Ntjaná jtí'aha. ² Chu xi kkie b'a tjin xa sine tjin, ko b'a k'un sjaí xi nkúhu sjaí chu oso, ko ts'a b'a tjin ts'a leon tjin. Chuyatuku kikjanink'a chu xu'bo nga kitsjá xaha. Y'éña tjtjun ko chánka kits'in ma. ³ B'a tjin xi tu xi kin'e'uhun rá nku nintaku tjin, tunga kin'enkihí rá má nga kin'e'uhun. Ngayjee xuta asuntee incha kama nkjühun ko kitsjennkíhi chu. ⁴ Incha kits'intsjoho xuta chuyatuku, at'aha kitsjá xaha chu xinkuu nga kui xi kuatéxuma. Ko ta incha kits'intsjoho chu xinkuu. B'i incha kitsú:

—Najmi tjin sa kj'ai xi nkúhu chu. ¿Yá xi kama kjaánkoho?

⁵ Kik'aintehe chu nga nk'a k'uasje yjoho ko nga najmi skuenkjún Ntjaná nga kuinchja, ko kik'aihi nga yachán jo sá kuatéxuma. ⁶ As'ai chu najmi kikienkjún Ntjaná nga kinchja. Ch'on kitsúhu Ntjaná ko ante xi má nga tijná Ntjaná ko ngayjee xi tjintu ndjiojmi jan. ⁷ Ta kik'aintehe nga kjaánko xuta jehe Ntjaná ko nga ts'in nganaha. Ta kik'aihi nga kuatéxumaha nkú tjin maha ntjehe xuta xi tjin, nkú tjin nanki xi tjin, nkú tjin maha xuta xi nchja tu má éhen ni ko nkú tjin ante má nga tjintu. ⁸ As'ai incha kits'intsjoho chu ngayjee xuta xi tjin asuntee xi najmi tjintunt'á j'áihin xujun xi ts'e Chutsanka xi kin'ek'ien. At'aha kintehe ni nga kamanda asuntee xujuhun Chutsanko tjintut'á j'áihin ngayjee xi k'úentu tik'uun. Kui xi najmi incha kits'intsjoho chu.

⁹ Xi tjen tjabaxínju katasínju. ¹⁰ Xi tjihin nga nguajinijé, kui xi nguajinijé. Xi tjihin nga n'ek'ienkoho kicha, kui xi kicha kuayaha. Kui nga tjihin nga ts'in chukjuaha xuta jehe Ntjaná ko ndjá kuinchajin ni xi s'ejihin.

B'i ts'in tsakuchijhi Jua chu xi tsitju t'anankiu

¹¹ As'ai kikié kj'ai chu xi tsitju t'anankiu. Jo maha ndjiaha. B'a k'un ndjio xi nkúhu ts'e chutsanka, tunga b'ahá ts'in nchja xi nkúhu chuyatuku. ¹² Ngajoho chu xi tjuun batéxuma. Kits'in chi nga xuta xi tjintu asuntee incha ts'intsjoho chu xi tjuun, chu xi kin'enkihí má tu xi uhún ra. ¹³ Kits'in kjuankjún chánka chi, santaha kits'in nibájen nd'i asun t'anankiu nginkun xuta. ¹⁴ Nga'yún xi kitsjáha chu xi tjuun ts'anachakoho ra xuta nginkun chu xi tjuun. Kits'in kjua'yúhún ra xuta nga ts'innnda nku sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi chankjúhun xi najmi k'ien nk'ie nga tsichaya.

¹⁵ Kik'aintehe chu xi ma joho nga ts'ínk'íéjña t'k'un sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi kuinchjaha sénnistjiun ko ts'ín nga n'ek'ien ngayjee xi najmi ts'intsjoho. ¹⁶ Ko kits'in chu xi ma joho nga s'et'aha chuba ntsja kixi ko a ra stjen ngayjee xuta, xi ihí ko xi xixihí, xi nchináha ko xi x'ahan, xi ndáihí yjoho ko xi najmi ndáihí yjoho. ¹⁷ Kits'in nga najmi ch'a kama k'uatse ko a ra kama kuaténa tsa mí nihi, tsa najmi tjihin chubaha chu ko tsa j'áihin chu ko a ra xkihí j'áihin chu.

¹⁸ Kui ni xu'bjí xi machjéhen kjuankjintak'un. Xi mankjihin kat'asje xkihí chu, at'aha xkihí j'áihin ndáha niu. Jun unchan ko cháte ko tj'ion nku niu.

14

B'i ts'in tsakuchijhi Jua já xi Ntjaná kits'ínkjas'ehen yjoho

¹ As'ai tsase ko kikié nga Chutsanko síjñasun asunntu tjenki Sion. Tjinchat'aha unchan ko yachán ñju mií xuta xi tjintut'aha stjen j'áihin Chutsanko ko j'áihin Na'mihí Chutsanko. ² Kint'e nku ntá xi nibaha ndjiojmi ján. Janeya nto xi nkú ts'in faneya ntáje nga ma 'yún ko xi nkú ts'in faneya ch'on. B'a tá ts'in jane ntá xi kint'e xi nkúhu nkjin nkjún arpa xi t'ín'ekjane.

³ Nginkun xi tibatéxumoo ko nginkun xi ñju xi tjintu t'k'uyun ko nginkun jáchá xi kan ñjuu, tjín xi tjincha se nku soon tsetse. Najmi ch'a tímaha soon xu'bo, nku tutuhú xi unchan ko yachán ñju mií xi tsitjujin ajihin xuta asuntee.

⁴ Kui xi najmi incha kits'ínsi yjoho tsa jminchjin kikjantuko, at'aha najmi y'entuko chjuún. Tshuh ra nií nk'ie nga najmi incha kits'intsjoho kj'ai ntja. Incha yjankihí Chutsanko tu má nga tífhí. Kui xi kis'echjintjai ajihin xuta xi tjín. Kui xi tí'bahí Ntjaná ko Chutsanko nga chje xi tjun tjincha n'e ma.

⁵ Ndaha nku én tsank'á najmi incha kinchja, at'aha kui xi je nginkun Ntjaná.

B'i ts'in tsakuchijhi Jua nga incha kinchja jan ntítsje

⁶ As'ai kikié kj'ai ntítsje xi tsú'ba tjen nk'a ján nga nibáko én nda tsuhu Ntjaná, kui xi tu nkjéhe ni chjihí ra. Kui xi s'enjimihí xuta xi tjintu asuntee, nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjéhe xuta xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni ko nkú tjín ante má nga tjintu. ⁷ Yún kinchja ntítsjee nga b'j kitsú:

—Chankjún Ntjaná ko n'ekio yjonuu nga kui xi chánka, at'aha ja kuichu chuba nga ts'ínkokjua xuta. N'etsjohoo xi kits'innnda nk'a ján ko t'anankiu, ntachak'uun ko ntá tixa xi tjín.

⁸ As'ai nku ntítsje xi ma joho b'j kitsú:

—Ja kuan'ekje, ja kuan'ekje nanki chánka Babilonia. Kits'in ch'i ngayjee xuta, tu xi tu mí ni ch'onk'uhún ni incha ts'ín xi nkú tá ts'in kui.

⁹ As'ai nku ntítsje xi ma jahan b'j kitsú:

—Tsa tjin xi ts'intsjohō chū kō sénnistjihin kō tsjánte nga s'et'ahā chubaha stjen kō tsa ntsja, ¹⁰ kui xi tjihin nga ts'ínkjáinyehē kjuakjan chánkaha Ntjaná. B'a kamaha xi nkú maha xi 'yún 'bi xán xi najmi kichjujehen nga'yúhūn. Nd'í kō sufri k'uaikohō rā kjuanima nginkun ntítsje jehē Ntjaná kō nginkun Chutsankō. ¹¹ Ndaha tsa mí yjehe najmi kamandyjaya nintihī nd'í xi tsjá kjuá'un. Ndaha nku nistjin kō ndaha nku nistjen najmi ts'ínkj'áiya xi ts'intsjohō chū kō sénnistjihin kō xi ts'ínkjáihin chubaha j'áihin. ¹² Kui nga tjihin nga ts'ín chúkjuaha xutā jehē Ntjaná, xi f'átjo kjuatéxumaha kō s'ejihin Jesu.

¹³ As'ai kint'e nku ntā xi nibaha ndjiojmi ján nga b'í kitsúna:

—T'et'ai ni xu'bi: “iNd'ai tīb'atuts'inhin rā nk'ie nga nda tjin ts'e xutā xi kuayá nga s'ejihin Ntjaná!”

Kō b'í titsu Espiritu:

—Johon, b'a tjin. Kui xutaha xi incha ts'ínkj'áiya at'ahā ndjá xá xi incha kits'in. Ntjaná tsjáha chjihī xutā xu'bo ngat'ahā ngayjee ni nda xi incha kits'in.

B'í ts'in tsakuchjhi Jua nkú ts'in kichjusitjen chahan asuntee

¹⁴ As'ai tsase kō kikié nku nintj taba. Asun nintju tijnasun nku xi b'a tjin xi nkúhu Ntíhī Ndax'iun tjin. Tji'ahā nku coronā toonsine. Kjiya ntsja ya nku kichā yjo xi n'echjén nga ti tunjū. ¹⁵ As'ai ninku tsitjuhu kj'ai ntítsje kō 'yún kinchja nga b'í kitsúhu xi tijnasun nintju:

—Ja kama chá ni xi tjintje asuntee. Kichahī tichákohoni niu kō ch'atjói, at'ahā ja kuichu chubā nga ch'atjó chon.

¹⁶ As'ai xi tijnasun nintju kichaha tsatekohō ni xi tjintje asuntee kō j'áya chahan.

¹⁷ Ninku xi sijnā ndjiojmi ján tā tsitju kj'ai ntítsje xi tā y'a nku kichā yjo. ¹⁸ Kō nachan chje tā tsitju kj'ai ntítsje xi batéxumaha nd'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'í kitsúhu xi y'a kichā yjoo:

—Kichā yjohī tichákákohoni éhen tuntsjajé xi tjin asuntee, at'ahā ja chubaha nga stú tuntsjajé.

¹⁹ As'ai kichaha ntítsjee tsatekohō tuntsjajé xi tjin asuntee kō kits'ínkj'a má nga ts'íonki tuu, kui xi tsuhu rā má nga s'ejña chji kjuakjan chánkaha Ntjaná.

²⁰ Kits'ionki tuntsjajé natsihin nankiu, tunga tu jnihí kitju. Xi nkú rā ma nku metru masen kama nga nancaha jniú kō jan rā unchan kilometru kama nga tayáha.

15

B'í ts'in tsakuchjhi Jua yatu ntítsje xi incha y'a kjuanima xi fekuhu

¹ As'ai kikié ndjiojmi ján kj'ai ni chánka xi ma nkjúnna, xi tsakúchji ni xi kama. Yatu ntítsje kikié xi incha y'a yatu kjuanima xi fekuhu. B'a ts'in kuichú ma ndjuúhu kjuakjan chánkaha Ntjaná xi tīb'éjña chji.

² Kikié nku ni xi b'a tjin nku ntáchak'un chutsín xi nd'í kin'etjijinkohō tjin. Kō andahī ntáchak'uun tjincha ndju xutā xi kits'in nganaha chū. Kui xi Najmi kits'intsjohō sénnistjihin kō najmi kits'ínkjáihin nga kis'et'ahā xki j'áihin chū. Incha y'a xutō najní arpa xi Ntjaná kitsjáha. ³ Tjincha se sohon Moise, ndā xi kits'inxát'ahā Ntjaná, kō tā tjincha se sohon Chutsankō. B'í tjincha tsu: Ji Ntiani, ji tjihin nga'yún.

Chánka ni xi kin'endai kō ma nkjúnni.

Kixi kō naxu nyá xi ts'í.

Ji xi nda rejhi xuta xi tjin.

⁴Ngayjee xuta tjihin nga tsankjihin, Ntiani.

Ngayjee xuta tjihin nga ts'intsjohi.

At'aha nku tutu ji xi tsjei.

Kj'uaí nginkuin ngayjee xuta xi tjin nga ts'intsjohi,

at'aha ja ya nga kixi n'ei kja.

⁵Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, kieke nga tsix'a ninku, ante nkjühun Ntiana xi síjña ndjiojmi ján. ⁶Tsitju ninku yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimó. Incha yja najyun xi je ko xi tibát'ai ko 'mehe tjíntukjáha ni s'ekjá toonsine. ⁷As'ai nku xi ñju xi tjintu tik'uun kitsjáha nga nkúnkú ntítsje xi yatu nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi ts'ín nibájennehe xuta. Kui xi kjuakjan chánkaha Ntiana, Ntiana xi tjíña tik'un tu nkjéhe ni. ⁸Kitsehe aya ninku ninti xi tsitjuihin kjuachánkaha ko nga'yúhún Ntiana, ko ndaha nku najmi kama jas'en aya ninku santa nkúhu nga jeya kjuanimá xi yatu xi incha y'a ntítsje xi yatu.

16

B'i ts'in tsakuchjhi Jua kjuanimá xi yatu

¹As'ai kint'e nku ntá xi tu xi 'yúhún xi nibaha aya ninku. B'i kitsúhu ntítsje xi yatu maha:

—Tankiún. Tatendzjosún asuntee ni xi tjincha tasa xi yatu xi kjuakjan chánkaha Ntiana.

²As'ai ntítsje xi tjuun ngjiténdzjosún asuntee ni xi tjincha tasa. As'ai xuta xi tjintut'áha chubaha chu ko xi kits'intsjohó sénnistjihin incha kingjaha tsé ch'onk'un xi kitsjáha kju'un.

³As'ai ntítsje xi ma johó tsaténdzjojin ntáchak'uun ni xi tjincha tasa. As'ai jni kama ntáchak'uun xi nkúhu jnihi nku nda xi kan'ek'ien. K'ien ngayjee xi tjintu tik'un ajin ntáchak'uun.

⁴As'ai ntítsje xi ma jahan tsaténdzjojin ntáje ko ajin ntá tixó ni xi tjincha tasa. As'ai jni kama. ⁵Kint'e nga b'a kitsú ntítsje xi batéxumaha ntánijuo:

—Tsje ní ji, Ntia xi tjíña ko y'eñña. Kixi kuan'ei nga b'a ts'in kuan'ei kja.

⁶At'aha kui xuta xu'bo incha tsaténdzjo jnihi xuta jee ko já profeta. Nd'ai ji kuak'aihi nga jni incha kuak'i. B'a ts'in machjéhen.

⁷Ta kint'e nku xi b'i kitsú ajin nahan chje:

—Johon, Ntia xi tjihin nga'yún, ji xi kixi ko naxu n'ei kja.

⁸As'ai ntítsje xi ma ñjuhu tsaténdzjojnúhu ts'íu ni xi tjincha tasa. Kik'aihi kja ts'íu nga nd'í k'uetikoho xuta. ⁹As'ai 'yún kits'ínchjahan nubóo xuta. Ndaha tsa b'a kama, najmi incha ngjik'áhá ra animaha ko najmi incha kits'ínkie yjohó nga Ntiana xi chánka. Tu sa ní najmi kikienkjún Ntiana nga kinchja. Ntiana, kui xi maha tsjá kjuanimá xu'bi.

¹⁰As'ai ntítsje xi ma uhun tsaténdzjo ni xi tjincha tasa má tjíñasun chu nga tibatéxuma. As'ai kama jyun ngayjee má tibatéxuma chu. Incha kikjinene naj xuta ngat'aha kja'un xi tjincha be. ¹¹Ch'on incha kitsúhu Ntiana xi tjíña nk'a ján tu ngat'aha kja'un xi tjincha be ko tsé xi incha kingjaha, tunga tu nkú najmi incha ngjik'áhá ra animaha.

¹²As'ai ntítsje xi ma juhun tsaténdzjojin ntáje chánka Eufrete ni xi tjincha tasa. As'ai kixiya ntáje tu xi tsjantehe ra nga kj'ua já rej xi nibáha má tju ts'íu.

¹³As'ai kieke jan jáninda xi b'a k'un chákje k'un. Ts'a chuyatuku tsitju chu ko ts'a chu xi ma johó ko ts'a nda profeta tsank'óo. ¹⁴Kui jánindoo xi ts'in

kjuan̄kjún ko incha bitju nga nchja ñjahá já rej xi t̄jín ngayjee asuntee, tu xi k'uéndaha yjoho jóo xi má nga incha ts'ín̄ kjuachán. At'ahā kjuachán chánka s'ē n̄stjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Nt̄ianá xi t̄jih̄n nga'yún.

¹⁵ “Chasoo, an kjúā xi nkú joyaha ndā ndyjé. ¡Nda t̄jín ts'ē xi t̄jña tik'un ko xi t̄jña ndahā najyuhun tu xi najmi kjúátsú'ba kistih̄i ko najmi kama subaha ra nga cha!”

¹⁶ Jáninda xi joon kinchja ñjakúhu já rej ante xi 'mi Armagedon nga én hebreo.

¹⁷ As'ai nt̄itsje xi ma yatuhu tsaténdzjo ni xi t̄incha tasaha. Kinu'yá nku nt̄a xi tu xí 'yúhún. Aya n̄inku má b'ējña Nt̄ianá nga batéxuma nibaha nt̄o nga b'í kitsú:

—Ja kama.

¹⁸ Tsat'ai nd'ich'on, xaáhan kama, janeya ch'on, ko kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Nkúhu nga t̄jintu xutā asunteej najmi kjee ma nku chón xi nkúhu xu'bo, at'ahā tu xí 'yúhún kama chón. ¹⁹ Jan tsitju nanki chánko nga tsakjanya ko kin'ekje nanki xi t̄jín asuntee. J'áitsjehen Nt̄ianá nanki chánka Babilonja xi má nga kits'ín̄ nibánehe kjuakjan chánkaha. Kin'ek'i nanki Babilonja kjuakjahan Nt̄ianá. ²⁰ Najmi ta kiyaha ra ngayjee xjo xi t̄jín ko ta ndaha naxiu. ²¹ Nk'a ján nibaha ra ts'í ndjio i xi kik'anehe xuta. Ts'ati yachán kilu áih̄i niu. Én ch'on tsu kinchja xuta nga najmi kikienkjún Nt̄ianá ngat'ahā kjuanjma xi ts'ē ts'í ndjio, at'ahā un nkjún incha kikiéhe ngat'ahā kjuanjma chánka xu'bj.

17

B'í ts'ín tsakuchj̄hi Jua xi nkú ts'ín kin'ekokjuā naskóo

¹ As'ai j'aaisena nku nt̄itsje xi s̄jñajih̄in nt̄itsje xi yatuu, nt̄itsje xi incha y'a tasa xi yatuu. B'í kitsúna:

—Nibái. Kuakuchj̄hi xi nkú ts'ín n'ekokjuā naská k'aku xi t̄jñasun ntáje chánko. ² Já rej xi t̄jín asuntee incha kikjantuko naskóo ko xutā xi t̄jintu asuntee ta incha kikjantuko no. B'a ts'ín kindyjajih̄in ra xi nkú ts'ínndyjajih̄in xuta nk'ie nga ma ch'í.

³ As'ai j'aij̄inna Espirit̄uhu Nt̄ianá ko ngjikona nt̄itsjee ante kixiu. Yo kikié nku tachjuún xi t̄jisuñ nku chu xi ni. Nkú ts'ín chubaha xuta, b'a ts'ín t̄jít'ahā chu nga kitsejnúhu. Tunga én xi najmi tibenkjúhún Nt̄ianá t̄jít'ahā. Yatu maha nintaku ko te maha ndjiaha. ⁴ Nku najyun kuan ko ni yja no. Kitsejnúhu ra toonsine ko kj'ai kj'ai ndjio tsjo k'un. Kjiya ntsja nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi najmi sasih̄in Nt̄ianá ko ni xi nginkun Nt̄ianá, kui xi tsuhu ra kjuaská xi kits'ín. ⁵ T̄jít'a stjen nku j'áin xi najmi chubā mankjih̄in xuta. B'í ts'ín t̄jít'a: “Nanki chánka Babilonja.” Kui xi naahā jminchj̄in ská ko naahā xuta xi ts'ín ni xi najmi sasih̄in Nt̄ianá. ⁶ Kikie nga ch'í no. Jn̄ih̄i xuta jehe Nt̄ianá ko jn̄ih̄i xuta xi kin'ek'ien ngat'ahā nga kits'inkie yjoho nga Jesu yjanki, kui xi kits'ín ch'ih̄i. Nk'ie nga kikié no, tu ni xí kama nkjúhúnna.

⁷ As'ai b'a kitsúna nt̄itsjee:

—¿Á t̄ma nkjúhun ri? Xinyaha nkú t̄jih̄in ra ngat'a ts'ē no ko chu xi t̄jisuñun, xi yatu maha nintaku ko te maha ndjiaha. ⁸ Chu xi kuayai, kui xi y'ējña nk'ie. Najmi ta t̄jih̄in nd'ai. Tunga kuitjunj̄ih̄i aya t̄ixa nanko nga nguāi má nga ndyja. Xuta xi najmi t̄jintut'á j'áih̄in kintehe ni nga kamanda asuntee xujun xi má nga t̄jintut'á j'áih̄in ngayjee xi k'úentu tik'un, kui xutāha incha kama

nkjúhún nk'ie nga incha skuë chü xi y'ejña nk'ie kò najmi tã tjihin nd'ai tunga kj'uaí ngáha.

⁹ Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Nintaku xi yatuü, kui xi tsuhu ra asunntu tjenki xi yatu xi tjñasun nò. ¹⁰ Ta tsuhu ra yatu já rej. Un já rej xu'bi ja incha kits'indya, nku xi tjñ saha xá nd'ai, kò nku xi najmi kjee f'ai. Kui xi najmi 'yún tse kamaha nk'ie nga kj'uaí. ¹¹ Chü xi y'ejña nk'ie kò najmi tã tjihin, kui xi ndã rej xi ma jiün, xi tã nku xi yatuü. As'ai nguai má nga ndyja.

¹² Ndjia te xi kuayai, kui xi tsuhu ra te já rej xi najmi kjee 'bai xáha, tunga k'uaí xáha ra nga kuatéxumako chü nku ora tjihin. ¹³ Kui xi nkúhú incha kamako xinkjín kò tsjáha chü nga'yúhún kò xá xi tjihin. ¹⁴ Incha kjaánkò Chutsankò, tunga ts'ín nganahá Chutsankò, at'aha kui xi Ndã Ntiaha já ntia kò Ndã reihí já rej. Incha tjennkihí Chutsankò xuta xi kinchjaha Ntjaná kò j'ájihin, xi kixi incha kits'intjusun ni xi kitsúhu Ntjaná.

¹⁵ Kò b'a tã kitsú yana ntitsjee:

—Ntáje xi kuayai má nga tjñasun naskóo, xutahá niü. Tú mí ntjehé ni y'ahara, tú mí éhén ni kò tú mí nankihí ni. ¹⁶ Ndjia xi te xi kuayai xi tjihin chü, kui xi incha ts'ín unkie naskóo. Incha kjé'aha ngayjee ni xi tjihin kò k'uéjña kisti. Kjine yjonintehe nò kò nd'í incha k'uetikoho. ¹⁷ At'aha Ntjaná y'ejña ajin animaha ndjia xi tee xi má nga incha ts'ín ni xi mjehe Ntjaná. Kui nga nkúhú incha ts'ín maha yjohò kò incha tsjáha chü nga kui xi kuatéxuma santa nkúhu nga kuitjusun én xi kitsú Ntjaná. ¹⁸ Na xi kuayai, kui nanki chánka xi batéxumaha já rej xi tjñ asunntee.

18

B'i ts'in tsakuchiji Jua nga kin'ekje nanki chánka Babilonija

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kikié kj'ai ntitsje xi nibajehen ndjiojmi ján. Kui xi chánka xá xi tjihin. Kjuachánka xi tjihin kits'in ndzjehen asunntee. ² Yún kinchja nga b'i kitsú:

—Ja kuan'ekje. Ja kuan'ekje nanki chánka Babilonija. Ja ni'yaha jánindoq kama, ante má tjintuyá ngayjee jáninda xi tjín. Ja nubaha ngayjee nise xi uncha kò xi si nginkun Ntjaná. ³ Ajihin nanki xingisoo nku naská kama nanki Babilonija. Xi nkúhu tsa kik'i jóo kjuaskáha nò nga kikjantuko. Já rej xi tjín asunntee incha kikjantuko nò, kò kama nchiná já tiyantã xi tjín ngat'aha ni nkjún xi ts'atse nga tsjo ts'in y'ejña.

⁴ As'ai kint'e kj'ai nta xi nibaha ndjiojmi ján xi b'i kitsú:

—Tijusojiun nankiun, jun xi xuta xi ts'an, tú xi najmi kò jun ch'anjikohonu ngatitsuhún kò tú xi najmi chakohonu kjuanima xi sakúhu. ⁵ At'aha santaha ndjiojmi ján ja tibichú ngatitsuhún. Ja tjínjin k'un Ntjaná jé xi tijncha ts'in.

⁶ N'ek'íechjiú ni xi kits'ihin xuta. Jo tjihin nga n'ek'íechjiú ngatitsuhún. Tijnchajihún tashá ni xi k'úi, xi jo nyá nga 'yún kjan sa nga xi kitsjáha xi kj'ai. ⁷ Xi nkú ts'in 'yún nk'a ts'asje yjohò kò tsjo ts'in y'ejña, b'a tã ts'in 'yún tjohon kjuanima kò kjuaba nd'ai. At'aha b'a titsu nga kui rú nku na reina, najmi na x'an rú kò rú najmi s'ehé kjuaba. ⁸ Kui kjuaha nkúhú nga nibane tentehe ra kjuanima, ngabaya, kjuaba kò kjintía. Nd'í s'etikoho, at'aha tjihin nga'yún Ntjaná xi ts'inkokjuaha.

⁹ Ni xi tjihin naská Babilonija já rej xi tjín asunntee kits'inchjénko nò kò jóo incha kikjantuko nò. Kui nga nk'ie nga incha skuëhe jóo njnti xi tibitju má

nga títi nankiu, incha kjiintát'a ko un kama k'un. ¹⁰ Kjin kuincha, at'aha incha tsankjún kjuá'un xi tí'baihi nankiu ko b'a incha kuitsu:

—¡Nima rú ts'ihin! ¡Nima rú ts'ihin nanki chánkoq, nanki Babilonja xi nk'a tjeñ! At'aha nkuhú nga n'ekokjuaha.

¹¹ Játiyanta xi tjin asuntee ta kjiintát'a ko un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu, at'aha najmi ta tjin xi k'uatsehe ra ch'a xi k'uaiko. ¹² At'aha toonsine ko toontaba, nkjin tikjá ndjio tsjo k'un ko nkjin tikjá najyun chji, najyun kuan ko xi nihí, nkjin tikjá yá xi sinjne ko nkjin tikjá ni xi kin'endakoho yá xi chji ko kicha ko k'ái sa nihí xi tjin, ¹³ nkjin tikjá ni xi sinjne ko ntá sinjne, tjink'úbjo ko xán, seti, kuan niñu xi chji ko tuniñu, turu ko chutsanka, ndje ko yá xi kje'yún ndje, ko santaha xuta musu xi satéña, kui niu xi incha f'aiko jóq. ¹⁴ B'a k'úihin nanki Babilonja:

—¡Ja najmi ta tjiñin ri tu tsjo k'un xi kama mje nkjühin! ¡Ja kuan'endya kjin ni tsjo k'un xi tjiñin ko kjuanchináhi! ¡Najmi ta sakú saha ri!

¹⁵ Kjin incha kuincha já tiyanta xi incha kama nchinántjaihi nankiu, at'aha incha tsankjún kjuá'un xi skuēhe nankiu. Incha kjiintá ko un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu ¹⁶ nga b'a incha kuitsu:

—¡Nima rú ts'ihin! ¡Nima rú ts'ihin nanki chánkoq! Kui xi kingja najyun chji xi kuan ko xi ni, najyun xi yajnuhu toonsine ko k'ái k'ái ndjio tsjo k'un.

¹⁷ Nkuhú nga kfehe ngayjee kjuanchiná chánka xu'bi.

Nkjin incha kuincha ngayjee já xi ts'ínko yábarku, xi yá barku incha b'emayá, xi ts'inxáya yábarku ko ngayjee xi ntáchak'uun sakúhura ni xi incha kjiñe. ¹⁸ Nk'ie nga incha skuē ninti xi tibiñu má nga títi nankiu, 'yún incha kuinchja nga b'a incha kuitsu:

—¿Má nankihi xi b'a ta tjin xi nku tjin nanki chánkoq?

¹⁹ Incha kuaté'a ndyjo nintaku nga kuakúchji nga kjuaba tjiñin, incha kjiintá ko un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu nga b'i incha kuitsu:

—¡Nima rú ts'ihin! ¡Nima rú ts'ihin nanki chánkoq! 'Yún ts'atse ni xi chji. Yo kama nchiná ngayjee xi tjiñin yábarku. Tu nkuhú nga kuan'ekjehe ngayjee ni xi tjiñin.

²⁰ Kat'etsjonuu, jun xi tintsuboo ndjiojmi jáñ ngat'aha ni xi tín'ehe nanki chánkoq. Kat'etsjonuu, jun xuta jehe Ntjaná ko já postru ko já profeta, at'aha Ntjaná kuats'ínkokjuá nankiu ngat'aha ni xi kits'innuu.

²¹ As'ai nku ntítsje xi nk'a tjeñ kikjesintjen nku ndjio naxi ái. Kui xi kikjaník'ajin ntáchak'uun nga b'i kitsú:

—B'i ts'in 'yún n'ekje nanki chánka Babilonja ko najmi ta ch'a skuēhe ra.

²² Najmi ta kuinú'yáha aya niyátéhe nga kjuane najni arpa ko yánaxu ko tjio. Yo najmi ta s'ehe já xi ts'ínnda nkjin tikjá ni. Yo najmi ta kuinú'yáha nga kuakjan tuniñu. ²³ Najmi ta ts'ín ndzjehen ndaha nku nd'í aya niyátéhe ko najmi ta kuinú'yáha s'í kjuabixan. B'a kama ta ndaha tsa já tiyanta xi tjin yo kama já k'aku ajihin xuta xi tjin ko tje xi mahá ts'anachakoho ra ngayjee naxinantá xi tjin. ²⁴ At'aha kui nankiu y'anji jñihí já profeta, jñihí xuta jehe Ntjaná ko ngayjee xi kin'ek'ien asuntee.

19

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga kin'etsjoho Ntjaná ndjiojmi jáñ

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kint'e ntaha nkjin nkjún xuta xi 'yún kinchja ndjiojmi jáñ nga b'i incha kitsú:

—¡Kan'etsjoho Ntjaná, kui xi ts'ínk'ankiná!

Kui xi ts'e kjuachánka kō nga'yún.

² At'aha nda ts'in kō kixi ts'in kjua, ja kuats'ínkōkjuā naská k'aku xi ni najmi ndaha kits'ínkatsúnkōho xuta. Ntjaná ja kuakasje chjí jníhi xuta xi ts'e.

³ As'ai b'ahá tá incha kitsú ngáha:

—¡Kan'etsjohō Ntjaná! Ninti xi tbitjuhū nanki chánkōo ngjuainji nk'a ján tu nkjéhé ni.

⁴ As'ai kingjénsten santaha t'anankiu jáchá xi kan űjuu kō xi űju xi tjintu tik'uun nga kits'intsjohō Ntjaná, kui xi tjñasun ante má batéxuma. B'i incha kitsú:

—¡B'a katuma! ¡Kan'etsjohō Ntjaná!

⁵ As'ai kinu'yá nku ntā xi nibahā rā má b'ejña Ntjaná nga b'i kitsú: N'etsjohō Ntjaná ngayjo jun xi xuta xi ts'e, jun xi yankjún Ntjaná, xi xixihi kō xi ihi.

⁶ As'ai kint'e nga xi nkú ts'in nu'yá nkjin ntaha xuta, xi nkú ts'in faneya ntáje nga má 'yún kō xi nkú ts'in 'yún faneya ch'on. B'i kitsú ntō:

—¡Kan'etsjohō Ntjaná!

At'aha tibatéxuma Ntjaná, Ntja xi tjihin nga'yún.

⁷ Kat'etsjoná kō katsejñinná kjuatsjo,

n'ekié yjoná nga kui xi chánka.

At'aha ja kuichu chubā kjuabixahan Chutsankō,

ja kab'enda yjohō xi k'úejñakō.

⁸ Ka'baihi nga ngjuā najyun xi chjí,

xi je kō xi tibat'ai.

Kui niu xi tsuhū rā ni xi nda incha kits'in xuta jehe Ntjaná. ⁹ As'ai b'a

kitsúna ntítsjee:

—T'et'ai ni xu'bj: “¡Á b'a nda tjihin ts'e xi kik'inyahā rā nga kjuaihi s'i

kjuabixahan Chutsankō!”

Kō b'a tā kitsúna:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Ntjaná xi b'a kitsú.

¹⁰ As'ai tsásinkúnch'int'ahā ntítsjee xi má nga ts'intsjohō, tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tu n'ei. An tā ts'inxát'ahā Ntjaná xi nkúhu ji kō tā xi nkúhu já nts'ei xi tu nkú tíma 'yún tak'uhún én xi tsakúya Jesu. Ntjanáhá xi n'etsjoihi.

At'aha én xi tsakúya Jesu, kui éen xi ts'ínkinchjaha já profeta.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nku xi tjisuhun ndje

¹¹ As'ai kikié nga tjentjixā nk'a ján. Tsase kō kikié nku ndje taba. Xi tjisuhun chu 'mi Xi Kixi Ts'in kō Xi Kjuaxi Ni xi Tsu. Kixi ts'in nk'ie nga kjuā ts'in kō nga kján. ¹² Xi tjincha nd'í tjincha tunkun. Nkjin corona tjí'ahā kō tjít'ahā nku j'áin xi nku tutu kui be. ¹³ Yja nku najyun xi kits'ihj jní kō j'áihj, kui xi Éhen Ntjaná. ¹⁴ Tjennkihj já jun xi tjín ndjiojmi ján. Ndje taba tjintusuhun nga yja najyun xi chjí, xi taba kō je.

¹⁵ Ts'a tbitju nku kichā xi yjo, tu xi kjaánkōho nanki xi tjín asuntee. Ndjá kuatéxumaha xuta kō ts'ín nibánehe kjuakjan chánkaha Ntjaná xi tjihin nga'yún. ¹⁶ Najyun xi yja kō ngasuhū tjít'a j'áin xu'bj: “Nda rejihj já rej kō Nda Ntjaha já ntja.”

¹⁷ As'ai kikié nku ntítsje xi s'íñasun ts'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'í kitsúhu ngayjee nise xi b'ema tjen nk'a ján:

—Nibá ma ñjakú nga chinoo nichine cháka xi tsjá Ntjáná. ¹⁸ Chinoo yjonintehe já rej kó já jun k'aku kó já xi x'in b'asje yjoho, yjoho ndje kó xi b'esúhun chu, yjonintehe ngayjee xuta, xi tjíma ndáihí kó xi kich'atse, xi ihí kó xi xixihí.

¹⁹ As'ai kikié chu xi tsitjújín ntáchak'uun kó já rej xi tjín asuntee nga tjenko já juhún. Incha kama ñjakú tu xi incha kjaáanko xi tjísuhún ndje kó já jun xi ts'e xi tjísuhún ndje. ²⁰ Kichjubénijé chí kó tá kichjubénijé nda profeta tsank'á xi kits'in kjuankjún nginkun chí. Kui kjuankjún xi kits'in ts'anachakoho ra xuta xi kitsjánté nga kis'et'aha chubaha chí kó xi kits'intsjoho sénnistjihín. Incha kichjanik'ajin tík'un chí kó nda profeta tsank'óo ajin ntáchak'un nd'í xi titikoho sufrí. ²¹ Kó já xingisoo kin'ek'ienkoho kichá xi títbitju ts'a xi tjísun ndje. Ngayjee nisee tu xi incha kikjinehé yjonintehe jóo.

20

B'í ts'in tsakuchjihí Jua nga nku mií nú kj'ua

¹ As'ai kikié nku ntítsje xi nibajehen ndjiojmi ján nga y'a yubihí tixa nanko kó kjiya ntsja nku n'úkicha cháka. ² Jak'á chuyatuku kó y'ét'a'yún nku mií nú tjihin. Kui chuyatuku xi ye chá xi 'mi ndáninda kó Satana. ³ Kikjanik'aya tixa nanko kó y'échja. Y'énehe nku sello xi y'échja'yún ankuo tu xi najmi tá k'uanachaha rá nanki xi tjín asuntee santa nkúhu nga kj'ua nú xi nku miú. Askahan nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miú, tjihin nga chjundáya kutju.

⁴ As'ai kikié nkjin já xi y'entu nga kik'ai xáha nga incha kuatéxuma. Tá kikié xuta xi kitikjá nintaku ngat'aha nga tu nkú kits'inkiehé yjoho nga Jesu yjanki kó y'énjímí éhen Ntjáná. Kui xi najmi kits'intsjoho chu kó sénnistjihín kó najmi kitsjánté nga kis'et'aha stjen kó a rá ntsja chubaha chu. Incha j'áiya ngáha rá ngabayoo kó tsatéxumako Jesucristo nku mií nú tjihin. ⁵ Tunga xuta k'ien xingisoo najmi j'áiyaha ngabayoo santa nkúhu nga j'a nú xi nku miú. Xi kuatéxumako Jesucristo, kui xi tjun kj'uaíyaha. ⁶ Já b'a nda tjihin ts'e xuta je xi k'uaihí rá nga tjun kj'uaíyaha! Ngabaya xi ma joho najmi tá tjihin rá nga'yún tsa nkú ts'íhín xuta xu'bo. Tu sa ní ts'íintsjoho Ntjáná kó Jesucristo xi nkúhu já na'mi kó kuatéxumako nku mií nú tjihin.

B'í ts'in tsakuchjihí Jua nga ts'íindyja ndandinoo

⁷ Nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miú, chjundáya ndandinoo má kjiya'yún. ⁸ As'ai kuitju nga k'uanachaha xi batéxumaha nanki Gog kó nanki Magog, kui xi tsuhu rá tu má nankihí ní. Ndandinoo kuinchja ñjakúhu já jun xi tjihin nankiu nga incha kjaán. Nkjin kama xi nkú ts'in nkjin maha tsumí xi tjín andai ntáchak'uun.

⁹ Incha k'úema ngayjee asuntee kó k'uétjindaihi má tjintu xuta jehe Ntjáná kó nanki xi Ntjáná tjoho. Tunga nìbahá nd'í nk'a ján xi kj'uaik'íetiyjehe. ¹⁰ Kó ndandinoo xi ts'anachaha jóo chjanik'ajin ntáchak'un xi tjihin nd'í kó sufrí, má tá chjanik'ajin chu kó nda profeta tsank'óo. Yo un skuéhe nistjin nistjen tu nkjéhe nihi.

B'í ts'in tsakuchjihí Jua nga n'ekokjua xuta

¹¹ As'ai kikié xi tibatéxuma. Taba kó cháka ante má nga tjíña nga batéxuma. As'ai t'anankiu kó nk'oo incha ngji t'axín nginkun. Najmi tá kis'ehe rá ante.

¹² Kikié xuta xi k'ien, xi ihí kó xi xixihí, nk'ie nga kabincha nginkun xi

tibatéxumoq. As'ai kichjux'á nkjin xujun ko ta kichjux'á xujun xi má nga tjíntut'á j'áihin xuta xi k'úentu tik'un. Xi nkú ts'in tjít'a xujun ni xi incha kits'in, b'a ts'in kin'ekokjua xuta k'ien.

¹³ J'áiya ngáha ra xuta xi k'ienjin ntáchak'uun ko xi kjintuyánji t'anankiu, ngayjee xi tjintu antehé xuta k'ien. Xi nkú nga incha kits'in, b'a ts'in incha kin'ekokjua. ¹⁴ As'ai kichjanik'ajin xi 'mi Ngabaya ko xi 'mi Antehé Xuta K'ien ajin ntáchak'un nd'íu. Ngabaya xi ma joho ntáchak'un nd'íu. ¹⁵ Xi najmi tjíntut'á j'áihin xujun má nga tjíntut'á j'áihin xuta xi k'úentu tik'uun, kui xi ta kichjanik'ajin ntáchak'un nd'íu.

21

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse

¹ As'ai kieke nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse, at'aha kindyjajin sén nk'a xi tjuun ko t'ananki xi tjuun, ko najmi ta kis'ehe ntáchak'un. ² Ko kieke nanki Jerusalen tsetse. Kui xi nanki jehe Ntjaná xi Ntjaná kits'in nibájen ndjiojmi ján. B'a ts'in kas'enda xi nkúhu nku nabixan xi tsjo tjín x'óti xi kan'engia nga tikuyaha nda bixoon.

³ Kint'e nku ntu xi yún xi nibaha má tjíña xi tibatéxumoq nga b'i kitsú:

—Ntjaná ja tjíñajihin xuta nd'ai. K'úéjñajihin xuta ko kui xi kama xutaha. Ntjaná k'úéjñajihin ko kama Ntjaha. ⁴ Ts'ínxijnu ntánkun. Najmi ta incha kuayaha ko najmi ta incha kjintáha. Najmi ta kjintáyaha ngat'aha kjuaboo ko najmi ta un skuéhe ra. At'aha ni xi kis'e ja najmi ta tjihin.

⁵ As'ai b'a kitsú xi tibatéxumoq:

—An títs'in tsetse ngayjee ni xi tjín.

Ko b'a ta kitsú:

—T'et'ai ni xu'bj, at'aha kjuaxi én xu'bj ko ma n'e s'ejin.

⁶ As'ai b'a kitsúna:

—Ja kama. An xi ntu alfa ko ntu omega, an xi tjuun ko xi fekuu. Xi tíma xintáha an tsjaha nga k'úí ntánijua ná tá tixa xi ts'ínk'íentu tik'uhun xuta. Tu tsjahá ra. ⁷ Xi ts'ín ngana, kui xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xu'bj. An kama Ntjaha ko kui kama ntína. ⁸ Tunga máha xi tsankjún ko xi najmi s'ejihin, xi ts'in ni xi najmi sasína ko xi ts'ínk'ien aníma, xi chuba fantukohó xinkjín ko xi ts'in tje, xi benkjún ntja xi ts'índaha ntsja xuta ko ngayjee xi nchja én tsank'á, kui xi tjihin nga ngjuai ajin ntáchak'un xi nd'í ko sufrí títikoho. Kui xi ngabaya xi ma joho.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua Jerusalen tsetse

⁹ As'ai j'aisena nku ntítsje xi síñajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a yatu tasa má nga tijncha kjuanjima yatu xi fekuhu. Kui xi b'a kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjhi nabixan xi kama chjuúhun Chutsanko.

¹⁰ As'ai j'aijina Espiritu ko ngikona ntítsjee nku asunntu tjenki chánka xi 'yún nk'a. Yo tsakúna nanki Jerusalen, kui xi nanki jehe Ntjaná xi Ntjaná títs'in nibájen ndjiojmi ján. ¹¹ Nd'íhí kjuachánkahá Ntjaná títs'in kat'aihi nankiu xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un chíj, xi nkú joyaha nku ndjio jaspe xi taba xi nkúhu nch'án taba. ¹² Tjítjindaihi nankiu nku xjó chánka ko nk'a xi te jo maha ankjuaha. Nkúnkú ankjuo tijnchasti nkúnkú ntítsje ko tjíntut'áha ankjuo j'áihin ntjehe xuta Israel xi te jo maha. ¹³ Jan maha ankjua xi yja má tju ts'íu ko jan yja má xi tjehe fintjai ts'íu ko jan yja nku ngatehe ko jan yja

ngate xinkuū. ¹⁴ Te jo maha tuts'in xjóhō nankiū. Nga nkúnkú tjíntut'á j'áihīn já postrū xi te johō Chutsankō.

¹⁵ Ntítse xi tínchjakōna y'a nku yáchubā tōonsine xi k'ua chubakōho nankiū, ankjuaha kō xjóhō. ¹⁶ Nkuhú chubā y'a nankiū. Nga ndjuhū kō nga tayáha tū nkuhú chubā y'a. Yáchubāha ntítseje ts'achubakōho nankiū. Jo miī kō jo unchan kilomētrū kama. Nga ndjuhū kō nga tayáha kō nga nk'aha tū nkuhú chubā. ¹⁷ As'ai tā ts'achubā xjóhō. Cháte kō t'ion metrū kama. Chubā xi ts'ínchjén xutā, tā kui xi kits'ínchjén ntítseje.

¹⁸ Ndjiō tsjo k'un jaspe kamandakōho xjóō kō tōonsine xi tū xí ndahá kamandakōho nankiū. 'Nā xi nkúhu chutsín. ¹⁹ Ngayje tikjá ndjiō tsjo k'un chjí tjíntut'á tsjohō tuts'in xjóhō nankiū, jaspe xi tjuūn, zafiro xi ma johō, agatā xi ma jahan, esmeralda xi ma űjuhu, ²⁰ onice xi ma uhun, cornalina xi ma juhun, crisolito xi ma yatuhu, berilo xi ma jihīn, topacio xi ma űjaha, crisoprasā xi ma tehe, jacinto xi ma te nkuhu, kō amatistā xi ma te johō. ²¹ Ankjuā xi te joo, te jo perla tjihin. Nkuhú ndjiō tsjo k'un perla kamandakōho nga nkúnkú ankjuō. Kō tōonsine xi nda kamandakōho nīyátē k'akuhū nankiū. 'Nā xi nkúhu chutsín.

²² Najmi kikiē nīnku nankiū, at'aha Chutsankō kō Ntīaná, Ntīa xi tjihin nga y'un, kui xi nīnkuhū nankiū. ²³ Najmi machjēhen nankiū tsa ts'iu ts'jin ndzjehen kō tsa sóo, at'aha nd'ihī kjuachánkaha Ntīaná tít'sín ndzjehen kō Chutsankō xi nd'ihī nankiū. ²⁴ Xutā naxīnantā xi tjin asuntee incha k'úema má ndzjehen nankiū kō incha k'juai kō yō kjuanchināha já rej xi tjin asuntee. ²⁵ Najmi s'ečha ankjuaha nankiū nga nīstjūn, kō najmi s'e nīstjēn. ²⁶ Yō n'ekjas'en kjuanchināha kō ni tsjo k'un xi tjihin nanki xi tjin asuntee. ²⁷ Tunga ndahá nku ni xi si nginkun Ntīaná najmi kjuas'en yō, tā ndaha xutā xi ts'ín ni xi najmi sasihīn Ntīaná, kō tā ndaha xi nchja én tsank'á. Tū nkuhú xutā xi tjíntut'á j'áihīn xujuhūn Chutsankō, yō má nga tjíntut'á j'áihīn xutā xi k'úentu tik'uūn, kui xi kama kjuas'en yō.

22

B'i ts'ín tsakuchjīhi Jua ntá xi ts'ínk'íentu tik'uhūn xutā

¹ As'ai tsakúna ntítseje nku ntáje xi tjihin ntánijua xi ts'ínk'íentu tik'uhūn xutā. Kui xi tibat'ai xi nkúhu nch'an taba. Má b'entu Ntīaná kō Chutsankō nga batéxuma, yō tībitjuhu ntóo. ² Kamasehen nīyátē k'akuhū nankiū kō xkī andaihi ntáje tīncha yá tu xi ts'ínk'íentu tik'uhūn xutā. Nk'ie nga nku nú te jo nīyá bjaha tu. Xkī sá bjaha tu. Xkaha yóo maha ts'jinnkīhi xutā naxīnantā xi tjin asuntee.

³ Najmi tā s'ehe ni xi najmi nda kinchjane Ntīaná. K'úejñajihīn Ntīaná kō Chutsankō nankiū nga kuatéxumaha kō xutā xi ts'e incha ts'jintsjohō. ⁴ Incha kama kuase'a Ntīaná kō stjēn s'et'a j'áihīn. ⁵ Najmi tā s'ehe nīstjēn. Najmi tā kamachjēhen rā nd'í xi ts'jin ndzjehen xutā xi k'úentu yō kō tā ndaha ts'iu, at'aha Ntīaná ts'jin ndzjehen. Tū nkjéhé ni incha kuatéxuma xutā xu'bo.

B'i ts'ín tsakuchjīhi Jua nk'ie nga ja ma k'juaihi Jesu

⁶ As'ai b'a kitsúna ntítseje:

—Kjuaxī én xu'bj kō ma n'e s'ejin. Ntīaná, Ntīa xi kits'ínkinchja já profeta, kui xi kuats'ín nibá ntítseje, tū xi kuakúchjīhi rā xutā xi ts'e ni xi tjihin nga kama xatí.

7 —¡Kjúái xatía! ¡Á b'a nda tjihin ts'e e xi títs'íntjusuhun én xi tjit'a xujun xu'bi, xujun xi títsuya ni xi tjihin nga kama!

8 An Jua kint'e ko kieke ni xu'bi. Askahan nga ja kint'e ko kieke, tsásínkunch'int'ahá ntítsje xi tsakúna niu nga kits'intsoho. 9 Tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tu n'ei. An xi ta ts'inxát'ahá Ntjaná xi nkúhu ji ko xi nkúhu já nts'ei xi já profeta ko ngayjee xi títs'íntjusun én xi tjit'a xujun. Ntjanáhá xi n'etsjoihi.

10 Ko b'a ta kitsúna:

—Najmi tu ch'atjó 'mai én xi kits'ínkas'ehin Jesucristo xi tjit'a xujun. At'ahá ja tábichú tiña nistjin nga kuitjusun niu. 11 Xi ts'in ni xi najmi nda, tu nkú kats'íhin ni najmi nda. Xi ch'onk'un, tu nkú kats'íhin ni ch'onk'uhun. Xi nda, tu nkú kats'íhin ni xi ndahá. Ko xi je, tu nkú katuma jehé.

12 —Johon, kjúái xatía. Kjúáiko ho chji xi tsjahá nga nkúnkú xuta xi nkú nga incha kits'in. 13 An xi ntu alfa ko ntu omega. An nga tuts'ihun ni ko nga fekuhu. An xi tjuhun ko xi fekuhu.

14 ¡Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi tibanéhe najyuhun tu xi ts'íinkjáihun ra tuhu yá xi ts'ínk'íentu tik'uhun xuta ko tu xi kama kjuas'eheh ankuahá nankiu!

15 Natsin ján kuincha xuta xi ch'onk'uun, xi ts'in tje, xi chubá fantukohó xinkjín, xi ts'ínk'ien animá, xi benkjún ntja xi ts'ínnahá ntsja xuta, ko ngayjee xi tsjoho ko nchja én tsank'á.

16 —An Jesu títs'in nibá ntítsjena tu xi kuitsuyahá ra xuta ninku ni xu'bi. An nts'én xi nibáha ra kjamahá David, an xi ntjehe David, ko an niñu chánka xi ts'in ndzjen nga ja tífi ma seen.

17 B'a títsu Espiritu ko chjuuhun Chutsanko:

—¡Nibái!

Xi tibasínñuju b'a ta katsú:

—¡Nibái!

Xi tíma xintáha, kanibá. Xi mjehe, tu katakj'áhá ntánijua xi ts'ínk'íentu tik'uhun xuta.

B'i ts'in fekuhu xujun xu'bi

18 An b'a tíxihun xuta xi tibasínñuju én xi tjit'a xujun xu'bi xi títsuya ni xi tjihin nga kama: Tsa tjín xi k'uésuhun én xi tjit'a ei, Ntjaná k'uésuhun xuta xi b'a ts'íiun kjuanimá xi tjit'a xujun. 19 Tsa tjín xi kjéxin én xi tjit'a xujun xi títsuya ni xi tjihin nga kama, Ntjaná kjéxihun xuta xi b'a ts'íiun tu xi k'uaihi, tu xi tsjá yá xi ts'ínk'íentu tik'uhun xuta, ko ta kjéxihun ante xi k'uaihi xuta xu'bo nanki jehé Ntjaná xi tjit'a xujun.

20 Xi táb'ejna chji ni xu'bi b'i títsu:

—Johon, kjúái xatía.

¡B'a katuma! ¡Nibái, Nda Ntja Jesu!

21 Ngatentoq kas'enpu kjuandahá Nda Ntjaná Jesu. B'a katuma.